

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V
KNJIGA 8

REDAKCIONI ODBOR

Karlo Mrezovič, Ivo Rukavina, Ank^a Barui, Nikola Sekulić,
Mila Počuča, Fabijan Trgo, pukovnik, Zdenko Cvrlija, pot-
pukovnik, Franjo Bljjan, potpukovnik, Šnndor Kaufer, major,
Rade Guberina, kapelan I klate

Odgovorni urednik

Fablian Trgo, pukovnik

PRIPREMA ZA iTAMPU
VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE
IZDAJE
VOJNOIZDAVAČKI ZAVOD „VOJNO D 6 LO“

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMije

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 8

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

BEOGRAD
1955

BORBE U HRVATSKOJ 1942 G O D .

— LISTOPAD —

I

**DOKUMENTI NARODNOOSLOBODILAČKIH I
UDARNIH BRGADA I NARODNOOSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA**

BR. 1

**IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA PRVE OPERATIVNE
ZONE OD 1 LISTOPADA 1942 GOD. POLITIČKOM KOMESARU
GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O
STANJU NA TERITORIJI ZONE POSLIJE IZVRŠENE REORGANIZACIJE I STVARANJA PODRUČNIH KOMANDI¹**

**ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE**

Br. 107 dana 1. X. 1942

POLIT. KOMESARU P. O. HRVATSKE

Reorganizacija naše vojske kao i uspostava područnih komandi za pojedine sektore naše Zone polako se završava. Područne komande za Kordun i Baniju su već uspostavljene i otpočele su sa svojim radom. Organizacija područne komande za Liku, upravo danas će biti završena jer smo za danas sazvali konferenciju predviđenih članova za područnu komandu kao i komandanata i komandira područnih četa i bataljona. Sastav područnih komandi poslaćemo vam naredbom koja će izići kroz koji dan.

Područne komande koje smo obrazovali pre nego što su izišla uputstva od Vrhovnog Štaba i od vas malo se razlikuju po formi od vaših uputstava što smo mi mislili da područna komanda mora imati i svoga komesara, a vašim uputstvom i Vrhovnog Štaba političkim radom u području rukovodi pomoćnik komandanta. Mi ćemo to odmah ispraviti i postupiti prema važim direktivama. Po pitanju organizacije područnih komandi

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod lbr. 2/18, k. 103 B.

daćemo uputstva područnim komandama, kao i organizacijama Narodno-oslobodilačkog pokreta da se povedu kampanje u narodu da se narod upozna sa sadašnjom organizacijom pozadine i da znade da su grupe i odredi nestali.-

Opšte stanje i raspoloženje naroda u Lici od posljednjeg mog izvještaja promjenilo se malo povodom naših akcija na četnike oko Medka. kao i operacije u zapadnoj Lici. Uspjeh IX. Brigade u Raduču brzo se proširio svuda i na sektoru I. Odreda osjetio se odmah bolji polet u borbi protiv četnika. Na sektoru I. Odreda četnici su uvukli malo rogove i povukli su se opet svi u žicu³ u Medak. Isto tako četnici na jugu Like u posljednje vrijeme nisu bili aktivni. Najlošije stanje i raspoloženje naroda za Narodno oslobodilačku borbu je u kotaru Koreničkom. Zborovi i sastanci koji su se organizovali slabo imali su i vrlo slabog odziva i slušanja od strane prisutnih ljudi koji su došli na zbor. Selo Frkašić u tome prednjači. Na temelju ovog stanja dogovoriću se sa područnom komandom i organizovaćemo dobru kampanju sa najboljim drugovima poznavaoacima linije naše borbe i dobrim govornicima, tj. obrazovaćemo jednu grupu masovika koji bi ovome kotaru posvetili naročitu pažnju. Četnička djelatnost iz Vrhovina dosta se osjeća ovdje i vod partizana koji je prema Vrhovinama moraćemo pojačati da bi mogli sprovesti što bolju kontrolu na tom sektoru.

Sa posljednjim reorganizacijama drugovi su bili zauzeti sa ovim pitanjima, tako da je rad u pozadini malo popustio.

Izvještaje od područnih komandi Korduna i Banije nemamo potpunih, naročito sa Banije. Na Kordunu stanje u pozadini prema posljednjem obavještajnom izvještaju ne zadovoljava. Pozadina je preplavljena švercerima, agentima, špijunima i četničkim elementima. Mnogi odlaze u gradove u Glinu, Topusko, Slunj i okolna mjesta koja su još neoslobođena održavaju veze sa neprijateljem dok mjere koje bi se trebale preduzeti prema takvima ne poduzimaju se. Obavještajni oficir Područja htio bi nešto poduzeti, ali se vidi da nema podrške i da drugovi tome ne pridaju važnost, jer ima slučajeva gdje se pojedini tipovi bivši žandari otvoreno izjašnjavaju protiv Narodno oslobodilačke borbe, odlaze u Slunj, gdje i no-

10

* Grupe odreda su rasformirane na području Banije i Korduna. Od njih su formirane brigade. Jedan dio partizana, koji nije ušao u sastav brigada uključen je u sastav* novoformiranih područnih bataljona. Krajem listopada i početkom studenog od ovih bataljona i novopridošlih boraca ponovo su formirani odredi i to: jedan na području Banije i jedan na području Korduna.

* Okupator je u cilju obezbeđenja postavljao oko svojih uporišta žicu i druge inžinjerijske prepreke.

ćivaju. zatim vraćaju se kući i da ih uopšte niko ne hapsi ili ispituje. Četničkih elemenata i neprijateljskih agenata imade naročito u narodno oslobodilačkim odborima odakle sabotiraju i poduzimaju mjere takve prirode koje ogorčuju narod protiv partizana i Narodno oslobodilačke borbe. Četnička grupa u Karlovcu s kojom rukovodi Rakinić⁴ u posljednje vrijeme biva aktivnija. Pred nekoliko dana održana je konferencija četnika u Karlovcu i kao od najglavnijih zadataka koje su postavili pred sebe, jest probijanje na oslobođenu teritoriju, hvatanje veze s narodom i vršenje terorističkih akata. Grupa četnika se u Karlovcu isto tako povećala sa dolaskom izbjeglica iz Srbije. Prema njihovim posljednjim izvještajima oni tvrde (drugovi Kordunaši) da se četnička djelatnost ne osjeća među partizanima, ali smatram da to ne odgovara istini, jer se iz dana u dan pojavljuje sve više nedisciplinovanih partizana skroz neposlušnih, a straže koje su po selima često puta vrše samovoljne akte. Isto tako po pitanju mobilizacije za brigade mnogi tipovi vrše propagandu da se' ne ide u Brigadu, jer da je tamo glad i teško za izdržati. Rad u pozadini u posljednje vrijeme je popustio. Zborovi i konferencije u mnogim selima kao u Bukovici, Zivkovića Kosi, Cvijanovićima, Utinji, Vrelo Utinji i drugim okolnim selima bili su potpuno bez uspjeha i narod uopšte nije saslušao govornike.

Isto tako kao što ćemo poduzeti mjere u Lici po oživljavanju pozadine poduzećemo i na Kordunu i Baniji.

Sa Banije izvještaja još nemamo. Kako ste već obavješteni VII. Brigada se probila na svoj sektor i poslije akcije na Majski Trtnik izvela je uspješnu akciju u Plavićevici gdje je zarobila nešto oružja, ali tačnih podataka još nemamo. Stanje na Baniji nije tako kritično kao što smo ga zamišljali, jedino sela su uplašena povodom terora neprijatelja, naročito Petrinjskog i Kostajničkog kotara. Narod se dosta odazivao na rad kao i u domobransku vojsku. Po primitku izvještaja odozdo obavijestiti ćemo vas odmah o stanju dole. Mi smo preduzeli sve mjere da se uspostave što bolje veze i u tu svrhu poslali smo danas kurira direktno dolje.

I. i II. Brigada operišu u zapadnoj Lici i likvidirale su Kosinj i Pazarište. Stanje unutar brigada dobro je, jedino pitanje mobilizacije dosta teško ide. Stab I. Brigade dobar je i sada kolektivno radi; imadu dobar autoritet među partizanima kao i kod štabova bataljona. Raspoloženje partizana i borbeni duh uglavnom se izjednačuje po svim bataljonima, jedino

⁴ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 118, prim. br. 18 i dok. br. 133. str. 420.

brojno stanje Lm je zasad dosta maleno. Mi smo već preduzeli mjere da se izvrši popuna i pozvali smo 1. Brigadu na odmor na liniju Krbavica—Homoljac. Rad komesara uglavnom dobro se odvija i oni su shvatili da linija komesarskog rada mora ići putem čvrstog oformljavanja Brigade i saživljavanja da stvarno pretstavlja jednu borbenu cjelinu. Politički rad bio je dosta ometen napornim akcijama i putem.

Stanje u II. Brigadi popravlja se. Rad Štaba kao i komesara u početku je bio jednostavno prenešen, onako kao što se to radilo u Odredu. Sam Štab nije bio dovoljno organizovan, jer komesar nije imao toliko iskustva, kao ni autoriteta, da bi mogao savladati sve probleme jedne takve jedinice. Ja sam održao nekoliko savjetovanja s njima, zatim zadržao se kod njih nekoliko dana i malo su krenuli naprijed. U ovu Brigadu poslaćemo druga Turkulina¹, a druga Babica² premjestiti u IV. Kordunašku brigadu. Najveći nedostatak kod brigada jest da često puta prepuste bataljone same sebi i ne vrše dovoljno kontrole kao ni davanje stalno uputstava šta treba raditi. To se naročito osjeća poslije borbe i bataljoni se onda povlače svuda i često puta radi se svašta...

U posljednjem izvještaju kad sam rekao da je komesar II. Brigade mlad. smatrao sam da još nije u stanju da obuhvati i savlada jednu takvu jedinicu kao što je Brigada. Brigada stvarno zahtjeva iskusnije komesare i mnogo posla imaće u njoj koje komesari po odredima nisu sretali, zatim česta nesnalaženja pred novim zadacima i mnogi komesari prosto se boje da ako nešto učine da će pogriješiti i čekaju naređenje odozgo. Ja sam o tim stvarima razgovarao sa komesarima I i II Brigade³, i upozorio ih da razviju što više samostalnosti kod drugova i inicijativu za rad.

U zapadnoj Lici je oformljen IV Lički odred u koji su ušli bataljon »Adžija«⁴ i Kosinjski bataljon. Odred broji preko 300 naoružanih ljudi. Poslije oslobođenja Kosinja perspektive za mobilizaciju nisu naročite. Narod se razbježio i pobjegao ispred partizana u hrvatska sela, tako da vrlo mali broj sarađuje s nama. U Lipovu Polju gdje je bilo 40 naoružanih četnika, čim su saznali za našu koncentraciju odmah su krenuli prema Otočcu povevši sa sobom još oko 60 nenaoružanih ljudi

¹ Artur Turkulin. On tada nije premješten, već je ostao na dužnosti komesara Četvrtе brigade, a kada je, 22 studenog, formirana Osma NO divizija, on postaje njen komesar.

² Petar Babić. Ni on nije bio premješten.

³ Komesar Prve brigade bio je Kmnić Uroš, a Dinge brigade — Petar Babić.

⁴ »Božidar Adžija«⁵

Srba. tako da je i tu malo ostalo za mobilizaciju. Srpska sela Krš, Poljanak, Mlakva gdje je i bio ovaj bataljon u poznavanju linije Narodno oslobodilačke borbe dosta su neobavještena. Kako su ta sela stalno pod udarom neprijatelja od pruge i kako nam je potrebno boraca za pojačanje toga bataljona mi smo sproveli opštu mobilizaciju. Narod se dobro odaziva. Hrvatski seljaci koji su ostali plaše se više Talijana i ustaša nego nas i svoj neulazak u partizane motiviraju s time. U svim tim selima otpočeli smo sa zborovima i tumačenjima ciljeva naše borbe. Isto tako prebačeno je nekoliko polit, radnika koji će ostati tamo. Poslije Kosinja izvršen je napad na Pazarište i II Brigada krenuće prema Smiljanu i Bužimu. I ovaj pohod u zapadnu Liku neće donijeti rezultate koje smo očekivali. Teren je ogroman i krševit i neprijatelj uvijek uspije da umakne, a za pravilan rad potrebno bi bilo da jače snage kontrolišu taj sektor najmanje mjesec dana.

Stanje u Otočaćkom kotaru konačno je dobilo i svoju završnu fazu. Poslije ofanzive četnika i Talijana, četnici također kontrolišu čitav sektor. Bataljon »Adžija« drži jedino Dabar i zaseoke oko njega. U Otočaćkom kotaru imade sada oko 1000 naoružanih četnika. Ispred ofanzive povukle su se partizanske familije iz Škara i Doljana, dok su ostali dočekali četnike. Četnici su po običaju izvršili prisilnu mobilizaciju. Zasad se na tom sektoru nalazi samo bataljon »Adžija«.

IX Partizansku brigadu smo oformili i imade četiri bataljona. Stab Brigade smo sastavili, manjka još jedino zamjenik komesara Brigade. To ćemo riješiti u saglasnosti s O.K. Like. Prva operacija koju je ova Brigada vodila protiv četnika oko Medka uspjela je, i ovaj uspjeh kod Raduča mi ćemo naročito popularizirati. Kako je Brigada sad tek otpočela s radom, to vam ne možemo dati pravu sliku o njoj, ali vjerujemo da će ispuniti svoj zadatak.

O brigadama koje djeluju na Kordunu i Baniji iste su sad tek otpočele rad i očekujemo prve izvještaje. IV Brigada koja je djelovala na sektoru Pokupsko-žumberačkog odreda nije nam slala izvještaje, ali smo čuli da je imala dobre rezultate. Isto tako smo čuli da se vratila na Kordun i mi smo poduzeli već mjere da uspostavimo vezu s njom i da nam pošalje izvještaje. VIII Brigada djeluje još oko Moslavine i primili smo od nje jedan izvještaj povodom akcije na izvore nafte u Gojilama. Po njihovom izvještaju Brigada u borbenom pogledu dobro stoji i sposobna je za izvršavanje zadataka. Partizani prolazeći lu-oz hrvatska sela dobro su se držali, ali najveća poteškoća je bila u ishrani. Raspoloženje naroda općenito gledano, dobro je. Gdje se sad nalazi Brigada i kakve operacije vodi, ne znamo.

ali smo poduzeli mjere da uspostavimo vezu s njom preko Banije.

Po pitanju određivanja daljnje trase brigada mi smo u očekivanju druga komandanta P. O. H.^o koji bi imao proći ovuda za G. Š.¹ i u zajednici s njim ćemo odrediti zadatke brigada koje će uskoro završiti sa svojim zadacima, to su I, II, V i IX Brigada.

Prva brigada će krenuti prema vašem naređenju. II Brigada još se nalazi u zapadnoj Lici u operacijama, IX na pruži Medak—Gospić, a V se sada vratila na Kordun.

Prijedlog za upotpunjenje našeg Štaba smo poslali i molimo vas vaše mišljenje o njemu, kao i da ga što prije odobrite. Po pitanju borbe protiv četnika na Kordunu i Baniji izvještaj će vam dostaviti naš obavještajac.¹¹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Đuro Kladarin

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 1 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O PRIPREMAMA ZA SLJEDEĆE AKCIJE I O REZULTATIMA NAPADA NA ČETNIČKO UPORIŠTE RADUČ¹

STAB IX PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE

O. Br.

1. oktobra 1942 godine

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Vojna situacija na području ove Brigade je sljedeća:

1. — IX Partizanska Brigada zasada nalazi se na sljedećim položajima i to: Vrebac, Mogorić, Ploča. Naprijed navedene položaje Brigada osigurava pomoću stražarskih mjesta,

[^] I* Odnosi se na komandanta Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, Ivu Rukavinu.

Glavni štab NOP odreda Hrvatske

" Narodni heroj Petar Grubor. Poginuo 1944 godine.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod Ibr. 2/18, k. 103 B.

kao i unutrašnjih i spoljašnjih patrola. Brigada vrši osiguranje kao i pripremu za izvršenje akcija na slijedeća mjesta i to: Lovinac, Raduč, Papuču, Medak, Ribnik, selo Medak, Počitelj, Bilaj i Široka Kula. Na ovome dijelu sektora kojega drži ova Brigada neprijatelj nije baš toliko aktivan, jedino kada naše snage napadaju onda tek on vrši koncentraciju jačim snagama na naše položaje, a inače da naše snage ne napadaju ne bi se uopšte pojavljivao iz žice.

2. — Ove sedmice, otkada se je formirala ova Brigada, izvršene su slijedeće akcije i to:

Noću između 22/23 septembra o. g. II bataljon izvršio je rušenje pruge i telefonske linije između Raduča i Metka. Dužina pruge i telefonske linije srušena je oko 250 metara. III bataljon izvršio je rušenje pruge i telefonske linije između Raduča i Lovinca. Dužina pruge i telefonske linije srušena je oko 800 metara. IV bataljon izvršio je rušenje pruge i telefonske linije između Metka i Ribnika. Dužina pruge i telefonske linije srušena je oko 700 metara. Za vrijeme izvršenja ovih radova na našoj strani nije bilo mrtvih niti ranjenih.

Noću između 25/26 septembra o. g. ova Brigada napala je na četničko gnijezdo sela Raduč. Napad na pomenuto selo bio je u slijedećem rasporedu i to: III bataljon imao je zadatak da vrši glavni napad, dok je I i II bataljon osiguravao prolaz od Metka i željezničke pruge, a IV bataljon bio je u pozadini pruge i zaštitnica do Lovinca. Četnici su bili utvrđeni u jednoj zgradi. Isti su raspolagali sa 1 teškim talijanskim mitraljezom i oko 75 pušaka. Zgrada u kojoj su četnici bili utvrđeni zidom kao i saobraćajnicama, a pored toga prilaz je bio brisan, to su se četnici sterali u pomenutu zgradu i oko iste stegnut obruč koji je držan dva dana. 27 istog mjeseca pripremljen je bio dio snage koja će da izvrši juriš i pobaca bombe u kuću gdje su se četnici bili utvrdili. U momentu kada je trebalo izvršiti juriš četnici su zatražili da se predadu, i stvarno neki od njih se predao a neki su stupili u borbu, pošto su naše snage koje su bile određene za juriš, već bile stegle obruč i pobacale bombe u kuću, našto su se isti svi predali. Zarobljen je 101 četnik, a plijena je bilo: 1 teški talijanski mitraljez, 80 pušaka. Municije za teški mitraljez oko 2600 i oko 3000 puščane, a pored toga bilo je izvjesna količina i žita. Za izvršenje akcije na četničku kuću naša su tri druga ranjena lakše. ... I bataljon koji je bio na osiguranju prema Napuči vodio je borbu obadva dana sa četnicima iz Metka i Papuče, i uspio da ih vrati nazad nani-

Deveta NO brigada Hrvatske formirana je u Mogorlću rujna 1942 godine.

jevši im 10 mrtvih, a za ranjene ne zna se tačan broj. Na našoj strani bila je 1 drugarica i 3 druga mrtva, kao i 7 ranjenih. IV bataljon koji je bio na osiguranju do Lovinca vodio je borbu sa Talijanima, što im je nanio veći broj mrtvih i ranjenih što se nije moglo tačno ustanoviti. Na našoj strani nije bilo žrtava. Za vrijeme ove akcije bataljoni koji su bili na osiguranju uspjeli su da potrgaju prugu i telefonske linije oko 6 km i da probiju kanal i zatvore vodu Talijanima u stanicu, kao i da popale nekoliko kola šlipera, a tako isto oko 30 kola radnici iz obližnjih sela otjerali su kućama. Rušenje pruge vršeno je između Lovinca i Metka.

Na dan 27 septembra o. g. vodnik III voda II čete IV bataljona Barać Iso, oko 10 časova istoga dana uputio se sam bez ičijega naređenja Talijanima u stanicu Raduč, i po dolasku u stanicu našao je jednoga četnika i 2 talijanska oficira gdje stoje i promišljaju o situaciji u kojoj se nalaze. Pomenuti vodnik kada je došao kod istih pozdravio ih je i pozvao ih na predaju sa riječima da su opkoljeni sa tri partizanske brigade, našto su mu oficiri neprijateljski odgovorili da se oni neće da predaju jer se isti nadaju pomoći, po saslušanju ovih riječi imenovani vodnik vratio se je u svoju jedinicu, bez da su mu više išta rekli neprijateljski oficiri. Za ovaku hrabrost imenovana vodnika trebalo bi pohvaliti u naredbi, kao primjer vojnicima da se na istoga ugledaju.³

Na dan 27 septembra o. g. 2 četnika pobjegla su iz stanice Raduč i javili se našoj komandi. Imenovani su sa sobom donijeli 2 puške, 200 metaka i 6 komada talijanskih bombi.

3. — Organizaciono stanje kod jedinica ove Brigade je bez promjene. Stanje discipline kod sva četiri bataljona je dobro. Borbena sposobnost kod sva četiri bataljona je vrlo dobra. Borbena obuka kao i svi ostali predmeti izvode se kod svih jedinica prema predviđenom planu i programu i uspjeh se postižava dobar.

4. — Konferencija kod svih bataljona ove Brigade održava se redovno i kod iste prisustvuju pojedini članovi ovoga štaba. Na konferenciji otklone se svi oni nedostaci koji se primjete da bi kočili brzo i pravilno vršenje službe.

5. — Na sektoru na kojem se nalazi ova Brigada vrši se priprema [akcija] na slijedeća mjesta i to: Lovinac, Raduč. Papuču, Medak. selo Medak, Počitelj, Ribnik, Bilaj i Široku Kulu.

Mišljenje i prijedlog za daljnje akcije. Pripreme za izvršenje akcija vrše se na mjesta navedena u tač. 5 ovoga izvješaja.

" Ovaj slučaj je vjernije i potpunije objašnjen u dok. br. 17.

Ovaj izvještaj zasada sastavlja se ovakav, pošto dosada nije stiglo nikakvo naređenje od Štaba zone⁴ u pogledu sastavljanja operativnih izvještaja za Brigadu.

Prilog: pregled brojnog stanja, oružja i ljudstva, lista gubitaka ranjenih i lista gubitaka poginulih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.⁵ Basta

Komandant:

Kuprešanin¹,

BR. 3

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG OFICIRA PRVE OPERATIVNE ZONE POČETKOM LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU ZONE O PODJELI ORUŽJA I SPREME ZAPLIJENJENE U KLANCU¹

IZVJEŠTAJ:

O podjeli plijena koji je uhvaćen u selu Klancu i okolici² u akciji I i II Brigade od 30. IX. i 1. X. 1942. godine. —

1). Od zaplijenjenih bačaca mina dat je 1 I Brigadi, 1 II Brigadi i 1 IV Odredu.³ Svega tri (3). Od zaplijenjenih mina 40 kom. dato je I Brigadi, dok su dvije francuske date IV Odredu. —

2). Od zaplijenjena tri teška mitraljeza (jedan bez postolja), dat je jedan II Brigadi, jedan IV Odredu kompletni, dok je mitraljez bez postolja dat I Brigadi.

3). Od zaplijenjena četiri puškomitraljeza. tri su data II Brigadi, a jedan I Brigadi. —

4) Od zaplijenjene 94 puške vojničke i 3 lovačke, dato je IV Odredu 20 vojničkih i jedna lovačka puška, I Brigadi 50 vojničkih i jedna lovačka puška. II Brigadi 24 vojničke i jedna lovačka puška.

5). Municija je podijeljena na sva automatska oruđa po 250 do 300 metaka, sem mitraljeza bez postolja koji je dat I

* Misli se na Stab Prve operativne zone.

¹ MiJan

² Milan

³ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istorijskog instituta, pod br. 23/2 k. 800.

⁴ Vidi dok. br. 6.

⁵ Odnosi se na Četvrta lički NOP odred.

Brigadi, a za koji ima svega 30 metaka. Ža puške je data municija: za mauzer po 20 metaka, za francuske po 24 metka, za talijanske po 25 metaka i manliher po 45 metaka. —

6). Od ostaloga plijena 28 čebadi, 16 šinjela, 14 bluza, 8 čakšira, 24 torbice, 2 ranca, 4 šat. krila, 2 samara, 14 bicikla, 1 auto, 1 protivtenkovski mitraljez, 2 gramofona, 1 radioaparat. 4 sedla, 2 dvogleda, 1 pisaći stroj, 1 šapirograf kao i ostale raznovrsne sitne sprema, dato je IV Odredu: 2 bicikla, 1 radioaparat, 3 šivača stroja i sav za brigadu nepotrebni materijal. —

Ostali gore navedeni plijen I i II Brigada podijelile su popola međusobno. —

Auto i protivtenkovski mitraljez po mogućnosti staviti će se na raspolaganje I Oper. Zoni Hrvatske. —

Podjelu plijena izvršio:

Operativni Stab⁴ I i II Brigade i IV Odreda

Za Oper, štab

oper. oficir I Oper. Zone

Mile Uzelac

BR. 4 /

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 2
LISTOPADA 1942 GOD. POLITIČKIM KOMESARIMA OPE-
RATIVNIH ZONA O PROPAGANDNOM RADU PUTEM
ŠTAMPE¹

GLAVNI STAB
NAR.-OSLOBOD. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Kbr. 55/42
Dne 2. X. 1942

POLITIČKIM KOMESARIMA SVIH OPERATIVNIH ZONA
HRVATSKE

I. Radi osiguranja pravilnosti provođenja narodno-oslobodilačke političke linije u našoj propagandi, njene kvalificiranosti i stalnog podizanja nivoa naše propagande potrebno je

' O formiranju ovog Operativnog štaba vidi tom V, knj. 7, dok. br. 69.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod Ibr. 2/18, k. 103 B.

da komesari zona vrše stalnu i sistematsku kontrolu nad čitavom, naročito pisanom propagandom na područjima svojih zona. Za pogreške, zastranjivanja i nizak nivo listova biti će pred Glavnim Štabom odgovorni komesari zona, koji svojim uputstvima, savjetima i kontrolom trebaju spriječiti zastranjivanja i otklanjati nedostatke u našoj propagandi.

II. Politički će komesari zona slati Propagandnom odsjeku Glavnog Štaba, osim izvještaja koje šalju o propagandi u svojim politkomesarskim izvještajima, redovite detaljne izvještaje o propagandističkoj aktivnosti na teritoriji svojih zona. Ti će mjesečni izvještaji sadržavati osim ostaloga slijedeće tačke:

1. broj izdanih listova i ostalih publikacija kroz mjesec dana i količina u kojoj su pojedini od njih štampani,

2. kako je razdijeljen materijal po jedinicama i među narodom, kako je pojedini list odnosno pitanje postavljeno u listu primljeno i diskutirano među partizanima i narodom,

3. kakve su se pogreške i nedostaci pokazali u listovima kroz protekli mjesec i šta su komesari poduzeli da se to popravi,

4. na kakve poteškoće nailaze pri izdavanju svojih listova,

5. koliki broj primjeraka »Partizana*, »Vjesnika«, »Narodnog oslobođenja« bi bio potreban da se pokrije najnužnija potreba i kako su primljeni pojedini brojevi naše glavne štampe,

6. neprijateljska propaganda (pitanja koja je postavljala, količina razdijeljenog materijala, kako je primljen, kako je na nj odgovoreno).

Komesari zona će odmah poslati prvi izvještaj s kratkim pregledom izdavačke djelatnosti od početka do danas, a detaljan izvještaj za posljednji mjesec. Naglašujemo da i nadalje treba slati 5 primjeraka svih publikacija, koje su izdane u proteklom vremenskom periodu.

III. Radi izvanrednih okolnosti nije ovaj puta na vrijeme niti u dosadašnjoj količini upućen »Partizan« broj 2. nego tek po nekoliko brojeva. Cim stigne glavna pošiljka tog broja odmah će biti razaslan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar
Vladimir Bakarić

Zamj. komandanta
Gošnjak-

Ivan

BR. 5

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU BRIGADE OD 2 LISTOPADA 1942 GOD. KOMANDI PODRUČJA KORDUN O PRODORU NEPRIJATELJA U SIROKU RIJEKU I DRUGA SELA¹

ŠTAB

IV PARTIZANSKE BRIGADE

2. X. 1942 g.

KOMANDI PODRUČJA KORDUN

U toku jučerašnje borbe neprijatelj⁴ je pod zaštitom magle uspio da prodre u sela Široku Rijeku, Raprovac³ i Brusovaču Gornju i da pod zaštitom te magle zapali neke kuće. Po napadu kojega je neprijatelj vršio vidjelo se da mu je glavni cilj bio ivicom šume izbiti do Prisjeke i zapaliti selo Krstinju, Prisjeku, Kusaju i Klokoč. Htio [je] po svaku cijenu da zauzme Glavicu kod D. Brusovače kao važnu dominantnu tačku. U svome planu nije uspio jer je od šume kod sela Krstinje odbačen, a u selo Donju Brusovaču prokrala su se kroz maglu samo tri bandita koji su zapalili jednu stožinu sijena. Nakon toga što se magla razilazila bataljoni Brigade krenuli su u napad i neprijatelja protjerali sa svih tačaka koje je bio zauzeo. Sa ovu stranu Gline nije se zaustavio ni jedan bandit. Jednog muslimana koji je došao u pljačku nakon saslušanja dali smo likvidirati.

U toku noći na izvjesne tačke tj. na Bijelivukovo Brdo, Glavicu i Kosanović Brdo postavili smo naše patrole, a na ostala brda prema Širokoj Rijeci postavljani su civili sa zadatkom, da izvijeste ako uoče kakvo kretanje neprijatelja. U toku noći neprijatelj se nije pojavljivao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Martinović" v. r.

Komandant
Joco^s v. r.

Za tačan prepis jamči
Komanda područja
2 oktobra 1942. g.

Politkomesar:
Dmitrović D®

¹ Prepis, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod br. 4/2, k. 830.

* Odnosi se na ustaško-domobranske jedinice.

* Vjerovatno Džaperovac.

⁴ Mile

⁵ Tarabić

* Dušan

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE I DRUGE NOU BRIGADE OD 3
LISTOPADA 1942 GOD. STABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU OVIH BRIGADA NA KLANAC PAZARIŠTE,
SELO KALUĐEROVAC I MOST NA RIJECI OTEŠICI¹**

OPERATIVNI STAB I i II BRIGADE

3 oktobra 1942 godine

Operativni izvještaj

ŠTABU I. OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Dana 30 septembra na 1 oktobar I. i II. Brigada izvršile su akciju na Pazariški Klanac,² selo Kaluđerovac, Kaluđerovački most, most na rijeci Otešici i na kote koje dominiraju nad navedenim mjestima.

I. Udarne brigada imala je za zadatak da napadne neprijatelja na Kaluđerovačkom mostu, isti sruši, likvidira eventualno posadu u selu Kaluđerovac, posjedne dominirajuće kote iznad navedenih sela i objekta, i da izvrši osiguranje naših snaga od pravca Perušić.

II. partizanska brigada imala je za zadatak da napadne i likvidira samo mjesto Klanac, sruši most na Otešici i kod istog postavi osiguranje, likvidira neprijatelja na grebenu Oteš kota 745 i da pročisti sav teren, posjedne kote zapadno od sela Klanac zaključno sa kotom Krčmar (k.) 1012.

Početak akcije bio je zakazan za noć između 29 i 30 septembra, a samo čišćenje kota zapadno od Klanca koje je imala u zadatku II. brigada trebalo je da počne još u toku samoga dana 29 septembra, zbog toga da se taj teren pročisti još prije noći da bi se osigurao prolaz ostalim jedinicama kroz taj teren. Međutim akcija nije počela po planu nego je počela 24 sata kasnije. Razlog je taj što jedinice koje su dobile zadatak za čišćenje terena zapadno od Klanca zakasnile su i Operativni štab je donio rješenje da se akcija odgodi za drugu noć, a samo čišćenje terena da počne 30 septembra u 12 sati.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod br. 1-2, k. 759.

pT" Klanac Pazarište

Raspored, neprijateljskih snaga pred akciju i jačina:

Jačina neprijatelja bila je 500 neprijateljskih vojnika koji su bili raspoređeni ovako:

Tatekova bojna držala je položaje Metlača kota 799, Kaluđerovački most i selo Kaluđerovac, a bila je sastavljena većinom od boraca sa teritorije Like i Bosne.

Pivčeva bojna³ (Udarna lička bojna) držala je položaje: mjesto Klanac, kote istočno od sela Vaganac do više mjesta Klanca i bezimenu kotu istočno od Klanca. Ta bojna bila je sastavljena većinom od boraca sa teritorije Lika, Primorje i Dalmacija.

Bojna »Lički Zdrug«⁴ isto tako branila je ove položaje i to: sve kote zapadno od sela Vaganca, kao i sam greben Oteš. Ova bojna kompletna nije učestvovala u ovoj bitki nego samo njezini dijelovi i to oni borci koji su se nalazili na bolovanju i ranjenici iz dosadašnjih borba sa partizanima kao i sa Istočnog fronta. To su uglavnom bili Ličani, uniformisane ustaše pojačani sa civilima. Tom bojnom komandovao je Milinković Branko poručnik.

Svim neprijateljskim snagama komandovao je bojnik Pivac.

Raspored naših snaga prije početka akcije:

I. Udarna brigada prije akcije bila je koncentrisana na prostoru Sušanj, Bobino brdo i Kruščica, a II. partizanska brigada bila je koncentrisana na prostoru Antinovica, Bakovac i Kruščica.

Zadatak:

I. brigada: I. bataljon I. brigade imao je zadatak da zauzme kote 777, 678 i Risovac, iste posjedne i postavi osiguranje prema Perušiću i Malom Polju.

II. bataljon pojačan sa jednom četom IV. bataljona imao je zadatak da izvrši napad na neprijatelja koji je posjeo Kaluđerovački most i selo Kaluđerovac. Pre pristupanja tome

*** Ustaška jedinica, nazvana po njenom komandantu Stjepanu Devčiću-Pivcu.**

• Odnosi se na bojnu »Ličkog zdruka«.

zadatku izvršiti će čišćenje Metlače i ostalih dominantnih tačaka iznad određenih mjesta za napad.

IV. bataljon daće jednu čet u sastav II. bataljonu a dvije Čete u rezervu kod Operativnog štaba.

II. partizanska brigada:

I. bataljon II. brigade imao je zadatak da izvrši napad na neprijatelja koji je posjeo greben Oteš, a sa četom koja mu je pridodata iz III. bataljona napadne neprijatelja koji drži most na Otešici. isti sruši i osigura naše jedinice sa pravca Gospić.

II. bataljon ima zadatak da još za vrijeme dana očisti teren zapadno od sela Vaganca i posjedne sve dominantne kote iznad Podastrana [Selo] i to: Metla, kota 730, Obli Kuk, kota 614. Ostrvica kota 846, Medveđak kota 963 i Krčmar kota 1012.

III. bataljon ima zadatak da sa jednom četom posjedne kote između sela Vaganca i sela Budžaka i da pročisti taj teren. Jednu svoju čet u daje u sastav I. bataljona. III. četa toga bataljona ne nalazi se u sastavu istog nego osigurava i sprovodi transport naših ranjenika preko pruge za centralnu Liku.

IV. bataljon ima zadatak da izvrši napad na neprijatelja koji se nalazi u mjestu Klanac.

Mjesto Operativnog štaba trebalo je biti na koti Dupljan-ski Vrh.⁰ Ambulanta je određena da bude u Kruščici.

Tok akcije:

Početak akcije nije bio po planu i to u tome što II. bataljon II. brigade i jedna četa III. bataljona II. brigade nisu blagovremeno primili naređenje za odgađanje akcije, nego su na izvršenje svog zadatka krenuli još u toku noći između 29 i 30 septembra, dok su međutim trebali krenuti 30 septembra u 12 sati. Rezultat je bio taj da sa tim jedinicama nije se moglo te noći uhvatiti veza, one nisu bile obaviještene o odgađanju akcije i vodile su borbu na svome sektoru potpuno samostalno i odvojeno. Ostale jedinice ušle su u akciju blagovremeno.

I. bataljon II. partizanske brigade u nastupanju prema svom zadatku naišao je na kotama više sela Vaganca zapadno i južno od sela Vaganca na neprijatelja koga je sa svoje dvije

* Vjerovatno Dupolski Vrh.

čete na juriš protjerao i omogućio prolaz kako sebi tako i IV. bataljonu iste brigade i Operativnom štabu i rezervnim jedinicama da zauzmu određene položaje za glavni napad. To protjerivanje neprijatelja i juriš bilo je u 0.30 h. Neprijatelj je tom prilikom sačekao naše jedinice na svojim položajima, tako da su se naši partizani u jurišu bili izmješali sa ustašama, koje su onda i protjerali. I. bataljon II. brigade počeo je sa napadom na Oteš u 4.15 h. i u 10.20 h. neprijatelj je sa Oteša bio zbačen. IV. bataljon II. brigade u 4.30 h. sa dve čete stupio je u borbu sa neprijatelj [em] u Klancu i na bezimenoj koti zapadno od Klanca i u 7 h. sa dve čete posjeo je istu kotu i mjesto Klanac, dok jedna četa toga bataljona koja je imala zadatak da napadne bezimenu kotu jugoistočno od Klanca je ušla u borbu tek u 6 sati i tek pomoću još jedne čete toga bataljona ista kota je pala tek u 15 h. i to poslije ogorčene borbe na juriš.

II. bataljon I. brigade ušao je u selo Kaluđerovac u 8 h. isto posjeo i u 10.20 h. minirao most i srušio ga. Svoj zadatak izvršio je bez otpora od strane neprijatelja, jer je neprijatelj poslije pada Oteža i Klanca napustio sve ostale položaje i dao se u panični bijeg.

I. bataljon I. brigade posjeo je određene položaje i postavio osiguranje prema Perušiću u 4.20 h. U zauzimanju položaja nije naišao na otpor, jer je neprijatelj još ranije napustio iste položaje i pobjegao. Iz Perušića nije ni pokušavano nikakvo nadiranje neprijatelja u pravcu Klanca. Kote koje je držao taj bataljon bile su stalno tučene artiljerijom iz Perušića, a naročito Metlača.

II. bataljon II. brigade kako je već navedeno krenuo je ranije nego što je predviđeno u akciju i čitavu noć i slijedeći dan vodio je borbu sa neprijateljem. U početku borbe uspio je da posjedne sve određene kote osim Krčmara i očisti određeni sektor, ali bez veze sa Operativnim štabom i ostalim našim jedinicama i ne znajući stanje na bojištu pod pritiskom neprijatelja napustio je neke kote koje je opet neprijatelj posjeo. To napuštanje tih kota imalo je za posljedicu da je I. bataljon II. brigade u svom nastupanju ka svom zadatku naišao na neprijatelja i bio zaustavljen.

III. bataljon II. brigade sa jednom četom izvršio je dobiveni zadatak tj. srušio most na Otešici, postavio osiguranje prema Gospiću. Od pravca Gospića nije neprijatelj pokušavao da pruži pomoć napadnutom Klancu. Sa II. četom koja je imala

zadatak da pročisti teren istočno od sela Vaganca i posljedne dominirajuće kote nije izvršio zadatak iz istih razloga kao i II. bataljon II. brigade. Zbog neizvršenja zadatka te čete Operativni štab je naredio rezervnim četama IV. bataljona I. brigade da pruži pomoć toj četi. Ta pomoć je pružena.

IV. bataljon I. Udarne brigade je rukovodio samo sa svoje dvije čete koje su bile određene za rezervu ali koje su dobile zadatak da potpomognu rad jedne čete III. bataljona II. brigade u svome zadatku. To su te dvije čete sa uspjehom i učinile.

Poslije svršenih zadataka bataljoni su poduzeli čišćenje terena, pronalaženje i hvatanje ustaša i skupljanje oružja, municije i ratnog materijala.

Akcija je završena u 18 časova istoga dana.

Uspjeh akcije:

Akcija je izvođena na jednom ogromnom prostoru, na terenu vrlo ispresijecanom, krševitom i neprohodnom i s obzirom na to akcija je uspjela. Uspjeh akcije nije potpun s obzirom da od 500 neprijateljskih vojnika nije se uspjelo pohvatati ili likvidirati niti jedna četvrtina. Neprijatelj se je mjestimično vrlo hrabro i uporno branio ali zahvaljujući još većoj hrabrosti i požrtvovanju partizana, kao i dobrom komandnom kadru samih bataljona uspjelo se neprijatelja protjerati i demoralisati. U ovoj akciji te čuvene ustaške bojne i čuveni ustaški oficiri Pivac, Tatek, Milinković bježali su i razbježali se na sve strane, i možemo računati da su sve te bojne za dulje vremena onesposobljene za operacije i rastrojene.

Plan akcije uglavnom bio je dobar. Na samom terenu ostalo je više rupa koje je neprijatelj iskoristio za bježanje ali snage sa kojima se raspolagalo bile su nedovoljne i brojčano preslabe da bi zatvorile čitav ovaj prostor. Da se imalo na raspolaganju barem još jedan bataljon uspjeh bi bio mnogo veći, a broj zarobljenika kao i oružja bio bi zadovoljavajući. Imala se prilika ovoga puta, da se te banditske bojne, kao i ti čuveni banditi — oficiri — ustaše pohvataju ili pobiju.

Veza među jedinicama kao i sa Operativnim štabom vrlo slabo je funkcionisala, ali s obzirom na ovaj teren nije ni mogla bolje.

U ovoj akciji naročito se je istakao I. bataljon II. brigade,^a i IV. bataljon iste brigade kao i IV. bataljon I. brigade.

Stab 1. bataljona II. brigade pokazao je vrlo veliku sposobnost i vještinu u rukovođenju s bataljonom, a isto tako i odlučnost i prisebnost. Svi drugovi partizani pokazali su ogromnu izdržljivost, borbenost i hrabrost, a naročito su se istakli slijedeći drugovi:

Iz I. bataljona II. brigade: Rašeta Jovo (ranjen), Krneta Milan,⁶ Divjak Dušan,¹ Rašeta Sako,⁸ Rašeta Petar,⁰ Balać Rade, Rašeta Nikola¹⁰ vodnik, Medić Jovica, Rašeta Rade vodni delegat, Opačić Savo¹¹ desetar, Balać Petar¹² politkom čete, Zunić Stevo politkom čete i Stanić Rade vodni delegat.

Iz IV. bataljona II. brigade istakli su se drugovi i to:

Lukić Momčilo,¹³ Cuić Stevo, Končar Geco vodnik, Borjan Petar,¹⁴ Zigić Milan, Božanić Mićo,¹⁵ Uzelac Jela, Ognjenović Branko, Rapajić Viijo komandir čete, Stetić Nikola, Bajić Branko vodnik, Vukmirović Maćo desetar (poginuo), Panjković Mile desetar (poginuo), Skoknić Nikola, Dozet Rade, Koruga Stevan¹⁶ desetar, Sladić Duka komandir čete, Dražić Petar, **Sijan** Marko, Funduk Vlajko.¹⁷ Hinić Mićo, Svilar Nikola vodnik, Popović Nikola¹⁸ desetar, Barać Vlado i Batinica Dušan komandir čete.

" Poginuo u borbi protiv Talijana na Ljubovu, siječnja 1943 godine, kao politički delegat voda.

^T Poginuo u borbi protiv Talijana i četnika prilikom napada na Gračac, siječnja 1943 godine.

" Poginuo na -Vizlćima, u Fruškoj Gori, prosinca 1944 godine.

* Umro poslije rata.

Nestao u borbi protiv Nijemaca na Vlašić Planini, srpnja 1944 god.

" Isto.

" Poginuo u borbi protiv Talijana na Mokrom Polju, srpnja 1944 godine.

" Poginuo u borbi protiv Talijana i četnika kod Gračaca, siječnja 1943 godine.

" Isto

" Poginuo na Sremskom trontu, 1945 god., kao komandir tenkovskog odjeljenja.

" Poginuo u borbi protiv Talijana kod Gospića, studenog 1943 godine.

" Poginuo u borbi protiv Talijana i četnika kod Gračaca, siječnja 1943 godine.

" Poginuo u borbi protiv Talijana kod Gračaca, siječnja 1943 god., kao vodnik Treće čete Četvrtog bataljona Druge ličke NOU brigade.

Naši gubici u ovoj akciji:

Na našoj strani poginula su tri partizana iz II. brigade, a ranjeno je 13 drugova iz II. brigade i jedan iz I. brigade (slo-mio nogu pretraživajući teren). Od ranjenih partizana 2 su teže a ostali lakše ranjeni.

Gubici neprijatelja:

Neprijatelj je imao 33 mrtva, od kojih su dva ustaška ofi-cira. Zarobljenih ima 62, od kojih su 52 zarobljena pod oru-žjem. Od tih 62 zarobljena, 22 su banditi-ustaše i nekoji su već strijeljani, a ostali će isto tako biti strijeljani.

Plijen u oružju i municiji:

100 pušaka, 4 p. mitraljeza, 3 t. mitraljeza (2 Svarc-loze i jedan talijanski laki mitraljez bez postolja), jedan protiv-avionski mitraljez M. 1939 (kalibar 15 mm.), 3 mala minoba-cača (2 talijanska i jedan francuski), jedan mašin-gever (mi-traljetka), 3.727 metaka mauzer, 1554 talijanska, 255 austrij-skih, 58 metaka francuskih, 35 mina za talijanski mali bacač, 48 komada noža za puške, 44 fišeklije, jedan luksuzni auto-mobil, 14 bicikla, 4 para skija, 2 dvogleda, 25 šinjela vojničkih, 27 čebadi, 12 bluza, 10 hlača, 9 šatorskih krila, 29 torbica, 6 ra-naca, 12 pari cipela (starih), 2 para čizama, 4 kišne kabanice, 4 bunde, jedan radio aparat, jedna pisaća mašina, 4 jahaća sedla, jedna poljska kuhinja, 17 komada mina za teški bacač i mnogo drugog raznog materijala.

Poslije završene akcije odmah se pristupilo rekviziciji ustaške imovine i palenju ustaških kuća. Operativni štab izdao je prilikom zauzimanja ovih sela jedan letak¹⁰ kao i vojnički proglas-. Vojno politički uspjeh je ogroman, narod sa ove teri-torije dosta lijepo je dočekao partizansku vojsku.

II. bataljon I. brigade u selu Kaluderovcu je zapalio jednu katoličku crkvu, što je vrlo velika pogreška i što se nije smjelo dogoditi. Dan ranije kada je na istom mjestu vršila akciju

" i " Redakcija nije pronašla ni letak ni vojnički proglas.

I. brigada iz navedene crkve davat je žestok otpor, a ista je bila utvrđena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Operativni štab:
oper. ofic. I Zone

Mile Uzelac

Prilog:

Skica sa rasporedom.
Zapovijest i spisak zapaljenih kuća,
Zapovijest o podjeli plijena.

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 3 LISTO- PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O RUŠENJU PRUGE IZMEĐU JAVORNIKA I RUDOPOLJA I O SITUACIJI KOD DABRA'

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

3 bataljon I Udarne brigade izvršio je akciju, rušenje pruge između Rudopolja i Javornika; is¹° je srušeno oko 3 i pol kilometra.

Ovaj bataljon ima u vidu da izvede predviđenu akciju i ispitujemo da li postoji promet između Plaškog i Jesenice, kao i da li Talijani popravljaju prugu koja je srušena ovih dana. Mišljenja smo da bi se sačekalo Talijane kada otpočinju sa radom na porušenoj pruzi.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod Ibr. 2/18, k. 103 B.

Dobio sam izvještaj od Kotarskog komiteta K. P. H.² za Otočac da je okupator sa svojim snagama i četničkim banditima opkolio Dabar u kom su se nalazile snage bataljona »Adžije«,³ bataljon »Adžija« kao i jedan dio pučanstva probili su se i sada se isti bataljon nalazi u šumi više Dugog Dola.

Okupator koji je uzeo učešća u ofanzivi na Dabar došao je od Brinja i to sa jačim snagama; iste su zapalile selo Brezovac, tj. 6—7 kuća. Prije napada na Brezovac isto selo bombardovali su iz aviona.

Kako saznajem da se vrši koncentracija okupatorovih snaga u Vrhovinama, a po pričanju četnika koji su uzeli učešća u borbi oko Dabra da ove snage imaju namjeru u najskorije vrijeme krenuti u pravcu Korenice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

dne 3. X. 1942. g.

Za političkog komesara I Udarne brigade
Uzclac Milan

* Komunističke partije Hrvatske
' »Božidar Adžija«

BR. 8

**BROJNO STANJE I NAORUŽANJE ČETVRTE NOU BRI-
GADE OD 3 LISTOPADA 1942. GODINE¹**

P R E G

BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA IV

na dan

Jedinica	Partizana	Mobilisanih	Jugoslovenskih	Talijanskih	Poljskih	Lakih mitraljeza	Jugoslovenskih	Poljskih	Njemačkih	Mauzer 7,9 mm.	Mauser 8 mm.	Manliher	Raznih vojničkih	Civilnih	Mauzer	Jug. vojničkih	Tal. vojničkih	Raznih	Topova sa granatama
Štab brigade	20									12						4	1	2	
I Udarni bataljon	231		2				10			186	22					5/M			
II Udarni bataljon	203		2				5	6		139	48				40	5	5	II	
III Udarni bataljon	219						3	3	Soja sa 50 m.	167	2	35				4 48	1 TS	5 33	
Ukupno	673		4				18	9	1	504	73	35			40	21 123	12 75	24 83	

SMRT FAŠIZMU —

Politkomesar

Martinović³

¹ Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod br. 26-4,
k. 102 B.

* Mile

L E D

PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE

3-X. 1942.

Bacila mina na grm.it.		M u n i c i j a						Bomba		Tenkova	Vozila					Primedba
Teških 81 mm.	Lakih	Puščane				Mltraljes.		Defanzivni	Ofanzivni		Kamiona	Automobila	Motocikla	Bicikla		
		Mauzer 7,9 mm.	Talijanske 6,5 mm.	Manliher	Ostale	Mauzer 8,9 mm.	Talijanske									
		629	50					1	3 Tal. 1 ofanz.							
		6077				2285		32	59							
	1	510U	2512			1600		22	26							
		4088	90	1311		1730	280	10	23							
	1	15894	2i52=	1311		5615	280	65	112							

SLOBODA NARODU!

**Za komandanta
Joco***

* U rubrici »Talijanske puščane municije« pogrešno zbrojeno 2.552.
a treba: 2.652.
Tarabić

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 3 LISTO-
PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O
NAPADU NA RIBNIK¹**

**STAB IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

Dana 3. X. 1942 god.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

U toku današnjeg dana ova Brigada izvela je akciju na Ribnik. Cilj akcije je bio, da se ovo selo očisti od ustaških bandita i pripoji oslobođenoj teritoriji. Plan akcije je bio slijedeći: neprijatelj je raspolagao sa oko 70 pušaka i 2 p. mitraljeza. Neprijatelj je držao više zasjeda oko samog sela koje je dosta raštrkano, a u samom centru bila je žandarmerijska stanica u popovom stanu, koja je bila dobro utvrđena. Centar utvrda sačinjavali su crkva, škola i popov stan, koji su bili poredani u obliku trokuta i jako dobro utvrđeni. Zgrade su bile spojene sa saobraćajnicama i uzidanim rovovima. Po neprijateljskom rasporedu isti se u slučaju napada na selo ima povući i koncentrisati u utvrđene zgrade.

Raspored naših snaga bio je slijedeći: I. bataljon imao je da napadne u obliku polukruga od strane Metka. II. bataljon imao je da napada od Velebita u pravcu pruge. IV. bataljon imao je da napada u obliku polukruga sa strane od Gospića. Jedna četa I. bataljona imala je zadatak da se prije borbe probije u sami centar do utvrđenih zgrada, i to sa pravcem od Metka — ispred kuća Došena gazeći [rijeku] Liku. Jedna četa II. bataljona također je imala zadatak da se probije u sami centar prije borbe i to sa pravcem od Čitluka. Obje ove čete koje su imale zadatak da upadaju u centar morale su se tačno u 2 sata po novom vremenu sastati u centru. Dolazeći u centar, dale su znak raketlom za opći napad na spoljni pojas neprijateljskih zasjeda sa ostalim našim snagama, koje su se [u] to doba imale da privuku na najbliže otstojanje. III. bataljon je imao zadatak da se sa dvije čete nalazi sa druge strane pruge do VrePCA. i da u slučaju iskrcavanja neprijatelja na prugu ugroze neprijateljske snage iz zaleđine, a ujedno da

¹ Kopija, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod br. 8-2, k. 802.

osiguravaju vezu sa našom pozadinom. Jedna četa tog bataljona imala je zadatak da na pruži između Metka i Raduča napadne neprijatelja, da bi tako dovela neprijatelja u zabunu.

Tačno u 2 sata kako je to bilo predviđeno obje čete u istom momentu prodrle su u centar i dale znak za opći napad. Borba je otpočeta na svim zasjedama i u vrlo kratkom roku neprijatelj je uglavnom bio likvidiran. U utvrđenom centru nalazilo se 5 žandara sa p. mitraljezom koji su momentano bili likvidirani, i od njih 4 uhvaćena a jedan pobjegao. Neprijatelj je momentano bio zbunjen i razbijen prije pola sata, ali se razbježao uslijed razvučenosti terena, šumovitosti itd. Uspjelo je postići potpuno iznenađenje. Dosad neprijatelj je imao 36 zarobljenih od kojih je 18 strijeljano a ostatak pušten. U borbi je poginulo oko 15 naoružanih bandita. Na našoj strani poginula su trojica i jedan vodič. Dvojica od njih poginuli su od svoje vlastite bombe, prilikom bacanja kroz prozor povratila se natrag.

Od oružja zaplijenjeno je oko 30 pušaka, 1 p. mitraljez i nekoliko hiljada municije.

U 15 sati Talijani su pokušali žestokim napadom da nas izbace iz sela i sa pruge. Borba je potrajala do predveče. Naše snage udarile su neprijatelja bočnom vatrom i prisilile ga da se u paničnom bijegu uz veće gubitke, koji još nisu poznati, povuče u utvrđenu stanicu. Neprijatelj je tukao žestokom artiljerijskom i bacačkom vatrom iz mjesta Metka i Bilaj—Ribnik. U samom selu zapalio je sa bacačima nekoliko kuća.

Pruga je porušena na više mjesta a i cesta također prekopana. i zavaljena na obje strane sela.

Tačni rezultati još nam nisu poznati, jer se prikupljaju izvještaji. Prema dosada prikupljenim računa se da ima oko 40 mrtvih ustaških bandita i to većinom pravih koljača. Okupator ima također više mrtvih ali se tačan broj još ne zna.

Moral kod boraca je vrlo dobar i spremni su za svake akcije. U ovoj akciji naročito se istakla savršena tačnost na minutu dviju četa koje su sa dva razna pravca imale zadatak da se probiju u centar. Borci su svi jurišali sa pravim oduševljenjem sa uzastopnim poklicima »Živila Crvena Armija«, »Živio Staljin«. Naročito su se istakla dva druga koja su oba poginula. Isti su bili od početka ustanka neustrašivi borci, sa nevjerovatnom hrabrošću.

Loša strana akcije bila je što je neprijatelj bio raštrkan po raznim rovovima pa se razbježao tako da je cijeli dan hva-

' Misli se na Talijane.

tan, a jedan dio je uspio i da uteče, odnosno da se sakrije. Najveći krvoloci ovoga sela poginuli su.

Brigada je pomijerila svoje snage prema zapadnoj Lici i nastaviće sa akcijama sa još jačim elanom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
M.³ Basta s. r.

Komandant:
Kuprešanin⁴ s. r.

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 3 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O STANJU U ZUMBERKU POSLIJE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE I O BORBAMA ZA VRIJEME NJENOG TRAJANJA¹

STAB II OPERATIVNE ZONE NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

Op.br. 3/42

3. X. 1942 god.

9. X. 1942²

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Opća situacija:

Stanje u Zumberku kao posljedica neprijateljske ofenzive i sa time u vezi nepravilan postupak naših jedinica na tom sektoru, mnogo se pogoršalo kako vojnički tako i politički. Prije neprijateljske ofanzive naše jedinice izvršile su svoj vojni zadatak zadovoljavajuće, ali politički se daleko zaostalo.

* **Milan**
4 **Milan**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod br. 17-2, k. 102 B.
Datum prijema izvještaja

Neprijatelj je bio potisnut iz sviju upornih tačaka nalazećih se [u] unutrašnjosti Žumberka, te se zadržao i to sa većim garnizonima i fortifikacijom na podnožju Žumberka. Te neprijateljske posade izgubile su svoj uticaj kako vojnički tako i politički na sam Zumberak, te im se njihov zadatak sveo na čuvanje pruga i cesta u blizini Žumberka i sprečavanje širenja Narodno-oslobodilačke borbe. Napuštanje tarena sa strane naših jedinica, a naročito nedostatak političkog rada za vrijeme prije ofanzive, neprijateljska ofanziva mnogo je uticala na stanovništvo tako da imade slučajeva gdje se izbjegava veza sa partizanima. Ostalo je mnogo sela gdje iako slobodan teritorij partizana nisu vidjeli. U tim selima je prijem bolji, nego u selima nad kojima je neprijatelj vršio represalije, a politički rad nije podgotovio narod do spremnosti borbe otpora, požrtvovanja u takvim momentima. Narodu se nije uočila obaveznost njegovog učešća u borbi za oslobođenje kao i težište borbe koje na njega otpada. Narod je daleko od shvatanja ciljeva naše borbe, te nas po neki posmatraju kao i svaku drugu vojsku. Povodom nedostataka i grešaka naših drugova neprijatelj je uspio sa svojim represalijama demoralizirati stanovništvo i razdvojiti narod od Narodno-oslobodilačke borbe. Neprijatelj je spalio sela Osunju, Cerovicu, Preseku i Đuriće, te je i klao stanovništvo. Te represalije najviše su uticale na narod.

Stanje u jedinicama:

Stab Odreda¹¹ momentalno nema veze sa Kljukom.⁴ Nema svog boravišta već se kreće sa ovdašnjim bataljonom.⁵ Iako su vršili akcije već poslije ofenzive na svom sektoru nisu si postavili zadatak održanja i jačanja svog vojnčkog i političkog uticaja na svom sektoru, već su se povlačili na slovenački teritorij. Druga loša strana je što su se povukli u šumu ne nastojeći boraviti u selima čime su izgubili kontakt sa neprijateljem i narodom. Djelomična posljedica toga bio je neuspjeh posljednjih akcija. Imali su znatnih gubitaka. Svoje bolnice nemaju. Međutim po izvještaju drugova iz Štaba moralno stanje u jedinicama je zadovoljavajuće. Informativna i obavještajna služba nestala je, a što će nam znatno otežavati u ocjeni općeg stanja i određivanju naših zadataka. Mi smo svjesni toga da od uspješnih akcija uglavnom zavisi sređivanje prilika kako u narodu tako i jedinicama. ...

*** Zumberačko-pokupski NOP odred**

Odnosi se na bataljon »Kljuka«, koji je kasnije dobio naziv »Klavko Klobučar«, po narodnom heroju Slavku Klobučaru.

Odnosi se na bataljon »Josip Kraš*».

Momentalno se nalazimo u selu Visoče jugozapadno žumberačkog sektora (sekcija Samobor 1 : 100.000). Stalno borište Štaba još nismo riješili. Veze sa drugovima Slovencima su redovne.

Naše prebacivanje sa Bataljonom,¹ a koji se zasada nalazi s nama, smatramo završenim i uspješnim. Karakteristično kod toga je to da su sve neprijateljske posade pred nama bježale ne primajući borbu, a specijalno je to što su neke od njih napustile svoje zgrade i sačekale naše snage u zasjedama. Likvidirane posade su Bosiljevo, Netretić, Vivodina i Sošice, a novo kao pojava jeste to da su nam se predali i nekoliko ustaša, koje smo kao i druge zarobljene pod takvim okolnostima pustili.

Akcije:

U noći 27. na 28. IX. 42 krenuli smo u pravcu Vukova Gorica, gdje smo stigli iste noći. 28. IX. zarobljen je jedan kamion, vlasništvo Vlade Ilića vlasnika tekstilne tvornice vune u Karlovcu, a koji proizvodi ratni materijal. Kamion je služio za dovoz drva. Drva su prepuštena na raspoloženje seljaka, a kamion i šofer služili su u prevozu naše spremne dok je trajalo pogonskog materijala, zatim spaljen. Istog dana krenule su lakše naše snage u pravcu Netretića sa zadatkom likvidacije neprijateljske posade u tom mjestu. Posadu je sačinjavalo 15 žandara, 12 financija i 30 ustaša, koji su došli u pomoć toj posadi povodom našeg kretanja u tom sektoru. Posada je napustila zgradu i sačekala naše jedinice van sela. Naše jedinice iako malo iznenađene momentalno su prešle u energičan napad i neprijatelj je bio razbijen. Ovakav postupak neprijatelja nam se još jednom ponovio, a što govori da nema vjere u svoju snagu, te da sačeka u zgradi odlučujuću borbu. Zarobljeno je 7 ustaša, između kojih je jedan civil i jedan financ, 9 pušaka, 1.200 metaka, 25 bombi, 8 šinjela, 10 pari cipela, 14 čečadi, 1 pisaća mašina, 1 šapirograf, 1 bicikl, 120 kg brašna. Žrtve na neprijateljskoj strani 3 ustaše, među kojima i zastavnik kao zapovjednik posade. Na našoj strani jedan teže i jedan lakše ranjen.

29. IX. o. g. po završetku akcije u Netretiću krenuli smo prema Ribniku popraćeni sa 5 neprijateljskih aviona, koji su nam malo usporavali kretanje. Istoga dana stigli smo u Ribnik i tamo zapalili sve spise u općini i pošti i zaplijenili dva pisaća stroja. U noći 29. i 30. IX. o. g. krenuli smo dalje u pravcu

¹ Prvi proleterski bataljon Hrvatske. Vidi dok. br. 11.

Kupe Stigavši na Kupu skela se nalazila na protivnoj strani, a brodar po dobivenoj naredbi da nikog po noći ne prevaža odbio je da prebaci skelu na našu obalu. Bili smo prisiljeni da sami osvajamo skelu ne znajući da li se na protivnoj strani nalaze oružane snage neprijatelja. Na poziv tko će dobrovoljno da pliva na protivnu stranu rijeke bez naročitih poteškoća javila su se dva druga, koji su taj zadatak brzo i uspješno izvršili. Lađar je bio pobjegao, ali su našli dva radnika koja su se nalazila u vinari, a koja se nalazila u neposrednoj blizini, te pomoću njih bataljon se prebacio za kratko vrijeme na lijevu obalu rijeke Kupe.

30. IX. ujutro stigli smo u selo Lović, a poslije podne krenuli u pravcu Vivodine, gdje se nalazila neprijateljska posada. Neprijateljska posada u Vivodini saznajući o našem kretanju napustila je zgradu i zauzela visove. Sa lakim našim manevrom neprijatelj je nestao, a mi ušli u selo i zapalili zgradu u kojoj je boravio neprijatelj. Istoga dana oko podne bili smo napadnuti sa strane neprijatelja u jačini od oko 70 ustaša, a koji su imali u svom naoružanju i jedan top i nekoliko automatskog oružja. Zahvaljujući pravilnom rasporedu naših snaga neprijatelj nije uspio niti sa svojim iznenađenjem, a niti uticati na promjenu pravca našeg kretanja; sa lakim pojačanjem naših pretstraža nalazeći se na visovima neprijatelj je bio razbijen. Zarobljen je jedan ustaša, 5 domobrana, 7 pušaka sa oko 1000 metaka, 6 bombi, 7 pari cipela i odijela. Žrtve kod neprijatelja 2 mrtva, ranjenih nepoznat broj, a na našoj strani jedan teško ranjen od artiljerije, a koji je drugi dan umro. Time se završava zadatak prebacivanja Bataljona na ovaj sektor. Samo prebacivanje izvršeno je zadovoljavajuće kao i ostali zadaci, koje smo imali sa time u vezi na našem putu.

I bataljon »Jože Kraša« P.-Ž. odreda.⁷ 9. IX. 42. 3. četa upala je [uj ustašku zasjedu na Plešivici. Tom prilikom poginula su dva druga: vodnik Kranjčević i desetar Jelača. Vjerojatno je da su pali i jedan drug i drugarica⁸ iz Slovenije, a koji su kretali za Zagreb. Nestao je i drug Suhi.⁹ Istoga dana je II bataljon uništio općinsku arhivu u selu Kupčini, zaplijenio 120 kuna, pisači stroj, šapirograf i nešto pisaćeg materijala. Istoga dana isti bataljon primio je dva domobrana iz Zagreba, a koji su stigli iz Zagreba i donijeli sa sobom dva karabina i 80 metaka. Istoga dana isti bataljon uništio je općinsku arhivu u ? S^U r, 7^{sl} ^avić. Zaplijenio je 24.342 kune, rekvirirao UJOJkgI kukuruza od kojeg 500 kg podijeljeno seljacima.

^ Zumberačko-pokupski NOP odred

^ T 2 s u bili Josip Kopinić-Valdes i njegova drugarica, ali nisu
Pali neprijatelju u ruke.
Redakcija nije mogla ustanoviti na koja se odnosi.

Usto zaplijenjen je jedan pisaći stroj, 1 šapirograf i nešto pisaćeg materijala.

10. IX. II je bataljon uništio općinsku arhivu u mjestu Rečica. Zaplijenjeno je 1.300 kima, 1 pisaći stroj, dva šapirografa i drugog pisaćeg materijala. Istovremeno svučen je jedan domobranski vojnik iz dočasničke škole.

13. IX. počinje priprema i koncentracija neprijateljskih snaga. Raspored naših snaga u to vrijeme vidi se iz izvještaja OP. br. 2/42.¹⁰

17. IX. I bataljon sukobio se sa neprijateljskim snagama •Bela garda« (slovenski teritorij). Borba je trajala 6 sati. Zarobljena su i likvidirana tri belogardejca, tri karabina i 1 sanduk municije. Zatim je isti bataljon kretao u pravcu Gaberja.

20. IX. izvršen je napad na posadu »Bela garda« u selu Dolž. Akcija nije uspjela. Žrtve na našoj strani su jedan mrtav i 6 ranjenih. Na strani neprijatelja gubici nepoznati. Istovremeno rekvirirano je tri komada stoke i likvidirano dva neprijateljska doušnika.

22. IX. zaplijenjeno je 4 kom. stoke, 2 kom. sitne stoke i 3 svinje.

24. IX. razoružana je neprijateljska posada u mjestu Sošice. Neprijatelj je bio iznenađen te je akcija u potpunosti uspjela. Zarobljeno 40 žandara, 38 karabina, 5.000 metaka, 116 bombi, 36 šinjela, 46 bluza, 40 hlača, 40 pari cipela i ostalog ratnog materijala. Akcija je izvršena u zajednici sa slovenskim jedinicama.¹¹ Zarobljenici su pušteni.

29. IX. izvršen je napad na neprijateljske posade, isto u zajednici sa Slovencima, Gorinju Vas i Novo Selo. žrtve na našoj strani dva mrtva i nekoliko lakše ranjenih. Ovim napadom osjetno je stradala Omladinska četa sa 8 mrtvih. Na strani neprijatelja prema potvrđenim vijestima 11 mrtvih, dok je broj ranjenih nepoznat.

4. IX. o. g. sve naše snage nalaze se na sektoru Sošice i dobile fsu] zadatak za kretanje u operacijskom pravcu na istok, a za neposrednu tačku kao likvidaciju jake neprijateljske posade u Kostanjevcu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

V.¹² Holjevac

Komandant:

F. Ogulinac (Seljo)

" Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71.

" Iz sastava Krškog NOP odreda

" Većeslav

" Narodni heroj Franjo Ogulinac-Seljo. Poginuo u borbi s ustašama, 9 listopada 1942 god., kod s. Visoče na Zumberku. OpSirnije o njegovoj smrti vidi u dok. br. 33.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE NOU BRIGADE OD 4 LISTO-
PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O
POVRATKU BRIGADE IZ ŽUMBERKA I O BORBI SA USTA-
ŠAMA IZ CETINGRADA I V. Kladuse¹

STAB

IV PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
4. X. 1942

Predmet: Operativni nedjeljni izvještaj
od 26. IX. do 3. X. 1942. uključivo

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Poslije bitke kod Tanča Gore i Dragatuša blizu Crnomelja 22. IX. 1942 ova Brigada imala je odmor od 2 dana u Toplom Vrhu i Bistrici i kroz to vrijeme nije imala sukoba s neprijateljem.

Dana 25. IX. u 14.30 časova krenula je Brigada u punom sastavu iz Bistrice preko Suhora na rijeku Kupu blizu Zdihova. Tu je Brigada prešla rijeku oko 1 sat noću 26. IX. i u 3 sata stigla u Ponikve na odmor.

Dana 26. IX. krenula je Brigada u Bosiljevo gdje je stigla u 18 časova i tu je izvršila pozdravni marš štabu II Operativne zone i I Proleterskom bataljonu Hrvatske, koji je 2 dana prije toga zauzeo Bosiljevo protjeravši neprijatelja.² Naši bataljoni raspoređeni su po susjednim selima radi osiguranja Bosiljeva i radi ishrane i odmora. Dana 26. IX. u 21 sat prisustvovala je Brigada kulturnoj priredbi I Proleterskog bataljona Hrvatske, gdje se manifestiralo u prisutnosti građanstva bratstvo i jedinstvo borbe Srba i Hrvata. Dana 27. IX. naša obavještajna služba doznala je da u selima oko Bosiljeva ima neprijateljskih vojnika, koji su se razbježali iz bosiljevačke Posade koji se kriju sa puškama kod svojih kuća. Od njih je pronađeno svega petorica i oduzeti su im karabini sa municijom, a za ostalih 14 predat je spisak I Proleterskom bataljonu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-Listoriskog instituta, pod br. 5/2, k. 830.

² Vidi dok. br. 10.

Hrvatske, da im oduzme puške, jer ova Brigada je morala produžiti svoje kretanje prema Kordunu iste večeri i nije se mogla radi toga duže zadržavati u Bosiljevu.

Dana 27. IX. u 21 čas krenula je Brigada preko Donjih Dubrava i preko Mrežnice prebacila se u Perjasicu, gdje se zadržala na odmoru 28. IX. Dana 29. IX. Brigada se je prebacila preko Korane i smjestila se u Veljunu radi odmora. Toga dana pušten je I bataljon na 4 dana odsustva, koje je nastupilo istog dana u 21 sat.

Noću 29/30 IX. dobili smo izvještaj da je neprijatelj napao selo Široka Rijeka i Jagrovac i da ih je popalio i opljačkao. U 4 sata ujutru 30/IX. hitno je krenuo II i III bataljon u pravcu neprijatelja, ali kad smo stigli do Klokoča doznali smo da se neprijatelj bio povukao još 29. IX. u Kladušu. II bataljon zadržao se u Klokoču, a III je raspoređen u Kusaji. Obavještajnoj službi stavljeno je u dužnost da dozna za daljnje namjere neprijatelja, te smo 30/IX. dobili iz Vel. Kladuše izvještaj da neprijatelj sprema napad sa većim snagama iz Kladuše i Cetingrada na Široku Rijeku, Jagrovac, Džaprovac i dalje prema Krstinji.

Dana 1/X o. g. II bataljon dobio je zadatak da blizu sela Gojkovač zaposjedne položaj od kote 290 do kote 265 i da napadne neprijatelja, koji će nastupati od Cetingrada. III bataljon dobio je zadatak da zaposjedne položaj i to: istočna strana sela Krstinje, selo Brusovaču i udesno zaključno sa vrhom Glavica, te da napadne neprijatelja koji je nastupao od Vel. Kladuše.

Oko 5 sati toga dana pojavio se neprijatelj pod zaštitom magle ispred položaja II bataljona, a oko 6 sati ispred položaja III bataljona. S naše strane otvorena je vatra, te smo prisilili neprijatelja na povlačenje. Gonjenje neprijatelja trajalo je do 17 sati, te smo neprijatelja prebacili na desnu obalu Gline.

U ovim borbama učestvovalo je sa strane neprijatelja oko 4 satnije. Zarobljen je i likvidiran jedan pljačkaš (musliman) bez oružja. Neprijatelj je imao 9 mrtvih (jedan oficir) i oko 12 ranjenih. Ratnog plijena nije bilo. Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka. Operacijom rukovodio komesar i zamj. knta brigade.

U ovim borbama nije se nitko naročito istakao.

Municije je utrošeno 1009 metaka. Plijena u oružju i municiji nismo imali. Dana 2/X. II bataljon vratio se u Klokoč ostavivši samo izviđače, a III bataljon ostao je na gore opisanom svome položaju. Do sukoba nije došlo.

Dana 3/X. II bataljon postavio je zasjedu u šumi Repušnjak, ali do sukoba nije došlo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Martinović³

Za komandanta
*Joco**

BR. 12

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 4 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O TALIJANSKOJ OFANZIVI U GORSKOM KOTARU¹

8. X.1942²

KOMANDANTU N. O. P. O. HRVATSKE

Dajem vam ukratko izvještaj o ofanzivi na naš teritorij. Prema neprijateljskom nadiranju cilj ofanzive bio je uništiti nas i narod u onom krugu između Drežnice, Brinjskog kotara i ceste Stalak—Novi.

Jačina neprijateljskih snaga upotrebljenih za ovu ofanzivu prema obavještenjima bile su dvije divizije.⁸

Glavni pravci nadiranja bili su iz svih okolnih mjesta i to: Prokika, Žute Lokve, Brinja, Jezerana, Plaškoga, Josipdola, Oštarija, Gomirja. Ogulina, Mrkoplja, Lokava, Fužina i Liča.

Neprijatelj je otpočeo sa ofanzivom¹⁶-tog ujutru, zauzimanjem Kunića i tako nas otsjekao od vas, Korduna i Like. Išao je polako i vrlo oprezno i sve do dvadesetoga bio je zadržavan pa iako sa svega dva mala bataljončića, I i III bataljonom. Stalno su ga napadali naši partizani, ali nijesmo mogli sa toliko snaga dospjeti svuda. Samo na jednom mjestu u Za-

^a Mile

⁴ Tarabić

¹ Original, pisan rukom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnotstorskog instituta, pod br. 57/3.

¹ Datum prijema izvještaja. Upućen Je 4 listopada 1942 godine ividi kraj dokumenta).

^t . Riječ je o operaciji »Velika Kapela«, u kojoj su učestvovala i talijanske divizije Petog armijskog korpusa: »Lombardia«, »Granatieri &af degna« i »Re«, ojačane dijelovima jedinica pri Komandi korpusa. " ovoj akciji učestvovali su i četnici i ustaško-domobranske jedinice. v 'di tom V, knj. 7, dok. br. 99.

gorju⁴ neprijatelj je imao 40 mrtvih, a na Bijelskom je imao u nekoliko navrata i više.

Međutim 20-tog [neprijatelji je upao sa svih strana u Drežnicu samo što još nije padao iz neba. Na putu su sve uništavali, ja sam zapalio Drežnicu u posljednjem momentu.

Sve je uništeno i spaljeno nije ostala ni jedna kuća u čitavom teritoriju.

Po mome mišljenju i prema neprijateljskom nadiranju trebalo nas je stjerati u more a sve posade neprijateljske u Primorju bile su dobile zadatak da nas čekaju kad krenemo da bježimo put mora. Takvo obavještenje dali su nam i zarobljeni ustaše i Talijan.

U vezi sa time ja sam postavio ovako stvar ili žrtvovati vojsku i narod, ih samo narod. Smatrao sam da je najvažnije spasiti vojsku a sa tom vojskom mi nismo mogli zaštititi narod, pa sam zato dao naredbu da se partizani I i III bataljona prebace iza leđa neprijatelju u prostoru oko Kapele, Jezerana i Modruša, a nikako ne ostati u onom sektoru između Stalka i mora u kom pravcu se kretao glavni udar.

Najteže od svega u toj situaciji bilo je nadiranje neprijatelja od Liča, Fužina i Mrkoplja koji su potiskivali narod i partizane u željeni obruč prema Stalku. Ja nijesam nikako dozvolio to nego sam blagovremeno pokupio cio bataljon »Matije Gubca« i mnogo civila i političke radnike i prebacio preko pruge. Naravno ostavio sam samo veze i manji broj partizana na tom teritoriju.

Smatrao sam najvažnijim za spasiti od okružavanja skoncentrisati sve snage Drugog odreda na pruzi.⁵ Odmah smo poduzeli sve na tom dijelu tj. neprijatelju iza leđa da bi mu onemogućili plan. Smatram da je to bila najbolja mjera koja se mogla poduzeti. Razlupana je pruga više puta, fingirani su razni napadi da je neprijatelj počeo tražiti pojačanje, a kao krunu svega organizirao sam jednu akciju na Talijane kod samog Broda na Kupi u kojoj je ubijeno 130 Talijana, zarobljeno 5 p. mitraljeza, 40—50 pušaka itd.⁶

U Gorskom Kotaru govorilo se o partizanskoj ofanzivi. O svim akcijama kasnije ćemo vam pisati.

Istog dana došli su i udarni bataljoni⁷ i napali Talijane blizu Jasenka i ubili oko 100 Talijana, zaplijenili 3 bacača mala, 2 mitraljeza, 4 p. mitraljeza i oko 60 pušaka.

⁴ Sjeverni ogranci Velebita

⁵ Drugi NOP odred Pete operativne zone

⁶ Opširnije o ovoj borbi vidi u dok. br. 71.

⁷ Prvi i Drugi bataljon Prvog NOP odreda Pete operativne zone. Opširnije o ovoj akciji vidi u dok. br. 71.

Poslije ovoga neprijatelj se povukao svom brzinom ne uspijevajući izvesti svoj zadatak do kraja.

Vojničke udarce najteže je pretrpio bataljon »Matije Gubca« kojega su progonili i htjeli natjerati u obruč. On je imao oko 25 mrtvih, ali blagovremeno bio je prebačen preko i priključio sam mu još jednu četu koju sam sakupio iz raznih bataljona koji su se bili u prvom momentu raspršili.

Vojnički nas je ofanziva ojačala za 14 automatskih oružja i preko sto pušaka.

Naroda iz Jasenka i Vrela se mnogo predalo, a i pohvatano. Vrelo se cijelo predalo,⁸ dok od partizana nije niko. Sve političke radnike, iz Jasenka i Vrela blagovremeno smo povukli da ne bi stradali.

Pohvatano je nešto i Drežničana.⁹

Više ne mogu da pišem, kad se sredim pisaću opširnije o svemu, a ovoliko samo na brzinu. Brigada će sutra biti formirana.¹

S. F. — S. N.

4-X-1942

Veljko¹¹

BR. 13

NAREDBA ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 5 LISTOPADA 1942 GOD. O POHVALI BORACA I RUKOVODILACA DRUGOG BATALJONA TREĆEG NOP ODREDA¹

N A R E D B A

Štaba IV Operativne zone za dan 5/X. 1942.

Naš 2. bataljon III. Odreda u višednevnim borbama sa ustaškim bandama izveo je slijedeće uspješne akcije i to:

1) Na dan 1.X. tek. g. uspio je da odbije i potuče ispad ustaških bandi, koje su pokušale da se probiju preko Buhovaka Sujici. —

" Radi se o civilnom stanovništvu pomenutih sela, koje je dijelom osiaio u tim mjestima po zauzimanju istih od strane talijanskih jedinica- Jedan dio stanovništva sela Vrelo stupio je, poslije ofanzive, u cemicke jedinice.

Misli se na stanovništvo mjesta Drežnice.

,⁰inosi se na Šestu NO brigadu Pete operativne zone. Prema apomen-ploči u Drežnici brigada je formirana 12 listopada.

Kovačević

i original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
»tonskos instituti, pod br. 3-4. k. 1490 B.

2) Na dan 2. X. tek. god. ponovo su pokušale ustaške bande iz Duvna da se probiju prema selu Buhovu. Ovaj 2. bataljon poslije žestoke borbe uspio je da ih odbaci nazad u grad Duvno. —

3) Na dan 3. X. tek. god., opet je neprijatelj pokušao da se probije iz Duvna prema selu Vučipolju i Buhovu. Tom prilikom opet je ovaj 2. bataljon uspio da suzbije neprijatelja i da ga odbaci ka Duvnu. —

4) Na dan 4. X. tek. god. opet je neprijatelj pokušao jačim snagama da se probije preko Pakline Planine i Buhova prema Sujici ka sjeveru. — I ovom prilikom je 2. bataljon uspio da bezobzirnim i drskim nadiranjem suzbije neprijatelja i da ga natjera da se povuče u Duvno, nanijevši mu tom prilikom vrlo teške gubitke. —

U svim ovim akcijama iako sa brojčano i tehnički nadmoćnijim neprijateljem, ovaj bataljon pokazao je bezprimjenu neustrašivost, požrtvovanje i vještinu vođenja [borbe], nanijevši neprijatelju velike gubitke a da je sam imao vrlo mali broj ranjenih. —

Za ovakvo herojsko držanje, umješnost snalaženja u borbi i vještinu vođenja

POHVALJUJEMO :

borce, desetare, vodnike, komandire, komesare i komandanta 2. bataljona III. Odreda ove Zone i ističemo ih za primjer svima našim jedinicama. —

Pozivamo sve naše jedinice da istraju u borbi do kraja i da se ugledaju na ovaj naš neustrašivi bataljon, koji se je u ovim borbama pretstavio kao prvoklasna partizanska jedinica. —

Ovu naredbu saopćiti svima borcima — partizanima pred strojem sa potrebnom poukom. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik Štaba:	Komandant:
Jordan ²	Terzić ³	Vicko Krstulović
	(M. P.)	

* Ivica Kuko«
' Velimlr

BR. 11

**17 VJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE OD 5 LISTOPADA
1942 GOD ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA
IZVRŠENIM KONCEM MJESECA RUJNA¹**

STAB

V PARTIZANSKE BRIGADE

5 oktobra 1942 god.

Operativni izveštaj dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

I. Neprijatelj na terenu na kome se posljednje vreme nalazi ova Brigada nalazi se u defanzivi; isti se ne kreće iz svojih garnizona nikud.

U. Dana 27 septembra 1942 godine jedinice III bataljona ove Brigade pomoću eksploziva digle su most kod Generalskog Stola, tako da je isti srušen u dužini od 10 metara i pao u vodu.

Ova akcija izvedena je po planu.

Akcija je uspela.

Akcijom je rukovodio komandant III bataljona.²

Gubitaka na našoj niti na neprijateljskoj strani nije bilo, pošto do borbe nije ni dolazilo.

Noću između 28/29 septembra 1942 godine jedinice I bataljona ove Brigade srušile su prugu između Tounja i Košara u dužini od 350 metara i pokidale telefonsku vezu, srezale bandere u dužini od 4 kl.

Akcija je uspela.

Akcija je izvedena po planu.

Akciju je izvodio komandant I bataljona.³

Gubitaka na našoj niti na neprijateljskoj strani nije bilo, pošto do borbe nije dolazilo.

Dana 29 septembra 1942 godine jedinice II bataljona ove Brigade izvršile su akciju na neprijateljsku posadu u selu Vukmanić.

Akcija nije uspela.

Akcija nije uspela zbog brzog i jakog neprijateljskog pojačanja koje je stiglo iz Skakavca.

... Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Voino-
votorskog instituta, pod br. 4/2, k. 831.

Gabrić Stanko
' Jovica TomaSević

Akcija je izvedena po planu.

Akcijom je rukovodio komandant II bataljona."⁴

Gubitaka na neprijateljskoj strani bilo je oko 10 što mrtvih i ranjenih.

Gubitaka na našoj strani bilo je 7 mrtvih i 2 lakše ranjena.

III. Poslednjih dana formiran je Pionirski vod od novoprimitljenih omladinaca, a koji su također primitljeni ovih dana, i broji sto omladinaca, a koji će biti rezervna omladinska četa u sastavu ove Brigade.

Disciplina kao i borbenost u Brigadi je dobra. Partizani ove Brigade poslednjih akcija pokazali su se hrabri i borbeni.

Od starešina nije se istakao naročito niko, od partizana naročito su se istakli drugovi Jakšić Mile i Stokrupa Dušan, u borbi na Vukmaniću, kada su izvlačili pale drugove pod najjačom neprijateljskom vatrom.

Vojnička obuka izvodi se po predviđenom planu, i uspjeh je dobar.

IV. Rad štabova bataljona.

Štabovi bataljona ove Brigade funkcionišu dobro, naročito štab I i II bataljona, a III malo slabije, ali je zadovoljavajući i dobar.

V. Akcije-operacije na terenu na kome se ova Brigada nalazi nije se ni jedna predvidela iz razloga toga što je Brigada u pripremi za dalji pokret a po naređenju G. Š. H.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M.⁵ Šumonja

Komandant
Orešeanin"

⁴ Pero Rkman. Poginuo, kao komandant Drugog bataljona Pete NO brigade, u borbi protiv ustaša u Topličkim Kosama.

⁵ Miloš

⁶ Bogdan

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG NOP ODREDA OD 5 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU ČETVORTE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA KOD DUVNA¹

92

STAB

III ODREDA IV OPER. ZONE⁵

dana 5. X. 1942.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Potvrđujemo primitak vašeg dopisa Br. 599/42 od dana 4. X. tek. god. sa kojim nam upućujete 27 boraca za naš I Bataljon »Vojin Zirojević«. Mi smo jutros pomenute borce odmah uputili sa aktom (popisom) Štabu I Bataljona i dali im uputstva kako treba da rukovode sa novopridošlim drugovima.

Kako vam je već poznato, naš II Bataljon vodio je borbu sa neprijateljem dana 3. X. t. g., te nam je dostavio dana 4. X. izvještaj o izvršenim akcijama kao i borbama koje su se toga dana odigrale, a koje vam sada iznosimo:

»Glavni napad neprijatelja bio je od Duvna ka Vučipolju. Napad je počeo u 7 i trajao je do 11 sati. Neprijateljske snage su bile u jačini oko 800 ljudi. Namjera neprijatelja je bila da zauzme Vučipolje. Naše jedinice su davale jakog otpora neprijatelju i nijesu mu dozvolile da zauzme Vučipolje iako je neprijatelj bio brojčano jači i potpomognut minobacačima i artiljerijom. U ovim borbama se istakao naš 1 vod 1 čete, koji je sa svojom hrabrošću odbijao svaki pokušaj neprijatelja da zauzme naše položaje. U ovim borbama se je potrošilo mnogo municije, tako da su naši borci ostali prosječno sa 3—4 puščana metka. U ovim akcijama smo imali dva ranjena, i to pol. kom. 1 čete, koji je skupa sa ranjenim drugom otpremljen u bolnicu u Livno. Za slučaj novog napada neprijatelja što se može očekivati svakog momenta, mi ne bi bili u stanju održati ove položaje, zbog pomanjkanja municije.«

S obzirom na važnost položaja koje ovaj naš Bataljon drži na spomenutom sektoru, mišljenja smo ukoliko je moguće, da

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ Pod br. 3603.

Treći odred Četvorte operativne zone formiran je 4 rujna 1942 godine, u njegov sastav su ušla četiri bataljona: »Vojin Zirojević«, kao Prvi bataljon, Duvanjski, kao drugi, dio bataljona »Jozo Jurčević«, kao reci. : »Vid Mihaljević«, kao četvrti. Ovaj posljednji, prije ulaska u^{red.} u vrijeme talijanske ofanzive na Biokovu (27 kolovoza — rujna), bio je, kao četa, u sastavu bataljona -Jozo Jurčević«.

im se odmah dodijeli izvjesna količina municije, jer se neprijateljski [napad] može ponoviti svakog časa. Uslijed češćih napada od strane neprijatelja kao i obratno, i naš I Bataljon »Vojin Zirojević« je u pomanjkanju municije, a to sve uslijed češćih napada neprijatelja na naše položaje. Uslijed ovakvog stanja u municiji naše jedinice se ograničavaju na borbu protiv neprijatelja.

Da bi se izišlo iz ove krize naš I Bataljon »Vojin Zirojević« ima namjeru prigodom prvog mraka da napadne neprijateljske posade u selu Kovačima i konačno likvidira neprijateljske snage na tom sektoru, i da se domognemo raznog oružja i municije.

Povodom ovoga jutros smo primili i dopis od Brigade³ da se ispituju jačine neprijateljskih snaga kao i drugi potrebni podaci za likvidiranje ovog neprijateljskog uporišta, a da će nam oni za slučaj izvršenja pružiti potrebnu pomoć.

O svim promjenama ćemo vas izvještavati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Za Stab III Odreda
polit, komesar

Bošković*

' Prva dalmatinska NOU brigada

' Nedo

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE DALMATINSKE NOU BRIGADE
OD 5 LISTOPADA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP
I NOV JUGOSLAVIJE O IZVRŠENOM NAREĐENJU ZA POSJEDANJE POLOŽAJA NA SEKTORU GRAHOVA¹**

ŠTAB II-e DALMAT.
NOU BRIGADE³

Br.... 19/42...
5 oktobra 1942 g.
11,00 sati

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Telefonsko vaše naređenje o posjedanju položaja oko Grahova primili smo 3-eg ov. mj. u 16,15 sati. Odmah smo izdali naređenje bataljonima za pokret i već neki bataljoni u toku noći odmaršovali su na nove položaje. Raspored bataljona izgleda ovako: na pravcu B. Grahovo—Drvar odredili smo dva bataljona, pošto smatramo da je ovaj pravac najvažniji u odnosu na momentalnu situaciju, tj. u odnosu na planove neprijateljske, koje priprema poslije zauzeća Ključa. Jedan bataljon nalazi se u selu Peći i drži položaje Tavani—Borovača—Veliki Krš, a pored toga upućuje patrole u pravcu sela Donjeg Tiškovca, koje je četnički raspoloženo. Drugi bataljon nalazi se u selu Resanovci sa istim zadatkom zatvaranja pravca B. Grahovo—Drvar, kao i za kontrolisanje Ulice [planine] u pravcu Gornjeg Tiškovca. Ovaj bataljon dobio je zadatak da najhitnije uspostavi vezu sa Ličkom udarnom brigadom,⁸ čiji se dijelovi nalaze oko Srba i Srbskog Klanca. Treći bataljon nalazi se u M. i V. Tičevu sa zadatkom zatvaranja pravca, koji vodi od Grahova prema Tičevu, kao i posjedanje položaja Marino Brdo. Od Četvrtog bataljona imamo samo jednu četu, koja nalazi u Gornjim Peuljama sa zadatkom da zatvori pravac B- Grahova ka Livanjskom Polju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ ood br. 3277.

Druga dalmatinska NOU brigada formirana je 3 listopada 1942 godine, u s. Unšta. U brigadu su ušli bataljoni: »Branko Vladušić« iz pr-¹ dalmatinskog odreda, Vaganjski bataljon, Dinarski bataljon i neibk bataljon (sastavljen isključivo od omladinaca sa ostrva Iža).

• w l o m a n d a n t a brigade postavljen je Ljubo Vučković, za političkog mes, ara Ante Turlin-Marko. Odnosi se na Devetu (ličku) NOU brigadu.

U Kninu, Vrlici i B. Grahovu nije primijećeno nikakvo gomilanje neprijateljskih trupa. Obaviješteni smo da se između četnika u B. Grahovu počelo pojavljivati izvjesno neslaganje, no konkretnijih podataka o tome još nemamo. S obzirom na stanje koje se sada nalazi postoji mogućnost razvijanja jačeg partizanskog pokreta u čitavoj srednjoj i sjevernoj Dalmaciji. U selu Golubiću, koje se nalazi između Knina i četničkog rasadnika Strmice (odakle je i sam bandit Đujić⁴), seljaci su sami po svome nahodaženju izveli 5 četničkih vođa iz svoga sela pred narod i osudili ih na smrt. Strijeljanje je izvršeno 2-og ovog mj. u 4 sata poslije podne. U selu Plavno na zboru, koji je bio zakazan od strane Đujića, seljaci nisu htjeli prisustvovati. I u ostalim selima u ovoj okolini dešavaju se slične stvari pa bi bilo neophodno da se ovaj momenat iskoristi. Ukoliko bi se razbila neprijateljska ofanziva oko Ključa, bilo bi neophodno da se da u zadatak našoj Brigadi pokret u pravcu Vrlike, Knina i Drniša, jer bi to bilo od dobrog vojničkog i političkog značaja. Pored ovoga nalazi se veći broj manjih i većih ustaških, talijanskih i četničkih uporišta u okolini Vrlike, Knina i Šibenika, koji bi se lako mogli likvidirati. Ovom likvidacijom politički bi mnogo dobili i vjerojatno da bi imali ogroman priliv u partizane.

Molimo da se prilikom određivanja zadataka našoj Brigadi imaju u vidu i ove okolnosti.

Potrebno je da nam što prije odredite Polit, odjel, kako bi nam pomogli u političkom radu za izdizanje naših partizana, kao i za bolji i temeljniji rad u narodu ovih krajeva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Marko Jurlin⁵

Komandant
Ljubo Vučkovk

Napomena: Stab brigade nalazi se u selu Veliko Tičevo.®

⁴ Ratni zločinac pop Momčilo Đujić, četnički vojvoda
• Poginuo 1943 god. u Istočnoj Bosni u borbi protiv četnika.
* Dopisano mastilom.

BR. 17

17VJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 6 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O NEKIM BORBAMA I AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA U LICI, KORDUNU I BANIJI U MJESECU RUJNU I LISTOPADU¹

STAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLO. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 120 Dana 6/X 1942

Br. 409 10 X 1942

Operativni izvještaj

KOMANDANTU N. O. PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

LIKA

I. Talijanske snage u Lici bile su u posljednje vrijeme uglavnom zauzete osiguranjem popravka pruge i pružanjem pomoći napadnutim od strane partizana ustaškim i četničkim posadama.² Kako su od prije 15 dana naše jače snage u zapadnoj Lici, koja je skoro sva oslobođena od ustaških bandi, Talijani su sada krenuli tamo dosta jakim snagama sa više pravaca.³ Naše su brigade međutim napustile zapadnu Liku radi kretanja na nove zadatke.⁴

Četnici su uz pomoć Talijana ušli i u Dabar, te tako potpuno ovladali u Otočaćkom kotaru. Četnici u Medku utučeni su porazom svog 3. bataljona u Raduču,⁵ te se ne pokazuju aktivni kao što su od skoro bili.

Ustaše iz Udbine, Ličkog Petrovog Sela i Bihaća prave vrlo drske ispade u cilju pljačke, paljenja i ubijanja stanovništva. O ispadu iz Udbine u selo Jošane javili smo vam u informativnom izvještaju. Tamo je međutim nađeno još lješeva, lako da broj žrtava prelazi 200. Ustaše iz Bihaća opljačkate su 4. o. mj. selo Meljinovac.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-historiskog instituta, pod br. 18/2, k. 102 B.

² Vidi tom V, knj. 7. dok. br. 61. 69 i 70.

⁴ Vidi dok. br. 62.

¹ iUc i ^{o d n o s i} se na Prvu i Drugu NOU brigadu, koje su iz zapadne i' ^{no} Kordun u Baniju. Ovdje su, zajedno sa Četvrtom NOU uadfrn i kordunaškom i Sedmom i Osmom banijskom NO bri- » i«IrV^e koliko akcija (vidi dok. br. 66, 67, 68, 69, 75, 76 i 78). vidi dok. br. 2.

Neprijateljska avijacija bombardovala je jedino zapadnu Liku, gdje su se nalazile naše snage, dok je s bombardovanjem ostalog područja prestala.

II. Akcije

21. IX izvršile su snage I. Udarne Brigade (bez jednog bataljona), II. Brigade i 2. bataljona IV. L. P. O.⁶ napad na ustaše i četnike u selima Kosinjske općine: G. Kosinj, D. Kosinj, Bakovac, Kruščica, Lipovo Polje i Rudinka.⁷ U tim selima bilo je 100 ustaša, 40 četnika i 270 domobrana i naoružanih civila. Po stvorenom planu trebalo je sva ta sela opkoliti i stežući obruč oko njih pohvatati ih ili uništiti. Plan nije ostvaren, jer je bio prevelik prostor zahvaćen, a uz to je bataljon II. Brigade »O.P.«⁸ skrenuo sa svog pravca, te su skoro svi ustaški i četnički banditi uspjeh umaći prema Otočcu i Pazarištu. Najbolje je izvršio zadatak bataljon I. Brigade »M. O.«⁹, koji je po planu prvi upao u G. Kosinj gdje je sjedište ove općine. Talijani su intervenisali iz Studenaca, te su zauzeli brdo Karaulu, na kojoj su se i dalje održali, ali su u pokušaju daljeg napredovanja spriječeni. Dva pokušaja II. Brigade da ih odbace s Karaule propala su.

U ovim akcijama mi smo imah 2 mrtva i 9 ranjenih. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 4 ranjena. Zarobljeno je 36 naoružanih civila i ustaša.

Zaplijenili smo: 1 laki bacač mina sa 70 granata, 1 mitraljez, 1 laki mitraljez, 30 pušaka i nešto municije.

23/24. IX. noću porušile su snage IX. Brigade 2 km pruge i t. t. linije između Gospića i Lovinca.

25. IX napala je IX Brigada u Raduču¹⁰ (kod Metka) 3. bataljon II. Ličke četničke brigade, koji je bio kasarniran u jednoj zidanoj zgradi u Raduču i na željezničkoj stanici Raduč. Sam napad vršila su dva bataljona dok je po jedan bataljon bio stavljen na osiguranja prema Metku i Lovincu. Četnici su se držali dva dana. Bih su bez vode i hrane. Za to vrijeme pošli su im u pomoć iz Metka jurišna četa II. Ličke četničke brigade i par stotina Talijana, a iz Lovinca Talijani i ustaše. Naša osiguranja odbila su međutim neprijatelja na oba pravca. Pri tome je poginulo 20 Talijana i 10 četnika iz Metka, dok ih je više ranjeno.

⁶ Lički partizanski odred

⁷ Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 61, 69 i 70.

• »Ognjen Priča«

* »Marko Orešković«

¹⁰ Vidi dok. br. 2.

Kad je drugog dana bilo sve spremjeno za juriš na ka-
rru u Raduču, četnici su se predali. Neki su pri tome po-
kušali bijeg i par ih je u gužvi oko predaje uspjelo pobjeći.
Zarobljen je 101 četnik. ... Mi smo imali 4 mrtva i 8 ranjenih.

Zaplijenjeno je: 1 mitraljez sa 2600 metaka i 90 pušaka
sa 5000 metaka. Uхваćena je i arhiva bataljona.

Opsada želj. stanice napuštena je, jer je stanica bila dobro
utvrđena, a neprijatelj je tukao naše položaje topovima iz
Metka i bacačima sa pruge. U toku akcije srušeno je 6 km.
želj. pruge i t. t. linije.

Pri opsadi želj. stanice desio se je jedan interesantan slu-
čaj. Talijani su na stanici istakli talijansku zastavu, koja je
bila izbljedila, pa u sumraku izgledala bijela. Vodnik bata-
ljona vKrbava« drug Iso Barać, misleći da se Talijani i čet-
nici hoće da predaju, ustao je iz svog zaklona i žurno pošao
prema stanici. Kad je došao sasvim blizu uočio je da se je
prevario. On se ipak snašao i na zaprepaštenje talijanskih i
četničkog oficira ušao u stanicu. Odbrana stanice propustila
ga je misleći valjda da se je došao predati. On je međutim
pozdravio partizanski i rekao oficirima: Mi smo vas opkolili
jakim snagama i ako se odmah ne predate bićete uništeni. Ja
sam došao da vas ljudski opomenem da još predajom možete
spasiti glave. Oni su odbili da se predaju, ali su druga Baraća
pustili da se slobodno vrati, bojeći se valjda za svoje glave
ako se ipak budu morali predati.

26. IX pokušala je I. Udarne Brigada napasti ustaše u
Pazariškom Klancu.¹¹ Ustaše su međutim držali mnogobrojne
kote između Klanca i Kosinja te je taj pokušaj I. Brigade pro-
pao. 27 IX ponovljen je napad sa nešto jačim snagama ali je
i taj propao jer je ustašama stiglo pojačanje te su dali žestok
otpor na položajima koji dominiraju Klancem.

28. IX postavile su tri čete iz II. Brigade zasjedu neprija-
na ^{na cesti} Gospić—Otočac između Janjče i Studenaca.^{1a}

Naišlo je 7 talijanskih kamiona i 2 poštanska automobila. Kad
je zasjeda otvorila vatru kamioni su se zaustavili, a Talijani
se dali u bijeg. U poštanskim autima bilo je ustaša i četnika,
ubijeno je 30 Talijana fašista, a zarobljen 1 Talijan. 1 ustaša
1 1

Mi smo imali 1 mrtvog i 4 ranjena.

- ^Pūjenjeno je 44 puške, 4 sanduka mina za teški bacač,
3000 metaka, 102.000 kn. i raznog drugog materijala. 3 ka-
• iona su zapaljena. Jaka vatra prispjelih pojačanja iz Janjče

" Klanac Pazarite. O napadu vidi tom V, knj. 7, dok. br. 81.

" Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 84.

i Studenaca spriječila je paljenje ostalih kamiona i izvlačenje ostalog plijena.

I. X napale su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na ustaške posade u selima Pazariške općine: Klanac, Kaluđerovac, Podastrana i Aleksinicu.¹³ U ovim selima bilo je oko 500 ustaša i naoružanih seljaka. Ustaše su iz Tatekove i Pivčeve ustaške bojne, a bilo ih je dosta iz Udarne ličke ustaške bojne koji su se tu nalazili na odsustvu i bolovanju. Sa svim snagama komandovao je ustaški bojnik Stjepan Devčić (zv. Pivac).

I. Brigada napadala je pravcem Vaganac—Oteš—Klanac, a II Brigada pravcem Kaluđerovac—most na Lici—Klanac. Bilo je postavljeno osiguranje prema Perušiću i Smiljanu. Borba je trajala skoro dva dana, jer je neprijatelj davao žestok otpor. Veliko prostranstvo i ispresijecanost zemljišta koga je neprijatelj bio posjeo učinili su da opkoljavanje nije ni ovdje uspjealo, te je veliki broj bandita uspio pobjeći. Veze u toku akcije među jedinicama i sa Štabom bile su vrlo slabe.

Mi smo u ovoj akciji imali 3 mrtva i 14 ranjenih (sve iz II. Brigade). Neprijatelj je imao 33 mrtva, među kojima 2 ustaška oficira. Nekoliko je ustaša izvršilo samoubistvo videći da će biti uhvaćeni. Zarobljeno je 65 neprijateljskih vojnika, među kojima 20 ustaša-koljača koji su strijeljani. Ostali su pušteni.

Zaplijenjeno je 3 mitraljeza, 1 protivoklopni mitraljez kal. 15 mm, 3 laka bacača mina (2 talijanska i 1 francuski sa 35 mina), 4 p. mitraljeza, 100 pušaka, 1 mitraljetka, 5500 metaka, 45 noževa, 1 luksuzni auto, 14 bicikla, nešto odijela i čebadi, 1 poljska kuhinja, 17 mina za teški bacač i razne druge spremne.

Uništen je most na Lici između Kaluđervca i Klanca i most na Otešici između Klanca i Smiljana. Utvrđene zgrade u Klancu popaljene su.

U ovoj borbi istakli su se partizani II. Brigade: Rašeta Jovo (ranjen), Kmeta Milan¹⁴, Divjak Dušan¹⁵, Rašeta Sako¹⁶, Rašeta Petar, Balać Rade, Rašeta Nikola¹⁷ vodnik, Medić Jovica, Rašeta Rade pol. delegat, Opačić Savo¹⁸ desetar, Balać Petar^a

" Vidi dok. br. 6.

" Poginuo u borbi protiv Talijana, na Ljubovu, siječnja 1943 godine, kao politički delegat voda.

¹⁰ Poginuo kod Gračaca. 1943 godine, u borbi proti Talijana i četnika.

" Poginuo na Vizičlma, u Fružkoj Gori, prosinca 1944 godine.

" Nestao u borbi protiv Nijemaca kod Travnika, srpnja 1944 god.

" Isto

" Poginuo u borbi protiv Talijana na Mokrom Polju, srpnja 1943 godine.

27
26. u susretu izigrala bijela. Vodnik bataljona B. Hara, arto. Ivo Barab, koji se je naljagani i betniet. Nade se prasnja, ustao je iz svoje kabinu i samo posao prema stanici. Kad je došao sasvim blizu dobio je da se pravarica. On se je ipak usudio i se zaprepastio. "Kritičnik" i te diško. Oči su mu se steno. Odbornik atencije promatila je. Nade se valjda da se je došao predati. On je međutim posarvio partizanima i rukov. oficirima: "Mi vam vas opkolili. Jedin. snage i ako se odmah ne predate oštećeni. Jedin. snage da vas ljudski opasnom da još predajem možemo spasti glave. Oči su obili u se predaju ali su druga Barada puštili da se neodopno vrati. Jedini se valjda sa svoje glave ako se ipak budu morali predati.

26. II pokušala je I. Udarne Brigada napasti utiske u Partizanskom Kladu. Nade su međutim drali mnogobrojna kote između Kladu i Mosinja te se još pokušaj I. Brigade propao. 27. II ponovljen je napad sa nešto jačim snagama ali je i taj propao jer je utiskama stiglo pojačanje te su dali izostek otpor na položajima koji adminiraju Kladu.

28. II postavila su tri čete iz II. Brigade nasredom usvratila na cent. dopisni oštećeni između Janje i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

Uključeno je 44 puške, 4. samok. mina sa težki snaga 3.000 metaka, 100.000. 4. samok. drugog materijala. 3. kamiona su zapaljena. Jaka vatra pripadnih postrojba iz Janje i Studenca sprečila je partizanskih utiska i izvišanje ostalog plijena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

3. X napala su I. Udarne i II. Partizanska Brigada na utiske posade u selu Partizanskom. Nade se između Kladu i Studenca. Nade se je 7. Partizanskih kamiona i 2. postanske automobila. Kad je napada oštrila vodu kamion ali se zauzavila. Nade se dali u bijeg. U postanskim autima bilo je utiska i četnika. Uključeno je 30. Partizanskih, a zarobljeno i 1. Partizanskih utiska i 1. Partizanskih utiska i 4. ranjena.

lit komesar čete, 2unić Stevo polit, komesar čete i Stanić Rade polit, delegat, svi iz 1. bataljona II. Brigade. Lukić Momčilo². Cuić Stevo, Končar Geco vodnik. Borjan Petar³¹, Zigić Milan. Božanić Mičo", Uzelac Jela partizanka, Ognjenović Branko, Rapajić Vujo komandir, Štetić Nikola, Bajić Branko vodnik. Vukmirović Mačo desetar (poginuo), Panjković Mile desetar (poginuo), Skoknić Nikola, Dozet Rade, Koruga Stevan¹ desetar, Sladić Duka komandir, Dražić Petar, Sijan Marko, Funduk Vlajko³¹, Hinić Mičo, Svilar Nikola vodnik, Popović Nikola⁵ desetar, Barać Vlado i Batinica Dušan komandir čete, svi iz 4. bat. II. Brigade.

3. X napala je IX. Partizanska Brigada ustašku posadu u selu Ribniku kod Gospića.⁰ U selu je bilo oko 100 ustaša i naoružanih seljaka. Dva bataljona vršila su napad, a dva osiguranje prema Gospiću i Metku. Nekoliko bandita uspjelo je pobjeći. U borbi je poginulo oko 40 bandita, a zarobijeng ih je 40 od kojih je 18 strijeljano, jer su bili poznati kao krvoloci. Talijani su pokušali intervenisati sa pruge ali su bili odbijeni uz gubitke od 30 mrtvih. U toku borbe bila je porušena i želj. pruga na nekoliko mjesta, a cesta prekopana.

Mi smo imali 3 mrtva i 2 ranjena.

Zaplijenjen je 1 p. mitraljez i 40 pušaka sa 4000 metaka.

KORDUN

I. Na Kordunu je neprijatelj u defanzivi. Posada iz Vrgin Mosta napustila je garnizon noću 12/13. IX i povukla se u Topusko. Avijacija vrši izviđanja ali ne bombarduje. Ustaše iz garnizona prema Bosanskoj Krajini primjetivši da nema naših snaga prema njima na položajima kao dosad, zalijeću se u oslobođena sela, te ih pljačkaju i pale. Tako su ustaše iz Kladuše i Cetingrada popalili i opljačkali sela: Široka Rijeka, Đakovića Potok, Sagrađin Potok, Jagrovac, Buhaču i Zrvcu. Snage tamošnjeg terenskog bataljona morale su se povući pred jačim neprijateljem.

Poginuo u borbi protiv Talijana i četnika kod Gračaca, siječnja 1943 godine.

Isto

Poginuo na Sremskom frontu, 1945 godine, kao komandir tenkovskog Odjeljenja.

Poginuo u borbi protiv Talijana kod Gospića, studenog 1943 god. ... V^g u borbi protiv Talijana i četnika kod Gračaca, siječnja 1943 godine.

6^odine, kao vodnik Trećeg voda Prve čete Udarnog bataljona w ^ e ličke NOU brigade.

• u borbi protiv Talijana kod Gračaca, siječnja 1943 god., « Trećoj četi Četvrtog bataljona Druge ličke NOU brigade. v>di dok. br. 32.

II. Akcije

6. IX napala je IV. Part. Brigada neprijatelja na želj. stanici Kamanje, na postaji Zaluka, te na želj. i žandar, stanici Ozalj, na kojim je mjestima bilo svega 500 domobrana i 20 žandara.*⁷ U planu je bilo predviđeno da napad prvo otpočne na Ozalj, da bi se postiglo iznenađenje. Međutim još pri podilaženju bili su neki dijelovi primjećeni i neprijatelj u Ozlju obaviješten, te je na vrijeme iz Ozlja pobjegao. Zbog toga i zbog slabih veza za vrijeme akcije ova akcija nije uspjela. Pruga je pokidana između Ozlja i Metlike na dužini od 1 i V2 km. Prekinut je električni vod Ozalj—Karlovac i Ozalj—Metlika.

Gubici kod neprijatelja nisu poznati. Mi smo imali 1 mrtvog i 3 ranjena. Zaplijenjeno je 6 pušaka, te nešto druge opreme i materijala.

10. IX izvršio je 1. bat. II. K. P. 0.-^s napad na tvornicu zavojnog materijala u Tulić Mlinu južno od Karlovca. Zaplijenjena je veća količina sanitetskog materijala, a tvornica je zapaljena. Pritom nismo imali gubitaka.

10. IX diverzantska grupa 1. bat. k-de područja Kordun pokupila je 3 km t. t. linije između Skakavca i Banskog Kovačevca.

10. IX porušili su partizani 2. bat. k-de područja Kordun u Sabljačkoj Draži kod Josipdola prugu na dužini od 600 m.

11. IX pokidale su snage IV. part. Brigade t. t. liniju Samobor—Bregava.

12. IX noću izvršili su dijelovi IV. Brigade fingiran napad **11a** Samobor. Neprijatelj uopće nije reagirao.

12. IX napao je 3. bat. IV Brigade na talijansku posadu u selu Ostroši.-⁸ Napad nije uspio, jer je nepr. [ijatelj] bio jako utvrđen. Nepr. je u ovoj borbi imao 8 mrtvih i 4 ranjena. Mi smo imali 1 mrtvog i 7 ranjenih.

13. IX napali su 3. Kordunaški područni bataljon, i dva primorsko-goranska bataljona i Proleterski bataljon Hrvatske ustašku posadu u Blagaju.³⁰ Plan opkoljavanja nije potpuno uspio, jer su osiguranja bila potisnuta od nepr. pojačanja iz Slunja. Goranci su ipak uspjeli zauzeti mjesto. U borbi je poginulo 20 naoružanih civila i ustaša i 2 domobrana. Zarobljeno je 58 domobrana i 7 civila. Mi smo imali 3 mrtva i 10 ranjenih (Goranci).

" Vidi tom V. knj. 7, dok. br. 9.

" Kordunaški partizanski odred

" Vjerovatno Ostriž.

" Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 55.

Zaplijenjeno je 5 p. mitraljeza, 70 pušaka, 10.000 metaka, 9 i i., sanduka dinamita i razne druge opreme.

14. IX počela je ofanziva³¹ na Zumberačko-pokupsko oslobođeno područje na kome su se nalazile neke slovenačke jedinice iz Bele Krajine*², naša IV. BrigadaTM i Zumberačko-pokupski Odred. Nijemci su nastupali s pravca Jastrebarsko. Talijani s juga od Metlike, a Nijemci, Talijani i ustaše sa sjevera."¹ Neprijatelj je prodro u oslobođeni teritorij, te u selu Prošeka zaklao 24 ranjenika, koji su se tamo nalazili u bolnici i nisu mogli bježati." Snage IV. Brigade sukobile su se s nepr. kod Novog Sela kota 805 (10 km jugozapadno od Koštanjevice) i suzbile ga, spasivši tako 2 zarobljena slovenska partizana i dosta materijala iz slovenačke partizanske bolnice. Tu su zaplijenjene 4 puške sa 1250 metaka. Nepr. je imao 15 mrtvih i više ranjenih.

Potom su IV. Brigada i bat. »Jože Kraša« prešli preko Abatove Gore na teren Krškog odreda (Slov.). Tamo je formiran zajednički štab i zaključeno da se sve snage prebace preko Gorjanaca u Belu Krajinu pravcem Gaberje—Semič—Skrilj (na Kupi), što je i učinjeno.

21. IX napao je 2. bat. IV. Brigade talijansku posadu u rudniku Kanižarice kod Črnomelja.³" Napad nije potpuno uspio, jer je nepr. bio dobro utvrđen i uporno se branio. Uspjelo se je ipak zapaliti glavnu zgradu rudnika. Pokidana je t. t. linija Črnomelj—Vinica na dužini od 2 km. Gubici kod nepr. nisu poznati. Mi smo imali 4 ranjena.

22. IX napali su 1. i 3. bat. IV. Brigade talijanske topovske položaje više Črnomelja.⁸⁷ Nepr. je bio vrlo dobro utvrđen i ograđen s dva reda bodljikave žice. Napad nije uspio. Gubici kod nepr. nisu poznati. Mi smo imali 3 mrtva i 17 ranjenih.

Za vrijeme ove akcije porušena je pruga Črnomelj—Semič. Naišao je teretni vlak sa 20 cisterni nafte. Vlak se je prevrnuo, te je zapaljen i uništen.

22. IX na povratku sa akcije kod Črnomelja³⁸ sukobila su se dva bataljona IV. Brigade sasvim slučajno sa talijanskom

Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71, 76.

» "L³⁰ bataljon iz sastava Krškog odreda

„ Četvrta (kordunaška) NOU brigada

U ovoj ofanzivi učestvovala su Trinaesta, Trideset i treća i
arm u f¹ i Peta ustaška bojna, jedinice iz sastava Petog talijanskog
Br ^ ^ e > K ^ k P U S a i m a n ^ i d i j e l o v i njemačkih jedinica iz garnizona

„ o v a l pokolj izvršila je Trinaesta ustaška bojna.

• • Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71. 72 i 75.

auto kolonom koja je kretala prema Črnomelju. Bataljoni su se brzo snašli i napali nepr. kod sela Tanca Gora južno od Črnomelja. Talijani su bili iznenađeni i tučeni. Ubijeno je 120 talijanskih vojnika, među kojima 7 oficira. Zarobljeno je 18 Talijana. Partizani su hrabro jurišali na neprijatelja iako su bili gladni i umorni, a sa sobom su nosili dosta ranjenih drugova. U toj borbi poginula su 2, a ranjeno 5 partizana.

Zaplijenjeno je: 4 mitraljeza, 1 laki mitraljez, 3 p. mitraljeza, 1 laki bacač mina sa 19 granata, 68 pušaka, 52 bombe, 10 pištolja, 3210 mitraljeskih i 2000 pušanih metaka, 1 teodolit i razne druge spreme.

U ovoj borbi istakli su se drugovi partizani: Đuro Šušnjar komandir čete, Milić Velemirović vodnik, Joco Miljković vodnik, Rade Lovrić, Milić Smoljanović desetar, Sava Bjelopetrović, Trkulja Mile komandir, Vojnović Mihajlo komandir, Duduković Dmitar polit, komesar čete, Gvozdić Ilija operativni oficir bataljona, Bogdan Čiča³¹, Sava Puškar i Petar Musulin.

Snage 1. Kordunaškog područnog bataljona izvršile su od 17—24. IX slijedeće akcije:

17. IX jedan vod 1. čete zaplijenio je u selu Podzvizdu kod Vranograča 15 komada ustaških goveda.

22. IX jedan vod 1. čete zaplijenio je u Podzvizdu 25 ustaških goveda, od kojih je nešto dato muslimanskoj sirotinji u selu, a nešto razdijeljeno opljačkanim seljacima preko N. O. O.

22. IX uništen je 1 km t. t. linije Karlovac—Tusilović.

23. IX 3. četa tog bataljona uništila je 1 km t. t. linije Vukmanić—Skakavac.

23. IX jedan vod 2. čete napao je na ustaše na Kupi kod Trepče i nekoliko ih ubio.

24. IX jedna desetina 3. čete pripucala je na ustašku posadu u Skakavcu, a jedna desetina na posadu u Vukmaniću, našto je neprijatelj odgovorio jakom vatrom.

U svim ovim akcijama nismo imali gubitaka.

24. IX postavile su zasjedu snage V. Partizanske Brigade i dva primorsko-goranska bataljona na pruzi Karlovac—Ogulin i to između Tounja i Košara. Cilj akcije je bio uloviti neprijateljski oklopni vlak koji se kreće tom pragom. Montirana je nagazna mina pod šinu. Naišao je oklopni vlak i bio izbačen iz šina. Odmah za njim naišao je drugi oklopni vlak, te se je posada iz prvog uspjela izvući. Uništena su 3 blindirana i 3 obična vagona, dok je uništavanje ostalih bilo spriječeno vatrom bacača iz dragog vlaka. Zaplijenjeno je 2000 metaka. Nismo imali gubitaka.

" Umro 1943 godine od zadobivenih rana.

27 IX **porušio** je 3. bat. V. Brigade most na Mrežnici kod Oen Stola.

29 IX **razrušio** je 1. bat. V. Brigade 150 m pruge i 4 km • t linije između Tounja i Košara.

29. IX napao je 2. bat. V. Brigade neprijateljsku posadu u selu [^]Vukmaniću¹⁰, gdje je bilo 12 domobrana i 40 ustaša i ^{ia}oružanih civila. Neprijatelju je brzo upućeno pojačanje iz Skakavca. Ovo pojačanje odbacilo je naša slaba osiguranja na toj strani i prisililo naš bataljon da se povuče u momentu kad je posada u Vukmaniću bila skoro pred predajom. Tako je ova akcija propala. Imali smo 7 mrtvih i 2 ranjena. Izgubili smo 3 puške. Utrošeno je 1130 metaka. U ovoj borbi istakli su se drugovi partizani Jakšić Mile i Stokrpa Dušan koji su pod jakom neprijateljskom vatrom iznijeli 2 poginula druga.

BANIJA

I. Situacija se na Baniji popravlja. Neprijatelj je svojom ofanzivom¹ imao za cilj odvojiti partizane od naroda i opljačkati sela. Uspjeli su prilično pokolebati pozadinu. Pronašli su i odnijeli % naših zaliha hrane. Mjestimično su palili, inače su odvodili ljude za vojsku, konc. logore i za rad u Njemačku. Nijemci, ustaše i domobrani postupali su različito prema stanovništvu.

II. Područni bataljoni izvršili su nekoliko diverzionih akcija kao: prekopavanje ceste, rušenje pruge i t. t. linije. Razoružana su nekoliko domobrana, ali nam područna komanda nije tačno javila kada i gdje je to urađeno.

O radu naše VII. i VIII. Brigade" nismo dobili još nikakvih izvještaja.

Ovog časa saznajemo da je II. Brigada⁴³ imala 3. o. mj. dosta žestok sukob s Talijanima kod Pazarišta u kome smo imali mi 2 a Talijani oko 40 mrtvih. O ovom još nismo primili pismeni izvještaj.

Četnici su iz Vrhovina izašli 5. o. mj u Crnu Vlast odakle su odbacili naše osiguranje (jedan vod). Četnici su ušli također u Donji Babin Potok, a narod je pred njima izbjegao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komesar
otsutan

Zamj. komandanta
Pet.⁴⁴ Kleut

« ^{to m} V_ 7. dok. br. 87.

» Air ^{to m} V, ^{kn} J_ ⁶ dok_ br_ 22, 29, 40, 56 i 58.
^{se} na Šedmu t Osmu (banijsku) NO brigadu.

„ vidi dok. br. 6.
Petar

BR. 14

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 7 LISTOPADA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I
DV JUGOSLAVIJE O POLITIČKOJ SITUACIJI I BORBAMA
U HRVATSKOJ¹

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILACKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Op.br. 96/42

Dne 7. X. 1942

Operativni izveštaj br. 19.

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PAR-
TIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Od posljednjeg se izvještaja² aktivnost naših jedinica očitovala uglavnom djelatnošću na željezničkim prugama, prodiranju u nove (hrvatske) krajeve, te u borbi protiv četnika. U organizacionom se pogledu najvažniji dio naših snaga preformirao u pokretne brigade.³ Za vojničku je situaciju na našem teritoriju karakteristično, da neprijatelj sistematski i povremeno provodi ofenzive protiv naših oslobođenih teritorija u cilju da nas ekonomski uništi. Poslije ofenzive na Slavoniju⁴ uslijedila je ofenziva na Baniju®, te na teritorij II Op. zone® (uglavnom na Zumberak), na teritorij V Op. zone⁷ (teritorij I Odreda V Op. zone), a prema još nepotvrđenim informacijama priprema se i ofenziva na Liku. U svim tim ofenzivama neprijatelj je sebi postavio glavni zadatak ekonomsko uništavanje naše pozadine, popalio je i opljačkao mnoga naša sela, a na teritoriju je I Odreda V Op. zone do temelja uništio skoro *sva* sela.

¹ Original u arhivi CK SKJ pod br. 2816.

² Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 63.

³ Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 6 i 37 1 primjedbe uz ova dokumenta.

⁴ Vidi tom V, knj. 6, dok. br. 34 i knj. 7 dok. br. 5 i 30. OJ njima se samo predviđa ofanziva. Dokumentima o ofanzivi Redakcija ne raspolaže.)

⁵ Vidi tom V, knj. 6, dok. br. 22, 29, 40, 56 i 58.

⁶ Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71.

⁷ Vidi dok. br. 12 i tom V, knj. 7 dok. br. 24.

Aktivnost je naših jedinica na željezničkim prugama u poliednje vrijeme skoro potpuno ukočila saobraćaj neprijatelja, naročito na ličkoj pruzi. Prekid je saobraćaja poslije akcije kod [Ličke] Jesenice trajao više od 15 dana, a iza toga bile su još i akcije kod Lešća. Raduča i Metka, tako da posljednji mjesec dana promet po cijeloj dužini pruge nije uopće uspostavljen. Iako su u tim operacijama na prugama sudjelovale naše jače <nage," ipak postignuti rezultati nisu onakvi, kakve se dalo očekivati. Bez sumnje je, da su neprijatelju zadani znatni gubici u ljudstvu, a naročito u materijalu. Neprijatelj se na pruzi veoma snažno utvrdio, te je zauzimanje željezničkih stanica bez artiljerijskog oruđa neobično teško i skopčano s velikim žrtvama. Sistematski je prekidan i ometan saobraćaj na pruzi Ogulin—Sušak, a kordunaška je Brigada (IV Partizanska brigada") za vrijeme svog boravka na teritoriju II Operativne zone uspješno uništavala prugu Zagreb—Karlovac. Sistematski su uništavane i pruge Zagreb—Karlovac, Zagreb—Beograd preko Siska i Zagreb—Beograd—Dugo Selo, kao i Bjelovar—Darugar—Pakrac i ostale sporedne pruge u Slavoniji.

Prodiranju je u hrvatske krajeve posvećena najveća pažnja, te su i postignuti vrlo dobri rezultati. Jednomjesečni je boravak kordunaške Brigade (IV Brigade) na teritoriju II Op. zone u znatnoj mjeri pomogao brzem razvitku partizanskog pokreta u tim krajevima. Pohod Brigade preko Kljucke za Zumberak, te pri povratku preko Bosiljeva natrag na Kordun, značio je prekretnicu za razmah Narodno-oslobodilačke borbe na tom terenu, jer su hrvatske mase po prvi puta vidjele veće partizanske snage i bile svjedokom krupnih akcija, kako protiv ustaša, tako i okupatora u najbližoj okolini.

Banovska je Brigada (VII Brigada¹⁰) nakon napuštanja terena Banije krenula na teritorij II Zone, gdje je s tamošnjim snagama i snagama III Zone izvela niz uspješnih akcija, od Nih je svakako najznačajnija akcija na petrolejske izvore Gobjila. Brigada se momentalno nalazi negdje oko Grubišnog ° • gdje će, ako već nije izvela, imati zajedničku krupniju akciju¹¹ sa snagama II i III Op. zone. Poslije toga Brigada će se povratiti na teritorij Banije. Skupa s tom Brigadom povratit

| Vidi tom V, knj. 6 dok. br. 65, i tom V, knj. 7 dok. br. 10, 26 i 66.

„Detaljnije o njoj vidi tom V, knj. 7, dok. br. 25, 44 i 50.

30 knf m] Krajem kolovoza, od Trećeg, Petog i Udrnog bataljona, for-
ar-ro i 3e Grupa NOP odreda Banije. Ova je napustila teren Banije
voza i Otišla na teren Druge i Treće operativne zone, gdje je
i. " Sedmu banijsku NO brigadu.

.. X^{di} tom V, knj. 7, dok. br. 15, 19 i 40.
Vidi dok. br. 25 i 27.

će se i Banijska proleterska četa. koja je 4 mjeseca djelovala u Slavoniji.¹³

Operacija nam, iako još nije završena, u zapadnoj Lici^M nije donijela željene rezultate, jedno stoga, što su učinjene izvjesne greške, ali najglavnije radi veoma teškog terena. Toj je operaciji bio glavni cilj uništavanje tamošnjih neprijateljskih garnizona (uglavnom ustaša), te mobilizacija domaćeg stanovništva (Hrvata) u partizane. Politički su uslovi na tom terenu veoma povoljni. Drugovi su ih doduše precijenili. Uslijed veoma brdovitog terena neprijatelj je skoro svuda uspio uzmaknuti, tako da su postignuti rezultati maleni, uzmemo li u obzir naše snage, koje su za te operacije bile angažovane. Na tom terenu stalno operiše jedan bataljon sastavljen uglavnom od domaćih ljudi. Od tog je bataljona i bataljona »Adžija«, koji je dosada operisao u Otočkom kotaru, formiran Odred.¹⁵ Domaći su partizani u nedavnoj borbi protiv Talijana i ustaša pokazali sjajnu hrabrost i odlučnost.

Naše jedinice i nadalje vode odlučnu borbu protiv četničkih bandi. U kotarevima Otočkom i Gračaćkom, četnici još uvijek predstavljaju znatnu opasnost. U Otočkom se kotaru opaža pojačanje njihove djelatnosti i izvjesni uspjesi u vojničkoj i političkoj mobilizaciji tamošnjeg stanovništva. Uz pomoć su jakih talijanskih snaga četnici u Otočkom kotaru postigli važnije vojničke uspjehe, te su nam skoro presjekli uzajamnu vezu V Zone i Like (zauzimanjem Škara, Dabra i okoline). Četnici Gospićkog kotara dobili su značajan udarac prilikom akcije ličkih partizana na Raduč. gdje je uhvaćen 101 četnik. ..

Paralelno s neprijateljskom ofenzivom na teritorij V Zone,¹⁰ porasla je i aktivnost četnika, ali. koliko nam je dosada

" Ceta se nije vratila na Baniju. Polovinom listopada ona je ušla u sastav Kalničkog NOP odreda i u njemu ostala do prosinca 1942 godine kada su njeni borci i rukovodioci ušli u sastav Prve slavonske NO divizije, a kasnije je veći dio boraca postao rukovodeći kadar u jedinicama Šestog slavonskog i Desetog zagrebačkog korpusa.

" Riječ je o operaciji na pruži Vrhovine—Perušić, 15 rujna 1942 godine, koju su vršile Prva i Druga lička NOU brigada. Tada je uništena željeznička pruga u dužini od osam kilometara i svi objekti pored nje. Po završetku borbe na pruži, brigade su pristupile likvidaciji neprijatelja na području Kosinja: istjerale su Talijane i ustaše iz Gornjeg i Donjeg Kosinja, Lipovog Polja i drugih garnizona.

" Odnosi se na Četvrti lički NOP odred, koji je formiran prvom polovinom rujna 1942 godine. Prvi komandant odreda bio je Milan Babić, a komesar Srđan Brujić.

" Misli se na ofanzivu koju su izvodile talijanske, uitaško-domobranske i četničke snage na području Gorskog Kotara. Vidi dok br. 12, 65 i 71 i tom V, knj. 7 dok. br. 99.

to bez naročitih rezultata. Interesantan je slučaj sa Selom lofnić u Kapeli, koje je vrlo energično odbilo da primi oružje - ni u četničke redove. To selo mi nismo nikada smatrali za očito nama privrženo. Talijanski je okupator uz pomoć čet- ^Čkih bandita, do temelja uništio i popalio sva drežnička sela, Tasenak i okolinu. Narodu je potpuno jasno da četnički banditi snose krivicu za zvjerstva okupatora.

U III je Op. zoni neprijatelj pokušao da prebaci neke gruoice četničkih organizatora iz Srbije, ali su ih slavonski partizani sve pohvatali i uništili. Iako na terenu Slavonije postoje uglovi za razvitak četnika, ipak se njihova aktivnost bar dosada nije izražavala u nekoj organizovanoj formi.

U Baniji se za vrijeme neprijateljske ofenzive otkrila manja grupa četnika u Koštajničkom i Petrinjskom kotaru, ali je otkrivena i poduzete su mjere za njeno uništenje.

Organizaciju smo pokretnih brigada na našem teritoriju sproveli tamo gdje je za to bilo uslova. Na našem teritoriju sada operiše ukupno 10 brigada.¹⁷ Od toga 7 u I Op. zoni, 2 u IV, a jedan u V Op. zoni (ova pak još radi neprijateljske ofenzive nije potpuno oformljena). Veći je broj tih brigada već prilično organizaciono sredeⁿ,¹⁸ saživljen i sposoban za aktivnost. Komandni je kadar uglavnom dorastao svojim zadaćama, a borbenost je partizana na visini. Jedino se u brigadama, koje su sastavljene od partizana sakupljenih iz mnogo raznih jedinica. nailazi na znatne poteškoće pri organizaciji, disciplina nije na visini tako da će biti potrebno izvjesno vrijeme da se osposobi za aktivniju djelatnost. To je slučaj uglavnom samo s V Brigadom (kordunaškom). I, II, ni", IV, VII i IX Brigada već su organizaciono učvršćene i oformljene, te su već dosada u borbi postigle znatne uspjehe. Naročito se ističu I i II Brigada. koje su i najstarije, ali i ostale imaju sve uvjete, da za kratko vrijeme postanu Udarne brigade. V, VI, VIII, a vjerojatno i X (II Dalmatinska) Brigada nisu još u dovoljnoj mjeri organizaciono sredeⁿe i učvršćene.

Brigade I Op. zone su I Udarⁿa brigada, II Udarⁿa brigada. IV Udarⁿa brigada, te V Partizanska brigada, VII Par-
brigadT^{Vm} Partizanska brigada i IX Partizanska

Dev.. . Dru®» i Četvrta NOU brigada. Peta, Šesta, Sedma, ,Osma i
«m-Tti i I, gada Hrvatske, Prva i Druga dalmatinska brigada (Prva
odredV w a ngada <03 Po nuzeraciji koju joj je dao Glavni štab NOP
«eta No'br^r'da tica NOU brigada - a Druga dalmatinska —

dok. h, °o ^rmiranju i prvim rukovodstvima brigada vidi tom V, knj. 7,

°dnosi se na Prvu NOU dalmatinsku brigadu.

Brigade IV Op. zone su III Udarne brigada i X Partiz. ska brigada.

Brigada V Op. zone nosi naziv IV Partizanske brigade.²⁰

U najskorije će se vrijeme organizirati Brigada u Slavoniji²¹, gdje već postoje svi potrebni uslovi.

U II Op. zoni tih uslova još nema, ali se nadamo da će se uskoro tamo stanje tako razviti, da će biti moguće formirati jednu manju brigadu.²²

Za organizaciju smo pozadinske vojne vlasti izdali potrebne naredjenja i uputstva, te se ona već provodi u djelo.

I Op. zona

Neprijatelj je prilikom svoje posljednje ofenzive na Baniju²⁸ zaposjeo skoro čitav oslobođeni teritorij, uspostavio znatan broj garnizona, te sasvim slobodno krstarilo cestama, a djelomično i šumom. Naše snage, koje su ostale na teritoriju Banije, nisu razvijale neku naročitu aktivnost. Mora se priznati da su neprijateljske snage bile velike (10.000). Tek nakon povratka jednog dijela banovskih snaga s Korduna i formiranjem Brigade,²⁴ te odlaska jednog dijela neprijateljskih snaga s Banije, banovski su partizani započeli aktivniju djelatnost? Dosada su već imali prilično uspjeha, te su opet očistili znatan dio Banije.

Glavni dio neprijateljskih snaga, koje su zaposjele Baniju sačinjavali su domobranci, koji su na svakom koraku manifestirali simpatije za partizane, ostavljali municiju, pjevali partizanske pjesme i slično. Tek su u nekoliko slučajeva pljačk ubijali i odvodili, ali se općenito može reći, da je neprijatelj nastojao da svojim mirnim postupkom pridobije simpatije na-

²⁰ Šesta NO brigada Hrvatske formirana je 12 listopada 1942. god. u Drežnici. Vidi dok. br. 12, prim. br. 10. U njenom sastavu su bili jedinice Prvog NOP odreda Pete operativne zone (izuzev bataljona »Matija Gubec«): Px-vi i Drugi udarni bataljon, bataljon »Marko Travić« i bataljon »Ljubica Gerovac« (nekadašnji Četvrti bataljon 1 morskogoranskog odreda). Prije formiranja Brigade, cio Odred, uključujući i bataljon »Matija Gubec«, imao je 1160 boraca, sa 3 t. mitraljeza, 22 p. mitraljeza, 940 pušaka i 103 pištolja. Komandant brigade bio Viktor Bujanj, a politički komesar Josko Gržetić.

²¹ U s. Budićima. 11 listopada 1942. formirana je Dvanaesta (slavonska) NOU brigada od jedinica Prvog i Drugog NOP odreda Treće operativne zone. Vidi dok. br. 56. Njeno brojno stanje i naoružanje v. u dok. br. 47.

²² Formirana je Trinaesta NOU brigada. Vidi tom V. knj. * dok. br. 11.

²³ Vidi tom V. knj. 6, dok. br. 22, 29, 40, 56 i 58.

²⁴ Odnosi se na Sedmu banijsku NO brigadu. Vidi tom V. knj. * dok. br. 37, primjedba 4.

Za takav je postupak bilo odlučujuće raspoloženje vedomobrana, koje je bilo sklono partizanima i narodu. Netelj je svojom taktikom mirnog postupka postigao izvjesne pⁿ-^{ia} „ate Mnogo se ljudi odazvalo u domobranstvo, a osim toga neprijatelj je uspio da stvori obavještajnu službu, koja vrlo dobro funkcioniše. O svakom je pokretu partizana neprijatelj pravovremeno obaviješten. Raspoloženje je naroda u cjelini ipak ostalo na našoj strani, a pojačana je djelatnost partizana još više povratila povjerenje i ljubav naroda.

Za vrijeme neprijateljske ofenzive u Petrinjskom i Kostajničkom kotaru ičahurila se četnička organizacija, koja je, među ostalim, postavila zadatak da ubija naše odgovorne drugove u Baniji. Imena su članova te organizacije našim drugovima već poznata, i radi se na njihovoj likvidaciji. Ima ih oko 30.²⁵

Od banovskih su partizanskih jedinica formirane dvije Brigade, VII i VIII. (VIII se nalazi na teritoriju II Op. zone). Svaka od tih Brigada ima 3 bataljona. VII je Brigada znatnim dijelom sastavljena od novomobilisanih i neiskusnih partizana, stoga borbenost i disciplina nisu na dovoljnoj visini. Isto je tako radi socijalnog sastava (prevladavajuća većina seljaci) i politički nivo Brigade u cjelini prilično nizak. Komandni kadar zadovoljava.

Pristupilo se organiziranju Komande područja i područnih jedinica.

Postoje svi uslovi, da se Banija s nešto većim snagama brzo očisti od neprijateljskih garnizona, stoga imamo namjeru da lamo pošaljemo neke brigade.

Od ličkih su jedinica formirane dvije nove brigade (II i svaka sa po četiri bataljona. Te su brigade sastavljene uglavnom od starih partizana. Borbenost i disciplina, te politički nivo su zadovoljavajući. Komandni je kadar na visini.

^a Pojedini kapitulantski elementi, koji su, pod pritiskom ustaškog terora, pobjegli 1941 god. u Srbiju, vratili su se po odobrenju Nijemaca, na Baniju radi vršenja četničke propagande i stvaranja četničkih vojnih formacija. U tom cilju, oni su "pokušali da se povežu sa izvjesnim e-nickim elementima u Bosni. Ovi pokušaji su na vrijeme spriječeni.

Druga NOU brigada formirana je 19 kolovoza 1942 godine. Komandant je bio Mićun Sakić, a politički komesar Petar Babić. Deveta brigada formirana je prvom polovinom rujna 1942 godine. Komandant je bio Milan Kuprešanin, a politički komesar Milan Basta.

U II je Brigadi poslije neuspjeha na Udbini²⁷ nastala izvjesna kriza, ali ona je uglavnom već prebrođena.

Najnoviji su uspjesi ličkih partizana u borbi protiv četnika na jugu (Raduč) u četničke redove unijeli kolebanje, koje nastojimo pojačati intenzivnijom borbom protiv njih na tom sektoru. Imamo namjeru da u zajednici s dalmatinskim snagama oživimo taj sektor.

U Otočkom je kotaru, kako smo već napomenuli, situacija veoma nepovoljna za nas. Četnici su tu, iskorištavajući strah stanovništva od okupatora, velikosrpska nastojanja stanovništva, te slabosti i greške naših drugova pri radu, uspjeli da stvore masovnu podršku stanovništva. Pored Škara uspjeli su u zajednici sa snagama okupatora da nam na tom sektoru već više puta zadadu udarac. Ovih su dana ponovno ušli u Dabar, i tom je prilikom postradalo više partizana (navodno oko 30).

U posljednje vrijeme neprijatelj iskorištava odsustvo naših snaga u pojedinim sektorima (slabe snage naših područnih jedinica), te sve češćim ispadima u naša oslobođena sela nastoji s jedne strane unijeti demoralizaciju kod stanovništva i partizana, a s druge strane paljenjem i pljačkanjem ekonomski nas iscrpljivati. Ovih je dana ustaški garnizon iz Udbine upao u naše selo Jošane, te poklao dosta naroda (oko 200), popalio mnogo kuća i opljačkao stoku i hranu.

Na teritoriju se Like formirala pozadinska vojna vlast s Područnom komandom i manjim dijelom ličkih jedinica (dva područna bataljona).²⁸

" Odmah poslije formiranja, tj. 22 kolovoza 1942, Druga NOU brigada (bez Udarnog bataljona), pojačana sa dva bataljona Prvog ličkog NOP adreda i jednim bataljonom Trećeg ličkog NOP odreda, I izvršila je napad na jako utvrđeno ustaško uporište Udbinu. Ogorčene borbe vodile su se do 24 kolovoza. Neprijatelj je bio potpomognut snažnim dejstvom avijacije. U ovim borbama naše su jedinice imale 95 mrtvih i 150 ranjenih. Izgubljen je 1 top, 1 protivtenkovski mitraljez, 6 puškomitraljeza i 50 pušaka. Dotada, to su bili najveći gubici partizanskih jedinica u Hrvatskoj. Do njih je došlo uglavnom iz sljedećih razloga: uporište se nalazilo na uzvišenju koje potpuno dominira otkrivenim prilazima; podaci o neprijatelju (o snazi i rasporedu jedinica) bili su nepotpuni; veza između naših jedinica u toku borbe bila je slaba; partizani su bezobzirno jurišali na žičane prepreke i dobro utvrđene robove, želeći da po svaku cijenu likvidiraju ovo zloglasno ustaško uporište.

" Krajem rujna 1942 u Lici je formirana Komanda ličkog Područja. Dva područna bataljona, sastavljena od boraca koji su ostali poslije formiranja brigada, imali su zadatak da brane jedan dio oslobođenog teritorija Like od upada neprijatelja, i da napadaju manje okolne neprijateljske posade. O komandama područja i područnim bataljonima vidi dok. br. 1 i 60.

Od kordunaških su jedinica formirane dvije brigade (IV - V)³¹, sa po tri bataljona. IV je Brigada, iako još nedovoljno organizirana i oformljena, djelovala mjesec dana na teritoriju n" Op. zone s dobrim uspjehom. Kod ove je Brigade borbenost a visini, a disciplina dosta dobra. Komandni kadar zadovoljava Brigada se momentalno nalazi na Kordunu na odmoru, koji iskorištava za organizaciono sređivanje, političku i vojnu obuku.

V je Brigada sastavljena od partizana iz mnogo raznih jedinica, te se još uvijek nije saživila. Disciplina nije na visini, a osim toga komandni kadar nije još uspio da čvrsto rukovodi jedinicama. Pored svega toga, Brigada ima sve potrebne uslove da za kratko vrijeme postane dobra jedinica. Komandni je kadar Brigade sposoban da rukovodi, treba samo izvjesno vrijeme, vojne i političke obuke, da bi se sve slabosti otklonile. V smo Brigadu htjeli uputiti na teritorij II Op. zone odmah čim se povratila IV Brigada, ali to nismo učinili radi njenih slabosti. Ovih će dana završiti rok, koji smo Štabu V Brigade dali za odmor, reorganizaciju i učvršćenje Brigade, te ćemo joj postaviti zadatke.

Neku značajniju aktivnost na Kordunu neprijatelj ne ispoljava, osim periodičnih ispada pojedinih garnizona u naša oslobođena sela, kao što je slučaj paljenja široke Rijeke, Jagrovca. Brusovače i u najnovije vrijeme Močila. Neprijatelj (ustaše) vrši te napade uglavnom radi pljačke. Ovih je dana isto tako upao i u Vrginmost, ali se poslije povukao.

Organizacija je pozadinske vojne vlasti na Kordunu u toku. Formirana je Komanda područja za Kordun.³⁰ Na terenu Korduna ostala su tri područna bataljona.

II Operativna zona

Za vrijeme neprijateljske ofenzive na Zumberak,³¹ naše su se snage prebacile na teritorij Slovenije. Za to povlačenje izgleda nije bilo nekog naročitog razloga, jer teren pruža velike mogućnosti manevrisanja, a snage neprijatelja nisu bile naročito b'ke. Drugovi izgleda nisu imali potrebne podatke, te k *tofa n'is u ni znali pravilno orijentirati. Neprijatelj je pro-Knstanojslobođeni teritorij, popalio nešto sela, a s partizanima

Koma Jp^{elvr la} NOU brigada formirana je 19 kolovoza 1942 godine. No b' - i' b'o Nikola Vidović, a komesar Mile MartLnović. Peta - formirana je polovinom rujna. Komandant je bio Bogdan wscanto, a politički komesar Miloš Sumonja. 1942 g* (iU;^{mañ} kordunaškog područja formirana je krajem rujna

" Vidi tom V. knj. 7, dok. br. 71.

je došao u sukob samo jedanput i to pri odbrani bolnice. Na slovenskom je teritoriju naša IV Brigada u zajednici sa slovenskim drugovima izvela akciju na Črnomelj,³³ koja nije uspjela. U slučajnom je sukobu s Talijanima na cesti kod Tanča Gore naša Brigada zadala neprijatelju znatne gubitke i zadobila plijen. Ta je akcija veoma povoljno odjeknula kako kod slovenskih partizana i naroda, tako i kod Hrvata tog kraja. Slovenski je G. Š.⁸³ zatražio od Štaba IV Brigade, da u zajednici s njihovim partizanima izvede čitav niz akcija protiv Bele garde, a poslije i na pruži Ljubljana—Zagreb. Štab IV Brigade na to nije pristao, jer nije imao ovlaštenja. Osim toga, po predviđenom je planu boravak Brigade na teritoriju II Op. zone bio određen za jedan mjesec.

Kako vam je već poznato, u sporazumu s drugom Fisherom,³⁴ delegatom V. Š.-a, izvršili smo izmjenu u Štabu II Op. zone. Za komandanta smo II Op. zone imenovali druga Ogućina Franju (Selju), za politkomesara druga Holjevca Veću i za njegovog zamjenika druga Belinića Marka.⁸⁵ Ostale članove Štaba još nismo imenovali, ali ćemo to učiniti u najskorije vrijeme, kada se poslani drugovi malo bolje na terenu snađu.

S drugovima iz Štaba II Op. zone uputili smo i naš Prvi proleterski udarni bataljon da tamo operiše. Štabu smo Proleterskog bataljona stavili u zadatak, da mobilizacijom domaćih ljudi, a naročito radnika iz Zagreba, stvori sve uslove, kako bi što prije prerastao u Brigadu. Bataljon ima dovoljan broj kadrova, sposobnih za rukovođenje Brigadom. Uslovi su za mobilizaciju na teritoriju II Op. zone također veoma povoljni, tako očekujemo da će uskoro Proleterski bataljon zaista porasti u Brigadu.

Na svom putu za Zumberak, Proleterski je bataljon ušao u Bosiljevo, čija je posada većim dijelom dan prije na* vijest o dolasku partizana pobjegla. U toj akciji je zaplijenjeno nešto oružja i materijala. Politička je situacija na tom terenu, nakon paljenja sela sa strane Talijana i četnika, vrlo povoljna. U samom se Bosiljevu Proleterski bataljon sastao s IV Brigadom, koja se vraćala iz Žumberka. Prisutnost velikog broja partizana na tom sektoru veoma je povoljno odjeknula kod tamošnjeg naroda, jer narod po prvi puta vidi tako velik broj partizana. U neprijateljskim je garnizonima nastala demoraliza-

" Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71. 72 i 75.

" Glavni štab

" Ivo Lola Ribar

" Dotada je, po odluci Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, poetički komesar Druge operativne zone bio Stanko Parmač, a komandant Pavle Vukomanović-Stipe.

tako da je garnizon (žandari) iz Severina Ina Kupij po-
fV⁸, jstoga dana, kad su naše snage ušle u Bosiljevo. Ostalo
•samo oko 20 žandara, koji su navodno bili spremni da se
predaju partizanima.

IV je Brigada za vrijeme svog boravka na teritoriju II Op.
•one izvela nekoliko uspješnih akcija. Poslije zauzimanja Ja-
strebarskog,^{8:} rušenja pruge između Domagovića i Lazine,
izvedena je akcija na električnu centralu u Ozlju. Ta akcija
nije uspjela, jer je bila slabo pripremljena. Poslije toga, razru-
šena je pruga kod Kamanja, izvršen fingirani napad na Samo-
borci napad na posadu u Ostrižu, koji nije uspio radi toga, jer
je neprijatelj bio jako utvrđen. Brigada je na cijelom svom
putu vrlo dobro primana od naroda, ali je u tim siromašnim
krajevima pitanje ishrane bilo prilično teško.

Naše snage, koje operišu u II Zoni sastoje se od: A) Zumbe-
račko-pokupskog odreda, u čijem je sastavu bataljon »Jože
Kraš i bataljon u Kljuki. B) Moslavačkog bataljona i C) Bilo-
gorske čete. Osim toga, kako rekosmo, sada tamo operiše i Pro-
leterski bataljon. Na taj smo teritorij uputili i nešto vojnih i
političkih kadrova. Stab je II Op. zone dobio naređenje, da što
prije, kad to prilike budu dozvolile, prebaci jedan dio snaga
na Kalnik i tako oživi i taj sektor. Kako smo vam već javili,
formirat će se Kalnički bataljon,³⁷ u čiji će sastav ući jedna
četa iz Žumberka i jedna četa koja će se formirati od jednog
voda Bilogorske čete i jednog voda moslavačkih partizana, te
Bilogorska četa. Sektor djelovanja tog bataljona bit će Kalnik,
Ivanšćica. Bilo Gora.

Moslavački je bataljon sudjelovao u akcijama zajedno sa
snagama Banovske brigade³⁸ i snagama III Zone. Taj bataljon
još uvijek nije dovoljno organizaciono sruđen, te mu je i aktiv-
nost prilično slaba. Novi će Stab II Zone tom bataljonu posve-
titi više pažnje.

Bataljon u Kljuki, koji je u sastavu Zumberačko-pokup-
skog odreda, formiran je od jedne banovske i jedne kordunaške
Lete. Aktivnost je tog bataljona bila malena. Komandni se ka-
dar nije snašao, a kod partizana je postojala stalna želja za
povratkom na Kordun i Baniju. Pitanje je ishrane na tom te-
renu prilično teško. Bataljon se za vrijeme neprijateljske ofen-
zive na Zumberak prebacio na Kordun. Nakon izvjesnog od-
mora i mjera za sređivanje, bit će povraćen na svoj teritorij.

" Vidi tom V. knj. 7, dok. br. 50.
i 57 primjedbu br. 29 uz dok. br. 56 i tom V. knj. 7. dok. br. 58

** Sedma banijska NO brigada

Aktivnost je Bilogorske čete bila također malena. Svoj glavni zadatak prodiranja u pravcu Kalnika nije ispunjavala. Do nedavno je bila u sastavu III Op. zone, ali smo je povratili u sastav II Op. zone i dali konkretne zadatke. U tu je četú upućen drug Horvat,³⁰ politkomesar bataljona, koji je dobio zadatak da formira četú od jednog voda Bilogorske čete i jednog voda moslavačkih partizana, te da ju povede na Kalnik. Ta četa treba što prije da se poveže s četom, koja će iz Žumberka biti upućena na Ivanšćicu.

Očekujemo, da ćemo tim našim mjerama razbuktati Narodno-oslobodilačku borbu na čitavom terenu II Op. zone.

III Operativna zona

Nakon 4-mjesečnog prekida veze sa Slavonijom, ovih nara je dana uspjele da ju ponovno uspostavimo. Iz Slavonije su nam stigli kuriri, koji su preko Kozare prešli na Baniju, a osim njih stigli su nam i drugi kuriri, koji su direktno došli na Baniju (preko Moslavine).

Za tih 4 mjeseca, za koje nismo imali iz Slavonije izvještaja, tamo su nastale značajne promjene. Partizanski se pokret prilično pojačao, broj je partizana porastao na 1700, organizacija se učvrstila, disciplina porasla, a isto tako i iskustvo. Akcije koje su slavonski partizani izveli najbolje to dokazuju. Naročito se u posljednje vrijeme opaža porast krupnijih i složenijih operacija. Tom razvitku slavonskih partizana mnogo je doprinijelo boravljenje Proleterske čete Banije, a u zadnje vrijeme i prisustvo Banovske (VII) brigade.

Drug je Grga,^{*0} koga smo početkom mjeseca juna imenovali za komandanta III Op. zone i uputili na teren, tamo stigao tek početkom septembra, jer je bio blokiran u Kozari. Čim je tamo stigao, po našim je instrukcijama i naredjenju izvršio reorganizaciju tamošnjih jedinica. Od nekoliko je bataljona, koji su nepovezano djelovali, organizovao dva odreda sa po tri bataljona. Štabovi su bataljona, Odreda i Štab Zone popunjeni, te su tako stvoreni preduslovi za normalan rad jedinica. Istina, mnogi od starijehina nemaju dovoljno iskustva i znanja, ali imaju uslova da se razvijaju. U Slavoniji postoje uslovi za široki razmah Narodno-oslobodilačke borbe, teren je veoma

" Joža Horvat

** Grga Jankes

" Odnosi se na Prvi i Drugi slavonski NCfP odred. Komandant Prvog NOP odreda bio je Vicko Antić, a politički komesar Josip Krajačić. Komandant Drugog NOP odreda bio je Rade Knežević-Tihi, a politički komesar Stjepan Funarčić.

ovoljan, politička situacija također, a pitanje prehrane i mnogo većeg broja partizana ne predstavlja nikakav problem.

U sastav III Op. zone spada i Fruškogorski odred,⁴ s kojim ga je Zone tek nedavno uspostavio vezu. Ta veza još uvijek nije čvrsta i stalna. Svega je jedanput stigao kurir iz Fruške Gore u Stab Zone. U Fruškoj se Gori navodno nalazi 600 partizana s nekoliko automatskih oružja. Posljednja neprijateljska ofenziva na Frušku Goru⁴³ nije našim jedinicama nanijela nekih gubitaka. Glavne su snage, iako su bile opkoljene, sačuvane. Štabu smo III Operativne zone naredili, da s Fruškogorskim odredom uspostavi što čvršću i redovitiju vezu, te da s tim Odredom rukovodi kao sa svojim III Odredom.

Velika je slabost slavonskih jedinica njihov nacionalni i socijalni sastav. Od ukupnog broja partizana (1700) samo je 149 Hrvata, a 1573 Srba. Isto je tako i socijalni sastav prilično slab. Ima svega 234 radnika, među 1455 seljaka. U posljednje se vrijeme taj odnos popravlja, kako mobilizacijom domaćih Hrvata, tako i dolaskom drugova iz Zagreba, Broda i ostalih

" Fruškogorski NOP odred formiran je 9 rujna 1941 godine na Fruškoj Gori. Komandant je bio Sima Reljić, a komesar Stanko Pautović. Pri formiranju, Odred je imao oko 60 boraca, a u kolovozu 1942 imao je šest četa sa oko 450 boraca. Sredinom rujna 1942, po naredenju Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske, izvršena je reorganizacija svih partizanskih snaga u Sremu (Fruškogorski NOP odred, Podunavski NOP odred, Posavski NOP odred i Bosutska četa) i od njih formiran jedan odred — Treći odred Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske, sastava: tri bataljona i jedna samostalna četa. Početkom studenog 1942 u njemu je bilo 802 naoružana i 112 nenaoružanih boraca.

" Ofanziva je počela 26 kolovoza 1942 god. i trajala do 31 kolovoza. U cilju izvođenja ove ofanzive formirana je, po naredenju zapovjednika Srbije — grupa »Borovski«. U sastav ove grupe ušle su sljedeće jedinice: njemačke: 704 pješadijska divizija, manji dijelovi 714 (jedan bataljon), 717 (jedan bataljon) i 117 pješadijska divizija (jedan bataljon), Bataljon za osiguranje željezničkih pruga, jedan lovački bataljon (kojeg su sačinjavali pripadnici njemačke nacionalne manjine, Prvu četa 977 Landeschützen-bataljona, Četvrta i Peta četa Drugog Korozijskog bataljona General Laudon«, jedna dobrovoljačka četa »Leutnantenkompanie« i jedan vod 521 puka za vezu; mađarske: četiri monitora riječne flote; ustaše: dijelovi Četvrtog gorskog zdruga, 1. i 2. Pješadijska pukovnija, Treća zrakoplovna školska pu-
Druga jirišna bojna, Peta željeznička stražarska bojna, Se-
Uslaska bojna, jedna ustaška pripremna bojna, jedna poljopri-
ma i, jna i Peta topnički sklop. Ukupna jačina svih
Štih Vaskih snaga: 15.000 do 20.000 ljudi Na Fruškoj Gori se nalazio
navsl o v odreda 23 Srem. Fruškogorski NOP odred i dijelovi Podu-
Dart« • odreda, ukupne jačine oko 450 boraca. U ovoj ofanzivi
L.,; i, ni imali 42 mrtva i 9 ranjenih. Poginuli su i komandant i
Paun a NOP odreda za Srem: Đorđe Marković-Đilas i Stanko

• ...ović-veijko. Neprijateljski gubici nisu utvrđeni. (Podaci iz arhive vojnoistoriskog Instituta).

krajeva. Iz Slavonskog Broda nedavno je došla grupa od 20 potpuno naoružanih partizana.⁴⁴

Naoružanje je slavonskih partizana znatno poraslo. Dosada iznosi 1083 puške mauzer, 164 razne vojničke puške, 32 puško-mitraljeza, 2 teška mitraljeza i oko 90.000 metaka. Operacije vrše uglavnom u planinskim masivima Psunj, Bilo Gora, Jovanovica, Ravna Gora, Papuk, Krndija, Dilj Gora i njihove okolice.

Svojom su borbom slavonski partizani oslobodili oko 120 sela, te im je oslobođeni teritorij prilično velik. Prilikom posljednje ofenzive, neprijatelj je popalio i opljačkao dosta sela, te odveo i poklao nešto naroda. Ofenziva je bila dosta velikog obima. Par sukoba koji su tom prilikom imali partizani s neprijateljem nije tu ofenzivu slomilo, ali je neprijatelj ipak nakon izvjesnog vremena povukao svoje snage, bez da je postigao nekih uspjeha. Neprijatelj je vjerojatno povukao svoje snage iz Slavonije radi situacije u zapadnoj Bosni i Zumberku.

U oslobođeni su teritorij Slavonije uključena i neka hrvatska sela, ali veoma mali broj. Hrvatsko stanovništvo sve više i odlučnije pristupa Narodno-oslobodilačkoj borbi. Stanje se u toj mjeri popravilo, da već i neki funkcioneri HSS-a aktivno sarađuju s partizanima. Ima mjesta gdje istaknuti HSS-ova okupljaju omladinu i upućuju je na rad i borbu protiv okupatora i ustaša, a za saradnju s partizanima (Osijek).

Četničkih tendencija ima, ali one još dosada nisu došle do izražaja u organizovanoj formi. Dvije trojke, koje su iz Srbije poslane da organizuju četničke bande, uhvaćene su i likvidirane. Samo je jednom banditu uspjelo pobjeći. Činjenica da u slavonskim jedinicama nije bilo četnikovanja, mnogo doprinosi uspješnoj mobilizaciji Hrvata u partizane.

Slavonski su drugovi, prilikom svojih akcija, pohvatali znatan broj istaknutijih ustaških funkcionera, koji su najvećim dijelom likvidirani. Nedavno su pak zarobili dvojicu viših ustaških funkcionera, Karla Wagnera, upravitelja župske redarstvene oblasti i Mirka Vutuca, nadporučnika ustaške nadzorne službe i glavnog zamjenika nadzornika U. N. S.,⁴⁵ za koje je sa strane župske redarstvene oblasti u Novoj Gradiški zatražena zamjena. Za dvojicu tih bandita drugovi su **zatražili** niz naših drugova, od kojih su kako izgleda već dobili drugove: Andriju Hebranga, dr Mladena Ivekovića, Vladimira Lončarića, Bogdanku Podunavac, Olgu Kohn, Ivanku Komar,

" Odnosi se na grupu omladinaca koji su otišli u partizane po direktivi Mjesnog komiteta KPH za Slavonski Brod, ova grupa stigla je na oslobođenu teritoriju 30 rujna 1942 godine.

" Ustaška nadzorna služba

OŠ 24 druga. Šaljemo vam kopije korespondencije,⁴ⁿ koja je te JC vrijeme pregovora o izmjeni vođena između Štaba III Op. 23 e i redarstvene oblasti u Novoj Gradiški. Isto vam tako šafio i zapisnike sa saslušanja Wagnera i Vutuca, koji predstavljaju interesantne dokumente. Drugovi će Hebrang i još neki doći k nama i mi ih očekujemo ovih dana, jer je razmjena navodno izvršena 24. pr. mj.

Dolazak banovskih snaga⁴ⁿ i njihovo operisanje sa slavonskim i moslavačkim partizanima mnogo su djelovali na neobaviješteni narod ovih krajeva, naročito su dobar utisak partizani ostavili kod nacionalnih manjina. Danas selima kroz koja prolaze narod dočekuje partizane s cvijećem, donosi hrane, a i znatan se broj javlja u partizane. Interesantno je napomenuti da se u mnogim selima ustaše ispisuju iz organizacija, izjavljujući da mrze ustaše i okupatore. Kao posljedica pravilnog stava prema nacionalnim manjinama, one sve odlučnije pomažu partizane. Nedavno je vođa mađarske nacionalne skupine u NDH zatražio pregovore s predstavnikom Štaba III Op. zone. Ustaše su naime zatvorili mađarski dom u Osijeku i konfiskovali imovinu mađarskog kluba.

Proleterska je četa s Banije za 4 mjeseca djelovanja u Slavoniji tamošnjim partizanima veoma mnogo pomogla svojim borbenim iskustvom i elanom. Slavonski drugovi nisu u dovoljnoj mjeri iskoristili prisustvo te čete. Osim toga nepravilno su s njom postupali. Prvo su je vrijeme rastavili i kao vodove raspodijelili u svoje čete. Istina, pojačali su svoje čete, ali su razbili jednu snažhu jedinicu, koja im je trebala poslužiti u njihovim operacijama kao udarna pesnica. Pored toga, nisu iskorišteni povoljni uslovi za porast te čete u bataljon. Četa je imala znatne gubitke, koji su donekle nadoknađeni, ali se vraća u Baniju kao četa.

Drugom polovicom mjeseca juna u Slavoniju su stigli ostaci Proleterskog bataljona iz Bosanske Krajine,⁴⁸ svega oko 100 drugova. Poslije potrebnog odmora, ti su drugovi učestvovali u nizu akcija zajedno sa slavonskim i banovskim partizanima.

Važno je napomenuti, da je slavonskim partizanima uspjelo, da prilikom žetve zapale veću količinu žita i oko 120 yrsalica, tako da je vršidba u nekim krajevima onemogućena,^d u nekim otežana. Vođena je propaganda kod seljaka da žito^mlate i sakrivaju, našto se i hrvatski narod tog kraja vrlo lijepo odazvao.

„ Ovi dokumenti nalaze se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.
„ Odnosi se na Sedmu NO banijsku brigadu,
vid: primjedbu br. 9 uz dok. br. 26.

Kako smo vam već javili, u Slavoniju smo uputili nešto kadrova, osim toga tamo su stigli neki drugovi iz Zagreba i ostalih gradova, te i drugovi koje ste vi uputili, tako da u Slavoniji bar za neko vrijeme pitanje kadrova bit će riješeno.

U Slavoniji su već stvoreni uslovi za organizovanje brigada, te ćemo im u tom pogledu dati potrebna naređenja i uputstva. Postupit ćemo isto tako i u pogledu organizovanja pozadinske vojne vlasti u Slavoniji.

IV Operativna zona:

Naše jedinice IV Op. zone stoje sada pod direktnom vašom komandom, te vam je stoga i stanje na tom teritoriju dovoljno poznato. Ovih je dana naš drug komesar⁴⁰ pošao tamo, da se bolje upozna s prilikama na tom teritoriju.

V Operativna zona:

Okupator je nakon ofenzive u Sloveniji i ofenzive protiv teritorija II Odreda V Op. zone poveo ofenzivu protiv teritorije I Odreda V Op. zone. Napad je uslijedio iz više pravaca s jakim snagama. Neprijatelj se je kretao iz Ogulina, Plaškog, Mrkoplja, Brinja, te Primorja. U to je vrijeme na tom teritoriju ostalo malo partizana, jer su dva udarna bataljona I Odreda bili na akcijama na Kordunu. Ta su dva bataljona dobila zadatak još prije početka neprijateljske ofenzive, da u zajednici s Proleterskim bataljonom, koji je tada bio na putu za II Op. zonu, izvedu akciju na Kordunu, te poslije akcije na pruži podu na svoj teritorij, te će ući u sastav Brigade, koja se trebala formirati (VI Brigade).

Neprijateljska je ofenziva započela 18. IX. Za vrijeme te ofenzive okupator je uspio da zaposjedne čitav oslobođen teritorij, gdje je do temelja uništio sva sela u Drežnici, Jasenku i okolini. Mnogo je naroda odvedeno u internaciju, a nešto se dobrovoljno predalo. Udarci su bataljoni prilikom svog povratka zadali okupatoru nekoliko težih udaraca, zaplijenili dosta oružja, municije i pobili mnogo Talijana. Ofenziva neprijatelja dakle nije donijela one rezultate, koje je on očekivao. Ona se uglavnom može smatrati kao završena. Neprijatelj je napustio najveći dio prijašnjeg oslobođenog teritorija. Naše su jedinice ostale neoštećene, štaviše izašle su ojačane. O borbama, koje su tamošnji partizani za vrijeme neprijateljske ofenzive vodili, javit ćemo vam sljedeći puta.

⁴⁰ Vladimir Bakarić

AKCIJE:

I Operativna zona

Lika:

1. IX. imale su patrole III. L. Odreda nekoliko sukoba sa četnicima na liniji Deringaj—Glogovo—Popina. U tim sukobima imali su četnici desetak mrtvih i ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

6. IX. izvršila su tri kordunaška bataljona¹¹ u zajednici sa I Udarnom brigadom Hrvatske akciju na pruži [Lička] Jesenja—Javomik i na četnike u [Ličkoj] Jesenici. Akcija je samo djelomično uspjela, jer je neprijatelj na željezničkim stanicama kao i četnici u [Ličkoj] Jesenici bio dobro utvrđen.

Uništeno je 15 km pruge. Popravak ove pruge trajao je 15 dana. Na istoj dužini uništena je t. t. linija. Zapaljeno je 6 željez. stražara, blokovi kod željezničke stanice [Lička] Jesenica i parna pilana u [Ličkoj] Jesenici. U borbi je ubijeno oko 60 Talijana, a 25 ih je zarobljeno. Zaplijenjeno je: 1 mitraljez, 1 p. mitraljez, 24 puške, 16.000 metaka, 5.500 cigareta i drugog materijala.

Po povratku iz ove akcije bila su tri bataljona I Brigade i bataljon »Adžija« na liniji Glavace—Škare—Podum—Doljani, dok se je jedan bataljon nalazio u Dabru.

9. IX. Talijani i četnici izvršili su napad na naše snage na cijeloj ovoj liniji. Naše snage bile su iznenađene, te su iz Škara, Poduma i Doljana otstupile ne dajući nikakav otpor. U Glavacima su dva bataljona dali otpor i odbili neprijatelja. Četnici su tu imali 12 mrtvih, među kojima je bio i jedan četnički vođa iz Brloga. Zaplijenjeno je 12 pušaka. Istog dana istjerani su četnici iz jednog dijela Doljana, i tu su imali izvjesne gubitke.

10. IX. izvršili su tri bataljona I Udarne brigade i bataljon »Adžija« Talijane i četnike u Škarama. Vodila se je dva sata žestoka borba bombama, ali su se Talijani uspjeli održati, jer su se preko dana bili prilično utvrdili. Na našoj strani bilo je 1 mrtva i 8 ranjenih, dok gubici na strani neprijatelja nisu poznati.

11. IX. izvršila je II Partizanska brigada napad na ustaška nad Kosu. Neprijatelj je većim dijelom, još prije napada, objegao i samo mjestimično dao otpor. Neprijatelj je 1 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani bio je jedan ranjenik i u lakše ranjen. Zaplijenjeno je 28 pušaka, 14 civilnih pušaka, nešto municije i ostalog materijala.

Drugog kordunaškog NOP odreda

13. IX. napalo je 4600 Talijana i 250 ustaša na Kosinjsku partizansku četu," koja se je nalazila na položajima iznad kosinjskog zaseoka Krš. U prvom naletu Talijani su zauzeli brdo Karaulu, ali su zatim protivnapadom odbačeni, 30 Talijana je kod Karaule opkoljeno i pobijeno. Jedan zarobljeni talijanski kapetan je izjavio, da su Talijani prvog dana borbe imali 460 vojnika izbačenih iz stroja. Na našoj strani bilo je 18 mrtvih; i 12 ranjenih. Među poginulima su komandant Kosinjske čete" i njegov zamjenik,"⁵³ dok je teže ranjen politički komesar Čete.⁵⁴ Mi smo izgubili jedan mitraljez. Zaplijenjeno je: 2 mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 25 pušaka, 7 pištolja, 1200 metaka, 50 bombi, granata za protutei⁵ovski top i 23 mine za laki bacač.

15. IX. izvršile su I i II Brigada sa još jednim ličkim bataljonom napad na željezničku prugu i objekte od Vrhovina do Perušića. Plan za akciju bio je slijedeći:

Bataljon »Krbava« imao je prekinuti prugu između Vrhovina i tunela i postaviti zasjedu na sjevernom izlazu tunela. Dva bataljona I Brigade imala su napasti neprijatelja u stražari na južnom izlazu tunela, želj. stanicu Sinac i u stražarama između Sinca i Ramljana, te osigurati radničkim odjeljenjima rušenje želj. pruge. II Brigada imala je napasti neprijatelja na stanicama Ramljane, Lešće i Janjče. na stražarama između tih stanica i žand. stanicu Janjče, postaviti osiguranje prema Otočcu i osigurati radničkim odjeljenjima rušenje željez. pruge. Kosinjska četa imala je prekinuti prugu između Studenaca i Janjče. Jedno odjeljenje I Brigade imalo je razrušiti vodovod u Sincu.

Akcija nije tekla po planu, jer su neki bataljoni zakasnili s početkom akcije, a osim toga svi objekti na pruzi bili su dobro utvrđeni i branjeni, tako da se nije uspjelo zauzeti niti jedan. Pruga je bila prekinuta sjeverno od tunela i južno od Janjče, na prostoru između tunela i Janjče porušeno je oko 1.800 m pruge. Na istoj dužini prekinuta je i t. t. linija, i 8 stražara je zapaljeno. Cesta između Janjče i Lešća je prekopana na više mjesta i prekinuta t. t. linija pored ceste.

U toku borbe neprijatelj je uspio popraviti prugu sjeverno od tunela i sa oklopnim vlakom prošao kroz tunel. Naišavši na porušeni dio pruge neprijatelj se je iskrcao i pošao streljačkim strojem prema željez. stanici Sinac. Naše snage su tada bile uzmakle, a talijanska posada u Sincu, misleći od Talijana da

⁰¹ Četvrtog ličkog NOP odreda

" Mane Varićak

" Nikola Kokotović

" Slavko Pejak

artizani, obasula je ove žestokom vatrom, tako da su bili prisiljeni da se povuku.

U ovim borbama zaplijenjeno je: 3 mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 1 jaki bacač mina sa 90 mina, 55 pušaka, 1 bacač plamenica 90 bombi, 1 radiostanica i ostale ratne spremne.

Neprijatelj je imao oko 150 mrtvih i dosta ranjenih. Na našoj strani bilo je 8 mrtvih i 42 ranjena. Među poginulima je i komandir čete iz bataljona »Marko Orešković«, drug Miloš Rastović, koji se je istakao u borbama kod Lapca, Srba, u sjevernoj Dalmaciji, kod Jezerana i na mnogim drugim mjestima.

25. IX. IX Partizanska brigada izvršila je akciju na četničko selo Raduč, u koje[m] se je nalazilo oko 100 četnika, koji su bili smješteni u jednoj dobro utvrđenoj zgradi na potpuno ravnom terenu. Plan akcije je bio da 3 bataljon izvrši glavni napad, dok su 1 i 2 bataljon osiguravali prilaze iz Metka i od željezničke pruge i bili zaštitnica od Lovinca.

Pošto je zgrada bila vrlo dobro utvrđena, a prilaz njoj težak, to se je pristupilo blokadi, pošto neprijatelj nije imao niti vode niti hrane. Blokada je trajala dva dana i onda su neki četnici izjavili da će se predati. Od tih su se neki predali, dok su drugi pokušali da se probiju kroz naš obruč. Za čitavo to vrijeme Talijani i četnici iz Metka, Lovinca i prema Papuču pokušavali su da pruže pomoć posadi u Raduču, ali su uz gubitke bili odbijeni. Isto tako za vrijeme napada neprijateljska artiljerija tukla je naše položaje sa stanica Medak i Raduč, to iz blindiranih vozova.

Rezultat akcije: u borbama je poginulo 10 četnika, dok je veći broj ranjen. Zarobljen je 101 četnik... Talijani su imali oko 20 mrtvih i više ranjenih.

Zaplijenjeno je: 80 pušaka i 1 teški mitraljez, te nešto municije.

Na našoj strani bilo je 3 mrtva i 8 ranjenih lakše.

Sa obje strane željezničke stanice Raduč porušeno je oko 6 km pruge, a vodovod koji vodi od Lovinca prema Metku potpuno je prekinut, tako da je željeznička stanica Raduč ostala potpuno bez vode.

3. IX. razrušena je pruga između Metka i Raduča. Lokomotiva i 2 vagona izbačeni su iz šina.

6. IX. porušena je pruga između Metka i Ribnika. Naišao četni te je iz šina iskočila lokomotiva i 2 vagona.

Kordun

31 VIII. patrole 3. bataljona II K. P. O. ubile su 2 četnika. Jedinog ranile. Zaplijenjene su 3 puške sa municijom.

1. IX. 1. bat. II K. P. O. porušio je prugu između Donjih 1 Gornjih Dubrava. Na mjesto razrušene pruge naišao je putnički voz sa 700—800 putnika. Zarobljeno je 17 domobrana, 2 podoficira, jedan Talijan, 5 žandara, 7 željezničara, jedan detektiv, 3 ustaše. Ostali su pušteni. Zaplijenjena je jedna puška i nešto sitnijeg materijala. Dvoje ustaša, koji su pokušali bježati ubijeno je na mjestu.

4. IX. prekinuta je pruga između Tounja i Košara. Naišao je blindirani voz i srušio se.

U noći između 23. i 24. IX. V Partizanska brigada sa dva udarna bataljona V Op. zone izvršila je operaciju na pruzi Karlovac—Ogulin. Imali su zadatak da između Tounja i Košara sačekaju blindirani voz i da ga unište. Zadatak je tek djelomično izvršen, jer prilikom nailaska blindiranog voza, kada je eksplodirala montirana avionska bomba, partizani nisu jurišali kako je predviđeno, nego su se uskoлебali i jedan je vođ napustio položaj. Taj prvi blindirani voz od 14 vagona bio je praćen sa još jednim blindiranim vozom od 5 vagona. Pod zaštitom vatre iz ova dva voza neprijatelj je uspio da se izvuče iz prevrnutih vagona i u ovom zadnjem vozu uspio je da pobjegne u pravcu Košara. Vagoni koji su ostali na pruzi uništeni su. U njima je zaplijenjeno nešto municije i ostalog materijala.

29. IX. II bataljon V Partizanske brigade izvršio je akciju na Vukmanić, koja nije uspjela, jer je neprijatelj (300 ustaša) uspio da probije naše osiguranje.

U ovoj akciji mi smo imali 7 mrtvih i dva lakše ranjena.

Istovremeno je I bataljon ove Brigade srušio 350 m pruge između Tounja i Košara, dok je III bataljon srušio most kod Generalskog Stola.

29. IX. neprijatelj je u jačini od oko 250 muslimana⁵⁸ i ustaša poduzeo napad iz svojih baza Kladuša, CetingTad i Batnoga prema selima Brusovača, preko Celapovog mosta na Gojkovac, Široku Rijeku, Dijakovića Potok, Mračaj. Svinicu, Maljevac i Buhaču. Neprijatelj je krenuo na ova sela radi pljačkanja, te je pljačkao i palio sela. Mobilizirao je veći broj civila koji su brali kukuruze i odvezio u svoje baze.

Neprijateljeva namjera je bila da i nadalje nastavi sa pljačkanjem naših sela. Noću 29/30. IX. neprijatelj je pod zaštitom magle napao na sela Široku Rijeku, Jagrovac i Brusovaču Gornju, te ih opljačkao i popalio, i zatim se povukao u Kladušu.

"" Odnosi se na ustaše iz muslimanskih sela, koji su bili pćl"" vojnički organizovani.

X snage IV Brigade saznajući da neprijatelj sprema
mo veći napad iz Kladuše i Cetingrada na Široku Rijeku,
T^on^oovac. Džaperovac i dalje prema Krstinji, postavile su mu
•iede Kad je neprijatelj naišao na zasjede, otvorena je na
zaS^a ^atra i nakon borbe od nekoliko sati, neprijatelj je bio
odbačen. U ovim borbama učestvovalo je 3—4 satnije ustaša.

Ka **strani neprijatelja** bilo je 9 mrtvih i oko 12 ranjenih,
a na našoj **strani nije** bilo gubitaka. Plijena nije bilo nikakvog.

a **X. 2—3** satnije ustaša je iz Cemernice prodrlo na naš
oslobođeni teritorij prema Vrginmostu. U samom Vrginmostu
zadržao se je nekoliko sati i zatim se povukao. Izgleda da je
cilj ovog prodora, bio, da izvidi bi li se opet mogao naseliti u
Vrginmostu. Prilikom dolaska i povlačenja neprijatelj je po-
palio nekoliko kuća, te opljačkao nešto stoke i hrane.

Banija

9. IX. napale su banovačke snage⁵⁰ neprijatelja kod Ži-
rovca. Bilo je 10 mrtvih i 4 zarobljena domobrana. Na našoj
strani nije bilo gubitaka. Zaplijenjeno je 2 p. mitraljeza, 1
»Smajsler« i 12 pušaka.

Od 24. VIII. do 4. IX. II Banovački bataljon u zasjedama
oko Leskovca ubio je desetak neprijateljskih vojnika. Zapli-
jenjeno je 9 pušaka i nešto municije. Na našoj strani bilo je
3 mrtva.

14. IX. napala je VII Partizanska brigada dvije satnije
liomobrana **kod Gline u** Majskom Trtniku i potpuno ih uni-
štila. Zarobljeno je **145** domobrana sa komandirima satnije i
1 poručnikom, **koji je** ostao u partizanima. Zaplijenjeno je **5**
p. mitraljeza, **150** pušaka i ostalog ratnog materijala.

VII Partizanska brigada 23. IX. krenula je na sektor Pe-
trinjskog i **Kostajničkog** kotara, gdje je izvršila nekoliko akcija.

25. IX. postavljena je zasjeda neprijateljskim snagama,
koje su **svakim danom** prolazile šumskom prugom iz Mečen-
cana u šumu i **pratila** radničku bojnu, koja je radila na sječi
rva u **Plavičevici**. Neprijatelj je svakim danom prolazio u
va pravca i **prema tome** mu je postavljena i zasjeda. Međutim
eprijatelj je **ovog** jutra po prvi put izmijenio svoj pravac
nastupanja **tako, da** su na čelu kolone išli radnici sa nekoliko
je a **glavnina** neprijateljskih snaga kretala se je oko

to g i l e t a r i z a Partizani misleći od prve kolone da su
g'ivne neprijateljeve snage otvorili su plotunsku vatru i

Jedinice iz sastava Sedme banjske NO brigade

kroz nekoliko minuta palo je 6 domobrana i jedan je ranjen. Zarobljeno je 180 civila sa materijalom za sječu drva i 28 domobrana. Zaplijenjeno je 24 karabina. Na našoj strani bio je jedan mrtav. Kolona, koja je išla iza ove prve, kada je čula pucjavu, povukla se.

Istovremeno kada se čula vatra naših pušaka, krenule su neprijateljske snage iz Knezovljana u pravcu naše zasjede i kad su silazile niz brdo prema Borojevićima otvorila je na njih vatru četa iz I bataljona. Neprijatelj je bio razbijen i morao se povući sa gubicima od 4 mrtva.

Četa Udarnog bataljona, koja je vršila osiguranje prema Zrinu, sačekala je 14 kola koja su išla u sječu drva. Zarobljeno je 8 Zrinjana, ustaša, dok su ostali pobjegli. Svi su ustaše strijeljani, dok su kola, volovi i blago vraćeni vlasnicima, od kojih su bili opljačkani.

27. IX. izvršena je akcija na neprijateljsku posadu u Blinji u jačini od 150 ljudi, dva teška mitraljeza, 12 puškomitraljeza i nekoliko malih bacača, i na žandarmerijsku stanicu,, koja je bila udaljena 500 m od Blinje i gdje je bila posada od 25 ljudi.

Napad na Blinju nije uspio, jer je greškom neprijatelju bilo omogućeno da se sabere i da jakim vatrom odbije naš napad.

Isto tako nije uspio ni napad na žand. stanicu, jer našim snagama nije uspjelo doći do rovova, iz kojih je neprijatelj davao jak otpor.

U ovim borbama mi smo imali 2 mrtva i 4 lakše ranjena* dok gubici na strani neprijatelja nisu poznati.

II Operativna zona

28. VIII. Moslavački bataljon dignuo je u zrak kod Kletišta i Popovače željezničku prugu i oklopni voz.

9. IX. Moslavački bataljon zajedno sa banijskim i slavonskim snagama⁵⁷ izvršio je akciju na njemačko selo Mlinska, gdje je bilo 60 kulturbundovaca. Borba je bila žilava, pošto se je neprijatelj povukao u jako utvrđene zgrade iz kojih je pružao otpor. U toku borbe nekoliko zgrada je zapaljeno. Veći dio neprijatelja je uništen, dok su ostali uspjeli umaći. Plijen je mali, pošto je veliki dio izgorio.

U ovoj akciji na našoj strani bilo je 9 ranjenih i jedan mrtav.

**" Dijelovi Sedme NO brigade i Treći bataljon Prvog slavonsko«
NOP odreda**

IV (kordunaška) Brigada je mjesec dana djelovala na teritoriju II Operativne zone i kroz to vrijeme izvela nekoliko

^{a^C} 31 VIII. IV Brigada izvršila je akciju na pruži DomagovJA—Lazina. U akciji je zarobljeno 7 domobrana, zaplijenjeno 10°karabina, uništene 4 zgrade sa postrojenjima, 204 stuba telefonska i jedan željeznički most na pruži dug 10 metara. Osim toga posječeno je 30 tel. stubova kroz selo Lazinu i Petrovinu. U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva, dok je na našoj strani bio jedan mrtav.

3. IX. izvršena je akcija na električnu centralu u Ozlju. Akcija nije uspjela, jer je započela kasnije nego što je bilo predviđeno radi toga što je prelaz preko Kupe bio težak i spor. Osim toga nisu bile tačno poznate snage neprijatelja. U borbi je poginuo jedan partizan, dok su dvojica lakše, a jedan teže ranjeni.

Na povratku uništen je jedan električni vod na putu između sela Police i Bratovanci, a jedan je vod uništen na putu Karlovac—Ozalj.

Nakon toga jedan bataljon je učestvovao u rušenju pruge kod Kamanja, kojom zgodom je uništen i jedan neprijateljski motocikl, koji je naišao.

11. IX. noću pokidana je telefonska veza Samobor—Bregana i uništeno je oko 30 stubova.

10. IX. III bataljon ove Brigade dobio je zadatak da ometa neprijatelja u popravljanju pruge Ozalj—Kamanje i da razoruža talijansku posadu od 50 vojnika u selu Ostrož.⁸⁸ Ometanje popravka pruge uspješno je izvršeno, a napad na Ostrož nije uspio, jer je neprijatelj bio jako utvrđen. U ovim borbama neprijatelj je imao 8 mrtvih i 4 ranjena, a na našoj strani bio je jedan mrtav i 7 ranjenih.

14. IX. započeo je neprijatelj svoju ofenzivu na oslobođeni teritorij Zumberka. Napad je počeo sa njemačkog teritorija na bolnicu Krškog partizanskog odreda⁵⁰ u selu Prošeka, u Jastrebarskom, Sv. Jani, Slavetiću, Pribiću i Krašiću bUE-u koncentrirane jače neprijateljske snage. Od Vivodine kreiv i ^{SU 7 e e e k o l o n e} Talijana u pravcu Sošica. Neprijatelj je ^mbardirao Pećno i uništio u Proseki bolnicu, zaklavši oko dob ^ n _ 0 1 ^ 3 , k o Ji nisu mogli bježati. Toga dana I bataljon p., " J0 zadatak da napadne neprijatelja, koji je kretao od Doku t p r e m a Jugu u pravcu Kalja i bolnice Zumberačkopscog odreda u Mrzlom Polju. Sukob sa neprijateljem bio

^it-rovalno Ostriž.
T0 Je bio slovenafiki odreci.

je kod Novog Sela. Borba je trajala 2 sata. Zaplijenjena su 4 karabina i dosta drugog ratnog materijala.

21. IX. II bataljon izvršio je napad na neprijateljsku posadu od 50 Talijana u rudniku Kanižarica kod Črnomlja. Napad nije uspio, jer je neprijatelj bio utvrđen pokrivenim bunkerima. Ipak je uspjelo prodrijeti u glavnu zgradu Rudnika i; zapaliti je tako, da je potpuno uništena. Pri povlačenju potrgana je telefonska veza Črnomelj—Vinica u dužini od 2 km. Imali smo na našoj strani 2 teže i 2 lakše ranjena. Neprijatelj-1 ski gubici nisu poznati.

22. IX. dva bataljona"" dobili su zadatak da napadnu talijansku posadu više Črnomelja, gdje su se nalazili topovski položaji sa 2—4 topa. U toku napada 25 dobrovoljaca jurišača pristupili su sječenju bodljikave žice, ali pošto su se oko loga I dulje zadržavali, neprijatelj je imao vremena da otvori žestoku vatru tako da su naši morali da otstupe.

Akcija nije uspjela, a razlog je uglavnom u tome, što je u času početka akcije jedan partizan slučajno opalio sa puškom i time alarmirao neprijatelja.

III bataljon, koji je imao zadatak, da razruši željez. prugu Črnomej—Novo Mesto uspješno je izvršio svoj zadatak i kad je naišao teretni voz prevrnuła se je lokomotiva i 20 cisterni, nafte.

Na našoj strani bilo je 3 mrtva i 10 lakše ranjenih, dok gubici na strani neprijatelja nisu poznati. Zarobljena su 4 željezničara.

Istog dana dok su se snage IV Brigade vraćale iz akcije kod Črnomelja kroz šumu, južno od Črnomelja u pravcu ceste kod Tanča Gore sukobile su se sa jednom neprijateljskom automokolonom od 7 kamiona i 2 motocikla, koju su pratili 70 talijanskih vojnika i 50 vojnika u prethodnici. Prethodnica je bila isturena 2 km daleko od glavnine.

Plan akcije nije bio unaprijed pripravljen, jer je do sukoba došlo iznenada i slučajno.

I i III bataljon, koji su išli na čelu, primjetili su neprijatelja i prisilili ga da prihvati borbu na cesti kod kamiona. Neprijatelj je bio brzo opkoljen.

II bataljon, koji se je nalazio u šumi iznad sela Breznik primjetio je neprijateljsku prethodnicu i sa 70 partizana stavio joj zasjedu kod sela Dragatuša. Međutim neprijatelj j° skrenuo sa ceste kroz šumu, te nije naišao na zasjedu, nego

" Prvi i Treći bataljon Četvrte kordunaSke NOU brigade. "14" | tom V. knj. 7, dok. br. 71, 72 i 75.

nrema Tanča Gori u pomoć autokoloni, koju su napavratio ^p ji bataljon je brzo priskočio u pomoć ostabataljonima i u dva juriša neprijatelj je bio potučen i potmo uništen. Neprijatelj je davao žilav otpor.

Dok se je vodila borba kod Tanča Gore naišlo je nepritel¹¹ pojačanje od Vinice od oko 100 Talijana. Ovo pojačanje naišlo je na zasjedu II bataljona i među njima se je razvila žestoka borba.

Rezultat ove operacije: neprijatelj je imao 120 mrtvih (među ovima 7 oficira), veliki broj ranjenika i 18 zarobljenih. Na našoj strani bilo je dva mrtva i 5 ranjenih. Uništeno je 7 kamiona.

Zaplijenjeno je: 4 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez, 3 p. mitraljeza, 68 karabina, 1 laki bacač, dosta municije i ostalog ratnog materijala.

U ovim borbama su se istakli: komandir III čete II bataljona Đuro Šušnjar, vodnik 1 čete II bataljona Milić Velemirović, vodnik Joco Miljković i Rade Lovrić, desetar Milić Smoljanović i Sava Bjelopetrović. Iz I bat. komandir 1 čete Trkulja Mile, komandir 2 čete Vojnović Mihajlo, politkomesar 3 čete Duduković Dmitar, operativni oficir bataljona Gvozdić Ilija i partizani Bogdan Čiča, Sava Puškar i Petar Musulin.

21. IX. 2 bataljon Zumberačko-pokupskog odreda imao je akciju na Dubranec, gdje je bila posada od 20 ustaša, koji su se nalazili utvrđeni u rovovima oko crkve. Kad su partizani počeli da jurišaju, jedan dio ustaša je pobjegao, a jedan se je sakrio u toranj od crkve. Partizani su počeli da pale crkvu, ah u to je ustašama stigla pomoć, i naše snage morale su da se povuku. U toj akciji zaplijenjena je jedna puška i nešto ostalog ratnog materijala.

22. IX. ovaj bataljon postavio je zasjedu na cesti prema Pokupskom, jer su bili obaviješteni da će tim putem proći 80 ustaša. Kada su naišli Mrakovi ustaše, naša patrola, koja je imala domobranske kape, zatražila je da predaju oružje. Oni su međutim mislili da su to domobrani i vikali su: Stanite judi, nemojte ludovati, mi smo Turopoljska bojna. Komandant bataljona" je odmah naredio juriš na njihove položaje. Borba je bila žestoka i u prvom naletu zaplijenjena je jedna puška, parabela i zarobljeno nekoliko ustaša. Međutim, kada su šakali da ustaša ima 4 satnije, stvoren je plan da se neprijaj J'ja napadne iza leđa i tako je čitav bataljon prešao Kupu. tak^{v r ^ ? m e} ustašama je došlo jako pojačanje i 5 aviona, je ovaj bataljon morao u najvećoj brzini da se povuče.

" Simo Vučinić

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i isto toliko ranjenih. Na našoj strani bio je jedan mrtav i dvojica ranjenih, od kojih je jedan pao u ruke neprijatelju. Trojica su izgubljena.

Zaplijenjeno je: 10 karabina, 1 p. mitraljez, »Parabeia« i nešto drugog ratnog materijala.

24. IX. I Proleterski udarni bataljon Hrvatske na putu za II Op. zonu izvršio je akciju na neprijateljsku posadu u hrvatsko općinsko mjesto Bosiljevo. Neprijatelj je bio obaviješten o dolasku naših snaga i uspio je da pobjegne. Zaplijenjeno je: 20 pušaka Mauzer, 18 civilnih, 80 defenzivnih bombi, dosta municije i ostalog materijala.

EU Operativna zona

Nakon dugo vremena primili smo opširan operativni izvještaj iz III Op. zone, pa vam dajemo prikaz akcija sa teritorija te Zone počevši od marta mjeseca ove godine:

26. III. neprijatelj je izvršio napad na jedan logor u Psunju na brdu Begovača. Nakon kratke, ali žestoke borbe, naše jedinice su se povukle u planinu. Neprijatelj je tom prilikom imao, oko 20—30 mrtvih, a na našoj strani bila su 3 mrtva.

28. III. jedna četa izvršila je upad u Pakrane (Daruvar), gdje je likvidirano 5 bandita. Dobijeno je 1 qivilna puška i ostale razne spreme.^{fi}

28. III izvršen je napad na općinu Bijelu (Daruvar). Zaplijenjena su dva karabina i jedna civilna puška, te još raznog materijala.⁰⁸

26. III. izvršena je akcija na pruži Zagreb—BeograđL⁹1 Porušene su t. t. veze, ubijeno 9 ustaša i zaplijenjeno 8 karabina. Na našoj strani 1 ranjen.

28. III. izvršena je akcija na ugljenik u Cerniku,⁶⁸ koji je onespособljen za rad. Sa radnicima je održan miting. Rudnik je kasnije opet proradio, ali je ponovno napadnut i spaljen.

29. III. izvršena je akcija u Vilić Selu, koja nije uspjela.¹⁴ Na našoj strani bilo je 12 mrtvih i izgubljeno 7 pušaka.

2. IV. izvršen je napad na naše jedinice na Begovači. U tim borbama poginulo je 5 naših drugova i 2 drugarice, a na ne-

" Akciju na selo Pakrane izvršile su jedinice Drugog bataljona! Prvog slavonskog NOP odreda.

" Ovu akciju izvršila je jedna četa Drugog bataljona.

" Napad na prugu izvršile su jedinice Prvog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda.

" Prepad na rudnik izvršila je Druga četa Prvog bataljona.

** Napad je izvršila Druga četa Drugog bataljona.

• • teljevoj strani bilo je 30—35 mrtvih i ranjenih. Zaplijenjeno je 8 pušaka.

5 xv. izvršena je akcija na stanicu Dragalić (pruga Zgb—Bed)⁶⁷ Stanica je zapaljena i izgorila do temelja i pruga je oštećena. Zaplijenjeno 2 puške.

8 IV. izbačen je voz na pruzi kod Sekulinaca (Slatina). Uništena je lokomotiva i održan miting sa radnicima.⁶⁸

9. IV. napadnut je vlak kod Slat. Drenovca, koji je uništen.⁶⁹

14. IV. izvršen je napad na Poljanu (pruga Ban. Jaruga—Darugar). Razrušena je pruga, uništeni su aparati t. t. veze i zapaljena tekstilna tvornica koja je snabdijevala vojsku. Zaplijenjeno je 5.212 m bijelog platna za veš i raznih drugih stvari. Šteta iznosi oko 40—50.000.000 Dinara.⁷⁰

12. IV. kod Bijele (pruga Pakrac—Darugar) porušeno je 150 telegrafskih bandera, razorena željez. stanica i porušena pruga.⁷¹

13. IV. ubijeno je troje ustaša, zaplijenjene 2 puške.

15. IV. porušen most na cesti Pakrac—Požega i uništeno 100 tel. bandera.⁷²

17. IV. razoružana 3 domobrana i 1 žandar, te ubijen jedan ustaša kod Dakovca (Grubišno Polje). Zaplijenjeno 5 pušaka.⁷³

22. IV. sukob s ustašama u okolini Tornja. Poginuo jedan ustaša, a više njih ranjeno. Zaplijenjena je jedna puška.⁷⁴

23. IV. izvršena je akcija kod Donjih Pištana (Cačinci). Zaplijenjeno je 23 puške. Neprijatelj je imao jednog mrtvog. Mi nismo imali gubitaka.⁷⁵

24. IV. za vrijeme ofenzive na Papuk i Jovanovicu ubijen ustaški satnik, 1 narednik i 23 ustaše. Zaplijenjen 1 puškometaljez, 5 pušaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka.⁷⁶

Napad je izvršila Druga četa Prvog bataljona.

Diverziju na pruzi izvršile su jedinice Drugog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda.

Qred su uništili borci Drugog bataljona Prvog slavonskog NOP

i. i:verzl^{ic} Izvršio Prvi bataljon Prvog slavonskog NOP odreda, i. i:verzl^u su izvršile jedinice Drugog slavonskog bataljona.

peraju je izvrjio Prvi bataljon Prvog slavonskog NOP odreda. >:qo ocl^{clj}u^{Ku} izvršile jedinice Drugog bataljona Prvog slavonskog

v o n s l - o « U testvovali dUelovl Prvog bataljona Prvog sla-

Napad su izvršile jedinice Drugog bataljona.

«ortoe je vodio Drugi bataljon Prvog slavonskog NOP odreda.

25. IV. kod Topolja je bio sukob s kulturbundovcima." Ubijeno je 14 Nijemaca, zaplijenjeno 7 pušaka. Na našoj sirani bio je 1 mrtav i 1 ranjen.

26. IV. u zasjedi kod Pušine (kod Slat. Drenovca) ubijeno je troje ustaša, zaplijenjeno 3 puške.

2. V. izvršena je akcija na rudnik Cernik (kod Nove Građiške). Partizani su uz pomoć radnika tog rudnika zapalili sva postrojenja i uništili sve mašinerije.⁷⁸

5. V. izvršena akcija na planinarski dom u Psunju, gdje je ubijeno 13 ustaša i više ranjeno. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 10 karabina.⁷⁰

6. V. kod Bučja (na cesti Požega—Pakrac) zaplijenjene su u jednom kamionu živežne namirnice, koje su bile namij njene ustašama.

7. V. izvršena akcija u Blagorodovcu i Petranovcima (Darugar), gdje je zaplijenjeno 12 pušaka i ostalog materijala."

7. V. izvršen napad kod [Slatinskog] Drenovca na vlak (Gutmanova pruga), gdje je ubijeno 3 ustaše, 2 žandara i ustaški tabornik. Zaplijenjeno 5 karabina.

8. V. uništen voz kod [Gornjih] Meljana (Gutmano pruga).

8. V. u zasjedi na ustaški autobus ubijeno nekoliko ustaša i zaplijenjena jedna puška.⁸¹

10. V. zaustavljen vlak kod Daruvara, gdje je svučeno 12 domobrana.

19. V. izvršena akcija u selu Ladevac (kod Okučana). Zaplijenjeno 39 pušaka, municije i robe. Neprijatelj je imao dva mrtva. Mi nismo imali gubitaka.

17. V. u borbi sa jednom četom poginulo je 3 ustaše i zaplijenjena tri karabina.

24. V. u Našičkom srezu zasjeda je uhvatila patera **Sidonija**,^M navodno rođaka Poglavnikovog, koji je vedrio i oblačio u velikom dijelu Slavonije. Isti je strijeljan.

27. V. uništen je vlak na pruzi [Slatinski] Drenovac—Čačinci. Ubijen je jedan ustaški tabornik. 5 ustaša. 3 žandar«

U sukobu su učestvovali dijelovi Drugog bataljona.

Napad su izvršile jedinice Prvog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda.

" Napad su izvršili dijelovi Prvog bataljona.

" Akciju su izvršili dijelovi Prvog bataljona.

" Zasjedu, na cesti Okučani—Pakrac, postavili su dijelovi Prvog bataljona.

Napad su izvršili dijelovi Prvog bataljona.

" Đuro Ambraš

• **jedan poznati bandit.** Zaplijenjeno je 8 pušaka. Sa putnicima

i ° go^v Razoružano je 5 domobrana na drumu Voćin—Pivnica Zaplijenjeno je 5 pušaka i municije.

30 V. došlo je do borbe između Sumetlice i Strmca (kod Nove Gradiške). Ubijeno je oko 15 ustaša, i zaplijenjene 3 puške. Mi nismo imali žrtava.⁸⁵

31. V. neprijatelj je izvršio iznenadni napad na Brezovom Polju, gdje je na našoj strani poginulo troje partizana, f dvoje ranjeno. Izgubljene su 3 puške.>"

1. VI. pokidano oko 5 km l.l. žice na putu Voćin—Pivnica—Dulavec.

1.VI. u zasjedi kod Gornjih Pištana ubijeno je dvoje ustaša u zasjedi.

2.VI. zapaljena je općinska i školska zgrada u selu Bučje, koje su služile neprijatelju kao kasarne.

4.VI. likvidirano je 5 špijuna.

5. VI. u zasjedi ubijeno je troje ustaša.

6. VI. izvršena je akcija na Poljansko (srez Požega). U borbi je poginulo 12 ustaša. Zaplijenjeno 12 pušaka i municije. Na našoj strani 1 mrtav.⁸¹

2. VI. u Zvečevu ubijena 3 bandita, zaplijenjen različiti materijal šumskog poduzeća, uništena 1 lokomotiva šumske željeznice, šumska električna centrala, 1 motor i druge stvari.

5. Vi. izvršena je akcija na Bastaje. Zaplijenjeno je 38 pušaka. 5 lovačkih pušaka, dosta municije i ostalog materijala. Neprijatelj je imao 16 mrtvih, 12 zarobljenih kulturbundovaca i 9 žandara je strijeljano.⁸⁸ Na našoj strani bio je 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

8. VI. u šumi iznad Ožegovaca razoružana je straža koja je čuvala šumske radnike. Zaplijenjeno je 4 karabina.

9. VI. u hrvatskom selu Kunovci kod Požege uhapšen je ustaški tabornik koji je strijeljan.

10. VI. kod Orahovice postavljena je zasjeda, kojom prilikom je ubijeno 5 ustaša, a zaplijenjeno 4 karabina.

12. VI. na drumu Pakrac—Požega postavljena je zasjeda, • ^prijatelj nije naišao, ali su posječene telefonske bandere na uzim 8 km. Zapaljen je jedan most u Bogazu dug 6 metara.

" £^{k1} -^{riu} su »zvršili dijelovi **Drugog bataljona.**

J-^{*orbu} su **vodili dijelovi Prvog bataljona.**

.. **Qapadnut** ^{Prvi} **bataljon Prvog slavonskog NOP odreda,**
vodom ^{n a a} **kršila Proleterska četa Banije zajedno sa jedini**
» **drugog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda.**
VltJ: **V. knj. 6, dok. br. 61.**

16. VI. demolirana je šumska pruga Novska—Potok. Uništena je lokomotiva, popaljena drva i građa, koja je bila namijenjena za Njemačku.

26. VI. izvršen je napad na željezničku stanicu Međurić, koja je zapaljena, a šef stanice ustaša, strijeljan.

20. VI. razrušena je pruga Zgb—Bgd i nakon nekoliko minuta srušio se teretni voz, koji je naišao. Uništena je lokomotiva i 17 vagona.⁸⁹

13. VI. izvršen je napad na Zdenci (Podravska Slatina). Zaplijenjeno je 10 pušaka i ostale spremne.

21. VI. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Bučk Kamensko.⁹⁰ Zarobljeno je 68 domobrana, zaplijenjeno 106 pušaka, 4 p. mitraljeza i 1 t. mitraljez i ostalog materijala. U borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih, a na našoj strani 2 mrtva i 3 ranjena. Ovom akcijom mnogo je olakšano kretanje partizana, jer se nalazi na raskršću puteva za Požegu, Pakrac i Voćin.

22. VI. izvršen je napad na osobni vlak na pruzi Banova Jaruga—Pakrac u blizini Bujavice. U vlaku je ubijeno 3 ustaša i jedan Nijemac. Zarobljeno je 9 ustaša i jedan penzionir žandarski podnarednik. ... Zaplijenjeno je 6 pušaka. Na našoj strani bilo je 6 mrtvih.

23. VI. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Bijelu Stijenu, gdje se je nalazilo oko 130 ustaša sa 1 p. mitraljezom. Napad nije uspio. Neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih. Na našoj strani poginulo je troje drugova i 4 ranjena.

26. VI. izvršen je napad na željez. vijadukt u Krndiji (Pakrac—Daruvar), gdje je bila posada od 200 pušaka i veći broj automatskog oružja. Akcija nije uspjela. Neprijatelj je pretrpio gubitke od oko 30 mrtvih i ranjenih. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 3 karabina i municije. Na našoj strani bilo je 2 mrtva i 2 lakše ranjena.

26. VI. krenule su ustaše iz Spanovice na pljačkanje srpskih sela. Jedna četa je otvorila na njih vatru, i neprijatelj se je u najvećoj brzini povukao. Na našoj strani bio je 1 ranjen, dok gubici neprijatelja nisu poznati.

29. VI. porušen je most dugačak 10 metara na putu Pakrac—Badljevina.

29. VI. III bataljon i bosanski proleterci napali su noću veće neprijateljsko uporište Đulavec (na pruzi Daruvar—Viškovitica). Uništena je žand. stanica, električna centrala, že-

Rušenje pruge izvršila je jedna desetina Druge čete Pr bataljona.

Napad su izvršili dijelovi Prvog i Drugog bataljona. U pripremi ove akcije učestvovao je i narodni heroj Franjo Ogulinac-Seljov^a

igka stanica i općina. Zapaljeno je oko 20 privatnih kuća
 • ^ekoi ih su ustaše davali otpor. Zapaljeno je mnogo živežnih
 12 irnica, koje su bile određene za Njemačku. Zaplijenjeno:
 18 oušaka i ostale spremlje. Neprijatelj je imao 53 mrtvih, a mi
 jednog mrtvog i 4 ranjena.

28. VI. u zasjedi kod sela Cage napadnut je ustaški ka-
 mion" Neprijatelj je imao gubitaka.

28. VI. u zasjedi na putu Našice—Požega ranjen je jedan
 njemački potpukovnik. Zaplijenjeno je nešto municije.

1. VII. u zasjedi na putu Našice—Požega ubijena su 2
 njemačka vojnika.

3. VII. kod sela Čenkova jedna četa sačekala je neprija-
 telja u jačini od 1800 vojnika. U borbi neprijatelj je imao 17
 mrtvih i ranjenih, a na našoj strani bio je jedan ranjen. Za-
 plijenjene su 3 puške.

1. VII. porušena je pruga Pakrac—Badljevinina kao i t. t.
 veza na dužini 4 km. Porušen most Pakrac—Badljevinina i de-
 molirana željez. stanica.

2. VII. razrušena je pruga u Krndiji i telefonske veze na
 dužini od 500 m.

5. VII. razorena cesta Dragović—Sirač na 3 mjesta.

2. VII. razoren drum Španovica—Bučje na 6 mjesta.

5. VII. porušena je željez. pruga između Kukunjevca i
 Brezina (Banova Jaruga—Pakrac) na dužini od 1 km. Zapa-
 ljen je mlin u Poljani, gdje je bilo nekoliko vagona pšenice
 udređeno za Njemačku.

3. VII. izvršen je napad na Lipovljane (pruga ZGB—BGD).^{ot}
 Zapaljena je željez. stanica i skladište na stanici, gdje je izgo-
 nio mnogo materijala. Ubijena su 3 žandara i jedan ustaša.
 Zapaljena je žand. stanica i općina. Zaplijenjeno je 15 pušaka
 i municije.

6 VII. u jednom sukobu neprijatelj je imao 14 mrtvih i
 ranjenih. Mi smo imali 1 ranjenog."

i-VII. za vrijeme dok je u Lipovljanima održavan miting
 naišla je jedna ustaška trokolica. Zarobljeno je dvoje ustaša,

^u strijeljam. Zaplijenjene su dvije puške,
 ubi • U zasjedi između Bjelanovca i Caglića (kod Lipika)
 HrJ^{Cno} ^ 6 "staša i⁰³* ranjena. Na našoj strani poginuo je 1
 t jedan ranjen.

³ Napa ^ Izvršio Prvi bataljon Prvog slavonskog NOP odreda
 ,; „ sa Proleterskom četom Banije.

" i L j X ^ SG s kobi Ir, Prva četa, Drugog bataljona.
 je postavio Prvi bataljon Prvog bataljona.

8. VII. dočekan je voz u kome su se vozile ustaše. U kratkoj borbi poginulo je i ranjeno na neprijateljskoj strani 14 ustaša.

8. VII. razoren je drum između Orljavca i Vilić Sela na pet mjesta. Porušene su telefonske bandere na dužini od 3 km.

10. VII. dvije čete⁹⁴ odbile su neprijateljsku kaznenu ekspediciju⁹⁵ od 500 ustaša, koja je pošla da zapali selo Kokočak srez Našice. Neprijatelj je imao 7 mrtvih, zaplijenjene 2 puške.

11. VII. III bataljon sa bosanskim proleterima napali su neprijateljsko uporište Sirać, gdje su se nalazili ustaše i kulturbundovci sa 150 pušaka, 4 p. mitraljeza. Neprijatelj je u isto vrijeme pripremio kaznenu ekspediciju na okolna sela i u vrijeme našeg napada njemu je došlo kao pojačanje za ekspediciju još 250 vojnika. U žestokoj borbi, koja je trajala 7 sati zaplijenjeno je 26 pušaka. Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih, a na našoj strani 2 mrtva i jedan lakše ranjen.

12. VII. dvije čete napale su selo Pušine ([Slatinski] Drenovac).⁹⁰ Zaplijenjeno je 36 pušaka, 2 p. mitraljeza. Neprijatelj je imao 2 mrtva, dok mi nismo imali žrtava.

13. VII. razoren je drum između Kamenske i Orljavca i srušen jedan most.

13. VII. razorena pruga između Međurića i Poljane u dužini od 500 m.

17. VII. neprijatelj je poduzeo pohod na sektoru III bataljona, kojom zgodom je imao 95 mrtvih i ranjenih. Na našoj I strani 2 mrtva. Zaplijenjeno 7 karabina i nešto mimicije.

24. VII. napadnuta je domobranska posada u selu Gazije, srez Našice. Zaplijenjeno je 31 puška, 2 p. mitraljeza. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog."⁷

25. VII. u zasjedi kod Orahovice ubijeno je 5 ustaša i zaplijenjene 2 puške i 1 p. mitraljez.

26. VII. uništen je vlak na pruzi Našice—Požega. Nekoliko ustaša je strijeljano."⁹⁸

22. VII. u akciji na selo Mašić zaplijenjene su 4 puške i nešto municije.

**** Druga i Treća četa Drugog bataljona**

***" Tako su nazivane jedinice koje su vršile represalije nad naoružanim narodom.**

" Napad su izvršili dijelovi Druge i Treće čete i desetina Četvrt

čete Trećeg bataljona.

" Akciju su izvršile jedinice Drugog bataljona Prvog NOP odJ«^a—J

" Akciju je izvršio Drugi bataljon Prvog NOP odreda.

partizanska jedinica,¹⁹⁹ koja je ponikla u krajevima Bilo
 re (u dijelovima srezova Virovitica, Grubišno Polje, Bjelo-
 » putem aktivne borbe i u nizu sukoba sa neprijateljem
 var-evala je 100 do 110 pušaka, 2 p. mitraljeza i ostale spre-
 ge Ta je četa 16. VIII. zaustavila vlak Zagreb—Osijek. Zaro-
 hTa 6 ustaša, dva njemačka oficira i zamjenika stožernika u
 Osijeku. Svi su oni saslušani i osuđeni na smrt. Strijeljanje je
 izvršeno odmah.

U mjesecu avgustu izvršeno je nekoliko značajnih akcija
 i vođeno nekoliko značajnih borba u kojima je zaplijenjeno
 oko 100 pušaka i nešto automatskog oružja.

Jedna četa¹⁰⁰ prilikom paljenja vršćeih mašina zaplije-
 nila je 7 pušaka i 1 puškomitraljez.

Željeznička pruga: Banova Jaruga—Pakrac—Daruvar—
 Suhopolje od juna mjeseca na znatnom svom dijelu (Pakrac—
 Pivnica) je van saobraćaja, dok na ostalom dijelu je stalno
 ometan saobraćaj. Drum Pakrac—Požega već više mjeseci od
 21 juna je van saobraćaja na sektoru Španovica—Vilić Selo.
 Isto tako je za neprijatelja van saobraćaja drum Bučko Ka-
 mensko—Voćin, te Voćin—Pivnica, kao i drum Požega—[Sla-
 tinski] Drenovac na sektoru od Kutjeva do bhzu Drenovca i
 drum Požega—Našice.

U julu mjesecu oslobođeni teritorij obuhvatio je oko 100
 do 120 sela i naselja koji su svi oko planinskih masiva
 Kričko Brdo, Psunj, Ravne Gore, Jovanovice i Papuka.

15. Vm. naša zasjeda sačekala je kod sela Stojčinovac
 srez Đakovački 4.000 neprijateljskih vojnika i ustaša, koje su
 razbili i natjerali u bijeg. Neprijatelj je imao 73 mrtva i preko
 100 ranjenih. Na našoj strani bilo je 11 mrtvih. Zaplijenjeno
 je 4 puške, te 1 p. mitraljez.¹⁰¹

17. VIII. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Pod-
 gorač (srez Našice). U jurišu mjesto je zauzeto i zaplijenjeno
 46 pušaka i mnogo ostale vojne spreme.¹⁰²

p- VIII. u zasjedi su dočekana dva luksuzna automobila
 ubijeno 5 bandita. Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 2 karabina
 L ošto ostale spreme.

27/28. VIII. snage Banijske proleterske čete, Bosanske
 proleterske Čete i dvije slavonske čete¹⁰⁸ izvršile su akciju na

i" *?ruga i eta Drugog bataljona Prvog NOP odreda
 lni Treća četa Trećeg bataljona
 Napad je izvršio Treći bataljon Drugog NOP odreda.
 Isto
 Prvog bataljona Prvog NOP odreda

neprijateljsko uporište Đulavec, gdje je bilo oko 200 kulturbundovaca i domobrana, te 13 p. mitraljeza. Zarobljeno je 40 domobrana i kulturbundovaca, a 40 ih je što mrtvih, što ranjenih. Na našoj strani ima 5 mrtvih i oko 16 ranjenih. Zaplijenjeno je 3 p. mitraljeza i 48 pušaka.

29. VIII. izvršen je napad na neprijateljski auto na cesti Okučani—Nova Gradiška. U autu je bilo dva mrtva ustaše.¹⁰⁴

29/30. VIII. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Hum, gdje je bilo 70 muslimana-legionera sa 2 p. mitraljeza i 30 domobrana. Neprijatelj je imao 8 mrtvih. Zaplijenjeno je 8 pušaka i 1 p. mitraljez.¹⁰⁵

30. VIII. u zasjedi između Benkovca i Caga ubijeno je 10 ustaša i zaplijenjeno nekoliko karabina. U borbi na našoj strani bilo je 2 mrtva i 1 ranjen.¹⁰⁶

Istog dana između Caga i Benkovca napadnuto je 5 kola ustaša, od kojih je poginulo 6 ustaša, a zaplijenjene 3 puške i nešto municije.

10. VIII. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Mlinsku, gdje je bilo 60 ustaša sa 1 p. mitraljezom. Neprijatelj je u kratkoj borbi imao 30 mrtvih i 8 zarobljenih. Zaplijenjeno je 25 pušaka i dosta municije. Na našoj strani bio je 1 mrtav i 7 ranjenih.

11. VIII. napadnut je vlak od stanice Pavlovac—Dražica, koji je išao iz Bjelovara. U vlaku je zaplijenjeno dosta materijala, ubijeno 6 domobrana i zaplijenjeno 6 karabina. Na stanicama zapaljena dva vlaka.

Kad su se ove snage povlačile, jedna satnija domobrana je naišla na njihovu zasjedu. Tada je zarobljeno 10 domobrana i zaplijenjeno 23 puške. Poginulo je 12 domobrana.

U ovim dvjema akcijama na našoj strani nije bilo gubitaka.

12/13. VIII. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Orahovicu. Akcija nije u potpunosti uspjela. Zaplijenjene su 34 puške i dosta municije. Zaplijenjeno je 28 domobrana i jedan kulturbundovac.¹⁰⁷

15/16. VIII. izvršena je akcija na Slatinski Drenovac. Zaplijenjene su 24 puške i mnogo ostalog ratnog materijala.¹⁰⁸

**** Napad Je izvršila Prva četa Drugog bataljona Prvog NOP odreda. Akciju su izvršili dijelovi Prvog NOP odreda zajedno sa Proleterskom četom Banije.**

**** U zasjedi su bile jedinice Prvog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda.**

Akciju su izvršile jedinice Prvog slavonskog NOP odreda.

17 VIII.^{10*} izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Ptomaču i Kloštar i Rudnik ugljena [kod] Pitomače, Crešnje- i U rudniku uništena su sva postrojenja, zaplijenjeno 500 kg Položiva i nešto ostalog materijala. Zapaljeno je nekoliko nriateljskih uporišta, u kojima je izgorilo dosta neprijateljskih vojnika i žandara. Do temelja je izgorila željeznička stanica te 23 vagona i dvije lokomotive. Zaplijenjeno je 14 pušaka i nešto municije.

U Kloštru je zapaljena također željeznička stanica i zaplijenjena veća suma novaca. Zarobljena su tri domobrana i tri puške zaplijenjene.

9. IX. dvije slavonske čete sa Proleterskom četom Banije **dobile su** zadatak da prebace ranjene drugove iz Gojila u bolnicu i da usput izvrše akciju u Uljaniku. Akcija je uspješno **izvršena**. Razoružana je žandarmerijska stanica, u kojoj je **bilo 3** žandara, 5 domobrana i 5 financa. Zaplijenjeno je 10 **pušaka** i 2 kola sanitetskog materijala. Od zarobljenih likvidiram su trojica, dok su ostali pušteni.

9/10. IX. izvršena je akcija na Veliku Mlinšku¹¹⁰ (sekcija Bjelovar), gdje je bilo 60 kulturbundovaca. Neprijatelj je pružao žilav otpor. Zaplijenjeno je 25 pušaka. Gubici neprijatelja: 35 mrtvih i 7 zarobljenih (od kojih su 4 strijeljana, a 3 puštena). Naši gubici: 1 mrtav i 6 ranjenih.

Na putu prema Bilo Gori, 3 banijska bataljona, Bosanska proleterska četa¹¹¹ i jedan slavonski bataljon napali su osobni vlak, koji je išao iz Bjelovara prema Garešnici.¹¹² U vlaku je ubijeno 8 vojnika i zaplijenjeno mnogo materijala. Vlak je zapaljen. Istovremeno su srušene sve telefonske veze prema Bjelovaru i razrušena pruga na nekoliko mjesta.

Uskoro je naišla jedna satnija domobrana u pomoć napadnutom vlaku. Istu su partizani dočekali i jurišem ih razjurali. Ubijeno je 12 domobrana, a 13 ih je zarobljeno. Zaplijenjeno je 25 pušaka.

14/15. IX. izvršena je diverzija na pruzi Bjelovar—Grusno¹¹³ je te je kod Velikog Grđevca razoreno preko 100 metara t. t. veze.¹¹³ Rano ujutro avion je bom-

br 63 Vojnoavna omaška. Ova je akcija izvršena 18 rujna. Vidi dok.

;;; vidi dok. br. 63.

u, primjedbu br. 9 uz dok. br. 26.

;;; vidi dok. br. 63 i tom V, knj. 7, dok. br. 59, 64 i 83.

Mosl-u />"" akciJ u Svršile su jedinice Sedme banijske NO brigade, odred, 0® batalJona i Trećeg bataljona Prvog slavonskog NOP

bardirao to mjesto, misleći da su tamo partizani, ali je zabunom bacio nekoliko bombi na jednu ustašku ciglanu i ranio jednog ustašu. Među ustašama i domobranima nastala je panika.

18. IX. izvršen je napad na Pitomaču, Kloštar i Rudnik uglja kod Pitomače.¹¹¹ Akciju na Kloštar izvela su dva banijska bataljona, gdje su uništili potpuno dva osobna vlaka sa 40 vagona i 2 lokomotive. Spaljena je željeznička stanica i sve zgrade i razorene sve skretnice na toj važnoj željezničkoj raskrsnici prema Koprivnici, Bjelovaru, Virovitici i Zagrebu. Zaplijenjene su 3 puške, veća suma novaca i ostalog materijala.

U akciji na Pitomaču učestvovala je Bosanska proleter-ska četa i Udarni banijski bataljon. Zapaljena je željeznička stanica sa svim zgradama, dvije male lokomotive sa desetak vagona, spaljen je ustaški tabor i još nekoliko zgrada. U stanici je zarobljeno 6 žandara, dok ih je nekoliko izgorilo. Zaplijenjeno je 12 jJušaka i nešto municije, te veća suma novaca i ostalog raznog materijala.

Istovremeno je zapaljen jedan veliki trokatni mlin.

IV Operativna zona

Sredinom mjeseca juna¹¹⁵ vršio je okupator rekviziciju ulja po otocima sjeverne Dalmacije. Rekvizicija je vršena na najgrublji način, stanovnicima je ostavljeno samo 12 litara po J osobi.

Omladinci na otoku Ižu, doznavši da će okupator doći da i odveze rekvirirano ulje, odlučili su da to ne dozvole. Tako su I 25 kvintala ulja sakrili za partizane, a ostalo uništili. Talijani su poduzeli represalije i pohvatali 81 muškarca i dvije fami- I lije i ukrcali ih na brod da ih odvedu u zadarski zatvor. Na moru između Velikog i Malog Iža jedan drug je uzviknuo: »Razoružajmo fašiste«. Na ovaj poziv svi zarobljenici su golim i rukama navalili na karabinjere, tako da su dvojicu sa svom spremom bacih u more, a ostalu četvoricu ubili. Zaplijenjeno je 4 puške i dva pištolja. Također je ubijen jedan oficir, koji je kao stručnjak vršio konfiskaciju ulja i talijanski učitelj, koji je bio špijun u Ižu. U samom napadu poginuo je jedan naš drug.

Talijani su nakon ovoga strijeljali 7 drugova u Velikom Ižu, a u Malom Ižu 6 staraca i jednog omladinca i internirali ! velik broj familija.

Nakon ove akcije 188 drugova i 60 drugarica došlo je u partizane.

Vidi primjedbu br. 109.

Akcija je izvedena 26 srpnja 1942 godine.

4 IX jedna patrola Primorske čete upala je u kantu na l'istu u samoj Šibenskoj luci i ubila 4 crnokošuljaša, a >dnog zarobila. Ovaj uspjeh u samom gradu izazvao je veliki, s a h kod fašista, a veliko oduševljenje kod svih stanovnika

febenika^ ^ j^an vod"⁸ je izvršio prepad na rudnik uglja u selu Košuti kod Trilja, koji je za okupatora dnevno proizvo- dio 22 vagona uglja. Tom prilikom uništena su sva postrojenja u rudniku koji je potpuno onesposobljen za rad. Radnicima u rudniku održan je zbor. a zatim su svi pušteni kući. Zaplije- njena je veća količina eksploziva i nešto ostalog materijala.

16. IX. jedan vod I Dalmatinske brigade uspio je da upadne u ustaško uporište selo Otok blizu Trilja, gdje je porušio be- tonski most dužine 30 metara i na taj način prekinuo vezu između Trilja i Obrovca.

17. IX. postavljena je zasjeda kod sela Jabuke prema tali- janskom triljskom garnizonu, gdje je dočekan jedna četa Ta- lijana. koja je sa četiri tenka krenula prema Jabuci. Poslije žestoke dvosatne borbe neprijatelj se je povukao u Trilj. Tom prilikom Talijani su imali preko 10 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.¹¹¹

10. IX. leteća desetina Rogozničkog punkta, uz pomoć radnika srušila je most na cesti Split—Šibenik, u blizini Se- geta. Most je bio dug 8 metara.

Istog dana ta desetina ubila je dva opasna špijuna.

20. IX. jedan leteći vod Mosorske čete spustio se do Trilja ; u selu Vojniću ubio 4 špijuna, izvršio prepad na talijansku posadu u Trilju, te se bez žrtava povukao u pravcu Mosora.

18. IX. jedinice Mosečkog bataljona zauzele su važno ne- prijateljsko uporište Muć, ovladavši na taj način ovom važnom raskrsnicom između Sinja i Drniša. Zaplijenjeno je nešto oružja i municije.

24/25. IX. jedna četa bataljona »Vojin Zirojević« u za- sjedi kod sela Kovači na cesti Duvno—Posušje sukobila se je sa jednom ustaškom satnijom. Poslije kraće borbe satnija je bila razbijena. U međuvremenu neprijatelju je stiglo poja- čanje iz Imotskog u jačini od 500 boraca. Četa je prihvatila I? ' koi. a je trajala nekoliko sati Neprijateljske snage su Imotsk⁰ raz^{raz}bijene i neprijatelj se je morao povući prema

^ 0 v i m borbama neprijatelj je imao 20 mrtvih i više ra- joun^dok na našoj strani nije bilo žrtava.

bataljona Prve dalmatinske NOU brigade
NOU br' and U izvTatU di^{ci}iovi Prvog bataljona Prve dalmatinske

25/26. IX. jedinice I Dalmatinske brigade napale su selo Otok (na cesti Trilj—Obrovac), gdje je bilo 50 domobrana, žandara i milicije. Poslije kraćeg otpora neprijateljske posade su se predale. Na našoj strani nije bilo žrtava.

Zaplijenjeno je: 3 p. mitraljeza, 45 pušaka, 42 bombe i ostalog ratnog materijala.

V Operativna zona

Iz V Zone nismo primili operativni izvještaj radi toga, što su sve veze pokidane uslijed neprijateljske ofenzive na tom terenu.

28. IX. I Odred V Op. zone izvršio je napad na talijanske posade na cesti Jasenak—Ogulin i to na Tisovac, Josipovac i na posade između ta dva mjesta. Akcija je izvedena istovremeno. Talijani su se nalazili pod šatorima i u bunkerima.

U ovoj akciji bilo je 130 Talijana mrtvih i oko 50 ranjenih. Na našoj strani bilo je 6 mrtvih, 4 teže i 6 lakše ranjenih. Zaphjenjeno je: 3 laka bacača i 3 teška, 4 p. mitraljeza. 40 pušaka i 6—7.000 metaka.

U momentu napada Talijani su vodili oko 100 civila i htjeli ih strpati u kamione. Međutim, oni su iskoristili napad i razbježali se po šumama.

DODATAK

I Operativna zona:

Naknadno smo primili izvještaj od IX (hčke) Partizanske brigade o akciji na Ribnik.⁸ Ovaj izvještaj još nije **potpun**.

3. IX. izvršena je akcija na ustaško selo Ribnik, gdje je bilo 70 ustaša sa 2 p. mitraljeza. Neprijateljske zasjede bile su oko sela, a u samom centru neprijatelj je bio jako utvrđen u tri zgrade.

Raspored snaga bio je slijedeći: I bataljon imao je da napadne od strane Metka, II bataljon od Velebita, a IV bataljon imao je da napada od strane Gospića. Jedna četa I bat. i četa II bat. imale su zadatak, da se prije borbe probiju do centra, i to do samih utvrđenih zgrada i da daju znak za napad na spoljni pojas neprijateljskih zasjeda. III bataljon je imao zadatak da se sa dvije čete nalazi sa druge strane pruge do Vrepeca, i da u slučaju iskrcavanja neprijatelja na prugu ugrozi

⁸* Vidi dok. br. 32.

teliske snage iz zaleđa. Jedna četa tog bataljona imala ^{ieprl}(Ttak da na pruži između Metka i Raduča napadne nepri- da bi tako dovela neprijatelja u zabunu.

Borba se odvila tačno prema planu i kroz kratko vrijeme riiatelj je bio likvidiran. U utvrđenom centru nalazilo se ^Tandara sa mitraljezom, koji su odmah bili likvidirani, odnosno 4 su uhvaćena, a 1 je pobjegao.

Zarobljeno je 36 ustaša, od kojih je 18 strijeljano, a ostah pušteni. Poginulo je 15 ustaša. Mi smo imali 4 mrtva.

Zaplijenjeno je 30 pušaka, 1 p. mitraljez i nekohko hiljada municije.

Nakon toga Talijani su pokušali napadom da izbace naše snage iz sela i sa pruge. Borba je trajala nekoliko sati, nakon čega je neprijatelj bio prisiljen da se povuče.

Pruga je porušena na više mjesta.

Moral kod boraca bio je vrlo dobar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politički komesar
si. otsutan

Komandant
Ivo Vladić⁹

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 7 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA TALIJANE KOD ŽELJEZNIČKE STANICE RUDOPOLJE¹

STAB
UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE

Dne 7 oktobra 1942

Broj: 131

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

^{itu}^Dir- /; X- g- III bataljon ove Brigade izveo je na vla-
—jrcijalivu akciju na neprijatelja kod stanice Rudopolje.
^{uk}^{ivo} Rukavinu

^{pisari} na **taaSini**, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
* ^shtuta pod br. 27/2. k. 800.

1) Ideja operacije:

Pošto su patrole izvidnice III bataljona ove Brigade J dile da na najbližim brežuljcima željezničke stanice Rudopoljfl neprijatelj nema nikakvih osiguranja, radnički voz koji ide Vrhovina za Rudopolje staje na stanici Rudopolje gdje izlaze I radničke talijanske čete kao i naoružane čete koje osiguravaju! rad na popravljaju pruge, tako da se svakim danom osjeća odnosno primjećuje gomilanje neprijatelja na stanici Rudo- I polje bez osiguranja i opreza.

2) Plan akcije:

Privući se sa tri pravca samoj stanici Rudopolje i kad se I neprijatelj najviše bude nagomilao iz neposredne blizine oba«B suti neprijatelja iz više automatskih oruđa i pušaka i istim nanijeti mu što veće gubitke. Da se uhvati oružja ili municije nije postojala vjerojatnoća.

3) Tok operacije:

Druga četa III bataljona dobila je zadatak da se rasporedi I ovako: da sa jednim vodom, naoružanje 2 puškomitraljeza i 25 pušaka, zaposjedne vršić jugoistočno od stanice Rudopolje I na otstojanju svega oko 300 metara. Da jedan vod privuče se sa sjeveroistočne strane što bliže stanici, što je teren omogućm približiti se svega na 200 metara; vod naoružan sa jednim I puškomitraljezom i 25 pušaka. Treći vod zaposjeo je brdo Pe- I rušić sa jednim puškomitraljezom i 25 pušaka, sa zadatkom I da se osigura od pravca Dugog Dola u slučaju ako bi naišli Ta- I lijani ili četnici da ih iz neposredne blizine obaspe vatrom » s tim razbije ili zaštiti naše snage dok bi se iste u slučaju po- I trebe povukle.

Glavni zadatak bio je taj da se sačeka voz sa radnicima I iz Vrhovina i kada se počnu radnici i naoružana vojska iSK^J cavati i bude najveća gomila na stanici da se ista obaspe una- I krsnom i žestokom vatrom iz svih oruđa.

Voz sa radnicima iz Vrhovina naišao je u 7,30 časova deset vagona punih Talijana i stao na stanici Rudopolje. CMH je voz stao Talijani su u velikim masama počeli se iskrcava^ tako da ih se saukupilo u gomili pred stanicom do 200 Opera^F tivni oficir III bataljona dao je ugovoreni znak pištaljkom W se otvori brza paljba na gomilu Talijana. Tom prilikom III mjestu pada veliki broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vonj nika. dok su ostali pali potrbuške i počeli se uvlačiti u sa@8

Ne imavši na raspolaganju snaga nego svega jednu stanicu. se mogao izvesti nije izveden iz razloga što nije četetu juri (no) se jednom četom uspjelo. Nakon ne- bil)ko sekundi panike kod neprijatelja isti otvara jaku mitra- vatru iz stanice i okolnih bunkera kao i iz dva blindirana ljesKU^ pogto nje bilo smisla dalje trošiti municiju na zgradu t-mice i bunkere, a nije bilo izgleda da će neprijatelj praviti isn-ide na naše položaje, a pored toga jaka neprijateljska artilleriska vatra iz Vrhovina počela je tući naše položaje, te je operativni oficir izdao naređenje za povlačenje.

Ovom prilikom konstatovali smo da je neprijatelj imao oko 20 mrtvih i toliko ranjenih. Do plijena se nije moglo doći.

Sa ovom četom zauzet je ponovno položaj na Metli tj. prema Babinom Potoku sa jednim vodom, a sa dva voda sje- veroistočno od samog Potoka na padinama bregova. Neprijatelj je sa jačim snagama četnika i Talijana počeo nadirati iz Vrho- %m i Rudopolja prema Babinom Potoku; tom prilikom došlo je do bliske borbe čak prsa u prsa sa jednom našom deseti- nom sa kojom je komandovao desetar Stevo Vučković. Ova desetina uspjela je zadati neprijatelju teže gubitke bez vlasti- tih gubitaka. Talijani predvođeni četnicima nadrlu su rubom šume od Rudopolja prema Donjem Babinom Potoku. Četnici su uspjeli zauzeti Metlu više Donjeg Babinog Potoka, a sa jed- nim dijelom ući u sami Donji Babin Potok. Toga momenta III bataljon uputio je jednu četetu prema Crnoj Vlasti da onemoguću napad neprijatelja na isto selo, dok je druga četa koja je bila na položaju sjeveroistočno od Babina Potoka na rubu šume pritajila se. Ne znajući za istu Talijani i četnici nailazili su slobodno u gustim streljačkim strojevima. Kada je neprijatelj došao na blisko otstojanje ispred ove čete ista je otvorila jaku mitraljesku i pušcanu vatru, te mu opet nanijela teže gubitke.

Usljed gubitaka neprijatelj nije pokušavao da nadire dalje nego je ostao na dptad zauzetim položajima sve do 18 ča- iv< i xstoga dana, kada se počeo povlačiti u pravcu Rudopolja i Vrhovina. Četnici su se zadržali u Crnoj Vlasti u školi i crkvi 8»je se i sada nalaze.

4) Uspjeh operacije:

broi !t,pn:atel:ski gubici cijene se na 70 mrtvih i nepoznat i rr,u ran_érÜh, Na našo_i strani gubitaka nije bilo. Od oružja mandnn+^TT^i^6 ^P^jenjeno ništa, a o utrošku municije ko- bataljona^ nije izvijestio ovaj štab.

«etnik, hfoj Millisav Dakle. Poginuo 1943 godine u borbi protiv NO. Kstaj, napada na Crnu Vlast, kao komandant Petnaesto TOraunaške, brigade.

U ovim borbama naročito se istakao komandir 2. čete
Glišo Božić, kao i drug Stevo Vučković desetar 1. desete
voda iste čete.

Akcija se smatra uspjelom 50%.

Daljnje namjere neprijatelja jesu nadirati i dalje
oslobođenom teritoriju sa ciljem da podigne reakciju u sel
Crnoj Vlasti i Babinom Potoku, a koja su sela i od
sklona reakciji i četničko-talijanskoj propagandi. Ta naklo
osjeća se u Donjem Babinom Potoku gdje je održana p
ove borbe jedna tajna sjednica u tom pogledu, dok je iz
Vlasti primilo oružje od četnika oko 20 lica.

Veće koncentracije neprijatelja ne primjećuju se u Vr
vinama. Neprijatelj i dalje vrši popravku pruge, sem 4 i 5
mjes. kada je ometan sa naše strane.

Ovaj je štab mišljenja da se mobiliše u našu vojsku i u
trebi u razne svrhe u našoj Narodno oslobodilačkoj par
skoj vojsci sve što se mobilisati može iz gore pomenutih s
kako neprijatelj ne bi iste mobilisao i naoružavao protiv
a sa tim stvorio baze i uporišta za čuvanje Vrhovina i p
na tome sektoru.

Također je ovaj štab mišljenja da bi trebalo siste
crpiti živežne namirnice iz tih sela kako se sa istima nep
rijatelj ne bi koristio, ukoliko ista sela ne bi se mogla
uključena u našem oslobođenom teritoriju odnosno ne bi
toliko snaga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Krunić Uroš

Komandant 1
Stevo Opsenica

**xiv FFŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 7 LISTOPADA
 .qiv GOD ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU
 N\ DOMOBRANSKU POSADU U RAVNOM RAŠCU'**

STAB

**VIII PARTIZANSKE BRIGADE
 I OPERATIVNE ZONE**

7. X. 1942 god.

Podnosi operativni izvještaj

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Nakon našeg neuspjelog napada na neprijateljsku posadu u Blinji, mi smo se sa Brigadom povukli za selo Begoviće, sa namjerom da sačekamo kakva će biti reakcija neprijatelja na ovu našu akciju. Sutradan je neprijatelj² sa jakim snagama krenuo od Petrinje, Sunje i Kostajnice. Neprijatelj je došao do sela Jošavice, isto selo popalio i opljačkao, a zatim se povukao u svoje baze. Svoju posadu u Blinji pojačao sa još jednom satnijom. Ovakvim rasporedom svojih snaga, nama je bilo spriječeno dalje prodiranje ka glavnoj pruzi Zagreb—Beograd i mi smo se prebacili 1. ov. mj. za selo Šušnjar. Na ovaj sektor smo se prebacili iz razloga što smo imali vezu sa nekim domobranima iz neprijateljske posade u Ravnom Rašću. U međuvremenu dok smo pripremali akciju na posadu u Ravnom Rašću jedna četa III bataljona skinula je 12 km telefonske linije između sela Knezovljana, na putu Petrinja—Kostajnica. U isto vrijeme vršeno je i pripucavanje na neprijateljsku posadu u Borojevićima.

Pošto smo prikupili sve podatke za akciju u Ravnom Rašću, pristupili smo njenom izvođenju. Akcija je izvedena u noći između 5 i 6 ov. mj. Napad je počeo u 2 časa u noći. U napadu na neprijatelja učestvovao je naš II bataljon. Na osiguranju od Gline bio je naš I bataljon. Jedna četa I bataljona bila je u zasjedi u samoj Glini. Jačina neprijatelja iznosila je oko jedne satnije. Neprijatelj je bio smješten u jednoj zida-^{n o j} koja je bila vrlo dobro utvrđena. Pored rovova koji »u bili oko kuće, na kući su bile puškarnice i vatra je sipala sa

^{origina}l. pisan na macini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
 »loriskog instituta pod br. 4/5 k 811.
 UstaSe 1 domobrani

tri sprata — iz podruma, prizemlja i tavana. Pored toga oko kuće je brisan teren i nastup i otstup je vrlo otežan.

Iako su uslovi za akciju bili dosta nepovoljni ipak se je pristupilo izvođenju akcije i to iz slijedećih razloga:

1. Imali smo vezu sa domobranima iz posade i po njihovom izvještaju u posadi je bilo svega 30 muslimana koji bi dali efektivnog otpora.

2. Što je ovo za nas bila najslabija točka od svih točaka na Baniji na koje mi možemo napasti.

3. Što je Brigada prilično vremena bila bez uspješne akcije i osjećala se potreba da se izvede čim prije jedna veća i uspješnija akcija.

Dakle, gore navedeni razlozi naveli su nas na to da priđemo izvođenju akcije. Plan za akciju sačinjen je na osnovu podataka dobivenih od domobrana sa kojima smo imali vezu. Plan je bio slijedeći:

Ka zidu kuće gdje je bio moguć pristup imala se prinijeti naša velika mina i pripaliti. Nakon eksplozije, imao se napraviti juriš u kuću kroz napravljenu pukotinu. Na ostale rovove imalo se samo fingirati napad.

Mi smo uspjeli da zauzmemo neopaženo svoje polazne položaje. Minu smo pokušali prinijeti zidu, ali to nije bilo moguće jer baš na onom mjestu gdje je trebala mina biti postavljena stajala su 2 stražara; mina je ipak zapaljena dalje, ali nije dala željenog efekta. Nakon eksplozije mine partizani su napravili juriš ka kući. Međutim, dočekala ih je vrlo jaka neprijateljska vatra uz neprestano sipanje bombi. U isto vrijeme tukla je i artiljerija iz Gline. Naši partizani uspjeli su da neprijatelja istjeraju iz rovova, ali pred kućom su bili nemoćni. Došli su do zida, ali zidu nisu ništa mogli. Neprijatelj je sa tavana sipao bombu za bombom. S obzirom na približavanje dana i blizinu Gline i na teškoće povlačenja Štab Brigade naredio je u 4.30 časa (povlačenje).

Naši gubici u ovoj akciji bili su slijedeći: 4 mrtva i 16 ranjenih. Neprijateljski gubici nisu nam još poznati. Naši **poginuli** drugovi jesu: Adam Durman desetar, Arbutina Mile desetar, Jurjević Slavko, i Ljubišić Stojan. Ranjeni drugovi **jesu**: Dušan Bobera, Ljuban Durić, Đuro Mrkšić, komandir, **Kepčija** Duro, Jovo Menićanin, Miletić Aleksa, Tepšić Jovan, **Kepčija** Nikola, Tišma Ljubomir, Marčić Mirko, Radojčić Stojan, Lazić Božo, Nikola Pribičević. Milinković Milan. Tepšić Gojko i Tepšić Rade. Od ranjenih drugova 6 je teže ranjenih, a 10 lakše ranjenih. Od mrtvih drugova **dva** su izvučena i sahranjena na groblju u Majskom Trtniku, a **dva** nisu mogla biti izvučena

. brisanog prostora i jake vatre neprijateljske. U ovoj ispaljeno sa naše strane 2.500 metaka. Od oružja nije

ništa dobiveno.

Sama akcija po sebi je slična našim već neuspjelim akcijama u Vrginmostu i Bučici. Nedostatak težeg oruđa i blizina neprijateljskih baza uzrok su naših neuspjeha na ovako tvrde

pored toga značajno je u ovoj akciji da je neprijatelj saznao za naš napad i spremno nas dočekao.

Borbenost partizana II bataljona u ovoj akciji bila je na **zavidnoj** visini. Na zapovijest komandanta II bataljona³ da se povlače mnogi su se partizani nećkali i svi su tražili da se i **dalje juriša**. Akcija nije izvedena tačno po planu jer su nakon **eksplozije** mine svi partizani spontano krenuli na juriš, a bilo je predviđeno da se samo na jednoj točki juriša. Ovo je i bio **jedan od** uzroka ovako velikom broju žrtava. Sve stariješine ovog bataljona bili su na svojim mjestima i odigrali su svoju **ulogu** vrlo dobro. Naročito treba istaknuti komandanta istog **bataljona** koji je bio vrlo aktivan za vrijeme cijele borbe, a **naročito** prilikom povlačenja i evakuacije ranjenika, kada je **sam sa** partizanima izvlačio preko brisanog prostora ranjene **drugove**.

Poslije ove akcije borbeni moral u ovom bataljonu, a tako Isto i u cijeloj Brigadi nije nimalo opao. Dapače, pojavila se silna želja kod svih partizana za osvetom palih drugova i željno očekuju novu akciju da bi tu želju mogli ispuniti.

Poslije ove akcije Brigada se prebacila na sektor Dvorskog sreza. 7. ov. mj. u podne Brigada je stigla u Zirovac. Sama politička situacija u Dvorskom srezu diktovala je ovo prebacivanje i otpuštanje od glavnog operativnog plana.

Vojna situacija na sektoru Dvorskog sreza je slijedeća: u selu Trgovama na cesti Dvor—Zirovac nalazi se oko 5 satnija odlično utvrđenih i dobro naoružanih domobrana kadroipri³, U SGLu Dobretinu nalazi se jedna satnija Nijemaca i JMna satnija domobrana sa dva topa. U Zrinu nepoznate * S-? Isto tako nalaze se i znatne snage u [Bos.] Novom i oru- Pored redovne posade u Pounju.

zasied^ plan ovca na dvorskom sektoru izvesti par većih a not demonstrati par napada na neprijatelja u Trgovama,

• iom se ponovo baciti ka glavnoj pruži Zagreb—Beograd.

situaciji o V O g izvještaja daćemo kratak prikaz opće vojne J^kod nas i kod neprijatelja. Tu podrazumijevamo:

" Grmusa

1. Taktiku neprijatelja.
2. Kvalitet njegovih boraca.
3. Njegovo naoružanje.
4. Njegovu obavještajnu službu.

Napravićemo malo upoređenje između nas i neprijatelja i na osnovu toga izniječemo naše mogućnosti za vršenje akcije,

1. Neprijateljska taktika koju on uglavnom sada primjenjuje sastoji se u slijedećem: a) snage grupisane na je točki; b) izbor što pogodnijeg prirodnog položaja koga odlično fortifikacijski uređuje; c) krstarenje u blizini svojih baza, tako da glavnina može uvijek na vrijeme zaštititi svoja krstareća odjeljenja; d) pokret vrlo jakih snaga iz raznih pravaca sa jakim obezbjeđenjem; e) prikriveni i iznenadni pokreti pa čak i noćni prepadi.

Ovo su sve karakteristike nove neprijateljske taktike na koju nisu navikli ni partizani ni naš starješinski kadar.

2. Kvalitet neprijateljskih vojnika koji momentalno operišu na Baniji je prilično dobar. To su većinom kadrovske trupe, odlično naoružane i opremljene. Prekaljeni su već u borbama, a i vojnički dobro izvježbani. Moral im podižu dobro naoružanje i jaka utvrđenja, a i naša nemoćnost da im u utvrđenjima zadamo ozbiljnije udarce. Vrlo veliki procenat vojnika sačinjavaju muslimani koji su poznati kao vrlo hrabri i tvrdokorni borci. Što se tiče naših boraca oni su bolji u svakom pogledu od neprijatelja, ali su nemoćni pred neprijateljskim utvrdama i to im pomalo ruši moral i gube vjeru u mogućnost takvih akcija. Mi im sa svoje strane ukazujemo na akcije naših proleterских brigada koje osvajaju grad za gradom, tvrđavu za tvrđavom i to je uvijek najbolje sredstvo za podizanje morala kod naših partizana.

3. Što se tiče naoružanja tu je neprijatelj daleko nadmoćniji nad nama. Svaka satnija koja operiše kod nas ima 10—12 puškomitraljeza, 1—2 teška mitraljeza, 3—4 mala bacača, a ako je više satnija u sastavu onda imaju i poneki teški bacač ili bateriju topova. Naročito su nad nama nadmoćniji u teže» naoružanju i to je njihova najveća prednost.

4. Svoju obavještajnu službu neprijatelj je nakon p^{0*} sljedeće ofanzive prilično organizovao. Ima puno špijuna koji mu vrlo dobro služe. S druge strane naša obavještajna služba³ potpuno je rastrgana i trebaće dosta vremena da ponovo poiofii redovito da funkcioniše.

Iz ovog malog upoređenja možemo jasno vidjeti mogućnost akcija naše Brigade. Moramo jednom za svagda preklap sa taktikom lupanja o zidove, jer su takvi poduhvati zasao[^]

Baniji nemogući. Ostaje nam jedino borba **na** otvorenom terenu, gdje **mi** moramo postati majstori i koji će nam vid borbe i "donijeti najviše uspjeha. Mogućnost za ovo **potpuno postoji i formiranje** Brigade mnogo je tome doprinijelo. Borba na otvorenom **terenu** i juriš na glavnu prugu Zagreb—Beograd jesu glavne **smjernice** našeg operativnog plana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Ranko Mitić

Za komandanta
Mil.⁴ Pavlović

BR. 21

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG BATALJONA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA OD 7 LISTOPADA 1942 GOD.
ŠTABU ODREDA O NAPADU NA ŠPANOVICU¹

STAB
III BATALJONA I ODREDA
III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOB. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 101/42.
7. oktobra 1942. god.

Podnosi izvještaj o akciji
u Španovici

ŠTABU I ODREDA III OPERATIVNE ZONE

Prva i druga četa našeg bataljona učestvovala su u akciji u bpanovici sa zadatkom da prečiste gornji dio samoga mjesta, centar, likvidiraju poštu, Vajzerov mlin, da uhvate veze sa * rvim bataljonom I Odreda koji je imao zadatak [da napadne] onjj kraj sela, da prečisti sredinu sela. opštinu i školu u Kojim se banda nalazila.

* Milan

istTM: -/nolnal, pikan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
«WUakog instituta pod br. 572, k. 1485.

Naše čete su svoj zadatak ispunile i uhvatile vezu sa I bataljonom I Odreda koji se nalazio kod škole. Poslije toga dobili smo naređenje od Gl. S. da [sej uputi jedna kompletna četa u pripomoć zasjedama koje se nalaze niže sela Drago-
vića; u zasjedi istu četu napao je avion i bombardovao je od koga je bila jedna žrtva i tri druga ranjena. Za vrijeme akcije i napada na isto mjesto, imamo sedam mrtvih, deset ranjenih drugova; ukupan broj iz našeg bataljona iznosi osam mrtvih i dvanaest ranjenih drugova.

Od oružja je zaplijenjeno dvije puške i jedan belgijski mitraljez; isti mitraljez se nalazi u I četi II bataljona I Odreda i pedeset pušanih metaka 7,9 mm, jedan pištolj 6,35 mm sa 12 metaka, 3 lovačke puške 16 br. sa 55 patrona, dvoje fišeklje, dva fotoaparata, nešto odijela civilnoga i jedno vojničko odijelo, 6.841 kuna gotovoga novca.

Bataljon je utrošio 3.020 metaka i 12 bombi defanzivnih.

Poginuli su slijedeći drugovi:

1. Ilija Drlić iz Bosne (nepoznato selo)
 2. Vido Drlić iz Bosne selo Draksenić
 3. Nikola Karanović iz sela Đakovca
 4. Đuro Raić iz sela Doljana
 5. Jovo Ratković iz sela Pakrana
 6. Lazar Tatalović iz sela D. Obrež
 7. Jovo Marković iz sela Pakrana
 8. Stevo Kondažija iz sela Đakovca
- Ranjeni drugovi su slijedeći:

1. Josip Protić iz sela Pakrana
2. Đuro Mišković iz sela Trapinske
3. Stevo Bjelajac iz sela Batinjana
4. Stevo Rosić iz sela Lisičina
5. Đuro Trkulja iz sela Imsovaca
6. Bosanac Mile iz sela²
7. Rašeta Nikola
8. Buban Božo
9. Čanadžija Jovo
10. Zjačić Rade
11. Zorić Ilija
12. Jakšić Stevo

Treća četa istoga bataljona se nalazila u zasjedi prema Siraču. Neprijatelj nije naišao. Poslije završene akcije i P^o naređenju Gl. štaba³ četa se povukla na određeno zborna mjesto.

^a Rečenica nedovršena

¹ Odnosi se na Operativni Štab.

Drugovi koji su pali i ranjeni, borili su se džinovski sa o volje i požrtvovanosti. Ranjeni drugovi preveženi su u būüricu. a mrtvi su sahranjeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Bulović⁴

Komandant
Miljanović^{r>}

BR. 22

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG NOP ODREDA OD 7 LISTO-
PADA 1942 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O
BORBAMA OKO DUVNA'**

**STAB III ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE'**

Službeno
7/X 1942

ŠTABU IV OPER. ZONE

Položaj

Naš Drugi bataljon izvijestio nas je o borbama koje su se vodile sa ustašama u okolici Duvna dana 5 t. m. Prema tom izvještaju borba je tekla ovako: oko 8 časova ujutro neprijateljske snage u jačini jedne satnije zaposjele su mjesto Eminovo Selo. Oko 8 časova neprijatelj je u jačini od 2 satnije kronuo iz Duvna u pravcu sela Mokronoga, isturivši 2 pobočnice. Namjera neprijatelja je bila da proдре u Kupres. Lijeva neprijateljska pobočnica bila je napadnuta pred selom Mokronoge od strane drugog voda treće čete, te je ista bila odbijena ka svojoj glavnini. Oko 9 časova neprijateljska glavnina otvorila je vatru na položaj našeg drugog voda. Uvidivši namjeru neprijatelja da se probije prema Kupresu Štab bataljona uputio je za pojačanje drugom vodu još i prvi vod treće^c — je prvi vod stigao na položaj neprijatelj je uspio sa

I Mirko

— . Narodni heroj Nikola Miljanović-Karaula. Poginuo, kao komandant Osamnaeste NOU slavonske brigade, u borbi protiv Nijemaca.
^{KOW} » ustaša kod Našica 1944 godine.

p[^] bfi O'^nal, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ

' Vidi primjedbu br. 2, dok. br. 15.

jednom, satnijom stići na Bukovik pod Paklinom, dok je kroz to vrijeme jedna neprijateljska satnija stigla na Sirokovac i sukobila se sa trećom četom. Kad se neprijatelj izvukao na vrh Bukovika bio je napadnut od Trećeg bataljona I D. U. B.³ Borba je trajala oko 2 sata. Neprijatelj je tukao naše položaje jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, te ih mitraljirao iz aviona. Treći bataljon je konačno natjerao neprijatelja u bijeg. Dok je neprijatelj bježao naša treća četa napala ga je na desni bok zadajući mu jake gubitke. Za vrijeme ove borbe bio je poslan jedan vod I čete da napadne Duvno. Vod je stigao sve do Kologaja, ali se morao povući jer je bio primjećen od neprijatelja. Prema prikupljenim podacima od naših boraca i seljaka broj mrtvih i ranjenih kod neprijatelja je bio velik. Mrtve i ranjene neprijatelj je odvezao sa 3 kola i dva automobila. Mi nismo imali gubitaka. Naročito treba istaći držanje treće čete ovog bataljona koja se uporno i sa velikom hrabrošću borila protiv nadmoćnijeg neprijatelja kojemu je zadala vrlo osjetne gubitke. Bataljon je ostao bez municije a da je automatskog oružja bilo nanio bi neprijatelju teže gubitke. Prema iskazima seljaka neprijatelj namjerava dana 8/X poduzeti napad u pravcu Livna.

Naš Treći bataljon vršio je dana 5 t. m. akciju na Cisti. Bilo je uhapšeno 6 milicionera koji su pobjegli iz milicije. Pošto isti nisu imali oružja, održana im je od kom. bataljona i zamjenika kom.⁴ ovog Odreda politička lekcija te su bili pušteni, što je vrlo dobro bilo primljeno od seljaka. Pri odlasku naših drugova sa Ciste seljaci su ih ispratili sa ovacijama. U ovom selu je bila izvršena rekvizicija kod jednog odbjeglog ustaše te je podijeljeno seljacima oko 30 kg soli i nešto ječma.

Obavještajna služba iz Imotskog nas obavještava da je iz Splita preko Imotskog prebačeno oko 1000 Talijana,¹ dok je broj ustaša mnogo manji, jer je oko 1200 krenulo prema Mostaru i Tomislavgradu. Tma ih svega oko 800 ali sa oružjem 200—300.^o Prema istom izvještaju pop Urukalo⁷ je u Splitu pozvao bivše jug. oficire da stupe u četničke redove. Od oko

¹ Prve dalmatinske NOU brigade

² Jozo TomaSevlć

^o Odnosi se na prebacivanje Prvog i Trećeg bataljona i još nekih prištabskih dijelova Dvadeset šestog puka divizije »Bergamo« (podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta).

^o Ova grupisanja i prebacivanja talijanskih i ustaško-domobranskih jedinica vršena su radi poduzimanja ofanzive koja je otpočeli* 23 listopada.

¹ Sergije Urukalo. Godine 1943. kao ratni zločinac, strijeljan po presudi Narodnog suda. Vidi tom V. knj. 1. dok. br. 31. primjedbu br. 10 (na str. 92).

javila su se šestorica. U Omišu se prošlih dana na-
 800 160 četnika⁸ koji su klicali kralju, grdili Pavelića
 iaZ¹⁰ županijom, te pjevali »Spremite se četnici«. Palili
 P^o * , ubijali i u istočnoj Hercegovini sve do Neretve.
 ^ s f³ Dubravi 9 km od Mostara sve su popalili i poklali.
 tt t še su zbog toga uznemirene, te se prijetе da će u šumu
 ko se ovo nastavi. Da bi spriječili napredovanje četnika pošlo
 iz Imotskog prema Mostaru nekoliko četa ustaša. Velika
 ^abrinutost vlada u redovima domobranskih oficira. Moral
 ustaša je inače očajan.

Jučer je stiglo 20 novih drugova i drugarica iz Vrgorca i
 Makarskog primorja.

Primili smo teški mitraljez bez štita, kundaka, metaka,
 redenika, cijevi za odvod pare, lijevka za vodu i ulje, sprave
 za punjenje redenika, ulja, pa molimo da bi nam to čim prije
 dostavili jer u ovakvom stanju mitraljez ne možemo uputiti
 na položaj.

U daljnjem razvoju situacije izvijestiti ćemo pravovremeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkom

Bošković"

Komandant

Bogunović¹⁰

P. S. Od štaba našeg I bataljona primili smo izvještaj da
 je noću između 5 i 6 t. m. izvršen prepad na Duvno. Prepad je
 imao dobar uspjeh jer ustaše umorni od gore opisane borbe
 morali su provesti noć budni. Njihova vatra trajala je od 2
 sata kad je prepad počeo, do 5 ujutro. Dana 5 t. m. obavljena
 su u Duvnu dva pogreba ustaških oficira te su tjerali narod
 na pogreb. Seljaci pričaju da su ustaše jako demoralisani te
 Ja se boje našeg napada na Duvno, za koji misle da će sigurno
 uslijediti. Na sektoru ovog bataljona dan 6 t. m. prošao je mirno.

• 2 S P III doveli 12 Kninske Krajine. H
 N^olo Bošković

Ptj. bogunović. Poginuo 1943 god. na Sutjesci, za vrijeme
 da^r matina^a o[^] nzi^e, kao politički komesar bataljona Četvrte

RASPIS ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 7 Us
PADA 1942 GOD. O ISKUSTVIMA IZ AKCIJE NA NEPfer
JATELJSKO UPORIŠTE ŠPANOVICU¹

7-IX-42*

Akcija na Španovicu usvojena je radi toga da se likvidira jedno od najkrvoločnijih neprijatelja uporišta i da se pokaže srpskom narodu ovog kraja da su partizani zaista narodna oslobodilačka vojs¹ koja se na svakom mjestu bori protiv okupato; njegovih slugu. Likvidacija Španovice omoguć² brži razvoj naše Narodnooslobodilačke partiza vojske u ovim krajevima, kako u hrvatskim tako! srpskim selima.

Odluka da se izvrši ta akcija donesena je zbog toga što se nije mogla izvesti ranije priprem- akcija na X.³ radi koje je i izvršena koncentracija vojske. Da snage ne bi ostale neiskorištene odlu- čeno je da se izvrši akcija na Španovicu. Uslijed te brzine, radi koje se morala izvršiti akcija, desili su se i nedostaci koje treba istaći, da bi se učili na svojim greškama.

Pripreme:

a) Vojničke. U akciji je učestvovalo oko 1700 partizana. Pokret ovako velikog broja zahtijevao je dužu i savjesniju pripremu, tačan plan i jasnije za- povijesti. To se nije moglo izvršiti zbog kratkoće vremena. Da bi se ubuduće akcije na brzinu pri- premane što bolje sprovele u život nužno je da se racionalnije iskoristi vrijeme oko priprema, da među samim članovima štaba koji priprema akciju postoji stroga raspodjela dužnosti i lične odgovor- nosti. Mnogi štabovi četa pa i bataljona neozbiljno su shvatili ulogu i važnost vodiča u akciji. Ve- to ji su dobro odabrani i dovoljno hrabri umnogome olakšavaju pobjedu i ubrzavaju je. Oni su odlifin'

¹ Dokumentat, bez naslova, pisan na mašini, latinicom, nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 23/1, k. 1498.

² Datum je dopisan rukom.

³ Daruvar

poznavao ci terena, mogu provesti drugove najboljim i najsigurnijim putem. Oni radi toga mogu dosta zaštititi borce i smanjiti broj žrtava. Zato nijedan štab ne smije ostati bez dovoljnog broja vodiča.

b) Političke. Političkoj pripremi partizana neposredno pred akciju treba se posvetiti najveća pažnja. Tako je na primjer na savjetovanju koje je održao Glavni operativni štab prije akcije na Španovicu bilo postavljeno pred komandante i komesare bataljona i odreda pitanje paljenja kuća. Naređeno je da se pale samo one kuće iz kojih neprijatelj daje otpor i koje se na drugi način ne mogu osvojiti. Oni partizani koji su najborbeniji, koji su upali u grad,⁴ u potpunosti su izvršili svoj zadatak. Međutim kasnije kad su već bila uporišta likvidirana našli su se neki nesvjesni drugovi koji su bez ikakvog razloga popalili kuće što je učinjeno iz čisto osvetničkih pobuda.

Drugovi treba da znaju da je pred nama jedan od najvažnijih zadataka uvlačenje hrvatskog naroda u borbu. Zbog toga nijedan naš akt ne smije da bude takav koji će odbiti hrvatski narod od partizana i baciti ga u naručje ustaša. Ako će se paliti kuće odreda onda će hrvatski seljaci primiti puške i zajedno sa ustašama boriti se protiv partizana i nazivati nas palikućama. Ovim putem okupator bi postigao svoj cilj: mi bismo vodili bratoubilačku borbu a njemački i talijanski fašisti i njihove ustaške i četničke sluge lakše bi pljačkali i ubijali naš narod.

Uvučemo li što više Hrvata u Narodnooslobodilačku borbu imaćemo to da će Hrvati — partizani braniti srpska sela od ustaškog terora. Samo tako stvoriće se borbeno jedinstvo i bratstvo i međusobno povjerenje srpskog i hrvatskog naroda.

Uslijed slabog političkog rada u pozadini srpski narod nije shvatio našu akciju pravilno. On nas više posmatra kao srpske osvetnike, a ne kao narodne borce koji se bore protiv fašizma i za narodno oslobođenje. Neumorna propaganda i politički rad mora upoznati srpski narod s pravim smislom i ciljem borbe partizanske vojske.

⁴ Ustvari — u sei₀ (S_{panovtcu})

c) Sanitetska služba. Na mnogim mjestima nije nikako funkcionisala. A i tamo gdje je funkcionisala nije se dovoljno ukazivala njega našim ranjenim drugovima. Drugovi iz sanitetske službe, a naročito drugarice moraju uložiti najveću brigu prilikom previjanja i bdjenja nad ranjenim drugovima, da im olakšaju rane. Svaki drug odnosno drugarica moraju biti svjesni da svojim savjesnim radom spasavaju život svome drugu i time povećavaju sigurnost naših boraca u borbi, jer znaju da će im se ukazati puna pomoć ako budu ranjeni.

Akcije:

Partizani su provalili prvu odbranu i ušli u grad. Sada je trebalo energično prići čišćenju unutrašnjeg uporišta. Međutim to se nije dogodilo uslijed toga što su štabovi i komande četa izgubile rukovodstva nad svojim jedinicama. Zbog toga se mogla vidjeti rđava slika: mnogi borci su lutali ulicama, jeli pekmez, prebirali stvari po kućama i tome slično, dok su najsvjesniji borci krvarili oko nelikvidiranih uporišta. Prema tome ubuduće čira jedinice uđu u mjesto za njima moraju odmah upasti i njihovi štabovi bataljona koji treba da organizuju borbu u mjestu i da održe disciplinu i borbenost dok se ne likvidiraju sva uporišta.

Bez velikih teškoća partizani su ustaške bandite natjerali u panično bjekstvo. U ovakvoj situaciji štabovi bataljona morali su na svoju ličnu inicijativu nastaviti sa gonjenjem neprijatelja ne dajući mu mogućnosti da se snađe. Veliki dio ustaša pobjegao je iz sela u kukuruze i tu se nesmetano zadržavao čitavog dana. Neki drugovi su se zaustavili kod tvrdih objekata gdje su se zabarikadirali banditi i tu su bile angažirane sve naše snage. Štabovi operativnih jedinica trebali su ostaviti manje snage da drže u opsadi ustaše u zgradama, dok je veći dio morao progoniti neprijatelja. ^{P o s t o} nije tako učinjeno dogodilo se da glavno uporište ^{le} nije likvidirano, a banditi koji su se sklonili u kukuruze ostali su živi. Osnovno je vojničko pravilo ⁰ kad je neprijatelj razbijen i bježi treba ga goW» dok ga se potpuno ne razbije i uništi.

Primjetilo se da za vrijeme borbe mnogi drugovi pucaju iz duboke pozadine preko glava svoji

drugova koji se nalaze ispred njih. Tako na primjer neki su drugovi otvorili vatru na ustaše u selu sa okolnih brda iako su se već neki partizani nalazili u samom mjestu. Ovako pucanje ubuduće se mora potpuno zabraniti jer može da izazove nepotrebne žrtve i zabune.

Prilikom borbe neprijatelj je uspio da se za-
barikadira u opštinske zgrade koje se nalaze na
prostoru nepodesnom za osvajanje. Pošto ne posje-
dujemo teškog oružja a benzinskim flašama nismo
uspjeli zapaliti zgrade ubuduće ovake zgrade mini-
raćemo i na taj način uništavati neprijatelja u
njima. Ovoga puta se pokazalo da za taj posao ni-
simo imali potreban eksploziv. Zbog toga je po-
trebno u svim budućim akcijama povesti sa sobom
diverzantske grupe sa potrebnim alatom za bušenje
i eksplozivom kojima će se povjeriti uništavanje
objekata. Diverzantske grupe u tom slučaju sarađi-
vale bi sa partizanskim jedinicama kojima je
naređeno uništavanje uporišta. Miniranjem likvidi-
raćemo sva ona uporišta koja je nemoguće osvojiti
bombama i zapaliti benzinskim flašama. Prilikom
likvidacije kuća u kojima se nalaze banditi koji se
brane, svako privlačenje bombaša ili druga sa ben-
zinskim flašama ka zgradi treba zaštititi mitralje-
skom i puščanom vatrom, koju treba usmjeriti na
sve otvore u kućama koji bi mogli služiti kao
puškarnice.

Da bi se olakšala borba drugova koji su bili u
zasjedama bile su postavljene mine po cestama ko-
jima je neprijatelj trebao proći. Uslijed slabe kon-
trole prolaza preko prostora gdje su postavljene
mine naišlo je nekoliko naših drugova i mine su
eksplodirale, srećom nismo imali ljudskih žrtava.
Ovim su nam naneseni dvostruki gubici: a) nepri-
jatelj je spašen sigurne pogibije, b) naši partizani
gube vjeru o staranju rukovodilaca o njihovim
životima.

Jedan od osnovnih načina partizanske borbe
jeste postavljanje zasjeda na cestama i prugama.
Naše zasjede treba da su žive, pokretne, da se na-
mještaju uvijek tako da neprijatelj upadne između
naših strijeljačkih strojeva. Pobjeda nam je u ta-
kvim slučajevima potpuno osigurana.

Naša zasjeda prema Pakracu napravila je grubu griješku što je otvorila vatru na neprijatelja na otstojanju od 800 metara. Na ovaj način otvaranja vatre neprijatelj je bio upozoren na opasnost i uspio je da se razvije i da natjera našu zasjedu na djelomično povlačenje iako su naše snage i položaj bili dovoljno jaki da neprijatelja razbijemo i uništimo.

Strijeljački stroj koji je držao blokadu sjeverno od Španovice bio je suviše udaljen od mjesta i ceste, tako da se veliki broj bandita uspio sakriti na prostoru između strijeljačkog stroja i Španovice. Kod ovih drugova rukovodilaca osjetila se nedovoljna samoinicijativa i brzina u snalaženju, čak štaviše nisu ispunili naređenje u kojem je bilo naglašeno da blokadu treba postaviti što bliže selu.

Štabovi i njihov rad:

Za vrijeme borbe mnogi štabovi operativnih jedinica, pa čak i pomoćni operativni štabovi nijesu održavali čvrstu vezu sa glavnim Op. St. Štab II P. O. poslao je svega nekoliko izvještaja. Drugovi iz štabova trebaju o svakoj promjeni izvještavati svoj štab. Jedino na taj način imaće glavna rukovodstva jasan pregled i moći će manevrisati svojim snagama i slati pravovremeno pomoć tamo gdje je potrebno. Jedino održavanjem pravilne veze neće se desiti da neki drugovi izvršivši lako svoj zadatak ostanu u toku cijele borbe ležeći, dok su drugi borci preopterećeni. Pravilna veza isto tako otkloniće nesporazume i sami štabovi operativnih jedinica moći će se uzajamno pomagati.

Za vrijeme priprema borbe i odstupanja pokazala se slaba ekspeditivnost rukovodećih drugova. Ima mnogo zatezanja, odugovlači se sa sprovođenjem naređenja itd. Također se osjetilo pomanjkanje kontrole. Nije dovoljno samo pravilno postaviti stvari, treba prokontrolisati svako naređenje kako se ono ispunjava i zahtijevati od svakog drugog odgovornosti za svoj rad.

Da bi se moglo pravilno postaviti pitanje odgovornosti treba tačno raspodijeliti dužnosti i svakom drugu odrediti šta ima da radi i kako treba da ispunjava svoj zadatak. Raspodijeliti svakom dužnos

prema njegovoj sposobnosti i tražiti odgovornost za izvršenje povjerenog zadatka jeste jedna od najosnovnijih garancija za našu pobjedu. U našim budućim akcijama mi moramo tako organizovati rad da se u svakom momentu može postaviti pitanje lične odgovornosti za svoj rad.

Ni štabovi četa, bataljona i operativni nisu ispunili svoj zadatak. Oni su bili slabo povezani sa svojim jedinicama. Mnogi štabovi bataljona bili su daleko od svojih četa. Ovo pokazuje da drugovi rukovodioci iz štabova ne shvaćaju gdje je njihovo mjesto za vrijeme borbe, štabovi treba da rukovode akcijom; oni treba da se nalaze na preglednom mjestu, da imaju jasnu sliku o položaju neprijatelja i kretanja svojih jedinica što znači da štab bataljona mora biti u neposrednoj blizini svoga bataljona. Ali isto tako štabovi treba da priteknu neposredno u pomoć svojoj jedinici u trenutku kada je ona demoralizirana, kada nastupa kolebanje i tome slično. U takvim momentima kada ničija puška ne puca, kada niko ne misli držati položaj, onda u tom momentu puca puška komandantova i političkog komesara, u tom momentu oni stupaju na čelo svojih jedinica, podižu borbeni moral, uspostavljaju disciplinu i nastavljaju opet borbu sa cijelom svojom jedinicom. Štabovi moraju organizovati borbu tako da rukovode svojim jedinicama, da puca u neprijatelja cijela njihova jedinica a ne da se bez potrebe zalijeću u prve redove gdje se gube kao rukovodioci i postaju obični borci sa puškom.

Kod mnogih rukovodilaca pa i partizana u toku borbe pokazala se izvjesna malaksalost i apatija. Rukovodioci i partizani moraju do kraja borbe ostati čvrsti i energični do potpunog likvidiranja uporišta. Samo takvo raspoloženje partizana i njihovih starješina osiguraće našu pobjedu u borbi.

Mnogi naši komandanti i politički rukovodioci u svojim odnosima prema partizanima upotrebljavaju izraze vojnik, redov, oficir i tome si. To je nepravilno; kod nas postoje izrazi drug, partizan, drug komandir, drug komandant, drug politički komesar itd. Upotreba izraza vojnik, vojska, ne izdvaja nas od armija naših neprijatelja. Također nema izraza vojska, nego Narodnooslobodilačka partizanska vojska.

Griješke:

Za vrijeme borbe štabovi se nisu pobrinuli da drugovi partizani podu siti i budu siti u akciji; partizani nisu dovoljno hranjeni. Uslijed toga se dešava da drugovi uzimaju hranu sami po kućama na taj način razbijaju svoje redove, krše organi ciju i disciplinu. Zbog toga ubuduće svaki odri i bataljon moraju imati svoje intendante dok ćete moraju imati ekonome koji će se brinuti o ishrani drugova. Isto tako štabovi bataljona moraju se brinuti o smještaju drugova. Ne smije se nikako dozvoliti da drugovi noćivaju po šumama ispod drveća u jesenjim noćima. To je dozvoljeno jedino kada nema nikakve druge mogućnosti. Prilikom pokreta svaki štab mora unaprijed poslati odgovorne drugove koji treba da se pobrinu za smještaj partizana i

Drugovi partizani a isto tako i partizanske stariješine nisu obratili pažnju na prisustvo seljaka u selima, zbog toga se desilo da su ti seljaci popalili neke kuće koje uopće nije trebalo paliti. Ovakvi postupci sužavaju našu antifašističku borbu, a neprijatelj iskorištava takve slučajeve u propagandi protivu nas. Ova činjenica ujedno je i dokaz da kod izvjesnih drugova postoji nerazumijevanje odnosa partizana prema civilnom stanovništvu, a napose prema civilnom stanovništvu — Hrvatima.

Kod nekih drugova pokazalo se političko nerazumijevanje karaktera naše Narodnooslobodilačke borbe. **Oni** su stajali na stanovištu da cijelu Španovicu treba popaliti, a Španovčane poklati Ovakvim stavom koji nije naš nego četnički onemogućio bi izvršenje našeg glavnog zadatka: **ostvarenje** borbenog jedinstva srpskog i hrvatskog naroda. **Politički** komesari moraju neumorno **objašnjavati** partizanima **put** kojim se mora ići, pokazati praktično kako je **bio** plodonosan politički rad **sa** domobranima **koji** neće da vode ozbiljnu borbu protivu nas.

Opšle napomene:

Neprijateljske snage u Španovici sastojale su se od domaćih bandita i oko 1 satnije stranih ustaša, spremnih za otpor. Zbog toga se očekivao jak otpor i stoga je planom bilo predviđeno da se izvrši izne-

naadni prepad na neprijatelja. Shodno tome napad je izvršen u klinovima koji su probili prvu odbranu, a zatim su se razvili po samom selu. Takvim načinom se izbjegla vatra neprijatelja koji se nalazio u spoljnoj odbrani sela.

Avijacija bandita Pavelića bombardovala je Španovicu, ranila i ubila nekoliko Španovčana, zatim je zapalila neke zgrade. Zene u Španovici su govorile: »Vi ste nas poštjednili, ostali smo živi«. Zar ovo nije raskrinkalo bandita Pavelića? Mi moramo koristiti ovaj slučaj pri našim dodirima sa hrvatskim narodom. S jedne strane ukazati naš pravedni bratski postupak, a s druge strane zločinačko držanje ustaških bandita i njihovih gospodara.

Poslije likvidacije neprijateljskih uporišta u gradu, prišlo se ka evakuaciji ratnog plijena i evakuaciji ustaške imovine. Usljed odsustva odgovornih drugova dogodilo se da je na nekoliko mjesta oduzeta imovina onim familijama koje nisu bile ustaške. Potrebno je pri svakoj četi, a to je dužnost političkog komesara, odrediti odgovorne drugove koji će se obavijestiti preko obavještajne službe, čiju imovinu treba plijeniti. Usljed odsustva odgovornih drugova po ovom pitanju ostaje u neprijateljskim rukama ogroman plijen. Drug odgovoran za evakuaciju mora se za čitavo vrijeme evakuacije i nalaziti uz štab koji rukovodi akcijom. Nepravilna su mišljenja drugova da imaju pravo na plijen samim tim što su učestvovali u borbi. Svaki partizan mora zaplijenjeni materijal, robu, pušku, municiju itd. predati svome komandiru i komesaru, a ovi podnijeti popis zaplijenjenog plijena i materijala svome štabu bataljona koji će prema potrebama i po mogućnostima vršiti raspodjelu.

U borbama u Španovici partizani Slavonije položili su ispit. Oni su dokazali da su sposobni da napadaju i jurišaju. Oni su dostojni partizanskog imena i pokazali se ravnim svojim drugovima iz Srbije, Hercegovine, Crne Gore, Like, Korduna i Banije i Bosne. Slavonski partizani nemaju još dovoljno borbenog iskustva koga će jedino steći u skorim borbama i što će biti osnovna garancija da će biti sposobni za izvršavanje i težih zadataka. U borbama koje su vođene u Španovici slavonski partizani su pokazali divne primjere herojstva i pošto-

vanja. Drug^o . . . uz najveće napore približio je brisanim prostorom ka opštinskoj zgradi sa dvije benzinske flaše. Poginuo je herojskom smrću u borbi svoga naroda. Isto tako pokazali su se dostojni imena narodnih junaka partizana naši bombaši koji su svojom smjelošću i odlučnošću doprinijeli brznoj likvidaciji uporišta. Samo uz pomoć ovakvih najboljih, narodu najodanijih sinova moći ćemo postići svoj cilj, očistiti našu zemlju od okupatora i njegovih slugu ustaša i četnika.

Primjetilo se da ne postoji ona velika ljubav i drugarstvo između partizana; to se vidi iz toga kako se pojedini partizani odnose prema svojim ranjenim i mrtvim drugovima. Ima nekoliko slučajeva da su poginuli drugovi ostali ležati na cesti. Ovo je žalosna slika, mi moramo odati počasti našim palim drugovima. Politkomesari na prvom mjestu a isto tako i svi partizani dužni su evakuisati ranjene drugove. Mrtve drugove izvući iz mjesta gdje se vodi borba a poslije ih uz vojničke počasti sahranjivati. . .

Naša Narodnooslobodilačka partizanska vojska ima u sebi veliki broj partizana Srba čije su familije većim dijelom poklane a imovina opljačkana od ustaških bandita. U svojim nastupima kroz hrvatska sela partizani — Srbi moraju svakim gestom pokazati da oni dijele hrvatski narod od ustaških bandi. Jedino na taj način moći ćemo stvoriti povjerenje između srpskog i hrvatskog naroda što je jedan od najvažnijih uslova za uspjeh naše Narodnooslobodilačke borbe. Politički komesari moraju razviti življi rad u našoj Narodnooslobodilačkoj partizanskoj vojsci, a isto tako i u pozadini, koristeći se propagandnim materijalom naših štabova i Komunističke Partije.

Zasjeda prema Pakracu javila je da se je bila povukla uslijed toga što su partizani ostali bez municije. Također se često čuje imam svega 5 ili metaka, pa ne mogu ići u borbu. Ovo pokazuje da naši drugovi ne shvaćaju šta je to, kako se partizanski ratuje. Naša municija i oružje dobijeno je isključivo od neprijatelja; neprijatelj i dalje ostaje

^o Vjerovatno je trebalo naknadno unijeti njegovo ime. pa je ¹⁰ propušteno.

glavni liferant. Prema tome naši rukovodioci moraju tako organizovati borbu da poslije svake borbe budu bogatiji sa municijom. Mi hoćemo da partizani ovako govore: »Imam samo pet metaka, moram ići u borbu da zaradim više«. Naša parola mora biti: »Nema municije bez borbe«. Da se ovaj zadatak ispuni pobrinuće se štab zone kao i odgovarajući niži štabovi. Svaki rukovodilac dobiće uputstvo za borbe koje će dati gore rečene željene rezultate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Petar Drapšin
Rade Bulat

BR. 24

NAREDBA GLAVNOG STABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 8 LISTOPADA 1942 GOD. O POHVALI ČETVORTE NOU BRIGADE I PRVOG I DRUGOG BATALJONA PETE OPE- RATIVNE ZONE¹

NAREDBA br. 21.

komandanta Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda
Hrvatske od 8. X. 1942

I. Pohvaljujemo partizane i komandni kadar IV Partizanske brigade Hrvatske, koja je uspješnom borbom protiv okupatora i njegovih slugu na teritoriji II Operativne zone znatno doprinijela proširenju Narodno-oslobodilačke borbe na ostale *rajeve Hrvatske. Djelatnost je te Brigade na teritoriju II Op. j^ne pomogla hrvatskom narodu tog kraja, da pojača svoju rbu za narodno oslobođenje, te da još odlučnije i organizov^v anije udari na okupatora i njegove plaćenike.

Oduševljenje s kojim su hrvatske mase na teritoriju II Op. dok h^{ekale} partizane IV Partizanske brigade najbolji je oslotf h f^{hrvats, d} narod pošao odlučno putem Narodno-JugasJavf-fc^u ^ednici s ostalim bratskim narodima

^v "jno • f^{rep, s} ^ «ožen na Sapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi
^» tonskog instituta pod br. i/3, k. 1471.

II. Pohvaljujemo partizane i komandni kadar I i II u nog bataljona V Operativne zone, koji su smjelim napadom ; talijanske okupatorske bande na cesti Ogulin—Jasenak i 27. o. mj. nanijevši im teške materijalne i ljudske gubitke, stojno odgovorili na zvjerstva, koja mrski okupator, prili svoje najnovije ofenzive protiv mirnih sela oslobođenog torija V Operativne zone, provodi. Nenrijatelj u svom divlj- kom bijesu pali i do temelja uništava sela, pljačka sve do dođe i ubija i odvodi nevine ljude, žene i djecu.

Partizani su I i II Udarnog bataljona V Op. zone u toj borbi protiv ubica svojih najmilijih dali dokaza [svoje hra brosti, odlučnosti i spremnosti] da divljačkim bandama oku- patora zadadu još teže udarce i tako osvete sve žrtve i patnje, . koje njihov narod ovih teških dana podnosi.

III. Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politički komesar
Vladimir Bakarić s. r.

Komandant 'I
Ivo Vladić² s. r.

Na znanje:

Vrhovnom Štabu Narodno-oslobodilačke partizanske i do- brovoljačke vojske Jugoslavije

Na znanje i postupak:

Štabu I Operativne zone

Štabu II Operativne zone

Štabu III Operativne zone

Štabu IV Operativne zone

Štabu V Operativne zone

Štabu I Proleterskog udarnog bataljona Hrvatske

Da je otpravak vjeran originalu **potvrdu**

Načelnik štaba

Ilija And/ić⁵

⁵ Ivo Rukavina

* Ilija Engel. Poginuo u selu Gornji MikJouž u Moslavini godine, kao načelnik Glavnog Štaba NOV i PO Hrvatske

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA KOMANDANTA GLAVNOG ŠTABA
NARODNOG ODREDA HRVATSKE OD 8 LISTOPADA 1942 GOD.
GLAVNOM ŠTABU O OBILASKU DRUGOG BATALJONA
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA¹

ZAMJENIK KOMANDANTA GLAVNOG ŠTABA
NARODNOG OSLOBODILACKOG PARTIZANSKOG
ODREDA HRVATSKE

8. oktobar 1942 god.
Perna

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTI-
ZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Izvještaj o obilasku
II bat. 2. umbo. pok. odreda

Dana 8. o. m. obišli smo II bataljon Zumbaračko-pokupskog odreda, koji se nalazio u selu Štipanu skoncentrisan za prelaz preko rijeke Kupe. — Stanje u bataljonu je sljedeće:

Bataljon se prebacio 24-IX-42 na ovu stranu Kupe, podlije borbe koju je vodio sa tri satnije ustaša sjeverno od Kupe. Bataljon se prebacio, pošto je imao pouzdane podatke o neprijateljskoj ofenzivi na njihov teritorij. U borbi se jedan vod bataljona bez naređenja prebacio preko Kupe, poslije je slijedilo prebacivanje čitavog bataljona.

Bataljon broji 163 partizana, od koga broja su 24 bolesna, a 15 ljudi je otišlo sa drugom Bulatom — u pravcu Slavonije. Od (ukupnog) broja su 63 Srbina, a ostalo Hrvati. Većinu u bataljonu čine seljaci.

Slab bataljona je potpun. Komandni kadar je dobar, prema našem utisku: Komandant ima autoriteta, a i dobar je vojnik; komesar* se razvija u dobrog komesara. — Komandiri četa, i vije izmjene, takođe zadovoljavaju.

Stanje i borbeno raspoloženje partizana — dobro.
Bataljon se stalno popunjava iz redova hrvatskog naroda. Svakodnevno stižu drugovi iz Zagreba (Danas, na pr. stiglo 7 drugova). — Prije neki dan je stigao jedan liječnik sa sanit.
¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod br. 8/1, k. 102 B.
² Rade Bulat
³ Simo Vučinić. Poginuo 19 ožujka 1943 kod Brezovice u Sloveniji.
⁴ Ivica Tomšić

materijalom koga je bataljon zadržao. Naređeno mu je da liječnika sa većim dijelom lijekova i materijala upute u G. S.

Politički rad u bataljonu nije naročito razgranat. U bataljonu ima 31 član KP i 12 kandidata i 25 Skojevaca. — 3 člana su isključena zbog pijanstva.

Po našem mišljenju disciplina u bataljonu nije najbolja. To se vidi po tome što se je nekoliko članova K. P. opilo, što je jedan vod samovoljno otišao iz borbe i uopće po ponašanju 1 partizana. Drugovi iz Šamarice traže da se vrate na svoj teren. U 3-oj četi bataljona nesuglasice.

Odnos hrvatskog naroda prema partizanima je vrlo dobar. Na putu za masovno aktivno učešće Hrvata u borbi stoji strah od represalija na porodice i sela. Partizane dočekuju najljepše. Masovno posjećuju zborove. — Po izvještaju drugova izgleda da se linija N. O. borbe sprovodila pravilno.

Politička situacija na teritoriji ovoga bataljona nije se izmjenila odlaskom bataljona, pošto je narod tumačio odlazak bataljona potrebom izbjegavanja borbe sa nadmoćnijim snagama, a pored toga patrolama koje su ostavljene na teritoriji održavane su stalne veze sa narodom.

Po izjavi jednog druga koji je 1-og krenuo iz Zumberka ustaše su ostale u Zumberku i tamo su se počeli utvrđivati. Spaljena su hrvatska sela: Planina, Cerovica i Osunja. Po pričanju istog druga poginuo je drug Štefek⁵ i sa njim još jedan komesar čete, vjerovatno drug Franjo Slovenec.

Bataljon »Jože Kraša« zajedno sa Štabom Z.-p. odreda nije se još bio vratio iz Slovenije. U Zumberak još nijesu bili stigli drugovi Seljo⁶ i Veco⁷ sa proleterskim bataljonom. Izgleda, po izvještaju toga kurira, da su se vratili nazad, ali on ih nije vidio nego je to samo čuo.

U II bataljonu smo našli i Stipu,⁸ koji čeka prebacivanje za IH zonu.

Bataljon će se noćas prebaciti preko Kupe.

U Perni smo našli i bivšeg komesara II banijskog bataljona, druga Despota.⁹ Drug D. ima zadatak da sa svojom četom »Matija Gubec« (jačina čete 30 ljudi) radi po hrvatskim selima južno od Kupe i da uvlači hrv. narod u partizane. Drug Despot izjavljuje da je stanje po hrvatskim selima u koje je¹⁰ on prodro (8 sela) dobro, narod upoznat sa borbom i traži

- Štefek Rogina
- ⁶ Franjo Ogulinac
- ⁷ Većeslav Holjevac
- ⁸ Pavle Vukomanović
- Milan Despot. Poginuo 1943 godine.

• Drug je pošao po oružje u područje.¹⁰ Mi smo ga vra-
ortizj¹¹ ja oružje gleda zadobiti sa svojim ljudima, a prvom
ri m ćemo ga naoružati. Despot je tražio oružje za 50 ljudi.
^p t drug Despot i drugovi iz II bataljona misle da bi likvi-
ustaškog sela Bučice bila vrlo značajna za dalji odnos
hrv¹² naroda prema našoj borbi.

Jutros je V Brigada postavila zasjedu kod Kamenskog
M ta na rijeci Glini dvjema ustaškim satnijama. Konačni re-
itet još nije potpuno poznat, ali operaciju smatramo kao
neuspjelu, pošto su ustaše iako su bili ušli potpuno u klopku,
uspjeh da se iz iste izvuku. Ispitaćemo do koga je krivica za
neuspjeh.

Prema dosadašnjem pričanju, izgleda, da neprijatelj ima
oko 20 mrtvih. Kod nas ima prema dosadašnjim izvještajima
3 mrtva i 2 ranjena.

Uhvaćene su neke puške i vojni materijal.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Oficir pri štabu
Đ.^u Jovanić

Zamj. kdanta
Gošnjak¹²

ⁿ Odnosi se na Komandu kordunaškog područja.
Đoko
Ivan

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG MOSLAVAČKOG NOP ODRI-
DA OD 8 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPFRA-
TIVNE ZONE O NAPADIMA NA V. MLINSKU, HERC-
VAC, GRUBIŠNO POLJE I ŠPANOVICU¹

STAB
I MOSLAV. ODREDA
N. O. P. O. HRVATSKE

8-X-1942
Br. 1-42

ŠTABU III OPERAT. ZONE. N. O. P. O. HRVATSKE

Negdje!

Izvještaj o akcijama

9-IX-1942. *V. Mlinska*. U napadu na neprijateljsko uporište* sudjelovao je čitav bataljon.² U mjestu se nalažila posada od kulturbundaša, njih 62. Napad je vršen u 4.15 časova. Glavno uporište bila je seoska škola. Inače selo bilo je opasano mnogim nadkritim rovovima. Prva četa osvaja na juriš školu i zapaljuje je sa benz. bocama. Jedan dio neprijateljskih vojnika sa oficirima povlači se u jednu dobro građenu zgradu gdje pruža očajni otpor, Tom prilikom teško je ranjen naš komand drug Mijo Bobetko¹ i poginuo komesar II čete drug Josip špoljar. Nakon borbe od 1,30 čas. skršeno je i to uporište.

Neprijatelj je ostavio cca⁴ 30 mrtvih.
Plijen: 8 karabina, sanduk municije i mno-
drugog ratnog materijala. Naši ukupni gubici iz-
nose: 1 mrtav, 1 teže i 2 lakše ranjena.

11-IX-1942. Ujutro prelaze snage S. M. B. P.⁵ Odreda oko 6,30
željezničku prugu Veliki Grđevac—Garešnica, sje-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 25/2, k. 102 B.

² Moslavački bataljon

³ Poginuo u Hrvatskom Zagorju 1944 godine, kao operativni oficir Štaba Desetog (Zagrebačkog) korpusa.

⁴ Oko

⁵ Skraćenica znači: slavonskih, moslavačkih, banijskih partizan-
skih.

verno od stanice Hercegovac, pred dolazak voza iz Bjelovara. Napada se voz. Naša jedna četa vrši osiguranje sa III i V Banijs. bataljonom⁶ i nešto prije 8 časova naiđe jedna satnija domobrana iz Pavlovca jer je čula borbu koja se vodila sa banditima koji su uspjeli umaknuti iz voza u želj. stanicu Hercegovac. Osiguranje sačeka dolazeće domobrane i za deset minuta potpuno ih rasprši. Mi smo od ukupnog plijena dobili: 5 karabina, 300 metaka i nešto spremne i sanitetskog materijala. Zarobljeno 16 domobrana. Likvidiran je jedan ustaša. Mi smo bez ikakve žrtve. Nailazi neprijateljski avion i bombarduje položaje borbe bez efekta.

17-IX-1942. Naše snage u jačini jedne čete vrše napad na rudnik Babičku u Bilo Gori, gdje je zaposleno 400 rudara. Dnevni kapacitet je 8 vagona uglja. Uništena su sva postrojenja i zapaljena. Porušeno preko 400 m pruge i 800 m telefonske veze. Zaplijenjeno je bolničkog materijala, razne robe 1 550 kg eksploziva. Istodobno je vršen napad na želj. stanicu Kloštar (Podravina) i na mjesto Pito-
maču po banijs. bataljonima⁷ u čijem su se sastavu nalazile i naše snage kao i slavonske snage⁸ pri čemu smo mi dobili:

11 karabina, 200 kom. municije i 115.000 kn.

28-IX-1942. *Grubišno Polje*. U napadu na neprijateljsko uporište, koje je sresko mjesto, sudjelovale su S. M. B. N. O. P. snage. Od našeg Bataljona sudjelovalo je 72 borca sa zadatkom da likvidira želj. stanicu, pročisti jedan dio terena koji je bio posut bunke-
rima i zasjedama a zatim da u savezu sa snagama bosan. proletera¹ udari na glavno neprijateljsko uporište ustaški logor. Zadatak je izvršen. U bor-
bama koje su bile oštre i teške imali smo žrtve: 2 mrtva, 2 ranjena i jedan izgubljen.

Plijen: 1 p. mitraljez, 52 karabina, 1800 kom. me-

* Sedme banijske NO brigade
Isto

Jedan bataljon iz sastava Prvog slavonskog NOP odreda
Poslije • • • su bili dio Proleterskog bataljona Bosanske Krajine,
u Cerni, • • • borbi protiv četnika i ustaško-domobrantskih jedinica
teren t • • • Bosni, oni su se Pobili, 13 lipnja 1942, u Slavoniju, na
» IH ^ opeia, t* vne zone. Na ovom terenu vodili su borbe sve do
pada, kada su se vratili na Kozaru.

taka, razne spreme, 25 kompletnih odijela dombranskih, veliki broj ostale spreme i 30.000 kn

5-X-1942. *Španovica*. U akciji na krvavo ustaško uporište Španovicu sudjelovale su i naše snage u Jačini od 72 borca.¹⁰ Zadatak je bio držati streljački stroj oko mjesta da ne bi banditi pobjegli iz mjesta. Zadatak je potpuno izvršen. U toku borbe likvidirano je cca 25 bandita a zarobljeno je 9. Plijen: 10 karabina, 620 metaka, nekoliko pari cipela i odijela. Bez žrtava.

U svim gornjim operacijama sudjelovala je samo naša 2 četa (osim akcije u V. Mlinskoj) dok su se naše druge snage Bataljona nalazile stalno na svojem sektoru. Ta četa bila je pod rukovodstvom p. kom. John Turčinović-Surog¹¹. Sve akcije vođene su u sklopu S. M. B. N. O. Odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Franjo Knebl

Komandant
Marijan Cvetković

P. S.

14-IX-42. *Diverzija*. Naša četa pojačana nekim snagama 111 Banijskog bataljona vršila je diverziju pruge na sektor V. Grđevac—Pisanica. Diverzija se izvodila noću u 12 časova. Razvaljeno je preko 120 m pruge i preko 550 m ptt. veze i stupova. Na pruzi se zadržalo 1 sat.

S. F. — S. N.

Komesar

Komandant

¹⁰ O napadu na Španovicu vidi dok. br. 21, 23 i 27.
¹¹ Pomoćnik političkog komesara ove čete bio je Ivan TUM
vić-Suri.

**„RČTA! ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 9 LI-
ofnA 194⁹ GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
STO riTSKE O VOJNOJ SITUACIJI NA TERITORIJI ZONE
10 NAPADU NA GRUBIŠNO POLJE I ŠPANOVICU¹**

STAB

nr OPERATIVNE ZONE
«AR OSLOB. PARTIZ. ODREDA

* HRVATSKE

Broj: 557

Dana 9. X. 1942

21. X. 1942

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTI-
ZANSKIH ODREDA HRVATSKE

1) Vojnička situacija na sektoru naše zone

U zadnje vrijeme nije bilo značajnih vojničkih promjena na našem sektoru. Neprijatelj je bio počeo pripremati veliku ofanzivu na nas, ali uslijed pojačane djelatnosti partizanskih snaga u ostalim krajevima zemlje izgleda da je bio prisiljen da odustane od te ofanzive. Prema obavještenjima koja imamo, < koja su vrlo slaba, neprijatelj je bacio najveći dio tih snaga u Bosansku Krajinu, Baniju, oko Zumberka, a jedan dio od tih snaga upućen je na Frušku Goru, gdje je neprijatelj izvršio jednu dosta jaku ofanzivu.® Neposredno u krajevima oko Psunja i Papuka neprijatelj još nije poduzimao veće vojničke pohode, ali zato svakodnevno sa manjim snagama od nekoliko stotina zalijeće se na naše područje gdje vrši pljačku i odvodi stanovništvo u logore. Pošto se u ovom vremenu jedan dio r>ših snaga nalazio na putu po Moslavini, Bilo Gori i Podra-
"ni sve do Đurđevca,³ neprijatelj je bio zbunjen i iznenađen Pojavom jačih partizanskih snaga na tome području. Na tom b-f". U SP Sa nama kre^tale partizanske jedinice koje su pre-
" ene 12 Banije⁴ i jedan ojačan bataljon iz Moslavine.® Na tom

.s»orici, J?^{riginal} P ^ n na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
^ » S mstituta pod br. 28/2, k. 102 B.

N'rijemci I na ofanzivu koju su na Fruškogorski odred vršili
" Prv i' 1 domo brani u kolovozu 1942 godine,

slavonski NOP odred

• f® na Sedmu banijsku NO brigadu.

• sastava Prvog moslavačkog NOP odreda

sektoru neprijatelj je zatečen potpuno dezorganizovan i bez ikakvih mjera jače predostrožnosti, sa slabijim posadama, u sa slabom odbranom većih mjesta. To nam je omogućilo na pad na nekoliko većih neprijateljskih mjesta (Pitomača, Kloštar, Grubišno Polje). Na čitavom području oko Papuka, Psunja i ostalih slavonskih planina neprijatelj još uvijek drži po manjim mjestima manje posade (50, 80, 100, 150 itd.) vojnika koji brane ta mjesta.

O vojničkoj situaciji na sektoru Fruške Gore nemamo gotovo nikakvih obavještenja, jer još uvijek sa Fruškom Gorom nemamo gotovo nikakvih veza. Čujemo samo toliko, da je neprijatelj poduzeo jaču ofanzivu, da je prešao čitavu Frušku Goru, ali da se većina naših snaga uspjela izvući iz okruženja. Bitaka je bilo i to uglavnom odbranbenog karaktera.

Poslije nekoliko izvršenih akcija na sektoru Moslavine i Bilogore naše su se snage povukle u pravcu Slavonije. Sa nama su došle banijske snage i jedan dio moslavačkih. Ovo je učinjeno radi toga, jer je u operativnom planu bilo predviđeno nekoliko krupnih akcija, koje mi sami bez pomoći drugova iz Banije i Moslavine ne bi još zasada mogli izvršiti. U planu je bilo predviđeno da se napadne Daruvar. Ali uslijed nagle promjene u brojnom stanju posade u Daruvaru akcija je za izvjesno vrijeme odložena. Napominjemo da ovo pojačanje nije uslijedilo uslijed toga što je neprijatelj možda doznao za naše namjere, nego uslijed toga što je pripremao ofanzivu na Bilogoru.

Ofanziva na Bilogoru je u toku. Oko 11.000 neprijateljskih vojnika (najviše kulturbundaša, zatim ustaša, a najmanje domobrana) nastupa u nekoliko kolona i pretresa Bilogoru. Neprijatelj tuče sa artiljerijskom vatrom, minobacačima i avijacijom sav teren ispred pješadije, a sa oko 20 lakih tenkova krstari svim prolazima kojima mogu tenkovi prolaziti. Od naših snaga ostao je samo 1 vod od 60 ljudi koji se je uspio sretno izvući, pomlativši u jednom kratkom sukobu 5 ustaša. Neprijatelj na tom sektoru uništava srpsko stanovništvo, koje ubija i odvodi u logor. Prema obavještenjima koje dosada imamo, dosada je nastradalo 5 velikih sela koja su uglavnom bila naseljena srpskim stanovništvom.⁸

2) Akcije

Noću između 27 i 28. [IX.] 1942. kombinovane snage slavonskih, banijskih i moslavačkih partizana napale su neprij²¹

* U ovoj neprijateljskoj ofanzivi uništena su i spaljena sela: Velika i Mala Peratovica, Dapčevica, Lončarica, Velika - ^ i Barna.

uporište Grubišno Polje⁷ (kotarsko mjesto). U mjestu teljsko[^] ustaša i domobrana. Na našoj strani u napadu je i^e b! o^{va}io 500 partizana, dok je 400 vršilo osiguranje na j^a Grubišnom Polju. Nakon borbe od 5 časova naše p^{3Z} i^e -agospodarile najvećim dijelom mjesta. Nakon pola s^u s^j rbe predalo se je 104 domobrana, 1 satnik, 2 natporuč- k 1 zastavnik, nekoliko podoficira, 1 dak-narednik, koji prih^uvio puškomitraljez i počeo odmah da tuče po nerpri- e[{] v^u > j^a dak-narednik je ostao kod nas. Borba oko ostalih i'biekata gdje su se nalazili žandari i ustaše bila je mnogo žešća i trajala mnogo dulje. Poslije borbe od 3 sata likvidirana jo i žandarmerijska stanica. Poginulo je 30 žandara dok je 11 zarobljeno. Likvidiran je i stari ustaški logor i dom ustaške mladeži Isto tako uništen je neprijatelj na željezničkoj stani- nici i stanica je zapaljena. Neprijatelja koji se je nalazio u novom ustaškom logoru i građanskoj školi (velika i čvrsta zgrada na sprat) nismo uspjeli uništiti. Razlog tome bio je taj. što smo se morali već u 6 sati povući jer je očekivana znatna pomoć neprijatelju od pravca Bjelovara i Virovitice, a pravci odstupanja i povlačenja po danu su vrlo nezgodni jer je teren ravan i otkriven. Naše su snage zagospodarile i sa zgradom kotarskog suda i kotara, i odatle pustile sve zatvorenike kojih je bio velik broj. Zarobljeno je 145 pušaka, 4 puškomitraljeza. 6.000 puščane municije, mnogo vojne odjeće (200 pari novih cipela). Neprijateljski gubici su oko 120 mrtvih i ranjenih. Zarobljeno je 19 ustaša. U toj akciji poginuo je i komandant i slavonskog bataljona drug Nikola Sipić vodeći naše snage zasjedu prema Velikim Zdencima. Naši gubici su 12 mrtvih i 22 ranjena.

Akcija na Grubišno Polje imala je ogroman vojnički i politički značaj. To je prvo sresko mjesto koje je napadnuto u ovim krajevima. Osim toga to je mjesto koje je najviše pro- uo krvi u tom kraju. U njemu su živi ljudi bacani sa balkona sokolskog doma, parani im trbusi i činjena nad njima zvjerf^{kakva} samo ustaše mogu da čine. Srpski je narod u tom "aju sa velikim oduševljenjem primio tu akciju. 118 kola bilo svak^{rganiZOV} i^{no} za evakuaciⁱ u zaplijenjenog materijala. Na m[^] V^{om} se vidⁱela ogromna radost što je doživio čas kada je "»Mao da ude u Grubišno Polje.

probi^eni domobrani su zadržani kod nas dva dana. Uka- l^m je prava drugarska pažnja. Priređena im vrlo dobra

t .. MO br[^], r^f v^o i^{akcijl} učestvoval^e su slijedeće jedinice: Sedma banijska s'nvonskü^g Q^p 3[^] ^ N O P 00160 1 jedan bataljon iz sastava Prvog

hrana, dok je oficirima priređen posebni banket. 4 domobran« su ostala u partizanima, dok su svi ostali pušteni svojim kućama. Ustaše su temeljito ispitane, 12 ih je strijeljano, dok i* ostalih 7 pušteno kući.

Prilikom ulaska naših snaga u Grubišno Polje rastun^L je letak »Građanima Grubišnjog Polja«, koji je razasut no 1 gradu za vrijeme akcije. Jedan primjerak toga letka pila. I žemo izvještaju.⁸

Noću izmjeđu 28. i 29. IX. 1942. II bataljon I Odreda izvršio je napad na Donji Caglić (sekcija Pakrac). Neprijatelj I je uspio pobjeći iz mjesta pošto je mali broj partizana učestvovao u napadu, tako da nije bio postavljen obruč oko mjesta. Naše su snage upale u mjesto i nakon borbe od 1 sata neprijatelja razjurile. Zarobljeno je 4 karabina, 18 lovačkih pušaka, 3 sanduka municije, mnogo vojničkih odijela i druge spremne. Zapaljeni su svi objekti u kojima se nalazila neprijateljska posada. Isto tako, zapaljena je općina i žandarmerijska stanica. Na našoj strani bio je 1 mrtav. Poslije akcije cesta I Okučani—Lipik—Pakrac temeljito je prekopana. Neprijatelj I je napustio ovo uporište i još se do danas nije pokušao vratiti u njega. Poslije izvršene akcije naš II bataljon umarširao je u selo Bijelu Stijenu. To je selo gdje je banda do nedavna držala posadu i prema nama je bilo neprijateljski raspoloženo. Dolaskom partizana i poslije održanog mitinga, seljaci, koji su svi Hrvati, su se uvjerali, da je sve ono laž što neprijatelj priča o partizanima i vrlo lijepo i srdačno su ispratili partizane, koji su u selo došli i iz njega otišli sa pjesmom, pjevajući: »Nema seljaka, nema junaka«... Poslije te akcije potpuno gospodarimo nad cestom Okučani—Lipik—Pakrac i neprijatelj na njoj ne vrši nikakav saobraćaj.

29. IX. 1942 i 30. IX. 1942. naša 3. četa III bataljona I Odreda imala je puškaranje sa kulturbundovcima koji su pokušali da poprave prugu Daruvar—Virovitica—Barč (koja već preko 3 mjeseca ne radi), kako bi mogli iz ovih bogatih krajeva izvlačiti žito i stoku. Ono što je banda preko dana popravila, to je četa po noći razrušila. U tim puškaranjima poginuo je 1 njemački oficir i 2 kulturbundovca, zarobljeno je 2 karabina i 10 bombi za minobacač (50 mm).

1. X. 1942. pokušao je neprijatelj da prodre na naše područje cestom Voćin—Zvečevo—Kamenska. Naš 1 vod ga je zadržao i razbio. Neprijatelj je otstupio ostavivši na bojnom polju 8 mrtvih.

Proglas je u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 28/2-

• među 4 i 5 X. 1942. kombinovane snage slavonskih, ^{NW^}-i?kih i moslavačkih partizana,⁹ napale su najkrvavije ustasik ^{SGio} u krajevima sjeverno od Save čuvenu Spakovice (Pakrac) i manje selo Dragović, koja su bila novicu istr. Jtavo. slavonski sa svojih zvjerstava i krvološtva.

hiljada Srba je otjerano u logor, poklano i pobacano. Nekoliko srpskih sela bilo je popaljeno od strane tih ^U u Snanovica je selo sa kojim se sam Pavelić ponosio i kao uzor kakova treba da budu ustaška sela. U toj ^{k:7''?klo} rii iič^tvovalo je 1.700 partizana. Borba je trajala 2 noći. U mjestu je bilo 220 domaćih ustaša i 40 ustaša iz stožerne bojne. U napadu na mjesto učestvovalo je 600 partizana, dok je ostatak bio na osiguranju, streljačkom stroju oko mjesta i u rezervi operativnog štaba. Nakon borbe od 30 sati, naše su snage zagospodarile mjestom. Uništen je otpor neprijatelja na svim tačkama. I ovom prilikom su dokazali slavonski partizani da sa svojom borbenošću ništa ne zaostaju za drugim partizanima naše zemlje (isključivo slavonske snage su učestvovali u napadu). Nekoliko zadnjih borbi ih je toliko očeličilo da su sposobni da izvršavaju i krupne vojničke zadatke. Naši gubici su 12 mrtvih i 44 ranjena. Neprijatelj je imao 160 mrtvih, a zarobljeno je 160 mještana, među kojima veliki broj žena i djeca; od tih je 44 strijeljano,¹⁰ dok je sa ostalim održan miting i pušteni kući. Oko 69 bandita pohvatale su naše zasluge koje su činile obruč oko čitavog mjesta. Uхваćen je i tabornik iz Španovice koji je strijeljan; u borbi je poginuo 1 ustaški poručnik i 1 zastavnik iz tjelesne bojne Pavelićeve koji je bio čuven sa svoga krvološtva u ovom kraju (emigrant). Vojni objekti u kojima se je neprijatelj zadržavao su zapaljeni (izuzev crkve). Izgorio je veliki broj kuća iz kojih je davan otpor, a pošto je vjetar duvao izgorio je veliki broj kuća za koje nije bilo naređenje da se pale.

5- X. 1942. oko 9 časova počela su pristizati neprijatelju pojačanja iz Lipika i Pakraca. Naše zasluge, koje su bile postavljene u tom pravcu, su neprijatelja zadržale i odbile uprkos pojačanja koja su dolazila sa kamionima i motorbicima. Banda vidjevši da ne može time ništa postići povukla se. Kratko vrijeme iza toga nadletio nas je 1 izviđački avion ^{t p}, sata iza toga počeli su stizati bombarderi koji su nas u valova bombardirali (od toga 1 val po samom selu), izručivši ^{ldo} bombi, od kojih su neke bile teške do 100 kg. Ovo

Vitli dok. br. 21 i 23. idjani djeca bili su potpuno zaštićeni, a od muikaraca strivall „m' oni ^{23 ko} Je Istragom utvrđeno da su, kao ustaše, učestvovali u paljenju i pljački okolnih srpskih Sela. Vidi dok. br. 131.

bombardovanje nije omelo naše partizane da i dalje izvršuju svoje zadatke, no na jednom mjestu neprijatelj koji je opkoljen u općinskoj zgradi uspio je iskoristiti zabunu naših partizana za vrijeme bombardovanja i njih 18 uspjelo je uted iz općine. Neki od tih su kasnije pohvatani i pobijeni po kulml ruzima. U toj borbi zarobljeno je oko 100 pušaka, i belg puškomitraljez i 7 prsnih mitraljeza (bez municije), 6.000 metaka. 10 bombi za minobacač cal. 50 m/m i 80 ručnih bombi. Zaplijenjena je velika količina raznog materijala. 600 kola izvlačilo je iz sela napljačkanu imovinu koju je banda napljačkala u okolnim selima za vrijeme krvave ustaške vladavina i Zaplijenjeno je preko 150 komada marve, mnogo konja, preko 80 komada svinja.

Španovica je vojnički za nas predstavljala jednu ogromnu prepreku, jer je to bilo jako uporište koje je usječeno duboko u naš teritorij i dominiralo na cesti Pakrac—Požega koja je vrlo važna saobraćajna veza za neprijatelja. Likvidacijom Španovice omogućena je mnogo brža i lakša veza između naših jedinica koje se nalaze na Psunju i Papuku. Poslije likvidacije toga uporišta neprijatelj opet ne vrši nikakav saobraćaj na cesti Pakrac—Požega.

Likvidacija Španovice predstavlja za nas još veći politički značaj. Tom likvidacijom je prosto odlaknulo narodu toga kraja. Nestalo je svakodnevnih puškaranja i zalijetanja u naša sela, ubijanja, pljačkanja i klanja. Narod se je iz nekih sela počeo vraćati svojim kućama ,nakon provedenih nekoliko mjeseci po logorima u šumi. Srbi ovoga kraja još jednom su se mogli čvrsto uvjeriti da su partizani zaista njihovi zaštitnici, da su partizani pravi narodni osvetnici i da niko neće moći izbjeći toj pravednoj narodnoj osveti. Sami Španovčani su govorili da će Španovica pasti samo onda kad padne Zagreb, i takovo mišljenje je vladalo u svim ustaškim redovima ovoga kraja. Krvnici su govorili da partizani ne smiju napasti Španovicu. Zarobljenici su sami izjavljivali »da im je to i trebalo da ih je dragi Bog kaznio, a oni koji su pušteni kućama zahvaljivali su Bogu i partizanima što su ostali na životu, govoreći kako je sve ono laž što su im ustaše govorili o partizanima. Svi su bili uvjerenja da ćemo ih sve poklati a naročito su se bojale žene i djeca, međutim niko od žena i djece nije nastradao. Istovremeno je i Španovica opomena i signal svima krvničkim selima da ih sudbina čeka. Politički je ovo tim veća dobit što su partizani! bili u mnogo hrvatskih sela u kojima ni jednom Hrvatu n« ni dlaka sa glave pala.

3) Organizaciono stanje

Razvojem političke i vojničke situacije u našoj zoni u toku neke promjene u organizacionom pogledu.

SU a) Formira se I Slavonska udarna brigada.¹¹

b) Formiran je 1. Udarни bataljon od Banijske proleterske * te nadopunjen sa našim borcima sa ukupno 170 karabina i 6 miškovnitraljeza koji se baš danas uputio u pravcu Kalnika.

c) Formiran je Udarни bataljon od 200 boraca sa 6 puško-mitraljeza koji se danas upućuje na sektor Bilo Gore.

d) Vrlo velik nedostatak i vojnički i politički a i organizacioni jeste to što još do danas nismo uspjeli uspostaviti solidnu vezu sa Fruškom Gorom. Do danas je kod nas bio samo 1 kurir iz Fruške Gore koji je došao sa zadatkom da uspostavi vezu. Mi smo odmah sa njim uputili 2 naša kurira, ali se oni još do danas nisu vratili. Ovih dana ćemo poslati neodloživo ponovno kurire za Frušku Goru.

e) Formiraće se manji odredi.

f) Uspostavljaju se mobilizacijski centri, za I Odred 2 centra, a za II Odred 2 centra. Mobilizacijski centar za ljudstvo koje dolazi iz većih gradova biće pri štabu Zone.

g) Formirana je omladinska četa u I Odredu, 1 nastoji se uvlačiti sve više omladine u borbu.

h) Uspostavljaju se komande mjesta i područja.

4) Borbenost i disciplina

U zadnjim akcijama naši su partizani pokazali veliku borbenost. Sve zadatke koje je komanda postavila pred borce, borci su ispunjavali zaista hrabro i junački. Jurišajući na neprijateljska gnijezda i čvrste tačke otpora, padao je dosta velik broj drugova, ali to ih nimalo nije pokolebalo da i dalje hrabro jurišaju i izvršuju dobiveni zadatak. Mišljenje »da su slavonski partizani mekani i neborbeni« sasvim je netačno. Naprotiv pokazuje se da u zadnjim borbama pokazuju sve veću borbenost.

Disciplina je zadovoljavajuća iako bi mogla biti mnogo bolja. No i u tom pravcu svaki dan se osjećaju znatna poboljšanja.

Posljednje akcije koje su po svome obimu bile najkrupnije, naši partizani vršili, pokazale su da je Partizana znatno u porastu. Konačno i sami partizani, samo disciplinovan borac može izvršavati zadatke koji se pred njega postavljaju.

Prilikom odlaska u selo Budićima 11 listopada 1942 godine. Prema Štabu NOP odreda hrvatske brigada je u prosincu naziv Dvanaesta NOU brigada Hrvatske.

100

ti* li se pri tome razmerno malo politički radilo. Da bi se
ie i taj rad popravio dato je ovih nekoliko dana da se
i to su¹ 3^e 2j^{vo} poradi i da se ljudstvo odmorom od velikih
1 U T Akcije koje neposredno imamo u planu jesu slijedeće:
. prekopavanje ceste i drugih saobraćajnih veza i to
mnogo jače nego što je to dosada bilo učinjeno.

¹Cothc) Nastupanje sa novoformiranom brigadom prema istočnim dijelovima Slavonije sa zadatkom uništavanja nekih važnih industrijskih centara po neprijatelja.

4

Napomena:

Ovih dana je drug Ilija Gromovnik¹³ završio kurs sa 18 slušača. Isti su sada snabdjeveni sa svim potrebnim materijalom i eksplozivom i polaze u akcije.

Polit, komesar
Gašpar¹"

**Komandant
Grga¹⁴**

Pokazalo se da mnogi kuriri nisu dovoljno svjesni zadatka koji pred njima stoji. Stoga se poduzelo potrebne mjere da ih se poduči i da im se obrazloži što znači u našoj borbi pravilno funkcionisanje kurirske službe. Namjerava se čim se zato ukažu potrebni preduslovi da se održi jedan kurs o značenju kurirske službe, da se drugovima kuririma dadu potrebna znanja o službi veze.

Lica koja se nalaze u štabovima imaju volje za posao koji im je dodijeljen ali se pokazuje da se vrlo često ne mogu snaći i da nisu dovoljno elastična prilikom rješavanja zadataka koji se pred njima postavljaju. Sve to osoblje je uglavnom nedovoljno obučeno, pa je potrebno u tom pravcu učiniti kako po vojnoj tako i političkoj liniji.

Ivan Hariž
Karlo Mrazović
G'ga Jankcs

Ivan Hariž
Karlo Mrazović
G'ga Jankcs

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE DALMATINSKE NOU BRIGADE OD 9 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU ČETVORTE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA PROTIV TALIJANA I CETNIKA NA SEKTORU SELA PEULJE¹

STAB II-e DALMAT.
N. O. U. BRIGADE

9 oktobra 1942
10.30 sati

ŠTABU IV-e OPERATIVNE ZONE

Jutros oko 5.30 časova Talijani u zajednici sa četnicima! napali su naš IV-i bataljon u Peuljama. Napad su izveli frontalno na naše položaje, kao i bočno iz šume iznad sela Podgore. Neprijatelj je uspio iznenadnim napadom da rastjera i obezglavi Stab bataljona..² položajima primili su borbu i vjerovatno da..³ sada vode. Mi smo odmah uputili jednu četu iz II-og bataljona da preko Marina Brda udare u bok neprijatelju i time omogućće izvlačenje djelova IV-og bataljona, koji su ovoga momenta bili opkoljeni.

Ovoga momenta stigao je komandant⁴ IV-og bataljona. Kaže nam da su bili iznenađeni i opkoljeni skoro sa svih strana. Borba se primila i vodila izvjesno vrijeme, a zatim su otstupili u pravcu Marinog Brda. U toku borbe naši su imali po izvavi komandanta 6 mrtvih drugova i jednu drugaricu. Ovo nije još sasvim sigurno, jer tačne podatke još nemamo. Jedan je drug teže ranjen. Neprijatelj je imao također priličan broj gubitaka. U kuću u kojoj je bila zastava i talijanski zarobljenici, koji su trebali biti zamijenjeni, pogodio je bacač i kuća je izgorila. Ne zna se tačno da li su ovi Talijani uspjeli da se izvuku iz kuće ili su izgorjeli. Zastava je izgorjela u kući.

Izdali smo naredenje II-om bataljonu da sa svoje dvije čete i ostatkom IV-og bataljona uradi slijedeće: U slučaju ako neprijatelj produži iz Peulja u pravcu Livna, da ga napadnu

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi CK SŠ pod br. 3276.

²*, " Tekst je nečitljiv zbog razlivenosti mastila i dotrajalosU³ kumenta.

* Stevo Perić

• iz pozadine; a u slučaju da ostanu večeras u toku noći p¹ulicama. da ih napadnu i rastjeraju. Napad bi bio izvršen u toku noći. Ako se neprijatelj povuče, ponovo će se držati položaji u Peuljama.

Mi smatramo da ovo nije neki jači i ozbiljniji napad, koji h mogao ugroziti Livno, zato nismo naredili da jedan od bataliona koji se nalazi na pravcu Grahovo—Drvar dođe ovamo. Moglo bi se desiti da je ovo neki manevar tako da mi koncentrišemo snage na ovom pravcu, a oni da izvrše glavni napad i prodor prema Drvaru. Obaviješteni smo da je u toku jučerašnjeg dana Talijanima došlo pojačanje u Grahovo. U svakom slučaju vi obratite pažnju na ovaj pravac, pošto su naše snage male da bi mogle zadržati neku jaču kolonu koja bi operisala u pravcu Livna. Iznad Peulja nalazi se drug Ljubo,⁸ te ukoliko bude imao od nekih novijih podataka obavijestite vas neposredno.

S. F. — S. N.

Politkom
Marko Jurlin

Komandant
Ljubo Vučković

Primljeno .10. [oktobra] 1942 god. u 10 h
i saopšteno Štabu IV operat. zone putem
telefona."

Marko^T

b¹igade¹Ubo Truta - tadašnji operativni oficir Druge dalmatinske NOU

W^{Jp}isano na Poledini dokumenta
Marko Jurlin

BR. 29

NAREDBA ŠTABA ČETVORTE NOU BRIGADE OD 9 LISTO.
PADA 1942 GOD. O POSTAVLJENJU RUKOVODEĆEG Ka*
DRA U BATALJONIMA I O POHVALI BORACA I STARJRI
ŠINA ZA POKAZANU HRABROST U BORBI¹

NAREDBA BR. 2

KOMANDANTA IV. PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE
ZA 9-X-1942 GOD.

I.

Postavljenje

Za oficira za vezu ove Brigade postavlja se drug Škaljac Rade, dosadašnji vodnik I čete I bataljona. U I bataljonu postavlja se za komesara I čete drug Gledić Đuro polit, delegat II čete istog bataljona. Za zamjenika polit, komesara I čete postavlja se drug Slijepčević Miloš polit, delegat iste čete. Za zamjenika komandira I čete, postavlja se drug Radović Stevan vodnik iste čete. —

Za vršioca dužnosti komandira II čete, postavlja se drug Martinović Đuro vodnik iste čete. —

Za komandira III čete, postavlja se drug Štakor Petar vodnik I čete istog bataljona. Za zamjenika komandira III čete, postavlja se drug Pavlović Stevan vodnik iste čete. Za zamjenika polit komesara III čete, postavlja se drug Relja Miloš polit, delegat II čete istog bataljona. —

II.

U II bataljonu postavlja se, za komandira III čete drug Cuić Đuro vodnik iste čete, a za zamjenika komandira čete postavlja se drug Miletić Duš¹ vodnik I čete.

Za zamjenika komandira II čete, postavlja se drug Carević Grujo, vodnik iste čete.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 3/5, k. 830.

III.

U III bataljonu postavlja se za polit, komesara I čete, drug Gubić Ilija² polit, delegat II čete I bataljona, a za zamjenika polit, komesara I čete postavlja se drug Kudus Miro polit, delegat iste čete.

Za zamjenika komandira II čete postavlja se drug Grubješić Dušan³ vodnik iste čete. Za zamjenika polit, komesara II čete postavlja se drug Vidočić Nikola polit, delegat iste čete.

Za zamjenika komandira III čete postavlja se drug Bijelić Đuro vodnik iste čete. Za zamjenika polit, komesara III čete postavlja se drug Ranitović Dušan polit, delegat I čete I bataljona.

IV.

Svi naprijed postavljeni drugovi prišće oznake koje su predviđene u Biltenu V. Š. broj 17-18-19.

Komandanti i komesari bataljona pozvaće novopostavljene drugove i upoznati ih sa dužnostima.

V.

Pohvaljenje

U borbi koja je vođena u Sloveniji kod rudnika Kanižarice istakli su se partizani II bataljona, i to drugovi Sudar Milić, Vojnović Mile i Šeketa Ivan, te starješine i partizani III bataljona u borbi koja je vođena kod Ostriža i to drugovi Uroš Opačić komandir I čete, vodnici Gojak Miloš i Grudić Đuro i partizani Dokić Milić, Bulić Milan i Manojlović Nedo, a naročito se istakao drug Popović Milivoj. Zbog hrabroga držanja u žestokim borbama protiv mrskoga neprijatelja

p o h v a l j u j e m :

gore navedene drugove, ističući ih za primjer svemu osoblju ove Brigade koji su uložili mnogo muke i požrtvovanosti i koji su pravilno shvatili zadatak koji je stavljen pred njih, te takvim svojim junačkim držanjem pokazali kako se bori za slobodu svog naroda.

divili ^psinuo kao zamjenik komesara artiljerijskog divizona Osme
« p kod Vaganca.

Ijon-i t* ,ginuo zamjenik komandira omladinske čete Frećeg bata-
!942%ocPne te No U brigade u borbi sa ustaama kod Krstinje — Vojnić

III

Komandanti bataljona 1-3 prednju Naredbu ču-
vaće među naredenjima trajne vrednosti, a pret-
hodno će je raspisati za jedinice bataljona i pro-
čitati je pred strojem svim drugovima par-
nima sa potrebnim obrazloženjem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
A.⁴ Turkulin

Komandant
N.⁵ Vidović

BR. 30

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 10 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKTIVNOSTI PARTIZANA U SREDNJT DALMACIJI I O CETNICKO-TALIJANSKIM ZLOČINIMA U SELIMA NA PODRUČJU MOSORA'

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
II odsjek²

Broj
dana 10/X.-1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

1. Na terenu IV Zone tj. u Dalmaciji u posljednje vrijeme osjećaju se živi pokreti koji se izražavaju u borbenom podizanju masa jakim i čestim partizanskim akcijama, veliki prilivom boraca u partizansku vojsku i talijansko-četničko reakcijom, koja sa paljenjem i pljačkom čitavih krajeva i masovnim klanjem naroda još više produbljuje suprotnosti i izaziva narod na ustanak.

⁴ Artur
⁵ Nikola

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod br. 20/3, k. 1490 A.

² Obavještajni odsjek Četvorte operativne zone formiran je rujn 1942 godine.

Približavanje proleterskih i udarnih brigada i oslobo-
 • Livna³ i teritorija koji graniči Dalmaciji potaklo je
 artizane na žive akcije koje su imale osnovnu karakte-
 tiku sudjelovanje masa u tim akcijama i masovni priliv u
 partizanske redove.

Na Mosoru između jakih garnizona Splita—Sinja—Za-
 rivaria—Omiša male desetine partizanske uspjele su mobili-
 irati na stotine seljaka i radnika za rušenje ceste. U okolini
 Muća između Splita—Sinja—Drniša i Kaštela uz najaktivniju
 nemoć masa partizani⁴ su likvidirali žandarsko-ustaški garni-
 zon⁹ i uspostavili narodnu vlast. Priliv masa u partizane bio
 je velik i još se uvijek sa pojačanim tempom razvija naročito u
 okolini Šibenika po svim otocima sjeverne i srednje Dalmacije,
 u okolini između Splita—Trogira i Omiša i nad Makarskom.
 Grubi teror okupatora samo je još više poticao mase na
 ustanak.

3. Uporedo sa njemačko-ustaškom ofanzivom na sjever-
 nom dijelu oslobođenog teritorija Bosanske Krajine, Talijani
 su povelj kaznenu ekspediciju sa južne strane, u Dalmaciji.®
 Ova ekspedicija ima svoje specifične političke ciljeve, jer su
 za nju Talijani upotreбили četničke bande dajući im u zadatak
 da pale hrvatska sela i kolju hrvatski narod. Po dosadašnjim
 obavještenjima Talijani su doveli dvije četničke grupe, jednu
 iz Hercegovine, a drugu iz Kninske Krajine. Ova posljednja
 navodno broji 200 do 400 četnika.

Još tokom mjeseca septembra Talijani su počeli dovoditi
 grupe četnika od 20—80 ljudi na teren između Šibenika i
 Splita (Marina 12, Trogir 80). Početkom oktobra Talijani i čet-
 nici upali su u Poljička sela Gata, Tugari i poklali sve živo
 do čega su došli (Gata oko 190 ljudi). Zatim su prešli na sje-
 vernu stranu Mosora, opljačkali, popalili i ubijali ljude u Du-
 gopolju. Kotlenicama, Docu i drugim selima.⁷ Za jednu od
 svojih baza četnici su uzeli tvrđavu u Klisu nad Splitom. Na-
 pominjemo da je to baš granica anektiranog i »hrvatskog«
 aijela Dalmacije. Zasada nemamo nikakvih vijesti o daljim
 njihovim kretanjima, niti sa sigurnošću možemo utvrditi nji-
 hov smjer.

... ^ uga talijanska kolona sa hercegovačkim četnicima upu-
 se i^c od Jablanice dolinom Rame, zauzela Prozor i Sčit. Vi-

* Uvno je oslobođeno 5 kolovoza 1942 godine.

t Mosćki bataljon

, Odnosi se na ustaško-domobransku posadu u Lećeveci.
 Mrv^..^{osi} «e na četničko-talijanski pokolj u selima na području
 mosora početkom listopada.
 ^ ^ T ^ t a i dok. br. 41

jesti su da su im zajedničke snage u toj koloni od 5000—10000. U okolini Prozora i Sčita izvršili su ista zločinačka djela.

Karakterističan je način izvođenja njihovih »akcija«. Talijani opkole selo, zauzmu okolne položaje i onemogućavaju svaki izlaz iz sela. Četnici ulaze u kuće, pljačkaju, pale i kolju.

4. Dok u hrvatskim selima, koja su pod partizanskim uticajem ovi zločini uzrokuju masovno dizanje,⁸ dotle u selima koja su bila pod ustaškim uticajem unose veliku zabunu. U okolini Omiša same ustaške vlasti počele su rušiti cestu koja vodi prema Splitu. Navodno je kod Čapljine došlo do sukoba između ustaša i četnika. U ustaškom Imotskom kraju dolazi do ozbiljnog previranja. I iz ustaških izvora širi se misao o potrebi jedinstvene borbe partizana i ustaša protiv Talijana i četnika. S druge strane sama Imotska općinska uprava šalje pozive pravoslavicima da se jave u četničku vojsku.

5. Talijanski garnizon u Imotskom dobio je pojačanje. Sada ih ima ukupno oko 2000, sa 6 poljskih topova. Navodno je 40 kamiona Talijana, njih oko 1000, pošlo iz Imotskoga u Duvno. Ustaša u Imotskom ima oko 800, ali samo 200—300 naoružanih. U Sinju ima oko 4000 Talijana. U Splitu se navodno iskrcalo nekoliko bataljona crnih košulja.

U ovoj situaciji partizani nijesu izgubili inicijativu, nego i na Biokovu, na Mosoru, iznad Splita, u Kaštelima, u Mučkom kraju, iako sa malim snagama, poduzimaju ofenzivne akcije.

6. U Sjevernoj Dalmaciji, na anektiranom dijelu, Talijani organizuju »Talijanske četnike«.⁸ To su ustvari Srbi, ološ, zaista pravi četnici, koji se više ne »bore« ni za Jugoslaviju ni za kralja Petra, nego za majku Italiju.

Uprkos njihovog terora do danas, baš iz toga kraja, iz Sjeverno-dalmatinskog primorja, javlja se najveći broj u partizane.

Na sektoru tromeđe, između Knina—Drniša i Grahova četnici sve više gube uticaj nad masama. U selima Plavno i Golubić, koji su inače bili baza njihovog pokreta, došlo je do otvorene pobune seljaka protiv četničkih komandira i vođa.

Glavno četničko uporište jeste u talijanskim posadama, koje se drže na podnožju Derala, na Grabu—Stranica, gdje ih sada ima oko 1000 i u Grahovu gdje ih ima otprilike isto toliko, j

" Misli se na masovno dizanje u oružanu borbu protiv okupatora i njegovih slugu.

⁸ To je t-zv. »Antikomunistička milicija«, koja je regrutovana W četničkih i ustaških elemenata.

¹⁰ Talijanske jedinice na ovom području bile su iz sastava divizije »Sassari«.

Likvidacijom ovih posada potpuno bi pala čitava četnička na tromeđi, koja u Dalmaciji, zapadnoj Bosni i južnoj Lici, zapravo u čitavoj Hrvatskoj, predstavlja jedno od najjačih uporišta četničko-londonske vlade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za
II odsjek
Milič. n

Komandant
Vicko Krstulović

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 10 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA PARTIZANA KOD KAŠTELA I VRGORCA, O RASPOREDU POTCINJENIH JEDINICA I O MOGUĆNOSTI NEPRIJATELJSKE OFANZIVE U PRAVCU GRAHOVO—DRVAR¹

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
P. O. i D. V. HRVATSKE
Br. 611
dne 10/X 1942 g.
u 12 č

GLAVNOM ŠTABU N. O. P. O. HRVATSKE

Akcije:

Jedinice ove Zone posljednjih dana izvršile su slijedeće akcije:

a). Noću 1 2. X. t. g. jedinice Mosečkog bataljona² pristupile f? ruženju vlaka u Kaštelima i napad na kontrolni auto pruge ; e, n e s i r i a)- Tom prilikom uništena je deresina, oštećena pruga i «Pajenjeno je: 1 puškomitraljez, 2 strojne puške, 1 pištolj,

Maks Baće

ior-ci, Pⁿ 8 i n a l i, p i s a n na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
T. ^ « u t e pod br. 23/2, k. 102 B.
te Dva—!»¹ b a t a l j o n se krajem rujna 1942 god. razvio iz Mosečke
No b ū e a t T o g s t u d e n o g 1942 god. ulazi u sastav Treće dalmatinske
• r h i v r. v . P r i l o ž e n j e « l a s k a u brigadu imao je 400 boraca. (Podaci iz
vojnoistonskog instituta).

14 bombi, nešto municije i ostale vojničke opreme. U Kašteli^a među neprijateljskom vojskom stvoren je čitav kaos, tako i^a su prekinuli električno osvjetljenje u nekim selima u Kaštelima, računajući da partizani vrše napad na Kaštela, b). U noći između 3/4. X. t. g. probila su se 4 druga iz IV Bataljona III Odreda ove Zone do ceste između Vrgorca i Velikog Prologa, gdje su na cesti postavili nagaznu minu. Rano ujutro naišla su 3 talijanska kamiona i 1 cisterna. Cisterna je prva naišla na minu i odletjela je raskomadana u nekoliko komada po cesti. Nekoliko neprijateljskih vojnika koji su bili u autocisterni ostali su na mjestu mrtvi, dok je u drugom kamionu koji je išao za njim bilo ranjeno više neprijateljskih vojnika. Talijani misleći da na ovom mjestu partizani nijesu mogli preći, prepisali su ovo djelo ustašama iz Dusine sa kojima su prije par dana imali svađu radi podjele pljačke. Odmah zatim Talijani su razoružali veli(ki) broj ustaša u selu Dusini. a jedan dio odveli u internaciju.

Podaci o neprijatelju:

a) Prema najnovijim podacima talijansko-četničke snage u jačini oko 5000 boraca ovladale su prostorom: Prozor—Šćit i popalile sva okolna sela. Prema izvještajima naših patrola koje su izviđale u pravcu Prozora i Šćita ove bande su poklale veći dio mirnog hrvatskog i muslim. stanovništva. Zasadu ove neprijateljske snage nisu preduzele nikakav pokret ni ka Gornjem Vakufu, kao ni prema Sujici i Kupresu. Vjerovatno je da će u toku današnjeg dana preduzeti nastupanje u oba navedena pravca."

b) Jučer 9. X. ujutro čula se je jaka artiljerijska i minobacačka vatra na pravcu Grahovo—Peulje. Još nemamo tačnih podataka. Vjerojatno je da je neprijatelj izvršio ispad iz Grahova prema Peuljama u namjeri da se probije ka Livanjskom Polju. Naredili smo našoj II Brigadi da pripazi i na ovaj pravac, mada ionako ima slabe snage sa slabim naoružanjem i municijom.

c) Pokolj u Dalmaciji od strane četnika i Talijana nad mirnim i nevinim hrvatskim stanovništvom nastavlja se i dalje. Detalje po ovome vidjet ćete iz obavještajnog izvještaja¹ Zone koje vam se danas dostavlja.

¹ Ova dejstva neprijateljskih snaga vršena su u sklopu LZV¹ »Operacije Dinara«, koja je imala dvije toze: »Operacija alfa-: i racija beta«. Neprijatelj je imao namjeru da ovlada slobodnom torijom u zapadnom dijelu Bosne i sjeveroistočnom dijelu Dalmacuw Vidi dok. br. 106.

¹ Vidi dok. br. 30.

Raspored naših snaga:

Naša I Brigada zatvara pravce ka Livnu i to: pravac Va-
a) Livno, pravac: Duvno—Livno, i pravac Šujica—Livno,
ga>dno sa III Odredom ove Zone. 1. bataljon ove Brigade
^učen je jutros u zoru dijelom kamionima a dijelom pješke
^vcem: Livno—Glamoč—Hore, sa zadatkom da zatvori pra-
P^{ra}.% Grahovo—Veliko Tičevo—Rore i da na taj način zaštiti
našu komunikaciju: Livno—Glamoč—Rore—Drvar. Ovaj smo
bataljon uputili po vašem naređenju, koji ste dostavili preko
druga Marka⁶ jučer poslije podne.

b) Naša II Brigada zatvara pravac Grahovo—Drvar, kao i
pravce: Grahovo—Tičevo—Rore, i pravac Grahovo—Peulje—
Livanjsko Polje. Ove su snage vrlo slabe i nedovoljne za izvr-
šenje postavljenog zadatka. Ova naša Brigada je, kao što vam
je dobro poznato, vrlo slabo naoružana sa neznatnom količi-
nom municije. Ova jedinica neće moći izvršiti dobiveni zada-
tak. jer njena snaga nije u srazmjeri sa veličinom, težinom i
obimnošću datog zadatka.

Sta će vjerovatno neprijatelj poduzeti:

U sadašnjoj fazi događaja na ovom području, vjerovatno
je da će neprijatelj uskoro poduzeti ofanzivu i to:

a) pravcem: Grahovo—Drvar, Grahovo—Tičevo—Rore i Gra-
hovo—Peulje—Livanjsko Polje.

b) pravcem: Kupres—Glamoč.

c) pravcem: Prozor—Sujica—Livno.

Vjerovatno je da bi ova neprijateljska ofanziva trebala biti pot-
pomognuta napadom na Livno od pravca Duvna a možda i

Pravac naveden pod a) je zaštićen kao što smo napred na-
veli vrlo slabim snagama II Dalm. Brigade. Ove su snage ne-
dovoljne da zatvore ovaj pravac. Čudi nas kako je V. S. osta-
vio pravac Grahovo—Drvar ovako slabo zaštićen. Neprijatelj

lake snage u Grahovu, koje su pojačane sa nekoliko sto-
jma četnika. Te snage mogu vrlo brzo ugroziti Drvar, koji se
mtt.f* u<?al;en;u⁰⁰ Grahova na 1 dan marša. Drvar je za
kam¹ važn;i tačka i raskrsnica, koju trebamo držati u ru-
rani^a Pod svaku cijenu. Neophodno je potrebno da sa zatva-
jedinTM prav?a Grahovo—Drvar, odmah odredite jednu solidnu
vedeiv^U 1 jakim naor užanjem — jednu brigadu. Pravci na-
pc>d i c) ovog izvještaja, potpuno su otvoreni i nisu

• Jurin, tadašnji komesar Druge dalmatinske NO brigade
051 s« na »Operaciju Dinara*.

pokriveni nikakvim našim snagama. Jedino što mi držimo jedan bataljon na pravcu Sujica—Livno radi zaštite Livna i obezbjeđenja boka naših snaga koje su orijentisane ka jugu. I

Kao što vidite pravci koji vode ka Glamoču od Grahova j Kupresa su vrlo slabo zaštićeni, odnosno nisu nikako zaštićeni. Na ovim pravcima nas neprijatelj može najbrže ugroziti i dovesti u težu situaciju.

Neophodno je potrebno, da naredite bilo IV Crnogorskoj Brigadi, bilo jednom krajiškom odredu da zatvori pravac Kupres—Glamoč, pošto neprijatelj u posljednje vrijeme rokira snage od Bugojna ka Kupresu i vjerovatno je da će u najskorije vrijeme poduzeti iz Kupreškog Polja napad prema Glamoču.

Naš pravac povlačenja:

Prema direktivi V. Š., u vezi razgovora na posljednjem sastanku s V. Š., pravac povlačenja naših jedinica treba da bude: Livno—Glamoč—Rore—Drvar. Iz prednjeg izlaganja vidite koliko je već dosada ova komunikacija ugrožena kako sa zapadne, tako i sa istočne strane. Naročito je ova komunikacija ugrožena na pravcu Rore, gdje može biti i presječena od stran? neprijateljske posade iz Grahova. U tom slučaju mi bi uzeli za pravac povlačenja Glamoč—Mliništa i dalje planinskim grebenom između željezničke pruge, koja vodi za Drvar i rijeke Unca. [U] ovako jednoj situaciji naše jedinice bi se našle u vrlo teškom stanju s obzirom da neprijatelj posljednjih dana pokušava ofanzivu pravcem: Jajce—Mliništa—Glamoč.

Da su jedinice V Crnogorske i X Hercegovačke Brigade otstupile svojim prirodnim pravcem prema Šujici i Cincar Pladini, politički naročito bi bilo najpravičnije, a i vojnički najkorisnije, da se sa cjelokupnim snagama naše Zone tj. I i II Dalm. Brigadom i III Odredom bacimo u Dalmaciju, gdje se sada vrši pokolj hrvatskog stanovništva od strane četnika i Talijana-j Takvim poduzećem u ovoj situaciji mi bi razbuktali Dalmaciju u opšti narodni ustanak, podigli sve mase na oružje, zaštitili stanovništvo od ovog pokolja i pojavili se pred narodom kao njegovi pravi zaštitnici i oslobodioci. Dakle, vojno-politički rezultati ovakve akcije bili bi nesumnjivo vrlo veliki za dalji razvoj Narodno-oslobodilačke borbe u ovoj fazi partizanskog rata. Molimo vas uzmite u razmatranje ovu kombinaciju i dostavite nam po istoj svoje mišljenje i odgovor. U tom slučaju U.1 pravac Glamoč—Rore—Drvar, kao i pravac Grahovo—Drvar trebala bi primiti na sebe neka druga jedinica, jedna do dvije I brigade.

Mi ćemo danas naš štab premjestiti u Glamoč, radi lakšeg
fć mandovanja jedinicama na odnosnim pravcima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politički komesar
Jordan⁷

Načelnik štaba
Ter/ić⁸

Komandant
Vicko Krstulović

(M. P.)

Dostavljeno:
Vrhovnom Štabu i
Glavnom Štabu Hrvatske.¹

BK. 32

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 10 LISTO-
PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NA-
PADU NA RIBNIK, LIČKI NOVI I BRUŠANE¹

STAB IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
O. Br. 2

Dana 10. X. 1942 godine

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Vojna situacija kod IX Partizanske Brigade Hrvatske u
toku ove sedmice je slijedeća:

IX Partizanska Brigada izvršila je u toku ove sedmice sli-
jedeće akcije i to:

1. — Na dan 3 oktobra 1942 godine Brigada je izvršila u
- sata izjutra napad na selo Ribnik. Napad je vršio I, II i IV ba-
•R'i¹¹, 3¹¹¹ bataj¹jon ostao je pozadi za obezbjeđenje od Metka
. aiiay—Ribnika. Napad je otpočeo tačno u 2 sata izjutra 3 ovog
da ^ ^ R na - ? ! ! > nik, i sna f ? e koje su bile određene uspjele su
izjutra istoga dana zauzmu pomenuto mjesto, kao

' Ivica Kukoč
I Velimir
Dopisano rukom

*toH<w. riorial, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
« mstituta pod br. 10/2, k. 802.

i da pohvataju ustaške bandite koji su se nalazili u tome mjestu. Kako je navedeno mjesto raštrkano kao i sam teren pokriven i nepregledan, to su neki banditi uspjeli "koristeći pomrčinu" dal se provuku kroz obruč naših snaga i da pobjegnu Talijanima u Bilaj.

2. — Zarobljeno je 32 ustaška bandita, 38 pušaka, jedan puškomitraljez jugoslavenski z. b.,² oko 6.000 metaka, 15 d⁴ fanzivnih bombi kao i ostalog ratnog plijena. Izvezla se je izvjesna količina žita i stoke. Ista je prevezena područnom bataljonu u Mogorić.

3. — Neprijatelj, koji je branio selo Ribnik imao je oko 36 mrtvih ustaških bandita. U ovaj broj uračunato je što je poginulo za vrijeme borbe a tako isto i 18 što je streljano uhvađenih u toku borbe. Za ranjene neprijateljske vojnike broj tačan je nepoznat. Istoga dana dok se je vodila borba sa ustašama u Ribniku dvije čete IV bataljona ove Brigade, koje su bile na osiguranju do stanice Bilaj—Ribnik stupile su u borbu sa Talijanima i u toku borbe ove dvije čete uspjele su da neprijatelja, koji je nadirao prema Ribniku, razbiju i povrate nazad, i uspjele su da mu nanesu slijedeće gubitke i to: oko 30 mrtvim i 20 ranjenih, a pored toga zaplijenile jedan mali bacač, 4 puške, izvjesnu količinu municije kao i ostalog plijena.

4. — Gubici na našoj strani poginulih drugova bili su slijedeći; i to: Crnokrak Bogdan, Milekić Đuro, Kalinić Dane, Crnokrak Petar, Čurčić Stevo, Panjević Todor i Jurjević Milan. Ranjeni su bili slijedeći: Graovac Đuro. Navedeni drugovi koji su u ovoj akciji poginuli iznešeni su svi iz borbe i sahranjeni u selu Vrepcu, a ranjeni prenešeni u ambulantu područnog bataljona u Vrebac.

5. — Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6. — Imena onih koji su pali smrću heroja, imena onih koje treba proglasiti narodnim herojima, imena pojedinih boraca, starješina i jedinica koje bi trebalo pohvaliti u toku ove borbe, ne bi se imalo predložiti.

7. — Akcija je izvedena tačno po stvorenom planu, i ista je uspjela. Grešaka za vrijeme akcije bilo je manjih, i iste su na konferenciji otklonjene. Starješine sa svojim jedinicama r^a vrijeme borbe snalaze se dobro. Veza sa susjednim jedinicama,¹ kao i između sopstvenih dijelova održavala se pomoću kurira pješaka, biciklista i konjanika, i ista je funkcionisala dobro. Pored navedene veze koristili su se na pogodnim tačkama zaklonjenim od neprijatelja sa zemlje i vazduha i signalisti sa barjačicama.

¹ Misli se na model »Zbrojovka*.

— Razlika municije po svršenoj akciji bilo je oko 2.500
• i, pokvarenog i izgubljenog oružja u toku same borbe
nije bilo.

jj — dan 6 oktobra 1942 godine u 3 sata izjutra Bri-
H ie imala plan da pročisti Lički Novi i Brušane od ustaških
ha dita Na ova dva mjesta upućena je slijedeća snaga i to: Na
r k i TVjoi il bataljon, a na Brušane I i IV bataljon ove Bri-
de Sva tri bataljona uspjela su bez otpora da uđu u nave-
d e n a mjesta i da ih zauzmu. Žrtava na strani neprijatelja niti
uak'na našoj strani nije bilo. II bataljon koji je zauzimao Lički
Novi pri svome nastupu otvarao je paljbu iz pušaka, mitra-
ljeza kao i bacača, pošto se je mislilo, kao što su se prikupili
podaci da se neprijatelj nalazi na svom utvrđenom položaju,
ali neprijatelj nije uopšte dočekao naše snage, već se je ranije
bio prebacio u Gospić. I i IV bataljon koji su ušli u Brušane,
uspjeli su da pomoću ekrazita sruše vodovod za odvod vode u
Gospić. [U] ova dva mjesta plijena u oružju i municiji nije
bilo već bataljoni su popalili ustaške kuće, kao i rekvirirali
spremu i stoku.

III. — Na dan 8 oktobra 1942 godine Brigada se je sa I, II
i IV bataljonom prebacila iz sela Čitluka i Počitelja u Papuču
i Kruškovac, gdje je zauzela položaje za odbranu od Metka i
Raduča. Istoga dana oko 10 časova neprijatelj je pokušao na-
pad u jačini oko 600 što Talijana, ustaša i četnika prema Papuču.
Naše snage koje su držale položaje oko Papuče, uspjele su da
neprijatelja zaustave i razbiju nanijevši mu gubitaka što
mrtvih i ranjenih, ali broj mrtvih i ranjenih neprijatelja nije
poznat. Na našoj strani bila su dva lakše ranjena, koji su za
par dana bili sposobni za borbu.

IV. — Na dan 7 ovoga mjeseca oko 11 časova noću III ba-
taljon ove Brigade, koji je bio u zaštitnici uspio je da poruši
neprijatelju oko 2 km. pruge između Metka i Raduča. Za vri-
jeme izvršenja ovoga rada na našoj strani nije bilo gubitaka.

. V. — Organizaciono stanje bataljona ove Brigade zasada
je bez promjene. Stanje discipline kod svih bataljona je dobro.
Borbena sposobnost kod I, III i IV je vrlo dobra a kod II je
obra. Nastava kod bataljona ove Brigade izvodi se prema sa-
stavljenom planu za izvođenje obuke i uspjeh se postizava
aobar.

— Konferencija kod sva četiri bataljona održava se redovito
^ istoj prisustvuje po neki član ovoga Štaba, tako da svi pri-
jeceni nedostaci na konferenciji mogu se blagovremeno otklo-
p m -r P o t r e b n o m poukom, te kako bi se nastava i služba ot-
vijala u redu i bez ikakva zastoja. Iako je Brigada formi-

rana od četiri bataljona prije kratkog vremena, u dosadanjujJ akcijama vidilo se je kod drugova partizana dobro razvijeno I druželjublje, a tako isto i povezanost, međusobni i zajednički! rad i potpomaganje kako kod starješina nižih i viših, tako isto i kod drugova partizana svih jedinica. Partizani su očeličenjl kako u borbenoj obuci, tako isto i u predmetima ratne službe nastave gađanja, naoružanja, službe veze, stražarske službe i drugih predmeta, ne samo što su usposobljeni teorično, već isti za vrijeme akcije kao i u raznim službama praktično primjenjuju, što se je dokazalo i u samim akcijama koje je Brigada vršila u vremenu otkada je formirana.

Pošto su prikupljeni podaci od naše informativne službe da neprijatelj ima namjeru da vrši ofanzivu od Gospića, Metka i Raduča, to su se bataljoni ove Brigade povukli i zauzeli položaj za odbranu slobodne teritorije i to, Vrebac, Mogorić i Ploča, gdje će se zadržati dok ne vide namjere neprijatelja. Ukoliko neprijatelj ne bi vršio ofanzivu, naše snage napadaće neprijatelja sa namjerom uništavanja pruge kao i njegove žive snage. Dalje će Brigada produžiti akcije po stvorenom planu ukoliko neprijatelj ne bi vršio ofanzivu iz napred navedenih mjesta.

Mišljenje i predloži za daljne akcije. Za daljne akcije ova Brigada ima stvoren plan na pojedina mjesta i neprijateljske utvrde van mjesta, što će po izvršenju svake akcije dostaviti detaljan izvještaj.

Prilog: Pregled brojnog stanja, ljudstva i oružja, lista gubitaka ranjenih i lista gubitaka poginulih.

Jedan primjerak dostavljen je Glavnom Štabu Hrvatske, jedan Štabu I Operativne zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
M.³ Basta

Komandant
Kuprešanin¹

• Milan
* Milan

ri7CT\J ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 11 LI-
 ^ V A D A 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
 SX IRV VTSKE O USTAŠKOJ OFANZIVI NA ZUMBERAK¹

STAB

II OPERATIVNE ZONE

MAH OSI* PARTIŽ. ODREDA

NA HRVATSKE

K. br. 4/42.

11. X. 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTI-
 ZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Kao što ste iz naših zadnjih izvještaja vidjeli odmah po našem dolasku u Zumberak mi smo imali borbe sa neprijateljem, koji nas je odmah napao i pokušao likvidirati. Nakon tog neuspješnog napada neprijatelj je skoncentrisao veće snage oko 4 ustaške bojne i ponovio svoju ofenzivu.

6. X. o. g. formirali smo četvu, koja je u vezi sa vašim naređenjem- krenula u Hrv. Zagorje. Sa četom je otišao komandant Kalničkog bataljona drug Mrkić³ i moj zamjenik drug Marko.¹ Ceta je dobro opremljena i naoružana i broji oko 60 ljudi. Tog istog dana poslije podne već se počelo osjećati neprijateljske snage i dolazak kamiona u Kostanjevac. Drugi dan otpočeo je neprijatelj sa svojim nastupanjem. Polazne baze su mu bile Kostanjevac, Oštre, Kalje, Željezno i Vivodina. Nakon savjetovanja kojeg smo održali štab Zone, štab Odreda i štab Proleterskog bataljona odlučeno je da se neprijatelju pruži jak otpor i da mu se zada što težih udaraca. Borba je počela oko U sati prije podne i imala je frontalni karakter. Borba se voila na liniji od sela Oštre pa do Vivodine. To je držao Proleterski bataljon, dok je bataljon »Jože Krasa« dobio zadatak da se prebaci u pozadinu i da uđe u sam Kostanjevac ili Oštre i
 U o me t0 Pove, koji su se tamo nalazili. Tog istog dana naveče i«? Sati sttS la su tri neprijateljska aviona i to dva lovca i jeaan^teški bombarder tromotorni tipa Heinkel. Oni su počeli

istow,i.Original* Pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Voino-
 «orisfcog instituta pod br. 21/2, k. 102 B.

Nop ru^na 1942, na sastanku održanom u Glavnom štabu
 mim Hn,atske, donesena je odluka da se na Zumberku for-
 % l "puti na Kalnik.

Strok
 , Marko Belinć

sa bombardovanjem naših položaja. Jedan naš puškomitraljezac otvorio je vatru na bombarder na visini od nekih 1.800 metara i sa prvim rafalom pogodio ga u rezervoar, tako da je bombarder u vidu goruće vatre srušio se na zemlju. Pošto je bio avion pun bombi to je nastala eksplozija, tako da su tijela posade aviona potpuno raznešena. Kod partizana nastalo je veliko oduševljenje a isto tako i kod naroda u Žumberku. Pad aviona vidio se vrlo daleko. Dva lovca koji su pratili bombarder nakon toga su pobjegli u najvećoj brzini za Zagreb.

8. X. o. g. borbe se vode i neprijatelj ne može da kreće naprijed. Narod Žumberka prati borbu, šalje partizanima hranu na položaj i vidi se da mi sa tim otporom koji pružamo dobijamo narod za sebe. Bataljon »Jože Kraša« nije se još prebacio u pozadinu i ja odlazim u štab Odreda da se to pitanje uredi. Istu noć bataljon »Jože Kraša« prebacuje se preko ceste Kalje—Kostanjevac. Otada mi nemamo veze s njime.

9. X. tistaše su počeli da vrše jaki pritisak na naše lijevo krilo, koje je počelo da se povlači na druge kote. Čitav dan neprijatelj sa lijevim krilom pokušava da nas zaobide, tako da se naše desno krilo stalno povlači, a neprijatelj stalno napreduje. Mi se nalazimo u selu Jezernice iznad samih Sošica i prisiljeni smo da uzmemo rukovodstvo sa jedinicama u svoje ruke. Neprijatelj je išao za tim da nam presiječe odstupnicu prema Sloveniji; u tu svrhu je njegovo lijevo krilo u jakosti od tri satnije stalno napredovalo. U to vrijeme mi smo uhvatili vezu sa jednim slovenskim bataljonom,¹ koji se nalazi na granici Žumberka i Slovenije i mi odlučujemo da ga pozovemo kako bi dobili snagu sa kojom bi neprijatelja mogli udariti sa boka i na taj način spriječiti da ne dođe do zaokružavanja naših snaga, koje su bile tim napredovanjem neprijatelja potpuno ugrožene. Naše snage još uvijek su se povlačile i zauzele zadnje položaje na koje je neprijatelj već počeo jurišati. U to vrijeme stiže bataljon Slovenaca od kojih jedan dio nije izgledao potpuno trijezan. Drug Seljo⁰ i ja donosimo pogriješan zaključak i krećemo sami sa bataljonom na juriš. U jednom sjajnom naletu mi smo uspjeli da udarimo neprijatelja sa boka i on počne dal bježi i da se povlači. Čim je 3. četa Proleterskog bataljona opazila da su stigli Slovenci i da mi jurimo neprijatelja krenula je i ona u protunapad, tako da je naše čitavo desno krilo počelo da goni ustaše, koji su u paničnom bijegu otstupali. Na jednoj² koti kod crkve Sv. Nikola mi zarobljavamo čitavu komoru ne-

¹ Iz sastava Krškog NOP odreda

² Franjo Ogulinac

j evu oko 400 hljebova, 400 konzervi, 5 sanduka mina za
 prijatelj drugog materijala. Tu je zarobljeno i pet živih ustaša.
 baiaC? .eH stalno bježi; mi ga gonimo sa povicima »hura na-
 Neprij³ ^ ^ vrijeme krenulo je i naše lijevo krilo u protuna-
 natjeralo neprijatelja u bijeg. Neprijateljsko lijevo krilo
 P. protjerano i iz Vivodine, dok se neprijateljsko desno
 - c i 7 J dria] 0 u selu Visoče. Kod sela Visoče došlo je do borbe
 •tu smo se odvojili Seljo i ja, a dotada smo bili zajedno i su-
 ri kovali kod juriša. Ja sam ostao ispod sela Visoče dok je drug
 Selio krenuo također ispod sela Visoče samo na drugi položaj.
 U samom jurišu mi smo bili na konjima, tako i u času kad smo
 se rastali drug je Seljo odjašao sa konjem. Na putu je sreo ko-
 mandanta Proleterskog bataljona,⁷ koji ga je opomenuo neka
 Mde sa konja jer da će ga pogoditi neprijateljski teški mitraljez,
 koji je tukao sa jedne kote iz sela Visoče. Neprijatelj je opazio
 konja i konjanika, pustio jedan rafal iz teškog mitraljeza koji
 je prebacio. Nakon tog rafala je ponovo komandant Proleter-
 skog bataljona opomenuo druga Selju i molio ga da side s konja.
 Drug Seljo odgovorio je »na mene je tuklo 6 mitraljeza u Plav-
 čoj Dragi i nije mi ništa bilo«. Odmah nakon tih riječi dobio je
 metak u glavu i pao s konja. U to vrijeme započeo je juriš na
 kotu koju je držao neprijatelj i ja još nisam ništa znao o padu
 druga Selje. Nakon juriša, koji je bio divan primjer herojstva
 partizana, a koji nije uspio jer su se ustaše poslužili trikom i
 prvi digli ruke da se predaju, dok su drugi iza njih bacili 25
 bombi na naše jurišače. Taj juriš nije uspio, no neprijatelj je
 nakon dva sata pobjegao i ostavio položaj jer smo mi nastavili
 sa pritiskom i otjerali ga u Kostanjevac. Kroz to vrijeme ja
 dobivam vijest da je pao drug Seljo, no ne mogu to da vjeru-
 jem dok mi nije komandant Prolet, bataljona ispričao čitav
 slučaj. Druga smo prevezli u selo Jezernice iznad Sošica, gdje
 smo ga i pokopali. Tu istu večer dolazi u Sošice jedna satnija
 ustaša ne znajući kako je prošla ofenziva koju su poduzeli. Na-
 vece smo održali hitno savjetovanje i odlučili tu satniju razbiti
 Ako ostane u Sošicama.

di) ¹⁰ v x - satnija iz Sošica dovukla nam se kroz šumu i iznena-
 ua nase jedinice u selu Kordići. Tim svojim prodorom oni su
 kak- U sre ^ lnu naših Položaja i bih skoro opkoljeni. Videći u
 «tua- p SU knpaC Ušli, neP"jatelj baca rakete i traži pomoć. Tu
 ta sat ¹³ * roleterski bataljon nije pravilno iskoristio jer nam je
 koiTWh. pasti u mke, da smo se malo bolje snašli. Na-
 s"la KfH-.. 3 traiala čitavo prije podne neprijatelj bježi iz
 U tom bijegu imao je dosta mrtvih; broj nam još

' Milan 2eželj

nije poznat. Ta satnija pobjegla nam je u Kostanjevac. S timi bi bila neprijateljska ofenziva razbijena i neprijatelj bačen u svoje polazne baze bez da je izvršio svoj zadatak. U svim t_m \ borbama neprijatelj je imao dosta velike gubitke, broj nam joj nije poznat, dok su naši gubici bili minimalni. Proleterski bataljon imao je jednog mrtvog, slovenski bataljon tri mrtva.

Aktivnost bataljona »Jože Kraša« kroz to vrijeme nije nam poznata i očekujemo od njega svaki čas izvještaje. Izgleda da su vodili borbe na sektoru oko Kalja i Stojdrage.

Ovim otporom koji smo pružili politički mi smo mnogo dobili. Narod nas gleda sasvim drugačije, nosi hranu i zavolio je partizane. Polako narodu postaje jasno i on uviđa razliku između naše narodne vojske i ustaša ili domobrana. Neprijatelj je kroz to vrijeme po selima u kojima se zadržavao postu-;¹ pao vrlo lijepo sa stanovništvom i vršio teror samo nad fami-! lijama partizana. Kuće palio je samo one u kojima su se našli tragovi boravljenja partizana. Zarobljeni ustaše, koje smo uhvatili, uglavnom su iz pripremnih bojni. Zbog situacije u kojoj smo se nalazili odmah nakon saslušanja mi smo ih likvidirali. Puštanje ustaša u tim momentima djelovalo bi porazno na partizane, tako da je bilo slučajeva da su ih partizani sami na položaju likvidirali baš zbog toga što su bili razjareni sa nastupanjem neprijatelja i žestokim otporom kod naših juriša.

Da smo imah malo jače snage mogli smo ofenzivu ne samo razbiti, nego i doći do velike količine ratnog materijala. Ovako uspjeli smo potpuno da razbijemo I, II i III satniju koje su bile na lijevom krilu i na taj način potpuno onemogućimo izvođenje plana neprijatelja. Snage, koje su djelovale ovdje jesu 5., 16., 13. i 4. ustaška bojna, koje su u sastavu »kordunskog zdruga«. Jedna bojna došla je iz Karlovca.[^] a jedna iz Lekenika, dok su dvije bile već na terenu od prošle ofenzive. Jučer smo održali kratko savjetovanje, na koje sam pozvao komandanta Proleterskog bataljona, Stab Z. P.⁸ odreda. Donijeli smo zaključak da zadržimo ovo sve što smo zauzeli u svojim rukama i pod svojom kontrolom, a u slučaju ponovne ofenzive neprijatelja da ćemo se lagano povlačiti prema Sloveniji i to iz razloga, jer očekujemo da će sada neprijatelj sakupiti više snage i bolje pripremiti samu ofenzivu. Da spolažemo sa većim snagama krenuli bi mi dalje u napad » počeli sa čišćenjem Žumberka ali zasada nam je to nemoguće sa ova dva bataljona.

" Zumberačko-pokupskog

p-onie obavještajne službe ovdje postaje sve aktuelnije. A ovdje ne postoji nijedan čovjek koji bi se tim pitao, "io. Niti Odred niti Prolet, bataljon nemaju obavještajnu ^ prjje uputite Savu⁹ ili Danu¹⁰ sa Korduna, ako se¹¹) obojicu, jer to moramo što prije urediti, jer ovako ne u. ništa. Neprijateljski špijuni vrzmaju se po selima i do- ^vliju neprijatelju naše kretanje; organizacija nemamo još nikakvih, koje bi nam dojavljivale tko nam se kreće po selima. III Nakon pada druga Selje ostao sam ja sam u Štabu Zone, r je drug Marko" otišao za Zagreb, i zato je nužno da što prije uputite novog komandanta Zone, a isto tako i zamjenika Ovdje na terenu zasada ne postoci nitko koji bi došao u obzir za vršenje tih dužnosti. Za oficira u štabu Zone uzeli <mo druga Duku Breberinu brata sadanjeg komandanta Odreda. sadnnjeg komandira Omladinske čete bataljona »Jože Kraša . Drug je član K. P. od prvih dana u borbi i obećava da ce se moći razviti.

Druga Markona¹² postavili smo za zamjenika komesara u bataljonu »Jože Kraša« a drug Ivica Lopajić ulazi u pokupski C. K. i izlazi iz vojske.

Slanjem naše čete u Zagorje mi mislimo da će i na onom sektoru naše Zone pojačati se Narodno-oslobodilačka borba. Četa je sastavljena od najboljih boraca Kordunaša i oko 30 Zagoraca; naoružana je s karabinima i sa tri puško-mitraljeza. Od njih još nismo primili nikakav izvještaj; isti će Ham poslati kad pređu Savu. Prije odlaska ja sam im govorio o važnosti zadatka kojeg oni imaju u vezi sa njihovim odlaskom.

Ništa nam nije poznato o aktivnosti naših jedinica u Kljuki i Moslavini a ukoliko ste vi primili neki izvještaj, javite nam da znamo. Štab 2. P. odreda još nije uspostavio vezu *» bataljonom »Slavka Klobučara«, koji je u Kljuki. Sektor, gdje djeluje taj bataljon trebalo bi što prije oživiti, jer bi to Koristilo i situaciji u Zumberku. U tom smislu ja sam vam predložio zadnji puta da bi Brigada¹³ krenula preko Pisarovine za Zurnberak. Mislim da bi i sada bio to najbolji put u slučaju po tete; Brigadu slati. Osjećamo veliku potrebu za materijal- nTM¹⁴ e< ima - radio-vijestima itd. što ovdje uopće nema. Zato laž^t što više materijala u slučaju ako sa njim raspo-

ne- Pomogli smo štabu Odreda u formiranju njihove agit-

- » Savo Bogdanovlć
- „L Dane Uvada
- „ Marko Belinić
- „ Slavko Markon
- Četvrta (kordunaška) NOU brigada

prop grupe, kojoj je postavljen za šefa drug Dane Mejaški k fJ je došao s nama sa Korduna. Grupa već djeluje na terenu, i/ se nalazi u našim rukama.

Pitanje veze sa vama svakim danom sve više je aktuelJ nije, jer mi smo bez veze otkada smo krenuli sa Korduna- to znači 20 dana što u ovoj situaciji za nas nije dobro, jer saM nam je veza najpotrebnija kao i direktive od vas. Javite nam da li ste primili naše izvještaje koje smo vam uputili preko Bosiljeva. Prvi izvještaji bili su upućeni 26. IX.¹⁴ o. g., a drugi 4. X.¹⁵ o. g. Ove izvještaje šaljemo vam po specijalnim kuririma, koji imaju zadatak da se probiju do vas.

Pitanje mobilizacije postaje svakim danom sve aktuelJ nije. Ovdje su mogućnosti za mobilizaciju vrlo slabe. Možda će sada, nakon naših uspjeha koje smo imali, javiti se veći broj ljudi u partizane, ah to sve ovisi o daljnjem razvitku situacije kod nas. Molimo vas da nam omladince sa Korduna uputite što prije, tako da naoružamo te omladince puškama, koje nosi sa sobom Proleterski bataljon, a kojih već ima dobar broj. Dali smo Slovencima 12 pušaka i nešto municije zato što su nam pomogli u borbi. Kod njih je mogućnost mobilizacije velika i slovenski seljaci rado bi išli u hrvatske partizane i javljaju se k nama. Da li da ih uzmemo?

»Bela garda« koja svakim danom uzima sve više maha pomalo prodire i na naš sektor i pitanju te bande mi ćemo morati posvetiti više pažnje. Slovenski partizani nemoćni su prema njima i stalno mole da im mi idemo pomoći kod čišćenja tog sektora, gdje ta »Bela garda« djeluje.

Kvalitet slovenskog komandnog kadra barem ovih s kojima smo mi došli u dodir je dosta slab, što i sami njihovi partizani zapažaju... O tom svemu razgovarali smo s njima nakon borbe. Oni se čude n&šoj organizaciji i mole nas da im pomognemo. I

Proleterski bataljon u ovim borbama ponovno se učvrstio® i došao je do novog iskustva, kojeg prije nisu imah. Prvih dana 1 unatoč našoj velikoj premoći u automatskom oružju nisu se mogli snaći i stalno su otstupali. Sada su već mnogo iskusniji, bolje se kreću u streljačkom stroju nego u početku. Pitanju municije u tom Bataljonu trebamo posvetiti mnogo pažnje jer bi se moglo desiti da Bataljon ostane bez municije. Naime Bataljon je bio opskrbljen talijanskom municijom, koje u ovim borbama nismo dobili, a mnogo smo je istrošili. Municiju treba nabaviti iz Like. Molimo vas da nam javite da li će se to mo&

¹⁴ Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71 i 72.

¹⁵ Vidi dok. br. 10.

jučerašnjih borbi danas smo prvi dan mirni i to vri- iskorisćujem da vam pošaljem izvještaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
V.¹⁸ Holjevac

BR. 34

.7VH STAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 11 iSTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O POTAPANJU NEPRIJATELJSKIH BRODOVA KOD OTOKA KORČULE I KOD ŠIBENIKA, I O VOJNO-PO-1 ITICKOM STANJU I USLOVIMA ZA RAZVOJ OPSTEG NARODNOG USTANKA U DALMACIJI'

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
N. O. P. i D. V. HRVATSKE

Br. 612
dne 11/K 1942 g.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Akcije:

a) Posljednjih dana potopljena su kod Šibenika 3 transportna broda, 3 jedrenjaka i putnički brod »Bosna«. Ove akcije koje su koštale neprijatelja velikih žrtava kako u ljudstvu tako i u materijalu izvele su naše jedinice, koje pripadaju obalnom primorskom pojasu.²

b) Na dan 9. X. uzoru, Talijani sa četnicima napravili su ispad iz Grahova u pravcu sela Peulje. Tom prilikom iznenadili su naš slabo naoružani (naoružan svega sa 49 pušaka) IV Bataljon naše II Brigade.⁸ Mi smo imali osjetne gubitke, 9 mr^{lv}th i 6 neetalih drugova. Brzom intervencijom i kontranapadom II Bataljona ove Brigade, neprijatelj je suzbijen i vraćen u Grahovo. Također i neprijatelj je imao više gubitaka koje

1 Većeslav

T Original, umnožen na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK pod br. 2957.

| Ove akcije su izvršile savezničke pomorske jedinice. Bataljon je bio tek formiran.

je odnio sa sobom. Naročito napominjemo, da je četničko selo Peulje Donje puno pripomognulo neprijateljima da izvede uspješno ovu akciju, pošto je sa leđa pucalo na naše čete ovog Bataljona, koje su držale položaj između ovog sela i Grahova. Neophodno je potrebno ovo četničko uporište — selo Donje Peulje primjerno kazniti i što prije potpuno likvidirati. Mi ćemo to već preduzeti ovih dana.⁴

Podaci o neprijatelju:

a) Prema najnovijim podacima neprijateljske snage (četnici i Talijani) nisu se još krenuli iz prostora Prozor—Šćit. Jučer su ove bande zapalile selo Zahum, potpuno ga opljačkale i poklale stanovništvo. Ovo je selo poznato kao ustaško uporište u tom kraju i nalazi se na pravcu prema Ravnom.

Posada Duvanjskog garnizona, gdje se nalaze samo ustaše, nije pokušala ovih dana nikakav ispad iz Duvna. Talijani su pojačali svoje snage u Imotskom na dvije hiljade boraca.

Posada Kupresa također nije pokušala nikakav ispad. Ovo ustaško uporište održava stalno vezu i saobraćaj sa Bugojnom.

Prekjuče je stiglo u Grahovo 15 kamiona neprijateljskih vojnika (Talijana) od Knina.

b) Stanje neprijatelja u Dalmaciji: ne opaža se nikakva živost neprijatelja u garnizonima Dalmacije u cilju preduzimanja neke ofanzive većih razmjera u pravcu naše slobodne teritorije. Osjeća se i uočava se najprisnija saradnja između Talijana i četnika, koja je naročito došla do izražaja posljednjih dana, kada je preduzeto paljenje hrvatskih sela i pokolj stanovništva u odnosnim selima i to od juga hercegovački četnici, preko južne Dalmacije u pravcu Mosora, i od sjeverozapada, četnici Kninske Krajine, preko sjeverne i srednje Dalmacije, također u pravcu Mosora.⁵

c) Ovih dana izvršeno je potapanje u Jadranskom Moru slijedećih brodova: »Kosovo«, »Soča«, »Vardar«, brod cisterna od 8.5 hiljada tona i još jednog broda čijeg imena nismo mogli saznati. Ovi brodovi nose drugi naziv i pripadaju okupatoru. Brod »Kosovo« prenosio je 800 talijanskih vojnika i potopljen je blizu Korčule. Jedan dio ovoga transporta je spašen. Bro-

⁴ Riječ je o kažnjavanju Četnika iz s. D. Peulje, koji su napali na Četvrti bataljon Druge dalmatinske NOU brigade. Međutim, pošto su se četnici iz s. D. Peulje odmah povukli u Bos. Grahovo, a u selu ostale samo žene i djeca, to i nije došlo do primjene bilo koje mjere kažnjavanja. (Prema izjavi Ivice Kukoča, tadašnjeg političkog komesara Četvrtne operativne zone).

⁵ Vidi dok. br. 30 i 31.

* Akcije izvršile savezničke pomorske jedinice.

~ * i »Vardar« potopljeni su između Šibenika i Bio-
d'na nS7

tananje ovih brodova poremetilo je iz osnova saobraćaj Talijana na Jadranu. Tako, prekinut je svaki putnički saobraćaj saobraćaj ratnim brodovima sveden je na minimum. Govori se, prema nepotvrđenim vijestima, da je por-nie ovih brodova izvršila bivša jugoslavenska podmornica 'Nebojša', koja sada krstari po Jadranu.⁸

d) Moral talijanskih vojnika: Prema posljednjim podacima dobivenim jučer iz Sinja, moral talijanskih vojnika u samome Sinju je na vrlo niskom nivou. To je vojska vrlo slabog kvaliteta koja svaki čas očekuje naš napad na Sinj. Talijani se neprekidno utvrđuju oko Sinja i ne preduzimaju nikakve ofanzivne akcije u okolini Sinja, kuda krstare naše male leteće jedinice. Talijanskim oficirima u Sinju je zabranjeno da stanuju u privatnim kućama. Posljednjih dana uspjelo je izvesti našim drugovima" da razgovaraju sa talijanskim oficirima u Sinju. Tom prilikom izvjesni oficiri su izjavili, da se Italija još nije opredijelila i da još čeka.

e) Posljednjih dana održana je konferencija Srba izbjeglica u Splitu. Na toj konferenciji riješavano je pitanje o odgovornosti ustaša za pokolj Srba u Hrvatskoj. Svi su se na toj konferenciji saglasili, da su krivi ustaše i ustaške vođe za taj pokolj. Ne znamo za detalje drugih odluka na toj konferenciji, a čim saznamo dostavit ćemo vam.¹⁰

f) Stanje u domobranskoj vojsci i ustaškim redovima u Dalmaciji: Posljednjih dana, poslije pokolja četnika i Talijana nad hrvatskim življem u Dalmaciji,¹¹ osjeća se veliko vrenje u domobranskim jedinicama. Također bilo je otvorenog negodovanja i protesta, kako od strane starješina, tako i od strane flomobranskih vojnika, povodom ovog pokolja u Dalmaciji.

1 ir Ta koder- u ustaškim redovima nastalo je komešanje i veliko uzbuđenje. Ustaške vođe ne znaju šta da rade i ogorčeni nar l * četnike- nemoćni da preduzmu na njih otvoreni od t V8 @ 0 protestuju i osuđuju postupke okupatora. Mnogi zaieH /u. oVore da bi trebali da se slože sa partizanima i da '«taški napadnu četnike i Talijane. Prije neki dan, neki prvaci u Sinju izjavili su, da su samo partizani pravi

• Akcije izvršile savezničke pomorske jedinice.

" Odn'ri govori bui u obavještajnoj službi.

• ^ na konferenciju četničkih vođa: popa Sergija Urukala. Rađenovića i dr.

»u dok. br. 30.

pretstavnicima i zaštitnicima hrvatskog naroda,¹² a da su svi oštari izdali i nisu ništa učinili za zaštitu Hrvata.

Vjerovatnoća neprijateljske ofanzive:

Prema prednjem, a na osnovu najnovijih podataka o neprijatelju i razvoja događaja, ovaj dio slobodne teritorije, koje kontroliraju i drže jedinice ove Zone, može biti najbrže ugrožen od pravca: Prozor—Sujica—Cincar, pravca: Kupres—Glamoč, pravca: Grahovo—Peulje—Livanjsko Polje, i pravca: Gradišće—Tičevo—Rore. Zasadu u ovoj situaciji ne postoji opasnost i niti ugroženost ovoga područja, od juga tj. od Dalmacije.”]

Stanje naših masa u Dalmaciji:

Poslije ovog velikog pokolja hrvatskog stanovništva od strane četnika i Talijana, stanje u hrvatskom narodu u Dalmaciji je vrlo teško. Narod bježi u planine, traži zaštitu kod naših najbližih mještanskih partizanskih jedinica. Sve što ima pušku hvata se u borbu sa ovim bandama. Oni koji nemaju oružja, javljaju se dobrovoljno u masama našim najbližim jedinicama i stavljaju se na raspoloženje za zajedničku borbu protiv zajedničkog neprijatelja. Narod otvoreno i iskreno traži našu pomoć da ga uzmemo u zaštitu i da ga spasimo od daljnjeg pokolja. Svi u Dalmaciji očekuju partizansku vojsku kao jedina spasioca i zaštitnika u ovoj situaciji. Iz priloženoga izvještaja druga Marka¹⁴, sekretara Okružnog komiteta za Split vidjet ćete raspoloženje i stanje masa u Dalmaciji.

Stanje naših jedinica:

Poslije pokolja nad mirnim i nevinim stanovništvom u Dalmaciji, psihološko stanje u našim jedinicama se je osjetno izmijenilo. Sve ljudstvo puno oduševljenja za borbu, željno osveten nad okupatorom i njegovim slugama, nestrpljivo očekuje kada treba da upadne u Dalmaciju, da zaštiti svoje domove i svoje porodice i pristupi likvidaciji i uništenju ovih razbojnika i bandi. Kako starješine, tako i borci u našim jedinicama otvoreno postavljaju pitanje, kada ćemo u Dalmaciju, zašto ne idemo u Dalmaciju, da pomognemo narodu i da zaštitimo narod od zvjerstva naših neprijatelja.

¹² Vidi dok. br. 30, prim. br. 9.

¹⁴ Ofanziva je počela 23 listopada. U njoj su učestvovala ustaško-domobranske i četničke snage Vidi dok. br. 72.

¹⁵ Drago Gizdić

vojno-političkog momenta za intervenciju u Dalmaciji:

T Prema izloženom stanju, politička situacija u Dalmaciji je takva da je potpuno zreo momenat za opšti narodni ustanak u Dalmaciji, svih narodnih masa. Taj momenat još traje izvjesno najkraće vrijeme. Mi ne bi trebalo dozvoliti da propustimo ovaj momenat, i da ne iskoristimo sadašnju situaciju za dalji razvoj naše Narodno-oslobodilačke borbe. Treba imati u vidu, da se događaji vrlo brzo razvijaju i da pogodni momenti za dejstvo brzo prolaze.

b) Vojnički momenat tj. mogućnost vojničke intervencije je također veoma povoljna. Naše jedinice, koje narod željno očekuje, bit će u stanju da zajedno sa zatalasanim masama narodnim postignu velike rezultate i u potpunosti izvrše sve postavljene zadatke sa najmanje žrtava.

Za vojničku intervenciju u Dalmaciji treba uzeti u obzir sve mobilne jedinice ove Zone tj. I i II Dalm. Brigadu i in. Odred. Ove naše jedinice uz sadejstvo i saradnju malih mještanskih jedinica, u stanju su da u Dalmaciji razviju opšti narodni ustanak i mobilišu i vojnički organizuju najmanje još dvije do tri brigade. Zadatke koje sada imaju ove naše jedinice u pogledu odbrane slobodne teritorije od juga, zapada i istoka, treba najhitnije da prime susjedne brigade. Naročito naglašavamo da i u slučaju da izgubimo ovaj dio teritorije, mi smo u stanju da stvorimo još veći teritorij u Dalmaciji i da L. potpunosti pridobijemo i vežemo narodne mase za nas, koje će ostati u borbi s nama do kraja.

c) Način izvršenja vojničke intervencije u Dalmaciji: Obzirom na stanje kod neprijatelja, raspored njegovih snaga, njegove daljnje namjere u Dalmaciji, mi bi trebali naše jedinice upotrebiti ovako:

Dn. ga Dalm. Brigada treba da bude upućena u sjevernu Dalmaciju, da likvidira na svom putu četnička uporišta Vrlika, Kijevo, očisti dolinu Cetine, a zatim da se prebaci na prostor: Moseč—Kozjak i da očisti sav prostor između linije: Knin—Šibenik i linije: Sinj—Split. Poslije ovog čišćenja, jedinice brigade bi se trebale prebaciti u Bukovicu, na desnu obalu ovog mora. S tim ciljem, pošto bi prethodno ostavile na rodnom teritoriju izvjesne mještanske i novoformirane jedinice u Dalmaciji. Brigada i in. Odred treba da budu upućeni u Dalmaciju, da očiste prostor između Imotskog—Metkova i Sinja, a zatim da u sadejstvu i saradnji sa sjevernom Dalmacijom, pošto presjeku svaku Bizonu i Sinju pristupe likvidaciji Sinjskog garara i da na taj način vezuju slobodni teritorij južne i

srednje Dalmacije sa slobodnim teritorijem sjeverne Dalmacije. Treba imati u vidu, da onaj koji drži Sinj drži Split, i to je prava i realna vojnička ocjena svakog vojnika koji pozna operativno taktički odnos Sinja i Splita. Tako smatra i K2 i sam okupator. Ovakvim načinom rada, mi bi mobilisali i formirali nove jedinice, uveli ih u akciju, omogućili prebacivanje našeg ljudstva sa otoka na kopno, i došli bi svakako do veće količine oružja i municije sa kojim bi mogli uspješno nastaviti daljnju borbu.

Vaš stav i gledanje na situaciju u Dalmaciji:

Mi smatramo, iako ste od ranije bili upoznati sa situacijom u Dalmaciji i razvojem vojno-političkih prilika, da niste dali onu važnost i značaj sadašnjoj situaciji u Dalmaciji. Također, smatramo, da niste dovoljno uzeli u razmatranje i ocijenili ovu situaciju, na koju vam mi već duže vremena ukazujemo pažnju. Mi moramo da predviđamo događaje i da idemo u susret događajima, a nikako da dozvolimo da nas događaji pregaze i da izgubimo dragocjeno vrijeme za naše intervencije. Treba imati u vidu da i neprijatelj radi punom parom i da svako naše zadojenje ide njemu na korist.

Mi ukazujemo naročito u interesu pouke za naš daljnji rad na propuste oko Grahova, gdje su jedinice dugo bile u stavu iščekivanja, nangažovane, čekajući razvoj situacije oko Grahova. Te su jedinice bile imobilne 15 dana, mada su se mogle veoma korisno upotrebiti u drugome pravcu.

Također, krupni i neoprostivi propusti od strane Operativnog štaba X Hercegovačke i V Crnogorske brigade otežali su našu situaciju na ovome području i opštu situaciju na oslobođenoj teritoriji uopšte. Postupak rukovodstva ovih brigada je za svaku osudu.

Sa sjevera također, od Banje Luke i od Prijedora. Imao sam naše brigade, dozvolile su da ih neprijatelj iznenadi, odnosno ti pravci su bili pokriveni sa slabijim snagama. Posljedice tog iznenađenja su nam dobro poznate. Neprijatelj je uspio jednim brzim i za nas neočekivanim prodorom opet povratiti dolinu Vrbasa, i to baš u fazi priprema naših daljnjih ofanziva»

Na taj način krupnim propustima izvjesnih naših brigada na odnosnim pravcima, kako neshvatanje uloge i zadatka su im bih dodijeljeni, tako i neizvršenjem dobivenih zadataka neprijatelj je preuzeo inicijativu u svoje ruke i prinudio

" Radi se o napadu ustaško-njemačkih snaga, početkom oktobra 1941. na slobodnu teritoriju Bosanske Krajine.

...djelokupnom dijelu ove teritorije, između Une,
^{ak0r^1} **Dinare** na odbranu.
Vrbasa¹ ^{traino} da se ovo više ne bi smjelo dogoditi.

T 'b i naročito voditi više računa o obavještavanju kod
iatelja. upoznavanju njegovih namjera i pravilnijim gru-
^{nC} **em naših** snaga. Trebamo voditi više računa o vremenu,
^{i^DIS} **p'c smo** mi u posljednjim događajima prilično izgubili i re-
dovno zadocnjavali u intervencijama.

Naš stav i mišljenje:

Naše je mišljenje da je neophodno potrebno u najkraćem
roku'sve snage ove zone tj. I i II Dalm. Brigadu i III Odred,
uputiti u Dalmaciju u cilju razvijanja opšteg narodnog ustanka,
zaštite narodnih masa, mobilizacije naroda, na način kako smo
to naprijed iznijeli. Uloge i zadatke ovih naših jedinica, koje
sada imaju, trebalo bi odmah da prime susjedne brigade.

Molimo vas da po ovome donesete najhitniju odluku i
da nam što prije dostavite vaš odgovor.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Jordan¹⁶

Nalečnik štaba
Terzić¹⁷

Komandant
Vicko Krstulović

Kukoč
Velimir

BR. 35

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD li ,
STOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODRftu
HRVATSKE O JAČINI NEPRIJATELJSKIH GARNIZONA
TERENU 2UMBERAČKO-POKUPSKOG ODREDA¹**

STAB
n OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
INF. br. 1/42.
Dana 11. X. 1942.

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIJ
ZANSKIH ODREDA**

Teren
Zum. Pokup.
Odreda

Vivodina Prije je bilo promjenljivo stanje, ali dolaskom
Proleterskog bataljona neprijatelj je napustio
mjesto.

Krašić Jača neprijateljska posada. Tačno stanje nije
poznato.

D. Pribić Posada u jačini od 400—500 ustaša i domo-
brana. Stanuju u kući trgovca Kunaja, wl
ostalim kućama za koje se ne zna čije »u
vlasništvo.

Kostanjevac Neprijatelj je zaposjeo vrhove oko Kosi[?]*
njevca, gdje se nalaze položaji 16. us"
bojne. Naoružanje nije poznato. Nastfll
su u školi i popovom stanu iznad Kostanj^l—
na Oštrcu. Topovi i bacači izgleda da su j ^K
đeni i iznad Krašića, a ne u Kostanjevcu ka*
su neki seljaci tvrdili.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi VoJIIJ
istortekog instituta pod br. 6/1, k. 1471.

• *feliezno* Nalaze se snage 13. ustaške bojne. Između
Kalje » * > ' Kalja i Sv. Mihajla imadu tri objekta a okolo
Kalja imadu rovove.

- *Vas* Također snage 13. ustaške bojne. Stanuju u
tri kuće. Oko sela imadu bunkere i rovove.
Seljaci su također naoružani i bore se na
strani neprijatelja.

Stojdraga Jačina neprijatelja oko 40 žandara.

Bregana Zandarmerijska postaja, oko 20—30 žandara.

Samobor Posada od oko 300 ustaša. Imade oko 60 do
100 Samoboraca ustaša i žandara. Domobrana
nema. Ovih 300 ustaša jesu za osiguranje Sa-
mobora, a operišu također u pravcu Bregane
i Plešivice.

Trebale su doći dvije satnije domobrana iz
Petrinje.

Jastrebarsko Stanje nepoznato.

Talijan, sektor

Sv. Nedelja (Radatovići) Talij. posada u jačini 200 vojnika.
Prema selu Četiše* nalazi se 7 bunkera jako
utvrđenih. Nekoji bunker su dvospratni. Nao-
ružanje: 2 bacača mina, 2 teška mitr. i oko
30—40 puško-mitr. Nastanjeni su u pet pri-
zemnih kuća, dok je jedna na sprat. Noću su
budni i po bunkerima. Kreću se po sledovanje
sa snagom od 50—100 ljudi u Metliku.

Neprijateljska snaga u jačini oko 50 vojnika.
Stanuju u tri kuće na sprat. Oko kuća naprav-
ljeni su zidovi u obliku bunkera. Po hranu
idu s konjima i magarcima u Metliku u jačini
od 20 do 30 ljudi. Ostriž je udaljen od Cetiša
10 km (tri sata). Po vodu idu pokraj sela Ka-
šta, udaljenog 10—15 minuta od Ostriža, u ja-
čini od 10 do 15 vojnika, kojima daje jedna
desetina osiguranje po brdu.

' Vjerovatno ČetoSlć

Hrast

Posada od oko 60 do 80 Talijana. Otkako selo napustili slov. partizani Talijani su s[^] lili sve kuće osim dvije, u kojima sada stanuM sami.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.⁸ Holjevac

BR. 36

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 12 LISTOPADA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I
DV JUGOSLAVIJE O VOJNIČKOM ZNAČAJU FORMIRANJA
BRIGADA, VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI U PRVOJ OPE-
RATIVNOJ ZONI I PRIPREMI OPERACIJE NA BANIJI**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 101/42
Dne 12. X. 1942

**VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PAR-
TIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE**

Formiranjem brigada i njihovim osposobljavanjem za djelatnost kao operativnih jedinica, stvoreni su na našem teritoriju uslovi za opsežnije operacije. Naše nam operacije posljednjih mjeseci i pored svih uspjeha nisu donijele veću količinu oružja. Ono nam je čak danas najpotrebnije, stoga smo odlučili da poduzmemo krupnije operacije u kojima b¹ došli do veće količine oružja i municije. Da bi se krupnije opr^r racije na našem teritoriju mogle uspješno izvoditi, odlučili smo da preuzmемо direktnu komandu nad 4 naše brigade® i da s njima naš štab neposredno rukovodi u pretstojećim ope-

• Većeslav

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SI pod br. 2818.

¹ 19 listopada 1942 god. formiran je Operativni štab za Prvu f⁸» brigadu, Petu, Sedmu i Osmu NO brigadu. O akcijama ovih br⁸ ' vidi dok. br. 55. 66, 69. 75, 78. 88. 92, 94 i 98.

a Za teritorij smo naših neposrednih operacija odar-
 r3cija ganiju. Momenta^lno za krupnije operacije dolazi u obzir
 bra . mišljenju jedino teritorij I Operativne zone. Na tom
 ^"teritoriju Banija pretstavlja sektor koji je vojnički i poli-
 Ski najpovoljniji za krupnije operacije. Lika je sektor gdje
 * igdinice posvuda djeluju osim na uskom pojasu uz že-
 Tezničku prugu, koju neprijatelj (okupator uz pomoć ustaša,
 ••etnika i drugih snaga) vrlo uporno brani. Neprijateljski su
 garnizoni uz željez. prugu vrlo jaki i naročito dobro utvrđeni.
 Neki značajniji uspjesi na pruži bez artiljerijskog oružja nisu
 mogući. Osim toga velika blizina neprijateljskih garnizona uz
 prugu vrlo često onemogućava iskorištavanje do kraja uspjeha,
 koje na pojedinim sektorima pruge postignemo. Cesto naše
 jedinice zadadu neprijatelju teške gubitke, uništi se po neko-
 liko km pruge, ah se srazmjerno malo zaplijeni oružja (uzima-
 jući u obzir veličinu naših snaga, koje su u operaciji angažo-
 vane) Pored toga Lika više ne pretstavlja teren, na kome bi
 mogli u pogledu mobilizacije za partizane postići neke naročite
 rezultate. U kotaru Otočac četnicima je uz pomoć okupatora
 uspjelo da si stvore masovnu bazu, te operacije na tom sektoru,
 pored velikih žrtava, koje bi nas stajale, ne bi urodile nekim
 znatnijim uspjesima, jer su za operacije u kojima bi htjeli čet-
 ničku bandu na tom sektoru uništiti potrebne veoma jake snage.
 Isto je slučaj i s Tromedom Like, Dalmacije i Bosne. Na tom će
 sektoru ipak uskoro doći do operacije, u kojoj će učestvovati
 jedna lička i jedna dalmatinska brigada.

Zadnjom su operacijom u zapadnoj Lici³ postignuti znatni
 uspjesi, ali nam ta operacija nije donijela niti neku veću koli-
 činu oružja, a niti neke naročite mogućnosti mobilizacije. Bli-
 zina neprijateljskih jakih garnizona sputava mase tog kraja
 da se otvorenije založe za Narodno-oslobodilačku borbu, iako
 su njihove simpatije na našoj strani.

.K°idunu ima nekoliko neprijateljskih uporišta, koja
 -naročUo jako utvrđena, te bi nas njihova hkvidacija stajala
 velikih žrtava, a pored toga ne bi u mnogo slučajeva došli do
 većeg plijena. Likvidacija bi koridora koji odvaja Liku od
 orduna. značila velik vojnički uspjeh, ali toj operaciji ne
 možemo još pristupiti radi toga, jer nam nedostaje snaga za
 veliku operaciju. Neprijatelj je na tom sektoru veoma akti-
 0 su testi
 Dri ispadu ustaša i domaćih naoružanih bandita,
 n temu ubijaju i pljačkaju sela našeg oslobođenog teritorija.
 J nani
 sektor 2adaje mnogo jada.

³ Vidi dok. br. 6 i 17.

Na Baniji je nasuprot vojnička i politička situacija još voljnija.

1. Neprijatelj je prilikom svoje posljednje ofenzive ta] Baniju⁴ ostavio niz garnizona, koji nisu naročito utvrđeni

2. U tim su garnizonima u većini domobranci, koji su za vrijeme ofenzive javno manifestovali svoje simpatije za partizane. Uopće su domobranci pokazali da nisu naročito spremni za borbu protiv partizana.

3. Na Baniji ima nekoliko mjesta s jačim neprijateljski® garnizonima, koja dosada partizani nisu napadali, tako da bi momenat iznenađenja mogao biti odlučan za uspjeh operacije.

4. Našim bi operacijama otežali promet, a eventualno i presjekli puteve Petrinja—Bos. Novi i Petrinja—Kostajnica, koji su neprijatelju sada naročito važni radi koncentracije snaga za borbu protiv naših brigada.

5. Krupnija bi operacija na Baniji vrlo vjerovatno omela ofenzivu, koju neprijatelj priprema na Kordun.

6. Operacija na Baniji i veći uspjesi povratila bi povjerenje naroda u naše snage, koje je bilo pokolebano odlaskom naših snaga prilikom posljednje neprijateljske ofenzive.

7. Čišćenje Banije također je važno i stoga, što je to vrlo bogat kraj.

8. Operacija bi na Baniji veoma povoljno odjeknula u našoj II i III Op. zoni, gdje je Narodno-oslobodilačka borba u posljednje vrijeme u poletu.

Operacije bi započele čim bi koncentrisali naše brigade. Iz Like očekujemo dolazak naše I i II Brigade, koje bi s V kordunaškom i VIII (banovskom) brigadom tu operaciju izvršile. V brigada već operiše na teritoriju Banije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
otsutan

Komandant
Ivo Vladić⁶

(M. P.)

* Odnosi se na ofanzivu u mjesecu kolovozu. Vidi tom V, knj. ®i dok. br. 29 i 58.

* Ivo Rukavina

BR. 37

/VTFSTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
Jf^v,j LISTOPADA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I
n v JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA POTCINJENIH JEDINICA¹

GLAVNI ŠTAB
MARODNO-OSLOBODILACKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Op. br. 100/42
Dne 12. X. 1942

Operativni izvještaj br. 20

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTI-
ZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

I Operativna zona

Lika

21. IX. izvršile su snage I Udarne brigade (bez jednog bataljona), II Brigade i 2 bataljona IV L. P. O.² napad na ustaše i (•etnike u selima Kosinjske općine: G. Kosinj, D. Kosinj, Bakovac, Krušćica, Lipovo Polje i Rudinka. U tim selima bilo je 100 ustaša, 40 četnika i 270 domobrana i naoružanih civila. Plan, po kojemu je trebalo sva ta sela opkoliti i stegnuti obruč oko njih, nije uspio, tako da je uspjelo skoro svim ustaškim i četničkim banditima da umaknu. Talijani su intervenisali iz Studenaca, ali su odbijeni.

U ovim akcijama mi smo imah 2 mrtva i 9 ranjenih. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 4 ranjena. Zarobljeno je 36 naoružanih civila i ustaša.

Zaplijenjeno je: 1 laki bacač mina sa 70 granata, 1 mitraljez, jedan laki mitraljez, 30 pušaka i nešto municije.

23/24 IX. noću porušile su snage IX Brigade 2 km pruge i tt. linije između Gospića i Lovinca.

25. IX. izvršila je IX Brigada [napad na) četničku posadu u Ra(*uču (kod Metka), o kojoj smo vam akciji pisali u zadnjem operativnom izvještaju.³

u ari, P^{okum}enut, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se
Vojnoistoriskog instituta pod br. 27/1. lc. 102 A.
Lički partizanski odred
Vidi dok. br. 1.

Pri opsadi željezničke stanice Raduč (koja je napuštena jer je neprijatelj bio dobro utvrđen) desio se je jedan interesantan slučaj. Talijani su na stanici istakli talijansku zastavu koja je bila izbljedom. pa je u sumraku izgledala bijela. Vodnik bataljona »Krbava« drug Iso Barač, misleći da Talijani i četnici hoće da se predaju, ustao je iz svog zaklona i pošao prema stanici. Kad je došao sasvim blizu, uočio je da se je prevario. On se je ipak snašao i na zaprepaštenje talijanskih i četničkog oficira ušao u stanicu. Odbrana stanice propustila ga je misleći valjda, da se je došao predati. On je međutim pozdravio partizanski i rekao oficirima: Mi smo vas opkolili jakim snagama i ako se odmah ne predate bit ćete uništeni. Oni su odbili da se predaju, ali druga Barača pustili su da se slobodno vrati, bojeći se valjda za svoje glave, ako se ipak budu morali predati.

26. IX. pokušala je I Udarne brigada u dva navrata napasti ustaše u Klanacu Pazarište, što nije uspjelo, jer su ustaše imali bolje položaje a osim toga stiglo im je jako pojačanje.

28. IX. postavile su tri čete iz II Brigade zasjedu neprijatelju na cesti Gospić—Otočac između Janjče i Studenaca. Naišlo je 7 talijanskih kamiona i dva poštanska automobila. Kad je zasjeda otvorila vatru, kamioni su se zaustavili, a Talijani počeli bježati. U poštanskim autima bilo je ustaša i četnika. Ubijeno je 30 Talijana, a zarobljen jedan Talijan, jedan ustaša i jedan četnik. Mi smo imali jednog mrtvog i 4 ranjena.

Zaplijenjeno je: 44 puške, 4 sanduka mina za teški bacač, veća suma novaca i raznog drugog materijala. Tri kamiona su zapaljena.

U međuvremenu je neprijatelju stiglo pojačanje iz Janjče i Studenaca, i radi toga nije bilo moguće paljenje ostalih kamiona i izvlačenje ostalog plijena.

1. X. napale su I Udarne i II Udarne brigada na ustaške posade u selima Pazariške općine: Klanac, Kaluđerovac, Podstranu i Aleksinicu.⁴ U ovim selima bilo je oko 500 ustaša i naoružanih seljaka. Sa ovim snagama komandovao je ustaški bojnik Stjepan Devčić (zv. Pivac).

Borba je trajala skoro dva dana. jer je neprijatelj davao žestok otpor. Uslijed velikog prostranstva i ispresijecanosti zemljišta, koga je neprijatelj bio posjeo, opkoljavanje nije ni ovdje uspjelo, te je veliki broj bandita uspio pobjeći.

U ovoj akciji na našoj strani bilo je 3 mrtva i 14 ranjenih. Neprijatelj je imao 33 mrtva, među kojima dva ustaška oficira. Nekoliko je ustaša izvršilo samoubistvo, videći da će biti uhva-

⁴ Vidi dok br. 6.

• **Zarobljeno** je 65 neprijateljskih vojnika, među kojima 20 SSša-Koljača, koji su strijeljani.

Zaplijenjeno je: 3 mitraljeza; 1 protivoklopni mitraljez kal. 12,7 mm 3 laka bacača mina. 4 p. mitraljeza, 100 pušaka, 1 mitraljez i ostalog ratnog materijala.

Uništen je most na [r.] Lici između Kaluđerovca i Klanca i most na Otešici između Klanca i Smiljana. Utvrđene zgrade u Klancu popaljene su.

U ovoj borbi istakli su se partizani II Brigade: Rašeta Javo (ranjen), Krneta Milan, Divjak Dušan, Rašeta Sako, Rašeta Petar. Balać Rade, Rašeta Nikola vodnik, Medić Jovica. Rašeta Rade pol. delegat, Opačić Savo desetar, Balać Petar politkomesar čete, Zunić Stevo politkomesar čete i Stanić Rade politdelegat, svi iz 1 bataljona II Brigade. Lukić Momčilo, Cuić Stevo, Končar Geco vodnik, Borjan Petar, Zigić Milan. Božanić Mićo, Uzelac Jela partizanka, Ognjenović Branko, Rapajić Vujo komandir, Stetić Nikola, Bajić Branko vodnik, Vukmirović Maćo desetar (poginuo), Panjković Mile desetar (poginuo), Skoknić Nikola, Dozet Rade, Koruga Stevan desetar, Sladić Duka komandir, Dražić Petar, Sijan Marko, Funduk Vlajko, Hinić Mićo, Svilar Nikola vodnik, Popović Nikola desetar, Barać Vlado, i Batinica Dušan komandir čete, svi iz 4 bat. II Brigade.⁵

3. X. izvršena je akcija na ustašku posadu u Ribniku, o kojoj smo vam već pisali.

Kordun

10. IX. diverzantska grupa 1 bat. (terenskog) u Sabljačkoj Draži između Skakavca i Banskog Kovačevca porušila je 3 km t. t. linije.

10. IX. porušili su partizani 2 područnog bataljona u Sabljačkoj Draži kod Josipdola prugu na dužini od 600 m.

11. IX. napao je 3 bat. IV Brigade talijansku posadu u selu Ostrošin. Akcija nije uspjela, jer je neprijatelj bio jako utvrđen. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 8 mrtvih i 4 ranjena. **Mi smo** imali jednog mrtvog i 7 ranjenih.

Zadnjih dana neprijatelj je u nekoliko navrata izišao iz Jih **garnizona**, te pljačkao i palio naša sela, a zatim se pojavio u nekoliko manjih sukoba s neprijateljima.

* Vidi dok. br. 6.

Banija

O akcijama na Baniji još nismo primili izvještaja, te ćemo ga poslati u našem idućem operativnom izvještaju.

II Operativna zona

17. IX. bataljon »Jože Kraša« u svom kretanju prema Gaberju naišao je u mjestu Orehovici na Belu Gardu, te prihvatio borbu koja je trajala nekoliko sati. Zarobljena su tri belogardijca i zaplijenjene 3 puške.

21. IX. bat. »Jože Kraša« u zajednici sa Krškim odredom izvršili su akciju na Belu Gardu u selu Dolž. Akcija nije uspjela, jer je neprijatelj bio jako utvrđen. Na našoj strani bio je jedan mrtav i šest ranjenih. Gubici na strani neprijatelja nisu poznati.

24. IX. izvršena je akcija na neprijateljsku posadu u Sošicama, gdje je bilo 40 žandara.⁶ Neprijatelj je bio iznenađen napadom po danu, te se je brzo predao. Zarobljeno je 40 žandara. Na našoj strani bilo je 2 lakše ranjena.

Zaplijenjeno je: 38 karabina i ostalog ratnog materijala.

Na svom putu za II Op. zonu I Proleterski udarni bataljon izvršio je nekoliko akcija. Prva akcija bila je u Bosiljevu, o kojoj smo već pisali.

28. IX. jedna četa Proleterskog bataljona očistila je neprijateljsku posadu u Netretiću, koja se bez otpora predala.⁷

Istog dana Proleterski bataljon stigao je u Ribnik, gdje se je toga dana upravo vršila mobilizacija 22 i 23 godišta za domobranstvo. Tu su spaljeni svi mobilizacioni spiskovi i općinska arhiva, a mobilizirani mladići su se razbježali svojim kućama.⁸

30. IX. Proleterski bataljon je prešao Kupu i krenuo prema Vivodini, odakle je neprijatelj, saznajući za dolazak Proleterskog bataljona, pobjegao.

V Operativna zona

Neprijateljska ofenziva na teritoriju V Op. zone započela je 16. IX. ujutro zauzimanjem sela Kunići. To jutro neprijatelj je izašao iz okolnih garnizona od Senja pa do Zlobina sa pravcem nadiranja prema moru, gdje je ostavio male posade, koje su imale zadatak da sačekaju narod i partizane, koji bi se prema njihovim planovima morali povlačiti prema moru. Neprijatelj je u jačini od oko 30 hiljada (dvije divt-

⁶ Vidi tom V. knj. 7, dok. br. 73.

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 10.

•• <M pošao iz 2ute Lokve—Prokika—Brinja—Plaškoga—oitariia—Josipdola—Gomirja—Ogulina—Lokava—Mrkoplja—r.J* i Fužina, te su svi nadirali istovremeno i vrlo oprezno, č^e* grupe predvodili su četnici. Dok je u ranijim ofenzivama -prijatelj nastupao s artiljerijom i bio praćen avijacijom, ovoga puta išao je vrlo tiho i oprezno, tako da je bilo teško saznati, iz kojih sve strana nailazi. Prva tri dana, naše snage su sačekivale neprijatelja i nanijele mu izvjesne gubitke, ali naše snage nisu bile dovoljne da se suprotstave neprijatelju i da mu na taj način zadadu teže gubitke. Neprijatelj je na više sektora išao razvijen u streljačkom stroju. Tako je prvi prodor u Drežnicu bio od pravca Modruša i izašao je u Zrniće. a istovremeno izlazi i na Brezno. Tu je I bataljon došao u sukob s neprijateljem i nanio mu gubitke, nakon čega se je povukao na Crni Vrh, pretpostavljajući, da tu u gustoj šumi nema neprijatelja. Međutim, kada se je bataljon postrojio, neprijatelj je jurnuo na nj sa svih strana, tako da su se partizani razbježali na sve strane i na čudan način spasili. Istovremeno Talijani upadaju u selo Zrniće iza leđa III bataljonu a uporedo upadaju od mrkopaljske strane u Vrelo, a od Ogulina i Gomirja u Jasenak. Talijani iz Mrkoplja u velikim grupama odlaze preko Viševice i Bitoraja k Primorju, gdje se sastavljaju sa vojskom iz Liča i Fužina i potiskuju II bataljon, koji se povlači u pravcu Breza. Narod i partizani su se povlačili u pravcu Krmpota. U tom dijelu šume bilo je skoncentrisano najmanje 8—9.000 ljudi, kao i bolnica i naš agit-prop. Neprijatelj je imao namjeru blokirati naše snage u tom dijelu šume između Stalka—Ledenica i Brinskog kotara, a ostaviti im izlaz samo prema moru. U tom momentu, kad su Talijani **ušli u Drežnicu** (koju smo mi neposredno prije njihovog ulaska spalili) izdan je nalog I i III bataljonu da se prebace neprijatelju iza leđa i da ga tuku na cesti Jezerane—Drežnica, **Modruš**—Jezerane, i na cestama koje vode ka Jasenku, da bi se na taj način izbjeglo opkoljavanje i odvojilo partizane **od naroda** koji se je počeo prilično kolebati. Četnici su kroz to vrijeme išli kroz šumu i nagovarali narod na predaju, govoreći mu pri tome razne laži.

Svi **politički** radnici su povučeni sa tog terena i sa baaijonom »**Matija** Gubec« prebačeni preko pruge sa zadatkom djelovanja **oko** Liča i Fužina. Na taj način neprijateljske saT⁷?^bUc^e ^ vezane za Lič * Fužine, jer su se bojale napada

Istovremeno tri bataljona II Odreda povučena su u

•Lomi* M ^{otanzivi} učestvovala su tri talijanske divizije: »Re«, ^{ilnit} • J ¹ Granatieri di Sardegna«, sa još nekim pridodatim samojedinicama iz sastava Petog armijskog korpusa.

Gorski Kotar da djeluju oko Delnica, Lokava i Brod Moravica. Ova tri bataljona napali su Talijane kod Broda na Kupi i izveli neke akcije na pruzi da bi olakšale položaj našim snagama na terenu I Odreda. Akcija kod Broda na Kupi bila je vrlo riskantna, jer je izvedena svega jedan kilometar daleko od Broda na Kupi, gdje je jaki talijanski garnizon. Tu je dočekana kolona od 150 fašista i potpuno uništena. Spasilo se je samo 5—6 vojnika. Juriš na ovu kolonu vršen je kroz rijeku Kupicu, gdje je voda bila iznad pojasa, te je ni pola partizana nije moglo pregaziti. Neprijatelj je odmah priskočio u pomoć iz Broda i Delnica, pa nije bilo moguće pokupiti sve oružje.

Zaplijenjeno je: 5 p. mitraljeza, 50 pušaka i drugog materijala.

Povlačenjem ovih triju bataljona u Gorski Kotar onemogućilo se je neprijatelju da pohvata narod u onom dijelu šume, gdje je bio skoncentrisan.

Istog dana dva Udarna bataljona napali su Talijane blizu Jasenka i ubili oko 100 Talijana, te zaplijenili 3 bacača mala, 2 mitraljeza, 4 p. mitraljeza i oko 60 pušaka.

Poslije ovoga neprijatelj se povukao svom brzinom, ne uspijevajući izvesti svoj zadatak do kraja. Ostavljao je čitave hrpe hrane, koje nije mogao spaliti, a niti povući sa sobom. Među ostalim, spalio je i jedan svoj kamion u Jasenku. Neprijatelj se je sa svih strana povlačio istovremeno.

Za vrijeme ofenzive neprijatelj je uništavao i spalio u mnogo sela posljednje kuće. Uz pomoć četnika otkrio je skoro sve zemunice i opljačkao. Međutim krompir i kukuruz ostao je u cijelosti, tako da problem ishrane neće biti jako otežan. Neprijatelj je isto tako pohvatao i mnogo stoke.

Neprijateljska propaganda o raspadu partizana, kao i glad i žeđ natjerali su jedan manji dio stanovništva da preda neprijatelju. Od njih su neki strijeljani, a neki odvedeni u internaciju.

Uzimajući sve u obzir, može se reći, da nas ova neprijateljska ofenziva nije oslabila, nego vojnički i ojačala. U ovoj ofenzivi mi smo zaplijenili 14 automatskih oružja i preko sto pušaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
otsutan

(M. P.)

Komandant
Ivo Vladic¹⁰

" Ivo Rukavina

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 12 LISTO-
PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O
BORBAMA ZA VRIJEME NEPRIJATELJSKOG PRODORA
U KOSINJ¹**

ŠTAB

U UDARNE BRIGADE
HRVATSKE

12/X- 1942.

Operativni izvještaj

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Dana 5/X. 1942 godine, II Udarne Brigada dobila je na-
r- clenje od I Operativne zone da se povuče iz zapadne Like na
oslobođeni teritorij.

Naša Brigada trebala se je povući trasom Kruščica—Krš—
K.smljane—Čanak u Krbavicu. Polazni položaj za ovu trasu
bilo je određeno selo Kruščica.

Usljed neprijateljske provale u Kosinje nismo se mogli
prebaciti sa ovom trasom nego smo morali promijeniti drugi
pravac i to: Vaganac—Podoteš—Smiljan—Divoselo—Počitelj—
Čitluk—Vrebač—Podlapača—Pišać—Salamunić—Bunić i Ko-
renica. Polazni položaj ove trase bio je Vaganac—Podoteš.
Prvom trasom kojom smo trebali proći imao je za^zadatak III
bataljon II Udarne Brigade da nam osigura prolaz, ali uslijed
provale neprijatelja, kako smo već gore naveli, nije nam mo-
gao osigurati jer je neprijatelj otpočeo sa svojom ofanzivom
u dva pravca i to prvi pravac bio je Lipovo Polje pravcem
P»nji Kosinje, drugi pravac bio je od Janjča i Studenaca preko
MSa za Gornji Kosinje.

i m^{Ta} sektor branio je IV Odred kojemu je bio dodijeljen
,¹¹ bataljon II Udarne Brigade. Istog dana kada smo trebali
renuti sa I trasom neprijatelj je produžio sa svojom ofan-
)^{om} iz Gornjeg i Donjeg Kosinja pravcem Bakovac—Kruščica
•^istoga dana uspio je da zauzme obadva napomenuta sela. Po
g aženju Operativnog štaba tome štabu bio je dodijeljen i II
vrii on ove Brigade, tako da su obadva naša bataljona za
__ ^ ^ kada smo se trebali povući vodili stalnu borbu sa

isturui. ^{original,} Pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
g instituta pod br. 12/2, k. 801.

neprijateljem. U tim borbama na našoj strani nije bilo niti jedne žrtava, a na neprijateljskoj strani ukoliko se moglo uvidjeti pri neprijateljskom jurišu i padanju neprijateljskih vojnika moglo je biti oko 100 mrtvih a ranjenih broj nam je nepoznat.

Za vrijeme prodora neprijatelja na Gornji i Donji Kosini neprijatelju je uspjelo da je zarobi naš magacin sa izvjesnom količinom brašna i drugih sitnih kućanskih stvari. Kašmagacioner² koji se nalazio kod istoga magacina natovario je jedna kola sa minama od teškog minobacača i još sa najpotrebnijim artiklima i htio je da sa tim izbjegne preko mosta i Gornjeg Kosinja, ali uslijed provale neprijatelja preko Krša i Mlakve nije mu uspjelo da sa istim materijalom izbjegne, nego je zajedno sa sekretarom Skoja II Brigade⁸ dignuo u vazduh sav materijal i kola, tako da se sa istim neprijatelj ne bi mogao što god koristiti.

Za vrijeme prodora neprijatelja naša ostala dva bataljona nalazila su se u Pazarištu i Klancu, dočim II bataljon **kako** smo već gore napomenuli da je bio pridodat pod komandu Operativnog štaba držao je položaj iznad sela Bakovca, a III bataljon držao je položaj ispod Karaule i u samom Kršu.

Neprijatelj je nastupao sa 6 tenkova i 4 brdska topa i veći broj minobacača i sa pješadijom.⁴

Sa ovom akcijom rukovodio je Operativni štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkoma

P.⁵ Babić

Komandant

Mićun®

P. S.⁷ Operativni štab sačinjavao je štab IV Odreda kao i zamjenik k-danta⁸ II Brigade i operativni oficir" II Brigade.

V. d. politkoma

P. Babić

K-dant

Mićun

¹ Zigić, zvani Srbo

² Milan Cupurdija. Poginuo u borbi protiv Talijana i četa⁸ prilikom napada na Gračac siječnja 1943 godine.

* Dijelovi talijanske divizije »Granatieri dl Sardegna«, ustaie i* Gospića i četnici iz Kosinja.

¹ Petar

* **Sakić**

¹ Ovaj dio dopisan je mastilom.

¹ Lazo Radaković

¹ Đurađ Pokrajac

«NWJFST ŠTABA ČETVRTE NOU BRIGADE OD 12 LI
ZAF...» V 1040 RDN ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU
POSADU U SELU PONORU I NA VISOKOM VRHU¹

STAB
V PARTIZANSKE BRIGADE
1 HRVATSKE

12. X. 1942.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Karlovac — 1 : 100000)

Neprijatelj se nalazi u Katićima i Cindrićima u selu Ponoru¹¹ i to u jačini oko **20—25** neprijateljskih vojnika (majara)⁸ i na Visokom Vrh^u (kota **376**) u jačini jedne desetine sa p. mitraljezom, koji je utvrđen u jednom rovu.

Naš je zadatak: sa jednim bataljonom napasti i uništiti pomenute neprijateljske posade, uništiti zgrade koje mu služe kao uporišta i rekvirirati ustašku imovinu; sa jednim bataljonom izvršiti osiguranje ivice šume Palež od Cindrića do Visokog Vrh^a, te spriječiti njihov bijeg u šumu; zatim osiguranje prema neprijatelju iz Batnoge i sela Ponora, te osiguranje prema selu Gornja Glina.

U cilju izvršenja ovoga zadatka

^

N A R E Đ U J E M

Da II bataljon **14. X. 1942** napadne i uništi neprijateljske posade u Cindrićima i Katićima i da izvrši u tim zaseocima rekviziciju ustaške imovine.

Da III bataljon postavi osiguranje na ivici šume Palež i napadne neprijateljsku posadu na Visokom Vrh^u; da postavi osiguranje od **neprijateljskog** napada iz Batnoge i sela Ponora.

II će bataljon još dati osiguranje prema selu Gornja Glina i to na Bandinom i Šudelinom brdu i Krajku.

III bataljon dati će jednu čet^u u rezervu i to na brdu Cerova Kosa. II bataljon postaviće na Cerovoj Kosi i Gredaru

⁰¹¹J5inal, pisan na malini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-stonskog instituta pod br. 3/1, k. 830.

, Vida dok. br. 61.

Po ijaiim majama koje se u tom kraju nose: mjesne, seoske ustaše, koje je narod tako nazvao

po jedan teški mitraljez, na kojim položajima će sačekati pm
vlačenje i koncentraciju ostalih naših snaga nakon izvrš
akcije, a ujedno će se na tim položajima sačekati reakcija
neprijatelja.

Operativni štab nalaziće se na Cerovoj Kosi, a na istom
mjestu biti će i ranjenička prihvatanica.

Zborno mjesto: Cerova Kosa i Gredar.

Znaci raspoznavanja biće: Sedlo—Senta.

Ugovoreni znaci: kve—kve, a odgovor: kve.

Znak za povlačenje: Dvije zelene rakete uvis.

Ugovoreni znaci za raspoznavanje naših jedinica po danu:
bijelim barjačićem 3 vodoravna poteza iznad glave. Odgovor:
bijelim barjačićem 2 poteza ustranu desnom rukom koso uvis.

Održavanje veze među našim jedinicama obavljaće se
kuririma.

Pravac kretanja naših jedinica do položaja za napad saop-
ćen je potrebnom broju vodiča.

Početak napada biti će u 5 sati ujutro.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

A.⁴ Turkulin

Komandant

N.⁵ Vidović

*

⁴ Artur
• Nikola

***711R<T4J ŠTAB A PETE NO BRIGADE OD 12 LISTOPADA
I» TOD GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE
1 0 BORBI SA USTAŠAMA KOD KAMENSKOG MOSTA¹**

STAB
V PARTIZANSKE BRIGADE

12. X. 1942.

Izveštaj o izvršenoj operaciji

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Dana 8. ov. mj. u 6 sati ujutro ova Brigada postavila je zasjedu kod Kamenskog Mosta i na cesti prema Bijeljevinama i Vorkapić selu. Zasjeda je trebala biti postavljena prema priloženoj zapovijesti." Oko 9 sati i 45 min. počeo je nailaziti neprijatelj i to prethodnica u jačini oko 50 ustaša i s njima oko 8-ra kola. Prethodnica je imala sa sobom jedan bacač i teški mitraljez te puškomitraljez. Kad je prethodnica stigla na svoje mjesto u jačini od 50 ustaša krenula je neprijateljska pobočnica preko Gline prema Katinovcu. Neprijateljski vojnici su se kretali cestom sa još 5-ra kola i moglo ih je još biti oko 100—130, i to sve ustaša, među kojima je bilo i domaćih ustaša iz obližnjih sela Topuskog. Neprijatelj iz prednjeg odjeljenja počeo je postavljati teški mitraljez i ispod njega puškomitraljez. nato je uputio jednu patrolu prema jednom visu gdje se nalazila jtdna desetina našeg Prvog bataljona. Ta desetina otvorila je vatru na tu patrolu i komandant bataljona" koji se tu nalazio naredio je jednoj desetini da se spusti i da s boka tuče neprijatelja oko mitraljeza i bacača, a naredio je i komandiru I čete da ostalim snagama svoje čete presiječe otstupnicu tom neprijateljskom prednjem odjeljenju. Komandir te čete kaže da nije ^{čuo} naređenja i da je nastalo neko komešanje u njegovoj jedinici i nije uspio da otisiče otstupnicu tom neprijateljskom odjeljenju. Kad je otvorena vatra na neprijateljsku patrolu, otvorio je vatru i vod iz III bataljona koji se nalazio s lijeve mule Gline u Katinovcu. Uslijed zastoja na puškomitraljezu ^{bila i} ^{aka} neprijatelj s bacačem i teškim mitralje-
ostal P[^]tolja i štita uspio je da pobjegne natrag. Iza njega mrtva s karabinima i još neke spremne. Istovre-

btori*5n⁷taal, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
Rfⁿcl:Uta 15011 br 7/2 k 831.
Muic Pojic Unio pošlje ratu.
ne raspolaže ovom zapoviješću.

meno otvorena je vatra na neprijateljsku pobočnicu koja i prešla na lijevu stranu Gline. Čim je vatra otvorena neprijatelj se povukao prema mlinu na desnoj strani Gline i odatle pripucavao i izvlačio ranjene i mrtve i koristeći šance pokraj ceste evakuisao ih je prema Bijeljevinama i Topuskom. **PQ** slije toga nastalo je malo puškaranje i neprijatelj je izmicao prema Bijeljevinama i Topuskom. Četa I bataljona koja je imala zadatak da otsiječe otstupnicu neprijatelju nije zaposjeli položaj koji joj je naređen prema zapovijesti i nije pokušala da to učini. Vod koji je trebao da parira vatru neprijateljske straže kod Bijeljevina također nije zauzeo položaj kako je naređeno i nije uopće otvarao vatre i time dozvolio da se neprijatelj slobodno kreće po Bijeljevinama, da pređe preko Gline i tamo iznenadi naše snage koje su bile na dnu Vorkapić sela. Četa II bataljona koja je bila između Bijeljevina i Topuskog nije otvarala vatre zbog toga što je zauzela previsoko položaj. Četa II bataljona koja je bila u rezervi nije upotrebljena zbog slabog rukovodstva tj. zbog toga pošto komandant I bataljona nije obavijestio što treba da učini. Kad se neprijatelj nalazio kod mlina s desne strane Gline, tj. od pobočnice, naređeno je jednoj desetini III bataljona da ga s boka napadne, ali ista nije izvršila zadatak. Svega su četvorica drugova iz mitralješke čete pošli prema mlinu i naišli na jednog ranjenog ustašu... Poslije toga pošli su napred, ali je neprijatelj iz mlina otvorio vatru i vikao »ajde da ih uhvatimo, jer ih malo ima« Kako desetina koja je trebala da ih napane s boka nije izvršila zadatak i ova četvorica su se morala povući. Prilikom povlačenja u Bijeljevine neprijatelj je iz Bijeljevina prešao preko Gline i iznenadio jednu našu desetinu koja je bila u dnu Vorkapić sela. Neprijatelj je tu desetinu tako rekuć opkolio i zahvaljujući jednom vodu te čete, s kojim je bio i komandat III bataljona,* izvršen je juriš i neprijatelj je protjeran. U toj borbi pala su naša dva druga i tri su ranjena. Od jednog druga neprijatelj je uspio da uzme karabin. Na mjestu borbe ostao je jedan ustaša bez karabina. Pored toga neprijatelj je naišao na naše snage koje su bile na položajima prema Ponikvarima. Neprijatelj je uputio naprijed oko 30 ustaša dok su ostali bili po brdima i štitili napredovanje ovih. Ove ustaše bile su u jačini od jedne satnije i išle su kao pojačanje iz Topuskog. Kad su se približili našima na 150 metara otvorena je vatra na njih i tom prilikom nekoliko ih je ubijeno. Prilikom ove borbe ustaše su se pokazali kao vrlo dobri borci i po nekoliko pl#³ jurišali su, a isto tako po nekoliko puta pokušavali su da izvuku

' Jovica Tomašević. Poginuo 1943 god. kao komandant bataljon^:

raniene i mrtve. Prilikom svih pokušaja štitili su ih ustaše svojerd J ali pozacji. pokušaj naših drugova da oduzmu oružje Mrtvih i ranjenih kojih je bilo oko 10—14 nije uspio zbog
 • i ke vatre neprijatelja. Oko 19 časova naredeno je povla-
 • o i naši drugovi su se povukli i to oni koji su bili s desne
 ane Gline prema Obijaju, a s lijeve strane Gline u Katinovac
 siv^{ste} večeri smo prešli u Obijaj. Iz Obljaja krenula je čitava
 Brigada prema Zirovcu.

U ovoj operaciji zarobljeno je 6 karabina, jedno postolje od teškog mitraljeza sa štitom, 1620 metaka, tri mine male za veliki bacač, četiri bombe, jedna torbica i još neke spreme.

Neprijatelj je imao što se vidilo oko 22 mrtva a moguće i više i prema obavještenjima stigla su tri kamiona ranjenih u Glinu.

Od naših drugova pali su drug Mitar Mandić iz sela Bogovolje. Pogođen je od mine kao konjovodac i sahranjen u groblju Obijaj. Pao je drug Vaso Matijević i Gojko Kokir u dnu Vorkapić sela i sahranjeni su u jednom grmu u Vorkaplé selu. Ranjeni su lakše: Miloš Kokir, Rade Bunčić i Vukelić Mićo svi iz II čete III bataljona.

Operacija nije uspjela jer snage I i II bataljona, koje su se nalazile s desne strane Gline, nisu zaposjele položaj kako je naredeno i nisu onda ni mogle izvršiti svoj zadatak. Pored toga drugovi komandiri nisu se pokazali ni malo samoinicijativni i u momentu kada je trebalo početi goniti neprijatelja i ne dati mu da stane oni su ostali na svojim položajima i čekah naređenje. Kod komandanata bataljona također opaža se da oni ne rukovode sa svojim bataljonima, i da nisu navikli na složene operacije. Naši komandanti bataljona su hrabri i s onom jedinicom s kojom se nalaze izvršavaju zadatak a na ostale ne misle. Komandant I bataljona kada se razdanilo vidio je da zasjeda nije dobro postavljena, tj. da jedinice nisu dobro zauzele položaj i nije preduzeo ništa da se to popravi. Veza za vrijeme operacije bila je slaba i između nekih jedinica vrlo rijetka. Upotrebljeni su i signalisti, ah oni uglavnom nisu zadovoljili.

Utrošeno je 2245 mauzer metaka i 398 talijanskih metaka .¹⁰ manliher. Kada se uzme u obzir zaplijenjena municija imamo manjak od 963 metka. Izgubili smo jedan karabin od aruga koji je pao kod Vorkapić sela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
 M.⁵ Šumonja

Komandant
 Orešćanin"

' Miloš
 ' Bogdan

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE OD 13 LISTOPAD 1942 GOD. O BORBAMA I AKCIJAMA MOSORSKOG VODA*

**ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE**

Broj/službeno
Dana 13-X-1942

VRHOVNOM ŠTABU JUGOSLAVIJE

Šaljemo vam prepis izvještaja našeg Mosorskog voda, za ilustraciju stanja u Dalmaciji.

Mosorski leteći vod

Mosor, 7 X 1942 g.

Drugarskom Štabu IV Oper, zone Sred. Dal. Odreda*

Dana 27 IX održali smo zbor na otvorenom u Srinjine na kojem su govorili 4 naša druga, a koji je trajao od 11.15 sati do 15. Poslije zbora razvilo se zajedničko pjevanje, a poslije pjevanja na zahtijev seljaka i seoske mladeži razvio se tihi ples. Prisustvovalo je oko 380 seljaka. Prigodom našeg odlaska seljaci su nas oduševljeno pozdravljali i nosili nam u susret grožđe i vina.

Dana 28 IX izvršila je naša desetina akciju na električne pale³ visokog voda kod sela Svinišća blizu Omiša. Srušena su tri pala a četvrti je ostao na dvije noge. Razbijeno je 17 izolatora visoke napetosti. Kvar na istim još nije popravljen i ne radi nekoliko tvornica koje su radile za okupatora.

Dana 29 IX dva naša druga sa terena izvršila su akciju na Ivana Matijevića financa kod kojega je ostala razna roba od izbjeglih hrvat, financa koji su u povlačenju Talijana pobjegli skupa kad su napuštali Zrnovnicu. Zaplijenjene su 2 kišne incerade,⁴ 3 jakete, 1 kaput, 1 gaće,⁸ 1 deka, 2 lancuna. 1

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2958.

* Pogrešno. Stab Četvorte operativne zone imao je pod svojom komandom sve jedinice na području Dalmacije do r. Neretve.

" Stupovi

⁴ Ogrtači

" Hlače (pantalone)

* Čaršav, plahta

Ktog dana je izvršena akcija na jedan talijanski trambus⁷
 •• ie vršio **(kontrolu)** pruge Split—Zrnovnica. Zaplijenjeno
 *o/f Inima sa **buvelima**,⁸ **520** lira, [zarobljen] jedan talijanski
 j? **P Auto je poliven** naftom i zapaljen. Istu noć srušen je
tKučiće—Zrnovnica na dva mjesta 40 m dužine, u dubini
 9^U_m i sva **cesta u širini**. Radilo je oko **140** seljaka.

30 IX održali smo zbor u Dugopolju na kojem je prisu-
 stvovalo **oko 400 ljudi**. Na zahtijev seljaka smo ostali do 19
 <ati **Zajedno sa seljacima** smo pjevali njihovo starinsko kolo,
 kojeg oni **ne bi održali** sami jer su se plašili Talijana. Seljaci
 «u bili **oduševljeni našim** prisustvom i našim govorima. Na
 zboru su **govorila 4 naša druga**.

2 X Na poziv K. K® — Omiš, otišli smo zajedno sa Solin-
 skom i **Dugopoljskom** letećom desetinom u Gata, jer smo do-
 bili **obavijest da četnici** pale i ubijaju mirne seljake, žene i
 djecu i **starce**. Došli smo na položaj i stupili u borbu sa četni-
 cima **koji su se odmah** u početku borbe povukli naglo, put
 Omiša, **ostavivši u** paničnom bijegu seljačku robu, zlata, no-
 vaca i **raznih drugih** predmeta. Među zaplijenjenim stvarima
 nađeno je **2 puške, 1840 talij. metaka, 480** naših metaka, **18**
 ručnih **talij. bombi, 1** gas-masku, 6 torbica za metke, 1 ince-
 rada, 1 **šatorsko krilo, 2** noža, 1 fišeklija, 7 opasača.

Prema **dosadašnjim** podacima računa se da ima izgorjenih
 u kućama, **zaklanih i** ubivenih žena. djece i staraca oko sto-
 tinu. Tačan se **broj još** ne zna dok se svi seljaci ne povrate
 svojim kućama. Računa se da je u borbi koja je trajala niti
 15 minuta **poginulo** nekoliko četnika i nekoliko Talijana. Kad
 je nastala **borba** Talijani koji su dolazili iz Omiša kamionima
 da ukrcaju **četnike i** opljačkanu robu pobjegli su zajedno
 u Omiš.¹⁰

Na našoj **strani** nije bilo nikakve žrtve niti ranjenog. Po-
 slije **borbe smo se** zadržali da mrtvace pokopamo i ranjenicima
 pružimo našu **liječničku pomoć**, kojih ima oko 20.¹¹

Ovime vam donosimo do znanja da smo se pojačali od 25
 na 49 **drugova** boraca, bez desetine koja se nalazi u Dinari
kod Omiša.

Poslije **ovoga** je veliko raspoloženje i želja seljaka da se
 oružaju i **brane** svoja sela i domove, a pošto mi nemamo na
 aspoloženju **oružja, pa** ako vi imate i nalazite [za] shodno da

[Dresina
 | **Unutrašnja guma**
 „ **Kotarski komitet**

Mo. „ ... ^ničko-talijanskom teroru i zločinima u selima na području
 „ dok - br. 30 i 31.

^M«li se na seljake iz s. Gata.

/

nam dostavite oružje. Talijani prisiljavaju seljake da se svojim kućama jer su isti pobjegli u obližnja brda Moso° Seljaci su voljni da se bore tako da izgleda i poprima kara] ' sveopćeg narodnog ustanka za ovaj kraj.

Četnika je bilo oko 200, koje su Talijani zaštićivali i držali im straže dok bi oni pljačkali i ubijali, četnici su otišli u Split, a odatle nam nepoznatim pravcem. Talijani sa jednom bate« jom krenuli su od Omiša prema Splitu. U Zrnovnici se nalazi oko 200 Talijana koji rade mitraljeska gnijezda.

Uz drugarski pozdrav

S. F. — S. N.

Politkom
Jerko¹² s. r.

Komandir
Nikola¹⁸ s. r.

BR. 42

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 13 LISTO-
PADA 1942 GOD. ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE O OSI-
GURANJU LJUBOVA I O KONCENTRACIJI TALIJANA U
GOSPIĆU I GRACACU¹**

**STAB IX. PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

Dana 13. X. 1942 godine u 8 sati

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Danas u 20 sati primili smo naređenje toga Štaba putem komande ličkog područja, da se stavimo u vezu [sa] snagama na Ljubovu i da sa jednim dijelom naših snaga osiguramo Ljubovo. Međutim prema izvještaju komandanta I bataljona koji se nalazi na položajima od Stirčića kod Široke Kule do Ostrvice. neprijatelj² je u toku dana zauzeo Karaulu i krenuo prema Gra-

¹ Jerko Marušić. Poginuo u Crfoj Gori 1943 god. kao komesar čete u Drugoj dalmatinskoj NOU brigadi.

Nikola Matešan. Tada je zamjenjivao komandira voda. Ljut³ Dumičića, koji je bio na odsustvu. U 1943 god., kao **komandir čete** Trećeg bataljona Treće dalmatinske NO brigade, oboleo od tifusa. nestao na području s. Jabuke (kod Foče).

² Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojn⁴ istoriskog instituta pod br. 13/2, k. 802.

³ Dijelovi talijanske divizije »Granatieri di Sardegna

• Jezero. Izvještaj je pisan u 15 sati, pa ukoliko je nepri-
 čini¹ l¹ rodužio sa svojom ofanzivom vjerojatno da je zauzeo
 jat¹ ul¹ ie Jezero, kao i dominirajuće položaje na Ljubovu. Uko-
 rk bi to bilo, našim snagama ostaje mogućnost da neprijatelja
 oadaju bočno, ili da se prebace u Podlapaču a iz Podlapače
 Liubovo kod Opsenica, što bi zahtijevalo puno vremena i
 s¹ i¹ jatelj bi vjerojatno prije stigao ukoliko mu se ne dade
 roor na Ljubovu. Prema izvještaju komandanta I bataljona,
 područni bataljon koji se nalazi na Ljubovu povukao se je bez
 otpora. Naša dva bataljona nalaze se prema prolazu Pločanski
 Klanac, tj. jedan u Komiću a jedan u Ploči, pošto je i tamo
 situacija nejasna. Druga dva bataljona nalaze se prema Ši-
 rokoj Kuli, tj. jedan u Vrepcu a jedan na položajima Štirčić—
 Ostrvica. I bataljonu smo izdali naređenje da se rokira u
 desno, i da zauzme položaje oko Jezera ukoliko ih već nepri-
 jatelj nije zauzeo, te da neprijatelja napada s boka. IV ba-
 taljon, koji se nalazi u Vrepcu večeras je otišao i upućen na
 prugu radi rušenja, a ujedno i osiguranja za prelaz izbjeglica
 koje je dovela II Brigada do Divosela (njih oko 620) a koji su
 sada lamo u vrlo teškom položaju. Po povratku povući ćemo
 i ovaj bataljon prema Širokoj Kuli.

Neprijatelj ima jake pobočnice prema Ostrvici i Čukovcu.
 U toku današnjeg dana naši su u Čukovcu ubili 10 Talijana,
 koji su tamo kopali krumpire. Također je bilo manjeg čarkanja
 i kod Urije. Izgleda da neprijatelj ima namjeru i preko Staze
 za Podlapaču, kuda ga vjerojatno provode ustaše iz Podlapače.

Prema dobivenim podacima u samom Gospiću sa najbli-
 žom okolicom nalazi se oko 14.000 Talijana,³ a prema priča-
 njima imalo bi doći još oko 30.000. Primjećuju se veći pokreti
 neprijatelja prema Gračacu. Mi smo porušili bili prugu u du-
 žini od 2 i pol km, ali je neprijatelj u najvećoj brzini opravio.
 Pruga je sada cijela osigurana sa većim snagama, pogotovu
 na mjestu gdje je bila srušena Raduč—Lovinac, a po noći je
 osvijetljavaju sa reflektorima i češće pucaju iz topova i bacača
 Po okolini. Ovo dokazuje da je neprijatelju mnogo stalo da
 se saobraćaj ne prekine. Za večeras smo poduzeli rušenje pruge
 Medak—Ribnik. Prema vijestima imala bi ofanziva
 Početi iz Gračaca. Sve ove vijesti ne mogu se uzeti kao vjero-
 ostojne ali je vidljivo da neprijatelj vrši jače pokrete sa većim
 Ragama i to užurbano.

»Ro¹ U to vrijeme bila je na ovom području gotovo cijela divizija
 Pridali dijelovi Druge armije i Petog armijskog korpusa.

Moli se taj Štab za podrobnija uputstva i naređenja dom ove ofanzive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom

M.⁴ Basta

Komandant

Kuprešanin"

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG LIČKOG NOP ODREDA OD
13 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O BORBAMA NA SEKTORU OTOČACKOG I PERU-
ŠICKOG KOTARA¹

STAB

4 LIČKOG ODREDA

Br. SI.

13-X-1942 god.

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. ODREDA HRVATSKE

Na osnovu naredbe Štaba te zone br. 7 od 27-IX-tg. i dostavljenih izvještaja komandanata bataljona ovoga Odreda podnosim operativni izvještaj u vremenu od 1 do 12 ov. mjeseca tg. u slijedećem:

1-X-tg. pri napadu obeju brigada na Pazarište² i zauzeću istoga iz I bataljona »Matije Gupca« dodijeljeno je brigadama 30 boraca koji su služili kao vodiči i aktivno učestvovali u borbi, a kako se razvijao ovaj tok borbe podnijet je iscrpan izvještaj od strane obeju brigada. 1 i 2 četa ovoga bataljona držale su položaj i zadržavale Talijane³ koji su nadirali od Studenaca preko Karaule i Krša, a sa jednim vodom položaj iznad Vukelića, a ostatak 3 čete bez boraca koji su dati brigadama kao vodiči stavljala⁴ je red u samome mjestu **Kosinju** i u Lipovom Polju. Ovakav raspored bataljona bio je sve do 3-X-tg. kada su čete zamjenjene sa bataljonom »Miće **Rada-**kovića« i povučene na odmor. 3-X-tg. obaviješteni smo da se

⁴ Milan

¹ Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 2/23, k. 1611.

Vidi dok br. 6.

* U ovoj ofanzivi učestvovala je talijanska divizija »Granate di Sardegna« i četničko-ustaške snage sa tog područja.

* Održavala

Ru-«ni četnici i ustaše koncentrišu u Kuterevu i Krasnu radi
 na Kosinj i čak da su dospjeli do Kućišta u dnu Li-
 niii,3 polja. Odmah po dobivenoj ovoj vijesti bataljon je dobio
 Pova, j za datak: 1 četa sa zamjenikom komandanta bataljona
 5 ena je pravcem tj. grebenom iznad Vukelića sela desno
 ^Kalića da što prije uhvati dodir sa neprijateljem, da prati
 voi istoga, a ukoliko se u prvi mah sumnjalo, a pošto još
 bilo tačnih podataka o neprijatelju da su to samo četnici
 "ustaše presvučeni u talijanske uniforme, te u tom slučaju
 ova četa bi izvršila energičan obuhvatni napad na neprijatelja,
 a druga četa sa komandantom⁵ bataljona upućena je pravcem
 tj grebenima iznad Lipova Polja pa do Kućišta da također
 uhvati što prije dodir sa neprijateljem i sazna njegovu jačinu
 i prati dalji razvoj neprijatelja, a ukoliko bi bili to samo čet-
 nici i ustaše presvučeni u talijanske uniforme da također ener-
 gično udare obuhvatnim napadom te da u zajednici sa 1 četom
 unište ili bar slome neprijatelja. Obje čete blagovremeno su
 stigle na određena im mjesta, ali ovoga dana nisu uhvatile
 dodir sa neprijateljem. Neprijatelj je odao svoje mjesto noću
 loženjem vatre i već se primijetilo da to nisu samo četnici i
 ustaše već da ima nekoliko hiljada Talijana zajedno sa četni-
 cima i ustašama. Sutradan tj. 4 ov. mjeseca oko 10 časova ne-
 priatelj je preduzeo napad od Krasna i Rudinke u dva pravca
 sa jednom kolonom sa ustašama desnom obalom Like i grebe-
 nima iznad Donjeg Sela i Vukelića, a drugom kolonom od Kući-
 šta levom obalom Like i grebenima iznad Lipovog Polja pa u
 pravcu samog mjesta Kosinj. Treći pravac napada bio je od
 Studenaca preko Karaule za Poljan i tenkovima cestom od
 Studenaca i Janjče prema Kršu i Mlakvi, a za njima pješadija.

Kada je Talijanima uspjelo da prodru kroz selo Krš i
 riodu do mosta kod Sv. Nikole, time je 1 četa ovoga bataljona
 bila otsječena, a u to vrijeme već je bio srušen most na rijeci
 Lici, ona se je bez jedne desetine povukla desno od neprijatelja
 grebenima Rasusa prema Janjču i sutradan prešla prugu i
 dospjela do Kozjana, a jedna desetina koja je bila odvojena
 od čete dospjela je do sela Krš, kada su ga već Talijani prošli,
 gdje se i danas nalazi. 2 četa dajući mjestimični otpor neprija-
 n r \ a 150510 je osjetila da se je bataljon »Miće Radakovića«
 povukao sa svojih položaja i da je neprijatelj dospio do mosta
 a rijeci Lici, a jedna talijanska kolona dospjela cestom od
 pova Polja do sela Kokotska Dolina također u blizini mosta
 Prii Vr * " ^ ^ ječena od 1 čete, povukla se uz manje otpore ne-
 »Matelju {j0 grebena iznad Kokotske Doline tj. iznad samoga

Oe-Vn. Radović. Poginuo u borbi sa ustašama u selu Kršu po-
 * 1944 godine.

mjesta Kosinj i time uhvatila vezu sa 3 četom ovoga bataljon⁶ koja je bila na položaju iznad sela Kokotska Dolina te time neko vrijeme zajednički vatrom zadržavali daljnje nadiranje neprijatelja. Ovdje su bili na položaju i dva teška mitraljeza. 4 ov. m. navečer vidjeći da je neprijatelj dospio cestom iz Li! pova Polja do mosta, a desnim krilom da će zaobići 2 četu naredio sam da komandant bataljona prebaci 2 i 3 četu kao i vod mitraljeza preko doline Bakovca na položaje iznad Podjelara, Marinu Glavicu, tj. Sušanj i tu energično dočeka neprijatelja. Na ove položaje uspjela se je prebaciti samo 3 četa i vod teških mitraljeza, a u produženju desnog krila 3 čete ovog bataljona nalazila se je jedna četa bataljona »Miće Radakovića«, a u produženju desnog krila bataljon »Ognjen Priča«. Sjutradan 5 ov. m. oko 11 časova neprijatelj je dalje produžio napad prema Kruščici. Položaje koje sam naveo tukao je neprekidno topovskom vatrom i vatrom iz teških bacača, te nakon jednog sata takve vatre četa bataljona »Miće Radakovića« napustila je svoj položaj i povukla se prema Kruščici tako da je desno krilo 3 čete ovoga bataljona ostalo nezaštićeno, a u to vrijeme Talijani su se u masama počeli prebacivati preko polja i rijeke Bakovac, gdje ih je odlučno dočekala vatrom 3 četa bataljona »Matija Gubec« i iste u prvi mah odbila i stjerala u jarak r. Bakovac, ali poslije ovoga vremena povukao se sa svojih položaja prema Kruščici i Antinovici i bataljon »Ognjen Priča« koji još nije došao u neposredan dodir sa neprijateljem, tako da je ostalo i lijevo krilo 3 čete bataljona »Matija Gubec« nezaštićeno, kada se nakon nekoga vremena povukla i naša 3 četa u pravcu Kruščice. Ovdje je 3 četa koliko se moglo ustanoviti, a pošto je predteren bio dobro pregledan, što ubila što ranila oko 70 talijanskih vojnika. Cijelo ovo vrit jeme sa 3 četom bio je operativni oficir Odreda," koji joj je i naredio povlačenje, a zatim ova četa i vod teških mitraljeza, kao i 2 četa bataljona »Ognjen Priča« posjeli su položaj za odbranu i to: k. 937 Čelnika, k. 1012 Krčmar i padine k. 875 (Kuta Vrh⁷), gdje je također dočekan neprijatelj jakom vatrom i zadržan 5. o. m. do mraka. Ovdje je također **neprijatelju** nanijeto gubitaka mrtvih i ranjenih oko 50 vojnika i **nekoliko** mazgi ubijenih.

Ranije je već naređeno da se sve civilno stanovništvo⁸ prikupi jugo-istočno od sela Kruščice, što je i učinjeno, te ovog

" Milan Stakić

* Vjerovatno k. 846 (Kita Vrh).

• Odnosi se na nenaoružani narod iz sela: Krš. Gornji i D⁰rm Kosinj, Mlake i Lipovo Polje, koji je napustio domove da bi se spasio od pokolja koji su vršile talijanske, ustaške i četničke jedinice.

oko 18 časova napušteni su svi položaji sem manjih jedinica, -j su samo zadržavali neprijatelja dok se civilno stanovništvo sprovede preko Pazarišta za Smiljan, kada su svi dijelovi napustili položaje kod Kruščice i došli u sastav svojih jedinica.

6 ov. mjeseca tg. 3 četa ovog bataljona i vod teških mitraljeza zajedno sa dijelovima Druge brigade ujutro stigli su u Rizvanušu i predanih, a predvečer krenuli su zajedno sa civilnim stanovništvom i do 10 sati u noći stigli u Čitluk. U Čitluku je ostavljeno sve civilno stanovništvo sem izvjesnog broja drugarica koje su se dobrovoljno javile da idu sa četama kao kuharice, a neke i da prime oružje kao i za sve ostale potrebe, a 3 četa sa vodom mitraljeza i dijelovima 2 brigade prelazi prugu sjeverno od Medka i osviće 7 ujutro u Vrebcu, gdje predanjuje, a naveče bio je pokret za Podlapaču. U Podlapaču su jedinice stigle naveče oko 10 časova i prenoćile, a posle podne u 1 sat bio je pokret za Salamunić, gdje smo stigli naveče oko 21 čas. U Salamuniću jedinice su prenoćile i sutradan oko 9 časova kreću za Kozjan. U Kozjan se stiglo u potpunom redu oko 11 časova i tu se sastajemo sa 1 četom ovoga bataljona. 8 naveče krenuli smo za Trnovac i istog dana do mraka u navedeno mjesto stigli u potpunom redu.

U Kozjanu saznajem da se 2 četa ovog bataljona nalazi u Kosiњу, dijelom na Kosi, a dijelom ispod Krša, te joj je poslato naređenje po kuririma da ista dođe u sastav bataljona koji se nalazi u Trnovcu, ali ista nije stigla, našto je ponovno poslato naređenje da ista najhitnije dođe u sastav bataljona.

Za sve ovo vrijeme, kako za vrijeme borbi u povlačenju iz Kosiња, tako i za svo vrijeme putovanja borci su se pokazali sa visokim moralom i borbenim duhom, a naročito kada je neprijatelj spalio selo Krš, jedan dio Mlakve i Poljana,® bilo je boraca koji su vikali sada sam tek pravi borac i neklonolog duha.

U svim ovim borbama nije bilo nikakvih gubitaka sa naše strane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
otsutan

Komandant
Mil. Bobić¹⁰

¹⁰ ova sela spalili su Talijani i ustaše.

krsOU ^bić. Poginuo nesrečnim slučajem kao komandant brigade, po prelasku Brigade u Mađarsku, januara 1945

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE NOU BRIGADE OD 14 LISTO
PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE ft
RADU BRIGADE U VREMENU OD 4 DO 12 LISTOPADA»

STAB
IV PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
14. X. 1942.

Predmet: Nedjeljni operativni
izvještaj od 4 do 12 X
uključivo

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Ovoga tjedna ova Brigada nije vršila nikakve naročite operacije i vrijeme je iskorišćeno u slobodnom vremenu za sređivanje Brigade, zatim za odmor, manjim dijelom za odsustvo pojedinaca i za mjere predostrožnosti i odbrane od češćih neprijateljskih napadaja na oslobođeni teritorij. Zbog toga su naše snage uglavnom bile rasturane na velikom sektoru, te se nisu ni mogle preduzeti ozbiljnije operacije.

Dana 4 X 1942: I bataljon vratio se sa odsustva i smjestio se u Brusovači. II bataljon djelomično na odsustvu, a ostali na odmaranju u Klokoću. III bataljon na odmaranju u Kusaji.¹

Dana 5 X 1942: I bataljon upućen u Podgorje kod Vrginmosta, da protjera neprijatelja, koji se je bio pojavio 4 X 1942 u Podgorju i Blatuši u jačini od 150 ustaša, ali se neprijatelj istog dana bio već povukao u Cememicu te do sukoba nije došlo. II i III bataljon na odmaranju kao i prošlog dana.

Dana 6 X 1942: I bataljon vratio se naveče iz Podgorja u svoju bazu u Brusovaču. II i III bataljon kao i prošlog dana.

Dana 7 X 1942: I bataljon na odmaranju u Klokoću, II djelomično na odsustvu, III u Kusaji. Toga dana naredio je Glavni

¹ Original, pisan na **mašini, latinicom**, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 7/2, k. 830.

³ Po povratku sa **Žumberka** na Kordun, poslije niza uspješni akcija i napornih marševa, Stab brigade je odlučio da sve borce p^{ist} na odsustvo. Odsustvo **su potpuno** iskoristili borci Prvog **bataljona**. a borci ostalih bataljona samo djelomično. Odlazak boraca na odsustvo u toku Narodnooslobodilačke borbe bio je izuzetak a ne praksa.

hrvatske. da se jedan bataljon uputi u Močila, da protjera
rijatelja koji je nadirao iz Rakovice od Mudrica prema

8 X 1942: I bataljon krenuo je u 2 sata u Močila sa
oravcem kretanja: Klokoč-Vdjun-Priinišlje-Močila II i III
h-talion (na odmaranju u Klokoču i Kusaji) vršio izviđanja sa
r^trolama prema Cetingradu i Kladuši, jer je obavještajna
Služba izvijestila da postoji mogućnost neprijateljskog napada
orema Krstinji i Klokoču.

Dana 9 X 1942: I bataljon u Močilima nije imao dodira
s neprijateljem. III bataljon zaposjeo je položaj na brdu Sanac
i visove sjeverno od Klokoča. Neprijatelj je napao sa slabim
snagama i pošao paliti, ali je odbijen našom vatrom. Neprija-
teljski gubici nisu poznati. Mi nismo imali gubitaka. Utrošeno
je 100 metaka. Zatim se ovaj bataljon povukao u Dunjak.
II bataljon zaposjeo je položaj kod Klokočke Gradine i visove
istočno od Klokoča. Imao je slabi sukob sa neprijateljem, bez
gubitaka. Neprijatelj je natjeran u bijeg. Plijen: 1 karabin i
50 metaka.

Dana 10 X 1942: I bataljon u Močilima bez dodira s ne-
prijateljem. II i III bataljon prebačeni su u Veljun prema nare-
đenju G. S. H., jer je neprijatelj 9 X 1942 bio počeo nadirati
od Slunja na oslobođeni teritorij. Toga dana nije se neprija-
telj pojavljivao.

Dana 11 X 1942: II i III bataljon zaposjeli su položaje južno
od Kestenovca (Vujčić i Knežević Brdo) s namjerom da se
odatle brzo mogu prebaciti iza leđa neprijatelju, ako bi ovaj
pokušao prodirati bilo od Slunja bilo od Cetingrada. Neprija-
telj se nije pojavljivao.

Dana 12 X 1942: isto kao i prošlog dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A. Turkulin

Komandant
N." Vidović

Artur
' Nikola

• -

IZVJEŠTAJ MOSORSKE CETE OD 14 LISTOPADA 1942 GOD
ŠTABU ČETVORTE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA
VLAK NA PRUZI SINJ—SPLIT I O OSTALIM AKCIJAMA»
MOSORSKA LETEĆA ČETA"

Mosor, 14. X. 1942. ¹

Drugarskom

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Dana 7. o. mj. je jedna naša desetina koja se prebacila u Dinari kod Omiša, srušila cestu u dužini od 20 metara, i to na pruzi Omiš—Makarska na mjestu Vruja—Dubci.

Dan 11.X. takođe ista desetina je izvršila akciju (ekonomsku) u Marušićima (Rogoznica⁸) i zaplijenila **380 kg pšenice**, 20 kg smokava i dva para gaća vojničkih.

Dana 10. o. mj. Zrnovska udarna grupa zaplijenila je od švercera 16 kom. male stoke i jednu kravu.

Dana 13. o. mj. naša četa sa Solinskom desetinom i udarnom grupom iz Dugopolja, izvršila je uspješnu akciju na **voz** koji saobraća između Splita i Sinja. Voz je na putu između Dicma i Dugopolja zaustavljen i pozvali smo ih na predaju, našto su oni otvorili vatru na nas. Mi smo odmah prihvatili borbu i civile pozvali da izađu, našto su se neki odazvali a neki nisu.

Borba je započela u 1 sati a dovršila se u 12 sati. Neprijatelj, mrski okupator Talijan je imao oko 40 mrtvih, tj. sve što je bilo u vozu, a s naše strane je jedan ranjen.

Poslije dovršene borbe lokomotiva je stavljena u **puni** pogon u pravcu Sinja, tako da [se] je na prvoj jakoj **okuci** strmoglavila sa četiri vagona u provaliju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 3651.

⁸ T. zv. leteći vodovi 1 čete postojali su na ovom području dugo vremena (1942 i 1943). Glavni zadatak im je bio da vrše diverzije »sabotaže na komunikacijama koje su vodile ka važnom okupatorskom središtu — Splitu; zatim: da napadaju manje neprijateljske snage, politički rade među masama, mobiliziraju nove borce, prikupljaju podatke o neprijatelju, vrše ekonomske akcije, kažnjavaju saradnike okupatora. Ove jedinice su bile veoma pokretne (»leteće«), sastavljen od boraca hrabrih, odvažnih i politički Izgrađenih. Ukoliko bi brog" rasle, slale bi borce u bataljone ili brigade, ili bi ulazile u sastav većih jedinica, ostavljajući na terenu grupe, desetine itd.

• Jugoistočno od Omiša

Plijen je slijedeći: 1 domobran koji je odmah dobro-
l'no pristupio u naš odred, 2 Talijana željezničara — stro-
•ode⁴ 1 fūanca,⁵ 1 naš željezničar, 42 puške, 1 puško mi-
traliez, 38 bombi, 238 metaka, 9 ranaca, 4 pari gaća, 10 pari
cipela 5 kg tjestenine, nešto sitnica, 1025 lira i 675 kuna.

Mi smo zasad predvidili akciju za rušenje ceste Split—
Omiš kroz Donja Poljica, a uviđajući slijedeću situaciju, zau-
stavili smo izvršenje ove akcije do vašeg odobrenja. Naime
ima samo još par okolnih sela oko nas koji nam služe kao
veze i koji nam u svemu pomažu. Sad ako mi izvršimo akciju
na cestu ili bilo na njihove kamione, oni će kao represalije
zapaliti i ova daljna naša sela i mi bi[s]mo se tada našli u
nezgodnom položaju. I.) Jer bi[s]mo se tada našli u nezgod-
nom položaju, jer bi[s]mo eventualno imali seljake — popa-
ijenike proti sebe i našeg pokreta. II.) Morali bi da eventualno
napustimo Mosor, radi naših ekonomskih prilika. III.) Ne bi
inogli da pružimo punu zaštitu našim selima, jer bi oni došli
sa jakim snagama i IV. a najglavnije je to što ako ne vršimo
te akcije, onda bi[s]mo skoro bili suvišni ovdje, jer bi[s]mo
onda stali ovdje jedino za jesti, a vršeći akcije jače zapali
bi[s]mo možda u gornji položaj, ili da se jako pojačamo, po-
stavimo naše jake straže u svim selima i po svaku cijenu odr-
žimo položaje u tim selima, povezujući se sa snagama iz unu-
trašnjosti.

Nemojte ovo smatrati kao da smo se mi zastrašili, već od
vas tražimo drugarski savjet i daljnje upute za naš rad. Zna-
jući da vi poznajete bolje situaciju i da ćete prema tome
odrediti naš budući rad. U očekivanju vašeg brzog i bezodvlač-
nog odgovora, pozdravljamo vas sa našim drugarskim borbe-
nim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Jerko"

Komandir
Ljubić⁷

niiv- ' o k u p a t o r je u prvoj polovini 1942 god. počeo smje-
; ; Otpuštau iz željezničke službe jugoslavenske građane, a dovo-
; .PostavljaU Talijane iz Italije.

t Fmans
Marušić

isptui Dumičić. Poginuo na Mosoru travnja 1943 god. prilikom
rvanja bombi koje su partizani izrađivali na Biokovu.

**ZAPOVIJEST ŠTABA PETE NOU BRIGADE OD 14 LIST«
PADA 1942 GOD. ZA NAPAD NA DOMOBRANSKU POSADI!
NA GRUBIŠIĆA BRDU¹**

Z A P O V I J E S T

Komandanta V Partizanske Brigade Hrvatske, za dan
14.X. 1942

Neprijatelj se nalazi u jačini od dvije satnije domobrana na Grubišića Brdu,² smješten u školi i pod šatorima po brdu. Ima izrađene manje solidne rovove. Naoružani sa dva brdska topa, jednim velikim bacačem, četiri mala bacača, više puško-mitraljeza i karabina. Osim toga neprijatelj je zaposjeo položaj »Cerik« gdje se nalaze i dva topa. Sakića Brdo i mjesto Dvor. Drugarska VIII Brigada vršiće napad na Cerik i Šakića Brdo i fingirati napad na Dvor. Zadatak naše Brigade jest napasti i razoružati neprijatelja na Grubišića Brdu i dati osiguranje prema Dvoru sa sjeverne strane ceste. U svrhu izvršenja gornjeg zadatka:

NAREĐUJEMO:

Da Drugi bataljon napadne neprijatelja sa trećom četom desnom ivicom pošumljenog terena od pravca groblja Gage, sa prvom četom frontalno kroz pošumljeni teren, a sa drugom četom lijevom ivicom pošumljenog terena.

Da Treći bataljon napadne neprijatelja na Grubišića Brdu sa istočne strane sa jednom četom, a sa jednom četom blokira ga od ceste sa južne strane. Jedna četa Trećeg bataljona nalaziće se u rezervi kod Grmuškanskog Groblja.

Da Prvi bataljon postavi osiguranje prema Dvoru na liniji Vanići prema Koti 192. Ovo osiguranje ima **još** zadatak da **se** protegne na jug sve do pruge i **preko nje** i da **spriječava** bijeg neprijatelja sa Grubišića Brda. Zato **naročito moraju** biti oprezni sa leđa.

Za izvršenje zadatka pridodajemo Drugom bataljonu jedan vod teških mitraljeza, a isto tako po jedan vod Prvom i Trećem-j bataljonu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 1/1. k. 831.

² Vidi dok. br. 49.

Omladinska četa nalaziće se kod rezerve.
Napad **ima započet** tačno u 12 sati u pola noći.
Brigadno **previjalište** biće u selu Gagama kod Đurića.
Evakuacija **ranjenika** u Rujevac.
Evakuacija **plijena** selo Rujevac.
Operativni Stab biće u selu Grmušani pored Likarevac s ovu

^{S1ra1} **Znak za povlačenje:** trubni znak povećerja.
prvi **bataljon** uhvatiće vezu sa Operativnim Štabom VIII
Brigade **koji će se nalaziti** u Hrtiću.

Znaci raspoznavanja: Trn — Trnovac.

Ugovoreni znak dva dugačka zvižduka, a odgovor dva
kratka zvižduka

Moj zamjenik komandant II bataljona.

Zborno mjesto poslije operacije selo Rujevac.

N a i z v r š e n j e !

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M.⁸ Stunonja

Komandant
Oreščanin⁴

' **Miloš**
Bogdan

BR. 47

PREGLED NAORUŽANJA, BROJNOG STANJA, NACIONALNOG I SOCIJALNOG SASTAVA I VOJNIČKE NAOBRAZBE PRVE SLAVONSKE NOU BRIGADE OD 16 LISTOPADA 1942. GODINE'

18. oktobra 1942 g.

s P \

I Slavonske Narodno-oslobodilačke

Koja jedinica	N a r o d n o s t							Socijalni sastav			
	Srba	Hrvata	Muslimana	Židova	Čeha i Slovaka	Njemaca	Svega	Intelektualaca	Radnika	Seljaka	Slobodnih zvanja
Štab brigade	4	1					5	2	1	1	1
1. bataljon	215	6			9		230	10	15	202	
2. bataljon	184	16		1			201	4	39	158	
3. bataljon	134	35				1	170	4	51	112	3
4. bataljon	170	12	2	1			185	5	12	167	1
Mitraljesko 1 topovsko odjeljenje	27	1					28	1	8	19	
Omladinska četa	78	2			1		81	6	4	71	
Bolnička četa	52	6					58		2	55	1
SVEGA:	864	7»	2	2	10	1	958	82	132	785	6

Napomena: Za političko i agit. prop. odjeljenje nije otvorena a od drugog samo drug Fedja«. —

Polit, komesar
Zec Ranko

' Original se nalazi u arhivi Vojnoistonskog Instituta pod br. 9-7, k. 1481. Brojke u njemu napisane su mastilom.

* Ove dvije rubrike nisu popunjene, vjerovatno omaškom.

s A K Br. 1

udarne brigade, na dan njezinog formiranja

Vojnička naobrazba										Brojno stanje			Primjedba
Oficira	Podoficira	Pješaka	*Artiljeraca	Inžinjera	Konjanika ⁹¹	Vazduhoplovaca	Šofera	Električara	Bolničara	Služili vojsku	Nisu služili	Ukupno	
2										2	3	5	
2	10	61	21	7	1	1			1		..	230	
	5	57	12		1	2			1	78	123	201	
	4	49	9				2	1	1	66	104	170	
	4	53	10	1		1				69	116	185	
	1	5	10							16	12	28	
			1						1	2	79	81	
		2	1							18	40	58	
4	24	227	1	«	8	2	4	2	1	4	251	477	958

rubrika u ovom spisku pošto se od prvog nalazi za sada samo drug „Jota”⁹²,

Komandant
Bogdan Crnobrnja-Tolja

* Stjepan Funarić
1943. jf⁹³ MUIć. Poginuo u napadu na Donju Motičinu, kod Našica,
8⁹⁴ dline, kao politički komesar Dvadeset prve brigade.

16. oktobar 1942

S P i

I. Slavonske Narodno-oslobodilačke

Koja jedinica	Mitraljeza		Pušaka		P i š t o l j a					Bombi					
										Ofanzivnih	Defanzivnih				
Štab brigade			3		$\frac{52}{4}$		$\frac{24}{1}$	$\frac{8}{1}$							
1. bataljon	6	$\frac{59}{2}$	196		$\frac{46}{5}$	$\frac{9}{3}$	$\frac{20}{3}$	$\frac{10}{1}$	$\frac{7}{2}$	18					
2. bataljon	7		163	2	$\frac{70}{7}$	$\frac{8}{1}$	1		$\frac{7}{1}$	32					
3. bataljon	6		158		$\frac{56}{4}$	$\frac{10}{2}$	$\frac{51}{5}$		$\frac{22}{5}$	20					
4. bataljon	7		166		$\frac{47}{5}$	$\frac{7}{1}$	$\frac{44}{2}$	$\frac{18}{2}$		11					
Mitraljesko i topovsko odjeljenje	1	33	1	1		17	1	$\frac{8}{1}$			5				
Omladinska četa								$\frac{4}{1}$		$\frac{5}{1}$					
Bolnički vod				1	2	2				$\frac{4}{1}$	1				
SVEGA:	1	33	1	1	26	$\frac{59}{2}$	704	5	2	$\frac{271}{25}$	$\frac{37}{7}$	$\frac{148}{13}$	$\frac{31}{4}$	$\frac{45}{10}$	82

Polit, komesar
Zec Ranko

s A K Br. 2

brigade, na dan njenog formiranja.

Municije				Eksplo- ziva		Durbina	Noževa	Opasača	Fišeklja	Torbica	Porcija	Čuturica	Šat. krila	Ranaca	Čebadi	Brojno stanje	
7,9 m/m	Manilherške	Francuske	Za duplon	Trotila	Avionski											naoružanih	nenaoružanih
130						1		5	2	1			1	1		5	—
9635						3	135	183	170			23		5		196	34
8990	»					4	147	182	175	74	49	32	19	43	25	172	29
11266				10	6		54	160	165	57		43	39	54	27	164	6
12844							89	171	169	81	97	51	16	21	7	173	12
975		184					9	19	17	5	10	3		5	6	19	9
							3			1	61	13					81
25	50		25				2	3	3		12	3		4		5	23
43505	200	184	25	10	6	8	489	733	701	228	229	168	79	133	65	734	194

Komandant
Bogdan Crnobrnja-Tolja

PISMO ŠTABA ČETVORTE NOU BRIGADE OD 17 LISTO
PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE NOU RRI
GADE¹

STAB IV NAR. OSL. PART. BRIGADE
HRVATSKE
17 oktobra 1942

ŠTABU I PROLETERSKE NARODNO-OSLOBODILAČKE
UDARNE BRIGADE

Borcima, komandantima, komandirima i politkomesanma.

Dragi drugovi,

U cilju razvijanja i usposobljavanja naših brigada kako u vojničkom tako i političkom pogledu, mislimo da je potrebno da češće izmjenimo iskustva koja smo u dosadašnjim borbama stekli. Nas naročito interesuje život i borba kao i uspjesi vaše brigade za koju smo toliko slušali i sa ushićenjem pratili svaki njezin uspjeh. Vaša iskustva biti će za nas, tek formiranu brigadu, naročito značajna i pomoći će nam da lakše prebrodimo one teškoće, koje ste vi već savladali. Za nas, kao i za naše još srazmjerno mlade borce, biće naročito zadovoljstvo što će se moći ugledati u Jednu od najjačih i najslavnijih jedinica naše mlade vojske. Ova naša izmjena iskustva biće tim **značajnija** što će nam u mjesecu velikog Oktobra omogućiti da zadamo neprijatelju što jače udarce i na taj način dostojno **proslaviti** veliku pobjedu radnoga naroda.

Naša brigada čim je formirana 20 avgusta o. g. dobila je naređenje od Glavnog Štaba Hrvatske da se prebaci sjeverno od Kupe u prostor između Kupe i Save, da u tom prostoru, gdje je borba još u početnoj fazi. a djelomično u nekim krajevima još nije ni počela, da se našim dolaskom borba ojača odnosno otpočne tako, da u njoj uzmu učešća široke hrvatske mase, da se plamen Oslobodilačke borbe prenese u čisto hrvatske krajeve, te da bi se time rasteretili ostali krajevi koji već više od godinu dana krvare. Taj kraj u kojem smo mi vršili operacije izabran je baš radi toga što se u njemu nalaze najvažnije neprijateljske komunikacije, i što je on srce Hrvatske, u neposrednoj blizini fašističkog političkog i industrijskog centra

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog (instituta pod br. 32—16, k. 103 B.

(Vy 'rMne Države Hrvatske, Zagreba. Naši udarci na neprija-
^Nf³-o najosjetljivije mjesto imali su tako i najjači politički
 {'k\ na štetu fašista i njihovih sluga, a u najveću korist Oslo-
 H fačke borbe. Povjereni zadatak izvršili smo prema priznanju
 P i Hrvatske sa potpunim uspjehom.

Prva akcija koju smo vodili na Jastrebarsko nam je pot-
 „spjela.“ Uništili smo neprijatelja i nanijeli mu ogromne
 materijalne štete. U ostalim akcijama rušili smo prugu i popalili
 stanice između Karlovca i Jastrebarskog. Isto tako porušili smo
 Druidu između Karlovca i Metlike i tu uništili 2 željezničke sta-
 nice. Također je izvršen fingirani napad u blizini Zagreba na
 grad Samobor. Najveći politički značaj imala je naša akcija u
 Sloveniji kod Crnomelja,* koja je izvršena baš u vremenu, kada
 se završila velika talijanska ofenziva na oslobođeni teritorij
 Slovenije, i kada je fašistička propaganda tvrd-la da su parti-
 zani uništeni. U toj akciji zadobiven je veliki ratni plijen i ubi-
 jeno je 120 fašističkih vojnika, a 18 je zarobljeno i osim toga
 uništen je voz sa 20 vagona nafte i prekinuta pruga Karlovac—
 Ljubljana. Na našem putu trebali smo da savladamo velike po-
 teškoće. u prvom redu pitanje prehrane je bilo vrlo teško pošto
 su to pasivni krajevi a hrana je već opljačkana od ustaških i
 okupatorskih bandi. Mnogo naših boraca bilo je potpuno bosih,
 koji su stotine kilometara prevalili po oštrom kamenu. Kada je
 neprijatelj otpočeo ofenzivu na oslobođenom teritoriju Zum-
 berka bili smo prisiljeni da se povučemo. Na tom terenu nala-
 zila se slovenačka bolnica, bolnica Pokupsko-žumber. odreda,
 a i ranjenici naše brigade. Kod samog povlačenja jedan je naš
 bataljon bio zaposlen sa prenošenjem ranjenih i to iz Zumberka
 preko Gorjanaca u Belu Krajinu blizu Kočevja. Na tom putu su
 naši borci pokazali veliku izdržljivost u marševima i gladovanju
 i nakon povratka na oslobođeni teritorij Korduna, uprkos svih
 napora, borbeni duh naših boraca ostao je na visini čak je još
 i porastao.

Politička svijest naših partizana još nije na dovoljnoj visini.
 Ali našim marljivim radom nastojaćemo da politički nivo naših
 partizana podignemo na što viši stupanj. Svi naši borci vole i
 poštuju Komunističku partiju i u njoj vide jedinu partiju koja
 se bori zaista u interesu naroda, koja se bori na strani naroda
 a protiv okupatora i domaćih izdajica. Komunističku partiju
 vole radi njenih organizatorskih sposobnosti i radi ogromnih
 "spjeha u Narodnooslobodilačkoj borbi. Sa velikim divljenjem
 gledaju naši borci herojsku Crvenu Armiju i Sovjetske parti-

dok i" °e.^a izvršena je 26 kolovoza 1942 god. Vidi tom V, knj. 7.
 or. tji
 ' Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71.

zane a naročito vole našeg mudrog rukovodioca druga Staljin«. Naši borci sa velikim zadovoljstvom čitaju političke članke i direktive našeg Vrhovnog Komandanta druga Tita, koji **svakog** dana stiče sve veću popularnost kod naših partizana a isto tako i kod naroda.

U našoj brigadi je pretežni dio Srba i to 85 %, a ostalo su Hrvati. Borci naše brigade strahovito mrze okupatora i domaće izdajice, naročito mrze četnike i nemilosrdno ih uništavaju, U raskrinkavanju četnika imali smo dosta uspjeha i svi **naši** borci znadu, svjesni su toga da savez između četnika i **ustaša** znači još više popaljenih kuća i još više poklanih familija jednako hrvatskog kao i srpskog življa. U raskrinkavanju izdajničke izbjegličke vlade postigli smo već sada dosta uspjeha. Naši borci su uvjereni, da je to protunarodna vlada, koja je i prije sisala dobro našeg naroda, a u najtežim momentima ostavila naš narod na milost i nemilost fašističkom okupatoru. Kampanju koju vodimo o izborima narodnooslobodilačkih odbora dobro nam uspjeva. Naši partizani u tome vide našu veliku snagu kako u političkom tako i u ekonomskom pogledu. Borbenost naših partizana je odlična. U borbi se dobro snalaze jedino što imamo veliki broj omladinaca koji još nemaju dovoljno samoinicijative u akcijama, ali pod komandom odnosno pod rukovodstvom naših komandanata potpuno izvršavaju svoj zadatak.

Disciplina naših partizana još nije onakva kakva bi trebala biti, ali u tom pogledu se stanje popravlja i to prikazivanjem brigade kao regularne narodne vojske i podizanjem autoriteta našeg komandnog kadra. U našoj brigadi stavljen je zadatak pred komandnim kadrom da izuče partizane rukovanje svim vrstama oružja, pod parolom postanimo majstori svog oružja. U našoj brigadi imamo jedan omladinski bataljon koji nosi ime vođe hrvatske omladine, sekretara pokrajinskog Komiteta SKOJ-a Jože Vlahovića. Borci toga bataljona naročito su ponosni što nose ime vođe hrvatske omladine.

Da bi podigli uopšte političku svijest kod naših partijaca i partizana izradili smo program političko-prosvjetnog rada u određenom vremenskom roku. Sada su upravo u formiranju politodjeli za našu brigadu koji će nam moći mnogo koristiti kao pripomoć u radu i brinuti se za ispravno sprovođenje linije Narodnoslobodilačke borbe i linije naše Partije.

Sanitetska služba je bolno pitanje naše brigade pošto nam manjka stručno osoblje. Ni jednog liječnika nema u našoj brigadi. Naši liječnici su se dosta slabo odazvali narodnom pozivu.

Mi se nadamo da ćete nam [sei vi što prije javiti i opisati
vaše najvažnije uspjehe i poteškoće kao i cjelokupan
Svot^{va^e !5r iβat*^e, 3^er t0} će^{na m m n o} g^o koristiti u našem bu-
dućem radu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

A.* Turkulin

Kordun, oktobra 1942

Komandant

N.^s Vidović

BR. 49

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE OD
17 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O IZVRŠENOM NAPADU NA NEPRIJATELJSKU
POSADU NA GRUBIŠIĆA BRDU¹

STAB V. PART. BRIGADE

HRVATSKE

17. X. 1942.

rativni izvještaj.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

1. Neprijatelj na teritoriju na kome se nalazi posljednje vrijeme ova Brigada drži se u defanzivi, sem što je 16. ov. mj. u 9 časova neprijatelj u jačini od 300 vojnika krenuo sa Grubišića Brda prema selima Gage i Pelja^s radi pljačke i provjere naših snaga, naše snage tj. snage VIII Brigade dočekale su ovog neprijatelja i odbile i koji se povukao na svoj položaj tj. na Grubišića Brdo. Poslije podne oko 15 časova neprijateljski avion je bombardirao sela Gage i Grmušane i takođe gađao iz mitraljeza i tom prilikom zapaljena je jedna kuća i jedna stolna sjena od zapaljivih bombi iz aviona.

U borbi sa neprijateljem, neprijatelju je nanešeno dosta **gubitaka** od strane VIII Brigade koja je vodila borbu s njima

' Artur

' Nikola

' Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnogig instituta pod br. 5—1, k. 102 B.

' Vjerovatno Pedalj

kao i od jedinica III bataljona ove Brigade koja je također vodila borbu sa neprijateljem.

2. Dana 14. ov. mj. u 12 časova u pola noći ova Brigada vršila je napad na neprijateljsku posadu koja se nalazi na Grubišića Brdu, koja je bila smještena u školi i u rovovima, sa naoružanjem dva brdska topa, jedan teški i četiri laka bacača, te više teških i puško-mitraljeza kao i karabina.

Po dobivenim podacima jačina ove posade bila je dve satnije domobrana. Jačina naših snaga bila je oko 600 **drugova** sa naoružanjem 23 puško-mitraljeza, 6 teških i ostalo karabinima.

Plan za ovu operaciju bio je stvoren što se vidi iz priložene zapovjesti.[®] Akcija nije izvedena prema predviđenom planu i prilježnoj zapovjesti, pošto sve jedinice II i III bataljona koje su vršile napad nisu izašle na juriš, već iz svake čete po jedna desetina, a među kojima drugovima su većinom bili drugovi: komandiri, komesari, vodnici i delegati, a ostali drugovi svih jedinica ostali su na svojim polaznim položajima. Drugovi koji su izašli na juriš uspjeli su da protjeraju neprijatelja iz rovova i zauzmu 20 rovova i u istima zadržali se 45 minuta, dočim u ovih 45 minuta jedinice koje su ostale na polaznim položajima nisu uspjele da izađu u pomoć ovim drugovima koji se već nalaze u rovovima, te je neprijatelj primetio slabu vatru iz rovova i izvršio je protunapad i na juriš isterao naše iz rovove i ponova ih zauzeo. Po zauzeću rovova otvorio je jaku vatru iz topova, bacača, mitraljeza da se više nije moglo jurišati i zauzeti predviđeni položaj, jer se neprijatelj pripremio i sredio na položaju za odbranu.

Borba je trajala oko 4 sata, ali bez uspjeha i u tome je naređeno povlačenje.

Operacija nije uspjela iz gore navedenih razloga, što jedinice II i III bataljona koje su vršile napad nisu izašle na juriš, već manji deo drugova, te jedina krivica je do samih drugova, koji nisu izašli na juriš, već su na komandu juriš ostali na svojim polaznim položajima.

Gubitci na neprijateljskoj strani su nepoznati.

Gubitci na našoj strani bili su 4 mrtva, 4 nestala i 14 ranjenih.

Plijen u ovoj operaciji dobiven je slijedeći: dva **karabina**, **2340** metaka, dve bombe, jedan zatvarač od teškog **mitraljeza**, **pet** šinjela i 4 čebeta.

³ Vidi dok. br. 46.

3 Formiranje novih i reorganizacija dosadašnjih jedinica
.. bilo. Disciplina i borbenost u Brigadi pokazala se u po-
i'ednjoj operaciji vrlo slaba i skoro nikakova. Vojnička obuka
izvodi se **po predviđenom** planu i uspjeh je dobar.

4 Štabovi bataljona funkcionišu dobro.

5 Akcija — operacija na terenu na kome se nalazi ova
Brigada nije se predvidila nijedna iz razloga što se ova Bri-
gada nalazi zajedno sa VIII Brigadom i zajedno predviđaju
operacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

M/ Sumonja

Oreščanin¹

BR. 50

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 17 LISTOPA-
DA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NA-
PADU NA NEPRIJATELJSKE POSADE NA CERIKU I ŠA-
KICA BRDU¹**

STAB
VIII PARTIZANSKE BRIGADE
I OPERATIVNE ZONE

17. X. 1942 g.

Podnosi operativni izvještaj

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Poslije **akcije na** neprijateljsku posadu u Ravnom Rašću
naša se **Brigada** povukla preko Drenovca i Klasniča za Zirovac.
U Zirovcu **našli smo** V Brigadu* i Operativni štab³ koji je imao
u zadatku **rukovođenje** operacijama V i VIII Brigade. Štab je
formirao **zamj.** komandanta G. S. H.⁴ Pristupilo se odmah pri-

¹ Miloš

¹ Bogdan

SIL . . . Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istorijskog instituta pod br. ft—1, k. 102 B.

¹ Peta NO brigada

³ ° njegovom formiranju i sasrtavu vidi dok. br. 65.

»van Gošnjak

kupljanju podataka o neprijateljskim snagama u Dvoru i »I Pounju, a isto tako bila je u vidu akcija na neprijateljsku bojnu koja se nalazila u Međumajdanu selo Kosna. Međutim istoga dana po dolasku naše Brigade u Zirovac dolazi do neke manjeg stila ofanzive na naš oslobođeni teritorij. Neprijateljska bojna koja se nalazila u Međumajdanu kretala se u pravcu Trnovca 3 satnije kretale su se od Divuše preko Zrina u pravcu Cavića Brda. Ona bojna od Borojevića kretala se preko Mačkova Sela isto u pravcu M. Gradaca. Ova bojna praćena je sa 4 tenka do Miočinovića. Isto tako neprijatelj je nastupao od Gora preko Luščana u pravcu M. Gradaca, a dvije satnije nastupale su prema Maji. Uglavnom može se reći da je ovaj manevar neprijatelj poduzeo radi čišćenja i kontrole terena jer je vjerojatno saznao sa kolikim snagama nalazimo se mi oko Gradaca i Trnovca. Neprijatelj je skoncentrisao drugi dan po svome pokretu svoje snage oko Gradaca, Trnovca i Brestika. Njegove snage iznosile su oko 1.200—1.300 domobrana i ustaša. Treći dan neprijatelj se već povukao u svoje polazne baze. Za ovo vrijeme naš Operativni štab očekivao je da vidi jasne namjere neprijatelja, pa da onda poduzme potrebne mjere. Nije se računalo da će neprijatelj sa ovako manjim snagama usuditi se da krstari terenom. Kad se neprijatelj povlačio u svoje baze odlučili smo da onoj bojni koja se bude vraćala u Međumajdan postavimo zasjedu. Međutim bojna se pocijepala na dva dijela, zauzela grad Pedalj jednim dijelom svojih snaga, a jednim dijelom se spustila u Međumajdan. Ove položaje zauzela je predveče na svom povratku, a sutra ujutro već otputovala za Grubišića Brdo, tako da [jej naš plan za zasjedu i za napad na ovu bojnu propao.

Iza toga pristupilo se prema podacima, koje smo imali o nekim posadama oko Dvora i ovoj bojni na Grubišića Brdu, izgradnji plana za napad. Naša VIII Brigada imala je da napadne neprijateljsku posadu u Ceriku udaljenosti svega par stotina metara od samoga mjesta i glavne posade u Dvoru i na posadu na Sakića Brdu. Ova posada u Ceriku imala je do samog dana napada dva brdska topa što nas je i rukovodilo da izvršimo napad i dodemo do topova. V Brigada imala je da napadne neprijateljsku posadu na Grubišića Brdu. Napad je izvršen 14. ov. mj. u 12 sati noću. Raspored naših snaga za izvršenje napada vidi se u priležećoj zapovijesti.⁵

Napad nije počeo u predviđeno vrijeme, nego sa zakašnjenjem od jednog sata. Ali i pored toga, napad je na sve punktove otpočeo u isto vrijeme. Naš I bataljon koji je imao

³ Vidi dok. br. 46.

^{adatak} da razoruža posadu u Ceriku bio je pogrešno za-
 ** in od vodiča, lako da se morao od pogrešnog puta vraćati
 V rivi put što je uglavnom i uvjetovalo zakašnjenje. Snage
 i bataljona došle su potpuno neopažene od neprijatelja na
 voⁱ polazni položaj, gdje je izvršen raspored i čekano nare-
 denje za napad. Međutim kad se čula vatra V Brigade odmah
 •e I bataljon isto tako prešao u napad. Prostor kojim se moglo
 'riči do žice koja je bila u dva reda postavljena, bio je vrlo
 uzak i nije se moglo u streljački stroj razviti više od pola
 čete Borci su odmah došli do žice i počeli sjeći žicu, među-
 t^{rn} je šestorica ranjena i jedan pao mrtav kod same žice,
 ovo je dalo povoda ostalim borcima da se, pošto se nisu mogli
 odmah probiti kroz žicu k rovovima, povuku od žice nazad
 na polazni položaj. Komandir koji je vodio ovu čet^u pao je
 pod uticaj ovih drugova koji su mu rekli da se ne može na-
 prijed i dao je naređenje za povlačenje, a da nije prethodno
 obratio se na Stab bataljona, što je i jedan od glavnih razloga
 sto akcija nije uspjela. Osim toga može se navesti i još više
 razloga, koji su uvjetovali neuspjeh ove akcije. Prvo, Štab
 bataljona nije neposredno rukovodio sa akcijom, nego je po
 povlačenju bataljona bio stavljen pred gotov čin. Zapravo
 može se reći da je komandir I čete imao po prvi put da ruko-
 vodi sam sa operacijom gdje se on bez podrške Štaba bata-
 ljona nije znao snaći. Iz izvještaja vodnika i desetara koji su
 bili na samoj žici, vidi se da se je akcija mogla uspješno izve-
 sti. samo da nije poslije ranjenih drugova i ostali se dio čete
 povukao, jer se iz rovova davala slaba vatra, a žica je već
 dotle bila na nekoliko mjesta presiječena. Osim toga može se
 navesti i kao jedan od razloga za neuspjeh ove akcije i taj,
 sto akcija nije bila temeljito pripremljena, tako da je kod ru-
 šenja žice bilo svega 4 slabe sjekire, kojima se jedino u sto-
 jećem stavu moglo nešto napraviti. Međutim da su bile škar^e
 za sječenje žice, ili bar više dobrih sjekira moglo se prije
 doći do rovova. Općenito moglo bi se reći, da bi akcija mogla
 uspjeti, kad se uzme u obzir, da posada nije bila jača od 35
 j^{to domo} brani koji su davali vrlo slab otpor. Sam
 "upad trebao je biti izveden preciznije i sa više samoinicija-
 ive komandira I čete koja je imala da izvrši glavni zadatak,
 f^{niikom} same borbe ranjeni su: Janus Stanko iz Brubna,
 oijehc Janko, Kralj Bogdan. Durić Jovan, Lelić Jovo, Turo-
 Potjac Stevo, Đaković Đuro i Madžarac Uroš, a poginuo je
 a Stevo dok je sa sjekirom sjekao žicu. Od ranjenih
 rugova još pri povratku u bazu na putu su od zadobivenih
 B^{Tb} P^{Odlegli} Đ^{Đaković} Đuro iz Šibina i Janus Stanko iz
 na - Đaković Đuro i Stevo sahranjeni su uz vojničke po-

časti na groblju u D. Pedlju, dok je Janus Stanko sahranjeni na želju svojih rođaka u Brubnu.

Akcija na Sakića Brdo djelomično je uspjela. Neprijatelj je iz rovova uspio pobjeći prije nego su naši partizani do njih I stigli. Ovo se može pripisati slaboj borbenosti ove čete koja je izvodila ovaj napad, a naročito komandiru čete koji **uopće** nije dorastao svom zadatku, kao ni sam komesar ove čete zbog čega je i opao borbeni moral u ovoj četi. Ovo je **Udarna** četa koja spada u sastav Udarnog bataljona VII Brigade, a zasad se još nalazi u sastavu našeg II bataljona. Kod **samoga** izvođenja napada ova četa privlačila se od polaznog položaja pa do rovova neprijatelja skoro čitavi sat, iako se to **moglo** za 15—20 minuta prijeći. Vidilo se na samom komandiru da nema vjere u uspjeh, a što se isto tako negativno ovo njegovo držanje odražavalo na partizane. Ovako sporim privlačenjem dali su mogućnosti neprijatelju da pobjegne. Neprijatelj je počeo da bježi iz rovova čim se otvorila vatra na Ceriku i Grubišića Brdu. Na ovom položaju neprijatelj je imao oko 20 domobrana, sa jednim teškim mitraljezom i tri puško-mitraljeza. Naši su našli u rovovima 4 karabina i dva sanduka municije i nekoliko bombi što je neprijatelj u bijegu ostavio. Naši su gubici dva ranjena. Kakve je gubitke neprijatelj imao nije nam poznato. Akcijom na Sakića Brdo rukovodio je op. of. Štaba Brigade,⁸ a sa akcijom na Cerik rukovodio je ostali dio Štaba. U borbi na Ceriku utrošeno je sa naše strane oko 500 metaka, dok u akciji na Šakića Brdo oko 400 metaka.

Poslije akcije mi smo se sa svojom Brigadom povukli u D. Pedalj. Neprijatelj je odmah ujutro na naš **napad** reagirao i izvršio pokret u pravcu našeg položaja. Ispred samog Pedlja na udaljenosti od 500 metara naš II bataljon **neočekivano** došao je u sukob sa neprijateljem koji je nastupao u **streljačkom** stroju. Naš II bataljon uz povike »Juriš, juriš **naprijed**« razbio [je] neprijatelja koji se u divljem bijegu **povlačio** nazad. Tom prilikom ubijen je neprijateljski **natporičnik** Jurić poznati krvnik i dvojica domobrana, a mnogo ih je ranjeno. Neprijatelj je u bijegu ostavio postolje i čitavi pribor minobacača osim cijevi. Pored toga uhvaćen je jedan **karabin** i jedan »Schmeisser«. Neprijatelj iza kako je povraćen u svoj^u bazu dobio [je] pojačanje iz Dvora od 3 tenka i oko **satniju** vojnika. Zatim se opet pokušao probiti u pravcu prema **nama**, tukao je iz topova, minobacača a naprijed su išli tenkovi. **M**⁷ **đutim** naši su bataljoni bili pripravljeni da ih **dočekaju**, **8**» neprijatelj nakon što se udaljio svega par kilometara iz svoj^u

ovukao se nazad i otišao u Dvor i zajedno sa onom potporučnikom koja je bila ranije na Grubišića Brdu. Ovo pojačanje Ogleđa da je došlo samo zato da osigura povlačenje ovim ostacima.

Neprijatelj danas 17. ov. mj. opet je pokušao da krene iz Dvora u našem pravcu, ali izgleda da je saznao za naše snage i opet se povratio nazad. Mi krećemo danas u 5 sati za Vršanj.

Borbenost i disciplina prilično zadovoljava. Partizani vole akcije, ali još nije se postiglo da borbenost i disciplina kod partizana bude stabilna i nepokolebiva. Ovo će se postići ustrajnim i upornim političkim i vojničkim radom, koga od formiranja ove Brigade do danas nije bilo u onoj mjeri u kakvoj bi trebalo da bude.

Štabovi bataljona kako smo već u ranijim izvještajima naveli, većinom su sastavljeni od mladih i borbenih ljudi, koji imaju poleta i volje, ali vidi se da se na novim zadacima još nisu potpuno snašli i da im treba pomoći. Ovdje bi se mogao izuzeti Štab II bataljona gdje je komandant jedan od starih komandanata i ima dosta iskustva u vršenju svoje dužnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komesar
Ranko Mitić

Komandant
Bjelajac Stanko

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 17. i_{ST}ft
PADA 1942. GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE in
AKCIJAMA OD 10 DO 17 LISTOPADA I ORGANIZACI_{ft}
NOM STANJU BRIGADE¹

STAB IX. PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE

Dana 17. X. 1942. god.

Operativni izvještaj

Broj 3

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Opća situacija: Uslijed koncentracije neprijateljskih snaga, na ovome sektoru na kome se nalazi Brigada, bili smo većinom na položajima radi osiguranja slobodnog teritorija.¹ Neprijateljske snage koje su manevrisale na ovome sektoru većim dijelom su se povukle djelomično prema Perušiću, a nešto prema Dalmaciji preko Gračaca i Baga.

Akcije: Noću 10/11 III bataljon ove Brigade porušio je željezničku prugu na liniji Raduč—Lovinac u dužini od 2 i pol km. Pragovi su većim dijelom odvezeni i popaljeni. Jedan dio šinja savijen je u obliku slova U. Prilikom rušenja, neprijatelj je tukao sa bacačima u pravcu rušenja, ali nije nanio nikakvih žrtava. Opravač pruge trajao je tri dana.

Noću 13/14 IV bataljon ove Brigade porušio je željezničku prugu na liniji Medak—Ribnik u dužini od 1800 m. Pragovi su većim dijelom uništeni, a šinje savijene. Lakši materijal odvučen je dalje od pruge, tako da ga neprijatelj ne može iskoristavati. Za vrijeme rada neprijatelj nas nije uznemiravao. Pravač pruge neprijatelj je vršio 3 dana. Rušenje pruge je općenito otežano, s razloga što nedostaje potrebnog materijala za rušenje.

Uslijed neprijateljske oxanzive I bataljon ove **Brigade** držao je položaje prema Širokoj Kuli i Ljubovu, gdje je bilo skoncentrisano nekoliko hiljada okupatorskih vojnika. 12 ovog⁸ mjeseca jedna jača patrola sa više automatskog oruđa spustu«

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 14—2, k. 802.

* Odnosi se na slobodnu teritoriju Like.

• u selo Cukovac, gdje je sačekala Talijane koji su kopali se je. Tom prilikom ubijeno je 10 Talijana, ali oružje kao krom [ila sprema nije se mogla uhvatiti, pošto su isti poginuli m oolui. **gdje** se nije moglo do njih uslijed neprijateljske žetke vatre. 13 u noći jedno jače odjeljenje I bataljona privuklo e u blizinu neprijateljskog logora na Uriji i otvorilo žestoku "atru po šatorima. Kod neprijatelja je bila uzbuna, i čuo se je ^eliki jauk i zapomaganje. Rezultat nije nam poznat, ali se pretpostavlja da je moralo biti više mrtvih i ranjenih. Drugi dan neprijatelj se je povukao iz toga logora.

Dana 14/15 jedna četa III bataljona prebacila se je preko pruge u Raduč da poruši most na cesti Gospić—Gračac. Most je porušen i potpuno onesposobljen za saobraćaj. Isti je bio dužine 5—6 m. Prilikom rušenja nije dolazilo do borbe, pošto neprijateljskih snaga u tome selu nije bilo.

Ostalih važnih akcija nije bilo, s razloga što je Brigada bila na položaju za odbranu oslobođenog teritorija.

U svim ovim akcijama [na] našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Organizaciono stanje: Brigada je formirana od 4 bataljona, **koji** po svojoj formaciji nisu potpuni, uslijed nedostatka ljudstva i oružja. U Brigadi sada imade oko 150 nenaoružanih drugova partizana, koji su nedavno mobilisani i primljeni u Brigadu. Borbena sposobnost Brigade kao cjeline zasada je dobra. **Sva** četiri bataljona, što se tiče borbenosti, podjednaki su. U bataljonima ima veći dio novomobilisanih drugova, kao i drugova koji nisu prošli više akcija, pa je njihova borbenost još **nesigurna**. U posljednjim akcijama koje je vršila Brigada, svi bataljoni izvršavali su uglavnom u cjelosti svoje zadatke. **U pojedinim** bataljonima osjeća se vrlo mali broj prestrašenih boraca **na** koje se pazi i nastoji da se kroz češće akcije osposobe. Borbeni moral kod svih boraca je vrlo dobar, što je najviše doprinijelo uspješno izvođenje akcije od osnutka Brigade. **Disciplina** u bataljonima nije na onoj visini na kojoj bi morala da **bude**. Najbolja disciplina osjeća se u bataljonu »Biće Kesić«, **koja je** postignuta uslijed pravilnog i jačeg rada starješinskog Kadra. Kod ostalih bataljona disciplina je nestalna, uslijed **slabijeg rada** starješinskog kadra, kao i uslijed većeg priliva novo^obihsanih boraca, koji se još nisu saživjeli sa vojničkim životom. Nastoji se da se disciplina kod svih boraca podigne na **o veći stepen** kako bi odgovarala pravoj vojničkoj disciplini. 1 \ . t abovl bataljona, kao i Stab Brigade, nepotpuni su. Stab noa 7 J O n a T C m a zamjenika politkomesara, kao ni obavještajci **oficira**. Iz ovog Štaba ulaskom u Brigadu izvučen je polit-

komesar," zamjenik politkomesara⁴ i obavještajni oficir. To i* umnogome oslabilo ovaj Stab. Iz istoga bataljona izvučeni su j četni obavještajni povjerenici, tako da je cijeli bataljon organizaciono mnogo oslabljen, što će se duže vremena **osjećati** tj bataljonu uprkos nastojanja da se ovi nedostaci **nadoknade** Štabu II bataljona nedostaje zamjenik komandanta, zamjenik politkoma, pošto je isti uzet za obavještajnog oficira Brigade kao i obavještajni oficir. Nastojaćemo da popunu ovog Štaba izvršimo sa raspoloživim starješinskim kadrom. Štabu III bataljona nedostaje operativni oficir kao i obavještajni oficir, koji je ostao na terenu. Operativni oficir ovoga bataljona drug Jovo Radaković⁵ svršio sada oficirski kurs, pa je raspoređen pri Štabu Zone. Istoga smo zatražili od Štaba Zone da nam ga stavi na raspoloženje, po kojoj tražnji još nismo dobili riješenje. Popunu ovoga Štaba također ćemo izvršiti iz raspoloživog **komandnog** kadra. Štab IV bataljona potpun je.

Štabovi bataljona održavaju redovito svoje štabske sastanke, kao i bataljonske konferencije. Štabskim sastancima • kao i bataljonskim konferencijama skoro uvijek prisustvuje jedan od članova štaba Brigade. Štabovi bataljona već su uglavnom usposobljeni sa rukovođenjem rada sa bataljonom.

Što se tiče ostalih organizacija u Brigadi, iste su dosta slabo organizaciono obuhvaćene, što će se nastojati temeljitijim radom ispraviti i organizaciono stanje pojačati.

Brigada nema šefa saniteta, dok bataljonski i četni bolničari imaju u svim jedinicama.

Ocjena starješinskog kadra: Zamjenik komandanta Brigade, drug Momčilo Novković, vojnički spreman, posjeduje dosta iskustva iz partizanske borbe. Disciplinovan i samoinicijativan. član K. P., malo nervozan. Operativni oficir drug Bubalo Rade," vojnički sposoban, disciplinovan. u operacijama hladnokrvan, kandidat K. P., odgovara svome položaju. Obavještajni oficir, drug Munižaba Milan, sada postavljen na dužnost obavještajnog oficira, a dosada bio zamjenik politkoma II bataljona. Član K. P., hrabar i disciplinovan, vrlo marljiv i preduzimljiv.

Komandant I bataljona, drug Milan Dimić bivši narednik jugoslovenske vojske, vojnički spreman, hrabar i disciplino-

* Dušan Dragosavac
Lukica MLŠević

NO ^{na Duratru} kao komandant Trećeg bataljona Devete NO brigade, umro je 1944 god. u Italiji, gdje se liječio
* Poginuo u borbi protiv Italijana i četnika u Lici marta 1943 god., kao zamjenik komandanta Devete NO brigade.

spособan za samostalno rukovođenje partizana. Samoinicijative ne posjeduje mnogo, kandidat K. P. U operacijama **u^dnokrvan**. U bataljonu ima autoritet i odgovara svome položaju Zamjenik komandanta bataljona, drug Radmanović Dani⁷ P^o zanimanju financ, svršio je viši oficirski kurs, hrabar i disciplinovan, osrednje vojničke sposobnosti, često pada **rnanje** greške, a uslijed ljute naravi nema najbolji autoritet kod partizana. Komandir 1 čete, drug Simo Todorić, vojnički **nespreman** (sada će biti poslan na viši oficirski kurs), u borbi dosta Ukusan, vrlo hrabar i disciplinovan, borci ga vole, član K. P. Po vojničkom osposobljavanju biće sposoban za samostalno rukovanje s četom. Komandir 2 čete, drug Tomaš Vlado, **vojnički** spreman bivši podoficir, jako hrabar borac, sposoban /a rukovanje četom. Kod boraca ima autoriteta. Komandir 3 Čete, drug Dragosavac Nikola,⁸ svršio oficirski kurs, vojnički nije najspremniji, vrlo hrabar borac i disciplinovan, uživa autoritet kod partizana. Član K. P. sposoban za samostalno rukovanje četom. Vodnici i desetari u ovome bataljonu, uglavnom su usposobljeni za samostalno rukovanje sa svojim jedinicama.

Komandant II bataljona, drug Breka Mane, hrabar i disciplinovan borac, vojnički sposoban. U dosadašnjim akcijama otkada je u sastavu ove Brigade pokazao se je da je sposoban za rukovanje s bataljonom, kandidat K. P. Operativni oficir, drug Medić Ljubomir,⁹ vojnički sposoban i hrabar borac, kandidat K. P. Odgovara svojoj dužnosti. Komandir 1 čete, N. N., vojnički dosta sposoban, nedisciplinovan prema potčinjenima netaktičan, a pr^ma pretpostavljenim suviše ohol i voli neumjesno kritikovati. Autoritet kod drugova ima vrlo slab i ne odgovara dužnosti koju vrši. Istoga ćemo staviti na raspolaganje područnom bataljonu, a na njegovo mjesto imenovati drugog. Komandir 2 čete, Munižaba Ilija, vojnički sposoban i disciplinovan, dobar borac, sposoban za samostalno vođenje četom. Odan Narodno-oslobodilačkoj borbi. Komandir 3 čete drug Drobac Duro, vojnički sposoban i hrabar, samostalan i disciplinovan, član K. P. Odgovara svojoj dužnosti. Vodnici i desetari ovoga bataljona većim dijelom su sposobni, ih ima nekoliko koji ne odgovaraju svojim dužnostima i koji ce se morati izmjeniti.

Poginuo 1943 god. kod Donjeg Lapca, kao komandant Četvrtog «tjaljona Devete NO brigade.

* Poginuo u borbi protiv Nijemaca u selu Pecka, 1944 god., kžio »omandant Drugog (bataljona Devete NO brigade.

* Poginuo u borbi protiv Nijemaca na Vrbanji, u Sremu, 1945 god.

Komandant III bataljona, drug Sladić Đuro, vojnički sposoban, hrabar i disciplinovan. kod boraca ima autoritet, dosta inicijativan, sposoban za samostalno vođenje bataljonom. **Kandidat** K. P. po nekada napravi manje greške iz neznanja političkog karaktera. Zamjenik komandanta, drug Vlade **Mandarić** vojnički sposoban i hrabar borac, kandidat K. P., disciplinovan, dosta naivan, odgovara svojoj dužnosti. Komandir 1. čete, drug¹ Manica Radaković, vrlo hrabar borac, požrtvovan, disciplinovan, samoinicijativan, borci ga jako vole, vrlo marljiv, sposoban za samostalno vođenje četom. Komandir 2. čete, drug Maljković Branko,¹⁰ vojnički sposoban, marljiv i disciplinovan, hrabar borac, ima autoriteta kod boraca, sposoban za samostalno rukovanje četom. Član K. P. Komandir 3 čete, drug Ilija Kuprešanin, hrabar borac, vojnički sposoban i disciplinovan, samoinicijativan, kandidat K. P., sposoban za samostalno rukovanje četom, kod boraca obljubljen. Vodnici i desetari ovoga bataljona odgovaraju svojoj dužnosti, izuzev dvojice trojice novoimenovanih, koji još nisu prokušani u rukovanju sa vodom.

Komandant IV bataljona, drug Milan Sever,¹¹ vojnički sposoban, vrlo agilan i samoinicijativan, disciplinovan i hrabar borac, član K. P. sposoban za samostalno rukovanje bataljonom. Komandir 1 čete, drug Mile Čurčić, vojnički sposoban, dobar borac, politički svijestan i odan, sposoban za samostalno rukovođenje četom. Komandir 2 čete, drug Čanković Miloš vrlo hrabar borac, vojnički sposoban i disciplinovan, kandidat K. P., kod boraca ima veliki autoritet sposoban za samostalno vođenje četom. Komandir 3 čete, drug Stanko Vukmanović,¹² disciplinovan i hrabar borac, uživa autoritet kod partizana. Član K. P. sposoban za samostalno rukovanje četom. Vodnici i desetari ovoga bataljona uglavnom su osposobljeni za samostalno rukovanje sa svojim jedinicama, izuzev nekoliko novih, koji još nisu prokušani.

Za niži starješinski kadar, tj. za vodnike i desetare, održan je 18-dnevni kurs na kome je bilo 23 posjetioca. **Nastojamo** da održimo odnosno da nastavimo sa kursom za ostale vodnike i desetare, kao i sposobnije partizane, ukoliko to prilike budu dozvoljavale. Sa vojnom obukom također se radi dosta po svim bataljonima prema programu koji je još otprije postojao. Kod svakog bataljona zadužen je po jedan drug, koji ima da rukovodi sa vojnom obukom i po istoj je odgovoran.

Poginuo u borbi protiv Nijemaca na Durmitoru, 1944 god.,^{ka0} komandant Prvog bataljona Devete NO brigade.

¹¹ Poginuo kod Široke Kule 1943 god., kao komandant Prvog Bataljona Druge NOU brigade.

¹² Poginuo u borbi protiv Nijemaca kod Knina, 1943 god., kao Komandant bataljona.

nalinie **akcije** ova Brigada izvodiće prema već određenom kao i **nuzgredne** akcije koje se u toku vremena pojave. **PlanU** dva **bataljona** nalaze preko pruge sa zadatkom da zasjednu cestu **Gospić**—Karlobag, kojom se kreću neprijateljski transporti-

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
M.¹³ Basta

Komandant
Kuprešanin¹⁴

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG LICKOG NOP ODREDA OD 18 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA TALIJANSKE KAMIONE NA CESTI IZMEĐU PERUSICA I JANJCA¹

STAB
4 LICKOG ODREDA
18. X. 1942 godine

Operativni izvještaj u vremenu
od 11 do 18 X 1942 godine

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Dostavlja se operativni izvještaj u vremenu od 11 do 18 X 1942 godine u slijedećem:

11 X tg. 2 bataljon ovoga odreda nalazio se u Kozjanu i **ovoga** dana kreće u 14 časova za Trnovac gdje stiže navečer u 18 i 30 časova. Bataljon je ostao u Trnovcu u celini sve do 13 X tg., a kada je dobiven izvještaj od strane toga štaba da bataljon rokiramo na Ljubovo i uhvatimo vezu sa tamošnjom četom i IX brigadom i istom da stvorimo Operativni štab. Odmah je tj. još u toku noći između 13 i 14 poslat jedan deo bataljona »Gubec»² na Ljubovo kao prethodnica, a zatim su-

" Milan
" Milan

in«^{ori} S^{nal} pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnogigorskog instituta pod br. 4/23, k. 1611.
Bataljon »Matija Gubec«

tradan tj. 14 u 10 časova stiže i 1 bataljon ovoga odreda u Trnovac, odakle u 17 časova kreće ostatak 2 bataljona i bataljon »Adžija«³ za Ljubovo, gdje smo stigli još u toku noći i 15 ov. mjeseca. Uхваćena je veza sa tamo postojećim jedinicama, izviden teren i stvoren plan rada u slučaju napada Talijana, za to vrijeme jedinice odreda nalazile su se u neposrednoj blizini položaja kako bi se iste mogle blagovremeno upotrijebiti u slučaju napada od strane neprijatelja. Već oko 16 časova 15 ov. mjeseca dobiven je izvještaj od strane tamnašnje čete da su Talijani otišli iz Kule⁴ prema Perušiću i osjetilo se je da ovoga puta neće praviti ofanzivu. 15 ov. m. ostale su jedinice odreda na Ljubovu preko cijeloga dana. 16 ov. mjeseca tg. jedinice odreda u 10 časova krenule su za Čanak, a prije toga 2 čete bataljona za G. Babin Potok. U Čanaku se je stiglo istoga dana u 17 časova gdje su se jedinice snabdijele sa hranom večerale i prenoćile.

17 ov. mjeseca tg. postavljena je zasjeda sa 2 bataljonom »Gubec« i jednom četom iz 1 bataljona »Adžija« pored puta koji vodi iz Perušića za Janjče na mjestu između Kulašove strane i Brda Križanova, oko 7.30 časova, te nakon postavljene zasjede odmah su naišla tri talijanska kamiona, koji su išli na rastojanju oko 600 metara. Kada je čelni kamion naišao u visini suprotnog krila naređeno je otvaranje vatre iz svih orudja, što je i učinjeno. Odmah se otvorila paklena vatra koja je trajala oko pola minute, a zatim je prekinuta, pošto Talijani nisu davali nikakav otpor. Po prekidu vatre naređen je juriš na kamione, te su tako borci došli u trku do dva kamiona koja su ostala na putu, a treći kamion koji je bio na čelu umakao je, ali su istom nanесeni također veliki gubici po neprijatelja što se videlo, pošto su isti kamion uhvatili preciznom vatrom dva p. mitraljeza i izvjestan broj strelaca. U dva uhvaćena kamiona bila je hrana tj. dvopek i tri sanduka konzervi i drugog sitnog materijala. Oko 20 sanduka dvopeka iznešeno je u gomile od puta oko pet stotina metara i razbaćan po gomilama, a ostali sanduci spaljeni su i dva kamiona spaljena su. U ovoj borbi ubijeno je oko 27 talijanskih vojnika i tri su živa uhvaćena... Od oružja je uhvaćeno pet pušaka. 250 metaka. 4 para fišeklja i četiri noža, jedan pištolj sa osam metaka, tri sanduka konzervi, 10 pari odijela, 10 pari cipela, 20 pari veša, kofera i drugog sitnijeg materijala.

Sa naše strane nije bilo gubitaka nego što je jedan drug lakše ranjen. Pošto su jedinice otstupile i odmakle od ceste

³ Bataljon »Božidar Adžija«
⁴ Siroka Kula

600 metara Talijani su otvorili paklenu vatru iz rnitra-
i bacača na mjesto gde je bila zasjeda, od pravca Janjča
pVušića, a zatim iz topova kada su već jedinice odmakle
d ceste oko kilometar i po, ali ovim nisu naneseni nikakvi
i bici U ovoj borbi borci su se pokazali hrabri i puno volje
^"morala, sem izvjesnog broja omladinaca koji su prvi put
bili u borbi, jer su još neiskusni. Nakon toga jedinice su po-
vučene u Čanak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
otsutan

Komandant
Mil.⁵ Bobić

BR. 53

IZVJEŠTAJ MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 18 LISTO- PADA 1942 GOD. O NAPADU NA ČAZMU I O DRUGIM MANJIM AKCIJAMA¹

STAB
MOSLAV. ODREDA
N. O. P. O. H.
18-X-42

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA⁴

Otkako je formiran Moslavački odred* vršene su akcije
čitavog Odreda kao i pojedinih četa.

Akcije I Bataljona:

Dne 13-X o. g. izvršila je 2 četa akciju na ribnjak kraj
sela Kaniška Iva. Ribnjak je vlasništvo jednog mađarskog
društva. Brane ribnjaka su razorene i riba je puštena u Ilovu.
Zaplijenjena su dvojica kola, 5 konja i druge spreme.

* Milan

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
-torskog instituta pod br. 40—2, k. 102 B.

Izvještaj je vjerovatno upućen Štabu Druge operative zone.
' Glavni štab NOP odreda Hrvatske donio je 30 kolovoza 1942
NOP^ori)Uku o "P^ućivanju Trećeg, Petog i Udarnog bataljona Banijskog
, i' odreda na područje Moslavine. Dolazak ovih jedinica, i jednog
, «caijona Prvog slavonskog NOP odreda, uslovio je brže razvijanje
j^rtizan^kog pokreta i priliv boraca u moslavačke jedinice. Tako je
-JE-m septembra formiran Moslavački NOP odred.

Oclredske akcije:

Dne 15-X o. mj. izvršile su 4 čete Moslav. odreda napadi na sresko mjesto Čazmu. U mjestu se nalazilo oko **70 ustaša** i nešto žandara. Oba bataljona su izvršila svoj zadatak. Izvršen je pretres u nekoliko kuća. Glavni objekti su bili žandar-ska stanica, ustaški logor i vatrogasno spremište, gdje **su** bili ustaše. Nakon kratke borbe na juriš je zauzeto mjesto, a velik dio ustaša i žandara se predao. Likvidirani su samo oni koji su se borili dok su ostali pušteni, jer su to seljaci iz okolnih sela koji nisu okrvavili svoje ruke. Plijen se sastoji od 34 karabina, 1 p. mitraljez, nekoliko pištolja, 100 bombi, mnogo pištoljskih metaka, preko **3000** puščanih metaka, mnogo uniformi i ostale ratne sprede. Iz mjesta je izvezeno **10** kola plijena. kao napr. odijela, štofova, čarapa itd.

Naši nisu imali gubitaka ni u mrtvima ni u ranjenima. Zapaljene su slijedeće državne zgrade: općina, srez, žandar-ska stanica i ustaški logor. Uništena su 2 drž. automobila, i više motocikla.

Dne 16-X o.g. . Po povratku na Garić izvršio je neprijatelj ofanzivu na Odred sa snagama koje se računaju nešto oko 5000.⁴ Napad neprijatelja je bio koncentričan i uspjelo mu je da Odred sabije u šumu. Narod je izbjegao sa Odredom i sklonio se u šumi. Borba se vodila čitav dan i neprijateljevi pokušaji da prodre u šumu bili su odbijeni. Neprijatelj je tukao naše pozicije topovima i bacačima mina, ali su partizani izdržali i nisu ostepali. Neprijatelj je imao dosta gubitaka, dok je na našoj strani 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

U noći se Odred izvukao iz obruča i krenuo u pravcu Bilo Gore. Neprijatelj je produžio napad na Garić iako u šumi nije bilo više nikog.

Dne 17-X o. g. Napala je prethodnica Odreda ustaški kamion, 1 ustaša je ubijen i 3 ranjena.

Kroz sve ove akcije vidno je porasla borbenost i disciplina partizana.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komesar " "
Ing Franjo Knebl

Komandant
Marijan Cvetković

⁴ Ofanzivu na ovo područje vršile su slijedeće neprijateljske jedinice: Prvi gorski zdrug Prve gorske divizije i dijelovi Prvog bataljona 741 puka 714 njemačke divizije. Vidi dok. br. 134.

Š T A B
Mešlav. Odreda
M.O.P.O.H.
18-I-42.

12. XI. 1942



IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Od kako je formiran Mešlavski Odred vršene su akcije čitavo vog Odred kao i pojedinih četa.

Akcije 1. Bataljona:

Dne 13-I o.g. izvršila je 2. četa akciju na Ribnjak kraj sela Kaniška. Izn. Ribnjak je vlasništvo jednog hrvatskog društva. Araso. Pasorene i riba je puštena u Ilovu. Zaplijenjena su sjeva kola, 5 konja i druge spremne.

Odredske akcije:

Dne 15-I o.g. izvršile su 4 čete Mešlav. Odreda napad na srednje mjesto Čamun. U mjestu se nalazila 70 ustaša i nešto bandara. Oba Bataljona su izvršila svoj zadatak. Izvršen je prostran i nekoliko kuća. Glavni objekti su bili bandarska stanica, ustaški logor i vatrogasno spremište, gdje su bili ustaše. Nakon kratke borbe na juri su zauzete mjesto, a velik dio ustaša i bandara se predao. Likvidirani su namo. oni koji su se berilidali su ostali pušteni, jer su se seljaci iz okolnih sela koji nisu okrvavili svoje rukoe. Plijen se sastoji od 34 karabina, 12 mitraljeza, nekoliko pištolja, 100 bombi, mnogo pištoljskih metaka, preko 3000 puščenih metaka, mnogo uniformi i ostale ratne spremne. Iz mjesta je izvezeno 10 kola plijena, kao n. pr. odijela, štoferi, čarape i t.d.

Kada nisu imali gubitaka ni u mrtvih ni u ranjenima. Zapaljeno su slijedeće državne zgrade: općina, aram, bandarska stanica i ustaški logor. Uništena su 2 drž. automobila, i više motocikla.

Dne 16-I o. g. Po povratku na Garić izvršila je neprijatelj ofenzivu na odred sa snagama koje se računaju nešto oko 500. Nakon neprijatelja je bio koncentriran i uspjele su je da odred sabija u Šumi. Nared je isbjegao sa odredom i sklonio se u Šumi. Borba se vodila čitav dan i neprijateljevi pokušaji da pređu u Šumi bili su odbijeni. Neprijatelj je tukao naše pozicije topovima i bacačkim minama, ali su partizani isprkali i nisu odstupali. Neprijatelj je imao dosta gubitaka, čim je na našoj strani i mrtvih i l lakše ranjen.

Usudi se odred izvesti is oborila i krovova u selu Dile-gore. Neprijatelj je preuzeo napad na Garić i ako u Šumi nije bilo više nikog.

Dne 17-I o.g. Napala je grupacija prethodna dva odreda ustaški kamion, 1 ustaša je ubijen i 3 ranjena.

Kroz sve ove akcije vidna je porasla borbenost i disciplina partizana.

Sort falizma - Slebeda naroda!

Komandant:

[Signature]

Komandant:

[Signature]

VAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
 NN 9 LISTOPADA 1942 GOD. POVODOM POGIBIJE FRANJE
 URULINCA-SELJE I POHVALA PRVOG PROLETERSKOG
 RATALJONA, DRUGE NOU BRIGADE I PRVOG BATA-
 ION V ČETVRTE NOU BRIGADE ZA POSTIGNUTE USPJE-
 HE U BORBI¹

N A R E D B A B R. 22.

komandanta Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda
 Hrvatske od 19. X. 1942

I Ovih je dana pao u Žumberku junačkom smrću drug Franjo Ogulinac (Seljo), komandant partizanskih odreda II Operativne Zone Hrvatske i član Glavnog Štaba Narodno-oslobodilačkih Partizanskih Odreda Hrvatske.

Drug se Seljo već dugi niz godina borio na strani napretka i slobode. Učestvovao je aktivno u borbi španskog naroda protiv fašističkih osvajača, gdje se u redovima republikanske španske Narodne Armije odlikovao hrabrošću. U borbi hrvatskog naroda za oslobođenje od morskog okupatora i njegovih slugu drug Seljo učestvuje od prvoga dana.

Drug je Seljo pao oslobađajući sela Žumberka, koja su okupatorske sluge — ustaše htjeli ponovno u korist tuđina okupirati.

Smrt druga Selje, iako pretstavlja veliki gubitak za Narodno-oslobodilačku borbu, nije uzaludna, jer će dati potstreka stotinama i hiljadama partizana, da još većim žarom nastave borbu do konačnog uništenja okupatora i njegovih ogavnih slugu — ustaša i četnika.

II. Pohvaljujemo partizane i komandni kadar I Proleterskog Udarnog bataljona Hrvatske, koji su se u borbama sa 4 ustaške bojne u Žumberku, u zajednici s hrvatskim i slovenskim partizanima, istakli svojom hrabrošću i požrtvovnošću¹ tako kroz tri dana razbili pokušaj ustaških plaćenika da ponovno uvedu okupatorski fašistički teror u mirna žumberka sela.

Djelatnost će I Proleterskog Udarnog bataljona Hrvatske
 _J^{^TM^} krajevima mnogo doprinijeti razmahu Narodno-oslo-

arh. Y_M ***TM enat, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u
 SKJ pod br. 2819.

bodilačke borbe Hrvata i borbenom jedinstvu srpskog i **hrvat**-skog naroda u Narodno-oslobodilačkoj borbi.

III. Pohvaljujemo partizane i komandni kadar II Udarne (Ličke) Brigade i 1 bataljon IV Udarne Brigade, koji su smjelim napadom na talijanske pljačkaške horde, u borbama kod Poloja 17. X. razbili i uništili jednu talijansku kolonu, koja je krenula da pljačka i pali naša sela i ubija nevine ljude, žene i djecu.

Partizani su II Udarne Brigade i 1 bataljona IV **Udarne** Brigade dokazali, kako znaju mrziti neprijatelje svoga naroda, a ujedno su dokazali da će nastaviti s nemilosrdnim uništavanjem svih neprijatelja do konačnog oslobođenja.

IV. Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Vladimir Bakarić s. r.

. Komandant
Ivo Vladić* s. r.
(M. P.)

Na znanje:

Vrhovnom Štabu Narodno-oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske Jugoslavije.

Na znanje i postupak:

Štabu I Operativne Zone
Štabu II Operativne Zone
Štabu III Operativne Zone
Štabu IV Operativne Zone
Štabu V Operativne Zone
Štabu I Proleterskog Udarnog bataljona Hrvatske

Da je otpravak vjeran originalu potvrđuje

Načelnik štaba
Ilija Andžić³

¹ Ivo Rukavina

³ Ilija Engel. Poginuo u selu Gornji Miklouš, u Moslavini, god., kao načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

BR. 55

N ⁿFDBA BR 1 OD 19 LISTOPADA 1942 GOD. O FORMI-
vriI OPERATIVNOG ŠTABA GRUPE BRIGADA ZA RU-
KOVOĐENJE OPERACIJAMA NA BANIJ¹

OPERATIVNI STAB
GRUPE BRIGADA
19X1942

NAREDBA BR. 1

Po naređenju Glavnog Štaba Partiz. Odreda Hrvatske formiran je Operativni Stab za I Udarnu, V, VII i VIII Partizansku Brigadu koji će rukovoditi operacijama.¹

Sastav Štaba je slijedeći:

Komandant drug Ivo Gošnjak, Politkomesar Đuro Kladarin. Zamj. komandanta Petar Kleut, Operativni oficir Đoko Jovanić, Obavještajni oficir Simo Todorović, Oficir za vezu Dušan Starčević, Oficir štaba Rade Bulat, Intendant Vladić Adam,⁸ Referent saniteta Bobetko Janko.

2. Vodove za vezu koji se nalaze po brigadama komandanti Brigade staviće odmah na raspoloženje Operativnom Štabu. Isto tako vod bacača i protukolski mitraljez sa posadom komandant I Udarne Brigade staviće odmah na raspoloženje Operativnom Štabu.

3. Štabovi brigada dostaviće ovome štabu odmah brojno stanje i naoružanje svojih brigada.

4- Ukoliko se po brigadama nalazi drugova partizana koji znaju rukovati artiljerijom bez obzira bio partizan ili starješina uputiti ih u Operativni Stab tokom današnjeg dana.

5. Svi područni bataljoni na sektoru Banije spadaju pod komandu Operativnog Štaba sve dotle dokle se Operativni Stab nalazi na ovome sektoru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Buro Kladarin

Komandant
Gošnjak

bfc«w»u^{Original.} Pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
"WrtsKog insūtuta pod br. 24-2, k. 102 B.
, v: <h dok. br. 66, 69, 75, 78, 88, 92, 94 i 98.
Poginuo siječnja 1943 godine.

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 19 t,
STOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREIU
HRVATSKE O FORMIRANJU PRVE SLAVONSKE NOU BPI
GADE I O BORBAMA NA SEKTORU BIJELA—DONJT
BORKI—SREDNJI BORKI¹

STAB

III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 663/42

Dana 19. X. 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTI-
ZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Niz uspjelih vojnih akcija, koje su izvedene na svim sektori-
ma naše Zone, a pogotovo one akcije izvedene u Hrvatskoj
(krajevi oko Bjelovara i Kutine), našle su svog dubokog poli-
tičkog odraza u svim slojevima hrvatskog i srpskog naroda, a
Narodno-Oslobodilačku Partizansku vojsku snabdjelo se je sa
priličnim brojem oružja, odjećom i obućom i ostalim ratnim
materijalom.

Ove akcije razbile su kod srpskog a pogotovo hrvatskog na-
roda i posljednju iluziju o mogućnosti uništenja Narodno-Oslo-
bodilačkog Pokreta a stvorile velike mogućnosti za široku bazu
vojnog i političkog rada Narodnoj Vojsci u čisto hrvatskim
krajevima.

Radi daljnje što efikasnije vojne i političke djelatnosti na-
ših partizanskih jedinica, te u sporazumu i po dogovoru sa
drugom Fatijem i Radom Bulatom, a poslije toga što su stvo-
reni svi vojni i politički preduvjeti, ovaj štab prišao je for-
miranju I Slavonske Narodno-Oslobodilačke Udarne Brigade.

Naša je Narodno-Oslobodilačka borba prevazišla svoje pr-
vobitne oblike i prerasla u džinovsko razračunavanje između
porobljenih naroda Jugoslavije i fašističkih okupatora i njih^{®*}
vih slugu, to je i naša vojnička organizacija pretrpjela izmj^{'ne}
i podešena je tako da u novim vojno-političkim uslovlma
odgovarati svome zadatku. U vezi sa time štab III Operativo

¹ Dokumentat, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
ištorskog instituta pod tar. 11—7, k. 1481.

ft » pristupio je formiranju I Slavonske Narodno-Oslobodi-
Se Udarne Brigade.

Brigada je formirana dana 11. oktobra o. g. i sastoji se od
4 bataljona.

Štab Brigade formiran je u slijedećem sastavu:

komandant Brigade	drug Bogdan Crnobrnja (Tolja)
politički komesar	„ Ranko Zec
zamjenik komandanta	„ Radojica Nenezić
zamjenik polit, komesara	„ Petar Čar
Sef Štaba	» Milan Stanivuković*

Štab I. bataljona: (Bilo-gorskog)

komandant	drug Đuro Dulić
politički komesar	„ Bulović Mirko
zamjenik komandanta	„ Mišćević Mihajlo
zamjenik polit, komesara	„ Jovanović Aleksandar
operativni oficir	„ Popara Milan
informativni oficir	„ Bosanac Krsta

Štab II. bataljona:

komandant	drug Gedeon Bogdanović
politički komesar	„ Čedo Grbić
zamjenik komandanta	„ Jovo Milanković
zamjenik polit, komesara	„ Kmecik Mišo

Štab III. bataljona:

komandant	drug Josip Antolović
politički komesar	„ Ivo Senjuk ³
zamjenik komandanta	„ Ivan Jergović
zamjenik polit, komesara	„ Stjepan Domakušić

Štab IV. bataljona:

komandant	drug Dako Puač
Politički komesar	„ Ivan Miškovlć
«mjenik komandanta	„ MUan Saula
zamjenik polit, komesara	„ Andrija Jurišić

. Narodni heroj. Poginuo, kao komandant Dvanaeste divizije, u
⁰¹ protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaia 28 prosinca 1944 godine.

Nor ^{Nar}odni heroj Ivan Senjuk. Poginuo, kao komandant Dvanaeste
ongade, kod Grubižnog Polja, 22 kolovoza 1944 godine.

Dana 19. oktobra 1942. Brigada će poći na svoj prvi pu*¹ Ona će se kretati južnim obroncima planine Ps/ gdje će izvršiti akcije na cestama i prugama, pa iznad Broda na istok sve do x⁶ (mjesto koje se nalazi nešto zapadno od Vinkovaca) a' zatim se povraća sjevernom stranom Požeške kotline do na P_s. Poslije izvršenih ovih zadataka Brigada će biti upućena na zapad prema Hrvatskoj.

Detaljne maršute nismo dali radi svake eventualnosti ako bi dokumenat pao u ruke neprijatelja ili nepoželjnih elemenata.

Prvi bataljon ove Brigade, formiran je ranije i privremeno upućen na sektor B. G.⁸

Na dosadašnjem sektoru operisanja naših jedinica ostala su prilično smanjena tj. okrnjena 2 odreda.

Osnovni zadaci koji se postavljaju pred ova dva odreda jesu, u dobro organiziranim i smišljenim zasjedama tući neprijatelja čim se pojavi iz svojih uporišta i time omogućavati naoružavanje što većeg broja našeg naroda, te široke narodne mase podići na što zavidniji stepen političke svijesti.

Kako se iz gornjih konstatacija vidi, neophodna je bila ponovna reorganizacija i pregrupisanje naših partizanskih snaga, što je i učinjeno.

Novi sastav štabova Odreda i bataljona je slijedeći:

Stab I Odreda III Oper. Zone

komandant	drug	Pepe ^T
politički komesar	„	Krajačić Josip (Prika) ⁸
zamjenik komandanta	„	Popara Uroš (Grom) ⁹
zamjenik polit, komesara	„	Gerdijan Blagoja (Balja)
informativni oficir	„	Divić Stojan (Baron)
obavještajni oficir	„	Pavlović Rade (Stric)
operativac	„	Lončarić Vlado
šef štaba	„	Kaufer Sandor (Trinaesti)
intendant	„	Feliks Hiršl

¹ Psunj

* Misli se na Đakovo.

* BiLo Gora

¹ Vicko Antić

¹ Poginuo, kao komesar Dvanaeste divizije, u automobilskoj nesreći 1945 godine.

* Poginuo u selu Ribnjačka od bombardovanja neprijateljske avijacije, 1943 god., kao komandant Osamnaeste, slavonske, NOU brigade

II. bataljon:

komandant	drug Miljanović Nikola (Karaula) ¹⁰
Jolički komesar	„ Resanović Ranko (Radman) ¹¹
Zamjenik komandanta	„ Jovanović Bogdan (Paur)
Smjenik polit, komesara	„ SmUjanić Nikola (Tihi)
operativac	„ Ilić Tešo (Omer)
Šef štaba	„ Vranešević Vojin (Maksim)
intendant	„ Mautner Mirko ¹²

II. bataljon:

komandant	drug Vojaček Josip (Taras)
politički komesar	„ Tomić Slobodan ¹⁸
zamjenik komandanta	„ Prodanović Stanko (Kozak)
zamjenik polit, komesara	„ Janko ^u
obavještajac	„ Fijan Jakob (Družica)
operativac	Sudar Vlado (Vanja)
intendant	„ Balen Tomo (Crveni)

Stab II Odreda III Oper. Zone

komandant	drug Ivo Marinković ¹⁵
politički komesar	„ Josip Cazi
zamjenik komandanta	„ Stanko Radovanović
operativni oficir	„ Franc Inkret
informativni oficir	„ Vladimir Veljković
načelnik štaba	„ Mile Milivojević (Majski)

I. bataljon:

komandant	drug Marko Marinković
politički komesar	„ Mesić Milan (Komunardo)
zamjenik komandanta	„ Aleksa Strbo
zamjenik polit, komesara	Ivan Adelfinger (Jaružar)
operativni oficir	„ Nikola Otković (Kičo)
informativni oficir	„ Babac Boško (Cicin)
intendant	„ Petar Sašić (Mrkonjić)

Stab je popunjen osim obavještajnog oficira čiju dužnost vrši informativni oficir.

M Narodni heroj. Poginuo u borbi protiv Nijemaca i ustaša kod «asica 1944 god., kao komandant Osamnaeste slavonske brigade.

Poginuo kod Caglina. 1944 god., kao komesar Prvog bataljona osamnaeste slavonske NOU brigade.

^u Poginuo kod Gornjeg Caglića 1944 godine.

Milan Tomić. Poginuo u borbi protiv ustaša i Nijemaca 1944 . kao politički komesar Osamnaeste slavonske NOU brigade.

„ Franjo Bajc

Narodni heroj. Poginuo 1944 godine.

II. bataljon:

komandant	drug Lazo Kovačević (Orle)
politički komesar	„ Đuro Balenović (Oktobar)
zamjenik komandanta	„ Nikola Kokić (Zumbul)
zamjenik polit, komesara	u Tomo Karapetrić (Majski) ¹⁰
operativni oficir	„ Hugo Stern ¹⁷
informativni oficir	„ Zlato Uglješić
šef štaba	vrši dužnost drugarica Jelka Vajs ^u
intendant	drug Ivan Stajnbrikner (2an) 1

Štab je popunjen osim obavještajnog oficira, čiju dužnost vrši informativni oficir.

Kod štaba I bataljona izostavili smo navesti šefa štaba. Za šefa štaba imenovan je drug Uroš Vicković (Dragi).

Izbor komandnog osoblja vršili smo od najboljih drugova koji se sada u ovome odredu nalaze.

Borbe:

Vidi sekcije Bjelovar i Slatina

Izveštaj o borbama vođenim na sektoru Bijela—Donji Borki—Srednji Borki u toku 10., 11. i 12. oktobra o. g.

Naše snage I i II bataljona I Odreda i Bosanska proleter-ska četa kao i dijelovi IV bataljona vodili su u toku 10., 11. i 12. o. mj. žestoke borbe sa jakim neprijateljskim snagama na sektoru Bijela—Donji Borki—Srednji Borki,^{1u} Vrani Kamen. Tok borbi bio je slijedeći:

Neprijatelj je 10. X. ujutro s većim snagama izvršio iz Ba-tinjana i Daruvara napad na našu oslobođenu teritoriju. Ne-prijateljske snage kretale su se u jačini 3 bojne IV Gorskog zdruga, jedna bojna ES-trupa,²⁰ 2 satnije koturaške bojne iz Koprivnice, nepoznat broj njemačkih trupa i 8 tankova. U nao-ružanju neprijatelj je imao neodređen broj topova (oko 4) kao i teške bacače. Jedan pravac nadiranja bio je Vrbovac—Pa-krani—Bijela. Tim pravcem su se kretali tenkovi 2 **koturaške** satnije, bojna ES-trupa kao i njemačke jedinice. 3 bojna IV Gorskog zdruga nadirale su pravcem preko Markovca u cilju zaposjedanja dominantnih kota Petrovog Vrh, Vranog **ka men a** i Poganog Vrh. Naše snage koje su bile u Markovcu, povukle su se u uzornom redu na položaje iznad Bijele, Donjih **Boraka** i Srednjih Boraka, gdje je štab ove Zone namjeravao da se dade otpor. Neprijatelj, koji se kretao u prvom pravcu, zapo-

^u Poginuo u Duzluku, kod Orahovice, krajem 1942 godine.

^T Umro krajem 1944 godine

^u Nestala prilikom neprijateljske ofanzdve na Slavoniju 1944 goa

^u Borki (Donji, Gornji, Srednji)

^u Vidi dok. br. 116. (prim. br. 3.

• **u** toku dana prugu i stanicu Bijelu, a snage koje su pro-
sjeo je ^ j r u g o m pravcu zaposjele su do mraka dominantne
du¹a-f ie na spomenutim visovima. Snage I bataljona I Udarne
o gade — dobile su zadatak da satjeraju neprijatelja sa Vra-

Kamena. Naše snage su ispunile zadatak 100%. Nepri-
T poslije kratke i žilave borbe potpuno razbijen. Borci
f^mrine čete) na juriš su osvojile neprijateljski top.²¹ Top je
elazio dva puta iz ruke u ruku, najzad je ostao čvrsto u na-
'rukama. Neprijatelj je u paničnom bjekstvu satjeran sa
'položaja, bacajući puške, torbice, čebad i komoru. Mi smo imali
Sjedeći plijen: 1 top kalibra 65 mAn u potpuno ispravnom
stanju, 2 šmajsera, 7 karabina, nekoliko revolvera, kao i dosta
čebadi; 2 kom. vojnička kazana, 1 samovar, 2 kom. čebadi,
2 telečarke, 1 konjsku oglavinu, 2 peškira, 2 vojničke porcije,
2 civilne porcije, 2 šljema, 1 čuturica, 1 torbica, nišanske sprave
za top, 15 zelenih raketa, 10 kom. belih raketa i dr. Mi smo
imali svega 1 vrlo lako ranjenoga, a neprijatelj najmanje 3
mrtva i dosta ranjenih. To se može zaključiti po tome što je
ceo taj teren na prostoru od 1 km pokapan krvlju. Bande su
bile tako strahovito razbijene da su male grupice domobrana
lutale 2 dana po okolini ne znajući kud da idu. Naše jedinice
su čak sutra u noći zarobile 3 domobrana koji su lutali tražeći
svoje jedinice.

U toku noći neprijatelj se je ukopao ispod Petrovog Vrha
u pravcu Duge Njive.

Bosanska Proleterska četa vodila je u toku 10. X o. g.
borbu sa neprijateljskim tenkovima, pješadijom i biciklistima
koji su nastupali od Pakrana ka Bijeloj. I ovaj puta bosanski
proleter istakli su se svojim junačkim držanjem sačekujući
neprijateljske tenkove i bacajući na njih bombe. Neprijatelj
je **ipak** uspio da prodre na 3 km pred Bijelu u toku toga dana.

U noći je neprijatelj ostao na položaju, na koji je dopro
do mraka.

11.X. o. g. neprijatelj odmah od svanuća otvara paklenu
vatra na naše snage I bataljona i dijelove II bataljona. Nepri-
jatelj je tukao sa 3 teška mitraljeza, nekoliko p. mitraljeza i
tosivim bacačima. Vatra je bila žestoka i trajala je 2 sata. Ne-
rijatelj je imao namjeru da se iz svojih rovova iznad Duge
▷ve zaštićen tom vatrom prebaci do Donjih Boraka. Namjere
su međutim potpuno propale jer su naše snage
a ' ookušaj prebacivanja osujetile preciznom vatrom iz na-

h«rola tt¹⁷¹»

Dure Dulića, ovaj top je zaplijenila četa narodnog
bčtap_{3ana} ~ °rozovića, zvanog Brko, koji je poginuo, kao komandant
Daruvorskog NOP odreda. 1943 godine.

šeg automatskog oružja iako su bili tučeni užasnom vatrom. Poslije 2-časovne borbe naše su snage izvršile juriš na neprijateljske rovove i istjerali iz njih. Neprijatelj se je povlačio prema Bijelom i Pakranima.

Bosanska Proleterska četa u toku 11. X. 1942. **držala** i» položaj Skupidušu, koji dominira Bijelom i putem za **Doniel** Borke, odakle su vodili borbu sa neprijateljskim snagama koje su došle od Pakrana.

Poslije podne je nastalo zatišje pogotovo kada su došla 3 Meseršmita i 1 Brege koji su greškom tukli protivnikove položaje. Pred noć se neprijatelj povukao u Pakrane i dalje ka Vrbovcu i Markovcu.

Naše jedinice su nanijele u toku borbi toga dana teške gubitke protivničkim snagama. Palo je najmanje 40 mrtvih i si-gurno isto toliko ranjenih; zarobljenih je bilo svega 2.

Takav težak poraz prisilio je neprijatelja da se povuče na polazne položaje. Neprijatelj se u toku sutrašnjeg **dana** nije usudio da poduzima slične pohode kao u toku 10. i 11. nego te zadovoljio samo tim da tuče naše položaje artiljerijskom vatrom sa ceste Doljani—Darugar da bi se tako osigurao **od** napada sa naše strane. Kao odmazdu za poraz zapalio je **mnogo** kuća u Pakranima. Pred noć se neprijatelj povukao u Darugar a izvje-sne su snage ostale u Vrbovcu i Markovcu.

Diverzantske akcije:

Prema nezvaničnim izvještajima koje smo primili, **dio** naše diverzantske grupe koja broji 18 drugova, izvršio **je** u toku noći između 14. i 15. oktobra o. g. dizanje tj. rušenje **jedne** nje-mačke kompozicije (vlak), a kakve su štete neprijatelju tim nanesene nije nam poznato. Dizanje pruge i vlak odigralo se tj. izvedeno je na dijelu pruge Beograd—Zagreb a između Oku-čana i Nove Gradiške.

Obaranje aviona

Dne 6. X. 1942. naši su hrabri partizani u neposrednoj bli-zini neprijateljskog uporišta koga smo likvidirali, Spanovice, oborili neprijateljski dvomotorni bombarder tipa »Savoja Marceti«. Treba podvući da je ovo prvi avion koji je oboren od strane slavonskih partizana. Poslije obaranja aviona, moral našeg naroda još se je više podigao a u redovima neprijatelja zavladao strah i paničarstvo.

U noći od 15. na 16. o. mj. izvršili smo probno ^{gađanje} sa 3 granate iz našega topa na neprijateljsko uporište **Voćin**. dali smo na daljinu 5 km. Prilikom gađanja vidili **smo** da nas»

T-H'erijska grupa nije osobito sposobna. To smo na brzu ruku s¹brali nešto artiljeraca bivše jugoslavenske vojske koji se sada *®7^{aze} u partizanima. Kod gađanja prvi metak prebacili smo ^o'i^{ih} pola kilometra, druga dva pala su na jedan deo sela i to krajnju periferiju, znači i druga dva metka smo prebacili, rtali smo zadatak grupi da stalno drži teoretsku obuku kako bi l^{^i} s^{to} bolje mogao top upotrebljavati. Kada je top zarobljen, zarobili smo i 36 granata za isti top potpuno kompletnih, 3 smo ispalili na probnom gađanju, sada raspolažemo još sa 33. Top, T teški mitraljez (očkiš), 2 laka »Maksima!« predali smo Brigadi pri njenom formiranju. Brigadi smo obrazovali tzv. prateću jedinicu, sa tim težim oružjem.

U jednoj zasjedi na putu između Đuloveca²² i Daruvara uhvatili smo 10 mina za minobacač. Sada u borbi u Španovici zarobili smo 12 mina za laki minobacač, no ovih 12 nemaju ni osnovnog punjenja ni upaljača. Isto tako nemamo malog minobacača. Molimo ako je moguće da nam ga pošaljete. Može biti da I ili IV Zona imaju bacač a da nemaju mina za njega, pa bi nam ga utoliko lakše mogli poslati. I ukoliko bi imali osnovno punjenje i upaljače za ovih 12 mina, za mali minobacač. Ako bi to mogli dobiti, učinit ćete nam veliku pomoć.

Kod oborenog aviona zaplijenili smo 2 padobrana (kompletna), 1 minimaks aparat (napunjen) za gašenje požara i radio-emisionu stanicu, no koja, na našu žalost nije kompletna. Kada je avion pao, neki dijelovi u radiostanici su oštećeni a neki razbijeni. Točno što imamo a što nam fali javićemo Vam u idućem izvještaju kad nam naš radio-tehničar koji nije osobiti stručnjak, podnese izvještaj šta tu sve fali. Vi ste nam stavili upit u zadnjem Vašem pismu šta sve od radio-telegrafskog i radio-telefenskog materijala posjedujemo. Do sada nismo imali ništa. Sada imamo ovu nekompletnu radio-emisionu stanicu. Imamo i nekoliko telefonskih aparata (oko 10) i telefonske žice (neizolirane) no do sada nemamo nigdje uvedenog telefona. Sada namjeravamo uvesti između nas (štaba zone) i našeg I Odreda.

Brigadu smo formirali upravo u dvanaesti čas. Smatramo da srao s time postigli veliki uspjeh. Izveli smo dobru političku pripremu kroz I i II naš partizanski Odred i ulaz u Brigadu bio

P^{ri}ncⁱp^u dobrovoljnosti. Naši partizani razumjeli su vrijednost Brigade i dragovoljno i sa velikim oduševljenjem stu^{sk} a • ^ ulazeⁿi^em u Brigadu (veća disciplina i mnogo veće krot • ^ M p^ješačenⁱe neš^o što su imali u partizanskim jedini^vama)- Na konferenciji koja je održana između nas i vojnih [i]

" Sada Miokovićevo

političkih rukovodilaca Brigade, dali smo si u zadatak da u idućih mjesec do mjesec i po dana otmemo od neprijatelja dovoljno oružja, i ostalog materijala, za formiranje nove Brigade. Stab Zone zajedno sa štabovima I i II Odreda preuzeo je na sebe da pripremi dovoljan broj novih partizana za novu brigadu. Već smo danas imali sastanke sa Sreskim Narodno-Oslobodilačkim Odborom, Povjerenstvom SKOJ-a za Slavoniju i Povjerenstvom CK KPH za Slavoniju. Svi zajedno dali smo si zadatak da provedemo široku kampanju za mobilizaciju (naravno dobrovoljnu) omladine na našoj oslobođenoj i poluoslobođenoj teritoriji kao i u Brodu i Osijeku. Stvorili smo jedan mobilizacioni centar pri štabu Zone i 5 mobilizacionih centara u I i II Odredu. Pri svakom tak[v]om centru otpočecemo još u toku ove nedjelje sa kratkim vojnim i političkim kursovima za nove partizane. Pokazalo se da stari način rada nije valjao. Do sada smo praktikovali ovako: Kako su pojedinci u ovoj ili onoj borbi, u ovom ili onom selu kud je partizanska jedinica prolazila, prilazili našim partizanskim jedinicama tako smo ih mi svrstavali odmah u četu. U našim jedinicama nije se dovoljno posvećivalo pažnje za vojničku i političku obuku tih novih ljudi. Nisu bili dovoljno vješti ni partizanskom načinu ratovanja, a niti su poznavali dobro svoje oružje. Zadovoljavalo se time, da se njega nauči napuniti pušku i pucati iz nje. Ponegdje bilo je malo više rada u tom pogledu ali u većini slučajeva jako malo se je radilo a na mnogo mjesta i ništa. Zato se je dešavalo da u borbama partizan ranjava partizana. Tak[v]ih smo mnogo slučajeva imali. Ili pak kod postavljanja zasjeda partizani pucaju na 500—1000 pa i više metara kad opaze neprijatelja. To je zbog toga jer oni ne poznaju niti princip zasjede a niti je siguran u svoju pušku. Boji se pustiti neprijatelja blizu jer ako promaši, misli šta će onda od njega biti. Mi smo rješili, a sada ima i mogućnost za to, da svi ljudi, koji dolaze u partizane, prođu kratke vojničke kurseve u ovih 5 gore navedenih odredskih centara za vojnu i političku instrukciju. 6 centar stvorio je štab Zone za drugove koji dolaze iz većih industrijskih centara (Osijek, Zagreb, Brod i drugih). Ovi drugovi prolaze i kroz naš odjel kadrova koga smo sada formirali. Ovim mjerama mislimo da ćemo umnogome popraviti i podići vojničko i političko znanje naših partizana, i da će se u najkraće vrijeme osjetiti povoljni rezultati toga rada.

Prije 30—35 dana poslali smo Vam 18 partizana na vojno-politički kurs, sa njima smo poslali također i dva kurira sa našim izvještajima. Do danas ne znamo da li su ti kursisti stigli do Glavnog štaba, da li su stupili u kurs i kako se tamo ponašaju r.a radu. Molimo Vas, da nas o tome izvijestite. Kada se

aćao drug Rade,²³ delegat Glavnoga štaba, sa njime smo Jč Yžji novih 15 partizana za vojno-politički kurs. A još prije između prve grupe kursista i druge grupe, poslali smo dva b^o^ra (iedna drugarica partizan i jedan komesar čete) sa našim iežtajima Glavnome štabu. Ne znamo šta je bilo sa njima da ifsu sretno do Vas stigli, jer nemamo nikakovog odgovora do danas **Molimo** Vas da nam što prije odgovorite da li ste-primili našu poštu i da li su naši kursisti stigli do Vas i kako rade i uče. Cim završe kurs, molimo Glavni štab da nam ih što prije pošalje natrag jer jako oskudijevamo u kadrovima.

Zahvaljujemo se Glavnome štabu što nam je u zadnje vrijeme ukazao veću pomoć u kadrovima koje nam je poslao: **Pero** Drapšin²⁴, Cazi Josip i druge. Cazija smo postavili za komesara II Odreda a druga Drapšina za zamjenika komandanta Zone. Dosadašnji zamjenik komandanta Zone postavljen je za komandanta I Slavonske Narodno-Oslobodilačke Udarne Brigade. Ostali su upotrebljeni uglavnom u Brigadi, osim onih 5 Vojvođana, koje smo uputili u Srem, da bi preko našeg III Odreda bili prebačeni na teren kuda ste ih Vi uputili (Banat. Bačka). Sada i u kadrovima stojimo nešto bolje, zahvaljujući našem radu i Vašoj pomoći.

Izvještaje o našem III Odredu nismo Vam još do danas poslali, jer su naše veze sa njim bile nikakove. Svi kuriri koje smo tamo uputili još do danas se nisu vratili. Ovih dana dobili smo obavještenje da se prva grupa naših kurira vraća, da je na putu za ovamo. Čuli smo, da je u navali reakcije na naš III Odred poginuo drug Stanko Paunović,²⁶ komandant našeg III Odreda i politički komesar toga Odreda.²⁰ Te vijesti nisu sasvim provjerene. Nadamo se da ćemo Vam u budućem izvještaju moći podrobno javiti kakvo je stanje na teritoriju gdje operiše naš III Odred kao i stanje u našem III Odredu.

Nastojat ćemo svima silama da veze između nas i Glavnoga štaba budu redovite. Svakog 1, 10 i 20 slati ćemo naše kurire sa izvještajem. Naše izvještaje slati ćemo i preko Zagreba, da bi tako osigurali da ih na vrijeme dobijete.

Rad našega štaba do sada nije bio osobito dobar kao što to mogh da vidite iz izvještaja druga Fatia, naime nije

" Bulat

Narodni heroj Petar Drapšin

ucionarnar0dni heroj, Godu 1929 osu<ien na 16 godina roblje zbog revolucionarnog rada a kolovoza 1941 god. pobjegao nakon dvanaestogorke nfn. mnovanja. Poginuo kolovoza 1942 god., za vrijeme neprijateljske ofenzive na Frušku Goru.

neorn,i,u^r?e Marković-Dilas. Poginuo kolovoza 1942 god., za vrijeme »Tijatelj6ke ofanzivo na Frušku Goru.

postojalo kolektivnog rukovodstva. Isto tako bio je **prilično** slab rad štaba našeg II Odreda. Sada se je i u štabu Zone i u štabu našeg II Odreda stanje mnogo popravilo. Nadamo se da će naš štab biti u stanju da svlada sve teškoće i da nade načina, a već ga je i našao, da naš rad bude takav, kakav traži od nas Glavni i Vrhovni štab i naša Narodno-Oslobodilačka borba i Komunistička partija. Sada smo stvorili takove odnose i raspodjelili rad, stvorili plan rada i odgovornost individualno i kolektivno za sprovođenje našeg plana u djelo. Takav rad omogućuje nam dobru harmoniju i ekspeditivnost u poslu. Ovdje se je naglo razvila partizanska borba, jedinice su naglo rasle i potreba kadrova je bila strahovito velika. U tome poslu, naime u formiranju odjedanput tolikih štabova, organizaciji novih jedinica i reorganizaciji starih bilo je mnogo i dosta teškoga posla. Pri tom poslu bilo je nekih nedostataka a i nesuglasica, kao i slabog snalaženja pojedinih kadrova, a i štabova. Sada se je glavno prebrodilo i mislimo da smo se osposobili da ubuduće ide bolje nego do sada.

Poslali smo u Zagreb drugu Konspiratoru²⁷ za potrebe tamošnjega rada kao prvi prilog 100.000 kuna. 80.000 kuna dali smo mi a 20.000 kuna dala je Banijska Brigada (drug Nina⁸⁸) koja se je nalazila u nekim operacijama zajedno sa našim partizanskim jedinicama. Poslati ćemo uskoro još 100.000.— kuna. Spisak blagajne također Vam ovdje prilažemo da bi mogli vidjeti stanje naše blagajne.

U planu je bilo, kao što smo Vam u prošlom izvještaju javili, da se na Kalnik pošalje 1 Udarni bataljon. Kada je došao drug Rade, on je nama saopštio, da drug Joža Horvat treba da preuzme komandu nad bataljonom koji je nastao od I Proleterske Banijske čete koja je već duže vremena bila operisala na našem terenu. Takav bataljon uopšte nije postojao. Postojala je samo ta četa od 64 čovjeka. No kako smo mi dobili prijedlog da na Kalnik ode jedan bataljon, a i sami smo uvidali takovu potrebu, mi smo formirali bataljon od 190 ljudi u koji je ušla i ova Banijska proleterska četa. Taj bataljon sa sobom je poneo 7 puškomitraljeza i oko 175 karabina. Svaki borac imao je po 65 mauzer-metaka. Bataljon je formiran na principu dobrovoljnosti. U njega su ušli stvarno najbolji borci iz raznih četa I i II Odreda. Po glasinama taj bataljon je stigao na Kalnik no do danas još nemamo od njega nikakav izvještaj. Bataljon će operisati na sektoru II Operativne Zone. Ne znamo

" Dragutin Salii

" Narodni heroj Nikola Maraković. Poginuo kod **Rataj-Kule**, 6. Miljevine, 13 lipnja 1943 godine.

da , on podnositi izvještaj o svome radu nama ili štabu II
rativne Zone. Molimo Vas da nam to javite.²⁹

Bataljon koji smo mi poslali na Bilo Goru, operiše na te-
naše Zone. On ulazi kao I bataljon u sastav Brigade. Mo-
ter>ntal'no ne operiše zajedno sa Brigadom, ali će kroz 3 nedjelje
Sisati zajedno sa Brigadom.

Poznato Vam je iz ranijih izvještaja da se na našem te-
renu ovdje nalazila jedna četa bosanskih proletera. Ta četa
je formirana od ostataka Krajiškog udarnog protučetničkog
bataljona i Krajiškog proleterskog bataljona, koji su bili na
terenu Motajice razbijeni od četničkih banda. Pretrpjeli stra-
hote [sul i tako kada nisu više mogli da opstanu na onom te-
renu. sakupili su se ostaci jednog i drugog bataljona, raznih te-
renskih radnika, funkcioneri SKOJ-a, Partije i N. O. O. — njih
105 svega na broju i prešli Savu. To je bilo prije svojih 4 mje-
seca. Od onda do danas mi smo učinili slijedeće: Pomogli smo
partijskom rukovodstvu na Motajici da se ponovno vrati na
svoj teren. Dali smo im jedan puškomitraljez i prатnju od
11 odabranih partizana. Oni su tamo stigli, rade i preko nas
drže vezu sa povjerenstvom Pokrajinskog komiteta za Bosan-
sku Krajinu. Četa tih Bosanaca koja je ovdje ostala, bila je
jako demoralizovana i među njima se osjećao uticaj četnika.
Mi smo sa tom četom mnogo radili i nastojali da podignemo
kod nje moral i organizaciono sredimo. Naše nastojanje nije
bilo baš uzaludno, no nismo uspjeli u potpunosti. Oni su uče-
stvovali zajedno sa našim jedinicama u borbi na više mjesta
i pokazali dosta veliku borbenost. No leva politička skretanja
kod te čete bila su vrlo jaka, to je prvo, a drugo, težnja da se
'de pod svaku cijenu kući. Navodili su da su se oni dosta borili
u tuđem kraju, tamo kad su bili na Motajici i da ne žele ni-
pošto da ostanu u »tuđini« u Slavoniji. Mi nismo ni mislili
da ih zadržimo ovdje u Slavoniji, ali smo htjeli prethodno

" KulniOki NOP odred formiran je 10 listopada 1942 god. u selu
nMj B*o*i'ki kod Daruvara, od Banijske proleterske čete, koja se tada
" I S u Slavoniji, i od boraca Prvog i Drugog slavonskog NOP
Pdred je imao dva bataljona, svega oko 190 ljudi. Za koman-
v * postavljen Mato Jerković, a za političkog komesara Joža Horvat.
komandant Prvog bataljona bio je Nikola Demonja, politički komesar
vudo Mutuk; komandant Drugog bataljona — Slobodan Ilić, politički
Jvan Sibl. Prema naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske
iedrT * n a 19-12 B*o*d - formirana je 'na području Druge operativne zone
Strok u 60 * upućena na Kalnik. Sa četom je pošao Izidor
koji je istom naredbom postavljen za komandanta Kalničkog
denoi 0 ^ Po*o*dolasku ove čete na Kalnik, izvršena je početkom stu-
IZVK • 2 o d , reorganizacija Odreda i formiran Treći bataljon. Po.
Viri " i , organizaciji dužnost komandanta preuzeo je Izidor Strok.
dok. br 70 i tom V, knj. 9. dok. br. 77.

doći u vezu s Operativnim štabom za Bosansku Krajinu i dogovoriti se sa njime o tome kuda treba ta četa da ide i kojim pravcem. Obzirom baš na slabo moralno stanje kod njih, zbog ofanzive na Kozari i stanja političkog koje je nastalo poslije te ofanzive tamo, mi nismo mogli tu četu jednostavno tamo na Kozaru poslati, jer smo znali da su veze sa Grmečom vrlo slabe i četa ne bi mogla odmah produžiti put za Grmeč, nego bi morala zadržati se u onoj sredini na Kozari koja bi još nepovoljnije uticala na raspoloženje u četi. Do danas mi nismo dobili nikakvog odgovora od Operativnog štaba Bosanske Krajine, iako smo pisali i mi kao štab i partijsko rukovodstvo sa Mostajice, na čijem je terenu ta četa ranije djelovala. Kod Čete u zadnje vrijeme težnja za kućom i svojim krajem bila je tako jaka, da su oni demonstrativno odbili da slušaju našu komandu i da se bore na terenu našem. Postavili su kategorički zahtjev da idu kući. Mi smo se temeljito savjetovali i donijeli zaključak da im omogućimo da odu pa makar to bilo samo do Kozare, jer bi oni otišli i sami ako mi ne bi donijeli takav zaključak, a to bi poslije imalo neugodne posljedice po samu četu. O svemu tome izvjestili smo II Krajiški Narodno-Oslobodilački Partizanski Odred kao i Operativni štab Bosanske Krajine. Četa je otišla prema Kozari 14. X. o. g. Oružanje im je bilo 85 karabina i 8 puškomitraljeza. Sa tim oružjem oni su došli na naš teren.

Ovaj izvještaj ni izdaleka nije pregledan ni dobar, molimo za izvinjenje za ovaj put. Naročito veliki poslovi oko organizacije Brigade, reorganizacija Odreda i mnogi drugi, spriječili su nas da si materijale bolje sredimo i uzmemo više vremena za izvještaj. Molimo Vas da nam dadete kritiku i primjedbe kako na naš rad tako i na naše izvještaje i da nas uputite gdje i šta bi bolje mogli napraviti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Gašpar³⁰ v. r.

Komandant
Grga³¹ v. r.

Za tačnost prepisa jamči
šef štaba

" Karlo Mrazović
" Jankes

BR. 57

VIPICTAJ ŠTABA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA
ON 19 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERA-
TIVNE ZONE O BORBAMA U BIJELOJ I ROGOLJIMA¹

STAB

I ODREDA HI OPERATIVNE ZONE
NAROD OSLOBOD. PARTLZ. ODREDA
W HRVATSKE

Broj: 212/1942

Dne 19. X. 1942

Predmet: Izvještaj Komandanta

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Poslije formiranja I Slavonske udarne brigade² mi smo pristupili formiranju našega odreda. Od ostatka partizana i oružja formirali smo dva bataljona sa po dvije čete. Po svršenom poslu naši bataljoni krenuli su svaki na svoj sektor i to: I bataljon ostao je na sektoru Bijela—Borki, a drugi je krenuo na svoj stari sektor južni dio Psunja i »trokut«.⁸

Naš Prvi bataljon imao je borbu sa neprijateljem kod sela Bijele otkuda je neprijatelj htio da prodre u naša sela i da pljačka. Snage našega I bataljona odbile su bandu kojoj je ipak uspjelo da zapali nekoliko kuća u Bijeloj. Naše jedinice nisu imale željeni uspjeh samo zato što su prihvatile frontalnu borbu koju im je neprijatelj nametnuo. Oružja nije zadobiveno. Imali smo jednoga lakše ranjenog, dok je neprijatelj imao 5—6 mrtvih.

Naš Drugi bataljon na putu za svoj sektor odmarao se je u selu Rogolji. U noći između 15 i 16 ov. mj. neprijateljske snage u jačini od 200 ljudi uspjele su da se privuku blizu naše straže na koju su otvorile vatru od koje je jedan stražar pao mrtav, a drugi ranjen uspio se je izvući. Bataljon koji se je u selu odmarao dao je neorganizovan otpor tako da je banda uspjela da se izvuče i na bijegu da zapali veći dio sela.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnogigijenskog instituta pod br. 10-7, k. 1481.

² Vidi dok. br. 56.

⁸ NOB tako nazvano područje između komunikacija: Banova Jaruga—Novska—Okučani—Pakrac.

Ovo se je desilo ovako samo zato što naša jedinica nije bila dovoljno budna i osigurana. O tome ćemo povesti istragu i ustanoviti zašto je tako prošlo i ko je krivac za to.

Naša pionirska četa nalazi se također na sektoru Drugoga bataljona i prekopava cestu Okučani—Pakrac. U saglasnosti sa diverzantskom grupom minirali su i digli u zrak veliki most na rijeci Slobošćini između sela Cage i Benkovac.

Po nepotvrđenim vijestima diverzantska grupa digla je u zrak jedan njemački voz na pruzi Beograd—Zagreb kod stanice Dragalić.

Našim jedinicama daćemo upute da postavljaju pravilne zasjede na cestama jer će samo tako moći uspješno tući neprijatelja i dobiti nešto oružja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Josip Krajačić⁴

Komandant

si. odsutan

U knjigu operativnih i ostalih izvještaja
a zatim u rashod.

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 19 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORAVKU U MOSLAVINI I SLAVONIJI, O IZVEDENIM AKCIJAMA I O POVRATKU NA BANIJU¹

STAB VII PARTIZANSKE BRIGADE

HRVATSKE

19 oktobra 1942 god.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Naša tri bataljona, koja su išla prema Moslavini, Bilo Gori i Slavoniji, vratila su se 15-X-t. g. na Baniju kako je bilo naređeno.

Izvještaje o našim akcijama i o našem putu uopće slali smo u nekoliko navrata na Štab P. O. Banije, i rečeno nam je

⁴ Poginuo 1945 god. u automobilskoj nesreći, kao politički komesar Dvanaeste divizije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog^o istoriskog instituta pod br. 6—1/1, k. 815.

cp ovamo vratili, da su svi ti izvještaji poslani odmah kad smo se u Stab I Zone.

U Podlije akcije na Pitomaču, Kloštar i na rudnik uglja kod ače (o čemu vam je poslan izvještaj preko Komande po-
!T⁰Ma)" išh smo na akciju u Grubišno Polje.³ Za samu akciju rali smo pripreme nekoliko dana, a i vršili pregovore sa *tv^{ra}okranskim oficirima. Čak smo i pisali nekoliko pisama stašama civilima iz Grubisnog Polja (i jednom njihovom U^Utniku). za koje smo znali da nisu koljači. G. P.⁴ je sresko mjesto sa nekoliko hiljada stanovnika, sa Poreskom upravom, Žandarmerijom, sa ustaškim logorom, sa svima potrepsčinama, koje imade sada jedno građansko sresko mjesto.

G. P- je mjesto za onaj kraj u Bilo Gori mnogo krvavije nego Glina i Vrginmost za ovaj naš kraj, zato smo stvorili odluku da ga napadnemo zbog njegovog vojničkog i političkog značaja. U samom mjestu je bilo oko 250 ustaša sa četiri puškomitraljeza i dvije poljoprivredne d.⁵ satnije sa dva puškomitraljeza i 150 ljudi i jedna pohodna satnija sa 120 ljudi i četiri puškomitraljeza. Mi smo napali to mjesto i likvidirali skoro sva neprijateljska uporišta, osim škole, gdje su bile ustaše utvrđeni i njihovog novog logora. G. P. su napadale sve naše banijske snage sa jednom četom Moslavčana" i Slavonaca.⁷ Ostale snage Moslavčana i Slavonaca su bile na osiguranjima, prema Bjelovaru, Daruvaru i Virovitici. Mi smo likvidirali neki veliki trokatni mlin. koga su čuvali domobrani, gdje ih je bilo oko 20. Osim toga naš Udarni bataljon likvidirao je Zandarmarijsku stanicu, gdje ih je bilo oko 50, te ju je zapalio. Nadalje likvidiran je Sokolski dom, gdje je bilo smješteno oko 120 domobrana. a i ta je zgrada uništena. Naš II bataljon uništio je stari ustaški logor, gdje su bile smještene ustaše. Sve snage naše su prošle kroz cijeli niz zasjeda i bunkera, jer je G. P. bilo dobro zaštićeno rovovima. U toj akciji naši banijski partizani su dobili 150 karabina i 4 puškomitraljeza, nešto bombi, municije i vojničke spremne. Zarobljena su 2 domobranksa satuin natporučnik, dva narednika i dva zastavnika i oko 100 domobrana, te oko 20 živih ustaša, a u borbi ih je poginulo oko 70. Mi smo imali 11 ranjenih i 6 mrtvih. Moslavačka jedna lm l-¹?¹³ željezničku stanicu, a slavonski partizani su da likvidiraju školu i novi logor, no zbog teškoće prilaza

| Komanda područja za Baniju

⁴ Vidi dok. br. 27.

% Grubišno Polje

, Domobrankske

r moslavačkog NOP odreda

Trećeg bataljona Prvog slavonskog NOP odreda

(brisani prostor), utvrđenosti zgrada i zbog nenaviklosti partizana upadu u utvrđena mjesta nisu zadatak izvršili. Dobiven ili ogroman materijal, u obliku raznih koža, tkanina, brašna itd. itd (oko 100 kola plijena). Sav taj plijen je poslan u Psunj i Bilj Goru.

Oružje smo predali po dogovoru Moslavčanima i Slavoncima, a sebi smo zadržali 3 puškomitraljeza sa municijom. Naravno da su se naši partizani odjeli i obuli. Osim ranije noslanih 250.000 kuna na Baniju, poslali smo još 150.000 kn. koje je za sebe zadržala naša VIII Brigada.

Naši partizani pokazali su u ovoj akciji prave primjere junaštva i odlučnosti, i samo tako se može razumjeti, da je Grubišno Polje likvidirano za tri sata borbe i sa manjim **snagama** nego što su bile neprijateljske (upad je vršilo naših oko 400 karabina).

Ta akcija izvršena je 28-IX-1942 g. Istovremeno je na zasjedi prema Bjelovaru uništena željeznička stanica [V.] Zdenci i dobiveno nešto oružja.

Poslije te akcije otišli smo u Slavoniju radi napada na Daruvar. Tu je bila već izvršena koncentracija partizana oko 2.000. Međutim odustali smo od akcije, jer su u mjestu pojačane snage (900 ustaša, domobrana i Nijemaca), mjesto je jako utvrđeno, a svi partizani koji su trebali učestvovati u akciji nisu bili vješti noćnoj borbi u naseljenom mjestu.

Zajednički naš Operativni Stab odlučio je da ide na Španovicu. To je mjesto koje se nalazi između Psunja i Papuka, duboko je usječeno u naš oslobođeni teritorij u Slavoniji. U tom mjestu je bilo oko 300 ustaša, odlično naoružanih a bilo je nešto ustaša emigranata, iz Paveličeve tjelesne bojne. Uglavnom su Slavonci upadali u to mjesto, a naši bataljoni bili su na osiguranjima prema Pakracu i Lipiku. Borba je trajala 24 sata neprekidno i likvidirana su sva uporišta, osim jednoga. Dobiveno je oko 80 karabina, 7 šmajsera, mnogo municije. U borbi je poginulo najmanje oko 100 ustaša, a naknadno ih je strijeljano oko 40. Bilo je oko 450 kola plijena, jer je Španovica bila puna napljačkanih stvari iz okolnih srpskih sela. Od nekoliko stotina kuća zapaljeno je mnogo, možda pola sela i tu su strahovite greške i propusti učinjeni od strane nekih rukovodećih drugova iz III Zone, što se dozvolilo da civili pale, i neka, neodgovorna lica. No o tom više u posebnom izvještaju, koji je podnešen Glavnom Štabu poslije kritike akcije našeg zajedničkog Operativnog. Naši partizani su u toj akciji pokazali svoju visoku političku svijest, a konačno imali su pred sobom spaljenu Prekopu Vrnograč.

TI toi akciji dobiven je jedan puškomitraljez i 20 granata **cač I^{za}** akcije na Španovicu imali smo nekoliko vojnič-
⁷³ Uvjetovanja sa štabom III Zone o formiranju njihove
\ **de** odreda, slanja partizana u Kalnik, pa smo tamo po-
Yu kao komandanta odreda druga Jerkovića,⁸ i dali još ne-
koliko drugova da pomognu organiziranju tamošnjeg odreda
knji imade dva bataljona.⁰ Sa tim odredom su otišli i naši
banijski proleterci koji su prilično ogorčeni na postupke nekih
drugova iz III Zone, no mi smo to izgledilo pozivajući ih na
njihovu visoku političku svijest. O tom ste sigurno dobili
izvještaje od njih samih, a i usmene izvještaje od drugova koji
su se vratili iz Slavonije.

9-X uvečer smo krenuli iz Boraka i izvršili jedan velik
zaobilazni manevar ispod Daruvara. Na putu smo saznali da
je krenula jedna velika kolona neprijateljske vojske u pravcu
odakle smo mi došli. Tu je bilo nešto i tenkova, motorbicikla,
kamiona i oko 2000 vojnika. Saznali smo da su i sa drugih
strana krenule slične kolone na Papuk. Dakle otpočela je iza
našeg odlaska ofanziva na Slavoniju.

U koloni po jedan sa pobočnicama idemo ravnicom između
Daruvara i Garešnice po lijepom sunčanom danu i narod nas
svuda oduševljeno pozdravlja. Naročito to čine Cesi, kojih ima
oko Daruvara vrlo mnogo. Usput svraćamo u škole gdje uni-
štavamo ustaške tragove. Put nas je vodio ispred Garešnice
kroz najveće ribnjake u srednjoj Evropi, gdje se nalaze mo-
derno uređena mrestilišta riba, razne ribarske zgrade i vile za
dioničare (jer [je] to vlasništvo nekog Mađarsko-hrvatskog
dioničarskog društva). Uništili smo telefonske naprave, vezu sa
Garešnicom i kod sela Duhovi (Mali Uljanik). U ribnjacima
smo dobili nešto novaca, papira i nešto čizama. Dali smo u za-
datak drugovima Moslavčanima da ispuste tu ribu iz ribnjaka,
koje ima nekoliko stotina vagona. Krenuli smo u pravcu Mo-
slavine gdje smo sa drugovima Moslavčanima imali vojna sa-
vjetovanja i pomogli pri formiranju njihovog odreda, jer oni
naime sad imaju dva bataljona. Uostalom o tim organizacio-
nim pitanjima podnijeće opširan referat drug Rade Bulat
Glavnom Štabu Hrvatske. Iz Moslavine smo preko Gračenice
krenuli za selo Kostrenu.¹⁰ Tu smo se zadržali i od umora ni-
smo mogli dalje pošto smo stalno maršovali od Slavonije do
g sela. To je malo ribarsko selo sasvim hrvatsko koje nas je
^{no} dočekalo i bilo nam je cijelo na usluzi. Tu smo htjeli da

I Ma to

Vidi dok. br. 56, 70 i tom V, knj. 9. dok. br. 77.
vjerovatno Kostrinja

uhvatimo vezu za prelaz preko Save za koju smo čuli da **je** blokirana od Jasenovca do Siska. Neki partijci iz K. K. Sisak nisu nam izvršili pripreme kako smo to tražili, pa smo bili u jednoj mučnoj situaciji. Morali smo sami da izvidamo područje oko Save. No vojska je preko svoje špijunaže **saznala** da se nalazimo u Kostrenu i napala nas sa nekoliko **satnija** odlično opremljenih i naoružanih. Mi smo napravili jednu grešku u osiguranju kod Kostrena, jer nismo postavili **obezbjede**nja na sve strane. Zapravo postavili smo obezbjeđenje na putevima prema Gušću i Kutini, ali je banda naišla šumarcima i livadama, od Popovače, a ne putevima. Tako su nas iznenadili došavši nam na nekoliko desetaka metara. Nastala je naravno pometnja, ali smo bez žrtava došli do obale Lonje, **gdje** smo duž nasipa postavili odbranu. Neprijatelj je jurišao dolazeći na 15 do 20 metara i pokušavao da prijeđe preko Lonje, ali su ga naši vatrom stalno odbijali. Neprijatelj nas je lukao iz bacača i imali smo od bacača 6 ranjenih i jednog mrtvog druga. Mi smo zadali^ neprijatelju znatno veće gubitke, **jer** samo na obali Lonje imali su desetak mrtvih, pošto su naši partizani gađali iz neposredne blizine 15 i 20 metara. Borba **je** trajala oko dva sata i neprijatelj je mislio da ćemo mi u Brezovicu, pa je izvršio prema tome pokret, ali mi smo izvršili manevar prema Donjoj Posavini. Tu smo jednu noć i dan izviđali i spremali prebacivanje preko Save. Sve skele su **bile** blokirane i nalazile se s desne strane Save kao i svi čamci upravo i daske na kojima bi se mogao prevesti preko Save čovjek, sve je to bilo blokirano od stranih ustaša potpomognutih sa domaćim ustašama civilima. Mi smo ipak našli izlaz iz takve situacije, i to tako što smo tokom toga dana našli čamce na Trebešu (4 komada) i uveče ih dovezli zajedno sa Brigadom na obalu Save. K Savi smo nastupali potpuno vojnički očekujući zasjedu. Pošto smo si dobro osigurali bokove snijeli smo čamce k vodi. U tom momentu nas je primijetio neprijatelj sa protivne obale iz sela Bobovca i dao slabu i nepreciznu pušчанu vatru, na koju mi nismo odgovarali dok ne počnemo prebacivanje. Ta nam je vatra međutim rastjerala civilne veslače, no mi smo ih zamijenili sa partizanima. Cim smo ukrkali prve čamce, što je izazvalo još jaču neprijateljsku vatru, jedna **naša** četa koja je imala taj specijalni zadatak odgovorila je kratkom oštrom i preciznom vatrom na protivnu obalu. To je bilo dovoljno da neprijatelj prsne i prebacivanje se mirno nastavilo. Prve naše jedinice odmah su organizirale mostobran i jed^{*1} naša patrola je na ulazu u selo zarobila 4 naoružana seljaka, razoružala ih, a njih upotrebila kao veslače. Nakon *Šest* sa prebacivanje je u miru završeno i sa zarobljenim seljacima K

...nastavljen marš u pravcu pruge. Prugu smo dostigli
 u d' im sati i prešli je bez smetnje, a zatim u nastupnom
 u ar* u produžili preko sela D. Hrastovac na drugu prugu koju
 mo također bez smetnje prešli. Obje pruge prešli smo u blizini
 cunje u udaljenosti od 3 do 5 km. Marš je nastavljen do sela
 ^ inice, gdje su se partizani odmorili i doručkovali. Odmah
 vikori doručka Brigada je zauzela položaj iznad sela Svinjice
 i razaslala patrole u cilju [rejkognosciranja terena naročito u
 pravcu Mečenčani—Borojevići u kom pravcu je Brigada tre-
 bala da ide. Patrola upućena u pravcu Gradusa naišla je na ne-
 prijatelja, koji je nastupao u pravcu Svinjice. Stab Brigade
 donio je odluku da se s neprijateljem ne stupa u borbu, koja
 ne može da donese konkretne rezultate, a partizani su bili od
 dugih marševa posljednjih dana iznureni. Upućen je II bata-
 ljon u prethodnicu u pravcu Mečenčana, a I bataljon da kao
 zaštitnica osigura izvršenje pokreta. Brigada je na taj način
 stigla u Mečenčane, jedino je I bataljon održavao borbenu vezu
 s neprijateljem čije su pobočnice izbijale na kose površ Svi-
 njice. U toj borbi nije bilo žrtava, a niti neprijatelj nije pošao
 sa svoga pravca. U Mečenčanima je Brigada imala zastanak.
 Prilikom toga zastanka naišla je iz Umetića jedna njemačka voj-
 nička patrola, koju su primjetili seljaci i povcima vojska dolazi
 sa tenkovima unijeli paniku među partizane, iako je ta patrola
 kad je na nju jedan partizan opalio tri metka bezglavo po-
 bjegla. Ta panika koja je brzo od komandnog kadra svladana
 dokazuje kako su jedinice uslijed velikog zamora i živčane za-
 tegnutosti podvržene panici. Nakon toga Brigada nastavlja marš
 u Lovču gdje je zanoćila nakon što se je osigurala potrebnim
 osiguranjima.

Moral partizana na ovom putu kao i borbenost njihova nije
 bila uvijek jednaka. Na put se je pošlo odlučno, moral i borbe-
 nost je bila na visini. Mnoge nedaće koje su nas u početku
 (između Kupe i Save) naročito glad i neizvjesnost o snagama i
 pokretima neprijatelja, slabe veze — pratile, izazvale su opa-
 danje morala i borbenosti. Tome je doprinijelo i teško prela-
 ženje neprijateljskih komunikacija (zasjeda u blizini pruge i
 enkovi prilikom prelaza preko Save). No već nakon prve uspje-
 ne akcije na Gojilu, kao i nakon savladavanja prije navedenih
 prepreka, samopouzdanje u se[be] podizalo je moral i borbe-
 nost partizana vrlo naglo, tako da su sve daljnje akcije koje su
 vrlo raznovrsne uspijevale relativno lako, a izvođene voj-
 Dovr & ravi! no l sa oduševljenjem. Borbeni moral u času našeg
 rile-^{1m} Ca k*⁰ 1121 kulminaciji i partizani su bili uvjereni da
^{Ve} Prepreke ne mogu njima omesti put.

Vojnički su partizani mnogo dobili. Stalni marševi izvi potpuno vojnički, logorovanja sa propisnim osiguranjima, borbe s neprijateljem u raznim situacijama podigli su vojničko znan--partizana i čitavog komandnog kadra.

Mnogo je doprinijela tome i saradnja sa slavonskim i slavačkim odredima, jer su partizani vidjeli da je naša borba široka i da se ne bore samo oni za slobodu. Prijem na koji **su** partizani naišli u onim krajevima u selima hrvatskim [i] srpskim kao i manjinskim (Česi. Mađari i Nijemci) podigao **je** mnogo političku svijest partizana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Martinović"

Komandant
Nina Maraković

BR. 59

IZVJEŠTAJ DIVERZANTSKE GRUPE TREĆE OPERATIVNE ZONE IZ DRUGE POLOVINE LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU ZONE O AKCIJAMA OD 10 DO 19 LISTOPADA¹

ŠTABU ni OPERATIV. ZONE
N. O. P. ODREDA
Slavonija

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA (Diverzantske grupe)

10-X-1942 — Krenuli na put iz Štaba Zone.

11-X- „ — Stigli u selo Rogolji.

12-X- „ — Odmor i vojna i politička naobrazba. Na večer miting u selu Pavići i G. Cagljići, koji je bio poželjen od strane N. O. O.

14-X-1942 — Izrada plana akcije. Iste noći izvršili akciju na transportni voz u kojemu su se vozili prema dobivenim podacima Nijemci, ustaše i nešto mobilisanih pravoslavaca. Konkretne podatke do danas ne posjedujemo. Znamo da je voz imao 31 vagon od kojih je 28 iskliznulo iz šinja skupa sa oso-

" Mile

¹ Original, pisan rukom., latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 12—7, k. 1481.

KM m Bila je njemačka komisija a strogo čuvaju tajnu.
Akcija je izvršena u 23 časa i 15 minuta pod selom Gornjim Bogićevcima. Uprkos teškog prilaza pruži akcija je izvršena bez ikakvih gubitaka.

15-X-1942 — Povratak u bazu i odmor.

jg — Oko 6 h ujutro primili borbu, sa Nijemcima i ustašama u Gor. Rogoljima. Borba je vođena 2 sata. Neprijatelja smo odbili sa našeg položaja koga smo držali sa našom diverzantskom grupom. Ubili smo 4 Nijemca i 3 teško ranili, uz njih su bili još 3 teško ranjena ustaše iz N. Gradiške. Od naše grupe niko nije povređen.

17-X-1942 — Na večer digli smo most između Caga i Benkovca koji je bio dužine 34 metra željezne konstrukcije. U toj akciji učestvovalo je 6 минера iz naše pionirske čete II-og odreda i dobili smo jedan vod za osiguranje iz II-og bataljona I-og odreda.

18-X-1942 — Bili na doručku u selu Bijela Stijena.

Tu smo podijelili se i izvršili nešto propagande.

Istog dana stigli smo u selo Kričke.

19-X-1942 — Održali miting u selu Brezovcu, na kojem se narod odazvao oduševljeno i u velikom broju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar

Živko*

Komandir

Kiler⁸

Broj: 680

1942

BR. 60

**NAREDBA BR. 10 ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE ZA
20 LISTOPAD 1942 GOD. O FORMIRANJU NOP ODREDA
BANIJE OD DOTADAŠNJIH PODRUČNIH BATALJONA'**

N A R E D B A B R. 10

Komandanta I Operativne Zone N. O. Partizanske vojske
Hrvatske, za 20 oktobar 1942.

\ Kovačevih

fko djolatno^T 1942 god, osuđen 00

suda i streljan zbog četni-

i MoJv?^TM l, pisan 113 mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
'«omkog instituta pod br. 57/5, k. 1467.

I.

Od dosadašnjih područnih bataljona na Baniji ima se formirati Odred sa nazivom »Partizanski Odred Banije«. Ovaj Odred biće pod neposrednom komandom Štaba Zone. U Štab ovog Odreda određuju se:

Komandant: Mičo Trninić,

Politički komesar: Jandrić Dušan,

Zamjenik komandanta i Operativni oficir: Rebić Branko,⁴

Zamjenik komesara: Ratković Milan,³

Obavještajni oficir: Dragan Branković,

Informativni oficir: Bevandić Stevo.

Formiranju Štaba pristupiti odmah. Operativni plan za ovaj Odred dostaviti će se naknadno.

II.

U Štab Komande područja Banije određuju se:

Komandant: Todorović Šimo,

Zamjenik komandanta: Vladić Adam,⁴

Pomoćnik komandanta: Cizmek Đuro.

Komanda područja neće pod sobom imati operativnih jedinica, dok će sve dužnosti predviđene Uredbom Vrhovnog Štaba vršiti kao i dosad.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Đuro Kladarin

Zamj. komandanta
Pet.⁵ Klcut

Dostavljeno:

Na znanje: Komandantu partizanske vojske Hrvatske

Na znanje i postupak:

Komandantu Banijskog Partizanskog Odreda

Komandantu područja Banije

• Poginuo kod Velike Kladuše kao pretsjednik vojnog Četvrtog korpusa.

* Poginuo u borbi protiv ustaša i domobrana u selu Bijele *«>» • kod Gline, 1943 god., kao komesar Banijskog NOP odreda.

* Poginuo siječnja 1943 god. od bombardovanja, vršeći duzu • u Komandi područja za Baniju.

⁵ Petar

BR. 57

**17. VJEŠTOJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
nii) 20 LISTOPADA 1942. GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I
n v JUGOSLAVIJE O NEKIM AKCIJAMA PODREĐENIH
JEDINICA'**

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILACKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Op. br. 104/42

Dne 20. X. 1942

Operativni izvještaj br. 21

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTI-
ZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

I Operativna Zona

Lika:

6. X. tri bataljona IX partizanske Brigade izvršili su akciju na Brušane i Lički Novi.² U oba mjesta su ušli bez otpora, pošto se neprijatelj, ranije saznajući za napad, bio povukao u Gospić. Partizani su u ovim mjestima popalili ustaške kuće i rekvirirali spremu i stoku.

8. X. oko 600 Talijana, ustaša i četnika napali su položaje IX Brigade na P&pući i Kruškovcu.³ Naše snage odbile su neprijatelja, nanijevši mu znatne gubitke (broj mrtvih i ranjenih nije poznat). Na našoj strani bila su dva lakše ranjena.

7. X. jedan bataljon IX Brigade porušio je dva km željezničke pruge između Metka i Raduča.⁴

Banija:

⁵ '6 X. dva bataljona VIII partizanske Brigade izveli su akciju u Ravnom Rašću,⁰ gdje je bila posada od jedne satnije. Prema predviđenom planu, morala je biti postavljena mina na

r., ' Original, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi »K. SK.f pod br. 2820.

' Vidi dok. br. 32.

. Vidi dok. br. 2.

* Isto

Vidi dok. br. 20.

jednu utvrđenu kuću, i kroz napravljenu pukotinu jurišati u istu kuću. Plan nije mogao biti izveden, jer se je na istoj kući nalazila straža, tako da je mina postavljena dalje i nije dala željenog efekta. Nakon eksplozije partizani su napravili juriš ali ih je dočekala žestoka vatra. Osim toga u isto vrijeme tukla je i artiljerija iz Gline, tako da su partizani bili prisiljeni da se povuku.

U ovoj akciji na našoj strani bilo je 4 mrtva i 16 ranjenih. Neprijateljski gubici nisu poznati.

Kordun:

8. o. mj. V partizanska brigada postavila je zasjedu kod Kamenskog Mosta prema Bijeljevinama i Vorkapić selu. Prema predviđenom planu neprijatelj je i nastupao i oko 10 sati ušao u klopku. Međutim, 1. bataljon, koji je trebao da napadne neprijatelja kad ovaj uđe u klopku, nije izvršio svoj zadatak, što je neprijatelj iskoristio i nakon višesatne borbe izvukao se iz klopke. U klopku su bile ušle dvije satnije ustaša, a u toku borbe im je došla pomoć od još jedne satnije, koja je zaobilaznim pokretom napala jednu našu desetine kod sela Vorkapića. Ta desetina nije zauzela odgovarajuće položaje, niti je postavila osmatrače, tako da ju je neprijatelj potpuno iznenadio. Radi toga ta je desetina imala jednog mrtvog i tri ranjena, a prilikom spavanja te desetine poginuo je još jedan drug.

U ovoj akciji neprijatelj je imao 20—25 mrtvih, i isto toliko ranjenih. Zaplijenjeno je 6 pušaka, jedno postolje i štit teškog mitraljeza «Svarcloze» i nešto ostalog materijala. Na našoj strani bilo je tri mrtva i tri ranjena.

Glavnu krivicu za neuspjeh ove akcije snosi Štab I bataljona, koji se nije u danom momentu snašao i »presjekao neprijatelju otstupnicu, tako da je neprijatelj imao mogućnosti da se uz male žrtve povuče.

10. X. diverzijska desetina Komande Kordunskog područja izvršila je akciju između Tounja i Gornjih Dubrava, rušenjem pruge i tom prilikom uspjela je srušiti teretni vlak, koji je išao od Ogulina prema Karlovcu.

13/14. X. dva bataljona IV Udarne Brigade izvršili su akciju u selima Cindrići i Katići na sektoru Slunj.⁰ Zaplijenjeno je 3 puške i nešto municije. Osim toga zaplijenjena je ustaška stoka i zapaljeno 7 ustaških kuća. Trojica pljačkaša iz toga sela su strijeljani.

14. X. dva bataljona IV brigade izvršili su napad na neprijateljske pretstraže u selu Ponoru.⁷ Akcija je djelomično

⁰ Vidi dok. br. 64.

⁷ Isto

jela jer su neki ustaše uspjeli već ranije da umaknu. Zaplijenjeno je 3 puške i veća količina stoke, koja je nekoliko dana bila opljačkana iz susjednih srpskih sela.

U borbi je palo nekoliko ustaša. Trojica su zarobljena i strijeljana. Mi smo imali jednog ranjenog.

17. X. došlo je do sukoba između jedne talijanske kolone od 2000 vojnika i snaga naše II Udarne Brigade i jednog bataljona IV Udarne Brigade.⁸

Talijani su krenuli u dvije kolone iz Donjih Dubrava i **Generalskog** Stola prema Perjasici u jačini od 4.000 vojnika. Prilikom tog svog pohoda Talijani su palili i pljačkali, tako su spalili pola Perjasice i nastavili sa paljenjem uzduž Korane. Jednu kolonu Talijana od 2.000 vojnika, na čelu koje su bili tenkovi, a zatim jedan eskadron konjice, dočekala je naša zasjeda kod Poloja. Čitava ova kolona bila je opkoljena od naših snaga i onda je započelo uništavanje kolone. Borba je bila neobično žestoka, tako da je u više navrata dolazilo do borbe sa noževima, a i do hrvanja, jer se u brzini nisu mogli upotrebiti noževi.

U borbi je došlo do neobičnih primjera junaštva i požrtvovnosti partizana i partizanki, koje su prvi put, u sastavu II Udarne Brigade, učestvovala u borbi. Partizani su skakali na tenkove u namjeri da ih onesposobe. Tom prilikom jedan je partizan ubijen. Talijani su se neobično uporno branili, tako da se tokom borbe niti jedan nije predao.

Nakon borbe od nekoliko sati, ova talijanska kolona bila je potpuno raspršena, a eskadron konjice potpuno uništen.

U borbi je poginulo oko 150 talijanskih vojnika i više oficira, a 33 Talijana su zarobljena. Na našoj strani bilo je 5 mrtvih i 8 ranjenih.

Zaplijenjeno je: 120 pušaka, 5 teških mitraljeza, 6 puškomitraljeza, jedan tenk od 3.5 tone, 5 kamiona, 5 motocikla, dva poljska topa kal. 75 mm, 250.000 metaka, 100 topovskih granata, dvije male radio-stanice i mnogo ostalog ratnog materijala. Osim toga ubijeno je oko 70 konja, a zaplijenjeno 30 konja sa sedlima.

U borbi su se naročito istakle partizanke Šašić Mika i Sašić Saja.

Ova akcija može se smatrati kao najuspjelija akcija **do-
acija** u Hrvatskoj obzirom na kvalitet zaplijenjenog oružja i količinu municije.

Neprijatelj je i nadalje ostao u Perjasici, gdje se utvrđuje, su nam još poznate namjere neprijatelja, ali pretpostav-

⁸ Vidi dok. tor. 33.

ljamo, da oni u prvom redu hoće da osiguraju prugu, a osim toga da nama presjeku veze i da odvoje Kordun od naše V Operativne Zone, i Like.

II Operativna Zona:

7. X. neprijatelj je započeo sa svojom ofenzivom na Zumberak.⁰ Polazne baze su mu bile Kostanjevac, Oštre, Kalje, Željezno i Vivodina. Zaključeno je da se neprijatelju pruži jak otpor, i to sa snagama Proleterskog bataljona i bataljona Jože Kraša«. Borba je započela oko 11 sati prije podne na liniji Oštre—Vivodina i imala je frontalni karakter. Te položaje držao je Proleterski bataljon, dok je bataljon »Jože Kraša« dobio zadatak da se prebaci u pozadinu i da uđe u Kostanjevac ili Oštre. Tog istog dana navečer oko 6 sati stigla su tri neprijateljska aviona i to dva lovca i jedan teški tro-motorni bombarder tipa Heinkel. Oni su bombardirali položaje. Jedan naš puškomitraljezac otvorio je vatru na bombarder na visini od 1.600 metara i sa prvim rafalom pogodio ga u rezervoar, tako da se bombarder kao goruća vatra srušio na zemlju. Pošto je avion bio pun bombi, to je nastala jaka eksplozija, tako da je cijela posada aviona potpuno raznešeni. Pad aviona vidio se vrlo daleko. Kod partizana i kod naroda nastalo je radi toga veliko oduševljenje. Dva lovca, koja su pratila bombarder, pobjegla su nakon toga u najvećoj brzini za Zagreb.

8. X. borbe se vode i nadalje, tako da neprijatelj ne može da kreće naprijed.

9. X. ustaše su počele vršiti jaki pritisak na naše lijevo krilo, s namjerom da ga zaobiđu i da presijeku otstupnicu prema Sloveniji. Neprijatelj stalno napreduje, a naše desno krilo se povlači. U to vrijeme uhvaćena je veza sa jednim slovenskim bataljonom, koji se je nalazio na granici između Žumberka i Slovenije. Uz pomoć ovog bataljona započet je juriš na neprijatelja, tako da je nakon jednog sjajnog naleta partizana neprijatelj počeo da se povlači. Istovremeno je 3. četa Proleterskog bataljona jurnula na neprijatelja, tako da je neprijatelj u paničnom bijegu otstupao. Na jednoj koti zaplijenjena je čitava komora neprijateljeva i zarobljeno 5 ustaša. Neprijateljsko lijevo krilo već je protjerano iz Vivodine, dok se sa desnim krilom zadržao u selu Visoče, gdje je ponovno došlo do borbe. U toku borbe, drug Franjo Ogulinac (Seljo), komandant II Operativne Zone i član Glavnog Štaba odvojio se je na jednoj koti. Drug Seljo bio je za čitavo vrijeme borbe

⁰ Vidi dok. br. 33.

konju, i premda ga je komandant Proleterskog bataljona^{na} ravao da side sa konja, jer bi ga mogao pogoditi teški^{"^}traljez, koji je tukao sa jedne kote iz sela Visoče. Neprija-
S j je opazio konjanika, te pustio dva rafala iz mitraljeza, jedan metak je pogodio druga Selju ravno u glavu, i on je oao s konja mrtav.

Nakon juriša u Visoču, koji je bio divan primjer herojstva partizana, a koji nije uspio, pošto se neprijatelj poslužio trikom, te jedan dio digao ruke za predaju, a drugi dio bacao bombe na naše jurišce, neprijatelj je ipak nakon dva sata borbe pobjegao u Kostanjevac.

Nakon toga, mrtvo tijelo druga Selje prevezeno je u selo Jezemice iznad Sošica, gdje je pokopano.

Iste večeri dolazi u Sošice jedna satnija ustaša, koja nije mala kako je prošla ofenziva.

10. X. ova satnija je iznenadila naše jedinice u selu Korilići. Time je neprijatelj bio skoro sasvim opkoljen od naših : naga, ali ovu situaciju nije Proleterski bataljon znao iskoristiti, tako da je nakon nekoliko sati borbe neprijatelju uspjelo, uz velike gubitke, da se povuče u Kostanjevac.

Ovim je završena neprijateljska ofenziva, i neprijatelj se vratio u svoje polazne položaje.

Neprijatelj je imao velike gubitke, ali broj nije poznat. Na našoj strani Proleterski bataljon je imao jednog mrtvog, a Slovenski bataljon tri mrtva.

U vrijeme kad se je bataljon »Jože Kraša« prebacio preko ceste Kalje—Kostanjevac, s njime je izgubljena veza. Za to vrijeme on je vodio borbu na sektoru oko Kalja i Stojdrage, ali rezultat borbe nije poznat.

U ovim borbama, u kojima su učestvovala četiri ustaške bojne, potpuno su razbijene I. II i III satnija. Četiri ustaške b°jne (1. 16, 13 i 4 bojna) nalaze se u sastavu »Kordunskog zdruaga«.

Prema posljednjim vijestima, neprijatelj je ponovno započeo ofenzivu na sektoru Zumberka. Detaljnijih vijesti još nemamo.

Ovih je dana zapaljena željeznička stanica u Rečici na Pruzi Karlovac—Skakavac. Kad dobijemo detaljnije vijesti, obavijestit ćemo vas.

rV Operativna Zona:

- i ' i ^inice Mosečkog bataljona izvršile napad na kon-
tni^{auto} pruge i rušenje vlaka u Kaštelima.¹⁰ Tom prilikom

" Vidi dok. br. 31.

uništen je auto, oštećena pruga i zaplijenjeno: jedan **p.** mitraljez, 2 strojne puške, te nešto municije i ostalog materijala. Kroz to vrijeme nastala je uzbuna među talijanskom **vojskom** u Kaštelima, jer su mislili da se vrši napad na Kaštela te su radi toga prekinuli električnu struju u nekim selima.

3/4. X. na cesti između Vrgorca i Velikog Prologa postavljena je nagazna mina.¹¹ Naišla su tri talijanska kamiona i jedna cisterna. Cisterna je prva nagazila na minu, te se razletila, a s njom i nekoliko vojnika, dok je u drugom kamionu ranjeno nekoliko vojnika.

Talijani su ovo djelo pripisali ustašama iz Dusine, s kojima su prije par dana imali svađu, te su jedan dio ustaša u Dusini razoružali, a jedan dio odveli u internaciju.

9. X. Talijani sa četnicima iz Grahova iznenadili su jedan slabo naoružani bataljon II Brigade u pravcu Peulja, koji je tom prilikom imao 9 mrtvih i 6 nestalih drugova.¹² Brzom intervencijom II bataljona neprijatelj je suzbijen i vraćen u Grahovo. Neprijatelj je imao osjetne gubitke, ali broj nije poznat.

Pred kratko vrijeme potopljena su kod Šibenika tri transportna broda, 3 jedrenjaka i putnički brod »Bosna*.

V Operativna Zona:

Iz ove zone još nismo primili operativnog izvještaja.

Nakon neprijateljske ofenzive na teritoriju I Odreda V Operativne Zone, neprijatelj je, smatrajući da su se sve naše snage povukle na teritorij II Odreda ove Zone, započeo ofenzivu na tom sektoru.¹³ U tu je svrhu potpuno blokirao željezničku prugu Sušak—Ogulin, tako da još ne znamo kakvo je tamo stanje.

Nakon ofenzive na sektoru I Odreda stanje se, i pored svih poteškoća, već normalizira.

III Operativna Zona:

Iz ove Zone također još nismo primili nikakvih izvještaja. Pred kratko vrijeme neprijatelj je potpuno blokirao Savu, tako da naši kuriri nisu mogli da pređu rijeku, a također ni slavonski kuriri nisu mogli da dođu k nama. Prema nekim vijestima, jedan slavonski kurir, koji je nosio poštu za Glavni Stab, pao je prilikom prelaza Save.

¹¹ Vidi dok. br. 31.

¹² Vidi dok. br. 28.

¹³ Vidi dok. br. 12, 65 i 71.

Predviđene operacije na Baniji već su započele." Na sek-
 Banije sada se nalaze I Udarne brigada. V Partizanska
 toru ^ te dvije banovske brigade. Banovska brigada, koja je
 b"erisala dosada u Slavoniji,^{1"} vratila se je, te sada djeluje na
 «ektoru Banije.

Izvršena je akcija na Bosanski Novi.¹⁸ Rezultati nam još
 nisu poznati, jer izvještaj još nije stigao.

II Udarne brigada, koja na vaš poziv treba da pođe za Srb,
 uputit će se, čim bude osigurana veza Korduna s Likom, koja
 je zadnjom akcijom talijanskih snaga na Perjasici bila gotovo
 sasvim prekinuta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

' Politički komesar
 V.¹⁷ Bakarić

Komandant
 odsutan

BR. 62

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 20 LI- STOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR- VATSKE O SITUACIJI I IZVEDENIM AKCIJAMA U LICI. KORDUNU I BANJI¹

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
 NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
 HRVATSKE
 Br. 133 dana 20/X-1942

Operativni izvještaj

KOMANDANTU PARTIZANSKE N. O. VOJSKE HRVATSKE

Lika:

I- Poslije operacija I i II Brigade u zapadnoj Lici i oslobo-
 denja Kosinjske i Pazariške općine,⁸ Talijani uz pomoć četnika
 ^ustaša poduzeli su ofanzivu na ovaj kraj iz Otočca sa više

" Vidi dok. br. 55, 62, 66, 75 i 78.

" Vidi dok. br. 27.

„ Vid. tom IV, knj. 6, dok. br. 10 i 162. .
 Vladimir

u ariv P**1n11*mm1, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nelazi se
 Vojnoistoriskog instituta pod tor. 34—2, k. 102 B.
 vidi tom V. knj. 7, dok. br. 61. 65) i 70.

pravaca.³ Prešli su preko oslobođenog teritorija Kosinjske i Pazariške općine, popalili neka srpska sela (Krš, Zabarje) i skoncentrisali se duž pruge južno od Vrhovina, Perušić, roka] Kula, Gospić, te prema Mogoriću i Vrebcu. Veće ofanzivne operacije prema oslobođenom teritoriju Like nisu izvodili. već su vršili nasilna izviđanja prema Ljubovu od [Široke] Kule i tamo kopali krompire. Njihov cilj bio je osiguranje i popravak pruge što su uglavnom i izvršili. Talijani su vršili vrlo živ saobraćaj na ovom sektoru i stalno se prebacivali sa jednog mjesta na drugo. Zbog njihove prisutnosti sa ovako velikim snagama naša IX Brigada morala se zadržati na rejonu Ljubovo, Vrebac, Mogorić da bi u slučaju njihovog prodora u zajednici sa područnim bataljonima sprečila neprijateljsko nadiranje prema oslobođenom teritoriju.

Prije nekoliko dana talijanske snage iz [Široke] Kule povukle su se prema [Ličkom) Osiku, a zatim iz [Ličkog] Osika u Perušić i Gospić. U ovim mjestima ostale su kao i prije ustaške posade. Navodno oko 5000 Talijana sa ovoga teritorija povukli su se za Dalmaciju. Talijani na svim sektorima u Lici zasada su u defanzivi.

Na rejonu Kosinjske općine i dalje se nalaze naše snage, kojima je stavljeno u zadatak da kontrolišu taj teren i postavljaju zasjede na cestama i pruzi.

Ustaše od Bihaća i Udbine postali su agresivniji i češće puta zalijeću se u naša oslobođena sela u cilju pljačke i ubijanja stanovništva. Tako su prije neki dan pošli od Bihaća prema Melinovcu i Drenovači, ali su od jedinica područnih bataljona bili odbijeni. Isto tako ustaše iz Udbine pokušali su prodor prema selima Visuću i Mekinjaru, ali su i oni bili odbijeni.

Četnici Otočackog kotara u zadnje vrijeme postali su vrlo aktivni. Njihove snage nalaze se u Crnoj Vlasi i Donjem Babinom Potoku, gdje se neprestano utvrđuju. Oko Dabra, škara i Doljana, zatim oko Rudopolja i Dugog Dola zasada nema naših snaga i u tim mjestima četnici su razvili svoju najveću aktivnost. Njihov broj stalno raste, jer prisilno naoružavaju sve ljude koje uhvate.

II. Akcije:

Na dan 4. o. mj. jedan bataljon I Udarne Brigade postavio je zasjedu oko same stanice Rudopolja na talijanske koji s vozom dolaze da popravljaju prugu između Rudopolja

³ Ovu ofanzivu vršila je talijanska divizija „Granatieri di degna« i četničko-ustaške snage sa tog područja.

rika¹ Toga dana oko 7.30 časova ujutro naišao je voz
 ^Vrhovina sa deset punih vagona i došao na stanicu Rudo-
 iz r Cim je voz stao Talijani su se iskrcavali i sakupili se
 u veliku gomilu. U tome momentu na njih je otvorena jaka
 u «ščana i mitraljeska vatra, koja je među njima stvorila ve-
 liku paniku. Ovom prilikom ubijeno je oko 20 Talijana i još
 ranjeno. Budući da je neprijatelj utvrđen na stanici do
 niiiiena se nije moglo doći niti se iskoristiti ova zabuna i nakon
 par minuta neprijatelj je reagirao sa jakom vatrom. Bataljon
 se je povukao na svoje ranije položaje kod Babinog Potoka. Na
 našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka u mrtvima i ranje-
 nima. Nakon toga nepr.[ijatelj] je sa jačim snagama počeo na-
 padati iz Vrhovina i Rudopolja prema Babinom Potoku i Crnoj
 Vlasti. Jedna četa zatajila se je u šumi kod Babinog Potoka i
 pustila Talijane i četnike da pridu sasvim blizu. Talijani i čet-
 nici naišli su u gustom streljačkom stroju ispred ove čete, koja
 je na njih otvorila mitraljesku i puščanu vatru i nanijela im
 teže gubitke. Napredovanje neprijatelja u Babin Potok je zau-
 stavljeno i on se je istoga dana povukao u pravcu Rudopolja i
 Vrhovina. Neprijatelju je uspjelo da uđe u selo Crnu Vlast, gdje
 su se smjestili četnici u školi i crkvi i tu se i danas nalaze.

U toku cijele ove borbe plijena nije uhvaćeno ništa, jer se
 nije moglo izvući uslijed jakih neprijateljskih snaga i ako su
 mu naneti osjetni gubici. Gubici na strani neprijatelja u toku
 cijeloga dana borbe cijene se na 70 mrtvih i nepoznati broj
 ranjenih.

Na našoj strani gubitaka nismo imali. Akcija izvođena po
 planu i starješine su se u borbi dobro snalazile.

5. X. t. g. II Udar na brigadu prilikom prebacivanja iz Ko-
 sinja i Pazarišta vodila je borbu sa Talijanima, koji su nadirali
 iz Otočca preko Lipovog Polja sa jedne strane, i od Janjče, Stu-
 denaca i Krša sa druge strane.® Neprijatelj je nadirao sa jakim
 snagama, sa tenkovima i artiljerijom, te sa minobacačima tako
 da je Brigada morala menjati svoj pravac i prebacivati se preko
 Pazarišta, Smiljana za Divoselo, a trebalo je da se prebaci preko

Studenaca za Ramljane. Borba je bila vrlo žestoka, nepri-
 jateljske snage Talijani, četnici i ustaše bile su mnogo nadmoć-
 ne, a pored toga izgleda da je neprijatelj Brigadu zatekao
 «spremnju za borbu. Plijena nije uhvaćeno ništa.

Gut)ici
 r ,6 3 na našoj strani neprijatelja oko 100 mrtvih i nepoznat broj
 Hirn i e nepažnjom odgovornih drugova neprijatelju uspjelo

¹ Vidi dok. br. 19.
 Vidi dok. br. 38.

da zarobi jedan magacin sa brašnom i drugim dućanskim stvarima. Jedna kola natovarena sa minama od teškog bacača i nekim drugim artiklima dignuta su u zrak, jer nisu blagovremeno izvučena.

Ova operacija mogla je mnogo bolje da se izvede da su odgovorni drugovi stvorili bolji plan i snažili se u situaciji. Veza između pojedinih bataljona bila je slaba, a bataljoni razbacani na velikoj širini, tako da nisu mogli jedan drugoga potpomagati vatrom i manevrom. I pored toga što se je znalo za neprijateljski napad nije se preduzela evakuacija životnih namirnica, mina i ostalog, tako da je dijelom palo neprijatelju u ruke, a dijelom uništeno. Za ovo je odgovoran Operativni štab, koji se nije znao snaći i preduzeti potrebne mjere da do ovoga ne dođe iako je bilo vremena i mogućnosti.

Istoga dana četnički banditi napali su na položaje kod sela Donji Kijani u namjeri da izvuku ljetinu. Nakon kratke borbe sa jednom područnom jedinicom oni su se razbježali. Imali su jednog mrtvog i jednog teže ranjenog. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Ustaše iz Bihaća, njih oko 600, počeli su nadirati prema Drenovači i Nebljusipia. Jedinice Gračačkog područnog bataljona sačekale su neprijatelja pogodnim manevrisanjem. Neprijatelj je zaustavljen i povukao se.

Gubici na našoj strani 1 mrtav i 1 lakše ranjen, a gubici kod neprijatelja nisu poznati.

6. X. četnički banditi napali su na jednu četu Gračačkog područnog bataljona oko Glogova. Nakon kratke borbe odbačeni su natrag zarobivši 2 konja.

Gubitaka na našoj strani nije bilo, a na strani četnika gubici nisu poznati.

IX Partizanska brigada oko 4 sata izjutra ušla je sa dva bataljona u Lički Novi, a sa dva bataljona u Brušane.⁸ U ovim mjestima nalazili su se ustaški banditi, koji čim su čuli i doznali da je Brigada blizu i da će biti napadnuti pobjegli su iz ovih mjesta i nisu ni sačekali Brigadu.

1 i 4 bataljon, koji su ušli u Brušane, pomoću **eksploziva** srušili su vodovod za odvod vode u Gospić.

Plijeva u oružju i municiji nije bilo niti gubitaka jer borbe nije ni došlo. Popaljene su ustaške kuće i **rekvirirana** stoka i sprema, koja je pripadala ustašama.

7. X. noću 3 bat. IX Brigade porušio je 2 km pruge između Medka i Raduča. Do borbe nije došlo.

• Vidi dok. br. 32.

8 X. oko 10 časova 600 Talijana, ustaša i četnika od Medka i **Raduča** napali su na položaje koje je držala IX Brista **kod Papuče i Kruškovca**.⁷ Neprijatelj je zaustavljen i razbijen i **nanijeti** mu veći gubici.

Od plijena nije uhvaćeno ništa, niti je šta izgubljeno.

Gubici na strani neprijatelja nisu poznati, ali ih je bilo dosta mrtvih i ranjenih. Na našoj strani bila su 2 lakše ranjena, koji se već nalaze u borbi.

12. X. ustaški banditi iz Udbine izvršili su ispad prema selu Visuću i Mekinjaru. Naša Udbinska četa u zajednici sa Gospićkom omladinskom četom hrabro ih |je| sačekala i odbila natrag, tako da im je uspjelo zapaliti svega dvije kuće. Žrtava na našoj strani nije bilo. a kod neprijatelja nisu poznati.

Istoga dana Talijani iz [Široke] Kule pokušali su napad prema Ljubovu uz jaku podršku artiljerijske i minobacačke vatre Naše slabe snage od Koreničkog područnog bataljona, koje su se tamo nalazile kao izvidnice, povukle su se bez otpora i neprijatelj je zauzeo Karaulu i položaje prema Klenovcu i Cubrića Jezeru.¹⁰ Oko 30 boraca iz Koreničkog područnog bataljona izvršili su bočni udar na neprijatelja, koji se tu bio ulogorio i natjerale ga da se povuče u [Široku] Kulu. Sutradan neprijatelj je napad ponovio i ponovo zauzeo ovaj položaj, gdje se je i zadržao. Plijena nije bilo. Gubitaka na našoj strani nema, a na strani neprijatelja gubici nisu poznati.

14/15. o. mj. jedna desetina Koreničkog bataljona postavila je zasjedu u selu Zeljavi. Naišla su dva ustaša, koje su odmah ubili.

Zaplijenjena su 2 karabina, 60 metaka, 6 defanzivnih bombi. 2 vola i 1 kola. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Kordun:

I Na Kordunu neprijatelj je i dalje u defanzivi. Iz Topuskog i Kladuše naprave po neki ispad u obližnja srpska sela u "ju pljačke i paljevine. Tako su ovih dana dok su naše jedinice bile u akcijama napali na Široku Rijeku i Gejkovac popalili kuće i opljačkali sve do čega su mogli doći.

Prije nekoliko dana izgleda da su i talijanske snage® od Karlovca i Ogulina prodrle na oslobođeni dio Korduna, popalili neka sela,¹¹ te opljačkali sve do čega su mogli doći. Njihove

* Vidi dok. br. 32.

| Vidi dok. br. 42.

10 «^{HTM3} divizija i dijelovi divizije »Lombardia«
Veljun, Poloj i druga mjesta

snage kao i daljnje namjere ne znamo, jer po svemu ovome ^{oK}
nemamo zvaničnih izvještaja. Bombardovanja nije bilo ^{JoS}

II. Akcije:

Operativni izvještaj od 6. X. tek. god. dopunjuje se uto-
liko što su snage IV Partizanske brigade prilikom boravka u
selima oko Bosiljeva pronašle petoricu naoružanih seljaka sa
karabinima i municijom. Karabini i municija su zaplijenjeni

1. X. dva bataljona IV Partizanske brigade postavila su
zasjedu neprijatelju koji je prema podacima imao da napadne
od Cetingrada i Vel. Kladuše na Gejkovac i Široku Rijeku.
Jedan bataljon zauzeo je položaj kod Gejkovca oko kote 290 do
kote 265, a drugi bataljon zauzeo je istočnu stranu sela Kr-
stinje, selo Brusovaču i udesno zaključno sa vrhom Glavica.
Oko 5 sati pojavio se neprijatelj pod zaštitom magle ispred po-
ložaja drugog bataljona. a oko 6 sati ispred položaja 3 bata-
ljona. Na neprijatelja je otvorena jaka vatra i prisiljen je na
povlačenje. Gonjenje neprijatelja trajalo je do 17 časova i pre-
bačen je na desnu obalu reke Gline. Brojno stanje neprijatelja
bilo je četiri satnije.

Plijena nije bilo, sem što je zarobljen jedan musliman
pljačkaš bez oružja koji je odmah likvidiran.

Gubici kod neprijatelja iznose 9 mrtvih (1 oficir) i oko 12
ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nema. Municije je utrošeno 1009
metaka, a nije dobijeno ništa.

3. X. jedna patrola Područnog bataljona Korduna zapu-
cala je na jednu neprijateljsku patrolu kod sela Katinovca, ra-
nila jednog ustašu. Neprijatelj je reagirao s vatrom iz mitra-
ljeza i bacača mina. Plijena i gubitaka nema.

4. X. jače neprijateljske snage pošle su u pljačku u pravcu
Vrginmosta i okolnih sela. Neprijatelj je ušao u Vrginmost,
opljačkao pojedine kuće i povukao se oko 3 sata po podne, te
je usput zapalio nekoliko kuća i sijena. Jedna naša patrola ubila
je 1 ustašu.

Plijena ni gubitaka kod nas nema.

8. X. bataljoni V Partizanske brigade postavili su zasjedu
neprijatelju koji se kreće iz Topuskog prema Kladuši i usput
vrši pljačke po okolnim selima oko Kamenskog Mosta. **Jačina**
naših snaga bila je 600 drugova, a jačina **neprijateljskih** bila
je dve satnije. Jedan bataljon postavio je zasjedu neprijatelju
na liniji Krivaja—**Jarak**—Bijeli Potok prema Poljanku. Dvije
čete imale su zadatak da budu pritajene prema **Ponikvarima**
od strane Vorkapić sela i u slučaju borbe **da** izbiju na položaj
i spreče neprijateljsko nadiranje od Topuskog preko Ponikvara

...ravcu **zasjede**. Jedna četa postavljena je u zasjedu u selu **K hnovac i ispod** Debele Kose, a jedna četa prema Vorkapić «du koja je imala biti zatajena tako da kad počne borba izbije donji kraj Vorkapić sela i spriječi bijeg neprijatelja za **Tonsko** Jedna četa bila je kao osiguranje prema Topuskom na finiji **Topusko**—Bijeljevine oko kote 244, a jedna četa sačinjavala je **rezervu** oko Krivaje.

Oko 9.45 časova počeo je nailaziti neprijatelj i to prethodnica oko 50 ustaša, 8 kola sa 1 bacačem i 1 t. mitraljezom, te 1 p. mitraljezom. Iza njih naišla je pobočnica jačine 50 ustaša preko Gline prema selu Katinovcu. Ostatak neprijateljskih snaga kretao se cestom Topusko—Kladuša u jačini oko 100 do 150 ustaša. Neprijateljska prethodnica naišla je na našu jednu desetinu, koja je na njih otvorila vatru. Odmah zatim otpočela je neorganizovana borba pojedinih naših i neprijateljskih dijelova. Neprijateljsko prednje odjeljenje odmah se počelo povlačiti sa bacačem i teškim mitraljezom ostavivši postolje od mitraljeza. Neke naše jedinice bile su i suviše angažovane u borbi, dok neke druge nisu se znale snaći, nisu pružile pomoć svojim susjednim dijelovima, a neke čak nisu ni zauzele svoje položaje. Uslijed svega ovoga neki naši dijelovi pretrpili su gubitke, neprijatelj je uspio da se iz klopke izvuče, kao i da mu pristignu nova pojačanja iz Topuskog. Cijela ova borba bila je nepovezana, neorganizovana, pojedini drugovi komandiri nisu shvatili svoj zadatak i zato je neprijatelj, koji je mogao biti uništen prošao vrlo jeftino. Komandiri, pa čak i komandanti bataljona nisu imali inicijative niti su naučeni na složene operacije. Oni se čisto pilepe uz svoju najbližu jedinicu i ne gledaju šta radi druga jedinica, tako da one ostanu prepuštene same sebi.

Plijen u ovoj operaciji iznosi 6 karabina, 1 postolje t. mitraljeza sa štitom; 1620 metaka, 3 mine za veliki bacač, 4 bombe i nešto ostale spreme. Zarobljenih nije bilo.

Gubici kod neprijatelja preko 22 mrtva i velik broj ranjenih (navodno 3 kamiona ranjenika stigla su u Glinu). Gubici na našoj strani, mrtvih: Mitar Mandić iz sela Bogovolja. Sahranjen y groblju Obijaj. Vaso Matijević, Gojko Kokir sahranjeni u jednom grmu kod Vorkapić sela. Lakše ranjeni: Miloš Kokir, «ade Bunčić i Vukelić Mićo, svi iz 2. čete 3. bataljona. Naknadno umrlih nije bilo.

ta-^{Ak} 1[?], i^a ^ je izvođena po planu, jer komandant 1.^u i 2. ba-
jup j ^ n i s u postavili zasjedu na određena mjesta, komandiri

D) Milić Pajić, Umro poslije rata.

aarr, -r^{im}, ^{Rkman} Poginuo u borbi protiv ustaša u Topličkim Ko-
'ete' bi 'Jd^{prosinca 1942} god. kao komandant Drugog bataljona

i komandanti bataljona nisu imali inicijative i nisu privikli na složenije operacije. Nije se energično neprijatelj napao, niti se je preduzelo gonjenje, kada je neprijatelj počeo odstupa'ti. Veza je bila slaba.

Utrošeno je 2245 mauzer metaka i 10 manliher metaka. Prema tome u odnosu na zaplijenjenu municiju imamo manjak od 963 metka. Mi smo izgubili 1 karabin, koji je pao neprijatelju u ruke.

9. X — 2. bat. IV Brigade nalazio se je na položajima kod Klokočke Gradine i na visovima istočno od Klokoče. Naišli su neki neprijateljski dijelovi, koji su odmah natjerani u bijeg. Zaplijenjen je 1 karabin i 50 metaka. Kod nas nije bilo gubitaka, a kod neprijatelja nisu poznati.

Banija:

1. Veće neprijateljske snage i sada se nalaze u pojedinim mjestima na Baniji gdje vrše pljačku pojedinih sela i drže u rukama ceste. Prema podacima koje smo dobili neprijatelj se zadržava na slijedećim tačkama i to: Trgovi — jedna bojna sa 3—4 topa, Blinja — jedna bojna, Knezovljani — jedna bojna, na cesti Glina—Petrinja 4—5 satnija. Ove njihove snage češće puta zalijeću se u naša sela na Baniji gdje vrše pljačke, a po neki put uslijed akcija naših partizana popale i neka sela. Narod tih krajeva uslijed prošle neprijateljske ofanzive malo je pokoleban i nerado se odaziva u partizane tako da se mora prisilno mobilizirati. Isto tako ne vole da se vrše akcije u blizini njihovih sela bojeći se neprijateljske reakcije, koja obično uslijedi poslije operacija naših jedinica.

II. Akcije:

3. Područni bataljon Banije napao je na želj. stanicu Krajiški Brđani kod Sunje. Posada stanice od 10 domobrana predala se je bez otpora. Zaplijenjeno je 10 francuskih trometki, oko 300 metaka i nešto ostalog materijala, kao i 20 bombi. Stanica je zapaljena i zapucano je na voz koji je tog momenta naišao. Zarobljeni domobrani nakon par dana su pusteni.

2. Područni bataljon Banije postavio je zasjedu kod Dobretina. Naišla su 4 domobrana sa konjima. **Domobrani** su predali bez otpora. Zaplijenjeno je 3 karabina, oko **200** metaka, konji i kola i jahaći konj sa sedlom. Domobrani su pušteni.

Četa »Matije Gupca« u ovom tjednu likvidirala je 2 ^{ust}aska krvnika. Kod hvatanja ustaša poginuo je jedan naš drug ^Parⁿ tizan.

Sve **ove akcije** bile su u vremenu od 8.-14. o. mj.

O radu naših brigada na Baniji nemamo tačnih izvještaja. Cim ih **dobijemo** odmah ćemo ih poslati.

I i II **brigada**,¹³ kao i obadve kordunaške brigade¹⁴ sada ^{se} nalaze **na Kordunu**, gdje će vršiti veće operacije, o čijim **re-**zultatima **ćemo** izvjestiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Polit, komesar

Komandant

BR. 63

DOPUNSKI IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE
OD 21 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP
ODREDA HRVATSKE O BORBAMA NA PODRUČJU LIKE,
KORDUNA. BANIJE I O AKCIJAMA SEDME NO BRIGADE
I JEDINICA DRUGE I TREĆE OPERATIVNE ZONE NA PO-
DRUČJU SLAVONIJE¹

STAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 134 Dana 21/X 1942

KOMANDANTU PARTIZANSKE N. O. VOJSKE HRVATSKE

Dopuna operativnog izvještaja
od 1-20. oktobra 1942. g.

Lika:

Stanje u Lici je isto kao što je u operativnom izvještaju naznačeno.

Akcije:

rV Lički odred postavio je zasjedu na Talijane na putu koji vodi iz Perušića za Janjče na mjestu između Kula-

" Prva i Druga NOU brigada
Četvrta NOU i Peta NO brigada

u „živ P^{osturne} nat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se
"nm Vojnoistoriskog instituta pod br. 33—2. k. 102B.
Vidi dok. br. 17.

šove strane i Brda Križanova. Oko 7.30 časova naišla su tri talijanska kamiona na otstojanju od 600 m. Na njih je otvorena vatra, koja je trajala oko Vi minute i zatim je izvršen juriš. Čelni kamion uspio je da umakne, ali je bilo u njemu mnogo mrtvih i ranjenih. Ovi kamioni vozili su krumpir i svi vojnici nisu imali sa sobom oružja.

Zaplijenjeno je 5 pušaka, 250 metaka, 1 pištolj, 3 sanduka konzervi, 10 pari odijela, 10 pari cipela, 20 pari veša i nešto ostale spreme. Tri Talijana su živa uhvaćena. Zapaljena su i uništena 2 kamiona.

Neprijatelj je imao 27 mrtvih i nepoznati broj ranjenih.

Na našoj strani gubitaka nije bilo, sem jednog lakše ranjenog i to od naše vatre.

13/14. noću 4 bat. IX brigade porušio je želj. prugu i telefonsku vezu na liniji Medak—Ribnik u dužini oko 2 km.

14/15. noću jedna četa 3 bat. IX brigade porušila je most na cesti Gospić—Cračac. Most je bio dužine 5—6 m. Isti je porušen i potpuno onespособljen za saobraćaj.

17. X. dva bataljona IX brigade bili su u zasjedi na cesti Gospić—Karlobag. Tom prilikom ubili su 6 četnika i 2 ustaše i zaplijenili 6 pušaka i nešto municije.

Kordun:

Na Kordunu vode se velike borbe sa Talijanima, koji su nadirali iz Karlovca preko Perjasice.* O rezultatima podnijeti će se izvještaj.

Akcije:

5. o. m. jedna desetina Kordunaškog područnog bataljona srušila je jedan vlak kod Zvečaja. Vlak je bio putnički i u njemu je bilo oko 50 putnika i 25—30 domobrana i oko 15 Talijana. Lokomotiva i nekoliko vagona je spaljeno.

Zarobljen je 1 domobran, oko 280 metaka i drugih sitnih stvari. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

6. X. jedna manja jedinica Kordunaškog područnog bataljona polupala je tri vagona cigle na pruzi između Gor. i Donjih Dubrava, koje je neprijatelj bio pripremio za zidanje bunkera.

7. X. jedna patrola 2 čete 1 područnog bataljona Korduna uhvatila je jednog ustaškog dorojnika u Ilovačku. Zaplijenila 1 pušku sa municijom.

8/9. noću jedna patrola 2 čete 1 bat. Kord, područne komande upala je u Šatornju i rekvirirala nešto ustaške stoke-

* Vidi dok. br. 67 i 68.

9 X. jedna desetina 2 područnog bat. Korduna porušila ©rugu izmetu Tounja i Gor. Dubrava. Naišao je teretni vlak i prevrnuo se. Saobraćaj je bio prekinut dva dana. Plijena **nije** bilo.

10/11- X. noću jedan vod 3 čete 1 područnog bat. Korduna pokupio je kabel u dužini od 1500 m. između Skakavca i Banskog Kovačevca.

13. X. jedna desetina 2 područnog bat. Korduna uništila je jedan osobni voz kod stanice Zvečaj, zapaljeno je 13 osobnih vagona i 1 velika njemačka lokomotiva. Žrtava u vozu je bilo, ali se nije moglo ustanoviti koliko. Uhvaćen je 1 talijanski fašista, koji je likvidiran. Plijena nije bilo.

14. X. dva bataljona IV brigade napali su neprijateljske **pretstraže** kod Ponora. Ustašama je uspjelo da umaknu.

Zaplijenjena su 3 karabina i veća količina blaga od ustaške imovine. Zapaljeno je 7 ustaških kuća.

Žrtve na strani neprijatelja nisu poznate, a na našoj strani bio je 1 ranjen.

Banija:

25. IX. 2 i 3 bat. VII part. brigade postavili su zasjedu u Plavićevici' kod šumske pruge, koja vodi iz Mečenčana, na ustaše i domobrane koji dolaze sa radnicima sjeći drva. Naišla je jedna grupa domobrana i civila na koje je otvorena vatra i koji su svi pohvatani.

Zaplijenjeno je 34 karabina manliher sa po 50—70 metaka. Zarobljeno je 28 domobrana i 180 civila sa materijalom za sječu drva. Neprijatelj je imao 7 mrtvih domobrana, među kojima 1 narednik, koji se nije htio predati. Na našoj strani bio je 1 mrtav.

Jedna četa Udarnog bataljona, koja je bila na osiguranju od Zrina, rastjerala je neprijatelja, koji je pošao u pomoć i zarobila 14 kola i 8 ustaša Zrinjana, a jedna četa 1 bataljona koja je bila na osiguranju prema Borojevićima raspršila je neprijatelja koji je pošao od Knezovljana. Neprijatelj je imao 4 mrtva i « ranjenih. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

1/3. X. jedinice područnih bataljona Banije izvršile su diverzne akcije i to: prekopavanje ceste Glina—Hajtić, porušen je most u Gvozdanskom, prekopana cesta Petrinja—Kostajnica na dva mjesta i zapaljen »Šareni Most« na istoj cesti.

Zaplijenili su u ovim operacijama 6 karabina, 1 pištolj "brnajser« sa municijom, zarobili 6 domobrana i 17 muslimana **radnika**.

¹ Vidi dok. br. 67 i 68.

5. X. jedna četa 3 bat. VIII brigade porušila je 12 km. telefonske linije na putu Petrinja—Kostajnica između sela Budičine i Knezovljana.

5/6. X. noću bataljoni VIII part. brigade izvršili su **napad** na Ravno Rašće⁵ u kome se je nalazila jedna satnija neprijateljskih vojnika. Napad nije uspio, jer je neprijatelj doznao za napad unaprijed, bio dobro utvrđen u jednoj zidanoj kući, a oko kuća su bili iskopani rovovi. Naši borci uspjeli su da zauzmu rovove, da zapale minu blizu zgrade, ali ipak nisu mogli dalje, jer je neprijatelj davao ogorčen otpor. Uslijed blizine većih neprijateljskih snaga štab Brigade naredio je povlačenje prije dana, tako da se uspio izvući pod zaštitom mraka bez većih gubitaka.

Plijena nije bilo. Gubici na strani neprijatelja nisu poznati.

Gubici na našoj strani 4 mrtva (Adam Durman desetar. Arbutina Mile desetar, Jurjević Slavko i Ljubišić Stojan), i 16 ranjenih drugova (Dušan Bobera, Ljuban Đurić, Đuro Mrkšić komandir, Kepčija Đuro, Menićanin Jovo, Milić Aleksa, Tepšić Jovan. Kepčija Nikola, Tišma Ljubomir, Maričić Mirko. Radović Stojan, Lazić Božo, Pribičević Nikola, Milinković Milan, Tepšić Gojko i Tepšić Rade) od ranjenih drugova 6 je teže ranjenih, a 10 lakše. Od mrtvih drugova 2 su izvučena i sahranjena u groblju u Majskom Trtniku, 2 su ostala jer nisu mogli biti izvučeni uslijed brisanog prostora. Utrošeno je 2500 metaka, od oružja nije izgubljeno ništa.

Moral kod boraca poslije ove operacije je dobar i mržnja prema neprijatelju velika. Žele da se osвете neprijatelju za nanesene žrtve.

Od 10. IX.—20. IX. bataljoni VII part. brigade u zajednici sa Moslavačkim partizanima" i Bosanskom Proleterskom četom⁷ izvršili su više akcija na neprijatelja u Slavoniji i Podravini i to: izvršen je napad u Vel. Mlinskoj gdje je bilo **oko** 50—60 kulturbundovaca. Napad je potpuno uspio.

Zaplijenjeno je oko 35 karabina sa municijom. 7 živih Nijemaca sa oružjem izgorjelo je u zgradi jer se nisu htjeli predati. 4 zarobljena Nijemca puštena su kući. Ubijeno je oko 30: Nijemaca kulturbundovaca u borbi.

Na putu prema Hercegovcu u blizini pruge naišao je vlak. koji saobraća prugom Bjelovar—Garešnica. Vlak je odmah napadnut i lokomotiva je skoro uništena. Uslijed nizbrdice voz klizi dalje a partizani jurišaju za njim nekoliko kilometara i

⁵ Vidi dok. br. 20.

⁶ Odnosi se na Moslavački NOP odred.

⁷ Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 26.

rižu ga blizu stanice Hercegovac. Upadaju u vlak uprkos **Vkog** neprijateljskog otpora iz vlaka i minobacačke i mitraljezke vatre iz Hercegovca. Partizani sa jedne strane napadaju stanicu Hercegovac dok drugi upadaju u vlak.

Ubijeno je 8 domobrana u vlaku. Sav vlak (8 vagona i 1 lokomotiva) uništen je i zapaljen. Zaplijenjeno je 25 karabina, mnogo pošte. 25.000 Kn., mnogo štofa i duhana i ostale ratne spremne. Zarobljeno je 13 živih domobrana.

18. IX. naše udružene snage napale su na Pitomaču, Kloštar i rudnik uglja kod Pitomače.* Ovom prilikom uništena su dva osobna vlaka, koji su jednostavno zaustavljeni na stanicama i na njih izvršen prepad. Zapaljeno je oko 40 vagona i 2 lokomotive, koje su sasvim uništene. Sasječene su sve t. t. veze i zapaljene zgrade oko stanice i sama stanica. U ovim operacijama rastjerane su sve neprijateljske posade iz ovih mjesta i zaplijenjena ogromna količina životnih namirnica i sanitetskog materijala. Između ostalog zaplijenjeno je 12 karabina sa municijom, oko 1.000.000 Kuna, 8 buradi petroleja, 150 novih vojničkih hlača, 50 pari cipela, nešto čizama, 300 kg. slanine, 6 sanduka šećera, 12 pisaaćih strojeva, nekoliko radio aparata i mnoštvo ostale spremne.

Ubijeno je 3 žandara, nešto ustaša i zarobljeno 6 živih žandara. Zapaljen 1 veliki trokatni mlin sa prekrasnim strojevima sa 20 vagona žita, porušena su okna na rudniku kod Pitomače gdje je pronađeno 500 kg. eksploziva.

Narod u svim ovim krajevima dočekao je partizane sa oduševljenjem i na skupštine i sastanke narod dolazi u masama i rado sluša naše drugove kad oni govore. Među neprijateljima zavladala je velika panika, tako da ne smiju ni sačekati partizane **kada** čuju da su oni blizu, već kukavički bježe.

Detalji po ovom izvještaju nedostaju uslijed udaljenosti i **slabe** veze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Polit, komesar

Komandant

* Vidi tom V. knj. 7, dok. br. 59.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU BRIGADE OD 21 u
STOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE Ö
AKCIJAMA U PERIODU OD 13—20 LISTOPADA¹

STAB
IV PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
21.X. 1942.

Predmet: Nedjeljni operativni izvještaj
od 13 do zaključno 20. X. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Dana 13. o. mj. 1942 II i III bataljon ove Brigade nalazili su se na položaju prema neprijatelju i to: II bataljon od Klokoča do Kestenovca zauzevši dominantne tačke prema neprijatelju, koji je sa manjim snagama prodirao u našu oslobođenu teritoriju iz svoje baze Cetin Grada. Na tom sektoru neprijatelj je nadirao manjim dijelom i sa tim htio skrenuti pozornost na ovaj sektor, a glavni napad je bio uperen na sektoru Slunj.

III bataljon ove Brigade nalazio se na položaju prema Cvi-janović brdu i Bandinom Selu i kada je neprijatelj krenuo iz svoje baze Slunj i okolnih sela da pali i uništava sve ono do čega dođe u našoj oslobođenoj teritoriji. III bataljon uspio je da sretne neprijatelja i vratio ga u svoju bazu. Neprijatelj je na tom sektoru prodirao sa desetinom i vodovima, palio sijeno i sve ostalo što je našao. Front koji je neprijatelj zauzeo bio je jako dugačak i izgledalo je da ih ima mnogo. Ti neprijateljski vojnici sve su domaći civili naoružani sa puškama iz okolnih sela Slunja i Cetin Grada, te iz samoga mjesta Cetin Grada, Slunja i Kladuše.

Naše snage su spriječile neprijatelja u njegovoj daljnjoj namjeri i te je pobjegao u paničnom bijegu u svoje baze. Plijen u toj borbi nije uhvaćen nikakav. Gubici kod neprijatelja nisu se mogli ustanoviti. Na našoj strani bio je jedan drug ranjen u glavu i otpraćen u bolnicu.

Toga dana I bataljon ove Brigade nalazio se u Močilima prema naredenju G. S. H. da spriječi neprijatelja u njegovom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno istoriskog instituta pod ibr. 10/2, k. 830.

nadiranju, ali je neprijatelj preko svoje obavještajne službe doznao da se naše snage nalaze na tome sektoru i nije izlazio iz svojih baza.

Istoga dana tj. 13 o. mj. naveče napali smo sa II i III bataljonom Katiće i Cindriee u selu Ponoru," u kojima se nalazilo kako smo mogli doznati 20—25 neprijateljskih vojnika, tj. domaćih naoružanih civila (majara).³ Cilj nam je bio razoružati i uništiti neprijatelja, uništiti zgrade koje mu služe kao uporišta i rekvirirati ustašku imovinu. Taj zadatak dobio je u dužnost II bataljon, dok III bataljon postavio je osiguranje na ivici šume Palež sa zadatkom da uništi neprijateljsku posadu na Visokom Vrh i da postavi osiguranje od neprijateljskog napada iz sela Batnoge i sela Ponora. III bataljon dao je jednu čet u rezervu i to Cerova Kosa, a II bataljon dao je osiguranje prema selu G. Glina i to na Bandinom i Šudelinom brdu 1 Kraju. II bataljon postavio je na Cerovoj Kosi i Gredaru po jedan teški mitraljez na kojim položajima je imao zadatak da sačeka povlačenje i reakciju po izvršenoj akciji.

14 o. mj. oko 1 sat noću krenula su oba bataljona sa dovoljnim brojem vodiča za izvršenje predviđene akcije. Put je bio dosta dugačak, a i težak obzirom na to što su naše snage morale ići što prikrivenije da ih neprijatelj ne opazi, koji u noćno doba istura patrole na sve vršuljke i strane.

Akcija je uspjela djelomično. Potpuno nije uspjela iz razloga što su neprijateljski vojnici svi domaći i što svi poznaju dobro teren, a i zato što nisu dovoljno II bataljon i jedna desetina III bataljona zatvorili prolaz, tako da je neprijatelj uspio naći rupu kroz koju je pobjegao.

Plijen u toj akciji bio je slijedeći: U oružju 3 karabina, 120 metaka i jedna bomba; u stoci: 44 komada rogatke, 80 ovaca i 11 svinja manjih i većih; u novcu 14500 kuna. U toj akciji zarobljena su 3 civila od kojih je jedan koljač, a druga dvojica pljačkali su imovinu sa naše teritorije i palili kuće. Sva trojica po saslušanju i priznanju svojih djela likvidirani su. 5 kuća iz kojih je neprijatelj davao otpor zapaljene su, kao i 2 iz kojih nije davao otpor. Gubici kod neprijatelja bili su: - ubijena na licu mjesta, dok je 1 izgorio u kući iz koje je bacao bombe. Na našoj strani gubitaka nije bilo. Naročito istaknutih drugova u toj akciji nije bilo. Po izvršenoj akciji oba bataljona povukli su se na dominantne tačke i sačekali reakciju neprijatelja, ali isti nije reagirao.

³ Vidi dok. br. 39.

Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 39.

Dana 16. X. 1942 naše snage zauzele su odgovarajuće položaje prema neprijatelju, ali neprijatelj nije pokušavao napadati. Dana 17. X. 1942 oba bataljona nalazila su se na položaju kao i dan prije sve do naveče, kada smo krenuli prema selu D. Batnoga da razoružamo 70 ustaša i majara koji su naoružani sa karabinima i sa 2 p. mitraljeza i koji su stanovali u 3 seljačke kuće, i to u sredini sela i u najgornjoj kući prema Gornjoj Batnozi i u najdonjoj prema selu Gornjoj Batnozi.

II bataljon imao je zadatak sa jednom četom izvršiti napad na zapadnu ivicu D. Batnoge sa prilaženjem od Begova Brda, te da razoruža neprijateljske posade napredujući prema istočnoj ivici sela. Da ista četa ostavi jedan vod na polaznoj tački, tj. na zapadnoj ivici sela radi osiguranja od neprijateljskog napada iz Gornje Batnoge. Jedna četa tog bataljona ostavila je jedan vod kod potoka između Begova Brda i Batnoge da spriječi pokušaj neprijateljeva bježanja iz Batnoge, jedan vod na ivici šume kod Begova Brda radi osiguranja od neprijateljskog napada iz Ponora, a ujedno da fingira napad na Vinogradište (kota 229), te jedan vod u Begovu Selu kod kuće Milivoja Mrkobrade gdje se je nalazio Operativni štab. Jedna četa tog bataljona dala je po jedan vod kod crkvišta i popova stana u Cetinskom varošu radi osiguranja prema Cetin Gradu, a jedan vod te čete zaposjeo je južnu ivicu dugačke kose radi osiguranja od neprijateljskog napada iz Cetin Grada preko Ruševice, a ujedno da štiti našu odstupnicu sa jednim teškim mitraljezom.

III bataljon postavio je zasjedu na cesti Cetin Grad—Slunj 4 voda prema dužini D. Batnoge, da spriječi pokušaj bježanja neprijatelja iz sela, a ujedno da štite od neprijateljskog napada sa juga. Sa 2 voda zauzeo je taj bataljon položaj na istočnoj ivici D. Batnoge u porušenoj kući Lakice Martinovića sa zadatkom da jednim vodom štiti od napada iz Cetin Grada, a drugim vodom da izvrši napad na najbližu neprijateljsku posadu u D. Batnozi i to onda kad već bude otpočeo napad naših snaga na zapadnu ivicu sela. Sa 3 četom taj bataljon zaposjeo je Veliki Lisac i ostao na tom položaju do 18 časova sa zadatkom da spriječava eventualno nadiranje neprijatelja.

Akcija nije uspjela iz razloga što nije dobro bila pripremljena, bilo je učinjeno sve na brzinu, a bio nam je cilj da stučemo neprijatelja da ne bi pokušao prodiranjem da se spoji sa neprijateljem koji je palio i harao u Perjasici i zato što je neprijateljska posada bila jača nego što smo mi dobili podatke. Prilaženjem blizu samoga mjesta II bataljona ove Brigade naišao je na zasjedu koja je otvorila vatru i strašnom psovkom dobacivala riječi našim partizanima.

Kad je neprijatelj otvorio vatru iz zasjede naši su se pojavili i nisu više ni pokušavali da napadnu neprijatelja, dakle **falilo** je tu upornosti i odlučnosti što je kasnije prokritikovano : ^gseno kao greška. Na našoj strani bila su 2 lakše ranjena, dok **je** jedan nepažnjom od našega uboden nožem.

Prema naređenju K-ta I operativne zone⁴ I bataljon ove Brigade do 16 o. mj. nalazio se u selu Lisac otkuda je krenuo da zauzme položaj prema Kamenici, računajući da će neprijatelj nastupati sa svojim snagama prema Tržiću. Bataljon je stišao u mjesto Tržić gdje je ručao i poslao je jednu patrolu izvidnicu u jačini jedne desetine u pravcu Perjasice. Po dobivenom izvještaju doznao je da se vodi borba sa neprijateljem na položaju između Perjasice i Poloja. Bataljon je krenuo u pravcu Perjasice, stigao na Polojsku kosu oko 17 časova i zatim videvši da neprijatelj ima namjeru otstupiti i da se kreće sa kolonom po jedan prema Perjasici, tada se bataljon razvio u borbeni raspored pod komandom zamjenika K-ta Brigade⁵ i vršiocem dužnosti k-ta bataljona⁰ i krenuo pravo prema neprijatelju. Bataljon je bio raspoređen ovako: Na desnom krilu 2 četa računajući od nastupa, koja je imala da uhvati vezu sa našim snagama II Udarne brigade, 3 četa na sredini borbenog rasporeda, a 1 četa na lijevom krilu, tako da otsiječe otstupnicu neprijatelju prema Perjasici i da neprijatelja tuče bočnom vatrom. Juriš na neprijatelja izvršen je u sumrak sa snagama II Udarne ličke brigade. Po izvršenom jurišu bataljon je dobio naređenje od K-ta I operativne zone, da se prebaci preko Korane u Veljun. U toku borbe koja je trajala oko 2 sata mrtvih neprijateljskih oficira i vojnika bilo je mnogo, također veliki broj mrtvih neprijateljskih konja, što se nije moglo ustanoviti radi mraka. Na našoj strani jedan drug lakše ranjen i upućen u bolnicu. Plijen u toku borbe bio slijedeći: 6 zarobljenih neprijateljskih vojnika, 4 konja, 1 teški mitraljez »Fiat«, 11 karabina, 2 pištolja, 1 pištolj štajer, 6 komada konjičkih saualja. 3300 metaka za teški mitraljez, 3000 metaka za karabine, 70 komada talijanskih bombi, 20 kutija i ranaca za municiju, 16 mina za laki bacač, 11 komada kapsli za laki bacač, 2 komada petardi, 2 rezervne cijevi za p. mitraljez, 8 sedala, 8 opasača, 73 rakete za signalni pištolj. 2 karabitne lampe, 2 dvojice, 33 šinjela, 20 bluza, 15 pari cipela, 15 košulja, 12 ljetnih oiuzi, 84 čebeta, 33 šatorska krila. Osim navedene sprema za P ijenjena su još 3 kola sprema koja je data u magacin sa ostam^m spremom i kasnije ravnopravno raspoređena. U ovoj borbi

| Srećko Manola
, Joco Tarabić
, Mihajlo Vojnović

pokazali su se svi partizani hrabri i prisebni, ali ipak su otkočili stariji borci nego novoprimitljeni. Naročito se istakao drug Čiča Bogdan.⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar
A.⁸ Turkulin

Komandant
si. odsutan

BR. 65

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 21. LI-
STOPADA 1942. GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O SITUACIJI U GORSKOM KOTARU POSLIJE TA-
LIJANSKE OFANZIVE¹

STAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
Dne 21.X. 1942

KOMANDANTU NARODNO OSLOBODILAČKE PARTIZAN-
SKE VOJSKE HRVATSKE

Poslije neprijateljske ofanzive⁸ na ovom teritoriju situacija se mnogo pogoršala. Sve one koje je neprijatelj zarobio ili koji su se sami predali naoružao je i doveo u Gomirje, tako da danas u Gomirju ima oko 500 četnika. Mi nemamo snaga da bismo mogli sami razrušiti Gomirje. S druge strane oni su vrlo aktivni i svakim danom prave nam upade tamo ili ovamo, i šire jaku propagandu.

U Brinjskom kotaru osjeća se također jaka neprijateljska propaganda od četnika u Prokikama, Brlogu i onim krajevima do Like, tako da tamo moramo držati dio snaga, ako nećemo ostaviti taj teritorij na milost četnicima. U Srp. ravicama također je naoružano sve šta može da nosi pušku. Kako je to vrlo malen teritorij svakim danom izložen je cet-

¹ Umro 1943 god. od zadobivenih rana.

* Artur

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 12—1, k. 102 B.

^a Vidi dok. br. 12 i 71.

"teima, četničkim upadima i propagandi. Ako se u najkraće ^{ni, e m e} bi poduzele neke jake mjere u krajevima oko Brloga, Škara, Prokika itd., četnici bi mogli imati uspjeha svojom **djelatnošću** i na ovom teritoriju. Pre neki dan uhvaćeno je 10 organizatora četnika u Brinjskom kotaru i bili su strijeljani. Radi toga čišćenja morali smo tamo poslati II udarni **bataljon**, prosto radi onemogućavanja tako otvorenog rada **četnika**, dok ne bi Ličani nešto poduzeli na tom kraju. Sve te **pojave** zasada vežu nam snage za pojedini dio teritorija. **Ostustvo** svih akcija na Otočaćkom dijelu omogućilo je **neprijatelju** da ostvari jake četnike. A ofanziva na ovom dijelu **omogućila** je da ih organizira u Gomirju i u svim srpskim **krajevima** pored pruge, naoružavajući sve od 14 do 70 godina. **S treće** strane oni su isto tako jaki u Plaškoj dolini, te i to ne **ostaje bez** uticaja na ovaj dio. To sve nama veže ruke da ne **možemo** ni pomisliti na neko putovanje sa Brigadom³ u **Gorski Kotar** na izvršenje nekih akcija, jer ako se odmaknemo **jedan dan** oni će nam upasti s jedne strane ili s druge sirane, **a sa druge strane** nijesmo toliko jaki da ih možemo uništiti **bar na jednoj strani**. Zato se obraćam na vas da nam ukažete **pomoć** bar sa dva jaka udarna bataljona za likvidaciju **Gomirja**. To bi bila najvažnija akcija danas u našoj zoni i **otvorila bi** nam put da možemo ići dalje. To se pitanje postavlja **najhitnije** i molimo vas da nam javite da li možete **nam dati tu pomoć** i ukoliko možete, to nam je uputiti u **Drežnicu**.

Inače u čitavoj zoni situacija je vrlo teška. Civili koji se **nalaze u II Odredu**, ako ih se ne bi evakuiralo nekuda nemaju **mogućnosti** da ostanu u šumi za vrijeme zime i oni će morati **pasti u ruke** neprijatelju. Mi nastojimo da one sve koji su **sposobni za borbu** prebacimo ovdje, a jedan dio tih poslaćemo **i tamo, dok** za ostale civile žene i djecu ne možemo naći **nikakvo riješenje**, a za njihovu sudbinu nećemo vezati sudbinu **tamošnjih** partizanskih jedinica, koje će se u najkraće **vri-**
H'me s onoga terena morati povući, jer nemaju nikakvih **uslova da** ostanu za vrijeme zime, osim malih jedinica.⁴

³ Šesta NO brigada

Vorti ^{U jesen 1942} godine na području Risnjaka, Čabra, Obruča, Mrzle
Wice : Cukovića nulažilo se oko 2500—3000 ljudi, žena i djece, izbjeg-
Jete'n ^{proljeće} talijanskim okupatorom iz Primorja, Kastva,
vezan ^{Del nica} ^{red} ^{dlu} ugih mjesta. Za zaštitu ovih izbjeglica bile su
dva u, ^{nici'e} jedinice Pete operativne zone. U prosincu su formirana
ovr ^{IT?TM} bataljona koji su imali zadatak, pored ostalog, da Slite
fcetyegto stanovništvo.

Isto tako postavlja se pitanje civila koji se nalaze ovd' u Drežnici i Brinjskom kotaru, a koji su već tu doseljeni ima^{^^} već nekoliko mjeseci.

Inače kod nas je novo toliko da uvijek ima na nekom dijelu našeg teritorija neprijateljska aktivnost, ako nije na ovoj strani pruge, onda je sigurno na onoj. Od najnovijih akcija značajnija je jedna koja se izvela u Klancu kod Brinja gdje je ubijeno oko 150 fašista⁸ i jedna na pruzi kod Liča, gdje je prema obavještenjima survan transportni vlak.⁴ U svim hrvatskim krajevima u cijeloj zoni još uvijek je stroga blokada i sve što uhvate mobilišu za vojsku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komandant
Veljko Kovačević

P. S. Upućujemo vam druga Matetića⁷ načelnika našeg Štaba, koji će vas o svemu detaljno obavijestiti.

BR. 66

**ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA GRUPE BRIGADA
OD 21 LISTOPADA 1942 GOD. ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE GLINA¹**

Z A P O V I J E S T

Operativnog Štaba Grupe brigada od 21. oktobra 1942. g.
Sekcija Petrinja razmere 1 : 100.000

U Glini² neprijatelj raspolaže sa oko 650 vojnika, od koga broja jedna satnija ustaša, a ostalo su domobrani. Raspored neprijateljskih snaga vidi se iz priložene skice. Osim toga ne-

* Akciju je izveo jedan (vjerovatno Drugi) bataljon Šeste NO brigade. Vidi dok. br. 71.

* Ovu diverziju je izveo bataljon »Matija Gubec«. Vidi dok. br.

* Dušan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istariskog instituta pod br. 6/42.

² Vidi dok. br. 69, 75 i 78.

) j- raspolaze sa jednom baterijom od 4 topa, koji se na-
 prija koci klaonice, i 4 teška i 8 lakih bacača mina. Ljudstvo
 raze aoružano sa teškim mitraljezima, puškomitraljezima i ka-
 ^hinima. Glavne neprijateljske snage nalaze se noću u
 rovovima oko grada, manje snage patroliraju kroz grad. Ro-
 vovi su nepovezani, udaljeni su jedan od drugoga do 100 me-
 neki od njih su natkriveni, a većina ih je otvorenih. Žice
 nred rovovima nisu postavljene. Kuće unutar grada nisu utvr-
 de — Na cesti Glina—Petrinja nalaze se neprijateljske po-
 sade u Prekopi, Kihalcu i Marinbrodu, koje nam nisu tačno
 poznate. Kod sela Graberja nalazi se oko 150 neprijatelj-
 skih vojnika, a isto toliki broj na Perkovića Brdu. — Na polo-
 žaju kod Gora nalazi se jedna bojna, kod sela Zupića 1 i pol
 satnija. Od Selišta do Cepeliša drži položaj čačka bojna. Kod
 Hrastovice, od želj. stanice Petrinja do Českog Sela nalaze se
 2 satnije neprijateljskih vojnika. Na Koti 320 jedna ojačana
 satnija. Sve snage oko Gora, Hrastovice i Cepeliša služe za
 osiguranje Petrinje. — Na položaju oko Petrinje neprijatelj
 raspolaze sa topovima i bacačima, u Hrastovici ima 3 tenka.

U Topuskom neprijatelj raspolaze sa 700—800 vojnika,
 od kojih su polovica ustaše.

Neprijateljska posada u Maji je jaka 10 žandara. U Cr-
 nom Lugu, [na] vaktarnici nalazi se 30 neprijateljskih voj-
 nika. U selu Nogićima kod Ravnorašća nalazi se oko 100 ne-
 prijateljskih vojnika. U selu Čuntiću ima oko 50 žandara.

Naše snage imaju zadatak da zauzmu mjesto Glinu.

Radi izvršenja gornjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

1. I Udarne partizanske brigade ojačane sa 2 teška bacača
 mina i jednim protutenkovskim mitraljezom. Zadatak:

a) sa jednim bataljonom likvidirati neprijateljsko upori-
 šte na Kozarici skica br. 23 i zauzeti želj. stanicu (br. 21), te
 uspostaviti vezu sa našim snagama koje se budu probile u
 grad. — Ovom bataljonu pridodaju se 2 teška bacača sa po-
 sadom.

b) sa 2 bataljona probiti se od Majskih Poljana preko po-
 toka Maje sa zadatkom da se osvoji neprijateljska baterija kod
 aonice, i probije u centar grada, u kome likvidirati uporište
 1 2aci sa leđa duž rječice Maje i želj. pruge.

j j. 1 sa jednim bataljonom zauzme položaje, između sela
 od *P, "Preko pa" cilju osiguravanja ceste Petrinja—Glina
 "branja neprijatelja. — Ovom bataljonu pridodaje se
 hK! mitraljez protutenkovski sa posadom.

2. VII. *partizanska brigada:*

a) da sa 2 bataljona prodre od Jukinca, likvidira neprijateljsko uporište na rječici Maji i da se probije u sjeverni dio grada u cilju čišćenja neprijateljskih uporišta sjeverno od grada i u samome gradu. Zatim preko sajmišta dia prodre zapadni dio grada i očisti neprijateljska uporišta. — Ova 2 bataljona povezaće se sa snagama I Udarne brigade koja je prodirala u grad u cilju koordinacije rada.

b) Sa jednim bataljonom osigurati izvršenje zadatka u Glini od neprijateljskih snaga iz Topuskog i to kod sela Gredana. Ovom bataljonu pridodaju se 2 teška mitraljeza iz I Udarne brigade. — Bataljon će na najpodesnijem mjestu prekopati cestu i potrgati telefonske veze Topusko—Glina.

3. VIII *partizanska brigada:*

Da likvidira neprijateljsko uporište kod sela Graberja i na Perkovića Brdu.

Bez obzira na ishod borbe kod Graberja i Perkovića Brda bezuvjetno spriječiti nadiranje neprijatelja cestom Petrinja—Glina i šumom od Gora preko Luščana.

U najpodesnijem mjestu temeljito razružiti cestu Petrinja—Glina, potrgati telefonske veze.

4. V *partizanska brigada:*

a) sa 2 bataljona postaviti osiguranje prema neprijatelju u Hrastovici, Cepelišu blizu sela Gornje Bačuge i Peckoga, povezujući se sa lijevim krilom sa snagama VIII partizanske brigade.

b) 1 bataljon staviti na raspoloženje Štabu Grupe brigada, kao rezervu.

Temeljito uništiti cestu Hrastovica—Vlahović i put Križ—Pecki.

5. Snage na osiguranjima dobro će se utvrditi i maskirati.

6. a) Operativni štab Grupe brigada biće telefonski vezan sa štabom I Udarne brigade.

b) Između VIII i V brigade, organizirati signalnu vezu.

c) Uspostaviti relejne stanice između Operativnog štaba i štabova VIII i V brigade.

7. Evakuacija zarobljenika i plijena u selo **Klasnić**. Dioba plijena vršiti će se ravnomjerno po završetku borbe. Sav zaplijenjeni materijal što hitnije prebaciti u mjesto **evakuacije**.

8. Evakuacija ranjenika u Trnovac i Brestik,

b) sanitetsko previjalište za VIII i V brigadu organizirati«
će drug Brodarac.

- 9 Znaci raspoznavanja: Karlovac—Kubura.
 10 Ugovoreni znaci: 2 puta udar dlana o dlan, a odgovor
 1 udar dlanom.

11. Početak napada u 24 časa.

12. Cīm štabovi bataljona stignu na mjesta odakle će rukovoditi borbom da upute 2 kurira u Operativni štab Grupe bri-
 iffžvještaje slati kod svake važnije promjene.

13. Operativni štab Grupe brigada nalaziće se u Majskim Poljanama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

-

Komandant

Đuro Kladarin

Gošnjak³

Dostavljeno: Glavnom štabu Hrvatske

Štabu I Operativne zone

I Udarnoj, VII, VIII, V partizanskoj brigadi

BR. 67

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 22 LISTO-
 PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O
 BORBAMA SA TALIJANSKIM JEDINICAMA NA LINIJI
 PERJASICA—KESTENJAK¹**

STAB n UDARNE BRIGADE

I. OPERATIVNE ZONE

N. O. P. O. — HRVATSKE

Br. 41 Dana 22-X god. 1942

Operativni izvještaj

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. O. HRVATSKE

Dana 17 oktobra 1942 godine II Udarne brigada dobila je
 7-a zadatak da napadne neprijatelja* s onu stranu rijeke Ko-
 rane na liniji Perjasica—Kestenjak, koji je tada na tom sek-
 toru jalio sela i vršio pljačku.

¹ Ivan

* ^{ori} final. pisan na mažini, latinicom, nalati se u arhivi Vojno-
 »wnskog instituta pod br. 15-2, k. 801.
 i. Pjelove talijanske Prve brze divizije 1 divizije »Lombardia«.
 r>yl' iL je P^Puho razbijen konjički puk »Alessandria« iz sastava
 rve »rve divizije.

Raspored po bataljonima II Udarne brigade.

I bataljon dobio je za zadatak da' krene pravcem preko Korane sa kerepom,³ zatim preko Gornje Visočke, **Visočko** brdo,⁴ pozadi i udesno IV bataljona ove brigade, koji je bio u prethodnici II Udarne brigade.

II bataljon imao je zadatak da sa svog polaznog položaja krene u pravcu Velike Crkvine i da kod iPerjaslčkog] ponaorca prijeđe rijeku Koranu i da dalje nastupa prema Kestenovcu, lijevo da održava vezu sa I bataljonom ove brigade.

III bataljon imao je za zadatak da prijeđe rijeku Koranu i da nastupa pozadi prethodnice, sa lijevim krilom da održava vezu sa I bataljonom a ostale snage da napreduju i zahvate selo Točak i groblje Sudari.

IV bataljon imao je za zadatak kao prethodnica brigade da dođe u kontakt sa neprijateljem i da ispita njegovu jačinu, mjesto i namjere. Pravac kretanja IV bataljona bio je istočna strana sela Poloja.

Brojno stanje i naoružanje II Udarne brigade koja je učestvovala u borbi sa Talijanima u posljednjoj akciji: 1.248 boraca, 970 pušaka, 39 p. mitraljeza, 9 t. mitraljeza, 3 mala bacača mina.

Sa ovom akcijom rukovodio je štab II Udarne brigade uz pomoć komandanta⁰ i operativnog oficira" I Operativne zone. Za vrijeme ove akcije bilo je grešaka i nedostataka kod pojedinih bataljona, tako da nisu mogli duže vremena prikupiti i koncentrisati svoje bataljone i sa svojim bataljonima skoncentrisanim krenuti u potjeru za neprijateljem, i dogodilo se je to da je neprijatelj uspio sa svojim dijelovima izmaći u Perjasicu i pribitati se, tj. skoncentrisati se, tako da je bio spreman za odbranu. A isto tako nije bilo dobre veze između pojedinih bataljona i štaba brigade.

Za vrijeme ove akcije dobro se je pokazala cjelokupna II Udarne brigada sa komandnim osobljem a naročito se je istakao kao cjelina III bataljon »Mičo Radaković«. Isto tako drugovi koji su se naročito istakli jesu: Bude Karan, Nikola Bjelobaba. Obadva pomenuta druga jurišali su i skakali na tenkove i na samim tenkovima poginuli su. Također su se istakli drugovi Đoko Kosanović, Gavre Milić, Stevo Domazet vodni delegat, Eror Stojan, Jarić Milan, Basta Dušan. Pnce Mile zamjenik komandira, Majstorović Milan, Đukić Dušan, Knežević Bude, Opačić Dmitar, Cvijanović Ilija vodnik i dru-

* Skela

⁴ Vjerovatno Visoko Brdo (k. 217).

⁶ Srećko Manola

* Mile Uzelac

1718-D

Štabu I. Operativne Zone N.O.P.O. Hrvatske.

第 10 章 数据库系统概论

1945-1946

earica Jovanka Grbić. Svi gore pomenuti drugovi i drugarice fu iz HI bataljona »Mićo Radaković« II Udarne brigade. Iz I bataljona »Stojan Matić« istakli su se: Tišma Dane vodnik, Mrda Miloš desetar, Đukić Dušan,⁷ Ajduković Jandre (Kerkez), Đukić Iso, Mrda Pepo, Šašić Saja i Šašić Mika. Svi povenuti drugovi i drugarice su skakali na tenkove.

Jačina neprijatelja na sektoru gdje je vođena borba bila je: 700—800 konjice, 6—7 tenkova, 35—40 kamiona. Broj pješadije nije se mogao ocjeniti. Za vrijeme izvršenja juriša na neprijatelja, neprijatelj se dao u bjekstvo sa velikim panikerstvom, tako kad se neprijatelj razbio i sa razbijenim dijelovima pobjegao u Perjasicu. Za vrijeme vođenja borbe neprijatelj nije davao otpora većeg stila.

Akcija sa naše strane počela je u 15.45 h.

Za vrijeme ove akcije zaplijenjeno je municije i oružja i to: 2 topa kal. 75 mm. sa 110 granata, jedan ispravan tenk sa t. mitraljezom u istom, 122 puške, 6 p. mitraljeza i 3. t. mitraljeza bez onih u tenku, 5 talijanskih pištolja, 4 signalna pištolja, jedna talij. strojnica, oko 300.000 metaka za puške, p. mitraljeze i teš. mitraljeze talijanske, 1.500 ručnih bombi, 1.600 signalnih metaka, 310 metaka za pištolje talijanske kal. 7 mm, 80 bomba za mali bacač, 7 kamiona, jedan luksuzni automobil, 7 motocikla, te vojničke spremne i to: 315 ćebadi, 120 hlača, 105 gaća, 35 šinjela, 125 bluza, 85 ranaca, 80 pari čarapa, 130 vreća, 10 pari rukavica, 80 košulja, 70 maja, 120 pari čizama i cokula, 160 šatorskih krila, 24 konja, 80 sedala, 120 pari donova, 400 litara benzina, jedan sanduk sapuna, 13 sanduka konzervi, 8 sanduka cvibaka, 5 sanduka sanitetskog materijala, 3 sanduka dinamita, jedan sanduk kovačkog alata, 2 sanduka šusterskog alata, 15 džakova mekinja, 2 džaka makarona, jedan džak riže, jedna poljska radio stanica, 9 brdskih kuhinja, jedna pukovska zastava, pukovska kancelarija i ostalih sitnili stvari.

Na našoj strani bila su 4 mrtva i 14 ranjenih drugova.

Na neprijateljskoj strani bilo je mrtvih oko 100 vojnika i »8 konja. Zarobljena su 32 živa neprijateljska vojnika, dočim "roj ranjenih neprijateljskih vojnika nam nije poznat.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

v- d. politkoma

P.⁸ Babić

Komandant

Mićun Šakić

godine. Umro od ttfusa u toku Četvrte neprijateljske oifanzive, 1943

Petar

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 22 I I STOPADA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGO- SLAVIJE O TALIJANSKOJ OFANZIVI NA KORDUN I BOV- BAMA PRVE I DRUGE NOU BRIGADE KOD VELJUNA I PERJASICE¹

STAB I. OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Br. SI. u 10 h
22-X-1942

VRHOVNOM ŠTABU N. O. P i D. V. JUGOSLAVIJE

Vaše naređenje od 20. X o. g. primili smo 22. ov. mj. u noći. Brigade koje su trebale biti upućene pravcem koji je bio naređen, do sada nisu mogle tamo stići iz slijedećih razloga:

Jake talijanske snage² bile su skoncentrisane u Kuli,³ Ličkom Osiku odakle su pokušali prodor prema oslobođenom dijelu Like, ali momentalno nisu kretali dalje, već se njihova aktivnost svela na to, da gađaju artiljerijom i mino-bacacima. Stalno su se prebacivali s jednog mjesta na drugo tako, da se njihova namjera nije mogla doznati. Zbog toga je naša IX Brigada morala da je zadrži izvjesno vrijeme da bi spriječila njihovo napredovanje prema oslobođenom dijelu Like.

Pre nego što smo dobili naređenje za upućivanje brigada na taj sektor, I i II naša Brigada već su bile prebačene na Kordun, radi većih kombinovanih operacija koje su vam sigurno poznate.⁴ Međutim čim su brigade tamo prešle jake talijanske snage (dve divizije)⁵ napale su na oslobođeni dio Korduna iz

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2968.

² Divizija »Granatieri di Sardegna«

³ Široka Kula

⁴ O ovim kombinovanim operacijama vidi dok. br. 66, 69, 76 i 78. ^{^J}

• U ovom napadu na Kordun učestvovali su dijelovi Prve brze divizije i divizije »Lombardia«. Ove talijanske jedinice palile su i pljačkale sva partizanska sela duž ceste Karlovac—Perjaslca. U ^{ts}rijskom dnevniku Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« kaže se o tome sljedeće: »Postojeća naselja u zoni sravnjena [^]zemljom, a stoka, koje je bilo u znatnom broju, zaplijenjena mjera je primijenjena pošto je utvrđeno potpuno saučesništvo stan [^]ništva sa partizanima«.

Karlovcu, Ogulina i Plaškog. Uspjelo im je popaliti nekoliko sela i pljačkali su sve do čega su mogli doći. Naša I i II Brigada sačekale su neprijatelja kod Veljuna i Perjasice,⁰ gdje fe je razvila velika bitka, koja još i danas traje. O ishodu ove borbe nemamo ovdje u Štabu zvaničnih izvještaja. Kuriri koji dolaze javljaju o našim velikim uspjesima. Sigurno se znade da je zarobljeno nekoliko topova, brdskih i poljskih sa mnogo municije, nekoliko tenkova je uništeno, a za jedan znamo sigurno da se nalazi u našim rukama ispravan. Zarobljeno je mnogo talijanskih vojnika i oficira, a veliki broj ima ih pobijenih. Zaplijenjena je ogromna količina municije, oko 10 kamiona i motocikla.

Iz tih razloga nije se mogla uputiti naša II Brigada na sektor oko Srba, kako je to bilo predviđeno.

Komandant,⁷ komesar⁸ i njihovi zamjenici⁹ nalaze se na položaju na Kordunu.

Ovaj izvještaj o borbi sa Talijanima na Kordunu nemojte publikovati, dok se ne pošalje zvanični izvještaj.

Naša IX Brigada još prije, nego što je primljeno naređenje od 20. X. krenula je prema Popini. Ukoliko bi vam bilo zgodnije izdajte im sami daljnja naređenja za rad. Uostalom i mi ćemo im ovoga časa slati naređenje u duhu određene trase.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

V. d. načelnika Štaba
Jovo Lončar

¹⁰ IX Ličkoj brigadi naredio sam da djeluje pravcem: Plavno—Bender, s tim da delom snaga zapriječi put sjeverno **od Golubića**.

Arso

* Vidi dok. br. 67.

Srećko Manola

1 Duro Kladarin

kom<ssaT>^{tar} KleUt

(zamjenik komandanta) i Šušnjar Janko (zamjenik

" Ovaj dio dopisan je mastilom.

ZAPOVIJEST ŠTABA PETE NO BRIGADE OD 22 USTO PADA 1942 GOD. ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPO RIŠTE GLINU¹

Z A P O V I J E S T

Komandanta V Partizanske brigade Hrvatske

Sekcija Petrinja razmer: 1 : 100.000

Prema podacima naše obavještajne službe neprijatelj² se nalazi u Glini⁸ u jačini od 650 vojnika, naoružan sa 4 topa, 4 teška i 8 lakih bacača mina, mitraljezima, puškomitraljezima i karabinima. Nadalje neprijatelj je zaposjeo cestu Glina—Petrinja sa posadama u selima: Prekopa, Kihalac, **Ma-**rinbrod, Graberje, Perkovića Brdo, Gora i Župić, osim toga neprijatelj se nalazi na sektoru od [N.] Selišta do Cepeliša, zatim u Hrastovici, na brdu Paljevka (kota 310) i Čuntiću. Po jednim podacima na sektoru Hrastovica—želj. stanica Petrinja—Češko Selo nalaze se oko dvije satnije neprijatelja, **na** koti 310 jedna ojačana satnija a u Čuntiću 50 žandara. Međutim po novim podacima izgleda da u Hrastovici ima više neprijatelja nego je navedeno i da tu imaju tri tenka, topova i bacača, a u Čuntiću da ima neprijatelja u jačini do jedne bojne. Neprijatelj je iz Čuntića zauzeo već tokom današnjeg dana brdo »Glavicu« i nije nam poznato da li će prenoćiti na tom položaju. U Topuskom ima 700—800 neprijateljskih vojnika, u Maji 10 žandara, u Crnom Lugu u vaktarnici 30 vojnika, u selu Nogićima kod Ravnorašća oko 100 vojnika.

Zadatak Grupe brigada jeste zauzeće mjesta Glina.

Prva Udarne partizanska brigada ojačana sa dva teška bacača i protutenkovskim mitraljezom i dva bataljona VII Brigade imaju zadatak zauzimanje mjesta Glina i s jednim bataljonom osiguranje prema Prekopi.

Jedan bataljon VII Brigade vrši osiguranje prema Topuskom.

VIII Partizanska brigada likvidira neprijateljska uporišta kod Graberja i Perkovića Brda i štiti naše snage kod Gline od neprijateljskog nadiranja cestom iz Dvora i šumom iz Gora preko Luščana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta pod br. 4/1, k. 831.

* Ustaše, žandari i domobrani

⁸ Vidi dok. br. 66, 75 i 78.

Naša V Partizanska brigada osigurava naše snage kod Gline od neprijateljskog nadiranja iz pravca Hrastovica, Čeliš. k o t a 310, Čuntića, a eventualno i Glavice ukoliko neprijatelj zanoći na tom položaju. Ovaj zadatak ima se izvršiti sa dva bataljona dok se jedan stavlja na raspolaganje Operativnom štabu Grupe brigada kao rezerva. Ujedno je naš zadatak prekopavanje ceste Hrastovica—Vlahović, ceste kod Kraljevčana i puta Križ—Pecki.

U svrhu izvršenja toga zadatka

NAREĐUJEMO:

Da 1 bataljon postavi zasjedu sa jednom četom na put u Križ—Pecki i to kod Javora i Peckog Gaja. sa jednom četom sjeverno od Gornje Bačuge prema Jezeru, sa jednom četom zapadno prema cesti Hrastovica—raskršće ceste Hrastovica—Donja Bačuga—Kraljevčani i to na koti 294 i dalje na sjever.

Da Treći bataljon postavi zasjedu prema neprijatelju prema Čuntiću i to od stanice Kraljevčani prema selu Prnjavor, držače pod kontrolom i samo raskršće ceste Hrastovica—Donja Bačuga—Kraljevčani, u jačini od jedne čete, a sa jednom četom zasjedu između Prnjavora i Dragotinaca a ispod Glavice držače pod kontrolom i cestu od raskršća prema Kraljevčanima. Jedna četa Trećeg bataljona nalaziće se u rezervi kod Operativnog štaba. U slučaju da neprijatelj zanoći na Glavici onda će Treći bataljon zauzeti slijedeći raspored: jedna četa kod Grabovca. jedna kod Šušnjare prema crkvi Sv. Lazar, a jedna u Donjoj Bačugi kod crkve Sv. Stevana, sa zadatkom da spriječe nadiranje neprijatelja od Čuntića i Glavice u pravcu Gline. U svrhu ispitivanja neprijateljskog položaja i ustanovljenja da li se isti nalazi na Glavici hitno će komandant⁴ III bataljona isturiti izviđačke patrole koje će kontrolisati da li se sada neprijatelj nalazi na Glavici i da li je tamo zanoćio. ⁰ rezultatu izviđanja hitno izvijestiti ovaj Stab.

^{vj} Da se Drugi bataljon stavi na raspolaganje Operativnom štabu Grupe brigada. Komandant⁵ tog bataljona javiće se komandantu¹ Operativnog štaba tačno u 24 časa ove noći kod crkve u Majskim Poljanama, sa čitavim bataljonom.

„ komandir⁷ Mitraljeske čete dodijeli tri mitraljeska oje jenja Prvom a tri Trećem bataljonu koje će komandanti Dataljona razdijeliti po jedno svakoj četi.

| Jovo Tomašević
, Pero Rkman
Ivan Gošnjak
Miloš Bakić

Komandir Omladinske čete staviće odmah na raspolaganje Pionirski vod trećoj četi Prvog bataljona, koji će pod kontrolom komandira⁸ te čete temeljito prekopati put Križ—Pecki prema vodovodu.

Oficir pri štabu Brigade drug Kreča⁹ organizovaće mobilisanje ljudstva i alata u zajednici sa komandantom I područnog bataljona i pripremiti te kontrolisati temeljito prekopavanje ceste između želj. stanice Kraljevčani i Donje Bačuge, te ceste kod Kraljevčana.

Dodjeljujemo komandantu¹⁰ Prvog bataljona tri benzinske flaše kao borbena sredstvo protiv tenka.

Sve snage na osiguranjima dobro će se utvrditi i maskirati.

Vodnik¹¹ voda za vezu organizovaće signalnu vezu sa VIII Brigadom po naređenju našeg Operativnog štaba.

Vodnik iz Prvog terenskog bataljona Janko Prečanica organizovaće vezu sa Operativnim štabom Grupe brigada i naši[m] Štabom pomoću relejnih stanica sa relejima konjanicima.

Evakuacija zarobljenika i plijena u selo Klasnić. Dioba plijena vršiće se ravnomjerno od strane Operativnog štaba **po** brigadama, a poslije borbe. Sav zaplijenjeni materijal što hitnije prebaciti u mjesto evakuacije.

Sanitetsko brigadno previjalište nalaziće se u selu Donja Bačuga kod kuće druga Dušana Matijaševića. Brigadnom previjalištu stavlja se na raspolaganje ostatak rezervne Omladinske čete koji se mora nalaziti kod iste kuće u Donjoj Bačugi.

Evakuacija ranjenika u Trnovac i Brestik.

Znaci raspoznavanja Karlovac—Kubura.

Ugovoreni znaci: dva puta udar dlana o dlan, a odgovor jedan udar dlanom.

Početak napada u noći 22 na 23 ov. mj. tačno u 24 časa. U to vrijeme sve naše jedinice moraju biti na položaju.

Cim štabovi bataljona stignu na mjesta odakle će rukovoditi borbom neka upute kurira u štab Brigade sa **izvještajem**. Štabovi bataljona slaće izvještaje inače svaka dva sata, a u slučaju borbe i po potrebi Češće.

Operativni štab Grupe brigada nalaziće se u Majskim Poljanimama.

Operativni štab naše Brigade nalaziće se u Donjoj Bačugi kod crkve Sv. Stevan.

• .Tovo Relić

⁸ Petar Kreča. Umro poslije rata.

⁹ Milić Pajić

¹¹ Vaso Vukdragović

Povlačenje **naših** snaga po pismenom naređenju Operativnog štaba **Brigade.**

M.O.1 zamjenik Operativni oficir Brigade drug Simo Mikagić.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODUI

Politkomesar

M.^{IS} Sumonja

Komandant

Oreščanin¹³

Dostavljeno: Operativnom štabu Grupe brigada i štabu I Oper zone

Štabu 1, 2 i 3 bataljona

Komandiru Mitraljeske i Omladinske čete

Štabu VIII Partizanske brigade

BR. 70

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA POLITIČKOG KOMESARA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 23 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O FORMIRANJU KALNIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA¹

23.X. 1942"

GLAVNOM ŠTABU NARODNO OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Dragi drugovi!

Kao što je bilo stavljeno u zadatak Štabu II Oper, zone, da formira jednu čet, koja treba da krene u pravcu Ivanšćice u Zagorje, a nakon toga da produži put prema Kalniku, ta je odmah nakon našeg dolaska u Zumberak formirana.³

Miloš
' Bogdan

Istn. i original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
"O" instituta pod br. 14/1a, k. 102 B.

odreda Hrvat-k'se na datum kad je ^i^taJ u Glavni štab NOP

* Vidi dok. br. 33.

O tome ste vjerovatno dobili obavijest od komandanta naše Zone.⁴ Ista se je četa uspješno prebacila 9. o. mj. preko Save u Zagorje. Sa tom četom pošao je drug Strok.⁵ Ona je već imala 1 nekoliko okršaja sa neprijateljem. No kakav je bio **rezultat** borbi još mi nije poznato, jer operativni izvještaj od druga Štroka nismo primili. Čuje se jedino to da se je vodila oštra borba kod Marije Bistrice i da partizani nisu imali nikakvih gubitaka. Također su vodili borbu kod Bedekovčine i krenuli prema Kalniku.

Istovremeno kad su se partizani prebacili u Zagorje, izvršila je jedna borbena grupa akciju na pruzi kod Vel. Trgovišta. Razrušena je pruga, a naletio je jedan voz. Razbijena je lokomotiva i 6 vagona. Ova grupa izvela je tu akciju zbog toga da pomogne partizanima, jer su protiv njih kretale veće neprijateljske snage, a grupa je htjela da skrene neprijatelja u drugom smjeru. Ona je u tome momentalno i uspjela. Ne znam da li ste primili izvještaj o tome [od] Štaba, tj. komesara i komandanta naše Zone.

Ovih dana prebacuju se dva manja bataljona iz Bilo Gore u Zagorje na Kalnik. Ja sam primio njihove dopise od 9. o. mj. iz kojih se vidi, da je Štab III Operativne zone formirao dva bataljona u čiji je sastav ušla i Proleterska četa Banije. Po Štabu III Zone formiran je Kalnički odred sa privremenim Operativnim Štabom. Mislim da ste o tome obaviješteni preko vašeg oficira, druga Bulata,⁶ jer izgleda da je on sudjelovao kod formiranja tog Odreda. Iz pisama koje sam primio od štaba Kalničkog bataljona vidi se da Bilogorski bataljon nije bio upoznat sa Vašom naredbom od 22. IX. o. g. o formiranju Kalničkog bataljona. Za komandanta Operativnog štaba Kalničkog odreda postavljen je od Štaba III Zone drug Mato Jerković, dotadanji komandant V Banijskog bataljona, a za politkomesara drug Horvat Josip. Ovaj je štab izdao naredbu o formiranju štaba bataljona. Ti su štabovi privremeni do potvrde naredbe Štaba Kalničkog odreda od strane Štaba II Zone. Mislim da naš Štab o tome ne zna ništa, pa Vas on vjerovatno nije mogao o tome obavijestiti, te sam smatrao za potrebno da Vas sam obavijestim, da budete upoznati sa stvarima.

Prilikom naših razgovora u G. Š.-u mi smo razgovarali da Kalnički bataljon koji se je trebao formirati, u perspektivipre-raste u odred. Već smo tada razgovarali da dolazi u obzir za komandanta Odreda drug Štrok, a za politkomesara drug Hor-

⁴ Narodni heroj Franjo Ogulinac-Seljo

⁵ **Izidor Strok**

⁶ Rade Bulat

СТАВРОПОЛЬСКОЕ ОБЛАСТНОЕ ПАРТИЗАНСКОЕ ОТЕЧЕСТВЕННОЕ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ

dead drop off

Kao što je bilo i u slučaju uhapšenik Stano H. Oper. Bono, da formira
 ekipu koja će tražiti i krenu u pravcu izlaska u Zagreb, a nakon toga
 da prediđu kod predstojnika, a je čista odmah nakon napada dolazila u ~~komandni~~
 komandni postroj. U ovom slučaju vidljivost dobili obavijest od komandanta
 da je ekipa koja je bila upućena prebivalište, a. d. d. prebivalište u Zagrebu
 da je ekipa posloj u drugu stranu, ona se već nalazi u nekoliko staza
 u samoposlavlju. U ovom slučaju je bio rezultat borbi još ni je poznato,
 jer neprijatelji izlaska, od druga. Turci namo prihiti. U ovom slučaju
 da je ekipa koja je bila upućena kod Turke izlaska. U komandni postroj
 da je ekipa koja je bila upućena kod Turke izlaska. U komandni postroj
 da je ekipa koja je bila upućena kod Turke izlaska. U komandni postroj

[illegible]

Većina naša pobornika su dva mlađa bataljona iz Bilo-pore u Zagorju. Na samom početku primio njihova dopis od T. c.m.j. iz kojih se vidi da je Stab III, u stvari, iz Zene formirao dva bataljona u Bili. Je naravno, jedan bataljona Zena-Banija, te Staba III. Zene formiran je Kaniški bataljon od pripremanja operativni Stabom. Milica da ate o tome obavještati preko nekog oficira, drugu putati, jer izgleda da je on ujedinišao kod formiranja drug oficira, iz grana koje smo primio od Staba Kaniškog bataljona vidi se, da u Bilo-pore u bataljon, nije bio upućen sa Vasom naredbom Staba III. Zene, o formiranju Kaniškog bataljona. Za komandanta Operativnog Staba Kaniškog Odrada, postavljen je od Staba III. Zene, drug Stab u Bilo-pore, koji je komandant V. Kaniškog bataljona, a za političeskara drug Kurvan, koji je od Staba III Zene naredbom i formiranju Stabova bataljona, a u Bilo-pore pripremanje o potvrdi naredbe Staba Kaniškog Odrada od Staba III. Zene. Milica se naš Stab o tome dužna ništa, pa Vas u Bilo-pore, ništa ništa o tome obavještati, to smo smatrali za potrebno da vas mi obavještati, da budete upućeni na stvaranje.

[illegible][illegible]

S. T. - 1. 5.

Dr. Schmitt

vat. No sada je stvar druga, pa vi obavijestite o definitivnom postavljanju Štaba Kalničkog odreda, Stab II Zone. Operativni Stab Kalničkog odreda po njegovom pisanju se sam smatra privremenim dok ne potvrdi Stab II Zone naredbu Štaba III Zone.

Narod je partizane u Zagorju dobro primio. No imade mjestu **gdje ljudi bježe** od straha — Šta će biti ako ustaše saznaju da se u **njihovom** selu nalaze partizani. Dakle, ljudi se boje ustaša. U Varaždinskoj okolini formirali su Varaždinci jednu grupu od 30 **ljudi** za-partizane. Ovi sli ljudi naoružani sa karabinima **i jednim** puškomitraljezom. To su uglavnom njihovi ostaci **od** proljeća. Ja sam im poručio da smjesti te drugove predaju partizanskim štabovima na Kalniku, jer se drug Strok sa svojom četom (danas) vjerojatno nalazi na Kalniku. A možda se tamo **nalazi** i Štab Odreda, jer su se prekjučer — 21. o. mj. i oni **prebacivali** prema Kalniku. Putovanje u Koprivnicu iz Zagreba **je** obustavljeno. To znači da se naše snage nalaze u tamošnjoj okolini. Sa mobilizacijom izgleda prilično dobro. Ona se već **vrši** po Zagorju za partizane.

Drugarski pozdrav!

S, F. — S N.

M⁷ Bclinić

† Marko

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 23. LI
STOPADA 1942. GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O TALIJANSKOJ OFANZIVI NA PODRUČJU
GORSKOG KOTARA I O AKCIJAMA JEDINICA PETE ZONE
U PERIODU KOLOVOZ—LISTOPAD¹

ŠTAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
Dne 23. X. 1942

30. X. 1942²

KOMANDANTU NARODNO OSLOBODILAČKE PARTIZAN-
SKE VOJSKE HRVATSKE

Vojnička situacija na terenu V Zone razvija se u cilju sređivanja prilika poslije neprijateljske ofanzive.³ Na pojedinim sektorima kao u Gorskom Kotaru neprijatelj tamo i tamo još uvijek je aktivan. U svim primorskim garnizonima neprijatelj je smanjio svoje posade, a na liniji Ogulin—Sušak naoružava i mobilše kako Srbe četnike tako i Hrvate za Pavelićevu vojsku. Zasada nam pretstavlja to najopasniji front od neprijatelja utoliko više što u ovim mjestima od linije Žuta Lokva—Brinje pa do Babinog Potoka su četnici vrlo jaki tj. naoružano je sve što može nositi pušku. Na slobodnom teritoriju uređenje pozadine postavlja se kao najvažnije pitanje, a u terenu neoslobodenom, pitanje civila je isto tako važno pitanje.

16. IX. otpočela je neprijateljska ofanziva na oslobođeni teritorij kao i na cijeli teritorij bataljona »Matije Gubca« Jačina neprijateljskih snaga bila je preko dvije divizije.⁴ Pravac iz kog je neprijatelj nadirao je slijedeći: Ogulin—Bjelsko—Jasenak—Stalak gdje se cijepa u dvije kolone Vodice—Breze.

Pravac Munjava—Josipdol—Zagorje—Brezno—Jasenak u jačini dva bataljona.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 35—2, k. 102 B.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske.

³ O toj talijanskoj ofanzivi, u kojoj su učestvovali četnici i ustase, vidi tom V, knj. 7, dok. br. 99.

⁴ Učestvovala su tri talijanske divizije: Re*, »Lombardia-Granatieri di Sardegna*. Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 99.

Pravcem Plašci—Kunić [Selo]—Modruš—Brezno—Drežnica-

Pravcem Modruš—Zrnići—Drežnica, Modruš—Razvala—**jezerane**—Nikolići—Drežnica u jačini od jednog puka pješadije i jednog divizionu poljske artiljerije.

Pravcem Brinje—Lučani—Skalići, dok drugim pravcem grinje—Vodoteč—Tužević i jedan bataljon Brinje—Bukovlje—Gostovo Polje—Skalići i od Krivog Puta pokazalo se oko dvije stotine **ustaša** koji nisu pokazivali naročitu aktivnost. Velike kolone **išle** su od Mrkoplja i Begovog Razdolja preko Bijeje Lasice za Jasenak, od Gomirja preko Kleka za Musulinski Potok **išle su snage** jednog bataljona. Od Mrkoplja **išle su** velike snage **preko** Viševice u pravcu Primorja, iz Fužina i Liča **kretale su se** snage u jačini od dva bataljona u pravcu Primorja.⁵ Sa svih **pravaca** okupatorske trupe bile su predvođene četnicima i **ustašama**, čak u Mrkoplju četnički i ustaški oficiri zajedno su lumpovali cijelu noć prije početka ofanzive.

Kako u posebnim izvještajima⁶ dali smo vam dosta detaljne podatke, to ćemo sada samo osvrnuti se na neke stvari.

Kao iskustva stečena *iz* ove ofanzive bila bi slijedeća: Da se neprijatelj kretao stazama i šumskim putevima u jačim formacijama **pa** i streljačkim strojevima. Na pravcima gdje su bile postavljane zasljeđe nije se nikada pojavljivao. Cesto puta propuštao je **naše** patrole i čekao jače snage. Na vatru naših **patrola često** puta nije otvarao vatru. Sume koje vodiči nisu poznavali okupator je prošao samo pojedinim pravcima, gdje se je **nadao** ili je bio obaviješten, da se je sklonilo civilno pučanstvo ili je znao da se nalaze vojničke ustanove.

Za vrijeme ofanzive na teritoriju I Odreda nalazili su se **I, II i III** bataljon I Odreda. Već prvih dana bataljon »Matije Gubca« **pretrpio** je gubitke. Cio minerski vod od 15 drugova koji je **toliko** dugo vremena zadavao neprijatelju na pruzi udarce **bio** je opkoljen i uništen. Poginulo je 10 drugova i propalo **njihovo** oružje. Također ubili su jednom prilikom 8 partizana **bez** oružja. Najmanje 10 civila poginulo je van ovoga broja. **Iz** bataljona se je predalo neprijatelju oko 15 naoružanih **partizana**. Izbjeglice iz Mrkoplja i Ravne Gore većina djece **t zena kao i** jedan broj ljudi sa dva odbornika predali su se **neprijatelju**. Osnovni uzrok te predaje bila je glad. Preostale **snage sa toga** terena kao i bataljon »Matije Gubca« i dio snaga udarnih bataljona koje nisu pošle na Kordun, bile su prebačene **na** teritorij II Odreda u cilju izbjegavanja opkoljavanja i

* Vidi tom V, knj. 7. dok. br. 99.
Vidi dok. br. 12 i 85.

uništenja. Istovremeno sa tim napadima neprijatelja na taj bataljon bio je napadnut i spaljen Stab zone. Osoblju se uspjelo spasiti, kao i cijeli materijal.

Za vrijeme nadiranja neprijatelja na oslobođeni teritorij Drežnice i Brinjskog kotara u prva četiri dana, bataljon Marka Trbovića^{*} i »Ljubice Gerovac« davali su uspješnu odbranu i zadržavajući prodor nekoliko dana sve do onoga momenta dok bataljon⁷ nije bio opkoljen na Breznom i pocijepao se u nekoliko grupa. Poslije toga bataljon nije bilo moguće prikupiti sve do završetka ofanzive. Poslije njegovog prikupljanja konstatirano je da fali 35 partizana, koji su većim dijelom dezertirali neprijatelju, ali ne svi sa oružjem. Istragom je utvrđeno, da glavnu krivicu snosi politički komesar⁸ i zamjenik polit, komesara" bataljona koji se nisu snašli u ovoj teškoj situaciji te su dozvolili da je ta grupa omladinaca raspršila se i otišla svojim kućama odakle su se predali sa svojim familijama Talijanima. Karakteristično je da svi ti dezerteri odvojili su se od grupe partizana, koji su bili uz polit, komesara i zamjenika polit, komesara, dok ona grupa koja se nalazila sa komandantom bataljona¹⁰ i sa komandantom čete Borom¹¹ ostala je u cjelosti. Da su komesar bataljona i njegov zamjenik pokazali više odlučnosti, to se ne bi ni dogodilo, međutim sa njihovim odobrenjem partizani su odlazili svojim familijama. Komesar bataljona i njegov zamjenik lišeni su činova i upućeni kao partizani u jedinicu. Iz bataljona »Ljubice Gerovac« bila su dva dezertera. Poslije prodora i paljenja Drežnice i cijelog slobodnog teritorija oba bataljona su prebačena u zaleđe neprijatelja. Za vrijeme ofanzive bataljon »Marka Trbovića« na više mjesta je dočekao neprijatelja i tukao ga. Prvi dan neprijateljskog nadiranja, jedna desetina iz bataljona »Marka Trbovića* dočekala je jednu kolonu koja je dolazila iz Modruša i potjerala ju nazad, u Modruš. U jednom napadu Talijana koji su već bili došli do potoka, Talijani su imali 30 mrtvih i toga dana nisu nikud dalje kretali.

U Zagorju je bio dočekan neprijatelj sa četom kojom je rukovodio drug Boro i neprijatelj je imao 32 mrtva i 10 mla.

U borbi kod Breznog Talijani su imali 20 mrtvih i ranjenih, dok mi smo imali jednog mrtvog i dva ranjena.

* »Marko Trbović«

" Tomo Mavrić. Poginuo 1943 godine.

• Nikola Trbović. Kao ranjenik (ranjen 19 siječnja 1943 u borbi kod Veljuna) nestao u toku Četvrte neprijateljske ofan-
zive, 1943 godine.

¹⁰ Miloš Ivošević

¹¹ Boro Suša

Bataljon »Ljubice Gerovac« za cijelo vrijeme ofanzive držao se vrlo dobro. Kod sela Lučana bili su dočekani Talijanci i nanosili im gubici od 20 mrtvih i ranjenih. U jednom sukobu kod Tuževića Talijani su imali 30 mrtvih i ranjenih. Kod Skalića neprijatelj je imao 20 mrtvih i ranjenih, a 26. bataljon je bio prebačen u polede neprijatelju.

Da bi se pomoglo I Odredu sve snage II Odreda, kao i bataljon »Matije Gubca« bile su bačene u akcije u Gorskom Kotaru, gdje je napravljeno nekoliko vrlo uspješnih akcija na pruži, tako i jedna akcija na Talijane kod Broda na Kupi gdje je ubijeno 150 fašista i zaplijenjeno oružja.¹² Tako kod Srp. Moravica bio je survan jedan neprijateljski transportni vlak u kome je bilo više mrtvih i ranjenih.¹³ Između Liča i Fužina survan je još jedan neprijateljski vlak.¹¹ Poslije toga neprijatelj je počeo povlačiti izvjestan dio snaga i otpočeo sa jačim ofanzivnim pothvatima u Gorskom Kotaru i u dolini rijeke Kupe.

Borbe i akcije prije ofanzive i za vrijeme ofanzive.

II Odred.

31. VIII. Crne košulje napale su na radnu¹⁰ četu II bataljona. Tom prilikom poginulo je 7 drugova, čiji su lješevi nađeni kod logora, dok za 10 ne zna se šta je. Tom prilikom propalo je 5 pušaka.
31. VIII. Talijani su napali na još dva civilna logora i zarobili još oko 120 osoba.
2. IX. Partizani su dočekali Talijane na putu između Tršća i Čabra i ubili 15 talijanskih vojnika i jednog oficira.
9. IX. Partizani su bacili nekoliko benzinskih flaša na jedan vlak i zapalili 3 vagona.
- U. IX. Udarni bataljon izvršio je akciju na centralu u Zelenom Viru. Centrala Zeleni Vir je potpuno uništena, tako da je cio Gorski Kotar ostao bez svjetla, a Delnice i bez vode. Zarobljeno je 20 domobranaca, 25 pušaka mauzer, 2 p. mitraljeza zbrojovka, 2.500 metaka i razne druge spreme.
4. IX. Na Lujzijani partizani su dočekali iz zasjede jedan^{ka} mion sa Talijanima. Ubijeno je 25 milicionera.

* Vidi dok. br. 12.

određi akciju su izvršili, 24 rujna 1942 godine, borci iz Drugog NOP aredH Pete operativne zone.

Gube, jU 36 izVraio 19 listopada 1942 godine, bataljon »Matija

Omaška. Treba: jednu.

- Istog dana napadnuti su Talijani kod Sušica, koji su došli da sijeku drva. Ubijeno je 10 do 15 Talijana.
13. IX. Kod jednog bunkera na željezničkoj pruzi ubijeno je 7 Talijana, ali oružje nije bilo moguće spasiti.
 16. IX. Snage II Odreda izvršile su napad na Brod Moravice, na žandare i financiste. Borba je trajala dva sata, ali uslijed jakog pojačanja koje je neprijatelj bacio iz Delnica i Srp. Moravica, moralo se odstupiti bez uspjeha. Tom prilikom u samom mjestu izgorilo je 6 zgrada. Sama zgrada u kojoj su bili žandari bila je paljena tri puta, ali svaki put je bila ugašena od posade iznutra. U ovoj akciji gubici bili su dva mrtva. Među njima operativni oficir Udarnog bataljona Kastelić Rudolf. Jedan partizan je teže ranjen, dok su trojica lakše ranjena.
 29. IX. Izvršena je zasjeda na talijansku kolonu koja je kretala iz Delnica ka Brodu na Kupi. U zasjedi su bila tri bataljona i to Udarni bataljon II Odreda i ostala dva bataljona¹⁸ koja su držala bočno osiguranje. Na bojištu je ostalo 150 mrtvih Talijana, među njima 7 oficira i jedan major, dok su 4 neprijateljska vojnika zarobljena. Zaplijenjeno je svega 5 p. mitraljeza, 50 pušaka, 3 do 4 hiljade puščanih metaka, oko 60 komada bombi, nekoliko rezervnih mitraljeskih cijevi, više šinjela i više ratne spremne. Na našoj strani poginuo je jedan drug.
 24. IX. Kod Srp. Moravica survan je jedan transportni vlak, razbijena je lokomotiva i više vagona, broj mrtvih je nepoznat, saobraćaj je stajao nekoliko dana.

I Odred.

Za vrijeme skoro čitave ofanzive dva Udarne bataljona I Odreda nalazila su se u akcijama na Kordunu. Oba bataljona učestvovala su u akciji na Blagaj.¹⁹ U toj akciji uhvaćeno je 6 p. mitraljeza i 60 pušaka i ostali ratni materijal, koji je podijeljen sa Kordunaškim bataljonom. Naši gubici su dva mrtva i tri ranjena.

Poslije te akcije I i II Udarni bataljon upućeni su zajedno sa Proleterskim bataljonom da izvedu akciju na Siću. Međutim neprijatelj je pobjegao. I bataljon je ipak došao u kontakt sa neprijateljem, gdje se je razvila borba,

prvi j Treći bataljon Drugog NOP odreda Pete operativne
 " Napad na ustaško-domobranske snage u s. Blagaj izvršni s •

13 rujna 1942 godine, tri bataljona Drugog kordunaškog NOP
 dva udarna bataljona Prvog NOP odreda Pete operativne 7-one
 proleterski bataljon Hrvatske.

ali je neprijatelj pobjegao u paničnom bijegu. Naši partizani zaplijenili su 4.500 metaka, 10 komada čebadi, 25 bombi za bacač, a u toku borbe ubijen je jedan ustaša i tri domobrana zarobljena. U toku toga dana neprijatelj je više puta bombardovao položaje našeg bataljona. Mi smo imali tri ranjena.

- 2' IX. Udarни bataljon učestvovao je u napadu na Donje Dubrave. Akcija nije uspjela, naši gubici bili su dva mrtva i 4 ranjena. Jedna četa koja je napadala na vaktarnu uspjela je da ju zapali ubivši dvojicu ustaša i zaplijenivši razne spreme. Pri tom napadu bataljon je imao još tri ranjena.

18. IX. Na mostu kod Mrežnice prema Generalskom Stolu zarobljena su dva domobranca te zaplijenjeno dvije puške i 300 metaka.

18. IX. Kod Duge Rese naši partizani zaplijenili su 40 komada svinja, vlasništvo tvornice u pomenutom mjestu.

Poslije svih tih akcija oba bataljona poslije dugog marša vratili su se na naš teritorij i izveli jednu uspješnu akciju.

28. IX. izvršena je akcija na neprijateljske posade Tisovac, gdje je bilo 200 Talijana, Josipovac 150 Talijana. Između Josipovca i Tisovca 150 Talijana. Plan akcije bio je da se bez vatre privuče na najmanje moguće otstojanje i izvrši juriš. Raspored snaga bio je: 1 č. I Udarноg bataljona imala je zadatak napasti posadu u Tisovcu. Jedna četa II Udarноg bataljona napasti posadu između Tisovca i Josipovca, a jedna četa iz II Udarноg bataljona na posadu Josipovac, dok druge snage bile su upotrebljene za bočna osiguranja. Napad je počeo istovremeno na sve tri posade i uspjelo se potpuno iznenaditi neprijatelja. U borbi koja je trajala tri četvrt sata uspjelo je 1 č. I bataljona zauzeti sve bunkere, ubiti 40 Talijana zaplijeniti tri laka bacača, tri p. mitraljeza, 15 pušaka, 5.500 metaka, 16 čebadi, 14 Šatorskih krila, 4 pištolja i druge ratne spreme. 3 č. II Udarноg bataljona naišla je u jurišu na 20 bunkera, koji su bili poredani duž ceste i rubova šume, te je neprijatelju uspjelo da pobjegne. Ova četa zaplijenila je 1 teški mitraljez, 2 hiljade metaka, 3 puške i ostale ratne spreme. 1 č. II Udarноg bataljona naišla je pri jurišu na cijeli logor, koji za vrijeme izviđanja nije opažen, kao i na jednu bateriju topova. Taj logor bio je utvrđen sa 14 bunkera.

- ' T® Je u jurišu potpuno iznenadila neprijatelja i došla o samih topova. Međutim pred velikim brojem neprijatelja koji su se počeli i predavati, kod čete je nastalo ko-

lebarije radi toga što je komandir bio ranjen i neprijatelj je ponovno' zauzeo topove i otvorio jaku vatru iz topova. Partizani su opet stupili u juriš i opet zauzeli topove. Međutim uspjeh nije bio iskorišten uslijed pomanjkanja mogućnosti da se topovi izvuku i uslijed dolaska tenkova. Ta četa zaplijenila je jedan teški mitraljez, **jednu** količinu topovskih granata, nišanske sprave od topova, 7 pušaka, 3.500 metaka, dva dalekozora i ostale ratne spreme. U toku te borbe neprijatelj bojeći se da će izgubiti topove tukao je iz topova od Jasenačkog Potoka po svojim vlastitim snagama. Poslije 3/4 sata borbe bataljon se je povukao..! Udarni bataljon imao je 5 mrtvih, 3 teško **ranjena** i 4 lako ranjena. Prema kasnijim obavještenjima iz **Ogulina** Talijani su imali 180 mrtvih i 130 ranjenih.

U toku posljednje ofanzive napadnuta je četa kod Srp. Moravica. Tom prilikom ubijeno je 5 drugova partizana i neprijatelju je palo u ruke oko 10 pušaka.

24. IX. Za vrijeme ofanzive bataljon »Matije Gubca« stumbao je jedan neprijateljski vlak.

Od manjih akcija koje su se izvodile još prije ofanzive bataljon »Matije Gubca« izveo je nekoliko diverzantskih akcija na željezničkoj pruzi, tako je:

5. IX. razbijeno nekoliko šina na spojevima pomoću eksploziva, tako da je promet stajao dva dana. Istog dana na stanici Drivenik uništen je vodovodni šaht.
7. IX. uništeno je daljnjih 8 komada šinja na željezničkoj pruzi kod stanice Plaše, što je izazvalo zastoj prometa od nekoliko dana.

Na terenu V Zone formirana je I Udarne brigade.¹ Sve jedinice kao i sama Brigada nalaze se neposredno u akcijama i pred akcijama, o čemu će biti naknadno obaviješteno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

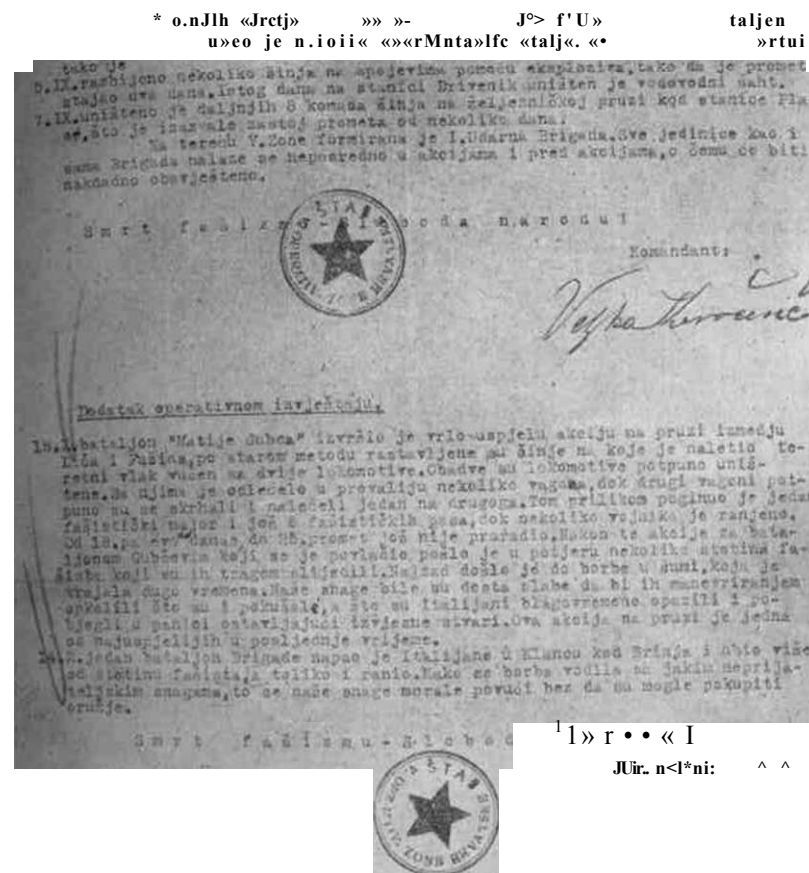
Komandant
Veljko Kovačević

Dodatak operativnom izvještaju

18. X. bataljon »Matije Gubca« izvršio je vrlo **uspjelu akciju** na pruzi između Liča i Fužina. po starom metodu postavljene su šinje na koje je naletio teretni vlak vučen

Prva NO brigada Pete operativne zone. Po numeraciji Glavni štaba NOP odreda Hrvatske — Šesta NO brigada.

T



Fotokopija Četvrte stranice dokumenta br. 71

dvije lokomotive. Obadvije su lokomotive potpuno uništene. Sa njima je odlećelo u provaliju nekoliko vagona, dok drugi vagoni potpuno su se skrhalili i nalećeli jedan na drugog. Tom prilikom poginuo je jedan fašistički major i još 6 fašističkih pasa, dok nekoliko vojnika je ranjeno. Od 18 pa evo da danas do 25 promet još nije proradio. Nakon te akcije za bataljonom Gubčevim koji se je povlačio pošlo je u potjeru nekoliko stotina fašista koji su ih tragom slijedili. Najzad došlo je do borbe u šumi, koja je trajala dugo vremena. Naše snage bile su dosta slabe da bi ih manevriranjem opkolili što su i pokušali, a što su Talijani blagovremeno opazili i pobjegli u panici ostavljajući izvjesne stvari. Ova akcija na pruži je jedna od najuspješnijih u posljednje vrijeme.

14. X. jedan bataljon Brigade¹⁶ napao je Talijane u Klancu kod Brinja i ubio više od stotinu fašista, a toliko i ranio. Kako se borba vodila sa jakim neprijateljskim snagama, to Isuj se naše snage morale povući bez da su mogle pokupiti oružje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komandant
Veljko Kovačević

BR. 72

OBAVJEŠTENJA ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE
OD 23 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU ČETVORTE CRNO-
GORSKE NOU BRIGADE O TALIJANSKO-USTASKOJ OFAN-
ZIVI NA PODRUČJU LIVNA¹

STAB

Stanje 23. X. u 10 časova.

IV. OPERATIVNE ZONE
N. O. P. i D. V. HRVATSKE

Br. služb.

dne 23/X 1942 g.

ŠTABU IV CRNOGORSKE BRIGADE

Situacija do ovog momenta na operativnom području ovoga
«aba je slijedeća:

" Treći bataljon Šeste NO brigade Hrvatske

Dokumenat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se
«nivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 22—6, k. 1490.

a). Neprijatelj je jutros rano preduzeo ofanzivu na svima pravcima koji vode ka Livnu." U toku su žestoke borbe. Naročito je jak pritisak neprijatelja na pravcu Šujica—Livno, kuda izgleda da je upravljeno i težište neprijateljskog napada prema Livnu. Sve naše jedinice koji brane pristupe ka Livnu angažovane su u borbu za odbranu pomenutih pravaca.

b). Prema izvještaju iz štaba III Proleterske brigade druga Jakića, danas 23. X. od 9 časova, izvjesne neprijateljske snagf¹ uspjele su se probiti od D. Vakufa preko sela Ljuše ka Podobziru i Pribeljci. Vjerovatno je da ove neprijateljske snage mogu upraviti svoje dejstvo, bilo preko Kneževića ka Šipovu, bilo u pravcu Krbljine Planine ka Glamoču. Zbog ovakove situacije na pravcu: selo Ljuša, selo Pribeljci, štab III Proleterske brigade naredio je štabu III Krajiškog odreda, da hitno rokira bataljon »Šolaja« koji je do sada bio kod Marića košara na pravcu Kupres—Glamoč, i da ga uputi ka selu Pribeljcima. Odlaskom bataljona »Šolaja« na novi zadatak odgoličen je pravac Kupres—Glamoč i na tom pravcu za sada nema nikog od naših snaga koje bi mogle parirati eventualni ispad iz Kupreškog Polja preko Krbljine ka Glamoču. Što se tiče Kupreškog bataljona on se nalazi na svojim ranijim položajima Blagaj—Semenovci, ali to je jedinica slabog kvaliteta i nije sposobna ma za kakav ozbiljniji rad. Vaš V Bataljon je upućen u pravcu Malovana, za zaštitu lijevog boka naših snaga, koje vode borbe prema Šujici i Livnu, kao i za zatvaranje pravca Malovan—Cincar.

Mi smo mišljenja, da Vi trebate od prvih pristiglih bataljona u selu Pribelju odmah uputiti jedan bataljon na Marića košare i Crni Vrh tj. na položaj gdje je bio bataljon »šolaja«, koji će na sebe preuzeti zadatak zatvaranje pravca Kupres—Glamoč. Treba imati u vidu da će ovaj bataljon na ovom zadatku biti privremeno, najkraće vrijeme, dok se malo ne rasvijetli situacija ka jugu, prema Livnu.

Svakako da ćemo nastojati, da se Vaša brigada angažuje skupno pod najpovoljnijim uslovima, te zato treba smatrati, da ovaj bataljon koji će biti upućen od Vaše strane kod Marića košara i Crnog Vrha, neposredno od sela Bajramovci, u stvari je jedno obezbeđenje i za Vašu brigadu sa toga pravca sa izviđačkom—zaštitničkom ulogom.

Vjerovatno je, obzirom na razvoj situacije prema Livnu, uzimajući u obzir, da je težište neprijateljskog napada upravljeno pravcem: Šujica—Livno da će Vaša brigada biti možda i angažovana na pravcu prema Šujici tj. da će se i krenuti

* To su pravci: Sinj—Livno. Aržano—Livno, Šujica—Livno. Duvno—Livno.

* Ustaško-domobranske

m pribelja, Krbljina Planina, Donji Malovan. To je za "da samo jedna pretpostavka kao najvjerovatnija, a mi ćemo tek kasnije sporazumno, prema razvoju situacije **odlučiti**. Pošto je za **nas** vrijeme vrlo dragocjeno, neophodno je potrebno, da se Vaše brigade krenu što prije ka jugu. Mi smo mišljenja da drug Peko⁴ dođe najhitnije u štab ove Zone i da kao član **Operativnog** štaba sviju naših jedinica za izvođenje operacija **prema** Livnu, rasmotrimo situaciju i donesemo **konkretnu** odluku za naš daljnji rad. Za to vrijeme, dok se ne donese definitivna odluka u načinu angažovanja Vaše brigade, da se nebi gubilo dragocjeno vrijeme, mi smo mišljenja, da se Vaša brigada, **čim** se prikupi u Pribelju, najhitnije krene slijedećim **pravcima**: selo Pribelja—Bosnića košare—Zubića košare—Marića košare—Bogarića košare—Bulutova košara—Casića košare—Mihajlovića košare—M. Drežnica—V. Drežnica—V. Kozjak k. 1730., sa zadatkom da se prikupi na prostoru V. Kozjak—Osin Glavica k. 1720—Voloder (Steniti Vrh k. 1640) i da tu ostane u pripremnom očekujućem rasporedu do daljeg naređenja i odluke Operativnog štaba o njenom angažovanju. Pokret treba **izvršiti** u vidu nastupnog marša, u širokom marševskom **rasporedu**, sa jakim obezbeđenjem bokova. Imati u vidu, da je Vaš V Bataljon već negdje na prostoru između Gornjeg i Donjeg Malovana i Jarma, zato u toku pokreta sa njim blagovremeno uhvatiti vezu. Obzirom da su za sada minimalne snage u samom Kupresu, Vi bi mogli, ako se odmah odlučite, na pokret **brigade** označenim pravcem, da ostavite na Marića košare kod Crnog Vrh a jednu dobru četu umjesto bataljona kako smo to naprijed naglasili.

Molimo da nam najhitnije odgovorite, odnosno da drug Peko dođe hitno u Štab ove Zone, sa potrebnim brojem kurira.

Mi smo Vam **sada** uputili hljeb, rakiju i duvan. Vaša brigada bazirat će **na** Glamoč, te prema tome potrebno je da Vaš intendant sa potrebnim brojem konja dođe u Glamoč i bude stalno u dodiru **sa** intendantom ove Zone.

Naročito napominjemo, da se situacija ka jugu vrlo brzo razvija i da neprijatelj vrši neprekidno žestoke napade, zato je potrebno, da brzo radimo i da ne izgubimo potrebno vrijeme za blagovremenu intervenciju Vaše brigade.

Sa drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Načelnik štaba

Komandant

I * Dapčević

BR. 73

**PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA OSME Nn
BRIGADE OD 24 LISTOPADA 1942 GODINE¹ " ***

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE VIII

Dne 24-X-1942

	Brojno stanje					NAORUŽANJE																
	pospi- sku		u ras- hodu		na licu	p u s k e					Teški mitralj.	ruski mitralj.		Topovi		Bacači						
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	mašinske	mauzer	Talijanske 7,9	Manilber	razne vojničke	civilne	Švarcloze	Breda	Z B	laki	Šoša	poljskih brdskih	protukol.	falch	teških	revolvera	
Štab	50																					22
Intendan- tura	28																					4
Sanitet	13																					5
Pionirski vod																						
I. ba- tallon	207	—	17		190	—	138	—	—	—	—	1	—	6	1	—	—	—	—	—	—	8
II. ba- taljon	229		48		181		153	—	—	—	—	1	—	5	I	—	—	—	—	—	—	6
III. ba- taljon	243	—	15		228	—	137	—	—	12	—	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	4
IV. ba- taljon																					—	
Ukupno	770	—	80	—	m	—	447	—	18	12	—	3	—	17	2	" "						4»

Politički komesar

Ranko Mitić

(M. P-)

¹ Original, pisan rukom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 8—4/1, k. 815.

PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE

MUNICIJA																	Konji				
Puščana							Teški mitraljezi		Puško mitraljezi		Topovska		Raketa		Tovarni						
za mašinu	mauser	tailan. 7.9	manlher	razne vojničke	civilne	švarcloze	Breda	Lake	ZB	Fiat	Šoša	za poljske	brdske	protukol.	lake	teške	za revolver	jabaci	za kuhinju	za vojnu komoru	za prateća oružja
.	950								.								170	0	.	.	.
	-	-	-				-	-	.								30	-			-
.									.								30	-	0	.	.
	-	-	-	-	-	-		-	-												
.	CR	-	-	-	-	050	-	500	2.290								50	1	6		1
.	sm	.	-	-	-	1020	-	020	2040								es		8		2
	-	050	462	-	-	1.250	-	-	966								6t		8	-	2
.																			.	-	-
-	Ifi311	.	660	482	.	2.970		1.120	5.299							I	419	7	20	-	5

Komandant
Stanko Bjelajac

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 25 LISTOPADA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I
DV JUGOSLAVIJE O NEKIM AKCIJAMA JEDINICA PRVE
I TREĆE OPERATIVNE ZONE¹**

Op. 105/42
25. X. 1942

Operativni izvještaj br. 22.

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTI-
ZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

I Operativna Zona

Lika:

10/11. X. jedan bataljon IX Brigade porušio je željezničku prugu na liniji Raduč—Lovinac² u dužini od 2 i pol km.

13/14. X. jedan bataljon IX Brigade porušio je željezničku prugu na liniji Medak—Ribnik u dužini od 1800 metara."

12. X. jedna patrola IX Brigade sačekala je jednu grupu Talijana, te je pobila 10 talijanskih vojnika.⁴ Oružja nije dobiveno, jer uslijed žestoke vatre sa strane neprijatelja, isto se nije moglo sakupiti.

14/15. X. jedna četa 3. bataljona IX Brigade porušila je most na cesti Gospić—Gračac. Most, dug 5—6 metara, potpuno je onesposobljen za promet.⁵

Banija:

14. X. izvršen je napad na jednu ustašku bojnu na Grubišića Brdu, te na ustaške posade oko Dvora.⁸ U ovoj akciji sudjelovale su VIII i V Brigada. VIII Brigada imala je da napadne neprijateljsku posadu na Ceriku, udaljenom nekoliko stotina metara od Dvora i na posadu na Sakića Brdu. V Brigada imala je da napadne neprijateljsku posadu na Grubišića Brdu. Bataljon, koji je imao zadatak da razoruža posadu u Ceriku, m^j Izvršio svoj zadatak, te pošto jedna četa nije uspjela da P^{re}

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi «P u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 31—1, k. 102 A.

⁴ i " Vidi dok. br. 51.

• Vidi dok. br. 50.

eće žicu i dođe do rovova, povukla se je. Ovo povlačenje bilo je bezrazložno, pošto je posada bila slaba i bilo je moguće da ju se uništi.

Akcija na Sakića Brdu djelomično je uspjela, pošto je neprijatelj uspio pobjeći iz svojih rovova, prije nego su partizani do njih došli.

U rovovima su zaplijenjene 4 puške i nešto municije.

Sutradan je neprijatelj pokušao reagirati na ovu akciju, te se približio položajima VIII Brigade prema Pedlju, gdje se sukobio s jednim bataljonom, i nakon kratke borbe u paničkom bijegu se povukao. Tom prilikom ubijen je jedan ustaški oficir i dvojica domobrana, dok ih je više ranjeno. Zaplijenjen je jedan Smajser, jedna puška, te postolje i čitav pribor minobacača osim cijevi.

U ovim akcijama mi smo imali 8 ranjenih i jednog mrtvog.

V Brigada, koja je imala zadatak da zauzme položaj na Grubišića Brdu isto nije izvršila svoj zadatak, iako zadatak nije bio težak i posada nije bila jaka.^T U prvom jurišu partizana zauzet je jedan dio brda i neprijatelj je pobjegao, ali nakon pola sata neprijatelj je izvršio kontra-juriš i naše izbacio iz položaja. Ovdje je uglavnom krivica radi toga, pošto je u jurišu sudjelovao samo mali broj partizana, dok većina partizana nije sudjelovala u jurišu.

U ovoj akciji naročito su se istakle drugarice-partizanke, od kojih je jedna poginula. Ukupni naši gubici u ovoj akciji su: 6 mrtvih, 2 nestala i 14 ranjenih, dok gubici na strani neprijatelja nisu poznati.

U noći od 22/23/X. izvršile su I i Vn Brigada napad na Glinu.⁸ ali isti nije uspio. Početak borbe odvijao se za nas veoma povoljno. Četiri bataljona su prodrli u mjesto i vodila ulične borbe već kod samog centra grada.

U ovoj akciji mi smo imali oko 20 mrtvih i 40 ranjenih, dok je protivnik imao mnogo više. Zaplijenjena su 3 puškomi-traljeza, 2 Smajsera i 30 pušaka.

Detaljan izvještaj o ovoj operaciji poslat ćemo vam naknadno, pošto mi još nismo dobili detaljan izvještaj o istoj.

Kordun:

• "e- snage IV Udarne brigade izvršile su akciju na neprijateljsku posadu u Gornjoj Batnozi, gdje se nalazilo oko 70 «asa i majara.

Vidi dok. br. 49.

Vidi dok. br. 55, 66, 75 i 78.

Akcija nije uspjela, jer nije bila dobro pripremljena, tako da je neprijatelj prisilio naše snage da se bez ikakvog rezultata povuku. Mi smo u ovoj akciji imali 2 lakše ranjena. ^

Noću između 23/24 o. mj. II Udarina i IV Partizanska brigada izvele su akciju na Tušilović,⁸ 16 km daleko od **Karlovca**. Neprijateljska posada bila je sastavljena od ustaša, žandara i domobrana. Akcija je izvedena po planu, a borba je trajala do 18 sati 24. o. mj. Borba je bila žestoka, naročito na **Opačica** Brdu i na Galovom Brdu, gdje je odmah u početku izvršen juriš i kroz kratko vrijeme svladan svaki otpor.

Neprijatelj je oko samog mjesta bio dobro utvrđen sa bunkerima, a u samom mjestu bio je utvrđen u tornju crkve, te je raspolagao sa jakim naoružanjem.

U borbi je zarobljeno 60 ustaša, 40 žandara, 322 domobrana, 2 domobranska oficira, jedan ljekar i dva ustaška zastavnika.

Zaplijenjeno je: 350 pušaka, 4 teška mitraljeza, 13 p. mitraljeza, 1 mali bacač bombi, 2 topa Skoda 75 mm, 30.000 mautzer metaka, 67 topovskih granata, 38 malih mina za bacač, oko 20 konja i mnogo ostale spremne.

U toku same borbe neprijatelju je pokušavala stići pomoć od Karlovca u jačini od 700 vojnika.¹⁰ Svi pokušaji da prodru ostali su bez uspjeha. Naše snage, koje su bile na osiguranju, uvijek su ih sa uspjehom odbijale uz velike gubitke po neprijatelja.

U ovoj borbi mi smo imali 16 mrtvih i 45 ranjenih, dok je neprijatelj imao 5 mrtvih i 15 ranjenih.

O ovoj operaciji još nismo primili detaljan izvještaj, le kad ga dobijemo poslat ćemo ga.

Iz II Operativne Zone još nismo primili operativni izvještaj.

III Operativna Zona:

13. IX. izvršena je akcija na Orahovicu, koja je značajna kao središnjica za bivša Gutmanova¹¹ poduzeća u Krndiji. Tokom akcije uništena je stanica, nastamba domobrana, te nekoliko kuća iz kojih je davan otpor. Zarobljeno je 25 domobrana, te mnogo vojnog i sanitetskog materijala.

16/IX. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Drenovac Slatinski. U akciji je zarobljeno 20 domobrana i jedan oncir, te zaplijenjena velika količina ratnog i drugog materijala.

• i " Vidi dok. br. 76.

" Baron Gutman imao je koncesiju za eksploataciju Suma.

17. IX. izvršena je akcija na rudnik Babičku u Bilo Gori, gdje je zaposleno 400 rudara, a dnevni kapacitet rudnika 8 vagona. Uništena su sva postrojenja, te porušeno preko 400 m pruge i 800 m telefonske veze. Zaplijenjeno je sanitetskog materijala, te razne ostale robe.

Istodobno je vršen napad na željez. stanicu Kloštar (podravski), gdje je zaplijenjeno dvije puške i nešto municije, te veća suma novaca.

Noću između 27/28. IX. kombinovane snage slavonskih, banovskih i moslavačkih partizana napale su neprijateljsko uporište Grubišno Polje,¹² u kome je bilo 400 ustaša i domobrana. U akciji je s naše strane učestvovalo 500 partizana, dok je 400 partizana vršilo osiguranje na prilazima k Grubišnom Polju. Nakon borbe od 5 sati, partizani su zagospodarili najvećim dijelom mjesta, i nakon pola sata borbe predalo se 104 domobrana. 1 satnik, dva natporučnika, jedan zastavnik, nekoliko podoficira i đak-narednik, koji je prihvatio puškomitraljez i počeo odmah da tuče po neprijatelju. Isti je ostao u našim redovima.

Žešće borbe bile su u zgradama, gdje su se nalazili žandari i ustaše. Tu je poginulo 30 žandara, dok je 11 zarobljeno. Neprijatelj se zadržao jedino u novom ustaškom logoru i građanskoj školi, gdje ga nije bilo moguće uništiti, jer su se naše snage morale povući, pošto se očekivala znatna pomoć neprijatelju iz Virovitice i Bjelovara. Partizani su ušli u zgrade kotarskog suda i kotara i odatle pustili sve zatvorenike, koji[h] je bio velik broj.

U akciji je zaplijenjeno: 145 pušaka, 4 puškomitraljeza, 6.000 puščane municije i mnogo odjeće. Neprijatelj je imao oko 120 mrtvih i ranjenih. Zarobljeno je 19 ustaša. Mi smo imali 12 mrtvih i 22 ranjena.

Akcija na Grubišno Polje imala je veliki vojnički kao i politički značaj. To je prvo sresko mjesto, koje je napadnuto tim krajevima, a osim toga ustaše iz Grubišnog Polja su u samom mjestu kao i okolini počinili strašna zvjerstva, te bacali »ve! ljude sa balkona sokolskog doma i dr. Narod je sa velikim oduševljenjem primio ovu akciju. Četiri domobrana ostali su u našim redovima, dok su ostali pušteni svojim kućama. » ustaša je strijeljano.

Noću između 28/29. IX. 2 bataljon I Odreda izvršio je napad na Donji Čačlić (sekcija Pakrac). Nakon borbe od jed-13 j^{8at?} neprijatelj je uspio pobjeći. Zaplijenjeno je 4 puške, J^®ćkih pušaka, te nešto municije. Zapaljane su sve zgrade

u kojima se nalazila neprijateljska posada. U ovoj akciji na našoj strani bio je jedan mrtav.

Iza toga temeljito je prekopana cesta Okučani—Lipik, Pakrac.

Nakon toga II bataljon je ušao u selo Bijelu Stijenu, koje je neprijatelj prije toga napustio.

Sada je cesta Okučani—Lipik—Pakrac potpuno slobodna, te neprijatelj na njoj ne vrši nikakav saobraćaj.

29. i 30. IX. jedna četa imala je sukob sa kulturbundovcima, koji su pokušali da poprave prugu Daruvar—Virovitica—Barč (koja već 3 mjeseca ne radi). U tom sukobu poginuo je jedan njemački oficir i 2 kulturbundovca. Zaplijenjeno je 2 karabina i nešto municije.

1. X. pokušao je neprijatelj da prodre cestom Voćin—Zvečevo—Kamensko. U sukobu sa jednim našim vodom neprijatelj je imao 8 mrtvih.

Noću između 4. i 5. X. kombinovane snage slavonskih, banijskih i moslavačkih partizana napale su najkrvavije ustaško selo u krajevima sjeverno od Save, na Španovicu¹³ (sekcija Pakrac) i manje selo Dragović, koja su sela bila poznata po čitavoj Slavoniji sa svojih zvjerstava i krvološtva. Španovica je selo sa kojim se sam Pavelić ponosio i ukazivao ga kao **uzor** kakva treba da budu ustaška sela. U toj akciji učestvovalo je 1.700 partizana, dok je u mjestu bilo 220 domaćih ustaša i 40 ustaša iz stožerne bojne.

Nakon borbe od 30 sati, naše su snage zagospodarile mjestom.

Mi smo imali 12 mrtvih i 44 ranjena, dok je neprijatelj imao 160 mrtvih a zarobljeno je 160 mještana, među kojima veliki broj žena i djece, od kojih su 44 strijeljana, dok su ostali pušteni na slobodu.¹⁴ Osim toga zarobile su zasjede oko mjesta još 60 neprijateljskih vojnika, među kojima i ustaški **tabornik** iz Španovice. U borbi je poginuo jedan ustaški poručnik i jedan zastavnik iz tjelesne bojne Pavelićeve, koji je bio čuven sa svoga krvološtva u tom kraju.

Zaplijenjeno je oko 100 pušaka, jedan puškomitraljez i ' prsnih mitraljeza, te nešto municije i ostalog ratnog materijala.

5. X. počela su neprijatelju pristizati pojačanja iz Lipika i Pakraca, ali su sva odbijena. Nakon toga došao je jeuan izviđački avion, a za njim bombarderi, koji su u valovima bombardirali Španovicu. Neprijatelj, koji je bio opkoljen u jednoj zgradi, uspio je iskoristiti zabunu naših partizana, te ih J^e pobjeglo. Nekoliko njih je naknadno pohvatano i ubijeno.

¹⁰ Vidi dok. br. 21. 23. 27.

" Vidi dok. br. 27, primj. br. 10.

Likvidacija ovog ustaškog mjesta pretstavlja još jedan značajan vojnički kao i politički uspjeh. Likvidacijom tog mjesta, koje je dominiralo cestom Pakrac—Požega omogućena je mnogo brža i lakša veza između slavonskih jedinica koje se nalaze na Psunju i Papuku. Poslije ove akcije, neprijatelj ne vrši nikakav saobraćaj na cesti Pakrac—Požega.

Osim toga likvidacija ovog mjesta pretstavlja i politički uspjeh, jer je nestalo svakodnevnih puškaranja i zaletanja ustaša u susjedna sela. tako da je narodu okolnih sela odlanulo, i poslije nekoliko mjeseci provedenih u šumi, ljudi su se počeli vraćati natrag svojim kućama.

Iz IV i V Operativne Zone još nismo primili operativne izvještaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Komandant

BR. 75

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABU GRUPE BRIGADA OD
25 LISTOPADA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE GLINU¹**

OPERATIVNI STAB
GRUPE BRIGADA
25. X. 1942. g.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Predmet: **Izvještaj** o operaciji
na Glinu

U noći od 22. na 23. X. 42. izvršen je napad na grad Glinu.¹ U napadu su učestvovali I Udarina, V, VII i VIII Partizanska brigada. Ovaj napad na Glinu nije uspio. Neprijatelj je u Glini raspolagao sa **600—700** vojnika. Neprijatelj je u Glini utvrđen oko Gline sa nepovezanim rovovima. Osim toga u Glini, na udaljenosti od Gline nalazile su se jake neprijateljske snage. Na Petrinjskom sektoru tj. Hrastovica, Ce-

BSi-... Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta pod br. 8—1, k. 102 B.

Vidi dok. br. 86. 69 i 78.

pelješ, Čuntić, Gora, te na cesti Glina—Petrinja, **Prekopa** I Kihalac i Marinbrod, nalazilo se najmanje 2500 vojnika Na drugoj strani Gline u Topuskom, želj. stanici Topusko i Cernica oko 1000 neprijateljskih vojnika.

Raspored ?iasih. snaga:

Uslijed jakih neprijateljskih snaga na Petrinjskom sektoru bili smo prisiljeni da stavimo veći dio naših snaga na osiguranje prema Petrinji, Prekopi i Topuskom, dok smo sa manjim dijelom naših snaga napadali samu Glinu. Slabost našeg rasporeda snaga sastoji se u tome, što nismo mogli da si ostavimo rezerve. Imali smo svega u rezervi pri Operativnom štabu, jedan bataljon. Na osiguranje prema Petrinji—Hrastovici stavljena je cijela VIII brigada koja je zauzela položaje sa svoja 2 bataljona, dok je treći imala u svojoj neposrednoj rezervi i V brigada sa 2 bataljona, dok je treći bio kao rezerva pri Operativnom štabu Grupe brigada. Jedan bataljon I Udarne brigade držao je osiguranje između Jukinca i Prekope od rijeke Gline preko glavne ceste Glina—Petrinja. Taj bataljon imao je zadatak, da drži osiguranje od neprijateljske bojne koja se nalazila u Prekopi, Kihalcu i Marinbrodu. Između Gline i Topuskog držao je osiguranje jedan bataljon VII Partizanske brigade, pojačan četom »Matije Gupca« i jednim vodom I područnog Banijskog bataljona* Napad na Glinu vršilo je 5 bataljona, 3 bataljona I Udarne brigade i 2 bataljona VII Partizanske brigade. III bataljon I Udarne brigade imao je zadatak da napadne Glinu od strane Pogledića. i i II bataljon I Udarne brigade da se probiju u grad od strane Majskih Poljana između ciglane i ceste Glina—Majske Poljane. I i III bataljon VII Partizanske brigade da se probiju između Jukinca i Gline u sjeverni dio grada. Na ovoj strani grada izabrali smo da se izvrši glavni napad uslijed toga, što taj dio grada bio je najslabije utvrđen. Teren između ciglane i ceste Majske Poljane—Glina uopšte nije bio utvrđen.

Tok borbe:

Napad je trebao početi u 24 sata, ali uslijed *nabujalos* U potoka Maja prelaz preko istog usporio je naše *napredovanj* i napad je započeo u pola 2. Naši bataljoni uspjeli su be?| žrtava preći kanal Maju i odatle prodrijeti u *grad*. Neprijatelj je sa Jukinačkog mosta pobjegao, ali pošto su naši bili spo i nisu dovoljno polagali pažnje na to neprijateljsko uporu»

³ Vidi dok. br. 1.

orijentalac je sa jednom satnijom uspio zauzeti sve okolne
 CTade oko Jukinačkog mosta. Naši bataljoni sa ulaskom u
 grad su se raspršili i nisu predstavljali neku jaku udarnu
 Sagu* A da se likvidira jedna satnija trebalo je koncentrisati
 snage i izvršiti energični napad. Snage VII brigade prodrle su
 svojim desnim krilom uz Glinu do nogometnog igrališta i svo-
 jim lijevim krilom doprla je u centar grada do Kasine. One su
 se u tim ulicama potpuno raspršile. Ulazile u kuće gdje nepri-
 jatelja nije ni bilo, pretraživale iste i u tome se gubile. Ali
 ipak bataljoni VII brigade držali su se više skupno, vodili su
 žestoku borbu i imali su djelomičnog uspjeha. Da su uspjeli pra-
 vovremeno koncentrisati svoje snage i likvidirati satniju koja
 je bila na mostu, stvar bi se sasvim drukčije razvijala. Bata-
 lioni VII brigade iako nisu bili neposredno rukovođeni od šta-
 bova bataljona ipak su u ovoj operaciji bili bolji od bataljona
 I Udarne brigade. Ti bataljoni fakat su se borili, što dokazuje
 broj mrtvih i ranjenih kao i broj zaplijenjenog oružja. Oni su
 nanijeli neprijatelju najveće gubitke.

I i II bataljon I Udarne brigade bili su u borbi još više
 raspršeni i nisu predstavljali nikakvu udarnu snagu. Bataljon
 »Marka Oreškovića« imao je zadatak, da osigura zauzimanje
 topova, ali on je samo svojim jednim manjim dijelom napao
 na topove i uslijed toga imao odmah u početku znatne gubitke.
 Neprijatelj je i ovo uporište pojačao izgleda skoro cijelom
 satnijom. I ovdje se stvar odigrala na isti način kao kod Juki-
 načkog mosta, nije izvršena koncentracija snaga bataljona
 »Marica Oreškovića«, da bi se likvidiralo to uporište. Sa zau-
 zećem topova stvar bi se iz temelja izmijenila. Pomoću njih
 m: bi lako pročistili sa svim drugim neprijateljskim upori-
 štima. II bataljon I Udarne brigade u cijeloj toj borbi bio je
 skoro potpuno pasivan, ušao je u ulice gdje većinom nepri-
 jatelja nije ni bilo i borbe skoro nije ni imao, to svjedoči broj
 ranjenih svega 3 ranjena. Neprijatelj je faktično branio Glinu
 na^{na} 2 uporišta tj. kod Jukinačkog mosta i kod topova. Nepri-
 jatelj je imao dobru taktiku. Dok se oko 3 satnije nalazile u
 rovovima oko Gline, oni su imali još 2 satnije koncentrirane u
 samom gradu i osim njih još oko 50 ustaša i oko 30 žandara.

e rezervne snage je bacio na ono mjesto koje je bilo najviše
 uspio⁶⁰⁰ * zahvaljujući našem nesnalaženju u tom potpuno

imali^{Bo}be^{na} osiguranjima nije skoro ni bilo. VIII brigada
 kretali^{Je} se^{borbu} sa^{jednom} neprijateljskom satnijom koja je
 V bri^{etri}o^{ie} u^{Glinu}-^{Ta} satnija je odbačena natrag,
 skom^{, I}, ^{be} uopšte nije imala. Osiguranje prema Topu-
 također skoro nikakve borbe nije imalo. Iz Topuskoga

je pošao jedan blindirani auto sa 2 kamiona ustaša, ali su bili odbačeni natrag. Dan ranije VIII brigada imala je **borbu** sa neprijateljem koji je pošao iz Cuntića i zauzeo **Glavicu** kota 338. Pošto smo mi namjeravali na toj koti zauzeti položaj sutradan VIII brigada je stupila sa neprijateljem u borbu i odbacila ga. U toj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i 6 **ranj**-nih, među mrtvim bio je satnik Simić Miroslav. Mi smo imali jednog mrtvog. Naša osiguranja ostala su na svojim položajima do 12 sati (do podne).

Operativni štab imao je telefonsku vezu sa Štabom I **Udarne** brigade i da je Stab brigade imao vezu sa svojim bataljonima, a ovi sa četama mi bismo mogli vrlo dobro rukovoditi borbom u gradu, ali štabovi bataljona [u] ovoj operaciji potpuno **su** podbacili, a to naročito važi za I i II bataljon I Udarne brigade. Štabovi bataljona bili su predaleko od svojih jedinica, te **nisu** znali gdje se one nalaze, nisu znali kako se borba razvija i prema tome nisu rukovodili svojim bataljonima. Partizani su se raspršili po gradu, prepušteni sami sebi, napadali na most i topove sa vodovima i u tome dabome pretrpjeli znatne gubitke. Stab bataljona »Marka Oreškovića« zauzeo je svoj položaj iza Štaba brigade. Karakteristično jedno naredenje komandanta toga bataljona i ono ilustrira rad toga Štaba. Komandant je naredio »Tucite neprijatelja gdje ga stignete« i štabovi **ba**-taljona i štabovi brigada zaključivali su po pucnjavi i viki koja je dolazila iz grada gdje se vodi borba, dok ustvari bili su potpuno bez veze sa svojim jedinicama. U početku Stab I Udarne brigade izvještavao nas je naši su blizu topova, borbe se vode u centru grada itd., dok su vrlo kasno saznali o pravom stanju stvari. Kasno su saznali da postoje 2 jaka neprijateljska uporišta koja se nemogu⁴ uništiti samo koncentracijom naših raspršenih snaga, a ne pojedinim vodovima. Kada smo im naredili da saberu snage i da energično udare i likvidiraju ta dva neprijateljska uporišta oni više nisu bili u stanju, da to izvrše. Nisu više mogli sabrati bataljone, jer su se u to vrijeme mnogi već i povukli preko kanala, U to vrijeme tamo je bio pravi darmar. Kada smo vidjeli kakva je ^{situacija} naredili smo povlačenje, koje zahvaljujući gustoj magli **je** prošlo bez gubitaka, a moglo je biti i gore. Da smo imali jednu rezervnu brigadu moglo se je i u takvoj situaciji stvar spasiti, ali u nedostatku iste nije preostalo ništa drugo, neio se povući.

Uzrok neuspjeha:

Ova operacija nije uspjela uslijed toga što štabovi bataljona u prvom redu, a i štabovi brigada nisu tom operacijom

⁴ Vjerovatno treba: mogu.

kovodili. Štabovi bataljona bili su suviše udaljeni od svojih ^{r h^K} **edinica.** Štabovi bataljona nisu imali nikakve veze sa svojim **četama** i uslijed toga nisu s njima rukovodili. Uslijed ^{J^u} **netočanja** veze štabova bataljona i četa, niti Stab brigade nije ^r **frio** **nikakve** veze i pregleda borbe. Štabovi brigada nisu poduzeli **ništa** ili vrlo malo i prekasno da to stanje isprave. Drugovi **partizani** gubili su se po ulicama i kućama, pretražujući iste **hvatajući** po ulicama domobrane, skidajući s njih odijelo i **oblačeći** na sebe. Također je nedopustivo bilo da jednog **mrtvog** ili ranjenog u toku juriša nose 6—8 partizana i da se **na taj** način juriš slomi. Naše snage su otvorile zatvor Gline iz kojega su pustili zatvorenike. Tom prilikom oslobođena je žena jednog ovdašnjeg partizana koja se već nalazi ovdje. Zapaljena je sudska zgrada. Naši su nastojali u Poreškom uredu da razbiju blagajnu, ali im to nije uspjelo.

Zarobljeno je 9 domobrana, 1 ustaša i 1 žandar. 1 domobran, žandarski narednik i ustaša biće strijeljani. Ostali domobranci javili su se u partizane. Doveden je također 1 poštara koji će biti pušten na slobodu. Zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 2 Smajsera, i 20 karabina, 2 lovačke puške, 2 pištolja, jedna brdska kuhinja, te nešto municije i vojničke opreme. Također su zarobljena 2 konja. Gubici neprijatelja nisu nam poznati, ali znamo da ima mnogo mrtvih, među njima i oficira. Gubitke neprijatelja ćemo javiti naknadno, jer iste još nismo iz Gline dobili, pošto je Glina blokirana i nitko ne može unutra niti van. Naši gubici su slijedeći: 20 mrtvih i 40 ranjenih. 2 nestala. Izgubili smo 6 karabina i ispucali 7 mina lakog bacača, i 10 mina teškog bacača. Ispucali smo nešto više municije nego smo zaplijenili.

Operativni plan:

Sto se tiče plana napada na Glinu kojeg je izradio ovaj Operativni štab smatramo da je bio pravilan. Pronađeno je najslabije mjesto u odbrani neprijatelja i na njemu je izvršen glavni napad. Upad u grad potpuno je uspio. Smatramo ^a je sa uspjehom rešeno pitanje osiguranja prema Prekopi i fetrinjskom sektoru koje je bilo dosta komplikovano, da smo imah iskusne komandante i komandire, mogli smo u Glini Potpuno uspjeti. Snage ovih 4 bataljona koje su upale u grad, ^{su} Pravilno nastupale, kršile pred sobom uporište za upotrebom izvršile bi svoj zadatak. Tih 800 partizana bili su dovoljno ^{J^r} jaki da pročiste grad od već razbijenog neprijatelja i brani. I nekoliko uporišta, gdje se on još organizovano Glin^o, ⁸⁶ ^{tiče koncentracije} naših snaga za napad na u, ona nije ostala neopažena, ali usprkos toga posada u

Glini nije dobila pojačanja i ništa bitno nije se stoga razloga izmijenilo.

Iako napadaj na Glinu nije uspio, ovaj napadaj znači za Baniju jedan veliki događaj, fakat, da su partizani došli u centar grada Gline, pomlatili najmanje 50 neprijateljskih vojnika i još veći broj ranjenih, zapalili sudsku zgradu, te iz Gline odnijeli neprijateljske puškomitraljeze ne daje toj neuspjeloj operaciji karakter potpunog neuspjeha. Taj događaj unio je strašnu zabunu i strah u neprijateljske redove. Sutradan u Glinu je došla jedna i pol bojna. U Glini 2 posljednje noći otvarana je strahovita vatra tokom cijele te 2 noći, pucali su iz svega automatskog oružja, bacača i topova. Uhvatio ih je užasan strah od partizana. Prema izvještaju iz brigada uprkos neuspjeha na Glinu, moral kod partizana je dobar. Partizani komentiraju kako su zvonili u crkvi, kako su se šetali ulicama Gline itd., ali je od toga mala korist.

Prilažemo vam plan grada Gline, te zapovijest® ovog Operativnog štaba. Također vam prilažemo Operativni izvještaj⁰ o ovoj operaciji I Udarne brigade, i VIII Partizanske brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P. S. Danas su otišli na izviđanje položaja koje je zauzela neprijateljska bojna u Č.⁷ Na izviđanje je otišao Komandant I Udarne⁸ i V Partizanske brigade.⁹ Drug Perica Kleut je otišao sa Komandantom VII brigade¹⁰ na izviđanje u Trokut." Nastojati ćemo da se dočepamo jedne bojne, dok odlazak prema glavnoj pruzi bi došao posle, to naročito uslijed pisma koje je uputio drug Vlado.¹² Iz toga razloga mislim da ne bi bilo umjesno da 2 brigade odu predaleko, tj. prema pruzi i mogle bi zakasniti tamo gdje će biti potrebne uz one ostale 2. Danas se u Klasnici održava miting.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Đuro Kladarin

Komandant
I.¹» Gošnjak

• Vidi dok. br. 66.

• Vidi dok. br. 87.

• Cuntić

• Stevo Opsenica

• Bogdan Oreščanin

¹⁰ Narodni heroj Nina Maraković

" Područje: Sunja—Kostajnica—Dubica

" Vladimir Bakarić

Ivan

1942. g.

^ - ' ginoć su se povratili sa izviđanja drugovi komandanti Udarne i V Partizanske brigade. Položaji koje je zauzela neprijateljska bojna u Cuntiću, prema njihovom mišljenju ^rk) su teški za napasti. Moralo bi se obavezno zauzeti prije Gradinu i neke dominantne položaje koji drže pod vatrom dolinu u kojoj se nalazi glavina neprijateljske bojne. Također bi trebalo zauzimati crkvu i još neke veće utvrđene zgrade, l'spjeh u ovoj akciji jeste problematičan. Poslije neuspjeha u Glini ne smijemo ići u novi neuspjeh. Izgleda da uslijed pomanjkanja nekih drugih akcija bićemo prisiljeni da pođemo s tim dvjema brigadama na prugu, što će nas odvesti dosta daleko i u slučaju brze potrebe tih brigada, one bi mogle stići kasno i ljudstvo će biti izmoreno. Danas ćemo poduzeti sve što s3 tiče pripremanja i izviđanja glavne pruge.¹⁴

Jedan bataljon II Krajiškog odreda iz Kozare izvijestio je Komandu područja Banije, da uslijed ofenzive koju neprijatelj preduzima na Kozaru jedan bataljon tog odreda prebaciti će se preko Trokuta na teritorij Banije. To prebacivanje imalo bi uslijediti između 24. i 26. ov. mjeseca.¹⁵

BR. 76

345

izvještaj ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 25 LI-
stopada 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
hrvatske O REZULTATIMA NAPADA NA NEPRIJA-
TELJSKU POSADU U TUSILOVICU¹

STAB I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

25. X. 1942

Dostavlja kratak operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N. O. P. O. HRVATSKE

Noću između 23 i 24 ov. mj. izvedena je operacija na Tu-
»lović. Neprijateljska posada bila je sastavljena od ustaša
andara i domobrana. Akcija je izvedena po planu, borba je
«aiala sve do 18 časova 24 ov. mj.

" Misli se na prugu Zagreb—Sisak—Novska.

Prebacivanje ove jedinice na područje Banije nije uslijedilo.

Jtm. orl Sinal, pisan na mašini, latiničom, nalazi se u arhivi Vojno-
" oriskog instituta pod br. 7—1, k. 102 B.

U borbi je zarobljeno 60 ustaša, 40 žandara, 322 domobrana, 2 domobranska oficira, jedan ljekar i 2 ustaška zastavnika.

Od oružja i sprema zaplijenjeno je slijedeće: oko 350 pušaka, 4 teška mitraljeza, 13 puškomitraljeza, 1 mali bacač bombi, 2 topa 75 mm., oko 30.000 mauzer metaka, 67 topovskih granata, 38 malih mina za bacač, 50 komada defanzivnih bombi, oko 20 konja. Pored toga uhvaćeno je samara, čebadi, fišeklija, noževa i ostale ratne spreme.

U ovoj borbi mi smo imali 16 mrtvih, 45 ranjenih. Neprijateljski gubici 5 mrtvih, 15 ranjenih.

U toku same borbe neprijatelju je pokušavala stići pomoć od Karlovca u jačini oko 700. Svi pokušaji da prodru ostali su bez uspjeha. Naše snage koje su bile na osiguranju uvijek su ih sa uspjehom odbijale uz velike gubitke po neprijatelja.

U operaciji su učestvovala II Udarne brigada i IV Partizanska brigada Hrvatske, sve jedinice istakle su se u borbi i u potpunosti izvršile svoj zadatak.

Ovaj izvještaj dostavlja se samo utoliko da bar približno imate pregled završene akcije, a naknadno će se dostaviti detaljan operativni izvještaj kada ovaj Štab primi iste od štabova brigada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
otsutan

Komandant Zone
Srećko M. Manola

»-VIFŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG LIČKOG NOP ODREDA
Kn « LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
O NAPADU NA TALIJANSKE KAMIONE NA CESTI
PFRUSIC—JANJCE I UNIŠTENJU TALIJANSKOG TRAN-
SPORTA NA PRUZI JAVORNIK—LICKA JESENICA¹

STAB

ry LIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Br.....

25 oktobra 1942 g.

Turjanski

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Operativni izvještaj za vrijeme
od 15 do 25 oktobra 1942 godine

Vojnička situacija na području sreza Otočac i Perušić nije najpovoljnija. Okupator preko svojih slugu ustaša i četnika nakon ofanzive kroz područje ovih srezova- ubacio je u narod **veliki** strah od paljenja i hapšenja. Veliki broj naših simpatizera privremeno je demoralisan, nemajući prave veze sa našim **odredom**, a naročito u mjestima u kojima su se prije nalazili **bataljoni** uvršteni u ovaj odred. Kao što je poznato ovaj odred **se više** ne drži ni jednog mjesta, on je postao mala pokretna jedinica za nanošenje udaraca neprijatelju na raznim mjestima u **zapadnom** dijelu Like. Kao što se vidi iz ovog izvještaja mi **smo** uspjeli okupatoru za nepunih pet dana nanijeti dva osjetljiva udarca na velikom razmaku (jedan kod Kulaševe strane a **drugi** na pruži između Javornika i Ličke Jesenice) i na taj **način** neprijatelju onemogućili ofanzivu na naše snage. Odred J^e uglavnom uzeo pred sebe borbu ofanzivnog karaktera, ne-
tfozvoljavajući prikupljanje neprijateljskih snaga za ofanzivu. **Očekuje** se poboljšanje vojničke situacije, s obzirom na teror Koga primjenjuju ustaše i Četnici prema stanovništvu.

¹⁰ **kreću** i akcije odreda u vremenu od 15 do 25 oktobra
1942 godine, kretali su se po slijedećem:

mit ii^ Odred je bio prikupljen na Ljubovu, spreman pri-
i **odbranu** na tome terenu od okupatora, koji je bio skoncen-
tnsan u **Širokoj** Kuli.

Izior-BV on⁹trial, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
onsko⁸ instituta pod br. 6/23, k. 1611.

^i^⁸unsko i ofanziva bila je lokalnog karaktera. U njoj su učestvovala
ustaške jedinice iz garnizona Gospić i Otočac.

16. X. Odred je napustio Ljubovo, pošto je okupator napu* stio Široku Kulu. 1 bataljon »Adžija«⁸ bez jedne čete krenuo je preko Korenice za Gor. Babin Potok, dok je 2 bataljon -Maū tija Gubec« sa jednom četom 1 bataljona krenuo preko Kuznianaovače—Čanka i po kratkom odmoru u Čanku nastavio put pō zadatku koji je izveden 17. X. 1942 g.

17. X. 2 bataljon »Matija Gubec« sa jednom četom 1 bataljona postavio je zasjedu talijanskim kamionima na dijelu ceste između Kulaševe strane i Križanovog Brda. Odmah poslije postavljanja zasjede jutrom rano pri izlasku sunca krenuli su talijanski kamioni⁴ cestom iz Perušića za Otočac na dosta velikom otstojanju jedan od drugoga. Napad je izvršen na prva četiri kamiona, od kojih su prva dva kamiona uspjela pobjeći, dok su druga dva ostala na cesti, jer su šoferi poginuli. Zaustavljena dva kamiona po izvršenom evakuiranju stvari najpotrebnijih za nas spaljeni su, poslije čega su se naše snage povukle kroz šikaru u pravcu Ivčević Kose i Čanka

Po našem otstupu talijanski topovi gađali su pravac našeg otstupanja, ah žrtava nije bilo.

Okupator je imao na licu mjesta 25 mrtvih vojnika, među kojima jedan potporučnik, jedan poručnik i jedan pukovnik kao komandant motorizacije. Doznaje se da ovog pukovnika mnogo žale talijanski vojnici govoreći da je bio dobar starješina i stručnjak motorizacije.

Na našoj strani nije bilo gubitaka, osim što je komandir 1 čete 2 bataljona ranjen u nogu lakše i odmah je upućen u bolnicu.

Prenočište 2 bataljona sa jednom četom 1 bataljona izvršeno je u Čanku.

18. X. Izvršen je pokret 2 bataljona sa jednom četom 1 bataljona iz Čanka preko Turjanskog za Gor. Babin Potok, gdje su se bataljoni sastali i gdje je izvršeno prenočište.

19. X. Pokret odreda bez jedne čete 2 bataljona koja je ostala u Babinom Potoku izvršen je preko Plitvičkog Ljeskovca—Čorkove Uvale—pruge između Javornika i Ličke Jesenice pozadi K. 910 gdje je izvršeno prenočište.

20. X. Poslije podne oko 16 časova izvršeno je posjedanje željezničke pruge na središtu između Javornika i Ličke J[~] nice, gdje su postavljene dvije mine na žicu za rušenje vojn vozova. Kod ovih postavljenih mina raspoređena je bila i S[^] i[^] zasjeda za čekanje transporta. Na svakom krilu bila je po* ^ljena jedna četa u zasjedu i zakopana pod šinu jedna mina

" »Božidar Adžija«

' i ' Jedinice iz sastava divizije »Granatieri di Sardegna<

rušenje eventualnih pomoćnih vozova. Svaka zasjeda bila je daleko od glavne zasjede 2 kilometra.

Pošto su Talijani vjerovatno doznali za naš boravak u Kapeli nisu ovoga dana upućivali nikakve vozove relacijom Javornik—Lička Jesenica i obratno. Oko 22 sata odred se povukao pozadi K. 910 na prenočište.

21. X. Oko 6 časova odred je izvršio ponovo zaposjedanje pruge na istom mjestu. Čekao se prvi vojni transport iz koga bilo pravca sve do 15.30 časova. Oko 15 časova dolazi od Javornika izvidnička kompozicija (lokomotiva sa tri teretna vagona obložena sa balvanima punih talijanskih vojnika, prošla mimo zasjeda do Ličke Jesenice i odmah se vraća natrag za Javornik. Kada je prošla glavnu zasjedu prema Javorniku za 800 m. izvidnička kompozicija se zaustavila poslije pucnja puške koju je opalio u šumi naš jedan partizan iz neopreznosti. Tu su se iskrcali talijanski vojnici iz vagona i čekali u šumi vojni transport, dok je kompozicija nastavila put do Javornika.

!-i časa nakon odlaska izvidnice naišla je cestom talijanska patrola pješke, pozadi koje su se redale sve veće i veće jedinice po broju oko 2000 vojnika sa motorizacijom.® Naša desnokrilna zasjeda prema Javorniku propustila je ovu kolonu Talijana bez otvaranja vatre, jer glavni zadatak bio je srušiti voz a nakon rušenja blokirati prilaz od Javornika. Kada su talijanski vojnici došli cestom na daljinu od $\frac{1}{2}$ kilometra prema glavnoj zasjedi naišla je vojna kompozicija (transport) sa punim vagonima vojnika i ratnog materijala. U dosta brznoj vožnji zapaljena je prva mina, koja je eksplodirala pod prvim vagonom pozadi lokomotive, dignuta je pruga izvrnuta i zdrobljena tri vagona, dok je lokomotiva bačena sa tračnica, voz se naglo zaustavio i nastala je prava panika kod vojnika okupatorskih u vagonima, koji su bili sigurni, s obzirom na osiguranje njihovo, koje se kretalo pješke cestom pored same Pruge. Istovremeno sa eksplozijom mine automatska oruđa i puške sa naše strane unakrsnom vatrom gađali su talijanske vojnike koji su zbunjeni u nesvjestici bježali napolje iz vagona pod kipu⁰ i u prosjek pred transport. Odmah je zapaljena i druga mina, koja je eksplodirala pod vagonima na sre-
*ni kipe. na jednoj trećini kompozicije računajući od lokomotive. Od ove mine zdrobljeno je i delimično zapaljeno 5^{agQna} punih vojnika i ratnog materijala. Nekoliko naših par-
n*abacilo je u prosjek na lokomotivu i sklonjene Talijane oliko b^{om}bi a isto tako bačene su ručne zapaljive bombe a vagonu, te su se vagoni zapalili.

* Propust na pruzi

Nakon 15 minuta borbe okupatorska osiguravajuća kolona pojavljuje se na desnom krilu glavne zasede i pokušava zaobići šumom s leđa. Izdaje se naređenje za rokiranje naših snaga prema šumi u brdo i odbranu od brojno jačeg neprijatelja. Zaseda prema Javorniku jačine 45 omladinaca sa jednim puškomitraljezom napada neprijatelja s leđa i napreduje prema glavnoj zasedi. Pošto je neprijatelju nanijet veliki udarac, a nemoguće evakuirati transport uslijed jake neprijateljske navale cestom izdato je naređenje za izvlačenje iz borbe prema brdu. Prikupljanje naših snaga izvršeno je na Padežu i s. Živici a jedna četa je otstupila u Gor. Babin Potok, jer je bila sa istočne strane pruge u zasedi i bilo je rizično prelaziti prugu, jer su Talijani cijelu noć držali zasedu. Zaseda prema Ličkoj Jesenici nije bila uvučena u borbu, jer iz toga pravca nije bilo nikakvog napada.

Gubici neprijatelja po osmatranju na položaju i prikupljenim podacima iznose 500 mrtvih i ranjenih vojnika, 7 vagona spaljenih, 8 vagona zdrobljenih i djelimično spaljenih od mine i pruga na dva mjesta razrušena.

Naši gubici: 3 mrtva, 1 teže ranjen, 3 lakše ranjena i 3 nestala. Među nestalim nalazi se i jedan koji se najeo bunike i kao takav iz pozadine pobjegao k pruzi vičući idem na Talijane.

Po našem otstupu Talijani su ostali na položaju izvlačeći mrtve i ranjene, a istovremeno i kompoziciju. Ovo je utvrdila naša jedna patrola koja je odmah svečea bila upućena na osmatranje na mjesto rušenja vlaka. Oko 20 časova Talijani su ložili vatru u jednoj dragi pored pruge, patrola se nepri-mećeno spustila do njih i osula bombama dragu, u kojoj su se Talijani grijali uz vatru a poslije jaukali od rana. Po otvaranju vatre u pravcu patrola ova se izvukla prema brdu bez ikakvih gubitaka.

Talijani su zadržani u Kapeli sa ovom akcijom 20, 21, 22, 23, 24 a ukoliko se doznaje još se klatare sa motorizacijom kroz Kapelu i gađaju topovima po šumi bez ikakvog uspjeha.

22. X. Odred se povukao iz Živice za selo Bobići u Dabar, gdje se odmarao.

23. X. Oko 6 časova odred je napustio Dabar i krenuo se šumom prema Dugom Dolu, a uveče oko 22 časa prešao je prugu između Rudopolja i Javornika.

24. X. Odred je stigao u Gor. Babin Potok, te poslije od-mora oko 15 časova krenuo: 1 bataljon »Adžija« za Trnovac. a 2 bataljon »Matija Gubec« za Turjanski. Stab odreda nalazi se na Zivulji više Turjanskog.

25. X. Odred se nalazi na odmoru djelimično u Trnovcu
a djelimično u Turjanskom. Izvršice se kupanje i presvlačenje

^Organizaciono stanje ovoga odreda u odnosu na brojno stanje dobro je. Postoje dva bataljona, svaki ima po tri čete
^oje nisu popunjene ljudstvom u onolikom broju koliko bi bilo potrebno. Nadamo se postepeno da će se bataljoni popuniti. kao i drugi osnovati.

Disciplina u odredu nije najbolja, ali nadamo se u najkraćem vremenu da disciplinu ljudstva uzdignemo na dostojnu visinu.

Vojne konferencije u ovom vremenu nisu održavane, pošto je odred većinom bio na putu i u akcijama. Vojnu konferenciju održat ćemo prvom zgodnom prilikom, kada za to bude mogućnosti.

Rad štabskog osoblja uperen je u pravcu podizanja vojničkog obrazovanja i podizanja političke svijesti kod drugova u bataljonima. Pored ovoga prikupljani su podaci i stvarani planovi za akcije koje smo izveli, a isto tako za nove akcije koje nam pretstoje.

Plan daljih akcija biti će zasjede na glavnim komunikacijama od Perušića do Ličke Jesenice.

Prilog: Lista brojnog stanja ljudstva i naoružanja, lista gubitaka mrtvih i nestalih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Srđan Brujić

•

Komandant
otsutan

7 **vag.** dignuto u zrak — 1 vagon municije

8 „ zapaljenih

15

mrtvih	310
ranjenih	530

Sljedeći tekst dopisan je mastilom.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 25 LISTOPADA
1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU
NA GLINU I NA PERKOVIĆA BRDO'**

STAB
VIII. PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
25. X. 1942 g.

Podnosi operativni izvještaj

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Poslije akcije na Dvor, po naređenju Operativnog štaba Grupe brigada, prebacila se naša brigada za V. Šušnjar. To je bila naša koncentracijska prostorija za pretstojeću akciju na Glinu.² Od 18 do 22 ov. mj. vršene su pripreme za pretstojeću akciju. U međuvremenu 22. ov. mj. izvršio je neprijatelj napad na naše položaje u V. Šušnjaru. Napad su izvršile 3 neprijateljske satnije iz Čuntića. Naš II bataljon uspio je da odbije neprijatelja zadavši mu teže gubitke. Mi smo imali jednoga mrtvoga.

Prema već dobivenoj zapovijesti naša brigada dobila je za zadatak da izvrši osiguranje akcije na Glinu i da spriječi neprijateljsko nadiranje cestom Glina—Petrinja i preko Luščana. U tu svrhu radi vezivanja neprijateljskih snaga na cesti Glina—Petrinja imala je naša brigada da napadne i na neprijateljske položaje na Perkovića brdu. Nakon izvršenih priprema i potrebnih izviđanja pristupljeno je izvođenju akcije.

Naša brigada odlučila je da napadne na dva neprijateljska objekta na Perkovića brdu. Na svaki objekat imala je da napadne po jedna četa našeg II bataljona. Napad na prvi objekat bio je uslovljen napadom na drugi objekat i *fingiranjem* napada na Perkovića brdo od strane Graberja. Međutim četa koja je imala da napada na drugi objekat naišla je prilikom prelaza preko ceste na jednu neprijateljsku satniju koja je išla od Petrinje i od koje je odmah ista četa dobila vatru. Ista satnija zauzela je položaje s druge strane ceste i spriječila našoj četi izvršenje akcije. Poslije toga ista se četa povukla. Druga četa pokušala je da izvrši napad na prvi objekat, ali nije uspjela

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 9—4/1. k. 815.

² Vidi dok. br. 66. 69 i 75.

ci ied brisanog prostora i uslijed toga što nije bio na-
US(inut drugi objekat, a i uslijed pojačanja koje je pristiglo,
tfakon neuspjelog napada naš II bataljon povukao se na odre-

^Cn6 Ostale naše snage zauzele su tako položaje da su apso-
lutno kontrolisale prilaze ka Glini. Naš III bataljon posjeo je
sam u cestu Glina—Petrinja. Odmah nakon posjedanja položaja
naišla je na naš III bataljon jedna neprijateljska patrola. Naša
zasjeda otvorila [je] na njih vatru ali su oni uspjeli da po-
bjegnu. Tu smo dobili jedan karabin koji je neprijatelj u bi-
jegu bacio. Nakon toga naišla je na istu zasjedu jedna nepri-
jateljska satnija koja je isto tako odbijena. Neprijatelj je ovdje
imao prilično gubitaka, s obzirom na brisan prostor kojim se
kretao. Ujutro pokušao je neprijatelj sa jačim snagama u par
navrata da se probije prema Glini, ali je uvijek bio odbijen od
naših snaga zadobivši dosta velike gubitke.

U 12. časova 23. ov. mj. dobila je naša brigada naređenje
za povlačenje. Brigada se pod vatrom povukla u redu za svoju
ishodnu bazu. U ovoj akciji ova brigada nije imala ni jednu
žrtvu dok je neprijatelj imao dosta velike gubitke. Ispaljeno
je oko 3.000 metaka, a zadobijen je jedan karabin.

Brigada je svoj glavni zadatak u potpunosti izvršila, a da
su uslovi bili povoljniji bila bi izvršila i svoj drugi zadatak, tj.
napad na Perkovića brdo.

Borbenost i disciplina kod partizana prilično zadovoljava.
Još se osjeća slabost partizana u odbrani i neotpornost prema
vatri teških oruđa.

Štabovi bataljona mladi, puni poleta i volje, ali bez do-
voljno iskustva. Većinom ispuštaju akcije iz ruku i ne ruko-
vode njima. Malo više iskustva i pomoći njima pa će oni moći
u potpunosti odgovoriti svojim zadacima.

Nakon izvršene akcije na Glinu 24. ov. mj., po naređenju
Operativnog štaba Grupe brigada, naša brigada prebacila se
za **Rujevac**. Brigada je dobila u zadatak da se poveže sa VI Kra-
jiškom **brigadom** i da sa njom operiše na putu Novi—Bihać.
U tu **svrhu** otišao je već jedan član našega štaba za Grmeč da
stupi u dodir sa Štabom VI Krajiške brigade radi stvaranja
konkretnih planova za izvođenje zajedničkih akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Za komandanta

Mil.³ Pavlović

* MUan

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA PRVE SLAVO *
SKE NOU BRIGADE OD 25 LISTOPADA 1942 GOD ŠT\Btt
TREĆE OPERATIVNE ZONE O REZULTATIMA NAPADA
NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA VELIKA PISANICA r
VELIKI GRĐEVAC¹

ŠTAB
L BATALJONA I. SLAVONSKE NAROD.
OSLOB. UDARNE BRIGADE

Broj: /42
25 oktobra 1942 god.

Dostavlja redovni vojni izveštaj

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Na položaju

U toku ove nedelje naš bataljon se je uglavnom kretao u sastavu Moslavačkog odreda i to na sledeći način:

19 oktobra t. g. formiran je zajednički O. Š.² za Moslavački odred i naš bataljon. U noći između 20/21 o. m. pripremana je zajednička akcija za uništenje nepr. uporišta V. Pisanica, koja je zbog alarmančnih vesti seljaka iz Šibenika.¹ U noći od 21/22 o. m. izvršen je napad na nepr. uporište V. Pisanica, napad je uspeo ali bez vojničkog uspeha pošto se neprijatelj već ranije povukao iz V. Pisanice. U akciji je utrošeno sasvim malo metaka, žrtava nije bilo, zaplenjeno je dosta materijala ali nevojničkog značaja, između ostalog oko 10 ras. sira, nešto putera i milerama te oko 30 vreća brašna. Zapaljena je želj. stanica, ustaški tabor, opština, mlin i škola.

U noći između 23/24 o. m. izvršena je zajednička akcija sa Moslavačkim odredom na nepr. uporište V. Grđevac, koja nije uspela te iz toga razloga govorićemo tj. pišaćemo nešto više o pom. [enutoj] akciji.

Npr. uporište V. Grđevac u posljednje vreme oslanjalo se je isključivo na 60 ustaša i 18 žandarma naoružanih sa karabinima, jednim teškim mitraljezom, jednim puškomitraljezom te jednim bacačem. Pošto smo imali dovoljno snaga naj

¹ Original, pisan na maSini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod br. 14—7, k. 1481.

Operativni štab

"Rečenica je, izgleda, nedovršena. Vjerovatno se misli ^ ne_ ke
konspirativnost akcije, zbog čega je došlo do povlačenja neprijaitu
posade iz V. Pisanice, prije Izvršenja samog napada.

okupu, zajednički O. S. rešio je da se uništi pom. nepr. uporište. Rešenje o ovome doneseno je svega 28 sati pre napada. Međutim u V. Grđevcu naše snage naišle su na strahovito ojačan garnizon. Nekoliko sati pre napada, a da o tome nismo dobili izveštaja, stigle su u V. Grđevac 2 satnije Gorskog zdruga i nešto domobrana. O naoružanju zdruga mislim da nije potrebno govoriti. Dovoljno je samo ako kažem da su naše jedinice prilikom napada naišle na najmanje 20 mitraljeza, od čega 5 do 8 teških, i oko 3 minobacača. Napad izgleda da su očekivali, te naše jedinice, iako su sasvim propisno i može se reći idealno jurnule na grad, dočekali su sa strahovitom vatrom iz oko 20 mitraljeza. Naši drugovi savršeno su se držali, gotovo se može reći da su i suviše hrabro jurišali na neprijateljska uporišta. Tom prilikom palo je dosta naših najboljih drugova. Prilikom napada naše 2 kolone koje su imale najvažniji a i najteži zadatak, sastavljene isključivo iz snaga našeg bataljona, izvršile [su] svoj zadatak delimično tako da su prodrle u samo mesto, odakle su se kasnije morale povući a da ne likvidiraju nijedno uporište. U toj akciji poginulo je 10 drugova, a 5 je ranjeno. Među ranjenim nalazi se i komandir 2 čete ovog bataljona drug Spiro koji se je u borbi junački držao, a koji je pre 2 nedelje i top zarobio. Utrošeno je 2716 metaka, izgubljeno je 6 pušaka, ali je u akciji dobiveno 10 pušaka sa 420 metaka, od kojih su 6 francuskih i 15 bombi. Zarobljeno je 10 domobrana na mostu u blizini mesta, koji su se bez metka predali te su posle pušteni kućama. Moslavci su imali 2 mrtva i 1 ranjenog, a napadali su samo 1 uporište. Borbenost i srčanost boraca bila je upravo zadivljujuća. Moral iza ove akcije nije opao nego se primećuje još veća mržnja prema neprijatelju i želja za osvetom.

Na ovome terenu neprijatelj je povukao sve slabije garnizone te sada drži samo jaka uporišta kao V. Grđevac i Grubišno Polje i možda još neka pored gradova, inače pozadina je potpuno dezorganizovana, puna špijuna, tako da neprijatelj za naše pokrete uvek zna.

S obzirom da je komandir 2 čete ranjen, molimo da nam se uputi jedan drug za zamenika komandira čete. do ozdravljenja druga Spire.

Pošto su nastupili hladniji dani a drugovi često poboljevalju, molimo da nam se svakako najhitnije uputi jedan lekar sa nešto san. materijala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Bulović Mirko

Komandant
Đuro Dulić

P. S.

Omaškom ispustili smo u izveštaju, te sada napominjemo neprijatelja je uhvaćeno i odmah ubijeno devet i to pet žandara i četiri ustaše, a svakako je poginulo i zdругovaca tačan broj im se ne zna, ali nije mali. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Bulović Mirko

Komandant
Đuro Dulić

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 25 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA ČETNIKE U OKOLINI GRACACA¹

STAB
IX. PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
Broj 22
25. X. 1942

Izveštaj o akciji u okolini Gračaca

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Noću 23/24. o. mj. izvršila je ova Brigada napad na četničke položaje u gračačkoj kotlini.² U pomenutoj kotlini nalazio se četnički puk »Vožda Karađorda«, koji je imao 7 četa smještenih u okolini Gračaca. Naša akcija obuhvatila je samo 5 četa, dok su ostale 2 čete ostale van akcije. Neprijateljske snage koje je obuhvatila akcija brojile su oko 400 **naoružanih** bandita. Ove snage bile su smještene na slijedećim položajima: kod kuća Dojića, gdje se nalazio četnički štab puka, magazin, zatvor, skladište hrane itd., nalazile su se 2 čete koje su imale

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 16—2, k. 802.
* Vidi dok. br. 83.

» - j stražarska mjesta sa udvojenim stražarima uz same
 će Istodobno su imali vanjska osiguranja i to jednu zasjedu
 r'ma Velebitu, jednu na Glavici i jednu kod Terzića. Druga
 četnička četa nalazila se u Grabu, a brojila je oko 70 boraca.
 Treća četa nalazila se je kod kuća Brčini i Čorković, a brojila
 • oko 65 boraca, 1 teški i 1 puškomitraljez. Četvrta četa nala-
 zila se je na liniji od Danilovića do Dukića također u jačini
 od oko 60 boraca. Zatim dvije polučete od kojih je jedna bila
 u Podkokirni, a druga na Bukovom Vrh. Svi ovi neprijatelj-
 ski položaji bili su u blizini Gračaca na dometu puščane vatre
 i težeg oružja. Stab puka udaljen je svega oko 1.000 metara
 od utvrđenja u Gračacu.

Neprijatelj je bio obezbjeđen sa jačim stražama i patro-
 lama od kojih je veći dio bio okrenut u pravcu Bruvna, tj.
 prema našim položajima, a manji dio prema Velebitu. Jedan
 dio neprijateljskih snaga ležao je po kućama na jednom mje-
 stu dok je manji dio bio kod svojih kuća.

Usljed neposredne blizine Gračaca, tojest utvrđenih oku-
 patorskih položaja gdje se nalazilo 8 topova i više bacača, ova
 akcija morala je biti izvedena pod zaštitom noći, jer naše
 snage nisu smjele biti zatečene u ovoj kotlini za vrijeme dana,
 pošto bi bile izložene jakoj neprijateljskoj vatri. Raspored
 naših snaga bio je slijedeći: Drugi bataljon ove Brigade imao
 je zadatak da likvidira četnički štab, tj. obje čete koje su se
 nalazile smještene oko četničkog štaba. On je morao da se pre-
 baci preko Resnika i Stikade za Velebit i da iz Velebita preko
 gračackih luka napadne neprijateljske položaje s razloga što
 je neprijatelj prema Velebitu bio mnogo slabije obezbjeđen.
 Treći bataljon dobio je zadatak da likvidira neprijateljske
 snage na položajima Dukići—Danilovići kao i Bukovi Vrh. Prvi
 bataljon imao je zadatak da likvidira Podkokirnu, kuće Brčina
 i kuće Čorkovića. Četvrti bataljon imao je zadatak da likvidira
 neprijateljske snage u samom Grabu. Pokreti naših snaga
 označeni su na priloženoj skici sa crvenim crtama. Zadatak
 naših snaga bio je da svaku pojedinu neprijateljsku četu od-
 nosno neprijateljske položaje opkoli i zasebno likvidira. Isto-
 obno naše snage imale su da izbace obezbjeđenje prema sa-
 mom Gračacu što je vidljivo prema skici.

Prema predviđenom planu napad je imao otpočeti u 2 sata
 pos ije ponoći. Do toga vremena sve naše snage imale su da se
 P vuku što bliže neprijateljskih položaja i da sačekaju znak
 napad koji je imao dati Drugi bataljon sa crvenom raketlom.
 Sn ^0t nentu kada počne akcija na štab četničkog puka. Naše
 na l ® r'o hile su zadatak za likvidaciju neprijateljskih snaga
 • Jvecom brzinom tojest plotun, bombe i juriš. Polazni polo-

žaji naših snaga bili su od Bruvna. Svaki bataljon odnosno p₀. jedina četa ukoliko je to bilo potrebno išao je svojim putem već prema samom zadatku. Tačno 2 minuta prije 2 sata otpočela je borba na položaju Prvog bataljona koji je u tom momentu bio zapažen od neprijateljskih snaga. U istom momentu bačeni su i raketni znakovi kod četničkog štaba gdje su snage Drugog bataljona bile stigle prije deset minuta i neprimjećene čekale momenat za napad. Po danom znaku otpočela je borba istodobno na svim položajima. Sve naše snage tačno na vrijeme stigle su na određene položaje. Iznenadjenje sa kojim se je računalo postignuto je u cjelosti. Neprijatelj je već u prvom momentu borbe bio potpuno zbunjen i nije mogao da dade jači otpor sem kod četničkog štaba gdje su četnički banditi pokušali protunapad sa jurišem, ali su bili brzo razbijeni i u bliskoj borbi prsa o prsa većim dijelom uništeni. Pod zaštitom noći uspjelo je dosta četničkih bandita da pobjegne **odnosno** da se sakrije.

Rezultat akcije je slijedeći: u borbama ubijeno je oko 70 četničkih bandita među kojima se nalazi i Dane Stanisavljević (Cicvara) koji je bio komandant udarnog bataljona, a ujedno i vršilac dužnosti komandanta puka a poznat kao najveći bandit, krvolok i organizator četničkih bandi. On je pokušao bjekstvo prema Gračacu, ali iz puškomitraljeza ranjen u obe noge ubio se sam iz pištolja. Istodobno poginuo je i adutant štaba puka, kao i ostali neki savjetnici i značajnije ličnosti koje su se nalazile pri štabu puka, tako da se može reći da je štab puka potpuno uništen.

Zarobljena su 64 četnička bandita među kojima se nalazi više opasnih bandita, kao naprimjer kaluder iz Krupe, šef četničke policije za srez Gračac, obavještajni oficir Uroš Stanisavljević itd. Kaluder Savatije Mažibrada je zamjenik **popa** Đujića i jedna od najmarkantnijih ličnosti poslije Đujića. Od zarobljenika važnije ličnosti poslaće se štabu Zone... Od oružja zaplijenjeno je 95 pušaka od kojih su jedan dio mauzerka, a jedan dio francuska. Municije je zarobljeno oko 30 hiljada od čega 23 hiljade za francuske puške. Osim toga zarobljeno je dosta talijanskih bombi (400) i mnogo ostalog ratnog materijala. J

Na našoj strani bila su 2 mrtva, 2 teže ranjena od kojih je 1 podlegao i 4 lakše ranjena.

Akcija je izvedena po predviđenom planu i jačih S[^]j[®]! nije bilo. Jedinici nedostaci bili su u dosta slaboj vezi između pojedinih jedinica, što se najviše može pripisati nepoznavanju terena i slabim vodičima. Naročito je za istaknuti tačnost vlačenja naših snaga i otvaranje vatre tačno u određeno n

eme na svih 10 mjesta gdje su se nalazili neprijateljski položaji. Isto tako je važno napomenuti oduševljenje boraca kada **Ju pošli u** akciju, a pogotovo za vrijeme akcije, kada su se čuli oduševljeni usklici na sve strane »Živjela Crvena Armija«, »**2**ivio drug Staljin«, »Juriš, naprijed* itd. Neprijatelj je bio **skršen** na svim položajima u roku od pola sata, nakon čega se **pristupilo** čišćenju kuća. Prema svemu akcija je potpuno **uspjela** kako vojnički i još više politički. Narod ovoga kraja **je** neobično oduševljen pogotovo kada je čuo za pogibiju **najvećeg** krvoloka Dane Cicvare. Ovom akcijom četničke **snage** gračačke kotline su više nego prepolovljene. Osim toga **što je** najvažnije cio štab puka, štab udarnog bataljona, kao i **dosta** ostalih vodećih ličnosti je uništeno.

Utrošak municije bio je vrlo mali s razloga što su većinom radile ručne bombe i noževi.

Koliki je udarac zadat četnicima vidi se najbolje po tome što je već danas došlo njih desetorica sa oružjem da se **predadu** područnom bataljonu. Isti izjavljuju da će doći još dosta četnika da se predaju.

Sve kuće većih bandita zapaljene su i sva njihova imovina uništena. U neboračko stanovništvo nije [se] diralo.

Moral boraca poslije ove akcije koja je izvršena u cjelosti sa vrlo malim gubicima je vrlo dobar.

Za vrijeme akcije Talijani su tukli sa artiljerijom i bacačima po okolnim brdima, a i po nekim zgradama kada su počele goriti. Istodobno su osvjetljavali za cijelo vrijeme borbe sa reflektorom položaje gdje se vodila borba.

Snage ove Brigade nalaze se sada u okolini Bruvna i poduzele su sve mjere za pripremu iduće akcije koja će biti izvedena u najskorije vrijeme.

Moli se Stab Zone ukoliko raspolaže sa sekcijama Drvar i za sjevernu Dalmaciju da nam hitno pošalje, pošto će nam trebati za iduće akcije koje su predviđene.

Prilog skica terena na kome se vodila borba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom

M Basta

Komandant

Kuprešanin⁴.

I ^{P-} S. Sada doznajemo da je poginuli Dane Cicvara bio prije
____^naJrnenovan vojvodom Like i Korduna.*

*~Milan

; Milan

i * Posljednja rečenica dopisana je mastilom

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 25
LISTOPADA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV
JUGOSLAVIJE O SLABOM SADEJSTVU PETE CRNOGOR-
SKE I DESETE HERCEGOVAČKE BRIGADE S DALMATIN-
SKIM JEDINICAMA ZA VRIJEME NEPRIJATELJSKE OFAN-
ZIVE U PRAVCU LIVNA¹

STAB
IV. OPERATIVNE ZONE
N. O. P. i D. V. HRVATSKE

Br. sL
dne 25 X 1942 g.
u 9 č.

VRHOVNOM ŠTABU

U prilogu dostavljamo Vam izvještaj komandanta⁸ V Crnogorske N. O. U. Brigade, koji je istovremeno i odgovor na vaše posljednje naređenje da se V Crnogorska Brigada i X Hercegovačka Brigada angažuju u pravcu Prozora, u cilju sadejstva i pomoći našim jedinicama i pariranja neprijateljske ofanzive u pravcu Livna i dalje ka sjeveru.³

Priloženo pismo dostavljamo Vam sa našim komentarom u sljedećem:

a) Operativni Stab V Crnogorske i X Hercegovačke Brigade ne shvata ili neće da shvata ni ovu situaciju u kojoj se nalaze naše jedinice i slobodna teritorija koju branimo, povodom ove opšte neprijateljske ofanzive, kao što nije shvatio ili nije htio shvatiti ni onu situaciju, kada su se obe brigade povukle pred najavljenom talijansko-četničkom ofanzivom od Rame, sa prostora Prozor—Šćit, bez borbe uopšte, u kontra-pravcu od naređenog im i predviđenog pravca povlačenja tj. na vrhove bosanskih planina: Vlašić—Vranića—Zec i Radovan planina.

b) Posljedice povlačenja ovih dviju brigada sa prostora Prozor—Šćit ka pomenutim bosanskim planinama, najbolje su se odrazile sada u ovoj fazi operacija, kada se je baš težište ne-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK S pod br. 2541.

• Sava Kovačević

³ Odnosi se na ofanzivu talijanskih i ustaško-domobranskih jedinica koja je otpočela 23 listopada 1942 godine. Vidi dok. br. 72.

šjateljске ofanzive u pravcu Livna ispoljilo onim pravcem, kuda su se trebale pod borbom povlačiti i koji su trebale zatvarati ove dvije brigade.

c) Iz priloženog pisma se vidi, da Operativni Stab dotičnih brigada predviđa svoje povlačenje na Bitovnju Planinu, u slučaju neprijateljskog pritiska, iako zna, po tački 4 dotičnog pisma, da u Prozoru ima svega 5—600 Talijana, koje bi mogao sa obim brigadama vrlo lako savladati u ovoj situaciji.

U pogledu jačine neprijateljske posade u Prozoru, navedeni podaci nisu tačni, pošto su sve te neprijateljske snage ustvari u pokretu, u ofanzivi prema Livnu, prema tome u fazi pripreme i izvođenja neprijateljske ofanzive prema Livnu nije bila ni trećina ovih snaga u Prozoru, koju navodi komandant V Crnogorske Brigade.

Dakle, kao što se vidi, postojali su vrlo povoljni uslovi za angažovanje ovih dviju brigada u dubokoj pozadini neprijatelja, tj. prema Prozoru, samo da se je Operativni Stab dotičnih brigada, prema vašem naređenju odlučio o pokretu i angažovanju svojih jedinica prema Prozoru. Drugim riječima, ustvari, da je pomenuti Stab izvršio vaše posljednje naređenje, situacija na ovom operativnom području, u odbrani ovog dijela slobodne teritorije, bila bi za nas daleko povoljnija.

d) U tački 6 pomenutog pisma navodi se, da bi se tek u slučaju jačeg pritiska sa više pravaca »preturale« oве brigade ka nama. Dakle, kao što se vidi Operativni Štab dotičnih brigada posmatra samo svoju situaciju, ne obzirući se uopšte na našu opštu vojno-političku situaciju i ne vezujući ni u operativnom ni u taktičkom pogledu akcije svojih brigada sa operacijama ostalih naših partizanskih jedinica i glavnih naših snaga uopšte. Izgleda, da Operativni Stab dotičnih brigada stoji na gledištu, da oni mogu samostalno živjeti i voditi neke usamljene akcije bez veze, sadejstva i koordinacije sa glavnim snagama naše vojske i partizanskim jedinicama uopšte. ne uzimajući u obzir da se nar. oslob. borba vodi⁴ po operativnom planu i projektima našeg Vrhovnog Štaba. Kakve mogu «•ti posljedice ovakvog pogriješnog gledišta Operativnog Štaba dotičnih brigada, kako u vojničkom tako i političkom smislu, nije potrebno da vam iznosimo, pošto se to da na prvi pogled¹ vrlo lako ocijeniti.

tč Smo miSljenja, da postupci Operativnog Štaba dobnih brigada kako prilikom njihovog povlačenja sa prostora Šćit, tako i sada u ovoj fazi operacija prilikom njihove

' ^ieči »ne uzimajući u obzir da se nar. oslob. borba vodi« dopire su mastilom.

vog pasivnog i krajnjeg neaktivnog posmatranja razvoja neprijateljske ofanzive protivu naše slobodne teritorije, zaslužuju svaku osudu, "ostoji opasnost da ako rukovodstvo ovako nastavi, da one jedinice pođu sasvim krivim smjerom."

Također, po našem mišljenju potrebno je da se operativno rukovodstvo dotičnih brigada uzme na odgovornost, da se povede istraga i da se svestrano ispituju uslovi i uzroci uopšte zbog kojih su ove jedinice postupile u napred navedenim slučajevima na način kako je to Vrhovnom Štabu poznato i kako se to vidi iz priloženog pisma komandanta V Crnogorske Brigade.

Prilog pismo komandanta V Crnogorske Brigade.

S. F. — s. N.!

Načelnik štaba
Terzić⁶

Polit, komesar
Jordan⁷

Komandant
Vicko Krstulović

(M. P.)

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU BRIGADE OD 26 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU NA MACUTOVOM BRDU I BORBAMA S NEPRIJATELJSKIM POJAČANJIMA IZ KARLOVCA¹

STAB
IV PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
26. X. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Prema zapovijesti Komandanta I Operativne zone od 22. X. 1942 ova Brigada dobila je zadatak da postavi osiguranje prema Karlovcu, Vukmaniću i Skakavcu kao i da napadne posadu na

- Ova posljednja rečenica dopisana je mastilom.
- Velimir
- Ivica Kukoč

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 11/2, k. 830.

* MUan

Macutovu brdu. Po pripremi tj. po saopćenju zadatka odgovorni starješinama i pripremi boraca za istu akciju, krenuli smo oravcu napada. Oko 12 sati III bataljon koji je imao zadatak " ^n ipadne neprijateljsku posadu na Macutovu brdu, sa vije- 5tim privlačenjem sa bombašima na čelu približavao se bunkerima kojih je bilo 11. Bunkeru su bili opasani sa bodljikavom Mcom. a osim toga neprijatelj je tukao sa jakom vatrom, tako da su se jurišači morali povući od same žice gdje ih je 7 ranjeno, od kojih 2 teže.

Ujutro oko 6 sati ponovljen je juriš ali je isto odbijen jakim neprijateljskom vatrom bombama, jurišači su se povukli sa 5 ranjenih drugova. Poslije neuspjelih juriša povučene su dvije čete III bataljona na osiguranje prema Karlovcu dok je jedna četa držala opsadu bunkera. Popodne oko 17 časova neprijatelj koji je nadirao iz Karlovca približio se Macutovu brdu toliko da je obasuo samo brdo sa jakom vatrom. Zamjenik komandanta" III bataljona ne provjerivši paničan izvještaj komesara 3 čete druga Cimeše³ o tome, da se naš I bataljon povukao i da je neprijatelj pod Macuta brdom, naredio je povlačenje i za to vrijeme iskoristili su žandari i pobjegli preko Korane. Prvi bataljon suzbio je neprijateljsko pojačanje i izvršeno je ponovno opkoljavanje neprijatelja na Macutovu brdu sa pozivom na predaju, našto su se i predali.

Zarobljeno je: 21 domobran, 20 karabina, 1 puškomitraljez i manja količina municije.

U ovoj borbi ranjeno je 12 drugova, i 1 poginuo dok neprijatelj je imao 1 ranjenog.

Prvi bataljon postavio je zasjedu prema Karlovcu kod sela Relja, prekopao cestu i porušio mostić kod mlina (Cetrovca). Neprijateljska pomoć koja je išla iz Karlovca stigla je oko 10 časova, naš bataljon otvorio je vatru i upustio se u borbu sa neprijateljem. Neprijatelj je nastupao u jačini oko ustaša iz Karlovca,⁴ ovaj bataljon počeo je oступati po "adiranju jakog neprijatelja, odmah mu je upućena 1uj po- , Jedna četa III bataljona, te su snage neprijatelja zadrž- te do 19 časova uveče.

i farr borbi neprijatelj je imao navodno oko 50 mrtvih ^njenu^od kojih 2 oficira mrtva. Na našoj strani je <edan

\ Mirkó 2utté

Vrife¹⁶ fimeša- Poginuo u Lici nesrećnim slučajem, 1943 godine, koiotsjl^l^f^vrte neprijateljske ofanzive, kao zamjenik političkog irece čete Trećeg bataljona Četvrte NOU brigade.

" t" vpi ' 3ovatio sastava Trećeg ustaškog stajaćeg zdruga koji je Ućmte stacionirao u Karlovcu.

mrtav i dva ranjena. Bataljon se povukao oko 20 časova odmaranje. Plijena nije bilo.

Drugi bataljon sa dvije čete dao je osiguranje prema Vukmaniću i Skakavcu, neprijatelja sa tog pravca nije bilo, sem što je otvarao vatru iz mitraljeza i topova, od čega je ranjeno 2 druga i 1 drugarica. Ovaj bataljon povukao se oko 20 časova na odmaranje.

Treća četa II bataljona postavila je zasjedu prema Bari-loviću, neprijatelj je pošao ali je ova četa otvorila vatru od koje su odmah 2 poginula a ostali su se povukli.

U ovoj borbi konačno neprijateljski gubici su: 21 živ zarobljen, oko 55 mrtvih i ranjenih, a na našoj strani 2 mrtva i 16 ranjenih drugova i drugarica.

U ovoj borbi naročito su se istakli omladinci III bataljona, kao jurišači ali je utvrđenje bilo neosvojivo bez teškog oružja. Isto I bataljon izdržao je dosta tešku borbu, jer ustaše su htjele po svaku cijenu da pruže pomoć Tušiloviću.

Od zarobljenih domobrana 9 ih je strijeljano, među njima 1 žandar i ostali domobrani koji su bili u 12 satniji koja je išla prema Vojniću i palila, isto su bili u Petrovoj Gori kod proboja obruča.

Plijen: 1 puškomitraljez (brno), 20 karabina, 11 mina za mali bacač, 4 okvira za njemački mitraljez, 1 cijev za njemački mitraljez, oko 800 metaka, 1 poljski telefon i ostalog materijala. _____^

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
A.⁵ Turkulin

Komandant
N.⁸ Vidović

° Artur
• Nikola

17VJEŠTAJ ŠTABU DEVETE NO BRIGADE OD 26 LISTO-
PVDA1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NA-
PADU NA ČETNIKE KOD GRAČACA I ŠTEKADE¹

STAB
IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE

26. X. 1942

Operativni izvještaj O. br. 4

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

1) Vojna situacija kod IX Partizanske brigade Hrvatske u toku ove sedmice je slijedeća:

IX Partizanska brigada pošto je uvidjela da namjere neprijatelja nisu prodor na oslobođeni teritorij, izvršila je pokret prt ma predviđenom planu u pravcu Gračačkog kotara, te je izvršila slijedeće akcije:

Na dan 23/24 o. mj. izvršila je Brigada napad na četničke položaje u gračačkoj kotlini.² U pomenutoj kotlini nalazi se četnički puk »Vožda Karađorđa« koji je brojio 7 četa, a koje su smještene u okolini Gračaca. Naša akcija obuhvatila je sve malo isturenije položaje u okolini Gračaca, a gdje se nalazila četnička banda. U napadu učestvovala je cijela Brigada uz pomoć jednog jačeg voda iz komande Područnog bataljona za kotar Gračac. Pomenuti vod bio je razdijeljen po bataljonima kao poznavalac terena, te su služili uglavnom za vodiče.

Pomenuta akcija morala se izvršiti preko noći pošto je u neposrednoj blizini samoga mjesta Gračac, i danju bi bila izložena jakoj artiljerijskoj vatri. Iz tih razloga što se je akcija vršila noću mnogi od bandita uspjeli su pobjeći u samo mjesto Gračac, mnogi su se sakrili u žbunju, tako da se nije uspjelo sve bandite uhvatiti.

Neprijateljske snage koje je obuhvatila akcija brojile su oko 400 naoružanih četničkih bandita koji su bili smješteni u više kasama. Tako da su pojedini bataljoni kao i čete pojedinih Bataljona morale operisati posebno i bez povezanosti između bataljona kao i četa.

: . . ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
instituta pod br. 17—2, k. 802.
Vidi dok. br. 80.

2) Zarobljeno je 65 četničkih bandita među kojima se nalaze poznati organizatori i razni vođe četničke bande kao napr. Mažibrada Savatije zamjenik popa Đujića, kaluđer iz Krupe, šef četničke policije i obavještajni oficir puka »Vožda Karadorda* Dalje zarobljeno je 105 pušaka, 24 hiljade francuskih metaka i oko 3 hiljade jugoslovenskih (Mauzer), 400 bombi od toga **300** talijanskih i 100 raznih, 20 pari novih cipela, 100 noževa raznih, 1 radio aparat, 3 pisaće mašine i drugih sitnih stvari (odjevnih predmeta), zarobljena je i četnička arhiva u kojoj ima vrlo važnih podataka, kao i nešto stoke koja je predata područnom bataljonu u Bruvno.

3) Neprijatelj koji je branio i čuvao mjesta oko Gračaca imao je oko 80 mrtvih četničkih bandita u samoj akciji, ... Prema vijestima iz samog mjesta govori se da ima mnogo ranjenih i pogorjelih. Među poginulim je i četnički vojvoda Dane Cicvara.

4) Gubici na našoj strani. Poginulih drugova ima 2, 2 teže ranjena od kojih je jedan podlegao i 4 lakše ranjena. Navedeni drugovi koji su u ovoj akciji ranjeni i poginuli svi su iznešeni. Poginuli su sahranjeni, a ranjeni sprovedeni u ambulantu Područnog bataljona za kotar Gračačko-lapački.

5) Naknadno umrli od rana bio je 1 drug, koji je teže ranjen i svaka ljekarska pomoć bila mu je kasna.

6) Imena onih koji su pali smrću heroja, imena onih koje treba proglasiti narodnim herojima, imena pojedinih boraca starješina jedinica koje bi trebalo pohvaliti u toku ove borbe, ne bi se imalo predložiti pojedinačno. Ali se može napomenuti da **su** se svi borci Brigade držali dobro u akciji, naročito II bataljon (»Bićo Kesić«) ove Brigade koji je imao najteži zadatak i postigao najbolje rezultate.

7) Akcija je izvedena tačno po stvorenom planu i ista je uspjela. Grješaka je bilo manjih koje će se na **konferencijama** i na sastancima otklanjati. Starješine sa svojim jedinicama za vrijeme borbe snalazile su se dobro. Veza sa susjednim jedinicama kao i sopstvenih dijelova kako je napomenuto nije **se** mogla održavati sem mestimično, s razloga što su snage **neprijatelja** bile nadaleko i razbacane, a vrijeme određeno za akciju bilo je vrlo kratko.

8) Razlika municije po svršenoj akciji bila je oko 16 hiljada u francuskoj, **dok** Mauzerove municije pokrio se utrošak. **Pokva-**renog i izgubljenog oružja u toku same borbe bilo je svega puška (talijanska).

1) Noću 25/26 o. mj. 1942 u 2 sata izjutra II bataljon ove Brigade dobio je u zadatak da razoruža selo Štikadu, gdje je bilo oko 30 i nekoliko naoružanih seljaka koji su većinom bili simpatizeri Narodno-oslobodilačke borbe.

Akcija je izvršena tačno po planu, tako da su mjesto Šti-[^] kadu opkolili sa dvije čete pomenutog bataljona, neprimjetno se privukli u obliku obruča i sa trojkama upadali u kuće, te su uspjeli pohvatati i razoružati sve koji su imali oružja u pomenutom mjestu.

2) Zarobljeno je 30 pušaka francuskih i uz svaku pušku po 30 kom. metaka, 20 bomba talijanskih i nešto sitnih odjevnih predmeta.

3) Na strani neprijatelja nije bilo žrtava a nisu davali nikakav **itpor**. pošto se postiglo iznenađenje, a kako je napomenuto da su isti bili simpatizeri samo su zahtijevali da kod njih ostane **oružje** što nije u interesu Narodno-oslobodilačke borbe.

4) Gubitaka na našoj strani poginulih niti ranjenih nije bilo.

5) Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6) Imena onih koji su pali smrću heroja ili koje treba proglašiti narodnim herojima, imena pojedinih boraca i starješina koje bi se trebalo pohvaliti u toku same borbe ne bi se imalo predložiti.

7) Akcija je izvedena tačno po predviđenom planu i ista je uspjela. Grješaka za vrijeme akcije bilo je manjih koje će se [na] sastancima i konferencijama otkloniti. Starješine sa svojim jedinicama snalazile su se dobro. Veza između sopstvenih dijelova održavala se pomoću kurira pješaka i bila je dobra.

8) Razlika u municiji po svršenoj akciji nije bilo. Pokvarenog i izgubljenog oružja u toku same borbe nije bilo.

Brigada se sada nalazi na odmoru u selima oko Bruvna, **dok** štab Brigade radi na pripremanju i stvaranju planova za pretstojeću akciju koja se ima izvršiti u toku najkraćeg vremena.

Prilog: Pregled brojnog stanja ljudstva i oružja, lista gubitaka i ranjenih i lista poginulih.

1 primjerak dostavljen Glavnom štabu Hrvatske, 1 I Operativnoj zoni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom.

Komandant

M Basta

Kuprešanin⁴

P- S. Na dan 22 i 23 ov. mjes. ova Brigada izvršila je noću 'usetije pruge između Raduča i Metka kao i između Metka i iomka. Pruge je porušeno i uništeno oko 5 km. Za vrijeme _J^*njaovoga rada nije bilo žrtava na našoj strani.

" Milan

⁴ Mi Um

krenu i za Dalmaciju. Ostalih promjena na ovim sektorim nema.

Jačina ove brigade je 4 bataljona sa po 250 boraca n_{ro}J sečno. Težeg oruđa nema, nego 3 mala bacača, ali bez bombi i kapisla, pa ukoliko taj štab raspolaže s time, moli se da nam se izvjesna količina pošalje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom.
M. B.⁸

Komandant 1
Kuprešanin"

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2UMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 27 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 21 DO 27 LISTOPADA¹

STAB
ZUM. POKUP. ODREDA
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj: 1942
Dne, 27 X 1942

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj za
vrijeme 20—27 X

Situacija na području ovog Odreda je slijedeća za proteklo vrijeme. Dobili smo vezu sa našim Drugim bataljonom, a bat. »Josipa Kraša« djelovao je još na terenu 2umberka. Bataljon »Josipa Kraša« ostao je uglavnom na istom mjestu kao i ranije tj. na sektoru Sošica osim 1. čete koja je u zajednici sa Proleterskim bat. sudjelovala u blokadi Ostriža. II^{ljat}- »Slavka Klobučara« vršio je akcije na svojem sektoru.

Vremenski tekao je sam rad ovim redom:

- ⁴ Milan Basta
- Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Voj
istoriskog instituta pod br. 37—2, k. 102 B.

- x. Bat. »J. Kraša«. Neprijatelj je ušao u Tevaševce.² Neprijatelj je iznenadio našu patrolu i napao zaobilaznim putem našu kuhinju. Poslije napada neprijatelj se povukao iznad sela Griča. Tom prilikom imao je bat. jednog mrtvog, jednog ranjenog i tri živa uhvaćena. Bat. »S. Klobučara«. Jedna četa izvršila je akciju Ina] Sestak Brdo i zaplijenila neke stvari kod nekog ustaše 1 da uhvate dotičnog ustašu nijesu [uspjeli] uhvatiti. Jedna četa krpila je obuću, a jedna se pripremala na akciju.
22. X. Bat. »J. K.« nalazio se uglavnom na istom mjestu i vršio osiguranje od strane Kalja i radio politički po četama.
Bat. »S. K.«^s 1. četa vratila se iz akcije. 2 četa je bila u akciji u Pokupskom i Lijeveim Stafankima, u Pokupskom uhvaćena su dva ustaše. Jedan je likvidiran a drugi je nakon saslušanja pušten. Uhvaćena je jedna dvocjevka i 10 metaka. 3. četa se je spremala na put.
23. X. Bat. »J. K.« Bio je na istom mjestu i vježbao te vršio izvidanje. Promjene na položaju nije bUo.
Bat. »S. K.« 3. četa izvršila je akciju na želj. stanicu Desinec. Razoružali 12 domobrana i zaplijenili 12 karabina, 1600 metaka, 11 def.⁴ bombi i 10 of.⁵ bombi, 12 šinjela, 2 hlače, 7 bluza i druge vojničke spremlje nešto sanitetskog materija[la]. Stanica je zapaljena.
24. X. Bat. »J. K.« 1. četa ovog bataljona otišla je sastav Prolet, bat. i bila u borbi sa Talijanima koji su donosili hranu opsjednutima u Ostrižu. U borbi su poginula 2 druga i ranjena 3. Neprijatelj je imao velikih gubitaka ali smo se morali povući da se u noći vratimo na stare položaje. Ostale čete vršile su prekopavanje ceste i davale osiguranje i patrole.
Bat. »S. K.« 3. četa ovog bat. izvršila je akciju u Crnoj Mlaci kod kulturbundovca Zvilinga te zaplenila 5 konja, svinju i jedan čamac. Ostale čete bile su na odmaranju i vježbale.
25. X. Bat. »J. K.« Cete su ostale na istim položajima. Jedino je 1. četa poslala jedan vod u Vel. Lešće.
Bat. »S. K.« 3. četa uhvatila je jednog ustašu, koji je izjavio da je sam htio da se preda. Razoružan je i pre-

| Vjerovatno Tomaševci
("Slavka Klobučara"
(Defanzivnih
(Ofanzivnih

dan O. K. Karlovac. Donio je karabin i 80 metaka. Ista četa izvršila je akciju kod kulturbundovca Baudera u Pisarovini i rekvirirala 2 konja, jedno ždrijebe i jednu svinju, jedna kola i dva para čizama, 5 kišnih kabanica. 1. i 2. četa ostale su na svojim položajima i vježbale i odmarale.

26. X. Bat. »J. K.« Čete su ostale na istim položajima i vršile osiguranja i patrolirale. Primijetile su koncentraciju neprijatelja na liniji ispod Radovice i Vel. Lešča.

Bat. »S. K.« 1 četa postavila je zasjedu na cesti Zdenčina—Pisarovina i uhvatila 2 domobrana i svukla ih, zaustavljen autobus i uhvaćen jedan domobran te neka vojnička sprema. Domobrani su pušteni. Ostale dvije čete su [se] odmarale.

27. X. Bat. »J. K.« Sve čete ovog bat. ostale su na ranijim položajima kao dan ranije, sa istim zadacima.

Bat. »S. K.« 3. četa zapalila je jedan kamion u Donjoj Kupčini vlasništvo Grd. općine Karlovac i zaplenila veću količinu hrane i zapalila kamion. Ista četa napala je noću željezničku stanicu Lazina. Posada je pobjegla, te je uhvaćen samo jedan karabin, i nešto vojne odjeće, i zapaljena jedna baraka kraj stanice, te jedna vakt.^{*} naprema Draganićima. 1. četa izvršila je akciju na žandarmerijsku stanicu u Brezovici, i na općinu u istom mjestu. Uhvaćen je slijedeći plen: 2 karabina Mauzer sa 35 metaka, vojno drž. pištolj sa mecima, 2 odijela (žandarska), a u općini uhvaćeno 10059 kuna. raznog pisaćeg materijala te zapaljena sva op. arhiva. U mjestu Bobrancu⁷ uhvaćen domobran, svučen i pušten. 2. četa zapljene u Stefancima 150 kg drž. kukuruza i druge hrane. U selu Sredičko od jednog ustaše 2 krave, svinju i civilnu pušku s nešto municije.

Nekih naročitih namjera nismo imali nego se je čekalo da se vidi što kani neprijatelj, koji je počeo sa koncentracijom većih snaga na pojedinim sektorima neprijateljskim.

Štab[ovi] bat. bili su aktivni i vršili svoju dužnost savjesno.

Operativni izvještaj za vrijeme dok nismo imali veze sa bat. »S. Klobučara« za taj bat. poslati ćemo naknadno tj. sutra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Boris Balaš

Komandant
Breberina Miško'

* Vaktarnica, tj. stražarnica na pruzi.

⁷ Vjerojatno Dubranec.

' Poginuo 1943 god. u Lici.

T7VJESTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 28 LISTO-
p%_{nA} 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O STANJU U BRIGADI OD 10 DO 28 LISTOPADA¹

CTAB I UDARNE **PARTIZANSKE BRIGADE**
0 **HRVATSKE**

Br. 174

28. X. 1942 god.

Komesarijat

Predmet: Politički izvještaj za
vrijeme od 10. 9. do 28. X. 1942

GLAVNOM ŠTABU N. O. P. O. HRVATSKE

Poslije likvidacije Pazarišta u zapadnoj Lici po naređenju Slaba Zone prebacila se naša brigada na slobodni teritorij Koreničkog kotara u selo Krbavicu. Tu smo se smjestili za jedno kratko vrijeme radi odmora i sređivanja unutrašnjeg života i rada u našoj jedinici. U vezi s tim održali smo više sastanaka i konferencija. Pored toga održana je partijska konferencija za cijelu brigadu, bio je prisutan i drug Petar Dozet delegat C. K. za rad u brigadama. Na jednoj od vojnih konferencija u Krbavici bio je prisutan drug komandant Zone.² Poslije naših izvještaja i diskusije koja je uslijedila, održao je drug komandant Zone jedan kratak pregled političke situacije vani i u našoj zemlji. Iz pregleda unutrašnje situacije upoznali smo se **naročito** sa proleterskim brigadama i njihovim akcijama, upoznao nas je drug sa iskustvima tih brigada i zatim dao nam je upute i savjete za rad sa našom brigadom. Upoznao nas je i s time da će naša brigada u sastavu sa još dvije do tri brigade vršiti zajedničke operacije na Kordunu ili Baniji. Baš zbog toga pozvao nas je još jedanput pri završetku svoga izla-
IHtf®^{da} uložimo maksimum truda oko osposobljavanja naše jedinice da bi ona u sastavu ostalih jedinica odgovorila svojim zadacima. Naša vojnička snaga traži kazao je on i stva-
divizija koje će se uskoro formirati za uspješnije akcije torbe protiv okupatora. Dakle za kratko vrijeme u selu Krba-
^J>redili smo unekoliko najvažnije poslove u vezi sa našom

fcfttrt., orl®inal - pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
ttskop instituta Pod br. 34—16. k. 103 B
Srećko Manola

brigadom i zatim je odmah došlo naređenje za pokret u pravcu Korduna. Na prelazu preko Korduna u selu Prisjeki održana je opet partijska konferencija naše brigade u prisustvu sekretara C. K. druga Vlade,³ zatim druga komandanta Hrvatske * komandanta Zone i još nekih drugova koji su išli za politički rad u brigadama. Savjetovanje je bilo kratko, ali vrlo korisno jer se na njemu pretresalo o najglavnijim stvarima u vezi sa našom mladom Partijom. 18 ovog mjeseca stigli smo i na Baniju, gdje je i bio ustvari krajnji cilj, kad smo pošli iz zapadne Like.

Svijest partizana u našoj brigadi postepeno i osjetno jača. Narodno oslobodilačka linija je poznata među partizanima najmasovnije. No iako je poznata vrlo teško ju je provesti onako široko i svečovječanski kao što to naša Partija postavlja. Nije rijetkost skretanja u lijevo, to se naročito vidi ne samo na zborovima nego i u običnom razgovoru naši partizani više govore o Komunističkoj Partiji nego o zajedničkoj potrebi borbe Srba i Hrvata te ostalih naroda naše zemlje. Zborovi koje smo na našem putu organizovali, dakle iako su bili pripremani, iako je bilo određeno tačno šta će se govoriti, govornici su mahom skretali, zadržavali se više na svemu nego li na objašnjavanju Narodno oslobodilačke linije. Prosto se primjećuje kako je teško u život provoditi liniju narodnog oslobođenja, vjerovatno je tome razlog ranije neshvatanje i ranije greške koje su se tako duboko uvriježile da i komesari ne mogu bez ranijih navika. Pored ovakove političke svijesti naši partizani osjećaju potrebu pravog vojničkog života u našim jedinicama. Oni danas već sami shvataju i objašnjavaju na potpuno zadovoljenje od kolike su važnosti naše brigade te konačno zašto je potrebno da se sve jedinice pretvore u pokretne, jer će samo na taj način nevezane za jedno mjesto moći provoditi najbolje ofanzivu protiv neprijatelja. Ne osjeća se tolika težnja kod partizana za krajem u kome su oni otpočeli voditi borbu, naime ne žele tako često kao ranije da idu svojim kućama i slično. Prosečno u tome pogledu naša je brigada dosta napredovala. Jedino trebamo primijetiti da je bataljon »Pekiša Vuksan« pri polasku iz Like imao takvih drugova čak i među komandnim osobljem koji su želeli pošto poto da se puste na odsustvo. Tome je sljedica kako pričaju partizani obećanje bivšeg komandanta i komesara⁸ da će ih štab brigade kao i oni pustiti masovno na odsustvo. Ovu pojavu smo jedva djelomično spriječili, konatn

" Vlado Popović

' Ivo Rukavina

* Momčilo Novković

* Damjan Vujnović

• sami partizani ostalih bataljona kritički su to popratili, što teimalo **Vidnog** uspjeha.

Borbenost je prosečno dobra kod svih partizana u našoj brigadi. **Izvjescni** bataljon u pogledu borbenosti nije napredovao⁰ ništa više nego što je on to bio ranije, dok neki od bataljonu znatno se oformio u borbi, tako dakle da su prosečno svi **bataijoni** u tom pogledu jednaki. Osjećaj prema borbi, misao da ćemo sve postići samo sa borbom je stvarna pojava kod većine **partizana**. Istina oni nisu još toliko postigli da se osjećaju i^{ednako} **borbeni** ma gdje to bilo. (Vjerovatno da je tome razlog **slaba vojnička** osnova i sposobnost). Osjeća se da je oduševljeniji za borbu i sigurniji onaj bataljon na čijem se terenu **brigada nalazi**. Naime naša je brigada sastavljena iz bataljona **ličkih, kordunaških** i **banijskih**, te se recimo Banijski na svome terenu osjećaju mnogo jači i odlučniji. To smo već više puta **predočili** kao veliki nedostatak, zbog toga što će naša brigada **po naredenjima** viših štabova dobivati i veće zadatke pa i **pravce dublje** u Hrvatsku pa čak i van Hrvatske.

Disciplinu treba pojačati zašto ima mnogo veće mogućnosti nego što je to ranije bilo.

Međubataljonski odnosi drugarstva, požrtvovanosti, jedinstvenosti naše cijele brigade jača se iz dana u dan. Uslovi za jači rad u tome pogledu bivaju sve bolji. Politički rad koji je najviše tome doprinijeo treba potencirati. Naš politički rad je i suviše jednostavan, on bi morao biti mnogo organizovaniji.

U pokretu naša je brigada svladala mnoge tehničke momente, tako da mi danas pomalo ličimo na pravu vojsku. Brzina za pokret je osjetna, a ne kao ranije. U vezi s tim mi smo dosta uznapredovali.'—

Naši su partizani inicijativni, kod njih se osjeća spoznaja, u vojno političkom pravcu. Oni su svladali tu misao i osjetili da se u tome pogledu moraju bogatiti iz dana u dan. Naše rukovodstvo komandno osoblje to ne iskorištava u dovoljnoj mjeri, vjerovatno zbog nesposobnosti koju u većini posjeduju. Prosečno osjećaj dužnosti i samoodgovornosti koju duguju partizani pred Narodno oslobodilačkom borbom osjećaju svi u većinu U tome pravcu mi težimo što više postići.

i se tiče komandnog osoblja ono je mlado i nedovoljno posobno da dade od sebe onoliko koliko traže potrebe u našoj jamici Posljednje vrijeme mnogi su drugovi iz naših štabova upuceni u druge jedinice, te na taj način mi smo se našli pred⁰ dužn⁰ pot⁰re⁰kom da iz naše sredine izdignemo drugove na veću paž⁰ na⁰ prvi put 231165110 1 osjetili koliko smo malo tome⁰ posvećivali izdizanju novih kadrova. Danas već mi u^e Pogledu ne griješimo kao ranije. Imamo nekoliko dru-

gova na višem i nižem komandantskom kursu, a tako isto i nižem komesarskom kursu na Kordunu. U tome pogledu znatnu su nam pomogli viši štabovi. Inače mi nemamo nikakvih kurseva vojničkih i političkih koje bi mi sami organizovali. **Ko**načno za te stvari nemamo dovoljno ni kadrova. Naročito u pogledu komandnog osoblja mi smo slabo stajali što se **vidilo** pri posljednjoj akciji na Glinu.⁷ Vojničke osnove nije **imala** naša ni najosnovnija jedinica, a o višima da se i ne govori.

Akcija koju je izvela naša brigada na Baniji jest napad na Glinu. U zajednici sa V, VII i VIII brigadom naše su snage dobile zadatak od Operativnog štaba da se pripremimo za **svoj** zadatak. Ova brigada dobila je glavni zadatak u ovoj akciji. Sa tri bataljona mi smo vršili napad na grad. Naš III bataljon vršio je napad sa južne strane grada gdje je neprijatelj organizovao dobru odbranu. Glavni napad imao se izvršiti sa istočne strane tamo gdje se neprijatelj nije mnogo nadao. Naša dva bataljona u zajednici sa dva bataljona iz VII brigade **dobili** su zadatak da svaki u svome pravcu bude energičan i da u najkraćem vremenu likvidira uporište prema svojim zadacima.

U prvoj akciji na grad za koju smo morali predvidjeti mnogo novih momenata nismo predvideli. Upravo po planu i po svim pripremama **mi** smo pristupili toj akciji kao i **svima** drugima koje su već bile vršene. Rezultat ovakvog shvatanja bio je neuspjeh. Pri svršetku mi smo opazili mere obrta **koji** su se desili u samoj borbi, na koje je trebalo reagovati na **vri**jeme i u samome toku. Dakle malo, gotovo ništa nismo **predvi**deli, iako smo mogli na osnovu stečenih iskustava i onih koje smo dobili od drugih. Naše komandno osoblje od štaba **brigade** pa do desetara nije izvršilo svoj zadatak. Desilo se da su **šta**-bovi bataljona (I i II) bili iza leđa štabu brigade. Veza i izvještaji nisu na vrijeme stizali. Mi smo vjerovali u veću vojničku spremu naših bataljona te smo na osnovu toga i prenijeli utisak na Operativni štab da će naši bataljoni izvršiti svoj **zada**-tak. Dakle do ove akcije mi nismo poznavali naše jedinice onako kako bi to trebalo.

Partizani bi izvršili zadatak samo da je komandno osoblje bilo na svom mjestu. Čim su oni ušli u grad osjetili su se **stra**-hovito zaposlenima, pucalo je na sve strane, s bokova, s lea» i naprijed, komandno osoblje nije bilo u blizini, partizani su s rasplinuli.

Klinovi koji su morali imati i u samome planu bolji obŭgi gubili su na taj način svoju šiljatost i prodornost. Čim je w došao do prvih kuća borba se nastavila bez plana. Mnogi j

^T Vidi dok. br. 66, 69, 75 i 78.

borci napuštali svoje borbene položaje, iznosili mrtve i ranjene { sanitetska strana nije bila organizovana) daleko od položaja kilometar, na taj način napadačka snaga je slabila. Rezerve nismo imali, koja bi momentalno stupila u dejstvo. Konačno **nije** funkcionisalo sve kao što je trebalo od početka i uslijedila je čarka. Neprijatelj je sa svojim rezervama izvršio pojačanje na mjestima na kojima smo mi pokušali izvršiti glavni **upad**. Istina te su tačke bile najslabije obezbjeđene i da smo **mi** bili energični i brzi vjerovatno da bi mi uspjeli. Ta sporost i nesaradnja III bataljona sa svoje strane dali su priliku neprijatelju da se snađe. To je bilo odmah poslije borbe od 2 sata. **Međutim** mi smo živili u zabludi, za vrijeme cijele akcije izveštavali smo Operativni štab o onome što nismo stvarno znali kako se odvija u gradu. I tek kad smo vidjeli naše snage gdje se povlače bez ikakvog naređenja doznali smo pravu stvarnost. Tek tada smo doznali gdje su se nalazili štab I i II bataljona.

U borbi smo imali 9 mrtvih, 1 nestao, 20 ranjenih. — Svega 30 bilo je izbačeno iz stroja u ovoj akciji.

Sjutradan održali smo konferenciju sa Operativnim štabom brigada, na kojoj je prisustvovao i drug komandant P.O.H.* — Poslije izvještaja i kratkog pregleda vojničke situacije uočio nam je drug sve greške u vezi sa ovom akcijom. Tek tada zajedno s njim otkrili smo mnoge greške u našoj jedinici, greške koje smo i sami morali ranije vidjeti i odstraniti. Zbog akcija na gradove koje nama pretstoje mi smo dobili mnoga uputstva konačno i samo iskustvo na ovoj akciji poslužiće nam ubuduće umnogome.

Pošto smo održali konferencije sa našim štabovima bataljona zatim i svim partizanima pristupili smo izvođenju vježbi koje će umnogome koristiti za buduće napade. Naša brigada pretrpila je priličan neuspjeh to osjećaju i znaju svi partizani. **T**j vezi sa ovom akcijom mi nismo ispunili i mnoge druge zadatke. Mi nismo politički oslobodili narod koga tero-nše neprijateljski garnizon u cijelome kotaru i okolini. Mi nismo opravdali mjesto koje zauzimamo u našim brigadama. Konačno rasterećenje naših brigada koje se nalaze u stalnoj borbi u Bosni vrlo slabo smo rasteretili. Dakle o tome smo svemu detaljno diskutovali i riješili da svojim budućim radom opravdamo i okajemo sve ono što se traži od naše I Udarne brigade.

I bataljon »Marko Orešković« broji oko 300 boraca. Štab ovoga bataljona je mlad. Komandant¹⁰ i zamjenik¹⁰ su skoro primili dužnost. U ovoj akciji štab je slabo odgovorio ulozi rukovodioca. Cio bataljon je podbacio. Inače bataljon je borben, politički svijestan, ali slabo rukovođen. Vojnička osnova u ovom bataljonu do sada je bila gotovo nikakva. Poslije akcije na Glinu po svim bataljonima vrši se pojačan politički i vojnički rad. Naročito se pokazuje aktivan ovaj bataljon i želi što više postići. Komandno osoblje po četama odgovoriće svojoj dužnosti. Delegati ne osjećaju svoju odgovornost i po vojničkim pitanjima, više se bave svojim političkim radom. Na ovo je štab bataljona naročito bio upozoren. I inače štab je shvatio svoju dužnost, trgao se i punom parom radi.

II bataljon »Pekiša Vuksan«, štab ovoga bataljona je također mlad. Komandant¹¹ je naročito inicijativan. Voli red i tačnost. Komesar¹² mlad i biće priličan vojnik. Komesarski rad on će brzo shvatiti. Ostali članovi štaba, izuzev zamjenika komesara koji je dosta slab, odgovoriće svojim dužnostima. Ovaj bataljon je malen. Ima vrlo malen broj starih boraca. Na putu iz Like pojačali smo ga sve sa novim borcima. To su većinom Banovci i seljaci iz Kravice. Politički. stari borci su bili slabi, da ovaj priliv novih boraca na vrijeme apsorbuje. Tako među njima ima panikera i takvih koji poriču smisao naše borbe. Pojavili su se i neki dezerteri, ali to su novajlije i oni koji ne poznaju našu borbu. Njih je dezterstvo najviše rukovodilo zbog toga što su slabo obučeni, a zima ide. Pojavljuje se češće bolest. Naravno da među njima ima i bolesnih i zabušanata. To mi ne možemo provjeriti, zbog toga što nemamo ljekara. Stanje u ovom bataljonu popravice ćemo na vrijeme jedino na taj način ako nam Komanda područja uspije pokupiti i uputiti sve one drugove koji su na bolovanju ili po drugim brigadama. Izgleda da je dovoljan broj boraca iz ovoga bataljona prilikom odsustva i bolovanja otišao u IX Brigadu.

U pogledu odjeće i obuće bataljon stoji dosta slabo.

III bataljon, brojčano najjači. Štab ovoga bataljona je popunjen. Komandant bataljona¹³ je autoritativan, pošten, karakteran, partizani ga vole i poštuju. Nije naročit **vojn**

¹⁰ Mile Marčetić

¹¹ Jovo Vujnović i

¹² **Ilja Rašeta. Poginuo na Sremskom frontu, 1945 godine, kao komandant bataljona.**

¹³ Simo Radaković

¹⁴ **Narodni heroj Milisav Dakić. Poginuo u borbi protiv Talljai.* i četnika kod Vrhovina, u proljeće 1943 godine, kao zamjenik komandanta Petnaeste NO brigade Osme divizije.**

ma one odrešitosti i vojničke tačnosti. Komesar¹⁴ je skoro
 ne-mio bataljon. Izgleda da je pokazao dovoljno volje za rad.
 b'vši zamjenik komesara¹⁵ ovoga bataljona dobio je dužnost
 d našega štaba da organizuje sanitetsku službu u našoj bri-
 gadi.' On je inače bio odgovoran po cijelom partijskom radu
 u bataljonu i smatrali smo da će biti podesan za to, kad nije
 mogao i mario toliko za partijski rad. Ostali članovi štaba su
 mladi i dobri i odgovoriće svojim zadacima. Partizani ovog
 bataljona su najdisciplinovaniji u brigadi. Na posljednjoj
 akciji zbog neuspjeha zamrzili su još jače neprijatelja u Glini
 i žele ponovni napad. To je mišljenje i svih partizana u bri-
 gadi da bi trebalo Glinu ponovno napasti. U odjeći i obući
 ne stoje naročito. Politički rad naročito partijski pojačao se
 u posljednje vrijeme u ovome bataljonu. Preko Partije pro-
 našli smo dosta mladih i sposobnih ljudi koji će ovaj bataljon
 politički umnogome dotjerati. Po svim izvještajima i znako-
 vima nema tu četničkih elemenata ili možda kakvoga žarišta
 za četničku politiku.

IV bataljon je najbolje napredovao od svih bataljona u
 pogledu vojničkog i političkog rada otkada se nalazi u sa-
 stavu naše brigade. Stab ovog bataljona je mlad, ali dobar
 upravo najkompaktniji i čija saradnja se najbolje odražava
 u pogledu ovog bataljona. Svi članovi štaba zadovoljavaju.
 Jedino komesar bataljona¹⁰ ubuduće, razvojem ostalih članova
 neće moći toliko napredovati. On je isuviše slab da se razvije
 u boljega komesara. Ovaj bataljon ima najbolji materijal za
 politički rad. Imade mnogo novih boraca no to su većinom
 Banijci i oni će vjerovatno razviti se u dobre partizane.

Stab brigade: Zamjenika komandanta nemamo. Drug Ka-
 raš' se razbolio i izgleda da neće biti sposoban da primi
 dužnost zamjenika i dalje. Operativni oficir N. N. bivši
 komandant Odreda nalazi se u našem štabu već nekoliko
 dana. Činjenica je da je ovaj drug slab. Istina on je voj-
 nički sposoban, ali ni jednim znakom nije pokazao volju
 ^ rad. On je isključen iz Partije kako nam je usmeno rekao
 drug iz o. K. Lika. To na njega naročito negativno djeluje,
 u tom pogledu izjavio je pred komesarom brigade, da je on
 jako kažnjen i da se njemu kao mladome partijcu nije posve-
 ćivala dovoljna pažnja, a posao i odgovornost je bila takva na
 joj on nije mogao kao komunista da djeluje i radi. Mi smo
 ^sijenja da štab naše brigade treba popuniti sa partijcem i

\ Milić Dejanović

„ Nikola Božić

∴ Milar. Bukić-Grbo

Milutin Karaš. Poginuo u selu Kupčini, kod Karlovca. 1944 god.

mного agilnijim drugom operativcem. Odnosi i] između komandanta, komesara i zamjenika moglo bi se reći da se popravljaju. Sastanci naši sa komandantom Zone i sa drugaricom delegatom iz C. K. imali su koristi. Oni su upravo ukazali na greške komesara i ostalih drugova koje su inače kočile pravilan rad i funkciju štaba. Naročito se govorilo o tome da sitnije primjedbe ne idu tako daleko da štete inicijativi pojedinih drugova. Naš štab se redovno sastaje prije akcije i poslije akcije, na tim sastancima pretresaju se sva pitanja u momentu važna. Celijski sastanak štab brigade održava redovno. Naša ćelija nije organizovana kako bi trebala, jer možda sam zamjenik nema dovoljno iskustva za rad sa ćelijom koja rukovodi većim vojničkim i političkim poslom. Njegova snaga kao sekretara je u tome nedovoljna. Inače ukoliko dobijemo dobroga zamjenika naš štab će funkcionisati.

Veza naše vojske i pozadine u svakom mjestu kroz koje smo prošli bila je održavana preko komesarskog rada. Naši **su** partizani prilično upoznati sa svojim radom u mjestu gdje se zadržavamo. Odbor na putu preko Korduna u selu Primišlju nije odgovorio svojoj dužnosti u odnosu prema Narodno oslobodilačkoj vojsci. U mnogim stvarima nisu nam izašli u susret. Odbor u Perni isto tako je slab. Odbor u Obijaju je kulački raspoložen i nastrojen. — Nijesu isto tako kao i pomenuti izvršili svoj zadatak, kad smo stigli u njihova sela. Odbor u Klasiću nepravilno se odnosi prema stanovništvu sela u pogledu rekviriranja stoke i hrane za našu vojsku. Sirotinju više iskoristavaju u tom pogledu.

Zdravstveno stanje u našoj brigadi je prilično. Potreba ljekara je neophodna, jer naša jedinica broji oko 1200 **partizana** sa oružjem i bez. Ljekova gotovo nemamo ništa. Cijela sanitetska služba u našoj brigadi nema svoje osnove. **Molimo** vas odredite i I-oj Brigadi jednoga druga koji će imati sposobnosti za tu stvar. J

Odjeća je prosečno slaba. Ljudi su naročito bos. **Ukoliko** se može molimo da se i sa Banije i za našu brigadu predvidi jedan dio cipela koje se izrađuju.

Molim drugove da ne uzmu najstrožije u obzir moju netačnost u pogledu podnošenja izvještaja, jer ću ubuduće nastojati da budem tačniji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Pol. komesar
Krnić Uroš

BR. 88

7AFOVIJEST ŠTABA PETE NO BRIGADE OD 28 LISTOPADA 1942 GOD. ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE NA PRUZI SUNJA—KOSTAJNICA'

ZAPOVIJEST

Komandanta V Partizanske Brigade Hrvatske za 28 oktobar 1942 god.

Sekcija Kostajnica 1 : 100.000

Neprijatelj je zaposjeo željezničku prugu Sunja—Kostajnica² sa posadama u ukupnoj jačini od oko 100 domobrana, nadalje selo Kukuruzare u jačini oko 800 domobrana naoružanih sa pješadijskim topovima 37 mm., bacačima, automatskim oruđem i karabinima. U Kostajnici se nalazi oko tri satnije neprijateljskih vojnika i oko 10 tenkova.

VII Partizanska Brigada ima zadatak da napadne i razoruža neprijateljske posade na pruzi Sunja—Kostajnica.

Naša Brigada ima zadatak da postavi osiguranje prema neprijatelju u Kukuruzarima, da jednu četvu stavi na raspolaganje III područnom bataljonu sa protutenkovskim mitraljezom za osiguranje prema Kostajnici i jednu četvu u rezervu kod Operativnog Štaba za V i VII Partizansku Brigadu.

U svrhu izvršenja gornjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

Da I bataljon zauzme položaj sa jednom četom na Bjeloj Strani sa zadatkom da kontroliše teren južno prema Kukuruzarima i istočno livade prema Stubljanima i Majuru, sa jednom četom da zatvori obadva puta koji vode iz Kukuruzara u Grabovac, a zapadno od Bjele Strane i sa jednom četom da zauzme Položaj u selu Kostreši.

Da III bataljon postavi jednu četvu na bregovima više Do-Bjelovca, a jednu četvu prema Gornjem Bjelovcu. in ba-
«ijon staviće na raspolaganje Operativnom Štabu naše Bri-
^»J>voju drugu četvu kao rezervu.

ist/Irl. j ⁰ri ginal, pisan na roa Sini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
st Grlsjtog instituta pod br. 2/1, k. 831.
Vidi dok. br. 92, 94 i 98.

Da II bataljon stavi na raspolaganje svoju II četu kome-saru III područnog bataljona za osiguranje prema Kostajnici kod Panjana. U njen sastav ulazi i odjeljenje protutenkovskog mitraljeza. Jedan vod iz II bataljona zauzeće položaj u selu Umetić, te kontrolisati most na cesti prema Kukuruzarima i služiti kao osiguranje pri povlačenju. Drugi vod iste čete zauzeće položaj u Donjoj Velešnji sa zadatkom, da u slučaju borbe našeg I i III bataljona sa neprijateljem izvrši fingirani napad na Kukuruzare sa južne strane. Taj će vod ostati u Donjoj Velešnji do 6 sati ujutro, nakon čega će se povući u pravcu Gradine Prevršac sa zadatkom da štiti otstupanje III područnog bataljona sa protutenkovskim mitraljezom. Sa tog položaja taj će se vod povući direktno u Srednju Lovču u 9 sati ujutro.

Komandir³ mitraljeske čete staviće na raspolaganje I i III bataljonu svakom po tri teška mitraljeza, koje će komandanti dodijeliti četama.

Omladinska četa neće učestvovati u akciji već će se zadržati u Srednjoj LovčL

Vodiče za sve jedinice staviće nam na raspolaganje Stab VII Brigade.

Sve jedinice moraju biti na položaju 29 oktobra t. g. tačno u 2 sata ujutro.

Povlačenje po pismenom naređenju Operativnog Štaba (izuzev voda iz II bataljona u Donjoj Velešnji).

Znaci raspoznavanja: Junak—Jasenovac.

Ugovoreni znaci: nekoliko kratkih zvižduka, a odgovor dva zvižduka.

Zborno mjesto poslije akcije selo Lovče ukoliko ne btide protivno naređeno.

Brigadno previjalište na raskršću puteva Kostreši—Grabovac—Bregovi.

Sanitetsku službu organizovaće drug Marko Toić i drugarica Desanka.

Komandanti bataljona odmah po zauzeću položaja uputiće u Operativni Stab kurira sa izvještajem. Izvještaje **inače** slati svaki sat, a u slučaju borbe svakih pola sata, po potrebi* i češće. _J

Operativni Štab nalaziće se u Grabovcu u rovovima koWj je već prije izradio neprijatelj.

' Miloš Balčić

Moj zamjenik biće operativni oficir Brigade drug **Mika-
šinović.**¹

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

**Komesar
M." Sumonja**

**Komandant
Orcšćanin"**

avljeno;

**Operativnom Štabu V i VII Brigade
Štabu I Operativne Zone
Štabu VII Partizanske Brigade
Komandantu I, II i III bataljona
Komandiru mitraljeske i omladinske čete**

¹ **Slmo**
; Miloš
*** Bogdan**

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA DRUGE DALMATINSKE NOU BRIGADE OD 28 LISTOPADA 1942 GOD*
VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE O POTREBI
JAČIH SNAGA ZA AKCIJU NA SEKTORU KNINA¹**

STAB I-OG BATALJANA
II-E DALMAT. UD. BRIGADE
»BRANKO VLADUSIC«
28-X-42 — 16.40 sati

VRHOVNOM ŠTABU N. O. P. i D. V. JUGOSLAVIJE

1) Do ovoga momenta, dakle poslije 3 dana još nije uspostavljena veza sa ličkim snagama,² koje operišu oko Plavna. Patrola upućena radi veze, još se nije povratila iz Plavna. Isto tako izostalo je izvršenje zadatka, koje su te snage imale da izvrše na cesti Knin—Grahovo.

2) Zaseda za koju smo 26-IX javili da je postavljena, odmah je povučena, odnosno nije ni bila postavljena radi nepodesnog terena, koji apsolutno ne odgovara predviđenom zadatku. Ipak odlučili smo mjesto jedne veće zasede (u jačini bataljona) kao što je bilo predviđeno, postaviti manju, pošto se takva može lakše kriti. 27-og rano ujutro naišao je Đujićev® auto, ali prazan, tj. sam šofer. Zaseda je otvorila vatru, ali je auto ipak uspio da produži put. Istog dana izašla je na okolne položaje jedna grupa od oko 20-tak bandita, koji su poslije kratke borbe sjureni sa ovog položaja, ostavivši jednog mrtvog (pušku i 7 metaka). Mi smo imali jednog lakše ranjenog

3) 28-og rano ujutro oko 3 sata, dok smo silazili na cestu, koju smo namjeravali prokopati i spaliti most, naišla je jedna veća kolona talijanske vojske, u jačini otprilike jednog bataljona sa komorom.⁴ Kolona nije mogla biti efikasno napadnuta zbog toga, jer je prema nama bila pod »mrtvim uglom«. Otvorena je slaba puščana vatra, poslije čega su se Talijani razišli sa ceste i rasuli po polju, zauzevši položaje povoljnije za borbu.

¹ Original, pisan mastilom. latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 3460.

² Misli se na dijelove Devete NO brigade.

* Ratni zločinac Momčilo Đujić

⁴ Iz sastava divizije »Sassari«

Toro **prilikom** ostavili su jedan mali dio materijala, koji je kasnije **nađen** (nosila, nešto sanitetskog materijala, manju količinu **hrane itd.**). Isto tako otpalo je i paljenje mosta, koga su **čuvala 4 tenka**.

4) **Snage** našeg bataljona (170 boraca) nedovoljne su da bi mogle presjeći vezu Grahova i Knina: a) radi toga što se mora **jedan dio** snaga upotrebiti za osiguranje zaleđa i bokova (prema **Kninu** — i Strmici); b) jer postoji trostruka veza sa Kninom, **tj.** cesta i 2 pruge (Sipad-ova i »Unska«); c) što suprotnu **stranu** ceste drže još uvijek banditi.

5) Predlažemo da se snage na ovome sektoru pojačaju sa još jednim bataljonom, kako bi mogli stvarno prekinuti vezu sa Kninom, ako bi se tako postupilo u izgledu je da vam padne u ruke bogat ratni plijen (4 tenka i artiljerija u Strmici).

6) **Snage** našeg bataljona kao i držanje položaja nemaju ofanzivan **karakter**, već iz dana u dan prisiljeni smo sve više da se **ograničavamo** samo na pasivno držanje položaja i odbranu. **Borbena** sposobnost boraca je u znatnoj mjeri popustila: **zbog** prenapornog marša koji su u posljednje vrijeme imali, **nenormalne** ishrane, loše odjeće i neispavanosti.

7) **Ovoga** momenta snage našeg bataljona nalaze se na Suhom **Polju**, držeći položaje prema Strmici s jedne i Golu-
biću s **druge** strane.

Uz borbeni drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkom
S. Macura⁵

Z. komandanta
Sime Ivas

skoi .⁵¹⁰bodan Macura, narodni heroj. Poginuo u Četvrtoj neprijatelj-
W .¹⁹⁴³god- kod Kalinovika, u borbi protiv četnika,
(.)žujka 1943
Politički komesar Prvog bataljona Druge dalmatinske NOU brigade.

BR. 89

**IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 24
LISTOPADA 1942 GOD. O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 01
DO 29 LISTOPADA¹**

12. XI. 1942^a

**STAB
MOSLAVAC. ODREDA
N. O. P. O. H.
29-X-42
*Br. 2**

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Nakon neprijateljske reakcije na naš Odred u Gariću,[®] povukle su se snage našeg Odreda na Bilo Goru. Tu su se spojile sa snagama Bilogorskog bataljona, te su zajednički izveli akciju na Vel. Pisanicu i Veliki Grđevac. U tim akcijama sudjelovao je čitav Odred osim jedne čete koja je ostala na Gariću poslije neprijateljske reakcije.

Odredske akcije:

22/5C. Akcija na Vel. Pisanicu. Prema podacima u mjestu bilo je **150** domobrana, na koje je trebao biti napad. Uoči samog napada evakuirano je cijelo mjesto, te su domobrani i civili pobjegli u Bjelovar. Naše snage i snage Bilogorskog bataljona ušle su u mjesto, te su zapalile i ispraznile **usts.** škola, općinu i nekoliko banditskih trgovina i veliki mlin.

Osiguranje prema Bjelovaru i Grđevcu je razvalilo most i prugu i ptt. veze.

Zarobljeno je mnogo živežnih namirnica i robe.

24/IX. Iste snage vršile su napad na neprijateljsko **uporište** Vel. Grđevac. Prema podacima bilo je u mjestu oko **100 ustaša** i žandara. Uveče istog dana došle su u Vel. Grđevac **dvije** satnije gorskog sdruga odlično naoružane. O tom pojačanju nismo bili obaviješteni i izvršili smo napad po predviđenom planu. Uslijed prevelikih neprijateljskih snaga **napad nije** uspio. Naše snage su upale u jedan rov i na licu mjesta pobi **5** bandita i zarobile **5** pušaka i **1000** metaka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi VoJŠPn istorijskog instituta pod br. 41—2, k. 102 B. Druge

^a Datum prijema izvještaja stavljen, vjerovatno, u Štabu v «**^ operativne zone.

¹ Vidi dok. br. 134.

Osiguranja koja je davao naš Odred razoružala su 14 domobrana sa svom ratnom spremom i zaplijenila 14 pušaka.

Naši gubici su 3 mrtva, dok su Bilogorci imali 11 mrtvih. Neprijatelj je imao daleko veće gubitke.

Nakon ovih akcija povratile su se naše snage na Garić i bataljoni su prešli svaki na svoj sektor.

27 X. postavljena je zasjeda iznad sela Čaire. Neprijatelj je naišao na konjima. Naša zasjeda je otvorila paljbu i neprijatelj je imao 4 mrtva. Neprijatelj je uz pomoć teškog mitraljeza i bacača mina uspio da odvuče svoje mrtve.

Istog dana iseljavale su ustaške bande Nijemce iz Vel. Bršljanice. Naša jedna četa najurila ih iz sela. Neprijatelj je imao više mrtvih. Zarobljen je jedan karabin i 100 metaka.

Akcije Drugog bataljona:

Ovaj Bataljon vršio je uglavnom evakuaciju stoke i žita od iseljenih Nijemaca, da ta hrana ne padne u ruke neprijatelju.

Neprijatelj je na našem sektoru skoncentrisao snage tako da su naše akcije vrlo otežane, a kad je neprijatelj u pokretu onda se kreće isto sa velikim snagama.

Rezultat je svih ovih akcija to, da je porasla vjera u snagu svog oružja kod naših partizana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Ing Franjo **Knebl**

Komandant
Marijan Cvetković

BR. 91

BROJNO STANJE MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 29 LI-
STOPADA 1942 GODINE¹

BROJNO STANJE

12. XI. 1942»

Moslavačkog odreda N. O. P. O. H.

29 listopada 1942 god.

JEDINICA	Komandant	Komesar	Zamjenik komandanta	Zamjenik komesara	Operativni oficir	Informativni oficir	Obavještajni oficir	Šef štaba	Ekonom	Šef saniteta	Komandir	Partizani	Član štaba	Ukupno	
Štab odreda	1	1	i	1	I	1		1	t	1	I	18	3	31	
a 2 n	Štab bat.	1	1	i	1	(	1		1			6		14	
	1. četa		1								I	54		se	
	2. četa		1								1	59		81	
	3. četa		1								t	34		38	
	Ukupno	1		i	1	1	t	1		1	3	153		167	
o m «	Štab bat.	1	t	i	t	1	1					7		13	
	t. četa		1								1	43		45	
	2. četa		1								1	42		44	
	3. četa		1								t	48		48	
	Ukupno	1	4	i	1	»	t				3	138		ISO	
Sveukupno	1 » ! •		3	3	3	3	1	1	2	1	7	309	3	348	

NAORUŽANJE

Jedinica	p. mitraljez	mauser	mauliber	franc.	talijan.	civilne	kratko oružje	municijska za kratko oružje	mauz.	mauliber	francuska	Talijanska	civilna	bombe	Opaska
Štab odreda		14	5		1		7	160	815	148		30		1 »	2
Štab bat.		7					5	162	90					4	
1. četa	2	40	5				4	30	1865	185				5	
2. četa	2	32	16	5		3	1	16	1100	426	83		25	5	3
3. četa		13	15	5		2	2	15	530	250	70		27	1	3
Ukupno	4	85	36	10		5	12	223	3585	861	133		52	15	6
Štab bat.		8	1			1	6	50	320	15			2	7	1
1. četa	2	28	7			1	3	15	1671	212			10	5	7
2. četa	1	33	8						1228	352				10	3
3. četa	1	21	9	6		5			1016	143	214		82	1	8
Ukupno	4	90	25	6		7	9	65	4235	722	214		94	27	19
Sveukupno	8	189	66	16	1	12	28	448	6435	1731	347	»1	146	53	27

Komesar
Ing Franjo KneblKomandant
Marijan Cvetković

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 27—4. 1< -
' Dan prijema izvještaja stavljen, vjerovatno, u Štabu -
operativne zone.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA PETE I SEDME NO
BRIGADE OD 2» LISTOPADA 1942 GOD. ZAMJENIKU Ko
MANDANTA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU MAJUR I STRA
ŽARE IZMEĐU MAJURA I SUNJE'**

OPERATIVNI STAB
V I VII PARTIZ. BRIGADE

29-X-1942, u 15 sati

ZAMJ. KOMANDANTA PART. VOJSKE HRVATSKE*

Akcija na željezničku stanicu Majur i stražare između Majura i Sunje izvedena je po spremljenom planu. Akcija je dobrim dijelom uspjela. Od 80 domobrana koji su bili na loj liniji zarobljeno ih je 50, od toga 2 oficira. Zaplijenjeno je 5 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 50 pušaka. 16-20.000 metaka, 80 pari ljetnjeg odijela, nešto obuće, čebadi i ostale opreme.

Neprijatelj je davao kratak ali dosta živ otpor. Mi smo imali 6 mrtvih i desetak ranjenih. Iz okolnih garnizona neprijatelj nije reagirao. U borbi se je istakla partizanka VII Brigade Milka Ruškovac, koja je prva upala u zgradu gdje su stanovali oficiri i razoružala ih.

Zaplijenjenim oružjem ojačaćemo u prvom redu VII Brigadu, a odjeća i obuća daće se V Brigadi jer je ona slabije odjevena.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komesar
Đ.- Kladarin

Komandant
Pet.* Klent

P.S.⁴ Jedan šmajser čuvaju drugovi za Tebe. Municije za šmajsera uhvaćeno je vrlo malo.

P. K.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod br. 18/6, k. 1467 A.

² Duro

³ Petar

⁴ Sljedeći tekst dopisan je rukom.

Operativni Stab
V i VII Partiz. Brigado
29-X-1942, u 15 sati

NA H. C. P. N. V. A.
POSREDOVANJE
1. P. N. V. A.
2. H. C. P. N. V. A.

Zam. Komandanta *Part. Vojske Hrvatske*

Akcijska na željezničku stanicu Majur i strušare izočiđu Majura i Sunje izvedena je po upravljanju glavnog, koji je dobio dijelom uspjela. Od 30 domobrana koji su bili na toj liniji uništenih ih je 50, od toga 2 oficira. Zgubljen je 3 puškara, 10 pušaka, 15-20.000 metaka, 80 pari izatiska, 80 para obuče, 80 para i ostale opreme.

Partizani su došli na kraj i nisu imali otpora. Mi smo imali 6 zarobljenih ranjenika iz okolnih garnizona neprijatelj nije reagirao. U borbi se je istakla partizanska VII Brigada Milka Rukavaca, koja je prva ušla u agradu gdje su bili oficiri i razrušila ih.

Zgubljenjem oružjem ojačavamo u prvom redu VII Brigadu, a odjeđa i obuda daje se V Brigadi jer je ona slabije opremljena.

Št. f. a. i. z. u. - Sloboda narodu.

Komandant

Partizani

Komandant

Part. Vojske

P. S. Medan časovnik, ovaj je drugi po tebi. Medan je za časovnik ubio se je vrlo malo.
P. S.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 30 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA ČETNIČKO UPORIŠTE VELIKA POPINA¹

STAB

IX PARTIZANSKE BRIGADE

HRVATSKE

Br. 26 Dne 30. X.

(Izvjешtaj o akciji u
Velikoj Popini)

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Dana 28. X. u 4 sata izjutra otpočela je akcija na Veliku Popinu. Prema dobivenim podacima obavještajne službe ovog sektora u Velikoj Popini nalazilo se oko **250** četnika² koji su bili razmješteni na više mjesta, a imali su nekoliko vrlo dobro utvrđenih položaja. Četnici su prije nekoliko dana zauzeli kote Maglaj i **Colovku** gdje ih je bilo oko **150**. Za odbranu sela služila su utvrđena sela Ljut, Šuplje brdo, Labusovo brdo, Gradina i Mušičino brdo. Prema podacima najbolje je bilo branjeno Šuplje brdo koje se nalazi iznad Vrpolja. Sva ova brda bila su prirodno jako dobra za odbranu, a osim toga na svima su napravljena utvrđenja i to zid sa puškarnicama kao i ožidani i pokriveni bunker. Raspored naših snaga bio je sljedeći: I bataljon imao je zadatak da zauzme Gradinu sa okolnim zaseocima s tim da održava vezu sa IV i III bataljonom. II bataljon imao je zadatak da zauzme Maglaj, **Colovku** i Ljut. III bataljon imao je za zadatak da sa jednom četom drži u šahu Šuplje brdo koje se imalo likvidirati blokadom, sa jednom četom da pomogne II bataljonu a sa jednom da osigura zaleđe našim snagama do Vučipolja. IV bataljon imao je zadatak da sa jednom četom zatvori prolaz poljem prema Otriću, s drugom četom da zauzme Mušičino brdo a sa trećom Crni Vrh i Golu da **tako** osigura desni bok naših snaga od pruge. Prema predviđenom planu imali su se likvidirati lijevi i desni bok neprijatelja, **dok** se Šuplje brdo koje je bilo vrlo dobro utvrđeno, ^a prirodno je tako izgrađeno da je vrlo težak pristup, imalo

u- . ' Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnotoriskog instituta pod br. 18—2, k. 802.

¹² sastava Dinarske četničke oblasti

likvidirati blokadom. Sva ostala utvrđena mjesta trebala su se zauzeti na juriš. Napad je trebao otpočeti u 4 sata izjutra. Znak za napad trebao je dati I bataljon sa zelenom raketlom u momentu kada se privuče do utvrđenja na samoj Gradini, tj. kad otpočne sa jurišom. Do tog vremena imalo se sve ostale snage privući u neposrednu blizinu neprijateljskih položaja i otpočeti sa borbom. Četa IV bataljona koja je zatvarala polje do Otrića imala se preko dana povući prema Mušićinu brdu i Goljoj Mili radi izloženosti položaja.

Akcija se nije odvijala prema predviđenom planu, jer je počela sa zakašnjenjem od pola sata. Neprijatelj je dočekao naše snage organizovano sa žestokim plotunima i bombama što je bio dokaz da je obaviješten o našem napadu, a što se i poslije putem obavještajne službe i utvrdilo. Šuplje brdo koje je bilo najopasnije bilo je od neprijatelja napušteno i nije uopće branjeno. Maglaj i Čolovka također su bili od neprijatelja napušteni i nisu branjeni. Gola Mila i Crni Vrh također su bili napušteni od neprijatelja. Ovo napuštanje neprijatelj je izvršio pred sami napad. Neprijatelj je bio skoncentrisan uglavnom na tri mjesta i to Podljut, Gradina i Mušićino brdo. Naša akcija nije uspjela. II bataljon koji je udario na Ljut nije tispio s razloga što je tamo bilo mnogo više snaga nego je predviđeno (oko 200) a u momentu borbe udarila mu je jedna četa četnika koja se je bila pritajila u šumi sa leđa. tako da ga jn prisilila na povlačenje. III bataljon uglavnom je izvršio svoj zadatak pošto neprijatelja na Šupljom brdu nije bilo. I bataljon također nije izvršio svoj zadatak, naime nije uspio da zauzme utvrđenje Gradinu, jer su borci bili iznenađeni ostrm plotunskom vatrom kao i velikom količinom bombi. Isto tako ni IV bataljon nije uspio u svom zadatku, pošto je na Mušićinu brdu bio odbačen od četničkih snaga.

Neprijatelj je saznavši za naš napad otstupio od svog prijašnjeg rasporeda i bacio sve svoje snage na bokove, **vjerojatno** s namjerom da bi naše snage pustio u sredinu pa ih ugrozio sa bokova. Ovim svojim rasporedom neprijatelj je toliko ojačao utvrđena mjesta tako da je uspio da odbije naša jurišna odjeljenja. Osim toga neprijatelj je raspolagao sa većim snagama nego što se je pretpostavljalo, što znači da je u toku noći **dobio** pojačanja od susjednih snaga.

Poslije neuspjelog juriša zadržali smo naše snage na okolnim položajima opkoljavajući neprijatelja s tim da iduću izvršimo ponovni juriš. U toku samog dana vodila se ostr borba na svim položajima, a najviše na položajima Gradings Talijanska artiljerija kao i minobacači tukla je tokom cijelog dana bez prestanka naše položaje, a upotrebljavala je većin

s p n e l e. Tokom dana neprijatelj je dobivao pojačanja i to oko Wo* koji su nastupali jednim dijelom prema Gradini, a drugim dijelom prema Ljutu. Istodobno od strane Vučipolja četnici su pokušali da priskoče u pomoć, ali su bili odbijeni. Neprijatelj je također ugrožavao naše snage od pruge, ali bez uspjeha. Poslije podne oko 4 sata neprijatelj je tukao žestokom vatrom artiljerije i minobacača. Najviše su tučeni položaji ispod Crnog Vrh, tj. između Mušičina brda i Gradine. Pod zaštitom neprijateljske artiljerijske i minobacačke vatre nastupali su četnici koji su prisilili jedan dio naših snaga koje su se nalazile između Gradine, Crnog Vrh i Mušičina brda da se povuku.

Pošto nije bilo izgleda za uspjeh ponovnim jurišanjem, jer su već neprijateljske snage bile ravne našima, naređeno je povlačenje koje je izvršeno u noći u određenim pravcima.

Gubici na neprijateljskoj strani nisu nam tačno poznati, ali ukoliko se moglo ustanoviti bilo je oko 30 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani ima 12 mrtvih i 15 ranjenih od kojih nekoliko teže, a svi ostali lakše.

Razlog za neuspjeh akcije jest uglavnom taj što je neprijatelj saznao za naš napad i napravio drugi raspored nego li je bio predviđen i dobio pojačanje. Osim toga bilo je i manjih i većih grješaka i sa naših strana. Te grješke očitovale su se najviše u tome što se potcjenjivala snaga neprijatelja kako kod boraca tako i kod starješinskog kadra. Borcima nije pravilno skrenuta pažnja na žestok otpor koji će neprijatelj davati, tako da su borci u prvom naletu obasuti žestokom paljbom sa bombama bili iznenađeni i smeteni, a vodeće starješine nisu se mogle momentano snaći. U samoj akciji također se očitovala i slaba veza između pojedinih jedinica, tako da se jedinice nisu blagovremeno obavještavale o susjednim položajima što je dovelo do slabe orijentacije, kao i do nepreduzimanja blagovremenih pothvata u pogledu raspoređivanja snaga odnosno pomjeranja u samoj borbi. Sve ove grješke će biti na prvoj konferenciji oštro kritikovane i nastojeće se da se ti nedostaci koji su se pokazali u ovoj akciji kako kod partizana, tako i kod starješinskog kadra uklone.

Utrošak municije bio je dosta velik s razloga što se je tokom cijelog dana vodila borba. Utrošeno je oko 4.000 metaka. Oružja nije zaplijenjeno ništa, a izgubljene su dvije puške.

Uspješna akcija na ove položaje može se izvršiti samo uz Pmo e bacača pošto su glavice na kojima se nalaze utvrđeni
^ ^ M a k o građene da se na njih jedva može doći i kada

* Iz sastava četničkih jedinica popa Đujlča

se ne brane. One bi se mogle zauzeti jurišom ali pod cijenu velikih žrtava.

Brigada je koncentrisana u Sirbu i poduzeće daljnje akcije. Borbenost i moral ne osjeća se da se je poljuljao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkom
M.⁴ Basta

Komandant
Kuprešanin⁵

BR. 94

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE OD 30 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA NA PRUZI SUNJA—KOSTAJNICA¹

STAB V PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
30 oktobra 1942

Izvještaj o izvršenoj operaciji

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Dne 29 oktobra 1942 g. vršene su operacije na pruzi Sunja—Kostajnica.² U operaciji su učestvovalе V i VII Partizanska Brigada i III bataljon područja Baniје.

Plan za napad izradio je Operativni Stab V i VII Partizanske Brigade.

Po planu neprijateljska uporišta na pruzi Sunja—Kostajnica napadala je VII Partizanska Brigada, V Brigada i III područni bataljon [a] odjeljenje protukolskog mitraljeza dal[o] [je] osiguranje prema Kukuruzarima i Kostajnici.

Raspored V Brigade bio je slijedeći: I bataljon zauzeo je s jednom četom položaj na Bjeloj Strani sa zadatkom da kontroliše teren južno prema Kukuruzarima, a istočno prema Stubljanima i Majuru, sa jednom četom zatvorio je puteve koji vode iz Kukuruzara u Grabovac i s jednom položaj u selu Kostreši.

¹ MUan

² Milan

¹ Original, pisan na maSini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojtko-istoriskog instituta pod br. 10/2, k. 831.

* Vidi dok. br. 88, 92 i 98.

III bataljon zauzeo je položaj po brežuljcima više Donjeg **Bjelovca** s jednom četom, više Gornjeg Bjelovca s drugom četom, a treća četa nalazila se kod Operativnog Štaba Brigade kao rezerva.

II bataljon stavio je svoju drugu čet u raspolaganje III područnom bataljonu za osiguranje prema Kostajnici. Ona je zauzela položaj kod Panjana. Njoj je bio pridodat protitenkovski mitraljez. Jedan vod II bataljona zauzeo je položaj u selu Umetiću sa zadatkom da kontroliše put prema Kukuruzarima, te da štiti povlačenje. Drugi vod iste čete zauzeo je položaj u Donjoj Velešnji sa zadatkom da izvrši fingirani napad na Kukuruzare u slučaju ako budu I i III bataljon vodili borbu s neprijateljem. Druga četa II bataljona stavljena je na raspolaganje Operativnom Štabu V i VII Brigade kao rezerva.

Po predviđenom planu jedinice su zauzele svoje položaje 29 X u dva sata ujutro.

Jedinice VII Brigade vršile su napad na neprijateljska uporišta — čula se pucnjava i vidjela se vatra, ali se neprijatelj iz okolnih baza nije kretao u pomoć.

Po izvršenju zadatka VII Brigade počela se po dijelovima povlačiti i ova Brigada.

2. Ratni plijen: Od zaplijenjenog materijala prilikom raspodjele naša Brigada dobila je: 116 koporana, 98 čakšira, 84 para cipela i 4 šinjela, te u gotovom 100.000 Kuna, 5.000 metaka i jedan Smajser.

3. Gubici neprijatelja: nije ih bilo.

4. Sopstveni gubici: nije ih bilo.

5. Naknadno nije umro niko.

6. Palih smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: Položaj je zauzet po planu, veza je dobro funkcionisala kako sa susjednim jedinicama tako i sa Operativnim Štabom.

8. Municije nije ništa utrošeno, a od zaplijenjene municije prilikom raspodjele dobiveno je 5000 mauzer-metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar u z.

. . . .³

Komandant

Orešćanin⁴

Dostavljeno: Glavnom Štabu Hrvatske
^ P v ' ^ ^ Štabu I Operativne Zone

* ^ de Janjanin. Umro od tifusa 1943 godine.
Bogdan

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG NOP ODREDA KORDUNA OD
30 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O AKCIJAMA ODREDA OD 23 DO 30 LISTOPADA¹

STAB I ODREDA I OP. ZONE
HRVATSKE
30. X. 1942
Broj: 5/1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE N.O.P.O. HRVATSKE

U prilogu dostavlja se operativni izvještaj, dočim brojno stanje kao i informativni izvještaj (obavještajni) ovaj Štab ne može dostaviti s obzirom na to što je osnovan tek 28 ov. mj. te nemamo podataka. Zatražili smo hitno od komandanata bataljona da nam dostave tačna brojna stanja, kao informativne izvještaje, te ćemo ih naslovu dostaviti čim prije.

Odvajanjem Odreda od Komande područja, kao priključenjem četa, Hrvatske čete i čete »Matije Gubca«, komandanti bataljona nisu nam mogli dostaviti na vrijeme tačno brojno stanje, jer ovaj posao iziskuje više vremena, s obzirom na to što je Hrvatska četa raspršena s obzirom na talijansku ofanzivu u Perjasici, dočim četa »Matije Gubca« nalazi se u Baniji.

Što se tiče politkomesarskog izvještaja, izvještaji nisu stigli sve do danas.

U vezi Vašega traženja za majstore dreere, ortopediste i majstore za pravljenje skija zatražili smo hitno od **komandanata** bataljona da se pronađu ukoliko ih ima sposobnih i pošalju u Štab ovoga Odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. pol. komesara
M." Dejanović

Komandant
Mih.¹ Blažević

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta.

¹ Milić

* Mihajlo

CTAB I ODREDA I OP. ZONE

HRVATSKE

30. X. 1942

Broj: 4/1942

Operativni izvještaj:

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE N.O.P.O. HRVATSKE

I. Neprijatelj u toku ovoga tjedna na sektoru ovoga Odreda nalazi se u defanzivi i nije upadao na naš oslobođeni teritorij.

Neprijateljska avijacija na ovom terenu bila je aktivna na dan 28 i 29 ov. mj. i bombardirala slijedeća mjesta: Tušilović, Veljun i Budačku Rijeku, pored bombardiranja tukli su sa jačom mitraljeskom vatrom. Žrtve: jedna žena mrtva, 1 mladić teže ranjen i nekoliko lica lakše ranjenih. Od stoke bila su mrtva 2 vola, 1 konj i ranjeno nekoliko volova.

Akcije I bataljona: HI četa na dan 16 ov. mj. dobila je jednoga domobrana iz Skakavca, jedan karabin mauzer sa 300 metaka, 2 fišeklje sa opasačem i 5 bombi, pored toga skinula je 20 ov. mj. jedan kabl žice između Skakavca i Vukmanića u dužini od 1000 metara, ujedno je pokupila telefonsku žicu između Tušilovića i Cerovca.

Na dan 21 ov. mj. jedna patrola II čete u selu Bukovici [Vukmanskoj] razoružala je 2 domobrana sa slijedećim plijenom: 2 karabina mauzer, 2 fišeklje, 2 opasača, 2 noža i 108 metaka.

U noći između 23 i 24 ov. mj. I četa izvršila je fingirani napad na Čemernicu i blokirala je. Napad je počeo u 2 sata poslije pola noći i trajao do 19 časova 24. X. t. g. U tom napadu ubijen je jedan ustaša, zaplijenjen je 1 karabin mauzer sa 160 metaka, 5 bombi, 2 opasača, 2 noža i uniforma.

Samo blokiranje bilo je uslijed toga da domobrani i ustaše iz Čemernice ne bi zašli za leđa našim snagama prilikom akcije na Glinu.¹

Prilikom napada naših brigada na Tušilović II četa sa polovicom III čete bila je na osiguranju prema Skakavcu, dok je druga polovica III čete učestvovala u napadu na Tušilović⁵ kao vodiči.

Akcije II bataljona: 24. X. t. g. I četa ovog bataljona učestvovala je u sastavu II Udarne Ličke Brigade u borbi kod Tušilovića. Ova akcija vršena je pod komandom Operativnog

¹ Vidi dok. br. 66, 69, 75 i 78.

Vidi dok. br. 76.

Štaba II Brigade. Ratni plijen kao i gubici neprijatelja dostavljeni su preko Štaba II Udarne Brigade.

23. X. t. g. diverzna desetina razrušila je prugu između Donjih Dubrava i mosta na Globornici, vlak nije naišao pošto je rušenje pruge bilo primjećeno. Ista desetina je istoga dana uništila 20 džakova cementa koji je bio priređen za građenje bunkera, te je uništila 2 bunkera ozidana od kamena, cementa i cigle u kojim bunkerima bila je neprijateljska straža za vrijeme dok su radnici zidali jedan objekat u Ložanjku na mjestu gdje su najviše rušeni vlakovi.

Akcije HI bataljona: I četa noću između 20 i 21 bila je u zasjedi prilikom rušenja pruge u Sabljarskoj kosi. Pruge je razrušeno oko 1200 metara. Za vrijeme rušenja pruge Talijani su tukli iz mitraljeza iz Vojnovca i topovima iz Plaškoga. **Gubitaka** nije bilo.

23. X. o. g. jedna desetina koja se nalazila u Kapeli zaplijenila je konje od ustaše Pere Turkovića.

II četa vršila je glavno patroliranje svoga terena i pravila neke manje zasjede ali bez uspjeha.

Jedna patrola ove čete u noći 24 ov. mj. uputila se u hrvatsko selo blizu Tounja te naišla na mladiće koji su pucali iz pištolja, dočim su im dvojica pobjegla a od trećeg oduzet je vojno-državni pištolj. Iste noći patrola je otišla u selo Svojić do jednoga seljaka koji je sakrio jedan ranac sa 300 komada talijanske municije. Municija je pronađena sa rancom i oduzeta.

24 i 25 ov. mj. ova četa davala je zasjede, prema Slunju, Debeloj Glavi i Pliešu kao i prema selu Petkoviću. Drugih akcija ova četa nije izvodila dočim je samo kontrolisala svoj oslobođeni teritorij.

Ovoga tjedna vršena je većinom reorganizacija kod četa ovih bataljona s obzirom na to što je osnovan Odred. O radu štabova bataljona ovaj odred ne može dati nikakvih **podataka**, pošto je počeo tek da radi od 28 ov. mj.

Plan o izvršenju daljnih akcija ne može se momentalno pretpostaviti, ali nastojati će se da se izvrše neke akcije kao rušenje pruga, sjećanje bandera te rušenje mostova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. pol. komesara

M. Dejanović

Komandant

Mih. Blažević

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE NOU BRIGADE OD 31 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA BLIZNICU, OŠTARIJSKE STANOVE I LUKETIĆ SELO I BORBAMA S NEPRIJATELJSKIM POJAČANJIMA KOD RAKOVICE¹

STAB
IV PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE

31. X. 1942.

Operativni izvještaj
KOMANDANTU 1 OPERATIVNE ZONE

Shodno zapovijesti Komandanta I Operativne zone od 28. X. 1942. naša Brigada dobila je zadatak, da sa dva bataljona postavi zasjedu prema Slunju, Ladjevcu i Furjanu, a na liniji Sv. Petka, Brezovac, Kota 381, Cuić selo i Čuić (brdo), Kota 384 i 383. Sa jednim bataljonom čistiti brdo Bliznicu, Oštarijske Stanove i Luketić Selo, te da se spusti sjeverno od mjesta Rakovice, čisteći neprijateljska uporišta na Koti 409, a potom da se posjedne i drži Vršak Veliki, Kota 414, zatim Kota 357, 379 i 409 i da se uhvati veza sa II bataljonom II Udarne brigade² na Koti 402.

Tok operacije:

Noću između 29. i 30. oko 23 časa I i III bataljon ove Brigade postavio je zasjedu prema Slunju, Ladjevcu i Furjanu, i to: I bataljon Sv. Petku, Brezovac, zaključno sa Mašvinom. III bataljon Cuić (brdo), cestu Slunj—Rakovica i levo od ceste za 500 m.

II bataljon sa pridodatom četom za vezu dobio je zadatak, da napadne neprijatelja i pročisti Bliznicu, Oštarijske Stanove, Luketić Selo. Noću između 29. i 30. oko 12 časova neopaženo se privukao do neprijateljskih bunkera i sa formiranim jurišnim odjeljenjima neprijatelja je protjerao i spustio se sjeverno od Rakovice i to: 1 četa naspram crkve, 2 četa na cestu "««sram Rakovice, dok je 3 četa zaposjela Veliki Vršak. Neprijatelj je iz svih bunkera, pritisnut jakim naletom jurišača,

«««« « oriđnal, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
««onskog instituta pod br. 12/2, k. 830.
Druga NOU brigada

pobjegao u Rakovicu. Ovaj položaj se držao do 13 časova, kada je naređeno 2 i 3 četi, da se povuku na Bliznicu i **Klenovac** zbog primjećenog kretanja neprijatelja iz Bosne. 1 četa i četa za vezu ostale su držati pomenute položaje. U 15,30 časova dat je znak za povlačenje, našto se je II bataljon u redu povukao

U toku borbe ovaj bataljon-je imao 2 mrtva i 9 **ranjenih** drugova, gubici neprijatelja nisu poznati.

U deset časova krenule su neprijateljske snage sa pravca Furjana i Ladjevca u jačini oko 5 do 6 stotina, kao pomoć Rakovici, sa glavnim prodorom na položaj I bataljona. Borba je otpočeta, neprijatelj je silovito jurišao, da bi odbacio naš I bataljon, u čemu je uspjevao odbaciti ga sa pojedinih položaja, ali ponovnim jurišem naših četa osvajani su isti položaji, tako da su mjenjani jedni položaji iz ruke u ruku tri puta. Neprijatelj je sa manjim snagama nadirao i na položaje III bataljona. I pored jakog neprijateljskog nadiranja, a naročito na I bataljon, neprijatelj se zadržavao i nije mu se dozvolilo naprijed, sve dok nije dat znak za povlačenje. U tom momentu, kada je naš I bataljon počeo da se povlači neprijatelj je to osjetio i htio je to iskoristiti za gonjenje, ali ipak u tom naglom odstupanju nije nam nanio gubitaka.

U toku ove borbe I bataljon imao je 6 mrtvih i 7 ranjenih drugova, a gubici neprijatelja su navodno oko 50 mrtvih i ranjenih.

Rezultat operacije:

Na strani neprijatelja 20 mrtvih, za koje se zna i veći broj ranjenih, i uhvaćeno živih 1 ustaša, te 14 civila, ... Na našoj strani 9 mrtvih i 20 ranjenih drugova.

Zaplijenjena je manja količina žita i veća količina stoke.

U ovoj borbi istakli su se borci I bataljona, koji nisu dozvolili da pomoć neprijatelju dođe, kao i borci II **bataljona**, koji su za par časova osvojili niz bunkera. Moral kod partizana je dobar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.³ Turkulin

Komandant
N.⁴ Vidović

* Artur
' Nikola

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG LIČKOG NOP ODREDA OD U LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O SITUACIJI NA PODRUČJU KOTARA OTOČAC I PERUŠIĆ OD 25 DO 31 LISTOPADA¹

STAB

IV LIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Br

31 oktobra 1942 g.

Operativni izvještaj za vrijeme od
25 do 31 oktobra 1942 godine

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE NOP ODREDA HRVATSKE

Vojnička situacija na području kotara Otočac i Perušić nije se poboljšala. Mi ne držimo pod svojom kontrolom tj. posjednuto ni jedno mjesto u ovim kotarevima osim, što se jedan vod nalazi u Kršu (zaselak Poljan) sa zadatkom da čuva stoku i ostalu imovinu civilnog pučanstva koje je izbjeglo pred ofanzivom okupatora.² Kosinjske ustaše koji su se vratili po okupatorskoj ofanzivi svojim kućama, stalno krstare po zaseocima ne bi li gdje što opljačkali i popalili ono preostali broj kuća. Vod koji se pominje ima zadatak da odbija ustašku navalu i da čuva našu tamošnju imovinu, kao i da obezbjeđuje civilno pučanstvo od terora. Pored ovoga u selu Dugi Dol nalazi se naša straža sastavljena većinom od samih mještana, koja kontrolise selo i održava vezu sa našim ljudima u okolini. Okupatoru [je] ukoliko je poznato glavni zadatak da čuva i rastjeruje partizane ukoliko bi se ovi pojavili u zapadnom dijelu Like tj. preko pruge. Ovo se dokazuje po tome što okupator odmah vrši ofanzivu u tim krajevima po saznanju za naše prisustvo u tim krajevima. Naročito okupator budno prati naše pokrete preko Janjče u pravcu Kosinja, pošto mu je dobro Poznata važnost ovoga terena za komunikacije kojima se on s^{uzi} - Poznato je da ovaj teren predstavlja ključ cijele Like.

¹ orj final, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod br. 13/23. k. 1611.

taliin i otanziva imala je lokalni karakter. U njoj su učestvovali U t u⁸ i u⁸ snage iz garnizona: Gospić, Perušić, Janjče i Lešće. K Ju ?y, ofenzive izbjegao je narod iz sela: Studenci, Gornji i Donji «vasiHj, Mtskve i Lipovo Polje.

Da bi okupator što bolje zaštitio prelaz našim snagama preko ovog terena počeo je praviti tj. čistiti teren za pravljenje baraka i bunkera oko raskrsnice cesta na Korenu ispod s. Ramljane. Naša jedna četa koja je sprovodila civilno pučanstvo* za Kosinj izvršila je dvije manje akcije, za koje nemamo dovoljnih podataka, na koje je okupator odgovorio ofanzivom⁴ od 2000 vojnika na Kosinj iz pravca Perušić i Studenci. O ovoj ofanzivi i akcijama naše čete nemamo dovoljnih podataka, kada se dobiju podaci naknadno će se podnijeti izvještaj.

Pokreti i akcije ovoga odreda u vremenu od 26 do 31 oktobra 1942 god. kretali su se po slijedećem:

26. X. 1942. kod I bataljona »Adžije«⁶ u s. Trnovcu održana je vježba u napadu, kada je neprijatelj na terenu u pokretu ili na kratkom zadržavanju. Istovremeno obuka u jurišu i gonjenju neprijatelja. Obuka tj. vježba izvedena je dobro. Partizani su sa zanimanjem i interesovanjem pratili tok ove vježbe, naročito oni koji nisu služili vojsku. Vježbom je rukovodio operativni oficir⁹ ovoga odreda. 2 bataljon »Matija Gubec« bio je u s. Turjanskom gdje su se partizani kupali, krpili, a pored ovoga održan sastanak sa komandirima, vodnicima i desetarima od strane obavještajnog oficira ovoga odreda.

27. X. 1942 bataljon »Adžija« bio je u s. Trnovcu, gdje je imao obuku iz borbene obuke i ratne službe, 2 bataljon bio je u s. Turjanskom, sa njime je izvedena ista obuka u napadu kao i sa 1 bataljonom dana 26 oktobra 1942 godine na zemljištu u polju Turjanskom. Vježba je izvedena dobro sa interesovanjem. Kretanje, razvijanje i borbu posmatrale su drugarice iz Omladinske čete u Turjanskom. Vježbu je izveo operativni oficir ovoga odreda.

28. X. Po obavještajnoj službi četnici su spremali **napad** ovoga dana na s. Turjanski i G. [Babin) Potok. Odred je posjeo položaj za odbranu i to: 1 bataljon za odbranu s. Turjanskog od pravca Crne Vlasti, a 2 bataljon za odbranu G. [Babinog] Potoka.

Pošto napada nije bilo naše snage su se povukle sa položaja u 13 časova, 1 bataljon krenuo za Trnovac, a 2 bataljon došao u s. Turjanski.

" Odnosi se na civilno stanovništvo koje se, pod zaštitom naših jedinica, vraćalo svojim kućama.

⁴ I ova je ofanziva imala lokalni karakter. U njoj su učestvovala talijanske jedinice iz sastava divizije »Re«.

* »Božidar Adžija«

• Milan Stakić

29. X. 1 bataljon »Adžija« preselio se iz Trnovca u G. [Babin] Potok, da spriječi kretanje civila iz G. [Babinog] Potoka u D. [Babin] Potok i obratno.

Tamo je ovaj bataljon imao vježbu iz borbene obuke. 2 bataljon ostao je u s. Turjanski sa istim zadatkom kao i 1 bataljon u G. [Babinom] Potoku. Ovaj bataljon izvršio je nekoliko manjih vježbi po desetinama.

30. X. Bataljoni su ostali svaki u svom mjestu, gdje su vršili obuku i partizanima održan politički čas.

Operativni oficir Odreda sa jednom desetinom izvršio je izviđanje terena oko raskrsnice cesta na Korenu između s. Ramljana i ž. stanice Ramljane, gdje okupator čisti teren za pravljenje baraka i bunkera na tom mjestu.

31. X. Odred vrši obuku iz ratne službe, borbene obuke i strojnu vježbu po bataljonima.

Organizacija Odreda je ista kao i ranije.

Disciplina u Odredu je dosta dobra. Zadatak koga smo uzeli pred sebe nalaže nam da disciplinu i poslušnost popravimo.

Naše dalje akcije: zasjede na glavnim komunikacijama i izvoženje hrane iz Dugog Dola sa osiguranjem prema Rudopolju ili zauzimanje istog.

Brojni pregled ljudstva i naoružanja za ovaj put se ne dostavlja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Srdan Brujić

Komandant
Milan Bobić

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 31 USTO PADA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O LIKVIDACIJI NEPRIJATELJSKIH UPORIŠTA NA PRUZI SUNJA—KOSTAJNICA¹

STAB VII PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
31 oktobra 1942 god.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Poslije akcije na Glinu² u kojoj je učestvovala i naša Brigada dostavljen je iscrpan izvještaj o radu naše Brigade kao i o samoj akciji na Glinu.

Naša Brigada odlučila je da napadne neprijateljska uporišta na pruzi Sunja—Kostajnica. Neprijatelj je naime čuvao prugu na tom sektoru dijelom sa nekoliko pravih bunkera, a dijelom u zidanim stražarama koje su osigurane rovovima. Prugu je čuvala jedna satnija domobrana sa 6 pm^a, oko 1000 karabina i nekoliko šmajsera.

Pošto se u Kukuruzarima tada nalazilo 800 neprijateljskih vojnika,⁴ a u Kostajnici oko 3 satnije neprijateljske vojske sa nekoliko tenkova, to je baš zbog jačine i blizine tih neprijateljskih uporišta bila određena V Brigada da dade osiguranje.⁵

Mi smo napali ta uporišta 29-X-t. g. u 2 sata ujutro i uspjeli da likvidiramo sva neprijateljska uporišta i da zauzmemo sve bunkere osim jednog u kom je bilo 5 vojnika.

Sama akcija izvršena je prema planu i partizani su prepadom na juriš u kratkoj borbi, ali žestokoj likvidirali neprijatelja. U toj akciji dobili smo 51 karabin. 5 pm., 4 šmajsera. oko 16.000,® 2 sanduka bombi. Od sprema dobiveno je oko 80 pari odijela, isto toliko obuće. Uhvaćeno je oko 750.000 kuna. Sve neprijateljske zgrade i bunker i su razoreni i zapaljeni. Uhvaćeno je 48 živih domobrana, 2 oficira, 2 đaka narednika

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 13—2, k. 102 A.

² Vidi dok. br. 66, 69, 75 i 78.

* Puikomitraljeza

' Domobrana

* Vidi dok. br. 88 i 94.

* Metaka

Jedan od oficira ostao je kod nas, a drugi upućen u G. S. H. Oba narednika su streljana, jedan jer je pucao iz šmajsera i ranio jednog našeg vodnika, a drugi jer je pokušavao na putu za V Brigadu da bježi, jer je stvarno bio neprijatelj naše borbe.

Mi smo u borbi imali 7 mrtvih i 10 ranjenih. Velik broj ranjenih i mrtvih proizlazi iz juriša naših partizana na bunkere i to naročito jedan bunker kod Hrastovačke stanice koji se nije htio predati. Tu su domobranci govorili: »drugovi mi bi se predali ali bi onda išli na istočno bojište, a to nećemo«. Čak su dopustili da naši povuku mrtve i ranjene ispred bunkera. Ipak su naši tu dobili jedan pm. i 6 karabina. Svi pali drugovi a i ostali herojski su jurišali na bunkere da operu neuspjeh u Glini.

Svi bataljoni poslije borbe povukli su se u redu osim jedne desetine iz I bataljona, koja je ostala na osiguranju u Mečenčanima i jednog voda iz II bataljona, koji se duže zabavio u borbi oko bunkera. Oni su naime na putu prema Lovči raštrkali se, a nekoji i zaspali uz put. Te nevojničke pojave smo oštro kritikovali. Malo isprike su doduše našli u zamoru od velikog puta, jer su noć prije toga došli iz Šušnjara u Lovču a iz Lovče preko Borojevića, Krčeva do Majura i nazad pretstavlja zaista težak put.

500.000 kuna poslali smo Štabu Zone, a ostalo, ostalo je nama i V Brigadi. V Brigadi smo također dali 80 pari cipela i odjeće, 5.000 metaka i 10 karabina, tako da je municija i oružje ostalo uglavnom nama, a odjeća i obuća uglavnom njima.

U vezi sa akcijom na Majur izvršena je diverzija pruge prema Sunji, prekidanje t. t. veza. Isto je to učinjeno i prema Kostajnici. Prema Sunji je postavljen pakleni stroj ali oklopni vlak nije naišao.

Sama akcija počela je u 2 sata, a sve je već bilo likvidirano u 2,35 časova. Neprijatelj uopšte nije pokušao ni iz Kostajnice, ni iz Sunje, ni iz Kukuruzara da pođe u pomoć.

Partizani su i [u] ovoj akciji kao i u svima drugima bili vrlo borbeni, ali još uvijek se ide nevojnički, još uvijek se ide više sa srcem u borbu, a ne sa vojnim umijećem. I poslije ove akcije upozoreno je u kritikama po bataljonima na niz nevojničkih pojava kako u samom pokretu do mjesta napada, za vrijeme noćnog marša, tako i u samom prilaženju za napad i u samom napadu.

U smislu parole »Postanimo majstori svog oružja« u cilju Podizanja vojnog znanja naših partizana i naših rukovodećih rugova postavljeni su štabovima bataljona zadaci da stvore DČ^e kT^e v^oj. n^e o^bu^ke i da ih ostvaruju. Već 2 dana izvodi se P^o bataljonima borbena obuka i to jedinačna onih partizana,

koji još ne poznaju dovoljno svog oružja, a četna, bataljonska i međubataljonska kod iskusnijih partizana. Predviđeni su i manevri cijele Brigade za 2-XI- t. g., a također i manevar sa V Brigadom.

U cilju ostvarenja boljih veza za vrijeme borbe a i inače počeli smo danas da formiramo vod za vezu i već se počela izvoditi obuka uz pomoć nekih drugova iz V Brigade, jer je tamo već formiran vod za vezu.

Naš Stab još uvijek nije potpun i nemamo još informativnog, obavještajnog i oficira za vezu. Nastojaćemo da ih sami pronađemo, ali bi nam ipak i tu trebalo pomoći.

O planovima naših budućih akcija možemo da naglasimo da imamo u vidu i da stvaramo planove oko akcija: na Kovine, Volinju, Utolicu u »Trokutu«,⁷ na Sunju, na neke stanice na pruzi Blinjski Kut—Sunja, Staza, Saš, Zivaja. To sve dakako ukoliko se to ne bi ukrštalo sa općim planovima naše Zone i G. S. H.⁸

Prilažemo zapovijest® za napad i skice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Martinović¹⁰

Komandant
Nina Maraković

⁷ To je područje: Sunja — Kostajnica — Dubica.

⁸ Glavni štab Hrvatske

• Vidi dok. br. 88.

" Mile

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 31 LISTOPADA 1049 GOD. O POVEZIVANJU SA ŠESTOM KRAJIŠKOM BRIGADOM¹

STAB

vin **PARTIZANSKE BRIGADE**
HRVATSKE
 31. X. 1942 g.

Podnosi operativni izvještaj³

Prema naređenju koga smo dobili od Operativnog štaba Grupe brigada, da se naša brigada prebaci u Rujevac i poveže sa VI Kr.⁸ brigadom. Naša brigada ostala je par dana u selu Rujevcu, da se u brigadi izvrše neki organizacioni nedostaci i da se partizani odmore par dana iza borbe koju su vodili sa neprijateljem, kad je vršen napad na Glinu.⁴ Naš operativni oficir⁵ koji je bio upućen u štab VI Kr. brigade da konkretno donese zaključke sa štabom VI Kr. brigade u pogledu spriječavanja transporta iz Bihaća za Novi i Kostajnicu, nije se do danas vraćao u ovaj štab, a niti je prije toga donesena kakva odluka sa štabom VI Kr. brigade o zajedničkim operacijama. Operativni oficir ove brigade kroz ovo vrijeme svoje odsutnosti bio je pozvan u Operativni štab za Krajinu odakle je otišao i u Vrhovni štab, gdje se radilo o pripremama akcija koje imaju da uslijede ovih dana pod rukovodstvom štaba za Krajinu.

Mi smo se 27. ov. mj. u cilju postavljanja zasjeda neprijatelju koji se sa transportima prebacivao iz Bihaća u pravcu Bos. Novog, prebacili s brigadom 27. ov. mj. naveče za Zut i Kotarane. Na našem putu dostigo nas je zamj. komandanta G. S. Hrvatske drug Gošnjak⁸ koji je s nama produžio do sela Žuta. Međutim po našem dolasku trebali smo dobiti od zamj. komandanta brigade⁷ tačne podatke o neprijatelju koji osigurava put

¹ Original, bez naslova, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u srwvi Vojnoistoriskog instituta pod br. 7/15, k. 811.

² Izvještaj je vjerovatno upućen Prvoj operativnoj zoni NOP «Wreda Hrvatske.

Krajiškom

I Vidi dok. br. 66, 69, 75 i 78.

³ Vojko Hosteter

⁴ Ivan

Rade Grmuša

od Otoka do [Bosanskog] 1 Novoga i da izvršimo prema njegovim podacima zasjedu ili napad na jedno od osiguranja. Međutim podataka kad smo stigli nismo dobili, nego podaci koji su nam dati od zamj. komandanta brigade bili su vrlo neodređeni, prema kojima se ništa nije moglo poduzeti. Drug zamj. podnio je izvještaj da nije mogao do boljih podataka doći, već da mu je potrebno više vremena. Prije toga nije mogao dobiti vezu ni sa štabom VI Kr. brigade niti sa našim operativnim oficirom, koji je imao za zadatak da nas stalno obavještava o svim mogućnostima zajedničkih akcija sa VI Kr. brigadom i pokretima neprijatelja za koje dozna preko štaba VI Kr. brigade. Pokret naše brigade bio izvršen na prvi izvještaj zamj. komandanta koji je javio da krenemo za Zut, i da ćemo dobiti sve podatke kad stignemo sa brigadom.

Pošto je koncentracija naših snaga suviše blizu samih neprijateljskih položaja izvršena, i što je bila već otkrivena, mi smo još iste noći ujutro Ju] 5 sati krenuli sa brigadom za selo Ljubinu. Na izviđanju smo i dalje ostavili zamj. komandanta i jednog oficira pri štabu, koji su imali za zadatak da pripreme plan ili za zasjedu ili za napad na neprijateljsko uporište Stanić Poljana. Odluku o pokretu naše brigade za selo Ljubinu donio je naš štab zajedno sa drugom zamj. komandanta G. S. koji se odmah po dolasku naših snaga u Ljubinu prebacio za selo Klasnić.

28. ov. mj. brigada je provela na odmaranju u selu Ljubinu, a prvi izvještaj koga smo dobili od zamj. komandanta sa izviđanja stigao je u štab brigade u 21.30 časova. U izvještaju je stajalo da se neprijatelj kroz čitav dan nije pojavljivao na putu od Otoke prema Bos. Novom i da su se osiguranja povukla osim onih u Stanić Poljani, kojima se nije imalo prilike prići i tačno osmotriti njihove položaje. Pošto su partizani prošlu noć proveli na putu i nisu ništa spavali, a akcija opet nije bila pripremljena, odlučili smo da slijedeću noć krenemo i da izvršimo akciju na Stanić Poljanu. Međutim još iste noći pred zorom neprijatelj se kako navode seljaci povukao prema Bos. Novom, tako da je čitava lijeva obala Une, od Otoke do [Bosanskog] Novog bUa neosigurana.

29. ov. mj. u 10 sati [u]jutro dobili smo naređenje Vrhovnog štaba da se odmah stavimo u pokret sa brigadom, prebacimo preko Une i uputimo za selo M. i V. Radić. Istog dana u 14 časova izvršen je pokret i brigada se tokom noći zajedno sa komorom prebacila preko Une i 31. ov. mj. u 1 sat noću brigada je stigla u selo M. i V. Radić gdje se sada nalazi na odmaranju.

Danas su u štab stigli zamj. komandanta brigade i op. ofi-
cir drug Vojko sa zadatkom za našu brigadu. Mi sutra kre-
ćemo na izviđanje. Drugu Vojku je saopšteno da se rješava
dužnosti u ovoj brigadi i da se ima javiti u I Udarnoj [brigadi].
Međutim on je doznao u Operativnom štabu da je već zasad
I U. B. pozvana na svoj zadatak i odlučio je da se kraćim pu-
tem s **njom** nađe i da ne ide preko Banije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Komandant
Bjelajac Stanko

BR. 100

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD
31 LISTOPADA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG BATALJONA
PRVE SLAVONSKE NOU BRIGADE O PRIPREMAMA NE-
PRIJATELJSKE OFANZIVE I AKCIJAMA PRVOG SLAVON-
SKOG NOP ODREDA¹**

**STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE**

Broj: 697-42
Dana 31 oktobra 1942

**ŠTABU I BATALJONA I SLAVONSKE NARODNO-OSLO-
BODILACKE UDARNE BRIGADE**

Dragi drugovi!

Prije par dana poslali smo vam pismo u kojem potvrđu-
jemo prijem vašega izvještaja iz akcije Vel. Pisanica i Grdje-
vac^{vac}. Tamo je kazano o osnovnim greškama koje ste počinili
napadajući na Grđevac. Rečeno vam je da će uskoro neko i
no vas odavdje iz štaba doći, međutim za sada momentalno to
otpada, imamo većih poslova koji nas spriječavaju.

Neprijatelj vrši temeljite pripreme za jednu veću ofan-
zivu **ovdje** protiv nas. Ne znamo još za sada misli li neprija-

arh Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u
Y[^]noistoriskog instituta pod br. 11—i, k. 1481.
Vtdl dok. br. 79.

telj obuhvatiti sve planinske masive (Psunj, Papuk, **Krndija** i Dilj) ili samo neku od tih planina. Po izvještajima koje smo dobili u toj ofanzivi protiv nas učestvovati će dvije divizije Nijemaca iz Rajha! Mi se pripremamo da spremni dočekamo udarac.

Naš I Odred izvršio je nekoliko vrlo lijepih akcija. U jednoj⁸ dobio je 15 pušaka, 1 prsni mitraljez, 15 uniformi i svu ostalu spremu za 15 ljudi. Pri svemu tome naši nisu opalili niti jednog jedinog metka. U drugoj akciji dobili su 12 pušaka sa ostalom spremom isto tako a da nisu opalili ni jednoga metka. Znači svuda bez ikakvih vlastitih gubitaka. Oni marljivo traže fine, lake akcije i dosta su aktivni i poslalo im uspjeva. Imali su nekoliko lijepih zasjeda. II Odred srušio je željezni most na putu Kamenska—Orljavac, srušio prugu od Orahovice za Radlovac na 1000 metara dužine. Gutmanov oklopljeni voz⁴ naišao je i stumbao se. Karaula* (I bataljon I Odreda) imao je borbu sa ustašama kod Lisičine, ubio je 9 ustaša i 6 ranio, a da nije pri tome imao nego dva lakše ranjena druga. Eto takve akcije moramo birati gdje ćemo konstantno uništiti neprijateljske snage, dobivati oružje i drugu ratnu spremu, a da pri tome nemamo vlastitih gubitaka, pa makar to bile manje akcije, ne tako zvučne i slavne ali *vrlo korisne*. Da bi se to postiglo nužno je marljivo tražiti takva podesna mjesta, imati dobru informativnu službu, i biti jako mobilan. Sa marljivošću i pažnjom naći ćete takvih akcija, ako su one male a zato ćete ih imati više, vi ćete konstantno rasti u pogledu broja oružja i vojne spreme, a moral partizana vašeg bataljona će stalno rasti i rasti će uvjerenje kod njih da njihov štab vodi računa o njihovim životima. Takovih akcija možete naći dosta u Podravini, oko Bjelovara i na pruži Bjelovar—Garešnica, tamo gdje su domobrani. Pišite im pisma i šaljite im propagandni materijal, letke, stupite s njima u vezu, domobrani sve više prilaze k nama. Od njih ćete dobiti oružje bez vlastitih gubitaka, (slučaj kod našeg I Odreda). Povežite se što više sa hrvatskim masama i domobranima. Produbljujte politički rad na terenu i u vašem bataljonu.

Šaljemo vam druga Momčilovića (Gjorgju) pa ga dobro iskoristite kao informativca ili obavještajca u tom bataljonu. On je rodом od Bjelovara, dosta dobro je poznat u tom **kraju** i ima veze. On će moći da pomogne i Partiji tamo na terenu.

Vidi dok. br. 84.

¹ Naziv je dobio po baronu Gutmanu, koji je u bivšoj Jugoslaviji imao koncesiju za eksploataciju šuma.

² Narodni heroj Nikola Miljanović-Karaula

Zato mu dajte takovu mogućnost da može da radi na terenu i u vojsci.

Zaboravili smo vam gore navesti da je "naša diverzantska grupa izvršila dvije prekrasne akcije na pruzi Beograd—Zagreb. 23 ov. mj. bacila je voz kod Okučana (Dragalića) sa njemačkom vojskom. Uništeno je 30 vagona i 1 lokomotiva. Nijemci su imali vrlo velikih žrtava, no tačan broj mrtvih i ranjenih se ne zna, jer su Nijemci blokirali ceo taj kraj i nisu dali nikom da priđe bliže. Dva dana su čistili mrtve i ranjene. 26 na 27 ov. mj. izvršili su drugu akciju na toj pruzi. Bacili su voz u zrak između Lipovljana i Banove Jaruge. Uništeno je 50 vagona i 2 lokomotive. To je bio specijalni vojni vlak koji je prevozio nekakvi gorski zdruk. Neprijatelj je imao strahovito velike gubitke. Nemamo tačnog izvještaja do danas o broju mrtvih i ranjenih. Svakako biće vrlo velik.

Javlajte nam se što češće. Ne smije da prođe 6 dana a da nam ne pošaljete izvještaj o svome radu i situaciji na vašem terenu. Šaljite nam podatke o stanju neprijateljskih garnizona u tom kraju tamo kao i kretanju i namjerama neprijateljske vojske.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

II

TALIJANSKI I USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

**17VJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
1. LISTOPADA 1942. GOD. O DEJSTVIMA POTČINJENIH I
PRIDATIH JEDINICA NA PODRUČJU KORDUNA, GOR-
SKOG KOTARA I LIKE¹**

TELEGRAM

**OD TAKTIČKE KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE-OPERATIVNOM ODJELJENJU**

i, radi znanja:

KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA — SJEDIŠTE
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA (poštom)
KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA (poštom)
KOMANDI VAZDUHOPLOVNE GRUPACIJE — ZADAR

Br. 503. Novosti u 18 časova 1 listopada. Prvo: Operacije u toku: Divizija »Lombardia«: Juče je granični bataljon čistio zonu Mačkovica (VM—AV)—Kostajnica Voda (VT—AV). Ubijeni u borbi dva partizana i jedan civil. Uništena dva logora² i jedna baraka. Prikupljeno: dvije puške, municija i razni materijal i eksplozivi za atentate na željezničku prugu. I juče je 74 pješadiski puk čistio zonu od južnih padina Bristove Drage (VI—AR) do Breze (VI—AN) i Crne Drage (ZN—AN). Ubijeno lice koje se dalo u bjekstvo pri pozivu na predaju. Uništen logor i internirano 31 lice. Jutros 73 pješadiski puk čistio zonu Banska Vrata (VM—AV)—Mošune (Ogulin ZI[^]-AN)—Lič (VM—AT). Još nisu došle vijesti o rezultatu čišćenja. Divizija »Re«: Danas izvršene akcije na Dabar (Senj XV—GU);⁰ **pojednostima** vidi u drugom stavu dopisa 430 od 29 rujna. **Uspostavljen** kontakt u zoni Konjska Glava (IH—GZ) sa **partizanskom** grupom u povlačenju. Strijeljeno 7 partizana i zaplijenjene 2 puške. Još jednog partizana zarobila M. V. A. C. **Prikupljeno** 20 goveda i 30 ovaca. Djelatnost vazduhoplovstva: Jutros bombardovano naselje Brezovac (KI—GS). Drugo: Ostale zone: Grupacija Gianuzzi:⁸ U zoni Medak radovi na po-

... ' Kopija, pisana na mažlni, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog HPtttuta (k. 19 c/g).

| To su bili logori Izbjeglica.

- . * Sastav: tri pješadijska bataljona i jedan artiljerijski divizion iz
^{1Je} »Sassari . Naziv grupacije po generalu Gianuzzi-u.

novnom osposobljavanju željezničke pruge teku redovno. **Uni-**štena imovina dvojice antikomunista iz Raduča (**NM—EQ**) **za to** što su prešli partizanima. **Divizija »Lombardia«:** U noći **uoči** 1 o. m. akcije uznemiravanja, bez rezultata, protiv naših bunkera duž željezničke pruge **u** zoni Vrata (**VM—AV**) i vatra automatskih oružja koja je lako ranila dva naša vojnika i jednog civila pred naseljem Delnice. Prekid željezničke pruge između Košara i Tounja, **o** kojem javljeno depešom 434, **opravljen** danas. **Prva brza divizija:** U toku akcija zaprečavanja prelaza Kupe kod Kamanja (**LI—BZ**) radi sprečavanja partizanima⁴ koje su na sjeveru napale ustaške jedinice da ponovo pređu na jug od Kupe. **Zona granične straže:** U izviđanju zone Razloge (Sušak **VK—BL**) naša jedinica je osmotrila grupu ustanika koji su uspjeli da izbjegnu našoj vatri. Druga jedinica, **u** zoni Zurge (Cerknica **VK—BS**), zapalila je barake i kuće koje su bile skloništa partizana. **Ostali sektori:** Normalna djelatnost patrola.

General Coturri. 21300110.

Taktička komanda, 1 listopada 1942/XX

(M. P.)°

VIDIO

Major, načelnik Operativnog
odjeljenja,
(Sergio Palombarini)
Palombarini



¹ Prvi proleterski bataljon Hrvatske

• OkrugU pečat: Komanda Petog armijskog korpusa

BR. 116

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE VOJNICE OD 1
LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU ZUM-
BERKA¹**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO USTAŠKE VOJNICE
PODHVATNI I IZOBRAZBENI ODJEL**

**ŽURNO!
TAJNO**

Pod Broj 1218/taj. sa pril.

U Zagrebu, dne 1-X-1942

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (oper. odjel)

Zapovjednik grupe Zumberak bojnik Ilik izvještava:

BRZOJAVKOM:

»Najžurnije pošaljite jednu podpuno opremljenu bojnu i 6 tenkova. Pomoć vrlo potrebna, jer su partizani vrlo jaki. Ne pošaljete li pomoć ne mogu odgovarati za posljedice. Pošaljite sanitetskog tvoriva. Bojna i tenkovi neka budu poslani još tokom današnjeg dana u Kostanjevac.«

Brzoglasom u 16 sati iz Krašića:

»Borbu vodim sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem² koji je dobro naoružan. Uputite žurno traženu bojnu, tenkove i 6 bacača. Sa 2 gorska topa nalazim se u Kostanjevcu.

Na Poganoj Jami (5 km. sj. zap. od Kalje) nalazi se oko 500 partizana sa stožerom.³ Jedan dio se pojavio kod s. Kalje—Tomaševci i Sošica.

U današnjoj borbi ima nekoliko mrtvih i ranjenih.«

Prednja izvješća **zapovjednika grupe Zumberak predlažem** na znanje i dalji rad.

Ovo zapovjedništvo nema sada na raspolaganju postrojbi za intervenciju.

1/X D⁴

P. n. glavaru odjela
glavnostožerni pukovnik
(Klišanić)
Klišanić⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta.

² Borba je vođena s Prvim proleterskim bataljonom Hrvatske, između s. Kostanjevca i s. Vivodine. Vidi dok. br. 10.

³ Prvi proleterski bataljon Hrvatske

uit-«i i kraju ovog dokumenta, i gotovo svih ostalih domobransko-
dokumenata u ovoj knjizi, nalazi se paraf i datum, koje je
u. r. o. crvenom olovkom, pukovnik Dragojlov, načelnik Operativnog

Glavnog stožera domobranstva.

DI iv loga, na nekim dokumentima nalazi se paraf <P>, napisan
om olovkom. Redakcija nije utvrdila čiji je to paraf.

Ivan

PISMO VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 2 LISTOPADA 1942 GOD. O MORALNO-POLITICKOM STANJU U DIVIZIJI »RE«¹

Kopija za akta

bg.

Predati u ruke

(2. Armija)²

19820 POVJERLJIVO

V. P. 10, 2 listopada 1942-XX

Ekselenciji komandantu V Armijskog korpusa

— Vojna pošta 41 —

- I. — Kao što sam Vam usmeno naglasio, stigli su mi razni glasovi o izvjesnoj moralnoj depresiji divizije »Re«, koja je nastala:
- uslijed dugog boravka u jednoj zoni gdje su trupe imale dugo opkoljene posade, koje su pretrpjele zarobljavanja, i, sem izuzetno, nisu imale mogućnosti da nanese jake udarce protivniku;⁸
 - uslijed boravka jedinica koje pripadaju gore pomenutim posadama sa znatnim dijelom bivših zarobljenika;⁴
 - uslijed pomalo grubog postupka sa vojnicima, naročito od strane nižih starješina (koji imaju običaj — između ostalog — da nikad ne otpozdrave);
 - uslijed tijesnih veza između oficira i žena iz garnizona (veze za koje su znali vojnici), i čak sa ženama koje su sobom povel iz Korenice i Udbine;⁸
 - uslijed poznatog ograničenja odsustva (što je bila opšta pojava).
- H. — O gornjem sam razgovarao i sa generalom Pelligrom, ukazavši mu takođe na potrebu da cijelu diviziju premjesti na drugo mjesto.

¹ Kopija, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

» U ovoj kao i u ostalim kopijama upućenim od ove komande izostavljen je naslov: »Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«, a ostao samo podnaslov »(2. Armija)«.

* Jedinice divizije »Re« bile su opkoljene u Korenici i Udbini 9. i 10. listopada 1942. godine. Vidi tom V, knj. 3. do 10. 38, 57, 82 i 136.

⁸ Talijanski vojnici koje su zarobile partizanske jedinice, a potom pustile.

Pelligra (isključujući ovu posljednju potrebu) uvjerravao me je da je moral dobar — naročito u 4 bataljona itd. koji su učestvovali u posljednjim operacijama. Međutim izjavio je da je potrebno:

- • udaljiti generala Cesaretti i pukovnika Angelini (prvog zato što ne sarađuje kako treba, drugog zato što je malo zamoren, i zato što izgleda još »obuzet« onim što je učinio, odnosno pretrpjeo u Korenici);
- udaljiti bivše zarobljenike, i one koji su bili opsjednuti u Korenici i Udbini;
- premjestiti jedinice u unutrašnjost operacijskog područja divizije.

III. — Dok sam bez odlaganja zatražio od centralnih vlasti odobrenje da premjestim iz jedne divizije u drugu (u cijeloj armiji) one vojnike koji su došli iz zarobljeništva, molim Vas da mi izvolite saopštiti Vaše gledište o moralu divizije i o mjerama koje — prema Vašem mišljenju — treba preduzeti (one gore navedene ili druge).

U pogledu kadrova, predložite, ako smatrate korisnim, još neke izmjene.

U pogledu premještanja cijele divizije, imajte u vidu teškoće koje ono nameće (teškoće koje se neće uzeti u obzir ako se ova mjera bude smatrala nužnom).

Nepotrebno je da naglašavam da, saopštavajući mi Vaše mišljenje i Vaše predloge, treba da odbacite potpuno misao o nekom našem nerazumijevanju »Armijskog korpusa«. —

. General

Komandant naznačen za generala Armije
(Mario Roatta)

Kopija za akta.

BR. 116

**IZVJEŠTAJ KOMANDE 107 LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD
2 LISTOPADA 1942 GOD. O DIZANJU U ZRAK VOZOVA NA
PRUZI SPLIT—PERKOVIC¹**

Zadar, 2 listopada 1942-XX

PRETSJEDNIŠTVO MINISTARSKOG SAVJETA
**DOBOVOLJNA MILICIJA ZA NACIONALNU
BEZBJEDNOST**

Komanda 107. legije crnokošuljaša

POLITIČKO ISTRAŽNO ODJELJENJE

Br. prot. 2516/B/6

**STROGO
POVJERLJIVO**

Predmet: Sabotaža — Splitska željeznička pruga.

• •

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE

ZADAR

EKSELENCIJI PREFEKTU PROVINCIJE

SPLIT

i, radi znanja:

GLAVNOJ KOMANDI M. V. S. N.^a
(Politička služba)

RIM

Noćas su na ostsjeku Kaštel Kambelovac—Kaštel **Lukšić** ustanici⁸ izbacili iz kolosjeka voz koji je iz Splita krenuo u dva časa. Usljedilo je puškanje između ustanika i **milicionera** skvadrističkog bataljona »Tevere«, koji su bili na službi duž pruge.

Nije bilo žrtava. Čišćenje zone je u toku.

¹ **Original**, pisan **na** mašini, nalazi se **u** arhivi Vojnoisto-
instituta.

¹ **Milizia volontaria per la sicurreza nazionale — dobrovo-**
milicija za nacionalnu sigurnost.

¹ Dijelovi Mosečkog bataljona. Vidi dok. br. 31.

I voz koji je iz Splita krenuo u 6 časova za Sinj izbačen je iz kolosjeka blizu Solina, kod raskršća Perković—Sinj, bez štete po ljude ili materijal.

**ZA CONSOLE' — NAČELNIKA POLITIČKO-ISTRAŽNOG
ODJELJENJA**

na odsustvu

(Giovanni Scalchi)

Stariji ađutant (potpis nečitak)

Guvernerat Dalmacije

6 listopad 1942-XX

47014

BR. 105

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
2 LISTOPADA 1942 GOD. O OPERACIJAMA TALIJANSKIH
JEDINICA NA PODRUČJU LIKE, KORDUNA, GORSKOG
KOTARA I ZUMBERKA¹**

TELEGRAM

**OD TAKTIČKE KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNOM ODJELJENJU
i, radi znanja:**

**V ARMIJSKOM KORPUSU — SJEDIŠTE
XI ARMIJSKOM KORPUSU (poštom)
XVIII ARMIJSKOM KORPUSU (paštom)
KOMANDI VAZDUHOPLOVNE GRUPACIJE — ZADAR**

Br. 538A)p. Vijesti u 18 časova 2 listopada. Prvo: Operacije u toku.⁴ Divizija »**Lombardia**«: Čišćenje zone Mošune (Ogulin ZL—AN)—Lič (Sušak VM—AT), o kojem u depeši 453, je negativan rezultat. Divizija »**Re**«: Povodom depeše 463, juče je strijeljano u zoni Dabar (XV—GU) ukupno 20. Zapaljeno 7 partizanskih kuća. Jutros je izvršena akcija na Bre-

¹ Console - {Inu fašističkim jedinicama, odgovara pukovniku.
Pečat prijema

ⁱ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
«tütuta (k. 16 c/9).

* Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 110.

zovac (KI—GS) gdje su naše kolone stigle savladavši ^{maie} otpore. Partizanska grupa u bjekstvu obasuta vatrom **naših** pratećih oruđa. Zapaljene 4 kuće u kojima je nađena municija.³ **Divizija »Granatieri«**: stigla u određenu zonu **koncentracije** i danas nastavila pokret. **Grupacija** Gianuzzi: U **noći** uoči 30 o. m. ustanici su pucali automatskim oružjem na našu odbranu Gospića⁴ i odbijeni su; ostavili jednog mrtvog na terenu. U noći uoči 1 o. m. partizani⁵ koji su dolazili iz Kossinja, u jačini od oko 2000, zauzeli su zonu G. Pazarište (XR—XT—FP)⁸ i D. Pazarište (XT—FR), rastjeravši domobrane i ustaše, od kojih je stotina stigla u Perušić. Hrvati⁷ drže položaje neposredno zapadno od Perušića. Juče je naša artiljerija tukla zonu Krš. Jutros je bataljon bersaljera zauzeo kotu 777, zapadno od Grabovače (IH—FR), ne pretrpjevši gubitke. Većina ustanika ostala na mjestu, **dok** je veliki dio, kako se saznaje, prešao na jugoistok. Drugo: Druge zone: **Divizija »Lombardia«**: Jedinica crnokošuljaša čistila zonu Hajdini (Ogulin ZV—BD)—Nadvenik (XT—BH). Nikakav susret sa ustanicima. **Divizija »Re«**: Noću uoči 2 o. m. ustanici⁸ su prekinuli željezničku prugu između Javornika (MH—GS) i Rudopolja (MK—GO). **Prva brza divizija**: Povodom depeše 453, partizani, uhvaćeni između hrvatske zapreke na sjeveru i naše zapreke duž Kupe okrenuli su se prema sjeveru i uspjeli da otvore sebi put kroz hrvatski raspored.⁹ Hrvati su imali 4 mrtva i 3 ranjena. Ostali sektori: Normalna djelatnost dnevnih i noćnih patrola. General Coturri 24000210.

Taktička komanda, 2 listopada 1942/XX

Major, načelnik Operativnog odjeljenja
(Sergio Palombarini)
Palombarini

(M. P.)¹

U akta.¹¹

* Svaku ovakvu akciju (»akciju čišćenja«) talijanskih okupatorskih jedinica pratilo je strijeljanje i paljenje kuća pod izlikom da je u njima nađena municija. Vidi dok. br. 107, 108 i 112.

⁴ Nije bilo nikakvog napada na Gospić. Vidi dok. br. 6.

" Prva i Druga NOU brigada. Vidi dok. br. 6.

⁷ Sa lijeve strane dopisano je olovkom: »mnogo južnije (OKOIU •« Gospića)«.

¹ Misli se: ustaško-domobranske jedinice.

• Vjerovatno jedinice Prve NOU brigade, koje su se nalaziti tom području.

⁹ Odnosi se na borbe Prvog proleterskog bataljona »Hrva«*«^{sa} ustašama kod s. Kostanjevac i s. Vivodine. Vidi dok. br. 10 i

¹⁰ Okrugli pečat: Komanda V Armijskog korpusa

¹¹ Dopisano olovkom.

ODOBRENJE TALIJANSKE VRHOVNE KOMANDE OD 2
LISTOPADA 1942 GOD. ZA OPERACIJU »DINARA«¹

gifrovani telegram

V. P. 10, 2 listopada 1942-XX

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«

OD VRHOVNE KOMANDE
SUPERSLODI*

OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 19810

Prispjelo: 2-X-42

Br. 23942/Op.

— Saglasan sam sa mišljenjima izloženim u dopisu 19530 od 27 rujna⁴ u vezi sa učešćem Hrvata u operaciji »Dinara«,⁶ i prema potrebi izvršiti odmah operaciju u rudničkoj zoni,⁶ koja je naređena depešom 23450 od 9 rujna⁷ od strane ove Vrhovne komande.

— Molim što prije saopštiti plan pomenute operacije.

^ _____ CA VALLERG*

Dešifrovao: poručnik R. Biasi — poruč. L. Fortina.

Roatta"

De Blasio¹⁰

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta (kut. 2 c/14).

² Comando Superiore FF. AA. »Slovenia-Dalmazia« — Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«

* Četvrtasti pečat prijema

³ Dokument se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁴ Operacija »Dinara« imala je za cilj da ovlada sa slobodnom teritorijom koja je obuhvatala područje zapadne i jugozapadne Bosne i sjevernog dijela Dalmacije. Ona je imala dve faze: »Alfa« i »Beta«. U prvoj fazi »Alfa« ustaško-domobranske, četničke i talijanske snage imale su za zadatak da ovladaju sa područjem Rama — gornji tok Vrbasa, dok su njemačke i ustaško-domobranske snage iz Banje Luke | Prijedora napadale u pravcu Bosanske Krajine. U drugoj fazi »Beta« talijanske, ustaško-domobranske i četničke jedinice imale su zadatak da ovladaju Livnom. Odluka o ovoj operaciji donesena je na sastanku u Zagrebu između generala Roatte i Pavelića, krajem rujna. Definitivna odluka o operaciji »Dinara« naročito u vezi faze »Beta« donesena je u fn² rebu¹⁵ listopada 1942 god. na sastanku generala Roatte i Pavelića. ⁵idi dok. br. 106 i 133.

⁶ Područje Mostara i Širokog Brijega, gdje se nalaze rudnici ««sitne rude.

) Dokument se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

, Maršal Ugo Cavallero, načelnik Vrhovne komande

P®^{Pisano} Plavom olovkom

Vu i ^^{Pisano} crnom olovkom od generala de Blasija načelnika Štaba Komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«.

IZVJEŠTAJ KOMANDE PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 2 LISTOPADA 1942 GOD O REZULTATIMA IZVEDENIH AKCIJA¹

Br. 15637 op. prot.

V. P. 81, 2/X/1942-XX

Komanda pješadijske divizije »Granatieri di Sardegna«
Odjeljenje načelnika štaba

Sekcija za operacije i službe

Odgovor na akt br. od Prilozi kom . . }

Predmet: Ukupan pregled gubitaka nanijetih ustanicima u vremenu od 18. do 28. rujna t. g*

Komandi V Armijskog korpusa

Veza: fonogram 399/op. od 29/ÜX t. g.

Dostavljam cjelokupan pregled gubitaka nanijetih ustanicima u vremenu od 18. do 28. rujna zaključno.

Divizijski general, komandant
(Taddeo Orlando)
Taddeo Orlando

Prilog uz akt 15637/Op. od 2/IX/1942-XX
Pregled rezultata proisteklih iz operacije od
18. do 28. rujna zaključno.

Ustanici:

ubijeni u borbi	19
predali se	1
zarobljeni	9 (od kojih 2 žene)
internirani	492*

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta Oc. 30 A/9).

* U originalu, broj i datum akta i količina priloga nisu napisani, zbog čega su ostavljene tačkice.

¹ U to vrijeme je divizija »Granatieri di Sardegna« učestvovala u akcijama »čišćenja« na području Gorskog Kotara i Hrvatskog Pn-1 morja. Vkli tom V, knj. 7, dok. br. 98.

\\ ' Ovi podaci jasno govore o karakteru akcija koje su voaici ove jedinice: to su bila »čišćenja« u kojima nije gotovo ni dolazio a borbe s partizanima.

<i>Zapjenjeno oruđe</i>		^
	pištolja	2
	ručnih bombi	44
	bajoneta	9
<i>Zaplijenjena</i>	<i>municija:</i>	
	municije za pušku	3.415
	ramova za pušku	503
	metaka	3 -
	paketa eksploziva	10
	crnog baruta	1 džak
<i>Uništeni odbranbeni i pozadinski uređaji:</i>		
	logora	9
	baraka	33
	magacina hrane	3
	bolnica	2
	kuća	303 ⁵
<i>Prikupljeno stoke:</i>		
	konja	54
	goveda	259
	ovaca	130
<i>Sakupljeno hrane:</i>		
	žita	188 kvintala
	krompira	230 „

Slijedi akt 15637 op. od 2/X/1942-XX
Zapaljena su naselja® u sljedećim zonama:

dolina Brezno
„ Krakar
„ Drežnica

Pretrpljeni gubici
do 29/IX/1942 zaključno

	Mrtvi	Ranjeni
Oficiri	—	—
Podoficiri	1	1
Vojnici	2	5

(M. P.)⁷

degn o krugli P ^ 1: Komanda pješadijske divizije »Granatieri di Sar-

**IZVJEŠTAJ KOMANDE DIVIZIJE »RE« OD 3 LISTOPADA
1942 GOD. O REZULTATIMA AKCIJA IZVEDENIH OD
11—30 RUJNA 1942 GODINE¹**

RUČNI FONOGRAM

OD TAKTIČKE KOMANDE DIVIZIJE »RE«
Taktičkoj komandi V Armijskog korpusa

3 listopada 1942-XX

Br. 5494/5. Odgovor na fonogram 699/op. od 29 rujna. Saopštavam pretrpljene i nanijete gubitke u operativnom ciklusu koji su vodili pukovi »Re« od 11 (akcija Škare)² do 30. rujna. Naši gubici: mrtvih 5 vojnika, ranjen 1 oficir i 10 vojnika, nema nestalih. Neprijateljski gubici: mrtvih: utvrđeno 20, pretpostavlja se 69³, strijeljano 5, prijavili se dobrovoljno: niko, zaplijenjeno oružja: 3 puške Mauser. 3 lovačke, puške, 5 pištolja, 12 bajoneta, 2 cijevi puščane, 20 artiljerijskih metaka, oko 100 kg eksploziva, punjenja, 20 m fitilja i 20 detonatora. Preduzete su rnjere za eksplodiranje municije i eksploziva. Stoka: 214 goveda, 100 ovaca. Hrana: 240 kvintala pšenice, ječma, ovsa, 250 kvintala krompira. Razni materijal: 20 upotrijebljenih šinjela, 50 litara petroleja, jedna antena R %, 2 km telefonske žice, jedan telefon, 1 šlem, ćebad, prostirke, razno rublje. Oprema i materijal podijeljeni su stanovništvu.⁴ Zapaljena naselja: Vodoteč—Pejinoviä—Bukvići—Orlići—Kojići—Stanići (ZV—AD)—Lančari—Protulipac—Gostovo Polje—Kosovci (ZV—AF)—Skakavci—Lazići—Stokuce—Vojvoduša (ZT—AB)—Tužević—Draškavica—Uvala (ZT—AD)—Božanići—Jovići (ZT—AD)—Bjeljavina—Riačići (XI—AF)—Lazići (ZT—AF)—Mihajlovići (ZT—AT); 4 logora sa 35 baraka u kojima je bilo žito i razni materijal.

General Pelligra 22000300

Za tačnost prepisa
ppukovnik načelnik štaba
(Giuseppe Gallo)

G. Gallo

(M. P.)^B

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 110.

³ Prema karakteru same akcije, u kojoj je zapaljeno dvadeset i tri naselja, vjerovatno je da se ovi gubici ne odnose na partizanske jedinice već na civilno stanovništvo.

⁴ Predano četnicima, a ne stanovništvu.

* Okrugli pečat: Komanda pješadijske divizije »Re«

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 3 LISTOPADA 1942 GOD. O DEJSTVIMA POTCINJE-
NIH I PRIDATI« JEDINICA NA PODRUČJU PRVE, DRUGE
I PETE OPERATIVNE ZONE¹**

TELEGRAM

**OD TAKTIČKE KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNOM ODJELJENJU**

i, radi znanja:

**KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA — SJEDISTE
KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA (poštom)
KOMANDI VAZDUHOPLOVNE GRUPACIJE — ZADAR**

Br. **580/0p.** Novosti za **3** listopada. Prvo. Operacije u toku.² Divizija »Re«: Završila čišćenje zone jugozapadno od Brezovca (KI—GS). Ujutru će stići u zonu Triblovački (IH—KI—FX)—Janjče (IH—FX). Divizija »Granatieri«:³ Stigla u zonu Krasno (Senj ZT—GM) i Poljan (XI—GO) naišavši na samo nekoliko ustaničkih **grupa** koje su se brzo povukle. **Grupacija Gianuzzi:** Treći bataljon **151.** puka na koti **678** i **777** (XV—FR) nailazi na ustaničke formacije na Risovcu (XV—FT) i Metlači. XI bersaljerski puk poslije čišćenja zone Smiljansko Gorje (IH—FN) i Brezovo Polje (XV—FN) stigao na liniju Dunjevac (IH—FF)—Balenović (XV—FF) naišavši na druge jake protivničke formacije⁴ na koti **745** i **722** Oteš (XT—FP) i Klanac. U noći uoči **3** o. m. ustanici® su prekinuli željezničku prugu između **Gospića** i Ribnika i drum na istoj visini. Dvije čete **97** bataljona crnokošuljaša koje su došle u Ribnik izdržale su četiri Časa **borbe** protiv mnogobrojnih ustaničkih snaga,⁶ kojima su nanijele jake gubitke. Na našoj strani **13** ranjenih i **7** mrtvih. **Kao pojačanje** posade stanice Raduč ostalo **45** ustaša.

¹ Kopija, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 19 c/9).

² Vidi tom V, knj. 7. dok. br. 110.

•Granatieri di Sardegna»

, Dijelove Prve NOU brigade. Vidi dok. br. 17.

⁴ Dijelovi Četvrtog bataljona Devete NO brigade

⁵ Dvije čete Četvrtog bataljona Devete NO brigade koje su bile osi-
eunmju prema željezničkoj stanici Bilaj—Ribnik vodile su borbu
„ j:°" ^nutim talijanskim snagama. Prije toga napad na ustašku posadu
a v u „ iz vršila su dva bataljona Devete NO brigade, 1 ubila 32
drobila 36 ustaša. (Vidi dok. br. 32.)

Napad ustanika između karaula 75—76 (MK—FG) i 79—80 (NK—EZ) u zoni Medak bez rezultata uslijed efikasne reakcije naših trupa. **Aktivnost vazduhoplovstva:** Jutros izvršeno izviđanje u uvali Drežnica (Ogulin ZV—AV). Primijećeno nekoliko lica, stoka i dvije kolibe, koje su mitraljirane. Drugo izviđanje duž drumova Vrhovine—Prijeboj (ON—GO). Ništa značajno da se javi. Drugo. Ostale zone: **Divizija »Lombardia«:** Dana 1 o. m. u okolini karaule 335 (Ogulin XV—AR) jedinica⁷ 74. pješadijskog puka iznenadila 3 lica i ubila jedno od njih, poznato kao istaknuti komunista.⁷ Juče ustanici izvršili akciju uznemiravanja, bez rezultata, protiv naših dijelova na zaštiti pruge u zoni Blata (Karlovac KI—AB) i Gomirje (XI—AX). Juče po podne jedinica III bataljona 122. pješadijskog puka divizije »Macerata«, vraćajući se iz Delnica u Brod na Kupi, sukobila se u blizini Homera (Ogulin VU—BH) sa partizanskim grupama.⁸ Iz Delnica je na mjesto upućena jedinica na kamionima. Još nisu stigle vijesti o gubicima o kojima je objavljeno XI Armijskom korpusu. Za danas naredeno čišćenje zone. U Mrkopalj se iz šume vratilo pedesetak stanovnika.® **Prva brza divizija:** U toku je izviđanje zone Netretić (Samobor LI—BN)—Ladešić Draga (Karlovac KI—BL). Ostali sektori: Normalna djelatnost patrola. General Coturri 23150310
Taktička komanda, 3 listopada 1942/XX

VIDIO:

Major, načelnik operativnog
odjeljenja
(Sergio Palombarini)
Palombarini

(M. P.)¹⁰

* Radi se o civilima,

⁷ Vidi dok. br. 71.

⁸ Riječ je o stanovništvu koje se sklonilo u šume zbog talijanskih ofanziva u mjesecu rujnu.

¹⁰ Okrugli pečat: Komanda Petog armijskog korpusa

DNEVNI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 3 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBI KOD KUTINE I JASENKA I O PREBACIVANJU ČETVRTE NOU BRIGADE NA KORDUN¹

I

ZAPOVJEDNICTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

Glav. stož. odjel

Glast. Br. 9190/Taj.

U Sisku, dne 3. listopada 1942.

»Veoma žurno«

Tajno!

Predmet: Dnevno izvješće

I. D. S. za 3. listopada 1942.
do 19 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel)

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 3219/tTajno od 9. VIII. 1942.
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1 : 100.000)

1. A. — KRATKA OCTENA SITUACIJE:

Bez promjene.

1. B. — DJELATNOST PODREDJENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

I. Zona: — Bez događaja.

II. Zona:

1— Po izvješću oružničkog voda iz Kutine jedna skupina **partizana** izvršila 2. X veće u pokretu prema jugu vatreni **prepad na** željez. postaju Gračenica (8 km sjev. zap. od Kutine). **Intervencijom** Njemaca napadi odbijeni a partizani vraćeni **natrag**.

2— Po podatcima oružničkog voda Kutina odmetnici **pripremaju** napad na Popovaču (16 km sjev. zap. od Kutine).

¹ic Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
-lorskog instituta, pod br. 3/1—24, k. 14.

III. Zona:

Noću 2/3. X. o. g. dva vatrena napada na 2ažinu (10 km zap. od Siska). Odbijeni bez vlastitih gubitaka.

IV. Zona:

Potvrđuju se podatci iz dnevnog izvješća od 28. IX. o. g (IV. zona toč. f) da su se 2 partizanske brigade² jačine oko 1.500 ljudi prebacile kod Generalskog Stola iz predjela kod Bosiljeva u Kordun. Navodno predstoji pojačana djelatnost u pravcu Karlovca i preko Kupe.

Operativno područje obćeg vojnog povjerenika kod Superslode:
Naknadno se saznalo:

1. — Akcija talijanskih četa koja je počela 19. IX. o. g. na području prema Drežnici i Jasenku još traje. Do sada nije bilo javljeno ma kakvog važnijeg uspjeha.⁸

2. — 28. IX. o. g. oko 18 sati jedna veća grupa partizana 3 km sjev. ist. od Jasenka, napala je jednu talijansku postrojbu za vrijeme večere, i po saznanju Talijani su tom prilikom imali mrtvih 12 vojnika i 1 častnika, a 17 vojnika bilo je ranjeno.⁴

VIII. i IX. Zona: — Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

2. — Pokretanje i premještanje vlastitih četa:

a) 2. sat IX. novačke bojne po zahtjevu zapovjednika oružničkog voda Kutina, a po navodnom nalogu Vojskovođe prebačen noću 2/2. X. o. g. iz V. Budaševa u Popovaču (16 km sjev. zap. od Kutine).⁸

Naloženo da se ovaj sat 5. X. o. g. prije podne vrati u sastav bojne i da se oružnički vod pobrine za osiguranje **Popovače**.

b) 2. obkoparski sat III. obkoparske bojne iz Karlovca je po nalogu Operativnog odjela Glavnog stožera upućen 1. X. o. g- u Kostanjevac (14 km zap. od Jaske).

' To je bila Četvrta (kordunačka) NOU brigada, koja se sa Žumberka, preko Bele Krajine, prebacila na Kordun. Vidi dok. br. 11-

* Radi se o talijanskoj ofanzivi na području Gorskog Kotara, viai dok. br. 12 i 71.

⁴ Akciju su izveli Prvi i Drugi udarni bataljon Pete operativne zone. Tom prilikom su zaplijenili 3 mala bacača, 2 teška mitruirjew. 3 puškomitraljeza i oko 60 pušaka. Vidi dok. br. 71.

* Na lijevoj strani nalazi se riječ »Ne« i paraf »M«, napi»« olovkom.

Budući da je on u Kostanjevcu nepotreban, a jedina je udarna pričuva u Karlovcu, molim za nalog da se vrati u Karlovac.

2. _____ Osobiti događaji i mjere izvan borbene djelatnosti četa:
Nije bilo.

Po nalogu Zapovjednika,
GLAVAR STOŽERA,
pukovnik (Kalečak)
Kalečak

BR. 111

ZAPOVIJEST KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 3 LISTOPADA 1942 GOD. ZA OPERACIJU NA PODRUČJU LIKE¹

AKTA

TAKTIČKA KOMANDA V ARMIJSKOG KORPUSA

Operativno odjeljenje

Br. prot. 560/10P Str. pov.

C. T.^s 3 oktobra 1942/XX

OPERATIVNA ZAPOVIJEST BR. 5^s

Topografska karta: J 1 : 100.000 — sekcije Senj i Gospić

Predmet: Operacije u Liki. —•

KOMANDANTU PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI
SARDEGNA* V. P.

KOMANDANTU PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »RE« V. P.
GENERALU GIANUZZI (putem divizije »Re« — Gospić) PERUSIC
KOMANDANTU VAZDUHOPLOVNE GRUPACIJE ZADAR

i, radi znanja:

EKSELENCIJI KOMANDANTU OR. SN. »SLOVENIJA-DALMACIJA« (2. armija) V. P.

KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA SJEDIŠTE
KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA V. P.
AEROTAKTICKOJ KOMANDI SUPERSLODE V. P.

Dok grupacija Gianuzzi⁴ nastoji da zadrži dio protivničkih snaga u prebacivanju prema jugoistoku, čiji su dijelovi stigli

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod br. J9 c/14.

² Comando tattico (taktička komanda)
, vidi tom V, knj. 7. dok. br. 110 i 114.
vidi dok. br. 101, primjedbu 3.

na lijevu obalu Like zapadno od Ličkog Osika, dejstvjuće divizije treba hitno da produže prema zoni G. Kosinij—Krš radi eliminisanja ustaničkih formacija koje se još tamo nalaze.

Stoga naređujem:

- 1.) — Dejstvjuće divizije u toku sutrašnjeg dana, 4 oktobra, raspoređiće se ovako:
Divizija »Granatieri«: između Strašnog Brda (XN—GK) i sjeverozapadnih padina Vučjaka (XI—FX), s obje strane dviju direktrisa koje vode u D. Kosinij (XR—FX) i Lipovo Polje (XN—XP—XR—FX);
Divizija »Re«: od Triblovačkog V. (IH—KI—FX) do stanice Janjče uključno.
- 2.) — U 8 časova 5 o. m. kretaće se radi okruženja zone D. Kosinij—Lipovo Polje—Krš (XT—FX—FV) sa ciljevima:
Divizija »Granatieri«: k. 825 (XR—FV) — k. 680 (XT—FV)—k. 576 (XT—FV)—Paripovac (k. 687) (XT—FX);
Divizija »RE«*: Kre (k. 531) — Poljan (XV—FV).
- 3.) — III bataljon 25. pješadijskog puka ostaće na položaju Karaula (XV—FV) prelazeći, za vrijeme trajanja operacija, pod rukovodstvo komandanta divizije »Re«.
- 4.) — Kad se dostignu ti ciljevi, divizija »Re« će postavljati zapreku između Krša (k. 531) i Poljana, a za to vrijeme divizija »Granatieri« konvergiraće ka jugu i, čisteći zonu, zauzeće liniju Kuk (k. 847) (XP—FT)—V. Vrh (k. 911) (XR—FT)—M. Vrh (k. 667)—Sušan (XT—FV). Kad divizija »Granatieri« dostigne tu liniju, i divizija »Re« će konvergirati ka jugu, da bi zauzela liniju Mlaivena—Greda (XV—FV)—stanica Studenci, stupajući u dodir sa divizijom »Granatieri« na Liki.

Za produženje prema jugu izdaću naređenja.

Kao orijentacija:

- druga linija koju treba dostići:
 - D. Pazarište (XN—FR)—Perušić;
 - treća linija koju treba dostići:
 - Baške Oštarije (XN—FI)—Brušane—Gospić (željeznica);
 - granica sektora napredovanja između divizija:
 - rijeka Lika od Sušnja do Kaluđerovca (XV—FR), zatim Kaluđerovac—Brušane (diviziji »Granatieri«).
- Potvrditi prijem. —

GENERAL KOMANDANT ARMIJSKOG KORPUSA

(Renato Coturri)
Renato Coturri

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
3 LISTOPADA 1942 GOD. O REZULTATIMA AKCIJA DO 30
RUJNA 1942 GODINE¹**

Kopija

Poruč. Bacchetti

TELEGRAM

Od Komande V Arm. korp. — sjedište
Taktičkoj komandi V Arm. korp.

Br. 12685 Op. U vezi s radiogramom pješadijske divizije »Lombardia« br. 02/11581 od 2 t. m. u 18 časova, dostavlja se sljedeći spisak podataka koje je dala naprijed pomenuta divizija. Počinje: Postignuti rezultati u operacijama² do 30/IX: ubijeno, kako je utvrđeno, 56 partizana, ne računajući 4 partizana ubijena u blizini mjesta Delnice na dan 21/IX³ (radiogram 02/11041), dobrovoljno se prijavilo 23⁴; zaplijenjeno oružje: jedan puškomitraljez, 83 puške, 12 pištolja, 11 bajoneta, 1 bodež milicionarskog tipa. Uračunato je i oružje partizana koji su se prijavili. Uništeno je 27 logora sa 95 baraka⁹. Dosada je, kako je utvrđeno, zaplijenjena sljedeća stoka: 47 konja, 222 govečeta, 3 magarca. 10 ovaca. Zapaljena naselja: Musulinski Potok—Vrelo—Jasenak i sela u uvali Jasenak. Glavni zaplijenjeni materijal: jedan automobil, dva motocikla, 25 kubnih metara dasaka, 55 kub. metara gorivog drveta, 100 šlemova, 4 fišeklije, 2287 metaka za pušku, 12 ručnih bombi, 1 kalem fitilja, 2 kutije detonatora, 1 cirada za željeznički vagon, neutvrđen broj francuskih ključeva, paketi sa eksplozivom, 1 paket potaše, 4 sandučeta za nošenje municije, jedno sanduče rednika za mitraljez, jedan mikrofon za telefon, još neutvrđene količine konjske opreme i potkivačkog pribora, gvožđarija, acetilenske lampe, ašovi, kuhinjski materijal, pijuci. Naši gubici:

¹ Kopija originala, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-
«oriskog instituta.

² Odnosi se na talijansku ofanzivu na području Gorskog Kotara.
Vid. dok. br. 18 1 37.

Ovi podaci o gubicima jedinica Pete operativne zone nisu se
otorn prov. i eriti, jer u na f m dokumentima nema potpunih podataka

⁹ Vidi dok. br. 71.

oki. ^U logorima je živjelo stanovništvo koje je ispred talijanskih
•upatora pobjeglo na oslobođenu teritoriju.

ljudi: 1 mrtav i 1 ranjen oficir, 17 mrtvih, 20 ranjenih i 5 nestalo vojnika; stoka: poginulo 7 mazgi i 1 konj, ranjeno 14 mazgi. Oružje: dva mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 3 minobacača od 45 mm, 26 pušaka, 9 karabina, 6 pištolja Beretta Zaplijenjene namirnice: 23 kvintala što žita što krompira General Zatti 18000210. Završeno. Peti armijski korpus. ,1
C.T., 3 listopada 1942/XX

BR. 113

IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 3 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU BILO GORE I ODVOĐENJU STANOVNIŠTVA U USTAŠKE LOGORE¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Stk. Dr. Jakovljević 1. Gorska divizija	SATI	22.40	
	DAM	3.	
	MJESEC	listopad	
PRIMIO: Stk. Gold	GODINA	1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Dostignut dnevni cilj. Spoljna krila u dodiru. Danas na cijeloj fronti manje borbe uz ulaganje topništva i bacača.' Ne-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 3/1—23, kut 14.

" Riječ je o napadu ustaško-domobranskih snaga i »kulturbunovaca« na područje Bilo Gore. U napadu je učestvovalo oko 1.500 neprijateljskih vojnika, sa avijacijom, trakovima i artiljerijom, dok. br. 27.

prijatelj i dalje odstupa u stvorenu vreću. Primjećeno utvrđivanje neprijateljskih postava na južnim padinama Kestelnjava Kosa—Čelikove i Markove Kose što znači, da neprijatelj ne osjeća manevar. Neprijateljski gubitci: ubijenih 48, zarobljenih sa oružjem 1, uhvaćenih muškaraca 236, žena i djece 15, zaplijenjeno 14 pušaka.³ Naši gubitci: 4 ranjena.

Sutra po završenom podhvalu prikupiti će se: I. gorski sdrug — bitnica i 1 bojna s. Gakovo, 1 bojna s. Cremušina sa 1 satom u s. Topolovica, 1 bojna Šibenik sa 1 satom u Zrinska, 1 bojna Velika Peratovica. 4 gorski sdrug: stožer Đulavec, bitnica s. Đakovac po 1 bojna s. Lončarica, s. Dapčevica, s. Đakovac i s. Jasenaš.

Zapriečavajuće skupine kao danas. Radi evakuacije potrebno zadržavanje još neko vrijeme u ovom području.

4/X D⁴

BR. 114

IZVJEŠTAJ KOMANDIRA KARABINJERSKE STANICE IZ ŠIBENIKA OD 3 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBI U REJONU SV, GOSPE¹

Dešifrovao ch.	PRISPJELI TELEGRAM iz Šibenika Br. 4122	Šef šifrantskog odjeljenja Prizia

Pošiljalac: Kom. tenenze* Šibenik—Sjever, 3.10.42. 12.30 sati
Zadar, 5 „ „ 18

GUVERNATORATU DALMACIJE GLAVNOJ DIREKCIJI POLICIJE

Dostaviti: Javnoj sigurnosti

Na uvid: **Voj.** kabinet — Kabinet — Sekretarijat — Kr. karabinjerima

Predmet:

Sukob milicije »Vespri« sa ustanicima
u mjestu Gospa. —

487/2. U 17.30 časova 2 o. m. četa milicije »Vespri«, *
koja je operisala u sjevernom Zatonu, u mjestu Sv.

¹ Ovdje se radi o ui&Stavanju stanovništva u selima Bilo Gore,
ne o gubicima partizana. Vidi dok. br. 27.

Vidi dok. br. 102, primjedbu 4.

*Ostltuta^{>riĝnal}, pisan na ma5i@i, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog

Poru^ainabinierSka staaica 113 06111 ko3e se nalazio potporučnik ili

* Skvadrističkl bataljon »Vespri«

Gospa, sukobila se sa jakom grupom ustanika.⁴ Naši gubici: dva milicionera mrtva i 6 ranjenih, među kojima jedan brigadiere i jedan **finansiski** stražar iz brigade Vodice; ustanički: dva mrtva i **neutvrđen** broj ranjenih.

Izvještaj zakasnio uslijed prekida telegrafске linije. Izvještaj proširen.

Komandir tenenze kr. karabinjera
Šibenik—Sjever
potporučnik Vacca

Guvernerat Dalmacije
Glavna direkcija policije
5 listopada 1942-XX
Stiglo

BR. 115

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 5 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU DUNJEVAC— KLANACKO POLJE¹

5 listopada, ponedjeljak

Komanda V Armijskog korpusa, depešom br. 627, saopštava da se 3 o. m. u 19 časova XXVII bersaljerski bataljon sukobio sa jakim partizanskim grupama,³ opremljenim automatskim oružjem i minobacačima, u zoni **Dunjevac**—Klanacko Polje (10 km sjeverozapadno od Gospića). U nastaloj borbi partizani su pretrpjeli teške gubitke.⁸ Na **našoj** strani: 4 mrtva, 12 ranjenih, 9 nestalih.

Vijest se depešom saopštava Vrhovnoj **komandi**.

¹ Primorska partizanska četa

⁶ Pečat prijema

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. »Alto*

* To je bila Treća četa bataljona »Matija Gubec« Četvrtog NOP odreda. Vidi dok. br. 43.

¹ Nije bilo gubitaka. Vidi dok. br. 43.

**IZVJEŠTAJ PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 5 LISTOPADA
1942 GOD. O REZULTATIMA AKCIJE NA PODRUČJU BILO
GORE¹**

BRZOGLASVI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
1. gorska divizija Virovitica satnik Kulundjić	SATI 8.30	
	DAN 5. listopada	
PRIMIO: Bojnik Dits	MJESEC listopad	PREDAO:
	GODINA 1942.	

*

SADRŽAJ

Podhvata završen po planu.² Pokušaj proboja preko postava 1. bojne 4. gorske p. p. i E. S.³ bojne odbijen gdje su partizani ostavili 51 mrtvog.⁴

Ukupan posljedak borbe od 4. X.: 279 ubijenih,⁵ veliki broj evakuiranih. Zaplijenjeno 11 pušaka. Naši gubici 1 ranjen.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 4/1—16, k. 14.

² Odnosi se na napad ustaško-domobranskih snaga na područje Bilo Gore. Vidi dok. br. 27.

³ * Einsatzstaffel — jedinice za akciju. Bile su sastavljene od lokaalnih jedinica i podijeljene na tri pripremna bataljona (Bereitschaftsbataillon des ES): »Ludvig fon Baden« (Ludwig von Baden), »General J. J. J.« i »Maks Emanuel fon Bajern« (Max Emanuel von Bayern) »Jedan djelatni bataljon (Verfügungsbataillon des ES): »Princ Eugen« (Prinz Eugen).

⁴ Na Bilo Gori je tada bio samo jedan partizanski vod boraca, koji je uspio da se izvuce bez gubitaka. Vidi dok. br. 27. Ovo nije broj ubijenih boraca, nego broj ubijenog civilnog stanovništva srpskih sela na Bilo Gori. Vidi dok. br. 27.

Ukupan posljedak celog podhvata po dosadašnjim podacima. Ubijenih 435, veći broj zarobljenih (još neutvrđeno), evakuirano preko 700.^o Zaplijenjeno 33 puške. Oružje se i **dalje** traži jer se sigurno zna, da su ga partizani zakopali. — Naši gubitci 5 ranjenih.

Danas u jutro ništa novog.

5/X D

BR. 117

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 5 LISTOPADA 1942
GOD. O TALIJANSKO-CETNICKOM POKOLJU U SELIMA
NA PODRUČJU MOSORA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Velika Župa Cetina

V. Taj. Br. 88/42.

Omiš, dne 5. listopada 1942. g.

Predmet: Nedeljni izvještaj Velike Župe
Cetina za vrijeme od 27. rujna 1942. g.
do 3. listopada 1942. g.

- 1) Ministarstvu unutarnjih poslova
Tajništvo Ministra
- 2) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
- 3) Ministarstvu vanjskih poslova
- 4) Predsjedničtvu Vlade na ruke Državnog tajnika
Dra Vrančića
- 5) Ministarstvu hrvatskog domobranstva
za Glavni Stožer

Zagreb

- 6) Obćem Upravnom Povjereniku
kod Višeg Zapovjedništva talijanskih oružanih
snaga »Slovenija-Dalmacija«
- 7) Obćem Vojničkom Povjereniku kod Višeg Zapovjedništva talijanskih oružanih snaga - **Slovenija-Dalmacija**«

Sušak

¹ Odnosi se na odvođenje u logor srpskog iivlja iz sela na Bilo Gori. Vidi dok. br. 27.

¹ Original, pisan na maSini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 30/3—2. kut. 244. — Redakcija je Mr^samam odjeljke u kojima se govori o beznačajnijim stvarima i o i akcijama.

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15. giječnja 1942. g. V. T. broj 14-A-I-1942. podnosim sljedeći izvještaj:

»Ad I.)

Razmjer i stanje pobune bez promjene. Nešto slabija djelatnost partizana usljed djelatnosti dobrovoljne protukomunističke milicije (tzv. četnika) u sastavu talijanske vojske – o čemu niže.

Tokom nedelje javljeni su sljedeći događaji:

a) Dne 27. rujna 1942. g. oko 17 sati partizani su u Supetru ubili sa 4 pištoljska hitca partizana-povratnika Glavinić Luku Lukina iz Postira.

b) Dne 27. rujna 1942. g. u 3.30 sati 90 naoružanih partizana sa puškama i 2 strojnice napali su oružničku postaju Blato na /C (kotar Omiš). Talijanska vojska i naši oružnici odbili su napadaj. 15 partizana je ranjeno, kao i jedan talijanski vojnik. Prije napada partizani su IVs km. od Blata prema Sestanovcu prezidali put i srušili dva brzojavna i brzoglasna stupa.

d) Dne 28. rujna 1942. g. u 22 sata nepoznati počinitelji su dinamitom srušili tri gvozdena električna stupa između 5. i 6. km na putu Omiš – Kučići – Zadvarje (kotar Omiš).² Time je prekinuto električno osvjetljenje u Omišu i Splitu te svim okolnim mjestima, a prestala su raditi i sva industrijska poduzeća.

f) Dne 30 rujna 1942. g. oko 20.30 sati došlo je u Omiš sa talijanskim kamionima oko 150 četnika, pjevajući četničke pjesme, te su prenočili u Omišu.

g) Dne 30 rujna 1942. g. oko 10.30 sati nepoznati počinitelji srušili su put na zavoju ceste poviše sela Zakućac (kotar Omiš).

h) Dne 1. listopada oko 6.30 sati četnici³ su iz Omiša pod vodstvom svojih i talijanskih časnika pješke krenuli u selo Gata, Naklice, Zvečanje i Čisla. Na putu prema Gatima susreli su 6 djevojaka (mljekarica) koje su silovali i zatim ubili. U Gatima su od reda palili kuće i klali žene, djecu, starce i ljude. Po do sada dobivenim podacima u Gatima su ubili 85 osoba i skoro sve kuće zapalili, u Zvečanju preko 20 ubivenih i mnogo kuća zapaljeno, u Čisliama 18 ubijenih i mnogo kuća zapaljeno. u Naklicama 1 ubijen i jedna kuća zapaljena.

i) Četnici su dne 2. listopada 1942. g. palili i pljačkali u selu⁴ Gatima. Oko 14 sati su povučeni te su odputovali preko

I Akciju je izvela desetina Mosorske leteće čete. Vidi dok. br. 41.
[^] K * To su bili četnici popa Momčila Đujića, koji su, krajem rujna, »acoru na područje Šibenik — Split, a odatle na područje Mosora.
dok. br. 30.

Mravinaca i Klisa u Dugopolje. Dne 2, 3, i 4. listopada četnici su palili kuće i haračili po selima Dugopolje, Kotlenice, Dolac Gornji i Srijane. O ljudskim žrtvama u Dugopolju i Kotlenicama nemamo podataka, dočim u Docu Gornjem i Srijanimaf ima po nekoliko ubijenih. U Srijanima je ubijen i mjesni župnik.

O pojavi djelovanja četnika u spomenutim selima Naslov je u glavnom već izvješten.

Ad II). Kao u prošloneđeljnóm izvještaju.

Ad III).

Pojava i djelovanje četnika pod vodstvom talijanskih vojnih vlasti na području ove Velike Župe nimalo ne doprinosi smirivanju, nego naprotiv jača partizanske redove, jer narod videći s jedne strane nemoć naših vlasti, a s druge postupak Talijana, rade se priklanja partizanima.

Kako se vidi Talijani ne traže partizane ondje gdje se oni doista nalaze t.j. u brdima, nego pomoću četnika pale kuće seljacima i kolju mirno pučanstvo. Sve ovo još povećava i onako postojeći razdor i neprijateljstvo između našeg naroda i Talijana.

Ad IV). Kao u prošloneđeljnóm izvještaju.

Ad V).

Postupak talijanskih vojnih vlasti prema našim građanskim i vojnim vlastima nije se promenio.

Dne 30 rujna 1942. g. posjetio je Omiš zapovjednik talijanske pješačke divizije »Bergamo« general g. Piazzoni, o čemu je Naslov izvješten izvještajem od 1. listopada 1942. g. Br. V. T. 86/'42. Iz spomenutog izvještaja, a povodom dovođenja četnika na naše područje uzprkos izričite izjave generala g. Spigo da na područje Velike Župe neće više dovađati nekatoličke elemente, jasan je postupak talijanskih vojnih vlasti prema našim vlastima.

O susljednim događajima Naslov je također izvješten, izvještajem ove Zupe od 3. listopada 1942. g. V. T. broj 87/42.

Ad VI) do Ad VID) kao u prošloneđeljním izvještajima.

ZA DOM – SPREMNI!

Zamjenik Velikog Župana

Podžupan

(Stanojević)

Stanojević

(M. P.)⁴

⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu.

T7VJEŠTAJ USTAŠKOG LOGORNIKA IZ PAKRACA OD 5 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA KOD PAKRACA¹

BRZOGLAS NT BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Od Logornika Fišera iz Pakraca	SATI	1220	Zapovjedništvu Ustaške vojnice i L. zrakopl. skupini.
	DAN	5.	
	MJESEC	listopad	
PRIMIO: Bojnik Dits	GODINA	1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Šaljite odmah u Pakrac avionima streljivo za bacače mina 49 mm i za obične puške. Avionima razbijati neprijateljske navale. Partizani će svakog časa na Pakrac.¹ Spanovica je uništena.³ Partizani su u Kusionji (4 km pred Pakracom). Naša ustaška odbrana Pakraca djelomično je razbijena.

5/X D."

U 1345 sati zapoviedeno je 1. gorskoj diviziji (pukovniku Gustoviću) od strane pukovnika Dragojlova, da odmah prikupi jednu udarnu snagu od oko 2 sata na samovozima, koturašku bojnu i 1. laki oklopni sat i istu odmah uputi smjerom Baštaj i—Daruvar—Pakrac.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 5/1—9, k. 14.

² Misli se na grupu banijskih, slavonskih i moslavačkih partiju. Mi su P¹ razbili ustaške posade u Spanovici i Dragoviću, blizini Pakraca. Otuda i strah ustaša od napada na Pakrac — koji izvršen, niti je bilo takve namjere. Vidi dok. br. 21, 28 i 27.

³ Vidi primjedbu br. 4, dok. tor. 102.

Pukovnik Gustović primio na znanje, razmotriti će mogućnost i odmah preduzeti potrebno.

5/X D.^s

U 17.30 sati pukovnik Gustović izvjestio je, da je izdao nalog da se prikupi: 1/4. gor. p. p., 1. laki oklopni sat i koturaška bojna (2 sata) te da u toku današnjeg dana dostignu Daruvar a sutra rano produže za Pakrac i tamo uzpostave red Cio ovaj skup ostaje i dalje pod zapoviedničtvom 1. gorske divizije.

BR. 119

ZAPOVIJEST KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 5 LISTOPADA 1942 GOD. ZA OPERACIJE NA PODRUČJU LIKE¹

TAKTIČKA KOMANDA V ARMIJSKOG KORPUSA

U AKTA.¹

OD TAKTIČKE KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« (i telegramom)
KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »RE« (u ruke)
GENERALU GIANUZZI (u ruke)
KOMANDI VAZDUHOPLOVNE GRUPACIJE ZADAR (telegramom)

i, radi znanja:

EKSELENCIJI KOMANDANTU SUPERSLODE (telegramom)
KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA — SJEDIŠTE (telegramom)
KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA (telegramom)

Br. 660/0p. Operativna zapovijest br. 6. Prvo. Sutra, 6 o. m., divizije »Granatieri« i »Re« nastaviće napredovanje dok ne dostignu liniju D. Pazarište (XN—FR)—Klanac—Perušić; granica sektora između divizija: ona označena operativnom zapoviješću br. 5. Drugo. Grupacija Gianuzzi: Kada divizije »Granatieri« i »Re« dostignu pomenutu liniju, sa bataljonima 3/25 puka, 3/191 puka i 97. pukom crnokošuljaša rasporedice se za zaštitu pojasa: drum—željeznička pruga Lešće—Peruš (isključno). Komanda XI bersaljerskog puka i bataljon bersa-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistorisk instituta (k. 19 c/4).

² Otisnuto štambiljem

liera. sada u Perušiću, prebaciće se u Otočac meni na raspolaganje. Ostavljam još na raspolaganju generalu Gianuzzi bataljon bersaljera koji je sada u Lici. Treće. Divizija »Re«, čim dostigne liniju D. Pazarište—Klanac—Perušić, ponovo će preuzeti komandu i odgovornost nad čitavom svojom zonom.

v. P., 5. X. 1942-XX

GENERAL COTURRI 19000510

(M. P.)*

VIDIO: Coturri

BR. 120

IZVJEŠTAJ VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 6 LISTOPADA 1942 GOD. O OPERACIJI U LICI I PRIPREMAMA ZA OPERACIJU »DINARA« I OPERACIJU NA GRANIČNOM PODRUČJU PETOG I JEDANAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA¹

Poslano telegramom

odlaska 6/10/1942-XX

STROGO POVJERLJIVO

DATUM J ^ ^

I dolaska

OD SUPERSLODE – OPERATIVNO ODJELJENJE – VRHOVNOJ KOMANDI

Br. 20000. Nastavak dopisa 19421, od 26 rujna² ove Komande.

Prvo. Prisutnost i aktivnost velikih formacija koje dolaze iz Hrvatske i djeluju s obje strane sektora XI i V Armijskog korpusa savjetuju nam preuzimanje mjera, o čemu u petom i šestom stavu moje depeše br. 19939 od 5 tekućeg.³

Prva operativna faza, poslije čišćenja koja su u toku u okolini Kočevja, Ribnice i Delnica, predviđa napredovanje na »urokom frontu i sa jakim prodorima u dubinu divizija »Cacciatori« i »Lombardia«, koje polaze sa linije Koprivnik—prema liniji Vinica—Ogulin. Sadejstvuju druge

¹ Okrugli pečat: Komanda Petog armijskog korpusa

ii v. . . ^{ori}S>ⁿal, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog pPfetuta^ <k 2 c/14).

li • i ' U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

pokretne trupe i posade. Naknadno ćemo precizirati dalje operativne faze.⁴

Drugo. Sa divizijama »Granatieri« i »Re«, ojačane sa tri bataljona XVIII Armijskog korpusa, V Armijski korpus operiše u Lici.⁸ Akcija koja je u toku, sa opštim pravcem sjever—jug I primorala je ustanike na evakuaciju oblasti Dabar, Kuterevo' Lešće, Krš, gdje se njihova aktivnost naročito intenzivno manifestovala. Ako nas Hrvati⁶ budu pomogli na istoku, krećući se prema nama od Ličkog Petrovog Sela i Bihaća, predviđam da nastavim akciju na opštem pravcu zapad—istok, da bih, između ostalog, pomagao preuzimanje vlasti od strane hrvatske posade u Korenici i da bih deblokirao hrvatsku posadu u Udbini. Očekujem konačni odgovor hrvatskog Glavnog stožera.

Treće. Juče sam razgovarao s predstavnikom pomenutog Glavnog stožera u vezi sa operacijama »Dinara«⁷, o čemu u mom dopisu 19530 od 27 rujna. Sporazumjeli smo se o sljedećem: operacije koje se vrše sa njemačko-hrvatske strane prema Jajcu i sa naše strane prema Prozoru (moja jučerašnja depeša br. 19810),⁸ sa ciljem da obezbijede zauzimanje prostora Rama—gornji tok Vrbasa, smatraju se prethodnom fazom operacije »Dinara«. Toj fazi će slijediti faza u cilju okupiranja Livna,⁰ koju će vršiti snage XVIII Armijskog korpusa od Sinja i Aržana i hrvatske snage od Tomislavgrada. Livno će zadržati hrvatska posada. U slučaju, mada u to sumnjam, da bi Hrvati mogli držati posadu i u Glamoču, u sljedećoj fazi preći će se na operaciju protiv pomenutog mjesta konvergentnim akcijama snaga XVIII Armijskog korpusa i hrvatskih snaga od Bosanskog Grahova, Livna i, eventualno, Varcar Vakufa.

6 listopad 1942/XX

GENERAL ROATTA

⁴ Odnosi se na operaciju talijanskih jedinica na području i srednjeg toka r. Kupe. U njoj su učestvovala divizije: »Lombaria . »Cacciatori delle Alpi« i Prva brza »Eugenio di Savoia«. Operacija J otpočela 10 listopada. U njenoj drugoj fazi, pomenute divizije i dirale na Kordun, i tada je došlo do borbe ina Poloju. Vidi do., or.

⁵ Vidi tom V, knj. 7, dok br. 110.

⁶ Odnosi se na ustaške i domobranske jedinice.

* Vidi dok. br. 106. primjedba 5

⁷ Odnosi se na fazu »Beta« — drugi dio operacije uin<ir.-

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4 LISTOPADA 1912 GOD. O DEJSTVIMA POTCINJE- NIH I PRIDATIH JEDINICA'

TELEGRAM

OD TAKTIČKE KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIVNOM ODJELJENJU

i, radi znanja:

KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA — SJEDIŠTE
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA (poštom)
KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA (poštom)
KOMANDI VAZDUHOPLOVNE GRUPACIJE — ZADAR

Br. 702/Öp- Novosti u 18 časova 6 listopada. Prvo. Operacije u toku. Divizija »Granatieri«: Pokreti ujutro i rano po podne usporeni uslijed teškoće prelaska Like na okolnim gazovima. Vatrene akcije jakih partizanskih zaštitnica² na čitavom frontu snažno su kontrabatirane. Drugi puk divizije »Granatieri* naišao je između kote 911 (XR—FT) i kote 747 (XR—FV) na jake ustaničke snage,³ ne manje od 500 ljudi, sa automatskim oružjem. Tučeni artiljerijskom i minobacačkom vatrom, ustanici su bili prinuđeni da se povuku sa znatnim gubicima koji još nisu utvrđeni.¹ Na našoj strani 7 ranjenih. Dislokacija jedinica: 1. puk divizije »Granatieri« i sredstva ojačanja iz Crnog Vela (XR—FT) do k. 937 (Celinka) (XP—FT); 2. puk divizije »Granatieri« i sredstva ojačanja od k. 937 (Celinka) do k. 815 (XP—FT). Divizija »Re«: Juče zapaljeno nekoliko desetina kuća na Kršu (XV—FV) gdje su nađeni naši predmeti opreme i municija. Jedinice 2. pješadijskog puka savladale su u okolini Dulibice (XV—FT) otpor ustanika, koji su natjerani u bjekstvo i ostavili su 2 mrtva na terenu.⁵ U pomenutom mjestu nađeno je sljedovanje pripremljeno za 200 osoba i oslobođene su dvije ustaše zarobljene u Pazarištu. Večeras dostignuta linija Metlača (XV—FR)—k. 777—Perušić. Grupacija Gianuzzi: u noći 6 o. m., partizani⁰ su zauzeli Lički Novi t®—F1) čija se posada od 40 ustaša povukla prema Žabici.

fc, ' Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta (19 c/9).

i ¹ Dijelovi Četvrtog ličkog NOP odreda. Vidi dok. br. 43.
¹, Četvrti lički NOP odred nije imao nikakvih gubitaka. Vidi dok. br. 43.

' Drugi i Treći bataljon Devete NO brigade. Vidi dok. br. 62.

Javljeno za dolazak partizana u zonu južno od Metka. Željeznička pruga je prekinuta na oko 2 km u okolini stražarnice 83 (Novi Grad, OL—EU).⁷ Djelatnost vazduhoplovstva: Juče vršeno izviđanje nad zonom operacija koje su u toku. Most na drumu Klanac (XT—FR)—Perušić uništen je kod XV FR. Drugo izviđanje u zoni Počitelj (Novigrad MH—EZ)—Divoselo (KI—EG)—Smiljan (XT—FN)—D. Pazarište (XN—FR). U blizini k. 791 (LI—EZ) znatna protivavionska reakcija mitraljeza. Jutros izvršeno drugo izviđanje nad zonom operacija. Mitraljirano tridesetak sumnjivih lica u blizini D. Pazarišta. Drugo. Ostale zone. Divizija »Lombardia«: Dana 3 o. m. naša patrola ubila jednog partizana, naoružanog pištoljem i ručnim bombama, u blizini stražarnice 359 (ZT—BF) (blizu Broda Moravice). Dana 4 o. m. jedinica CXXXVII bataljona crnokošuljaša u zoni Selišće (Ogulin ZT—BD) ubila jednog partizana i zarobila jednu ženu. Juče je u zoni Sibrilička (Sušak VO—BL) LXXXI bataljon crnokošuljaša uništio jedan logor.⁸ Divizija »Re«: Prekinutu željezničku prugu između Javornika i Rudopolja, o čemu u depeši 538, opravile su sinoć trupe divizije »Lombardia«. Zona V grupacije granične straže: U prve časove dana 4 o. m. naša jedinica se sukobila blizu Steklica (Cerknica VK—BN) sa grupom ustanika, koja je pobjegla pod našom vatrom, ostavivši tragove krvi na terenu. Zapaljeno nekoliko koliba. Ostali sektori: Normalna djelatnost patrola. General Coturri. 23150610.

Taktička komanda, 6 listopada 1942/1XX.

VIDIO: Načelnik Operativnog odjeljenja
major (Sergio Palombarini)

Palombarini

(M. P.)⁹

¹ Akciju izveo Treći bataljon Devete NO brigade. Vidi dok. br. •

* U logoru je bilo smješteno stanovništvo koje je izbjeglo na bodnu teritoriju.

⁹ Okrugli pečat: Komanda Petog armijskog korpusa

**OBAVJEŠTENJE ZAPOVJEDNIKA GRUPE »ZUMBERAK«
 on 7 LISTOPADA 1942 GOD. O OBARANJU USTASKOG
 AVIONA KOD SOSICA¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Zapovjednik Žumberka bojnik 11 lik	SATI	1830	
	DAN	7.	
	MJESEC	listopad	
PRIMIO: podpuk. Žmavec	GODINA	1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Jedan zrakoplov, izgleda tromotorni, koji je pošao na bombardiranje u zraku se upalio i srušio se u blizini Sošica.²

Izgleda da je pao blizu naših postava, pošto se odatle čuje pucanje.

Po ovome preduzeto je provjeravanje, koji je to zrakoplov, pa je ustanovljeno preko zapovjedništva 1. zrakoplovne skupine, da je pošao na zadatak bombardiranja na Zumberku zrakoplov DO-17, sa posadom bojnik Culinović, bombarder narednik Vlašić i mehaničar narednik Sego.

Nadporučnici Jergović i Gregov, koji su bili u pratnji DO-17. izjavili su, da su posmatrali isti u zraku i primietili kod prvog nadletavanja cilja, da se je zapalio. Zapaljen je letio jedno vrijeme u ravnoj crti, a po tom se naglo strmoglavio i udario u zemlju. Kod udara u zemlju zrakoplov je eksplodirao, Pošto nisu bile predhodno izbačene bombe.

7 / x D

• t[^] , ' Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-torlaskog instituta pod br. 7/1—17, k. 14.

^v Avion su oborili borci Prvog proleterskog bataljona Hrvatske, »ifli dok. br. 01

**IZVJEŠTAJ USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE OD 8. 1. ISTN
PADA 1942. GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU JI 2\ P I
SREDNJE DALMACIJE I O MANJIM AKCIJAMA PARTI
ZANSKIH ODREDA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNICTVO
USTASKE NADZORNE SLUŽBE
ZAGREB

Glavno pobočničtvo

Broj: 69672 — Taj — 1942.

Zagreb, 8. listopada 1942.

Predmet: Izvješće o položaju.

**OBĆE UPRAVNO POVJERENICTVO KOD INTENDENCE
VIŠEG ZAPOVJEDNICTVA TALIJANSKIH ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA.**

SUŠAK

**Župska redarstvena oblast u Omišu pod brojem Taj. 476/42
od 16. IX. 1942. predložila je slijedeći izvještaj:**

»I. *Komunizam:*

Pobuna ima kao i u prošlom izvještaju.

**Razmjor pobune se povećao, a pojačana djelatnost parti-
zana skoro na cijelom području ove Župe tako, da je već i kotar
Imotski ugrožen, te je usljed opasnosti partizana kao i rušenja
cesta i mostova od strane ovih saobraćaj prestao osim na dielu
ceste Omiš—Split, na kojem je dielu samo jedan dan bio obu-
stavljen promet.**

**Razlog pojačanoj djelatnosti partizana na području ove
župe tokom prošle nedjelje imamo tražiti u pojavljivanju vrlo
jake grupe partizana — navodno Crnogoraca u graničnim ko-
tarima Bosne.² Jedna jača grupa tih partizana³ spustila se je
tokom ove nedjelje u kotar Imotski ove Velike župe i zauzela
selo Aržano a krajem nedjelje zauzela je selo studenci te se**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 31/8—1, k. 228. 'taba

Odnosi se na grupu brigada pod komandom Vrhovnog
* Jedinice Prve proleTERSKE brigade i dijelovi NOP ocutu*
srednju Dalmaciju.

spustila prema Lovreću, dakle granici kotara Omiš. Očiti cilj ove grupe je s jedne strane električna centrala na Zadvarju i eventualni prepad na Omiš — sjedište Velike župe — koji nam se ne čini dovoljno do sada branjen — as druge strane spajanje sa jakom grupom domaćih partizana na planini Biokovo⁴ u svrhu zajedničkih operacija i eventualnog zauzimanja Makarske. Druga jaka grupa ovih istih partizana tj. navodnih Crnogoraca, nakon zauzeća Lovreća, zauzela je Vaganj⁶ (granica Livna i Sinja), odakle su se prethodno saveznicima® povukli te sada neposredno ugrožavaju Sinj.

Smatramo ipak da za Sinj i Makarsku nema velike opasnosti, jer su u njima dosta jake savezničke čete. —

Pojavom spomenutih partizana iz Bosne razmer pobune na području ove Velike župe silno se je povećao. Saveznici su dne 11. ov. mj. započeli akciju čišćenja⁷ protiv partizana na Biokovu, gdje su ubacili brojne čete vojnika, moderno oružje i tenkove, a usljed pojave partizana iz Bosne ubacuju još uvijek nove čete u pravcu Zadvarja i Imotskog odakle su prije imali namjeru sasvim se povući, ali su na posredovanje ove Velike župe i dalje zadržali svoje čete u Imotskom. —

U kotaru Supetar talijanske vojne vlasti povukle su svoje posade iz dosadašnjih mjesta Pučišća, Selca i Bol u Postira, Neretzišće i Murvice, a isto su naredili i našem oružničtvu. Tako su sada na 2/3. otoka Brača partizani" podpuni gospodari te vrše vlast općinski načelnici iz tog predjela ili dali ostavke pod pritiskom partizana. Partizani oboružani i sa sovjetskim oznakama slobodno se kreću i provadaju neku vrstu kolektivizacije. U zajednici se obrađuju polja, a već duže vremena opljačkane namirnice diele se celom pučanstvu.

Obzirom na nepostojanje saobraćaja kao ni brzoglasnih veza na većem dijelu područja Velike župe nemoguće je pratiti događaje u cijeloj župi te na vrijeme dobiti obavijesti o svim događajima. —

⁴ Na Biokovu se tada nalazio bataljon »Vid Mihaljević«, koji je sastavu Trećeg odreda Četvrtog operativne zone.

⁶ Neprijateljsko uporište Vaganj napao je i zauzeo Prvi udarni bataljon NOP odreda za srednju Dalmaciju.

- Talijani

" U toku mjeseca rujna 1942 godine.

⁷ " Izostavljen je dio teksta koji govori o manje važnim događajima. Također su i u sljedećim dokumentima izostavljena odjeljci 5 a bez značaja za objašnjenje djelatnosti brigada i partizanskih Hrvatske.

" Na otoku Braču nalazila se Ceta bračkih partizana.

1. Protukomunističke oružane družine »četnici« njih oko 100, koji su došli u sastavu talijanskih snaga iz Čapljine radi čišćenja Biokova od partizana dne 29 i 30 kolovoza t. g., zapalili su u Raščanima kotar Imotski, oko 40 kuća i zaklali oko 40 seljaka.¹⁰

11

Sve se je ovo događalo dva-tri kilometara daleko od talijanske vojske, koja je sve to mirno gledala, dok su talijanski kamioni kroz to vrijeme prolazili kroz Raščane. — Pučanstvo sela Raščani takav postupak nije zaslužio, jer nikada nitko nije imao nikakove veze sa partizanima.

Kotarski je predstojnik u Imotskom dana 30. kolovoza br-zoglasno tražio zaštitu za nedužno pučanstvo kod zapovjednika u Zadvarju generala g. Piazzonia, ali mu je odgovorio, da mu je sve poznato. —

2). Dana 31. VIII. talijansko topništvo obasulo je vatrom selo Lovreć, Cistu i Ričice, dok partizani iz Studenaca dolaze noću u Lovreć. gdje sve odnašaju. —

Dana 1. ov. mj. talijanski vojnici su u 2upi Biokovskoj opljačkali seljake Kuetića Antu pok. Martina i Marka i ostale seljake. Prvi je protestirao kod talijanskog satnika, koji mu je odgovorio, da može biti zadovoljan što je glavu spasio, jer da imaju nalog, od svoje komande da uzimaju sve što im se dopada. U selima Zupi, Raščanima bilo je pokušaja silovanja od strane talijanskih vojnika. —

12

4). Istoga dana oko 22 sata upalo je oko 20 partizana naoružanih u selo Caporice, kotar Šinj, oduzeli mlinaru Bugarinu Nikoli 360 kg. žita, a mlinaru dali potvrdu da žito može naplatiti kod IV. operativne zone I. dalmatinskog udarnog bataljona.¹⁸

5). Istoga dana razrušili su na tri mjesta put u selu Capolici. —

6). Dana 31. kolovoza upalo je oko 100 naoružanih partizana¹⁴ u poštanski ured u Ugljenima, kotar Sinj, oduzeli sliku Poglavnika, državnu zastavu, poštansku vreću, brzojavni aparat i 176 Kuna gotovog novca. —

" U periodu od 11 kolovoza do 4 rujna 1942 godine, Talijani i četnici na području Biokova ubili su 228 lica, u logor odveli 38 lica, popili 700 zgrada, u selima Vrgorac, Zavojane, Dragljanc, Rovta, Kozica, Igrane, Raščane itd. i izvršili još niz zločina. Podaci iz »Kj štenja br. 66—93 Državne komisije za utvrđivanje zločina oKupo« i njegovih pomagača, Beograd 1946 god. str. 843.

" Iz sastava NOP odreda za srednju Dalmaciju
»> » Dijelovi Prvog dalmatinskog udarnog bataljona Nur
za srednju Dalmaciju

7). Istoga dana odbjeglo je partizanima pet osoba iz sela Košute i Garduna, kotar Sinj, svi rimokatoličke vjere. —

8). Istoga dana oko 23 sati upalo je oko 80 naoružanih partizana⁵ u selo Dugopolje, kotar Omiš, koji su iz kuće oružnika Rogošić odnijeli razne hrane. Sobom su odveli 6 osoba.

9). Istoga dana kod željezničke postaje u Dugopolju vratili su kola sa ševarom Rogošić Jure, jer da nesmije voziti vojsci u Sinju.

10). Dana 1. rujna odbjegla su partizanima iz sela Podvaroša—Sinj tri osobe od kojih je jedan Jović Jozo, činovnik za ispitivanje brzoglasne linije na pošti u Sinju, dok su ostala dvojica radnici na cigljani u Sinju.

14). Istoga dana u 21 sat partizani su na motorni brod koji je bio privezan uz obalu u Starigradu, bacili 2 bombe; od kojih je vlasnik ustaša Cubretović Jakov teže ranjen, a otac mu Juraj i majka lakše ranjeni, dok mornari nisu ranjeni, jer su po partizanima prije iskrcani na obalu.

15). Istoga dana uhvaćen je u Civljanima, občina Vrlika, kotar Sinj, i komandi talijanskoj u Vrlici predan partizan Mahmut iz Bos. Petrovca, koji je došao tražiti sol za svoje drugove. —

IT

17). Istoga dana iz Topolja, kotar Sinj, odbjegao je partizanima željezničar Marko Duribaba sa dvije kćeri.

18). Istoga dana u selu Prugovu Gornjem, kotar Omiš, zaustavili su poštonošu. pregledali poštu, jedan dio oduzeli i jedan spalili.

18

21). Noću između 6 i 7 rujna partizani su srušili put kod Konjskog, občina Muć, kotar Omiš.

22). Dana 7 rujna povratili su se iz zarobljeništva u Unište Zelenović Petar, Batak Ivan i Mijo Bjelobrk svi iz Civljana.

Bataku su partizani povratili jednog vola, kravu i četiri ovce. dok druga nisu. —

23). Istoga dana kod željezničke postaje Dugopolje, kotar Omiš, partizani su zaustavili Delonga Juru i Podrug Juiju, oba novaci iz Koprivnog, kotar Sinj, koji su se bili uputili u Sinj Domobranskom popunidbenom zapovjedništvu, te su odvedeni u Sumu.

24). Istoga dana partizani¹⁰ su kod Dugopolja zaustavili eretni vlak iz Splita, odveli su pet željezničara u stranu, dok [^]talijanska pratnja od 11 vojnika pobjegla, te pustili vlak

* Ove akcije je izvela Mosorska četa.

nizbrdo tako, da je kod Klisa pao u jarak i tom prigodom oštećena je lokomotiva i 4 vagona. Zelezničari su po talijanskim vojnim vlastima uhapšeni i odvedeni u Split, a isto tako u Dugopolju su zapalili šest kuća.

25). Istoga dana su partizani došli u selo Muć Donji te odnели 450 kg. crkvnog kukuruza.

26). Noću između 7 i 8 rujna partizani²⁰ su 6 km. daleko od Omiša porušili dva gvozdena električna stupa, ali električni vod nije pokvaren. Dana 9. ov. mj. porušili su jedan veliki električni stup 4 km. daleko od Omiša uslijed čega je nastao prekid struje tako, da od Omiša do Splita nema ni danas struje

³¹

29). Istog dana došlo je do 12 oružanih partizana pred crkvu u Prugovu, kotar Omiš, gdje su sakupljenom narodu održali govor protiv Poglavnika, N. D. H.. Italije i Njemačke.

30). Dana 9 rujna u blizini sela Trilj, kotar Sinj, nađen je jedan partizanski letak, u kojem hvali uspjeh partizana u cijeloj državi kao i uspjeh ruske vojske. —

31). Istoga dana u selu Tučepi, kotar Makarska ubijen je iz puške Mravičić Marijan, pristalica ustaškog pokreta.

32). Istoga dana u blizini Klisa, kotar Omiš, teško je ranjen istaknuti ustaša Valenta Petar iz Klisa. —

³²

V. Socijalno pitanje: nepromijenjeno. Na području cijele župe vlada obća glad, jer preko tri mjeseca nije dieljeno ništa hrane. —«

Prednje se dostavlja na znanje i upravljanje. —

ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)²⁵

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA,
GLAVNI POBOČNIK:

Fulanović

(Fulanović)

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
OBCE UPRAVNO POVJERENICTVO

Broj 11562

Primljeno dne 18. X. 1942

" Okrugli pečat: kao u naslovu "

IZVJEŠTAJ VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 11 LISTOPADA 1942 GOD. O VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI NA PODRUČJU DRUGE TALIJANSKE ARMIIJE¹

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«

2. Armija

Predmet: Situacija. —

V. P. 10, 11 X 1942-XX

**PROMEMORIA BROJ 20350 ZA VRHOVNU KOMANDU
VOJNA POŠTA 21**

SITUACIJA KOD PROTIVNIKA

A) — U posljednje vrijeme zapažene su u ustaničkom taboru dvije nove činjenice:

1) — obrazovanje »odreda« ili operativnih zona,² sa koordiniranom numeracijom (određenom očigledno od strane jedinstvene komande);

2) — koncentracija formacija koje su ranije bile više razasute, i široki i kolektivni njihovi pokreti (još jedan dokaz za ono gore).

B) — Prebacivanja ustanika koja nas više interesuju sljedeća su:

1) — Pokret grupe »Tito« iz Crne Gore—Hercegovine u oblast Prozor—Tomislavgrad—Livno—Glamoč.³

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (K. 2 c/23). U tekstu je na nekim mjestima general Roatta vršio ispravke, plavim mastilom.

* Operativne zone su bile formirane još u toku prve polovine godine (naprimjer Treća i Peta operativna zona formirane su svibnja. Četvrta krajem travnja). Prema tome, informacije generala Roatte su već bile zastarjele. U to vrijeme su formirane brigade, a vršene su pripreme i za formiranje divizija i korpusa (odred više nije b¹⁰o karakteristična formacija oružanih jedinica).

Odnosi se na marš manevar proleterskih brigada (Prva i Druga Proleterska, Treća sandžačka. Četvrta crnogorska) koji je Izvršen, pod rukovodstvom Vrhovnog štaba NOP 1 DV Jugoslavije od 24 lipnja do 7. rujna 1942 godine sa područja između Zelengore, Sutješke i Di^{ura} Preko Zelengore, Treskavice, Igmana, Konjica, Prozora, 7« JI^{ura} Livna u Bosansku Krajinu. Vidi tom IV, knj. 6, dok. br. 39, 42, «4. 140, 142, 143, 153, 155.

Uzastopni pokušaji — koje smo osujetili — da se približe obali;⁴ pritisak na Banju Luku; zauzimanje Jajca (docnije ponovo zauzeli Nijemci i Hrvati); partizanska okupacija Ključa; znaci, sve znatniji, novog pomjeranja prema zoni polaska.

- 2) — Pokret ličkih formacija na istok i zapad od gospičke željeznice (odakle ih je ovih dana protjerao V Armijski korpus).⁵
- 3) — Pokret formacije iz Gorskog Kotara prema istoku i prema Kupi.⁶
- 4) — Pokret hrvatskih formacija iz Hrvatske prema Sloveniji⁷ (protiv kojih djeluju — kao što je poznato — snage V i XI Armijskog korpusa pod komandom ekscelencije Robottia). Interesantna je, u vezi sa ovim posljednjim pokretom, sljedeća vijest, potvrđena iz raznih izvora: »Ovaj pokret treba pripisati naređenjima izdatim od strane centralne komande Komunističke partije, u cilju ukazivanja pomoći slovenačkim partizanima, koji su, smatra se, u potpunom rasulu uslijed našeg napredovanja.⁸ Osam hiljada ljudi navodno, mobilisano je u tu svrhu«.

¹ Jedinice Prve proleterske brigade prodrle su u drugoj polovini kolovoza do Imotskog i Lovreča. Inače »uzastopnih pokušaja« nije bilo, a niti ima podataka o tome da je Vrhovni štab tada namjeravao da izbjie na obalu (mada je, u to vrijeme, bilo partizanskih jedinica uz samu obalu i na otocima).

² Odnosi se na operacije Petog armijskog korpusa na području Like. Vidi dok. br. 111 i 119 i tom V, knj. 7, dok. br. 110 i 114.

³ Pokret snaga Pete operativne zone uslijedio je po naređenju komandanta zone, u cilju izbjegavanja talijanske ofanzive i udara u leđa neprijatelju. Vidi dok. br. 12.

* Na traženje Štaba Prve operativne zone, a u saglasnost: sa Glavnim štabom NOP odreda Hrvatske, na područje Zumberka. 28 kolovoza, prebacila se Četvrta, kordunaška, NOU brigada. Preko Bi lo Krajine, izvodeći uspješne akcije, ona se 27 rujna povratila na Kordun.¹ O ovome je u svom izvještaju op. br. 95/42 od 7 listopada 1942 fil-a Glavni štab NOP odreda Hrvatske pisao, sljedeće: »Jednomjesečni je boravak Kordunaške brigade na teritoriji Druge operativne zone u znatnoj mjeri pomogao brzem razvitku partizanskog pokreta u krajevima.«

Pored ove brigade, na Zumberak je, 27 rujna, poslat PTM² priv³ leterski bataljon Hrvatske, koji 30 rujna dolazi u rejon s. Vovoaimv

• i • Ovdje se radilo o reorganizaciji slovenačkih partim⁴ n « jedinica, tj. o formiranju brigada, a ne o rasulu. U toku ta ofanzive na području Slovenije formirane su sljedeće brigade: »Matija Gubec«, formirana 4 rujna 1942; NOU bri⁵ ^ « " Cankar«, formirana 18 rujna 1942; NOU brigada »Ljubo bercei mirana 6 listopada 1942. Vidi tom VI, knj. 4.

Interesantna je takođe vijest, koju treba provjeriti, o pokretu grupa koje dolaze iz njemačke Slovenije prema talijanskoj Sloveniji, uključujući elemente iz Koruške. Stoga je očigledno da se radi o pokušaju jedne ustanove centralne komande (još uvijek neodređene i nelokalizovane) da bi se ponovo popravila sudbina slovenačkog ustanka.'

- 5) — Pokreti znatnih snaga (uključujući jednu crnogorsku brigadu) iz predjela Petrova Gora—Kordun u predio istočno od Karlovyca, s tendencijom da produže prema Samoboru.¹⁰

Ovi posljednji pokreti mogu se povezati sa onim pod brojem 4, u cilju formiranja u planinskom području Gorjanci jedne mase određene bilo da se usmjeri na Sloveniju, bilo na Zagreb.¹¹

- C) — Pomjeranja o kojima se govori pod brojevima 1—4 bila su — prvobitno — posljedica naših ofanzivnih operacija.¹²

Nije tako u neokupiranoj Hrvatskoj, u kojoj se koncentracije ustanika vrše — obično — po inicijativi.

- Dakle, imamo posla — ponavljam — sa jednom akcijom jedinstvene komande, i sa koordiniranom upotrebom znatnih masa (što će — s jedne strane — moći takođe da olakša represivnu akciju).

SITUACIJA KOD HRVATA

- D) — U Hrvatskoj se primjećuje, u *teškom stadijumu*, **moralni marazam kod stanovništva i u oružanim snagama. Neodzivanje na pozive (sa istovremenim odlaskom »u šumu« pozvanih) i predaja čitavih jedinica (ponekad i**

" Ova konstatacija se vjerovatno odnosi na prebacivaftje Četvrtre NOU brigade i Prvog proleterskog bataljona na Žumberak u periodu rujan—listopad 1942 godine. Crnogorskih brigada nije bilo na ovom području.

" Na području Žumberka tada se nalazio Stab Druge operativne zone sa Stabom Žumberačko-pokupskog NOP odreda.

" Ovaj zaključak nije tačan. Grupa Vrhovnog štaba (vidi primjedbu br. 4) nije pošla u Bosansku Krajinu uslijed ofanzivnih operacija Talijana, već prema predviđenom planu o daljem razgaranju oružane orbe u Bos. Krajini, te Dalmaciji i ostalim djelovima Hrvatske. To jsto važi i za odlazak Četvrtre NOU brigade i Prvog proleterskog bataljona Hrvatske na Žumberak. A prebacivanje jedinica Drugog odreda j*ete operativne zone na područje Delnice—Brod na Kupi uslijedilo je nar. edenju Staba Pete operativne zone, sa namjerom da se talijanske jedinice napadnu s leđa.

»ustaških«) bez otpora, ili poslije prolaznog otpora, postali su nažalost prilično opšti. A čest je i defetizam izolovanih. pojedinaca ili grupa. Znatno je — u ovom pogledu — učešće, koje smatram već dokazanim, hrvatskih dezertera u poznatim borbama u Tančoj Gori i Brodu na Kupi.¹⁸

Osim toga je izvjesno da hrvatska vojna lica, ne *samo trupna*, održavaju vezu sa ustanicima i dostavljaju im vijesti o dislokaciji i namjerama svojih i savezničkih snaga.

Sve ovo pokazuje da se ne radi samo o opadanju morala vojnih lica, nego o jednom veoma rasprostranjenom stanju duha među stanovništvom, bilo ono prokomunističko, ili mačekovsko, ili prosto uopšte protivno ili nepovjerljivo prema zagrebačkoj vladi. (Hrvatski vojnik se u prošlosti uvijek dobro tukao, i — uostalom — bore se dobro i ustanici, znatnim dijelom i oni su Hrvati. Stoga je gnijlost istovremeno civilna i vojna). Otuda dolazi dobar dio zla: u većem dijelu Hrvatske ustanici mogu da čine što hoće, ili skoro tako, računajući i na podršku stanovništva i na slabu efikasnost hrvatskih oružanih snaga. A iz toga izvlače moralnu hranu i materijal za »obnavljanje« pred talijanskim i njemačkim trupama, uprkos primljenim udarcima.

Druga strana zla — beskorisno je kriti to — dolazi od činjenice da je boljševička Rusija, kako-tako, još uvijek na nogama.

E) — S druge strane, hrvatska komanda je, imajući u vidu njene vrlo velike teškoće (rukuje jednim instrumentom u koji nije uvijek sigurna; najgora situacija za jednu komandu), tehnički ispod svojih zadataka, kako sa organizacione tako i sa operativne strane.

Počinjemo kazivanjem: da su se, u situaciji kakva je sadašnja, koja zahtijeva savršenu saglasnost i koncentraciju, stvorile dvije vojske — »domobranci« i »ustaše« — koji nemaju povjerenje jedna u drugu, konkurišu uzajamno, i od kojih se jedna — ustaše — smatra, i u krajnjoj liniji jeste, nezavisnom od visokih domobranskih komandi.

¹⁸ Kod Tanče Gore (napad Četvrte NOU brigade na taUjan -!^ kolonu, vidi dok. br. 17) i kod Broda na Kupi (napad tri bawij« Drugog NOP odreda Pete operativne zone 29 rujna 1942, viai u br. 71), poražene su talijanske jedinice. Prema izjavi tadašnjeg xm ^ danta Četvrte NOU brigade, Nikole Vidovića, tada u Brigadi nu« nijednog prebjeglog domobrana.

F) — Kao što je poznato, Poglavlak i hrvatski Glavni stani potpuno su usvojili predlog koji sam — sa odobrenjem te Vrhovne komande — podnio: povećati broj hrvatskih trupa pod našom komandom — toliko da im se momi povjeriti — na proljeće — statički zadaci u druaoi zoni«, i, tako, imati na raspolaganju talijanske trune za pokretnu akciju.

— Ali hrvatska vlada je ukazala na to da joj za povećanje oružanih snaga (opšti problem, ali tijesno povezan sa gornjim) treba raznog ratnog materijala, i tražila je — vjerujem — od talijanske vlade veliku isporuku, ili ustupanje, pušaka itd.

— Ali, kao što je pomenuto, ne radi se samo o materijalu, nego, mnogo više, o kadru i moralu.

Stoga, sudeći o tome kako stvari sada stoje, — **Lako** smatram da u našim rukama hrvatske jedinice daju veći učinak — ne mogu da stvaram pretjerane iluzije o doprinosu koji će nam pružiti hrvatske jedinice.

Svakako će se raditi o jednom sadejstvu, koje ću iskoristiti maksimalno; ali još ne vidim da će nas ono staviti u mogućnost da »eksteritorijaliziramo« glavninu naših trupa. Zatim, isključujemo da su — za vrijeme rata — hrvatske oružane snage u stanju da se s a m e staraju za svoju teritoriju, omogućujući da se na drugom mjestu — kako bi bilo poželjno — upotrijebe savezničke trupe sada dislocirane u Hrvatskoj.

" Teritorija NDH koju su, na osnovu sporazuma potpisanog u Rimu 18 svibnja 1941 god. između Mussolinia i Pavelića, posjeli talijanske jedinice, dok je civilna vlast ostala formalno u rukama NDH. Drua zona je obuhvatala područje **sjevernu**: od Vinice (isklj.), rijekom Kupom do Gerova (isklj.) — Mrzla Vodica (isklj.) — Kraljevica; istočno: Vinica (isklj.) — Plitvički Ljeskovac — greben Plješivice — Ozeblin — **DOMB'** selo (isklj.) — Vijenac — Šator Pl. — Staretina Pl. — Livno — MMOJ van — Troglav; **jugoistočno**: Troglav — Bileće — Dubočan: - i — Grab — Gruda (isklj.); — **zapadno**: Kraljevica, obala od Kraljevi« « Obrovca (isklj.), sa otokom Pagom, 2egar — Ervenik - PaHane Sirkovci — Perković (isklj.) — Prapatnica (isklj.) — Kaštela — (isklj.), obala od Strožanca do Grude, sa otocima Brač, Hvar • n*)» Lopud, Koločep i pulotok Pelješac. vatali

Osim ove Druge zone postojala je Prva zona koja je anektirano područje Gorskog Kotara, Hrvatskog Primorja o. Rab. anektirano područje Dalmacije sa svim otocima koji su ulazili u Drugu zonu. (Podaci iz karte koja je PTM⁰Λ¹, <k~u, vc itfa koji su ulazili u Drugu zonu. (Podaci iz karte koja je PTM⁰Λ¹, <k~u, vc itfa i Mussolinia. Dokumentat u arhivi Vojnoistoriskog instituta.j

Zatim, u pogledu naoružanja, s naše strane, hrvatskih jedinica, apsolutno sam mišljenja da treba postupiti obazrivo, ili se pak u početku ograničiti na sadašnji program (nekoliko domobranskih i ustaških bataljona i tridesetak »pripremljenih« ustaških četa), i vidjeti kako se drže. Naoružati, eventualno, poslije toga samo jedinice koje prelaze — kao prethodne — pod našu komandu.

NASA SITUACIJA

- G) — Iz gornjeg proizlazi da tokom zime treba:
- da budemo vrlo pažljivi u pogledu onoga što će se desiti unutar zone koju mi držimo;
 - da se, vjerovatno, suprotstavimo znatnim pritiscima spolja;
 - da intervenišemo, vrlo vjerovatno jačim snagama, radi podrške željezničkoj zaštiti u vezi sa istaknutim tačkama (zagrebačka i sarajevska pruga);
 - da i dalje operišemo unutar naše zone, da bismo spriječili i ugušili vrenja, kao posljedicu vanjskih zbivanja ili infiltracije.¹⁰
 - Smatram da raspoložive snage, preduzete mjere i naređenja odgovaraju situaciji.
Ali ukazujem na potrebu:
 - da se ne povuče divizija »Granatieri«, ili da se bar zamijeni drugom divizijom, makar »tipa 1941«;
 - da se upute dva nedostajuća bataljona divizije »Emilia« (već obećana) i mitraljeski bataljon divizije »Macerata«;
 - da se stavi na raspolaganje nekoliko bataljona za zaštitu pruge;
 - da se dodijeli* — za proljeće — (izuzev u slučaju promjene situacije) nekoliko bataljona za otoke.
 - Ukazujem, najzad, na potrebu da se riješi problem otustva. *

H) — U pogledu zaštite pruge, stavljam dvije primjedbe:

- 1) — Htio bih da zgusnem stalne grupe, ne samo da bih materijalno ojačao zaštitu (naročito s obzirom na dolazak snaga, koji prilično sprečava pokretnu

¹⁰ " U umi koju su Talijani držali pod svojom okupacijom i aneksijom (Hrvatsko Primorje, Gorski Kotar, Lika i Dalmacija) nije bila »infiltracija«. Na tome području, od Listopada do prosinca 1941. godine, brigada i divizija (u samoj Dalmaciji —

zaštitu) nego i da bih željezničkim putevima dao i funkciju podjele između zone i zone, u cilju sprečavanja ili bar otežavanja poprečnih pokreta ustanika.

- 2) — Htio bih da mogu dozvoliti izvjestan redosljed odmora bar jedinicama raspoređenim na najugroženijim sektorima. Radi se stvarno o zamornoj službi, koja se vrši pod stalnim stanjem uzbune, a koja — produžena mjesecima i mjesecima — mnogo iscrpljuje.

Znajući postojeće teškoće, ne zahtijevam dati broj bataljona. Ograničavam se na postojeće mogućnosti.

- I) — Na otocima, naročito južnim, pojavljuju se komunističke ćelije. Prelaze ustanici s kontinenta, i povremeno se javlja o iskrcavanju neprijateljskih izaslanika.¹⁷

— Kao što je poznato, silom okolnosti, obalska odbrana (pošto se velikim dijelom identifikuje sa posadom otoka) veoma je slaba.

Postarao sam se da uputim na Korčulu jedan bataljon VI Armijskog korpusa, a čim snijegovi ograniče operativne mogućnosti na kopnu, pristupiću širokom prečišćavanju ostalih glavnih otoka, postavljajući tamo, osim toga, nešto veće posade nego što su sadašnje.

— Ali cjelishodno je da u proljeće (vrijeme kad pomenuta pojačanja treba da se vrate u svoje velike jedinice) obalska odbrana bude stalno pojačana jedinicama koje dolaze iz otadžbine. I u pogledu njih ograničavam se na momentane mogućnosti.

- J) — U pogledu odsustva radi se o suštinski moralnom problemu, koji ima — a docnije će moći imati još više ako

¹⁷ Sa otoka je u drugoj polovini 1942 god. otišao velik broj boraca na kopno — u jedinice NOV i PO Jugoslavije. Sa otoka Hvara u srpnju 1942 god. otišlo je na područje Blokova 26 partizana, u listopadu 120 a u prosincu oko 200 partizana. Sa otoka Brača u srpnju 25 a početkom studenog 50 partizana. Sa o. Visa svibnja 1942 prebacilo se u partizanske jedinice Četvrtе operativne zone na kopnu 24 borca, u srpnju 10. u kolovozu 43, u rujnu 24. Sa poluotoka Pelješca i o. Korčule također se vršilo prebacivanje partizana. Ovaj proces je tekao i u 1943 godini. Sa sjevernodalmatinskih otoka se također odlazilo u partiMBSJ« jedinice na kopno. Tako je u mjesecu srpnju otišlo sa otoka Iza o 220 omladinac» i omladinki u sjevernodalmatinske partizanske jedinice. Pored toga, na njima su se, naročito na srednjedalmatinskim otocima, nalazile manje ili veće partizanske jedinice (Četa bračkih partizana, četa »Matija Ivanić« na Hvaru, Korčulanski NOP odred i Pelješac NOP odred).

se pogodno ne riješi — veliki uticaj na duhovno stanje jedinica.

— Ove posljednje su — kao što je poznato — u stalnom operativnom pokretu od početka proljeća, i podležu ne samo teškim neugodnostima nego, pored toga, i gubicima, koji, mada su, ukupno uzev, veoma ograničeni, ipak su osjetni.

Uprkos tome, dobre su i njima sam zadovoljan.

Stoga sam mišljenja da je ne samo cjelishodno nego i pravično da im se, što je više moguće, izade u susret.

Dakle, poboljšanje u pitanju odsustva od nedavno postoji, na veliko zadovoljstvo vojnika.

Ali ono je nedovoljno, i po mom mišljenju može se povećati bez velikih teškoća.

Stoga dozvoljavam sebi da predložim pitanje na posebnom aktu.

M) — Vidi priložen akt.

I-RED0STR02AN POGLED NA BUDUĆNOST

Uprkos nesumnjivom moralnom marazmu hrvatskog stanovništva i oružanih snaga, ne smatram da se on može tako povećati da uništi u hrvatskoj državi i njenim trupama svaku otpornu snagu.

Primjećujem takođe — kao što sam već pomenuo — izvjesno poboljšanje, mada sporo i nekorjenito.

— Međutim ne može se kategorički isključiti prva pretpostavka. S obzirom na nju, pošto ne izgleda moguće da se uspije u mučnoj potpunoj okupaciji čitave Hrvatske pomoću talijanskih i njemačkih trupa, proučavam (prema usmenoj instrukciji ekselecije načelnika Glavnog generalštaba) jedan projekat okupacije ograničene na glavne centre, na željezničke pruge od životnog interesa za Osovinu i na obalsku odbranu.

GENERAL

naznačeni komandant armije

Mario Roatta

IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 11. 11. STOPADA 1942. GOD. O BORBAMA U PREDJELU POGANOG VRHA I SELA D. BORKI¹

I. GORSKA DIVIZIJA

Op. Br. 546/taj.

Popovača, 11. listopada 1942.

Predmet: večernje izvješće.

**GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(OPEROD)**

Po naknadno dobivenim podatcima, stanje kod IV. gorskog zdruge, 10. i 11. ov. mj. bilo je ovakovo:

Podhvat je tekao po planu.² III. bojna nije imala dodira sa neprijateljem, dok je II. bojna celog priepodneva 10. X. imala manje borbe, a popodne, točno neutvrđenog sata, kad se je bojna nalazila u predjelu Poganog Vrh (k. 639), napadnuta je iznenada i djelomično obkoljena od jačih partizanskih skupina.³ Napad je odbijen.

U produženju zadatka 11. X. u 08.00 sati, bojna je kod s. D. Borki ponovno snažno napadnuta⁴ i povukla se ka s. Markovcu i s. Pakrani.

III. bojna, koja je preko Markovca upućena u pomoć, nije stigla da intervenira, pošto su se partizani na njenu pojavu povukli.

Naši gubici 10. i U.X.:

13 ranjenih (2 častnika) i 35 nestalih.

1 gorski top 65 mm izgubljen.

Neprijateljski gubici:

58 mrtvih (nađenih) i mnogo ranjenih (odvučenih)*.

Evakuirano 136 sumnjivih mužkaraca.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi **vojni-** Istoriskog instituta pod br. 11/1—24, k. 14. i

• Radi se o napadu ustaško-domobranskih snaga iz **Batmjana** Daruvara na oslobođenu teritoriju, koji je otpočeo 10 listopada w Vidi dok. br. 56.

• Napad je izvršio Prvi bataljon Prve slavonske NOU brigade. ^{vi() :} dok. br. 56. **Prve**

⁴ Napad su izvršili Prvi bataljon i dijelovi Drugog bataljona slavonske NOU brigade. Vidi dok. br. 56.

• Brojka nije tačna (vidi dok. br. 56).

Plien: 10 pušaka, dosta tvoriva, mnogo konja i ostale stok«.

Gubitak topa krivnja je u glavnom zapovjednika bojne, koji ga je nedovoljno osiguranog postavio suviše daleko od bojne.

Radi ovoga, kao i radi toga, što o navedenim događajima ! gubitku topa 10. X. nije javio sve do 11. X., kada je ponovno napadnut, zapovjednik bojne satnik Taboršak smijenjen je i protiv njega poveljen je krivični postupak.

(M. P.)⁶

ZAPOVJEDNIK, PUKOVNIK,
(Gustović)
Gustović
12/X D

BR. 126

IZVJEŠTAJ KVESTORA GRADA SPLITA OD 13 LISTOPADA 1942 GOD. O NAPADU NA VLAK NA PRUZI SPLIT
SINJ¹

Fonogram Kvesture — Split Zadar, 13 listopada 1942->CX
Glavnoj direkciji policije — Zadar

Danas u 12 časova, putnički voz 732 Split—Sinj (Hrvatska) 30 km, posjednut trupama divizije »Bergamo«, napali su partizani.²

Pratnja voza odgovorila je vatrom.

U borbi je ubijen 21 vojnik, a 3 su ranjena.

Ubijena su i dva talijanska željezničara.

Nema nikakvog traga talijanskom strojevodi.

Partizani, zagospodarivši bojnim poljem, pustili su voz nizbrdo, srušivši tri vagona i lokomotivu.

Saobraćaj je obustavljen. U 17 časova, iz Splita je krenuo pomoćni voz. Slijedi izvještaj.

Kvestor Splita

Šalje: Kvestor Splita

Prima: Maresciallo Chirchietto

20.30 časova

* Okrugli pečat: kao u naslovu

¹ Original, »pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Mosorska četa. Solinska desetina i udarna grupa iz Dugopolja. Vidi dok. br. 45.

**IZVJEŠTAJ KR. PREFEKTURE SPLIT OD 14 LISTOPADA
1942 GOD. O AKCIJI PARTIZANA NA OTOKU KORCULT**

(DR) Dešifrovao
DR

PRISPJELI TELEGRAM
iz Splita
Br. 4294

. Šef
šifrantskog
odjeljenja Prizna

16 listopada 1942-XX²

Pošiljalac: Prefekt Splita

14/X/42

14/20 sati

Zadar, 15/X/42 13 sati

**GUVERNATORATU DALMACIJE.
GLAVNOJ DIREKCIJI POLICIJE**

i, radi znanja:

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJE SIGURNOSTI

Dostaviti: Javnoj sigurnosti

Predmet: Požar u fabrici Društva za sardine u Veloj Luki (Korčula).

Na uvid⁸: Gab- GM- SG
020096

7 o. m. oko 20.30 časova, u Veloj Luki (Korčula), naoružani partizani* upali su u fabriku Društva za sardine, Split, i odnijeli sanduke s lijekovima i kutije sa konzerviranom ribom. Prije nego što su se udaljili, prosuli su naftu i zapalili vatru u centralnoj hali, gdje je bilo stovareno oko 100 kvintala maslinovog ulja. Kad se požar razvio, pritrčali su vojnici koji su bili na službi i, prikupivši se dobrovoljno, pokušali da lokalizuju vatru. Uslijed nafte i ulja koji su se tamo nalazili, glavna hala je

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. Preko i sa strane teksta postoje tri nečitka paraafa dopisana plavom olovkom.

² Iznad ovog, naknadno otisnutog, datuma stoji br. 0014397, dopisan mastilom.

³ Ispod ovoga je otisnuto sljedeće: Vidio ekselencija Generala direktora policije.

• Korčulanski NOP odred

potpuno uništena, što je izazvalo štete koje se nisu
mogle precizirati.

Nije bilo žrtava.

Izvještaj zakasnio uslijed nedostatka telegraf-
skih veza.

PREFEKT ZERBINO*

BR. 128

**OBAVJEŠTENJE ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG DOMO-
BRANSKOG ZBORA OD 14 LISTOPADA 1942 GOD. O NA-
PADU PARTIZANA NA SPISIC BUKOVICU¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
II. domobr. zbor. poručnik Miletić	SATI	20.08	
	DAN	14.	
	MJESEC	X.	
PRIMIO Podpukovnik Čada	GODINA	1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Noću 13.14 g. m. Partizani napali željezničku postaju i most
Spišić Bukovica.³ — Zapalili željezn. postaju i skladište. Upu-
ćeno pojačanje iz Virovitice, našto su se partizani razbježali.
Sobom odveli jednoga poručnika i 35 domobrana, koji su tamo
Pfeuzimali krumpir

^ ^ H T

15/X D

¹ Ispod potpisa dopisana je, crvenom olovkom, sljedeća rečenica:

•vid, sličan izvještaj tenence Korčula, 10109, od 8. X«.

•^ ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
Worskog instituta pod br. 14/1—18, k. 14.

Akciju su izvršili dijelovi Kalničkog NOP odreda.

**OBAVJEŠTENJE VELIKOG ŽUPANA ANDRESICA OD 14
LISTOPADA 1942 GOD. O KRETANJU PARTIZANA I O NA
SILJIMA DOMOBRA¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Veliki Župan dr. Andrešić.	SATI	1030	Predato I. Domobr. Sboru toč. II ppuk. Klišaniću
	DAN	14.	
	MJESEC	listopad	
PRIMIO:	GODINA	1942.'	PREDAO: bjk. DltS

SADRŽAJ

Veliki Župan dr. Andrešić brzoglasom javlja:

Kotarski predstojnik Donje Stubice savezno sa brzojavkom od jučer izvještava:

Da je sigurno utvrđeno da se u s. Strmec občina D. Stubica dne 12. X. nalazilo oko 200 partizana.[®] To je utvrđeno po seljacima koji su izjavili koliko ih je ko od seljaka imao na hrani-

Nadalje je utvrđeno da je jedna trećina tih partizana noću 12/13. X. prešla iz s. Strmeca preko Oroslavja u pravcu Zlatar—Bistrica. Ostala grupa (dvie trećine) nalazi se navodno u šumi kod D. Stubice prema Sljemenu.

Za čišćenje kotara potrebno je najmanje 200 vojnika, koji se mole najžurnije poslati, v

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 14/1—6, k. 14.

* To su bili dijelovi Kalničkog NOP odreda.

Kotarski predstojnik Dugo Selo izvješćuje i moli zaštitu jer domobrani koji spadaju u odred Lekenika, pred svojim časticima prave nasilja u selu Oborovo, iste občine, kotara Dugo Selo. Vojnici pliene bicikle, piliće, race, tjeraju muškarce na stražu u drugi kotar preko Save. Napastuju žene. Narod je uznemiren zbog toga i moli zaštitu od Velike Zupe."

14/X D

BR. 130

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 14 LISTOPADA 1942 GOD. O SASTANKU TALIJANSKIH VOJNIH RUKOVODILACA U SPLITU¹

14 listopad, sreda

Na sastanku održanom u Splitu 12 i 13 o. m. između ekselencije Roatte,² Santo vi ta,* Spiga⁴ i generala Primieria⁵ raspravljano je u glavnim crtama o: — Situaciji partizana u zoni operacije »Dinara«,⁶ poslije završetka operacije »Alfa«. Ekselencija Santovito (VI Arm. korpus) zaključuje da se masa partizana nalazi još uvijek zapadno i jugozapadno od doline Neretva—Rama. Ekselencija Spigo (XVIII Arm. korpus) smatra da protivnik, iako je razasut, ima još uvijek dvije mase: jednu na Dinari, drugu na Cincaru.

— Operacija »Beta«:⁸ Ekselencija Roatta, rekapituliravši postanak i razvoj koncepcije i forme operacije, daje da se nasluti da se u Rimu — čak i uslijed pritiska od strane Nijemaca —

U originalu sa strane, napisano je mastilom: »I DZ javiti«. (1 DZ — Prvom domobranskom zboru).

¹ Original, pisan rukom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² General Mario Roatta

³ General Ugo Santovito, komandant Šestog armijskog korpusa

* General Umberto Spigo, komandant Osamnaestog armijskog korpusa

⁴ General Clemente Primieri, načelnik štaba Glavne komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«

⁵ Peraciji »Dinara« učestvovala su njemačke, ustaško-domobranske četničke i talijanske jedinice, na širokom području između

• »eretve i r. Rame, na sjever do Bosanskog Grahova i Bihaća.

⁶ »Dinara« je bila faza operacije »Dinara«.

Druga faza operacije »Dinara«. Njen cilj je bio osvajanje Livna.

želi da se operacija izvrši i podnosi obojici komandanata armijskih korpusa četiri rješenja. Pomenuti komandanti su saglasni da sprovedu prvo rješenje, tj. prema već saglašenim linijama (vidi Dnevnik, 13 o. m., pasus 9).^o Zatim su se usput rješavala druga pitanja: pretjerivanja koja su izvršile formacije MVAC formacije pripremljenih četa (hrvatske predvojničke jedinice) pretjerivanja i pljačke u anektiranoj Dalmaciji pripisane jedinicama Kr. vojske (Ustanovilo se da najveća odgovornost leži na jednoj jedinici javne bezbjednosti i skvadrističkim jedinicama. Guverner je odlučio da traži repatrijaciju bataljona »Vespri*! Komandant XVIII Armijskog korpusa podvlači da je korisno da se repatriiraju svi, izuzev bataljona »Milano« koji, uslijed toga što je sadejstvovao sa jedinicama Kr. vojske, zadržava izvjesnu vojničku formu), akcije protiv porodica i imovine onih koji se odmetnu u šumu, interniranja koja vrše civilne vlasti, nedavna torpedovanja parobroda, ustaške jedinice u Dubrovniku, pitanje ugovora o radovima za zimski »smještaj.

BR. 131

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA
NDH OD 15 LISTOPADA 1942 GOD. O NAPADU NA USTAŠKO UPORIŠTE ŠPANOVICU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
TAJNICTVO MINISTRA

T. broj: 8905-I-A-1942.

U Zagrebu, dne 15. listopada 1942.

Predmet: Napad partizana na Španovicu.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
ZAGREB

Kotarska oblast u Pakracu pod brojem 1420-taj. od 6 o. »~~j~~ predložila je ovome ministarstvu sljedeće izvješće:

¹ U arhivi Vojnoistoriskog instituta.
Ustaške jedinice

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 17/1—21, k. 14.

»Povodom napadaja partizana² na mjesto Španovicu⁵ dne 4 na 5- listopada 1942. u noći izvješćuje se slijedeće:

Dne 5. listopada 1942. oko pola jedan sat u noći počelo je puškanje najprije dosta slabo, no poslije je postajalo sve jače i jače, dok već oko 1 sat poslije pola noći nije počela glavna borba između ustaša stožernog sata i domaćih ustaša te partizana. Glavna borba trajala je sve do četiri sata u jutro, kada su se u glavnom svi ustaše stožernog sata morali povući što više nisu imali naboja za oružje. Jedno dvojica trojica ustaša stožernog sata i jedno 10 do 15 ustaša Spanovčana te brojne žene i djeca su se povukli u občinu i zatvorili se u njoj, te nastavili borbu sa partizanima iz občine. Partizani su u razmacima od 1, dva i tri sata stalno napadali občinu jučer tj. 5. listopada o. g. sve do 6. listopada 1942. kada su se poslije pola noći povukli natrag u šumu, budući, da se ustaši nisu odazvali njihovom zovu na predaju.

Občina je sva izrešetana metcima i sve knjige spisi i blagajnički dnevnici porazbacani su i pokidani, a mnogo ljudi u obćini je ranjeno i ubijeno, pošto su partizani bacali bombe na obćinu. Jedan partizan stao je pred obćinskim vratima pošto je htio unići u obćinu. U glavnom svi muškarci, koji su nađeni i uhvaćeni po partizanima odvedeni "su u šumu od kuda su ih danas u jutro pustili natrag, te su isti pričali, da su ispitivani, da li su ustaše i istaknutije osobe za koje su čuli ostavili su tamo i kazali, da će ih ubiti. A nekoji su odmah pred njima ubijeni. Žene i djecu koje su zatekli nisu dirali, jedino su ih pozvali van iz kuća i kuće su stali paliti. Kuća je zapaljeno oko 200, koje su izgorjele do temelja.

Točan broj mrtvih se nezna, a u borbi poginulo je oko 15 dok se svi nisu vratili koji su odvedeni u šumu i još do sada se nezna za njihovu sudbinu.

Partizana po pričanju Spanovčana, koji su ih vidjeli imade oko 10 mrtvih, dok su oni izjavili da je mrtav samo jedan i to koji je pao kod obćine, dok su dvojica lakše ranjena.⁶

¹ U napadu su učestvovali: Moslavački bataljon, dijelovi Sedme oaiuiske NO brigade i Prva i Druga četa Trećeg bataljona Prvog odreda *5ff^e operative zone. Manji dio ovih jedinica je vršio napad, dok je dio vršio osiguranje napada. Vidi dok. br. 21, 23, 26, 27, 58 i 74. ² Spanovica je bila jako ustaško uporište, poznato u čitavoj Slavoniji. Zbog pokolja sipskog življa. Vidi dok. br. 27. ³ »42^{g0<1} izvješćaju Staba Treće operative zone, br. 557 od 9 listopada otoč^{g0<1} kaže: »Izgorio je veliki broj kuća iz kojih je davan J^{or}-^a Pošto je vjetar duvao izgorio je velik broj kuća za koje nije bilo narednja^a se pale*. Vidi dok. br. 27.

⁴ Ukupni gubici naših snaga u borbi za Španovicu i Dra-
su i^o najući i jedinice koje su vršile obezbjeđenje napada, iznosili mrtvih i 44 ranjena. Vidi dok. br. 27.

Prema dosadanjim podacima u borbi je poginulo oko 105 ustaša, a od stanovnika oko 100.⁶ Koliko je partizana poginulo nije se moglo još ustanoviti, ali izgleda da ih je vrlo mnogo palo. Radnici, koje je poslao u Španovicu i okolicu na rad Zavod za kolonizaciju, bili su partizanima djelomično zatvoreni u jednoj kući u Dragoviću, a djelomično odvedeni u šumu, te su ih naknadno pustili na slobodu i stigli su u Pakrac.

Činovnik Zavoda za kolonizaciju Ferdo Dostal je poginuo, dočim su druga dva činovnika istoga zavoda bila po partizanima odvedena i naknadno puštena.

, Računa se da je Španovicu napalo oko 2.000 do 3.000 partizana.⁷

Ovo je uistinu bio jedan od najvećih napada, pa se zaključuje, da su se partizani u zadnje vrijeme sa svih strana sakupili u Psunj i Papuk s namjerom, da najprije napadnu Španovicu i opljačkaju je, to im je i uspjelo a kasnije da napadnu i sam Pakrac i Lipik.

Dolaskom pojačanja u Pakrac položaj je sada dobar, ali je svakako potrebno, da u Pakracu ostane stalno jaka posada. —

Partizani su se iz Španovice povukli nakon što su je opljačkali i većim dielom popalili.

Opširniji izvještaj sledi.« —

Na 7 ovog mjeseca pod brojem 1420 taj. predložila je navedena oblast naknadno ovo izvješće:

»Savezno s jučerašnjim izvješćem broj 1420-taj. 1942. u istom predmetu izvješćuje se kako sledi:

Dne 5. listopada 1942. 0.30 sati komunisti su sa svih strana obkolili selo Dragović i Španovicu, obč. Španovica udaljena oko 10 km. u pravcu sjeveroistočno od Pakraca, napali su pušćanom, strojopuščanom vatrom i bombama na jednu **satniju** ustaša, koji su se u pomenuta dva sela nalazili kao i ustašku pripremnu bojnu, koja je bila jaka od 60—80 ljudi/

Istog dana oko 7 sati po dobivenom izvještaju zapovjednik ustaške posade u Pakracu poručnik g. Bosak sa svojom posn-

• Ovdje se radi o mjesnim ustašama koji su učestvovali u odbrani Španovice. Vidi dok. br. 27.

⁷ U napadu na Španovicu i Dragović učestvovalo je 1.700 ^Egll zana; ustvari, samo 600 partizana je napadalo, a ostali su osigura napad. Vidi dok. br. 27.

¹ Vidi dok. br. 21 i 74.

dom je odmah sa najbržim prevoznim sredstvom napadnutima u pomoć došao.[®]

Borba je trajala od 5. X. od 0.30 sati do 6. X. do 4 sata.

Partizani su u selu Španovici zapalili 200 kuća, a u Dragoviću zapalili su dvije seoske kuće, kuću firme Slaveks i školu.

Za vrijeme borbe u zgradi občine Španovica nalazilo se oko 30 ljudi ustaške pripremljene bojne sela Spanovice, koji su se borili oko 30 sati i nisu dozvolili partizanima ući u obćinu. Saćuvali su zgradu, svu arhivu kao i blagajnu i brzoglas koji se u zgradi nalazio. Dvojica su od ustaške pripremljene bojne, koji su se u pomenutoj zgradi borili poginuli, a šest ih je teže i lakše ranjeno. A isto tako je i sama zgrada dosta oštećena sa pušćanim nabojima kao i baćenim bombama u unutrašnjim prostorijama.

Partizana je bilo oko 3000 svi naoružani vojnićkim pušćama, revolverima, bombama, imali su 17 lakih strojnica i 9 teških mitraljeza.

Partizani su većinom odjeveni u domobranskoj i seljaćkoj odori a imade nešto i u ustaćkoj.

U borbi je od strane ustaša poginulo oko 10 i 5 ranjeno teže i lakše 6, a seljaka iz sela Spanovice i Dragovića je poginulo oko 100 i ranjeno 8, a u šumu su partizani sa sobom vodili oko 60 ljudi od ustaške pripremljene bojne, od koje su neke pustili kućama, a neke su još i dalje zadržali.

Partizana ubijeno je u borbi oko 400, koje su partizani odmah dalje vozili, koliko je ranjeno nije se moglo toćno ustanoviti.¹⁰ Koliki su broj pušćaka partizani od ubijenih ustaša i ustaćke pripremljene bojne oduzeli, toćno se nezna. —

U selu Španovica i Dragoviću nalaze se dva mlina, koji su ostali neoštećeni, samo su od istih odnili sve brašno, koje su u istima našli. Partizani su u selu Španovica i Dragovići prije svog odlaska mnogo stvari po kućama opljaćkali, kao i stoke sa sobom u pravcu šume Psunj sa kolima odvezli i otjerali.

Vođenim izvidima dokazano je od pojedinih seljaka sela Spanovice da su prepoznali od partizana Trbojevića Manu¹¹ bivšeg učitelja u selu Kusionje, bivšeg sudiju Marijana¹² u Pa-

* Sastav kolone koja je pošla u pomoć napadnutim ustaćkim snagama u Španovici bio je sljedeći: Prvi bataljon Četvrtog gorskog zdrućf. jedna laka oklopna satnija i dvije koturaške (biciklistićke) satnije, juvonu su suzbijale jedinice koje su se nalazile na osiguranju napada. rf vrijeme borbe u Španovici intervenisali su i avioni (bombarderi ^{pa} 00-17). koji su bacili oko 336 bombi. (Podaci iz izvještaja Ministarstva domobranstva Hrvatske br. 279 od 6 listopada 1942 godine).

' Bio je šef Štaba Treće operativne zone.

Dušan Marijan-Zuco. Poginuo 26 ožujka 1942 na brdu Begovaća "'sunj), u borbi protiv ustaša, kao komandir čete.

kraču i Petra Maroševića u Dragoviću, a da su i više njih prepoznali osobito iz okolnih sela kao i samog Pakraca, ali da neznaju kako se koji zove.

Ustaške kao i domobranske postrojbe su o prednjem obavištene radi preduzimanja potrebitih mjera, koje su već u pokretu za istima.«

Umoljava se Naslov, da izvoli u svom djelokrugu poduzeti sve moguće, da se tim čestim napadima odmetnika na području kotara Pakrac stane na kraj.

ZA DOM — SPREMNI!

Po ovlašćenju ministra unutarnjih poslova
Veliki župan kod min. unutarnjih poslova:

(Josip Troyer)

Josip Troyer

Dostavlja se:

- 1) Min. hrvatskog domobranstva
- 2) Gl. stožeru ustaške vojnice,
- 3) Ustaškoj vojnici — Hrvatsko oružništvo
Zagreb.

IZVTESTAJ STOŽERA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 15 LI-
STOPADA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ČAZMU¹

VRLO 2URNO

STOŽER

1. GORSKE DIVIZIJE

Operativni skup
Op. Broj 563/Taj.

U Popovači dne 15. X. 1942

Predmet: Večernje izvješće

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

Operod-odsjek Ia

1. — Podhvat Moslavačke Gore razvija se po planu-redu.*

2. — Sat upućen u razdvijanje u pravcu Čazme ušao je u Čazmu bez dodira sa partizanima.

Vođenom iztragom ustanovljeno je:

Partizani³ u jačini 3-400 naoružani puškama, sa 6 strojopuškama i 2 teške strojnice, dolazeći iz Moslavačke Gore (Suma Garjevica) obkolili su oko 00.30 s. Čazmu i gotovo bez ikakve borbe zauzeli Čazmu.

Naša posada, sastojeća se iz preko 100 Ustaša Pripremljene bojne i nekoliko oružnika, *gotovo nije ni dala otpor.*

Poginuli su u uličnoj borbi 2 Ustaše, a jedan je ranjen, dok ih je 40 zarobljeno, od čega se je do sada vratilo 27.

Partizani su zapalili občinsku zgradu, oružničku postaju, te Ajzlerovu gostionu (svojina države), uništili unutrašnjost Kotarske oblasti, gdje su sve spise razbacali i poštu, gdje su razbili "fzglasni uređaj i odnijeli 7.340 kuna. Opljačkali su i neke Privatnike,⁴ te u 04.30 s. napustili Čazmu sa 10 kola opljačkane hrane i odijela.

ta -i ^{ori}Sinal, pisan na mašini, Latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-historiskog instituta pod br. 15/1—24, k. 14.

Vidi dok. br. 53.

fc.«, Napad na ustaške snage u Čazmi izvršile su četiri čete Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 53.

Radi se o ustašama. Vidi dok. br. 53.

3. — Naknadnim čišćenjem Lonjskog Polja u toku 14 i 15. o. m. nađeno je još 7 partizanskih lješeva iz borbi 13. o. m. mnogo krvavog odijela i vojničke opreme, svuda razbacane®

Noću 13./14. o. m. partizani® su kolima i na nosilima odvlačili ranjenike ka s. Suvoj (14. km. j.-z. Kutine).

Noću 14./15. o. m. partizani⁷ si» prikupljali čamce, te se između s. Cigoč (14. km. j.-z. od Kutine) i Lonje (14. km. južno Kutine) prebacivali preko r. Save.

4. — IV. G. S.^s: danas je ponovno prodro u Bijelu, gdje smo imali podataka, da su se partizani vratili.⁹ Iznenadnim napadom raspršeni su partizani i uništena njihova teška stroj-nica, koja je bila u tornju crkve.

Ubijeno je u borbi i nađeno 10 partizana.¹⁰

Uništena je 1 stroj-nica.

Zapljenjeno 6 pušaka i 2 samokresa.

Naši nisu imali gubitaka.

5. — Još jednom iztičem vrlo slabu — gotovo nikakvu borbenu sposobnost Ustaških pripremljenih bojni, koje su pored toga siguran reservoir iz koga se partizani naoružavaju.

6. — Radi sprečavanja prebacivanja partizana sve su čete u strogoj pripravnosti, a cijeli potez od Križa do Banove Jaruge posjednut zasjedama i obhodnjama.

Na dijelu: Banova Jaruga—Kutina upotrebljen je 1 kotu-irašci sat

ZAPOVJEDNIK, PUKOVNIK,

(Gustović)

Gustović

16/X D

• Ovo nije taeno. VKÜ don. Dr. a*. „...“ br 58.

• i ' Odnosi se na Sedmu, banijsku, NO brigadu. Vidi *tiok.*

• Četvrti gorski zdrug 0 prvog

• Borba je vođena s Prvim bataljonom novoformirana

NOP odreda Treće operativne zone. Vidi dok. br. 57.

" Partizani su imali samo jednog ranjenog. Vidi doK. or. 57

BILJEŠKE GENERALA MARIA ROATTE I PUKOVNIKA ZANUSSIA OD 15 LISTOPADA 1942 GOD. SA SASTANKA ODRŽANOG U ZAGREBU U VEZI S PRETSTOJECIM OPERACIJAMA¹

**VISA KOMANDA OR. SN.
»SLOVENIJA-DALMACIJA«**

»Re«⁸ *treba da odgovori:* — u vezi sa četama »pripreme«⁴ koje treba docnije naoružati;
— u vezi sa mišljenjem pukovnika Servatzia o propisima koji se odnose na kretanje naoružanih ustaša;
— poslati etnografsku kartu;
— obavijestiti blagovremeno o ustaškom bataljonu određenom za Brinje.

Mi treba da se postaramo:

- **naređenje** za operaciju »Beta«⁵ (sloboda za operaciju na Srb[®] itd.);
- **saopštenje** Vrhovnoj komandi;
- **direktive** za Robottia⁷;

¹ Original, pisan rukom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. Sastoji se iz dva lista: prvi je pisao, mastilom, general Mario Roatta, a drugi, olovkom, vjerovatno pukovnik Zanussi, zamjenik načelnika štaba Vise komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«. Dokument je priključen dokumentima koji se takode odnose na sastanak u Zagrebu 15 listopada 1942 godine.

² — ' Naslov je štampan. Sa desne strane napisano je crvenom olovkom: »Sastanak (razgovori) Zagreb 15/10—42«.

³ — ' 1 " Pukovnik Gian Carlo Re, šef talijanske vojne misije pri ladi NDH.

⁴ Pripreme ustaške bojne

⁵ Drugi dio operacije »Dinara«: pomoću talijanskih 1 ustaško-TOobranskih snaga ovladati Livnom i njegovim oslobođenim područjem.

⁶ U originalu nije potpuno jasno. Rečenica bi mogla glasiti: »Slo-
^aa za one od Srba« (misli se na mjesto Srb) — »liberta per quelli di

⁷ Mario Robotti, komandant Jedanaestog armijske« korpusa

određenih za čete »pripremne«. Tj., za sada, umjesto da se naoruža 8000 tih ustaša iz »pripremne«, naoružavamo ih 5000. Komanda »Re« reći će koje ćemo naoružati kasnije.

Grignolo neka hitno obavijesti o mjestima sjedištima »pripremne«.

- Bataljon Metzger,¹⁴ koji će morati da bude oslobođen kasnije, kao drugi (od 20-X), da bi prešao u zaštitu pruge, neka ostane gdje je i neka pod komandom Robottia sadejstvuje sa druga dva ustaška bataljona u operaciji Gorjanci. Kad se operacija završi ići će za zaštitu pruge, kao što je dogovoreno.

Obavijestiti XI Armijski korpus za operacije na pruzi — V⁵ za prugu — Fabbria¹⁵ da će od 20-og, pa dalje, imati samo 3. bataljon 311. puka a ne još neki bataljon.

- Neka se ukinu ograničenja kretanja kod V Armijskog korpusa za Gorski Kotar i Liku i Veliku Kapelu. Samo neka ostanu ona koja proizlaze iz operacija..¹⁷ i u toku.

Eks. Robottiu
Gen. Fabbriu¹⁸

- Kazati XVIII Armijskom korpusu da četnici..¹⁹ ne smiju da uđu u Livno. Upozoriti ih da će tamo ići talijanska komanda.
- Kazati XVIII korpusu:
 - da će Francetić²⁰ djelovati ranije po vremenu, kako bi došao na drum Šujica—Tomislavgrad (od 19—20 pa dalje); granica na jugu: drum (njegova);
 - da će obavijestiti čim ga dostigne;
 - da će tada krenuti naš raspored sa centra (iz Aržana — iz Sinja) — i to oko 21—22-og;
 - da lijevo krilo iz Vrlike može krenuti ranije u odnosu na centar, tj. istovremeno sa Francetićevim desnim krilom (19—20);

Lvt i! CStJnosi se na ustašku bojnu koja se nalazila u sastavu jedinica P^d komandom ustaškog pukovnika Metzgera.

Jt Peti armijski korpus

^^ General Umberto Fabbri, komandant Pete grupacije granične

!* Nejasna riječ u rukopisu.

„Prednje naređenje odnosi se na ova dva generala.

I'a« fejasra riječ u rukopisu,

ff^ Juraj Francetić, ustaški pukovnik, ratni zločinac, uhvaćen od K^aa Korduna u oborenom avionu kod Slunja prosinca 1942 godine, ^snij^o strijeljan. Organizovao i Izvršio niz zločina.

- da nema nikakve zapreke tome da se istovremeno djeluje od strane XVIII Armijskog korpusa gdje bi on htio (Gračac itd.); « j
- da se uhvati kontakt sa Francetićem;
- da naša avijacija sadejstvuje i u njegovoj zoni, ali da bombarduje samo po njegovom naređenju;
- sarađivaće kao veza Francetića, hrvatski avioni za izviđanje;
- potsjetiti naše avione na hrvatske signale sa zemlje.
- Kazati da ne pretjeruje 1. brza²¹ itd.
- Čekati od Rea²² prepis pisma koje je on pisao po zablješcima..²⁸

BR. 134

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 16 LISTOPADA 1942 GOD. O NEUSPJEHU OPKOLJAVANJA PARTIZANA NA MOSLAVINI¹

1. GORSKA DIVIZIJA

Op. Br. 565
16. X. 1942. god.
u Popovači

Predmet: večernje izvješće

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA Operod-odsjek Ia

U podhvalu Moslavine² I/I.G.S. i I/IV.G.S.» došle u dodir sa partizanima i stupili u borbu oko 10.00 s. na potezu: Bresci (257 i 279)—Novo Selo—s. Podgarić. Partizani **potisnuti**

" Prva brza divizija »Eugenio dl Savoia«.

" Završni dio ove rečenice nije se mogao pročitati.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi istoriskog instituta pod br. 16/1—32, k. 14. — Tekst je na nekoliko mjesta podvučen olovkom.

² Odnosi se na napad ustaško-domobranskih i njemačkih snaga na Moslavački NOP odred, koji se, poslije uspješne likvidacije r- prijateljske posade u Čazmi, povukao na pl. Garić. Sa odredom se po i narod. Neprijatelj nije uspio da opkoli i uništi Moslavački NOP. J jer se ovaj, u noći između 16 i 17 listopada, probio kroz neprijaiLU položaje u pravcu Bilo Gore. Vida dok. br. 53 i 140. —kd«

• Prva bojna Prvog gorskog zdruga i Prva bojna Četvrtog i; zdruga

i raspršeni, ali usljed pojava bojna sa juga i istoka našli se u obruču.

Uz mjestimične prekinde borba trajala cijelog dana.

Jedna skupina od nekoliko stotina partizana obkoljena oko s. Podgarić.

Obzirom na ovakav razvoj situacije, izmjenio sam plan i zapovjedio i bojnama IL, III. i IV/I.G.S. nastupanje ka sjeveru čime obkoljavajući obruč premješten za oko 2 km. sjev-istočno od predviđenog i sužen.

Noć je prekinula borbu. Izgleda da je veći dio partizana ostao u obruču.

Jedna manja skupina, u jutro, pri pojavi I./I.G.S. od s. Popovca odstupila preko s. V. i M. Prokop, odakle, usljed pojave 1. lakog oklopnog sata skrenula ka šumi Petkovača, progonjena od istog.

Ostale bojne nisu imale dodira sa partizanima.

Preduzete su sve mjere, da se partizanima preko noći spriječiti bjeg, kako iz obruča, tako i preko poteza Garešnica—Banova Jaruga, u koliko se sada pojedini nalaze van obruča.

Posljedak borbe još se ne zna.

Za sada znamo, da partizani imaju dosta gubitaka.*

Kod nas 1 mrtav i 1 ranjen iz I./I.G.S.

Sutrašnji rad biti će određen prema razvoju događaja **noćas** i stanju sutra u jutro.

Bojne su zanočile na položaju, osim I/II.R. 741, koja je na mjestu po planu.®

ZAPOVJEDNIK, PUKOVNIK,
(Gustović)
Gustović

U 09.30 sati izvješćuje podpukovnik Marković, da je noć **prošla u miru.**

Pošto su partizani razpršeni,⁸ danas će biti vraćanje bojni **time.** da se ponovo prokrstari zemljište tako, da 2 bojne (I/I. i I/IV.) budu upućene u Garešnicu, 2 bojne (III/I. i IV/I.) u Čazmu, a njemačka bojna se vraća u Gojilo, a 1 bojna (II/I) u Popovaču.

Primio ppukovnik Zmavec

I _____ 17/X 42 D

* Gubici partizana: 1 mrtav i 1 lakše ranjen. Vidi dok. br. 53.

i ____ ^Odnosi se na Prvi bataljon 741 puka njemačke 714 divizije, koji
> prebačen na područje Gojila poslije napada na ovo mjesto od strane oedme NO brigade i Moslavačkog bataljona.

Vidi dok. br. 53.

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 16 LISTOPADA
1942 GOD. O PRIPREMI OFANZIVE NA PODRUČJU GOR
J ANCI—ŽUMBERAK¹

16 listopad, petak

Supersloda dostavlja ekselenciji komandantu XI Armijskog korpusa depešu br. 20682 u kojoj saopštava koje druge snage stavlja na raspolaganje velikoj jedinici za pretstojeću operaciju u Gorjancima² (dva bataljona divizije »Granatieri«, 11. bersaljerski puk od 2 bataljona, motociklističku četvu i četvu topova od 47/32 i tri ustaška bataljona). Ove jedinice daje s obzirom na mogućnost da će se nastupati u dva fronta: s juga u pravcu sjevera, divizija »Lombardia« i Prva brza; sa zapada prema istoku, divizija »Cacciatori«, eventualno ojačana.

— Saopštava da je hitno potrebno spriječiti prethodno izmicanje neprijateljskih formacija koje su koncentrisane u Gorjancima prema drugim zonama, naročito prema Sloveniji. Potrebno je dakle postarati se za zatvaranje granice kod Nijemaca i, uz prethodan dogovor sa nadležnim vlastima, kod Hrvata.

— Ako je potrebno, trupama treba dati period odmora prije početka operacija, ali ne u blizini polaznih baza, gdje treba stići u posljednjem trenutku, produžujući odmah naprijed.

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta.

² Vidi dok. br. 139, 154, 160, 165, 166, 171 i tom V. knj. 9. br. 4.

BR. 457

NAREĐENJE KOMANDE SEKTORA »ZARA« OD 17 LISTOPAD V 1912 GOD. O REORGANIZACIJI JEDINICA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE¹

KOMANDA SEKTORA »ZARA«

Vojna pošta 141

Br. prot. 57/1

17 listopada 1942-XX

Predmet: Dobrovoljna antikomunistička milicija Dalmacije. —

KOMANDANTU GRUPE BR. 1	BIOGRAD
KOMANDANTU GRUPE BR. 2	NOVIGRAD
KOMANDANTU GRUPE BR. 3	LISANE
KOMANDANTU GRUPE BR. 5	OBROVAC

478

U toku je transformacija jedinica A. C. koje sada operišu pod rukovodstvom ovog sektora; one će dobiti sljedeću formaciju:

1.) **XXI** antikomunistički bataljon (Zadar) od 3 čete dislocirane u Biogradu, Novigradu, Lišanu. U prvo vrijeme svaku četu će sačinjavati tri voda od po 3 odjeljenja, sa po 15 ljudi u odjeljenju, tako da će svaka četa imati jačinu od 135 ljudi. **Petu** četetu iz Obrovca apsorbovaće 4. četa iz Kistanja, u sastavu **XXII** antikomunističkog bataljona (sektor Šibenik), koja će imati komandu čete i dva voda u Kistanju (sektor Šibenik) i jedan vod u Obrovcu, koji će ostati na raspolaganju ovoj komandi sektora.

2.) Starješinski kadar biće sljedeći:

- a) Komandant bataljona: viši oficir ili kapetan Kr. vojske ili dobrovoljne milicije nacionalne bezbjednosti.
- b) Komandir čete: kapetan ili niži oficir Kr. vojske ili dobrovoljne milicije nacionalne bezbjednosti. uzeti među
- c) Zamjenik komandira čete \mještanima
Komandir voda ^sposobnim i
Zamjenik komandira voda povjerljivim
Komandir odjeljenja i zamjenik komandira
odjeljenja

Krt., ' Prepis, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog "»"tuta, pod br. 40 A/6.

3.) Imaće ovako sastavljene komande:

a) *Komanda bataljona:*

Komandant bataljona

Oficiri na službi (jedan oficir koji poznaje hrvatski jezik
jedan odabrani mještatin provjerene
sposobnosti i odanosti)

Dva podoficira

Četiri vojnika (posilni, pisar)

b) *Komanda čete:*

Komandir čete

Podoficir na službi.

4.) U pogledu naoružanja, municije, opreme, smještaja, discipline, plate i pomoći, regrutacije i obuke, odgovarajuća pravila sadržana su u prilogima 1, 2, 3, 4 i 5.

Osim toga, predviđena je organizacija jedinica sastavljenih od mještana koji imaju svoje kuće i svoju imovinu (naoružani seljaci), a čiji će osnovni zadatak biti odbrana naseljenih mje-

StcL 1 selci

KOMANDANT SEKTORA

(Augusto Lucchetti)

Za tačnost prepisa:

OFICIR NA SLUŽBI

(Poručnik Mario de Vidovich)

Mario de Vidovich

(M. P.)¹

DNEVNI IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 17 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU LIKE, GORSKOG KOTARA I KORDUNA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Vrhovno oružničko zapovjedništvo
odjel za javnu sigurnost
Broj 2963/tajno

U Zagrebu, dne 17. listopada 1942.

Predmet: Dnevno izvješće do
17. listopada do 8 sati.

- 1) GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (Očevidni odjel).
- 2) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Operat. odjel).
- 3) ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE VOJNICE (Podhvatni odjel).
- 4) ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
(I. i II. ured).

1. oružnička pukovnija 14. listopada pismeno javlja:

2. X. u 16 sati, na mjestu zvanom Nadkrivac (9 km. s. od Delnica) veća skupina odmetnika napala je strojopuščanom vatrom na jednu talijansku bojnu od 300 ljudi.² Borba je trajala do 20 sati. U djelatnost stupilo je i talijansko topništvo. Poginula 72 talijanska vojnika među kojima zapovjednik bojne major, a oko 100 vojnika je ranjeno, ostali su zarobljeni. Od oružja odmetnicima je palo u ruke 20 strojopušaka, 4 teške strojnice¹ 1 top, kojeg su na mjestu razbili i svo streljivo. Ubijeno 12—14 konja i mazgi.

Sa ovom bojnomo putovala su i 4 naša riznička stražara 3 stt nestala, a 1 se je javio u Brodu na Kupi.

¹ **Original**, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnovotorskog instituta pod br. 17/1—5, k. 14.

8L ' Napad su izvršila tri bataljona Drugog NOP odreda Pete operativne zone. U Izvještaju Pete operativne zone od 23 X 1942 godine (br. 71) kaže se da je ova akcija izvedena 29 rujna 1942. Međutim, r H^{va} neprijateljska dokumenta (br. 109 i ovom) piše da se borba vodila 17 listopada. Izvještaj Pete operativne zone pisan je sa zakašnjenjem, te { "108" na zabuna u datumu kada se borba odigrala. Veljko Kovačević, f.'¹ komandant Pete operativne zone, takođe je mišljenja da je datum »omenute- akcije 2 listopada, a ne 29 rujna 1942 godine.

Svo građanstvo iz okolnih sela gdje su se vodile borbe napustilo je svoje domove i došlo u Delnice i strahuju da će im domovi biti uništeni.

6. X. u 9.30 sati, (5.5 km. udaljeno od želj. postaje Generalski Stol) prema Zvečaju, mješoviti vlak naišao je na porušenu prugu, 7 osobnih vagona izkočilo od kojih je jedan prevrnut. Odmetnici otvorili strojopuščanu vatru i putnici se razbježali, 2 domobrana uhvatili i razoružali, te jednoga pustili a za sudbinu drugoga ne zna se. Putnici nisu stradali.

2. *oružnička pukovnija* 13. *listopada pismeno javlja:*

14. IX. u 3 sata, jedna grupa partizana po saznanju njih oko 30 do 35 napala je talijansku stražu kod željezničke stražarnice br. 38 između željezničke postaje Vrhovine—Rudopolje.⁸ Partizani su tom prilikom spalili stražarnicu, zarobili 36 talijanskih vojnika i zaplenili 36 pušaka, 2 strojnice i 4 strojopuške, 2 bacača mina, 10.000 naboja i 200 bombi.

Glavni dozapovjednik.
pukovnik: (Josip Boić)
Boić

(M. P.)*

17 / x g l

I

¹ Vjerojatno se odnosi na napad Prve NOU bn«ad^ I)ru^ u brigade i jednog bataljona Četvrtog ličkog NOP odreda na seijw» prugu i objekte od Vrhovina do Perušića. Vidi dok. br. ia.
⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu

DIREKTIVA KR. PREFEKTURE ZADAR OD 17 LISTOPADA 1942 GOD. O PRIMJENJIVANJU MJERA PROTIV PORODICA, ČIJI ČLANOVI PRIPADAJU NARODNOOSLOBODILACKOM POKRETU¹

478

POVJERLJIVO

KR. PREFEKTURA U ZADRU
Odjelj. Kab. Br. prot. 3907

Prepis

Zadar, 17 listopada 1942-XX

- Opštinskim komesarima
 - Kr. kvesturi
 - Komandi grupe Kr. karabinjera
 - Komandi čete Kr. fin. straže
- ZADAR

Predmet: Primjena mjera protiv
porodica odmetnika

Upozorujem opštinske komesare i organe policije da je potrebno strogo i odmah primjeniti mjere predviđene protiv domorodnih porodica onih lica koja su se bez opravdanog razloga udaljila iz mjesta stalnog prebivanja, sa vjerovatnom namjerom da se pridruže bandama odmetnika.

Određujem, međutim, da opštinski komesari, u istom trenutku čim utvrde neopravdano odsustvo domorodaca, smjesta obustave izdavanje namirnica njihovim porodicama i da odmah pristupe zapljeni svih zemaljskih proizvoda, namirnica uopšte kao i novca koji prelazi normalne potrebe, a kr. karabinjeri, u saradnji sa drugim oružanim snagama, preduzeće sve potrebne mjere sa ciljem da te porodice ne izbjegnu posljedica koje bi mogle da im budu namijenjene (napr. internacija).

U isto vrijeme saopštiće ovoj Prefekturi u cilju popunjavanja liste odmetnika kao i u cilju daljnjih mjera radi konfiskacije pokretne i nekretnosti imovine.

0 izvršenom neka se izvršiti.

PREFEKT,

I

¹ Prepis originala, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-S"»n«kog instituta.

IZVJEŠTAJ VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLO-
VENIJA-DALMACIJA« OD 17 LISTOPADA 1912 GOD' Ő
PODUZIMANJU OPERACIJE NA PODRUČJU GORJ^NCi—
ŽUMBERAK'

Kopija — Original u Op. 8/A^s

V. P. 10, 17 listopada 1942-XX

TELEGRAM

OD SUPERSLODE — OPERATIVNO ODJELJENJE —
VRHOVNOJ KOMANDI

Br. 20707. U vezi s telegramom ove Komande br. 24250 i po-
vodom mog telegrama br. 19938 od 5 tekućeg, peti stav.

Prvo. Odmah će se razviti široka operacija u Gorjancima® i susjednoj zoni s obje strane Kupe i zapadno od Zagreba. Njen cilj je ponovno čišćenje ovog predjela, što je delikatno, jer je on na tromedi, prirodno krševit i šumovit. Predviđeno je učešće Nijemaca u operaciji, koji će zatvoriti granicu,⁴ i Hrvata, koji će učestvovati sa tri bataljona ustaša. Dodajem da je Po-
glavnik veoma zainteresovan za operaciju, jer bi njom bila zna-
čajno poboljšana situacija neposredno zapadno od glavnog
grada.⁵

Drugo. U tom slučaju, molim ovlašćenje da zadržim u zoni
Brzu diviziju, koja je sada angažovana i čija je intervencija
predviđena u pomenutoj operaciji, do kraja mjeseca, osim —
eventualno — jednog puka konjice koji bih mogao, ukoliko je
sada u akciji, prebaciti od 21-og tekućeg.

Treće. Što se tiče Dalmacije, za koju tvrdim da se tamošnja
situacija ne pokazuje naročito alarmantnom, poslaću na vri-
jeme, kao što je već ranije predviđeno, nekoliko bataljona iz
divizija »Sassari* i »Bergamo«, čim se završi operacija Livno.

Četvrto. Zahvaljujem na dodjeljivanju divizije »Lupi» u
zamjenu za »Granatieri«.

GENERAL ROATTA

¹ Dokument, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta (kut. 2 c/14).

* Dopisano crvenom olovkom.

¹ Vidi dok. br. 135.

⁴ Odnosi se na »granicu« između Njemačke i NDH. stvorenu
godine, po okupaciji, koja je (išla preko Gorjanaca na r. Krku.
' Zagreba

† Operacija »Beta«. Vidi dok. br. 130, 133.

‡ Divizija »Lupi di Toscana« upućena je iz Italije u našu zemu-
u zamjenu za diviziju »Granatieri di Sardegna«.

**IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 17 LI-
STOPADA 1942 GOD. O PREBACIVANJU JEDINICA OVE
DIVIZIJE S NAMJEROM DA SE OPKOLE PARTIZANI NA
MOSLAVINI I SPRIJEČI PRODOR KA BILO GORI¹**

BRZOGLASNIBRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME St JAVILO:
1. Gorska divizija (pukovnik Marković	SATI	13.15	
	DAN	17.	
	MJESEC	1 stopada	
PRIMIO: ppukovnik Žmavec	GODINA	1942	PREDAO:

478

SADRŽAJ

Razbijeni partizani odstupaju preko s. V. Bršljanica.²

Preduzeto je gonjenje sa 2 bojne.

Od Gojile preko s. V. Vukovje upućena su 2 koturaška sata sa **zadaćom** da u visini Rukavinske kose zaprieče pravac odstupanja **partizanima**.

Iz Banove Jaruge upućen je 1 sat ka s. Kapelica sa **zadaćom**, da uhvati spoj sa koturašima.

1. laki oklopni sat upućen je od Dišnika ka s. V. Bršljanica.

2 bojne i gorski bitnica upućuju se preko s. Mikleuš u Čazmu.

1 bojna upućuje se preko Kutinice i Mikleuške za s. Voloder.

J

17/X D

Original, pisan na mažinl, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 17/1—15, k. 14.

¹ "Radi se o napadu jedinica Prve gorske divizije na Moslavačku", oru- (Vidi dok. br. 134.) Konstatcija da su »razbijeni partizani« nije »fna (vidi dok. br. 53).

BR. 132

**IZVJEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 18 LISTOPADA 1942 GOD. O TALIJANSKO!
OFANZIVI NA KORDUNU I O BORBI KOD POLOJA¹**

KOMANDA XI ARMIJSKOG KORPUSA

Operativno odjeljenje

Br. prot. 02/9619 Op.

V. P. 46, 18 listopada 1942-XX

Predmet: Bilten XI Armijskog korpusa

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SAR-
DEGNA«
KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »MACERATA«
KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »CACCIATORI DELLE
ALPI«
KOMANDI GRUPACIJE CRNIH KOŠULJA »MONTAGNA«
KOMANDI XI GRUPACIJE GRANIČNE STRAŽE
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI INZINJERIJE XI ARMIJSKOG KORPUSA
VIŠEM OFICIRU KR. KARABINJERA XI ARMIJSKOG
KORPUSA
ODJELJENJU SLUŽBE KOMANDE XI ARMIJSKOG KORPUSA
OBAVJEŠTAJNOM ODJELJENJU ARM. KORP. KOMANDE
XI ARM. KORP.
KOMANDI MANEVARSKJE GRUPACIJE

Dostavlja se radi znanja bilten ove komande br. 02/9618
od današnjeg datuma.

Po naređenju
PUKOVNIK NAČELNIK ŠTABA
Annibale Gallo s. r.

Komanda artiljerije XI Arm. korp.

I Odjeljenje

Br. 1739 prot. SPF

18 listopada 1942 godine XX

¹ Prepis, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistori-
skog instituta.

* Četvrtasti pečat prijema

TELEGRAM

V. P. 46, 18 listopada 1942-XX

OD KOMANDE XI ARMIJSKOG KORPUSA
VISOKOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-
DALMACIJA«

Br. 02/9618. Bilten za 18 listopad.

OPERATIVNI CIKLUS

Divizija »Cacciatori«: Dostigavši juče liniju Bojanci (XR—BN)—Vukova Gorica (IH—BH)—Hrčič (KI—BF)—Sarovo (KI—BF), maršuje danas prema liniji Bojanci—Netretić (LI—BN) i šalje oba operišuća bataljona sjeverno od Kupe za Črnomelj.

Prva brza divizija i divizija »Lombardia«: Juče po podne, puk »Alessandria«, dok je vršio prodor na Primišlje (MH—AP), bio je surovo angažovan nadmoćnim ustaničkim snagama i otkupio je na Perjasicu (MK—AT) pod pritiskom neprijatelja.⁸ U toku je provjeravanje ustaničkih i naših gubitaka. Divizija »Lombardia« koncentrisala je dva bataljona radi pojačanja brze divizije⁴ u zoni Perjasica, odakle je izvršila ofanzivne prodore kratkog radijusa. Neprijateljski pritisak se uslijed tih prodora osjetno smanjio, iako se produžuje pokušaj opkoljavanja naših položaja. Za akciju u zoni Primišlje izdao sam naređenja prema detaljima koji se nalaze u današnjem pisanom telegramu 02/10827. U toku su pokreti za koncentrisanje divizije »Lombardia« u zoni Perjasica, a u zoni Ogulin trupa koje će formirati kolonu koja će operisati s juga. Vazduhoplovstvo je danas intervenisalo i intenzivno bombardovalo i tuklo zonu malim bombama.

V Grupacija **granične straže:** Čišćena je zona Krim (BH—BH).

GENERAL ROBOTTI

ZA TAČNOST PREPISA
MAJOR NACELNIK ODJELJENJA

C. Mortarotti

⁸ Vidi dok. br. 64, 67, 68, 142, 144, 145, 146, 152, 163, 167 i 168.

⁴ Prva brza divizija »Eugenio di Savoia«

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 18 LISTOPAD \
1942 GOD. O BORBI KOD POLOJA I DOLASKU DIVIZIJE
»LUPI DI TOSCANA«¹

18 listopad, nedjelja

Operacije: Zona Prve brze divizije i »Lombardier: Juče po podne, dok je puk »Alessandria«² vršio prodor na Primišlje, oštro su ga napale nadmoćne ustaničke snage,³ i on se pod pritiskom neprijatelja povukao na Perjasicu. Gubici se provjeravaju.⁴ Divizija »Lombardia« je koncentrisala dva bataljona radi pojačavanja Brze divizije u zoni Perjasica, odakle imaju zadatak da vrše ofanzivne prodore kratkog radijusa. Neprijateljski pritisak je popustio, iako se nastavlja pokušaj da se opkoli naš položaj. Vazduhoplovstvo je intenzivno bombardovalo i tuklo malim bombama ovu zonu.

Supersloda dostavlja komandi VI Armijskog korpusa, i, radi znanja, komandi XI Armijskog korpusa, komandama artiljerije, inženjerije i intendanturi, dopis 20820 u kome saopštava da će se divizija »Lupi di Toscana« — ostajući nepromijenjeni sektori koje je komanda V Armijskog korpusa odredila za divizije »Lombardia«, »Re«, »Granatieri« (vidi Dnevnik, za 15 i 16 o. m.) — rasporediti između divizija »Lombardia« i »Re«, zamjenjujući tamo — kad to ustreba — diviziju »Granatieri« (vidi današnji prvi pasus). »Lombardia« će preuzeti i dio sektora Prve brze do Zdenčine, sjedište komande: Karlovac. Divizija »Granatieri«, završivši akciju na Gorjancima, posjedaće, do novog naređenja, mjesta koja je dosada držala Brza divizija i mjesta koja obezbeđuju najlakšu kontrolu drumu Senj—Otočac i željezničke pruge (Žuta Lokva—Otočac—Vrhovine—Lička Jesenica). Naređuje se da se do maksimuma ubrzaju radovi za zimski smještaj i odbranu u pomenutim mjestima i položajima.

¹ Original, pisan rukom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta

² Sastav: četiri eskadrona konjice, Peti mitraljeski eskadron, Treći i Četvrti eskadron lakih tenkova »San Giusto«, baterija topova Prvo? divizion Dvadeset trećeg artiljerijskog puka I Osamdeset prvi bataljon crnih košulja. Brojno stanje: 1840 vojnika i oficira, sa 4 artiljeriji oruđa i 7—8 tenkova. (Podaci iz talijanskih dokumenata u arhivi Vojnoistoriskog instituta.)

³ Druga NOU brigada i jedan bataljon Četvrte NOU ^{iaa}brigade—Brojno stanje Druge NOU brigade Iznosilo je 1248 boraca, a butaij Četvrte NOU brigade — oko 200 boraca. Vidi dok. br. 61, 64, 67, w, 145, 146 i 152.

⁴ Vidi dok. br. 67 i 146.

IZVJEŠTAJ ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U BJELOVARU OD 19 LISTOPADA 1942 GOD. O NAPADIMA NA KLOŠTAR, PITOMACU I GRUBIŠNO POLJE¹

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Broj: V. T. 1985/42.

Bjelovar, dne 19. listopada 1942.

Predmet: Izvješće o položaju.

**ZAPOYJEDNICTVU USTASKE NADZORNE SLUŽBE
USTASKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED 1.
SREDIŠNJEM UREDU ZA SUZBIJANJE KRIMINALITETA:
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ZAGREB
VELIKOJ ZUPI BILOGORA — BJELOVAR,
ŽUPSKO REDARSTVENOJ OBLASTI — NOVA GRADIŠKA
VARAŽDIN
OSIJEK,**

Župska redarstvena oblast u Bjelovaru podnaša izvješće za razdoblje od 15. rujna do 1. listopada 1942. g. sa svim važnijim događajima koji su se na povjerenom području zbili, kao i obćoj situaciji o spomenutom području. —

Dana 18. rujna 1942. g. u 0.30. sati došla je jedna veća grupa partizana³ na željezničku postaju u Kloštar Podravski 9. km. jugoistočno od Đurđevca i napali su na putnički vlak koji je došao iz Koprivnice. Putnike su istjerali iz vagona, domobrane razoružali i svukli, te sve pustili, a vlak-vagone zapalili i još nekoliko teretnih vagona stojećih na postaji. Po tom su zapalili željezničku postaju, skladište, stan nadzornika pruge i ostale nuzgredne prostorije, koje je djelimično oštećen. Iz kase nadstojnika postaje odnešeno je 50. kuna; a iz putničke blagajne oko 2000 Kuna. Polomljeno je nekoliko skretnica i 7. brzoglasnih stupova. Žrtava prigodom tog napada nije bilo.

U mjesto Kloštar partizani nisu dolazili, samo su uzeli dvoje kola, koja su im prevozila opljačkane stvari do sela Male Trešnjevce i pustili ih. Istodobno rasturali su komunističke letke.

¹ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog Instituta pod br. 53/3—2, k. 172.

¹ To su bili dijelovi Moslavačkog bataljona.

Dana 18. rujna 1942. g. u 1. sat napalo je oko 2000. partizana⁸ mjesto Pitomaču 17. km. jugoistočno od Đurđevca. Oko oružničke postaje bio je napadač najjači, jer su oružnici davali otpor sve do 3.30. sati kada im je već nestalo streljiva, te je partizanima uspjelo zapaliti zgradu postaje u kojoj su se još branili oružnici. Iz zapaljene i već napola izgorele zgrade iskakali su pojedini oružnici i tom prigodom partizani su uhvatili oruž. vodnika Spoljarić Andriju, oružnike Sakać Josipa, Ajvas Ivana, Sudar Nikolu, Bužić Dragutina i domobrana Kovačević Andriju, dok je ostalima kroz vatru uspjelo pobjeći. Zgrada postaje sa svim namještajem i stvarima izgorila je do temelja.

Istodobno partizani su napali i zapalili općinu, državno skladište žita, paromlin Netik d. d. i željezničku postaju, koji su objekti do temelja izgoreli, a demolirali su državnu poštu i dvije državne šumarije.

Iz ureda državnih šumarija odnešeno je 300.000 kuna, iz općine 30.000 K, iz poštanskog ureda 2.500 Kuna gotovog novca i 50.000 u poštanskim markama.

Sa paromlinom i žitnicom izgorelo je oko 26 vagona pšenice. U borbi sa partizanima kod oružničke postaje ubijen je 1 partizan, koji je ostao mrtav u bašti, a 11 ih je bilo ranjeno, koje su partizani odvezli prema Maloj Trešnjevici.

Dana 28. rujna 1942. g. oko 6. sati, jedna veća skupina partizana nepoznate jačine zapalili su željezničku postaju Veliki Zdenci,⁴ koja je do temelja izgorjela i jedan vagon, te podrezali 12 brzojavnih stupova. Iste noći oko 2.30 sati napali su selo Vel. Zdenci 6 km. jugozapadno od Grubišnog Polja ali su po ustašama i domobranima odbijeni bez žrtava na našoj strani. Tom prigodom ubijen je partizanski zapovjednik⁵ navodno major i njegov pobočnik kod kojih su nađeni planovi i drugi podatci o namjeravanoj akciji, koji su planovi predati ustaškom stožeru u Bjelovaru. —

* Broj partizana nije tačan. Napad su izvršili dijelovi Moslavijskih¹ bataljona, Sedme NO brigade i Trećeg bataljona Prvog slavonskog NOK odreda. Vidi dok. br. 27. V

" U napadu na neprijateljske snage u Grubišnom Polju¹ Zdencima učestvovali su Sedma NO brigada, Treći bataljon Prvog slavonskog NOP odreda i Moslavački bataljon. Neprijateljska posada*¹ Grubišnom Polju brojila je oko 470 ustaša, domobrana i žandara. Posada je bio sljedeći: posadna satnija iz Prve pješadijske pučke² dvije satnije poljoprivredne straže i oko 200 ustaša iz ustaške³ bojne. (Podaci iz izvještaja Zapovjedništva Prvog domobranskog - br. 9042 od 28 IX 1942.) V"

* Nije utvrđeno.

Dana 28. rujna 1942. g. u 1 sat, oko 2 tisuće naoružanih partizana napali su mjesto Grubišno Polje." Borba je trajala do 9 sati u kojoj je poginulo 6 ustaša, 1 domobran, ranjeno je: 2 ustaše i 1 domobran, 3 domobranska častnika sa oko 100 domobrana, 12 ustaša i 1 pokusni oružnik zarobljeni, a za 20 ustaša nezna se. Satnik Parić Đuro i nadporučnik Stanišić i domobrani razoružani su, svučeni i pušteni. Nadporučnik Brkonić i pokusni oružnik Gršić Bego ostali su navodno svojevrijedno među partizanima. Od građanskih osoba partizani su odveli sobom občinskog bilježnika Franju Peršina iz Grubišnog Polja i ubili ga. —

Partizani su u Grubišnom Polju zapalili željezničku postaju, kotarsku oblast, občinsko poglavarstvo i dvije posebničke zgrade, a oružničku postaju bombama djelomično oštetili i opljačkali.

Kod partizana bilo je oko 100 mrtvih i 50 ranjenih, koje su kolima odvukli prema Vel. Peratovici, gdje im se je navodno nalazila privremena bolnica u pučkoj školi.⁷ —

Dana 30. rujna 1942. g. oko 22 sata u selu Oštri Zid, občine Berek, kotara Garešnica 10 km. južno od Bereka sukobila se jedna ustaška obhodnja od 10 ustaša sa oko 100 naoružanih partizana. Usled premoći ustaše su se povukli, a partizani zapalili pučku školu. Partizani su zaposjeli cijelo selo i drže ga u svojim rukama. —

Prema izloženom vidi se da je situacija obzirom na sve jaču i drskiju djelatnost partizana na većem djelu Velike župe Bilogora jako pogoršana. Jakost i broj partizana je takav da bez jedne planske i jače akcije neće se moći partizani uništiti. —

ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)⁸

**ZA
REDARSTVENOG UPRAVITELJA:**
(potpis nečitak)

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA — UNS

Broj 37118 Primljeno 26. X. 1942

Radna jedinica Prilozi Izvjestitelj:

j Gubici su bU! 12 mrtvih i 22 ranjena. Vidi dok. br. 27.
Okrugli pečat: kao u naslovu

OBAVJEŠTENJE MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA OD
19 LISTOPADA 1942 GOD. O REZULTATIMA BORBE IZ-
MEĐU JEDINICA PRVE OPERATIVNE ZONE I TALIJAN-
SKOG KONJIČKOG PUKA »ALESSANDRIA« KOD POLOJA
I O MANJIM AKCIJAMA NA KORDUNU¹

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOLNI ODJEL

Očev. broj 5158Aaj./IV. 1942.

u Zagrebu, dne 19. listopada 1942.

Predmet: Vijesti iz posebnčkih izvora
Veze;

OPERATIVNOM ODJELU GLST.

Iz pouzdanog izvora primljene su slijedeće neprovjerene vijesti:

1) 16. listopada oko 18 sati razbijena je kod Primišlja talijanska konjanička pukovnija »Alessandria«, čije je sjedište u Karlovcu.² Tom prilikom bilo je preko 100 ranjenih i 50 mrtvih Talijana. Također je ranjen i general Mazza, a nekoliko časnika je poginulo. Danas polazi druga konjanička pukovnija, također iz Karlovca, »Saluzzo« da zamijeni potučenu pukovnicu »Alessandria«. Talijani su tom prilikom spalili sva sela između rijeke Korane i Mrežnice, a stoku i hranu odveli sobom.

2) 17. listopada o. g. spalili su partizani ponovno spise i novo osnovane knjige u občini Primišlje.

3) 18. listopada prekinuli su partizani brzoglasnu vezu između Skakavca i Kariovca, te oko 22 sata spalili željezničku postaju u Rečici. Tom prilikom bilo je oko 20 partizana.

4) Primjećuje se, da su partizani akciju rušenja željezničke pruge prenijeli na odsjek Generalski Stol—Karlovac, a naročito na dijelu Zvečaj—Belavići selo—Duga Resa.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod br. 19/1—12, k. 14.

² Napad na talijanske snage izvršila je Druga NOU brigada, Prvi bataljon Četvrte NOU brigade. Vidi dok. br. 61 i 67.

5) Partizani navodno pripremaju napad na tvornicu suhomesnate robe »Predović« u Vrbovcu, gdje se nalazi oko 30 domobrana na straži i oružnička postaja. Tom prilikom navodno bi se prije napada imala pokvariti tvornička sirena, a zatim izvršiti sam napad.

PROČELNIK OCEVIDNOSTNOG ODJELA GUST.,
brodski pukovnik:
(Kubin)
Kubin

(M. P.)*

19/X D

BR. 145

**IZVJEŠTAJ SEFA TALIJANSKE VOJNE MISIJE U NDII OD
20 LISTOPADA 1942 GOD. O REZULTATIMA BORBE KOD
POLOJA¹**

TALIJANSKA VOJNA MISIJA U HRVATSKOJ

PRIEVOD

Broj 4972.Aajno

u Zagrebu, dne 20. listopada 1942.

Predmet: Poduhvati talijanskih četa.

POGLAVNIKU NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
GLAVNOM STOŽERU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

ZAGREB

Podhvati talijanskih četa prema izvještaju Zapovjedništva Supersloda tokom 18. listopada t. g.:

— *Područje XI armijskog korpusa:* Nastavljeno je čišćenje u oblasti Vinica—Cmomelj—Netretić. Tokom nasilnog razvijanja južno od željezničke pruge, jedna naša brza kolona sukobila se je kod Primišlja (20 km. jugoistočno od Ogulina) sa

* Okrugli pečat: kao u naslovu

¹ Original, na talijanskom jeziku, i prevod originala, pisan na Mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

jakim protivničkim snagama.³ Nastala je ogorčena borba tokom koje je sa naše strane poginulo 13 a ranjeno 54 **vojnika**.^{*} Na strani odmetnika bilo je 300 mrtvih.⁴

U toku su pokreti konvergentnih kolona.

Djelatnost raznih posada: 4 partizana streljana a 2 zarobljena. Uništene obranbene naprave, razne barake zapaljene, zaplijenjene su puške, streljivo, živežne namirnice i drugo tvorivo.

— *Područje V. armijskog korpusa*: Nastavljeno je čišćenje u oblasti Sinac, Perušić i Gospić.⁶ U oblasti Brloško (4 km. sjeverozapadno od Fužine) zarobljeno je nekoliko partizana.

Glavar Misije, pukovnik Re

Prievod ovjerava,
podpukovnik (Galzigna):

Galzigna

22 X P.

21/X D

NI2AVISWA ĐHZA Hrvatska
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

URED ZA VEZU

Br. 1489Aaj.

21-X 42.

s molbom na znanje.

GLAVNOM STOŽERU (Operativni Odjel). — Ustupa
se prednje

NADSTOJNIK,

Galzigna

Podpukovnik (Galzigna):

¹ U borbi je učestvovala Druga NOU brigada i Prvi bataljon Četvrt[^]e NOU brigade. Vidi dok. br. 61.

^{*} Podaci nisu tačni (vidi dok. br. 146). Osim toga, bilo je zarobljeno 32 Talijana (vidi dok. br. 67).

¹ Gubici naših jedinica: 4 mrtva i 14 ranjenih (vidi dok. br. Poslije ove borbe, kad su se jedinice Druge NOU i dijelovi Četvrt[^]e brigade povukli na drugi sektor, Talijani su bombardovali sela u civilno stanovništvo (vidi dok. br. 152 i 168).

• Akciju je vršila jedinica iz sastava divizije »Lombardia

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA PRVE BRZE DIVIZIJE »EUGENIO DI SAVOIA« OD 20 USTOPADA 1942 GOD. O GUBICIMA POTCINJENIH JEDINICA U BORBI KOD POLOJA¹

RADIOGRAM

20/X/1942-XX

Od Komande divizije »Celere«⁴

Komandi XI Armijskog korpusa

Komandi V Armijskog korpusa

Br. prot. 3087

Grupacija »Alessandria«:

Ranjeni oficiri:

- potpukovnik Corvino
- major Piga
- poručnik Orgnani
- potporučnik Galvani

Podoficiri i vojnici:

- poginuli: 6
- nestali: 60[®]
- ranjeni: 22

81 bataljon Crnih košulja:⁴

Oficiri:

- poginuli: 1
- ranjeni: 2

Podoficiri i vojnici:

- poginuli: 3
- ranjeni: 24
- nestali: 22

¹ Original, pisan na mačini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta Ot. 41 A/9).

* Prva brza divizija »Eugenio di Savoia«

¹ U produženju dopisano crnom olovkom: »jedan se vratio 19. X

^w Potporučnikom Rebecchi«.

* Sa strane dopisan, crnom olovkom, sljedeći pregled gubitaka:

Oficiri			Vojnici		
	m. (mrtvi)	r. (ranjeni)	n. (nestali)	m.	r.
Konjica		4		6	22
bat. Cr. kož.	1	2		3	24
B P & t i		1			2
Art.			j		1
					13

Dakle, gubici Talijana kod Poloj* bili su: 159 vojnika i oficira.

III eskadron tenkova »L«:

Oficiri:

- ranjeni: 1 (poručnik Petti)
- nestali: —
- Vojnici: 2

II baterija 23. art. puka:

Vojnici:

- ranjeni: 1
- nestali: —

Oficiri: 1 (potporučnik Rebecchi⁵)

Vojnici: 13^o

Izgubljen materijal:

Komanda grupacije:

- automobil 1
- automatska puška 1

Puk »Alessandria«:

- nekoliko puškomitraljeza »Breda 30«
- mitraljez 1
- nekoliko karabina »1891« i sablji
- — kamiona 6

81 bataljon Crnih košulja:

- — mitraljeza 2
- puškomitraljeza 2
- karabina 24

III eskadron tenkova »L«

- tenk »L« 1
- »Dovunque«^T 1
- motocikla 3

II baterija 23. art. puka:

- topa 2
- — mitraljez 1

Naknadno ću saopštiti vjerovatne podatke o konjima. Izvjestan broj ljudi, za koje je u prvom momentu javljeno da su nestali za vrijeme borbe, vraćaju se svojim jedinicama. Čim bude moguće, biće saopšteni tačni podaci.⁸

Neprijateljski gubici su ogromni, procijenjeno na preko 300 poginulih.[®]

GENERAL LOMAGLIO

⁵ U produženju, dopisano crnom olovkom »vratilo se 19. X u Perjasicu«.

" U produženju, dopisano crnom olovkom: »dva se vratila 19. X⁵ potporučnikom Rebecchi«.

* Nije utvrđeno na što se odnosi.

• Redakcija nije pronašla naknadni Izvještaj generala Međutim, na osnovu talijanskih, ustaško-dom«branskih i naših '«J štaja (vidi dok. br. 67), utvrđeno je da je u »nestale« ubrojan veliki oi onih koji su poginuli.

' Netačno. Gubici su bili: 4 mrtva i 14 ranjenih. Vidi dok. Dr. v

- MARCONI GRAMMA -

20/10/1942-IX

DA COMANDO DIVISIONE CELERE
AT COMANDO XI CORPO D'ARMATA
AT COMANDO V CORPO D'ARMATA

n° prot. 3087

RAGGRUPPAMENTO ALESSANDRIA

UFFICIALI FERITI:

- TEN. COL. CORVINO
- MAGG. FIGA
- TEN. ORGHANI
- S.TEN. GALVANI (M)

SOTTUFFICIALI E TRUPPA:

- CADUTI 5
- DISPERSI 60 - 1 rientrato col S. ten. Rissotto 19/10
- FERITI 22

81° REG. CC.NN.:

UFFICIALI:

- CADUTI 1
- FERITI 2

SOTTUFFICIALI E TRUPPA:

- CADUTI 3
- FERITI 24
- DISPERSI 22

III SQUADRONI CARRI "L"

UFFICIALI:

- FERITI 1 (TEN. PETTI)
- DISPERSI: nessuno
- TRUPPA 2

II° REG. 23° ANI.

TRUPPA:

- FERITI 1
- DISPERSI 3

UFFICIALI

TRUPPA

1 (S.TEN. REBECCHI) rientrato a Poggioreale 19/10
13 - 2 rientrati con S. ten. Rissotto 19/10

MATERIALE DISPERSO:

COMANDO RAGGRUPPAMENTO:

- AUTOVETTURE 1
- FUCILE AUTOMATICO 1

REG. "ALESSANDRIA":

- ALCUNI FUCILI MITRAGLIATORI BREDA 30
- MITRAGLIATRICI 2
- ALCUNI MOSCHETTI 2092 ET SOLESOLE
- AUTOCARRI 6

BR. 147

**IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA ZA-
p\B OD 21 LISTOPADA 1942 GOD. O PREDUZIMANJU
MJERA RADI SPREČAVANJA ODLASKA U NARODNO-
OSLOBODILACKU BORBU OMLADINACA IZ MURTERA,
BETINE I TIJESNA¹**

**KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE
GRUPA ZADAR (XXII MOBILNI BATALJON)**

22 listopad 1942-XX-'

Br. prot. 108/55 Otsjek Tajno Zadar, 21 listopada 1942-XX

Predmet: Djelatnost ustanika u zoni Šibenik

**GLAVNOJ DIREKCIJI POLICIJE GUVERNATORATU
DALMACIJE**

Zadar

Vjerodostojna lica saopštavaju da će ovih dana biti ma-
soвно bjekstvo mladića iz Murtera, Betine, Tijesna i obližnjih
sela.

Izgleda da je mjesto sastanka u zoni Crnog Vrha, na kopnu
kod **Modrave** (CQ—01).

Opet prema gornjem, 102 mladića iz Murtera koji se nisu
mogli identifikovati i oko 60 iz Betine navodno su već dobili
propisan poziv za mobilizaciju.

Ovih dana se saznaje da su se udaljili iz Murtera i Betine
neki mladići, ali još nismo u stanju da preciziramo broj.

Što se tiče karabinjera, ukinuto je davanje propusnica i
dozvola odlaska barki iz luka Betina i Hramina. Predloženo je
Kr. prefekturi da obustavljanje bude odobreno.

Naknadno dalje vijesti.

Isti akt Guveratoratu i vojnoj vlasti.

MAJOR KOMANDANT
(Efisio Ligaš)
Ligaš

(M. P.)»

Guvernatorat Dalmacije
Generalna direkcija policije
Datum 21 listopad 1942-XX

Kopija, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta (kut 22 D). Tekst je ispravljan mastilom. Postoje tri parafa,
ispisana plavom, crvenom i crnom olovkom.

Datum prijema

* Okrugli pečat: Grupa kraljevskih karabinjera — Zadar
Četvrtasti pečat prijema

**IZVJEŠTAJ OFICIRA ZA VEZU KOD SEDAMSTOCETRNE*
ESTE NJEMAČKE DIVIZIJE OD 21 LISTOPADA 1942 GOD
O USTAŠKIM ZLOČINIMA NA PODRUČJU GRUBIŠNOG
POLJA, PAKRACA I KOSTAJNICE¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Častnik za vezu kod 718 njemačke divizije ⁸ nadporučnik Ullisberger	SATI	7.45	
	DAN	21	
	MJESEC	X	
PRIMIO: Ing. satnik Mikulčič	GODIMA	1942	PREDAO:

478

SADRŽAJ

Pod ostalim:

Stalna zlodjela ustaša daju naslućivati povrat pobuni. U Grubišnom Polju po nalogu stožernika (ime nejasno) Pice-tera iz Bjelovara 150 pravoslavnih zaklano. U Kukunjevcu (7 km zapadno od Pakraca) pri iseljavanju pravoslavnog stanovništva ustaše su streljali 15 seljaka koji su bježali. U evakuiranim selima Strmen, Crkveni Bok, Ivanjski Bok (18 km sjeveroistočno od Kostajnice) ustaše i zloglasni civilni **elementi** stalno -pljačkaju. Ova su naselja podpuno prepuštena samovolji. Stanovništvo je do sada bilo lojalno i odpremljeno je u logor Jasenovac. 100 pravoslavnih među njima više žena i 12 male djece zaklano.

" Nadporučnik
Ullisberger

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 20/1—18, k. 14.

⁸ U ovo vrijeme nije bila dislocirana na području Hrv. ^e { Bosne. Odnosi se na njemačku 714 diviziju, čiji su se dijelovi nata^ duž pruge Bos. Krupa—Kostajnica i na području Slavonije.

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD n LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA POTČINJENIH JEDINICA¹

TELEGRAM

OD KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNOM ODJELJENJU

Br. 13416/Op. Novosti u 18 časova 22 listopada. **Divizija »Granatieri«**: Veza: telegram 13500. Akcija protiv ustanika koji su napadali produžila se do kasno uveče.² Dosad je utvrđeno 45 mrtvih neprijatelja, i zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza i 15 pušaka, pored velikih količina ratnog materijala napuštenog u bjekstvu, što još nije prokontrolisano.³ Na našoj strani: poginuo **1 oficir** i 18 bersaljera; **1 oficir** i **1 grenadir** i **1 inženjerac**; ranjeno: **62**, od kojih 10 veoma lako i 9 teško, svi sklonjeni u Otočac.⁴ Teret kompozicije nije oštećen jer su svi pokušaji ustanika **da** se približe vozu odbijeni. Uslijed požara vagona uništeno je **14** motocikla, pet motocikla i 20 bicikla. **Divizija »Lombardia«**: Veza: telegram 13348. Željeznička pruga, prekinuta **blizu** mosta na Dubonika (XV—AT), opravljena je danas. Jedinica LVIII bataljona crnokošuljaša obasuta partizanskom vatrom u zoni Brestova Draga (Sušak VQ—AV), bez rezultata. Zapaljeno 5 kuća gdje su prenoćili partizani. Predao se u Homeru (Sušak VM—AX) 1 partizan dezterter. **Ostali sektori**: Normalna **aktivnost** patrola. Snijeg pada na visoravni. **Pokreti** ustanika: 1) Juče javljeno da su dva bataljona⁵ u maršu iz Trnovca (Gospić NK—KX) prema Kordunu. Partizanske snage

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Odnosi se na borbu koju su vodili dijelovi Četvrtog ličkog NOP odreda sa jedinicama divizije »Granatieri« na pruži i cesti Javornik—Lička Jesenica. Vidi dok. br. 77 i 162.

" Gubici Četvrtog ličkog NOP odreda: 3 mrtva, 3 lakše i 1 teže ranjen. Vidi dok. br. 77.

' Ovi talijanski podaci su nepotpuni. Redakcija je došla do zaključka, na osnovu izučavanja talijanske arhive, da su podaci o gubicima, »da ih prikazuje vlđa jedinica, u većini slučajeva netačni. To se vidi, aaprimjer, u prikazivanju borbe kod Poloja <vidi dok. br. 67, 145 i 146>.

' To su, vjerovatno, bile jedinice Četvrtog ličkog NOP odreda, je tadu dejstvovao na tom području.

navodno pridolaze u zonu Zagreba. 2) Javljeno za prisustvo partizanskog bataljona u zoni Praprot (Sušak VO—BL). 3) Juče je formacija od 300—500 partizana koja je došla iz Podstena (Novo Mesto ZI—BN) zauzela Završje (Novo Mesto ZL—BN). General Coturri. 20002210.

V. P. 41, 22 listopada 1942-XX

(M. P.)⁸

BR. 150

NEDJELJNI IZVJEŠTAJ VELIKE ZUPE CETINA OD 22 LISTOPADA 1942 GOD. O NAPADU NA USTAŠKU POSADU U LECEVICI I NA VLAK NA PRUZI SPLIT—SINJ¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Velika Zupa Cetina

V. Taj. Broj 95/42

Omiš, dne 22. listopada 1942. g.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike Zupe

Cetine za vrijeme od 9—15 listopada t. g.

- 1) Ministarstvu unutarnjih poslova
Tajništvo Ministra
- 2) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
- 3) Ministarstvu vanjskih poslova
- 4) Ministarstvu hrvatskog domobranstva

Zagreb

- 5) Obće Upravnom Povjereniku
kod Višeg Zapovjedništva talijanskih oružanih snaga
»Slovenija-Dalmacija«
- 6) Obće Vojnom Povjereniku
kod Višeg Zapovjedništva talijanskih oružanih snaga
»Slovenija-Dalmacija«

Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15.1 1942. g. V. T. br. 14-I-A-1942. podnosim sliedeći izvještaj:

Ad I. Pobuna ima i dalje na području ciele Zupe i djelatnost pobunjenika nije popustila.

* Okrugli pečat: Komanda Pet«« armijskog korpusa

¹ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta.

Kroz ovo razdoblje pobunjenici su izvršili sljedeća nasilja:

1) Dana 10. X. t. g. partizani² su u većem broju napali mjesto Lećevecu, občina ista, kotar Omiš, te su naoružani raznim oružjem bez otpora zauzeli Vojarnu rizničke straže i oružnika.

Starješinu rizničke straže Gokušu su svezali i povelu sobom, dok su ostale stražare pustili na slobodu. Oružnički narednik, Bašić Blaž i oružnik Vuletić Marko napustili su bili oružničku stanicu već dana 9. X. t. g., dok je njegov zamjenik narednik Bižor Đuro izbjegao borbu tako, da su samo oružnika Duvnjak Ivana partizani povelu sobom, jer su vodnika Miletića i pričuvnike partizani samo razoružali i pustili na slobodu, od kojih se je jedan dio pridružio partizanima.

Pored ovih partizani su sobom povelu i občinskog blagajnika Bilića, Bužančića Luku, Prdić Ivana, Todić Juru, Kelan Šimuna i Todić Marka, jer su ovi bili istaknuti Hrvati.

2) Dana 13. X. t. g. oko 11 sati partizani³ su kod Prošeka, občina Klis, kotar Omiš, napali teretni vlak iz koga su talijanski vojnici odgovorili vatrom iz pušaka i strojica. Nakon kraće borbe partizani su prekinuli paljbu i pozvali građanske osobe i oružnike, da izađu iz vlaka i kada su ovi to učinili, nastavili su paljbom na vlak, ali kako Talijani nisu mogli da izdrže taj napadaj, i ako je bilo 32 naoružanih i sa dvije strojnice, to su ih partizani poubijali.

U toj borbi poginulo je 26 talijanskih vojnika, dok je 6 talijanskih vojnika i 3 talijanska željezničara ranjeno, nadalje poginuo je pokusnik rizničke straže sa Klisa Jelić Sime, dok je pričuvnik Cipčić ranjen. Ranjeno je još pet žena, a željeznički radnik Grgo Kalina je preminuo. Pokusnik rizničke straže Duić Ante je odveden po partizanima.

Na licu mjesta stigla talijanska vojska, koja vrši represalije, ali o ovome nema još podataka.

Ad II. kao u prošlom izvještaju.

Ad III.

Savezno sa prošlim izvještajem tokom ove nedjelje, podžupan g. Stanojević sa upraviteljem redarstva, ustaškim logornikom i talijanskim podporučnikom za vezu obišao više sela na Području kotara Sinj, u svrhu ustrojenja milicije A i B to je °vaj rad obavljen s uspehom.

* Mosečki bataljon
T . ' Mosorska letuća četa, Solinska desetina 1 udarna grupa 12 Dugopolja. Vidi dok. br. 45.

Ovih je dana počela veća akcija talijanskih i naših s
proti partizanima prema Lečevica—Aržano.

O uspjehu ove akcije će se naknadno izviestiti.

Ad IV—vm, kao u prošlim izvještajima.

ZA DOM — SPREMNI!

Veliki Župan
(Luetić)
Luetić

(M. P.)⁴

BR. 151

**IZVJEŠTAJ VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA SLO-
VENIJA-DALMACIJA» OD 23 LISTOPADA 1942 GOD. O
STANJU U JEDINICAMA DIVIZIJE »SASSARI«¹**

Prepis

VISA KOMANDA OR. SN. »SLOVENIJA-DALMACIJA«
Personalno odjeljenje i sekretarijat
(2. Armija)

Br. prot. 6367 (pers.)

V. P. 10, 23 listopada 1942-XX

Predmet: Događaji u Kninu

VRHOVNOJ KOMANDI V. P. 21

Dostavljajući priloženi izvještaj potpukovnika **Venoste**,
komandanta karabinjera XVIII Armijskog korpusa, saopštavam:

A) — Juče, 22 tekućeg, na putu za Dubrovnik, **sastao sam se**
u Splitu sa komandantom XVIII Armijskog korpusa⁵ i sa
pomenutim komandantom karabinjera.

B) — Pokazalo se:

a. — 30 srpnja o. g. dostavljena je prijava dvojice podofi-
cira 152. pješ. puka³ i održan je sastanak pješaka
sa Sardinije, o kojem govori pukovnik Manosta;

¹ Okrugli pečat: kao u naslovu

² Prepis, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog insti-
tuta (k. 2 D/12).

³ General Umberto Spigo

⁴ Iz sastava divizije »Sassarie

- b. — nije se desio nikakav drugi događaj koji bi bio povezan sa pitanjem dopusta;
- c. — moguće je, mada nije dokazano, da je za vrijeme sastanka upućen koji poziv iz redova pješaka za upućivanje na dopust, i da je glas o tome, povezan sa samim sastankom, i poznatim latentnim nezadovoljstvom zbog nedozvoljenih dopusta, bio izvor vijesti o pravoj manifestaciji, na inicijativu pješaka.
- C) — U krajnjoj liniji činjenice se pokazuju sasvim drugčije od izvorne vijesti.
- Ostaje samo razvijeno nezadovoljstvo, naročito među ljudima sa Sardinije, zbog dopusta, na što je, sa svoje strane, komandant divizije »Sassari« poslao uzastopno na odsustvo izvjestan broj ljudi, pod izgovorom »teških porodičnih razloga«.
- Naredio sam još veću širinu u tom smislu.
- Dodajem, na kraju, da se ne udaljim od predmeta, da pitanje mora biti riješeno.
- D) — Ekselencija Spigo je posjetio posadu u Kninu 14 tekućeg i izvještava da se te trupe pokazuju u apsolutno savršenoj formi.
- Na povratku iz Dubrovnika otići ću i ja u mjesto.
- E) — Što se tiče razloga zbog kojih su vijesti o kojima izvještavam stigle tako kasno i izobličene, materijalno objašnjenje daje izvještaj potpukovnika Venoste.
- Zadužio sam Ekselenciju Spigo da utvrdi ko je eventualno odgovoran za ovo.

GENERAL
naznačeni komandant armije
MARIO ROATTA

Za tačnost prepisa:
brigadni general
načelnik štaba,
(E. de Blasio)⁴

Blasio

I (M. P.)⁵

¹ * General Blasio je već početkom listopada napustio ovu dužnost otizao za komandanta Treće brze divizije. Prema tome, ovaj izvještaj Je vjerovatno pisan prije njegova odlaska, pa je poslan kasnije (23 listopada).

* Okrugli pečat: Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dal-
"»cija« (2. Armija) — operativno odjeljenje

IZVJEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 23 LISTOPADA 1942 GOD. O DEJSTVIMA TALIJANSKE SNAGA NA PODRUČJU PERJASICA, POLOJ PRIMISLJE¹

TELEGRAM

V. P. 46, 23 listopada 1942-XX

OD KOMANDE XI ARMIJSKOG KORPUSA
VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-

DALMACIJAc

02/9715. Bilten za 23 listopad
OPERATIVNI CIKLUS

Prva brza divizija — Divizija »Lombardia« i »Cacciatori«*

Akcija iz Perjasice prema jugu sa trupama »Lombardia« i »Cacciatori« započela je juče nakon žestoke artiljerijske pripreme na vojne ciljeve i naseljene centre,² sa očevitim rezultatima koji su prouzrokovali odlaženje partizana i stanovništva prema jugu. Trupe su napredovale preko zone gdje su, 17. o. m. \ vodili borbu puk »Alessandria« i 81. crnokošuljaški bataljon, dostignuvši u 17 časova hrbat visoravni Polojska Kosa (LI—MH), (AT—AR), Mišin Vrh (MH—AR), Klipinka (MH—AR), Ralešina (MK—AP), kota 269 (NR—AR) i most Veljun (NK—NM—AR), koji je u vazduhoplovnim akcijama danas, 21 o. m., potpuno uništen. Sva naselja u zoni, s obzirom na potpuno sačešništvo stanovništva sa partizanima i na unakažavanje naših mrtvih¹ na koje se naišlo, a što su potvrdili naši vojnici koji su uspjeli da pobjegnu, sravnjena su sa zemljom⁵ a stoka, koje je bilo u znatnoj mjeri, zaplijenjena je. Dosad su pronađena

¹ Kopija, umnožena na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 21).

* Radi se o bezobzirnom bombardovanju naselja na području Koruna, u rejonu Perjasice i Poloja.

• Misli se na borbu kod Poloja. Vidi dok. br. 61, 67, Hl i

² Nisu vršena nikakva »unakažavanja« mrtvih talijansk vojnika. Prema izjavi učesnika u ovoj borbi, bataljon »Ognjen Pičica« J u toku borbe, naletio među talijanske tenkove i konjicu. Tenkovi \ pobjegli. Nastala je borba prsa u prsa, tako da je konjica savw. »uglavnom noževima. »npral

• Ovo bombardovanje sela u rejonu Perjasice naredio je g" Mario Roatta. Vidi dok. br. 168.

još 3 leša naših vojnika, brutalno unakažena.⁸ Danas je akcija nastavljena s druge strane pomenutog planinskog hrpta, gdje su zapaženi uređaji za operativno snabdijevanje ustanika i gdje se pretpostavlja da je sakriven materijal izgubljen u borbi 17 o. m.

Pratio sam trupe u toku akcije — od odvijanja priprema do dostignutih ciljeva.

Djelatnost vazduhoplovstva: Izvršena akcija bombardovanja i tučenja malim bombama u zoni naselja istočno od mosta Veljun na Korani (XN—AR Karlovac).

. GENERAL ROBOTTI

BR. 153

IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 23 LISTOPADA 1942 GOD. O NAPADU USTASKO-DOMOBRANSKIH SNAGA NA KALNICKI NOP ODRED¹

BRZOGLASM BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
1. pješačka divizija podpukovnik Švajger	SATI	12.00	
	DAN	23.	
	MJESEC	listopada	
PRIMIO: pukovnik Kalečak	GODINA	1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Podhvat kod M. Poganca izveden pod zapovjedništvom pukovnika Borote sa 1 pohodnim satom iz Križevaca, 2 koturaška sata i 400 kombiniranih novaka iz Varaždina.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta.

Podhvat izgleda zbog slabog vođenja pretrpio neuspjeh.²

1 častnik zarobljen i ubijen, 9 domobrana ubijeno u borbi a 6 ranjeno (sve konjanička škola).³

Odmetnici⁴ se podielili u 2 skupine i povukli:

— ka sjeveru u Kalnik planinu — manja skupina (oko 200) i

— ka jugu preko s. Lepavine u Sv. Petar Cvrstec (9 km iz. od Križevaca) — jača skupina (navodno oko 400).

Može se očekivati napadaj na komunikacije Križevci—Koprivnica i Križevci—Bjelovar.

1. pješačka divizija poduzeti će potrebna razviđanja radi razsvjetljenja nove situacije, ali ne može poduzeti dalji progon zbog slijedećeg:

Pohodni sat morao se vratiti u Križevci, jer je to mjesto ugroženo.

1 koturaški sat vraćen u Koprivnicu zbog seobe bojne u Đurđevac.

1 koturaški sat ostavljen u Lepavini.

Momčad iz Varaždina (većinom neizobraženi novaci sa 1 mjesec dana izobrazbe) kao nesposobna vraćena u svoju posadu.

I DZ naložio je, da se žurno sprovede iztraga povodom neuspjeha ovog podhvata.

23/10 P.

23/X D

² Vidi dok. br. 161 i 164.

³ Podaci su nepotpuni. Vidi dok. br. 161 i 164.

⁴ Odnosi se na Kalnički NOP odred.

**OBAVJEŠTENJE ZAMJENIKA NAČELNIKA ŠTABA VIŠE
KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
OD 24 LISTOPADA 1942 GOD. O PRIPREMI ZA OPERACIJU
NA GORJANCIMA I 2UMBERKU I O DISLOKACIJI USTA-
ŠKIH JEDINICA PO ZAVRŠETKU OPERACIJE¹**

**VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«**

(2. Armija)

OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. prot. 27003/tM Str. pov. **V. P.** 10, 24 listopada 1942-XX

Predmet: ustaški bataljoni pukovnika Metzgera.

**KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI 1. BRZE DIVIZIJE
KOMANDI DIVIZIJE »LOMBARDIA«
TALIJANSKOJ VOJNOJ MISIJI U HRVATSKOJ**

Obavještava se da je u jučerašnjim i današnjim razgovorima sa pukovnikom Metzgerom, istome saopšteno sljedeće:

- 1) — XXXIII ustaški bataljon učestvovala u poznatim operacijama na Gorjancima,² uz prethodno naoružanje staranjem Komande 1. brze divizije. Cete pomenutog bataljona, koje su još uvijek odsutne, prema uvjeravanju Hrvatskog glavnog stožera, stići će u Karlovac kroz 4—5 dana.
- 2) — Za navedenu operaciju ostaje na snazi dogovor da će 4 bataljona grupacije Metzger zauzeti poznatu liniju između Vinog Vrha i Slavetića, 27 o. m., sa frontom preprečavanja ka zapadu. Spoj krila sa jedinicama njemačkog fronta na sjeveru, sa dijelovima divizije »Lombardia* na jugu.
- 3) — U toku operacije, pukovnik Metzger biće potčinjen Komandi divizije »Lombardia«, čije će sjedište, najvjerojatnije, najprije biti u Karlovcu a zatim u Vivodini. Prema tome, pukovnik Metzger dobivaće od pomenule Komande izvršna naređenja koja se odnose na operacije.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 135, 160 i 165.

4) — Kad se operacije završe, pukovnik Metzger moraće vratiti na raspolaganje Komande 1. brze divizije:

— XXXV ustaški bataljon, da, do novog naređenja, preuzme zaštitu pruge na otcjeku koji mu pripada' (vjerovatno za cio mjesec studeni); i hitno je potrebno da se pomenutom bataljonu dodijele šinjeli i ostala zimska oprema, pa se, u Vezi s dodjeljivanjem, ovim dopisom moli za uljudno zalaganje Talijanske vojne misije;

— XXXIII ustaški bataljon, da ode u predviđeno odredište.

Smatra se za cjelishodno da početni kontakti Komande divizije »Lombardia« sa pomenutim pukovnikom Metzgerom budu preduzeti preko poručnika Beltrame iz Obavještajnog odjeljenja 1. brze divizije.

Po naređenju,
GENERALSTABNI PUKOVNIK
POMOĆNIK NAČELNIKA ŠTABA
(Giacomo Zanussi)

BR. 155

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 24 LISTOPADA 1942 GOD. O OPERACIJI NA KORDUNU I OPERACIJI »DINARA«¹

24 listopad, subota

Komanda XI Armijskog korpusa depešom br. 029715 izvještava o operaciji izvršenoj 22 i 23 o. m.

Zona Prve divizije, divizije »Lombardia« i divizije »Cacciatori:* Trupe »Lombardia« i »Cacciatori« započele su akciju iz Perjasice prema jugu, nakon žestoke artiljerijske pripreme uperene na vojne objekte i naseljena mjesta, sa očevitim rezultatima koji su izazvali odlazak partizana i stanovništva prema jugu. Trupe su prešle zonu borbi od 17 o. m. (vidi *Dnevnik*, L8 o. m., pasus 7)² dostižući u 17 časova hrbat visoravni Po-ojska Kosa—Klipinka—Veljunski most, koji je potpuno uništen akcijom iz vazduha (vidi *Dnevnik*, 22 o. m.).⁸ taselja u zoni sravnjena su sa zemljom, a stoka, koje je **DU**

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog tasta-uta.

* U arhivi Vojnoistoriskog Instituta.

u znatnom broju, zaplijenjena je. Ta mjera je primijenjena pošto je utvrđeno potpuno saučesništvo stanovništva sa partizanima. Dana 23 o. m. akcija je nastavljena s druge strane pomenutog brdskog grebena, gdje su zapažena slagališta partizanska i gdje je, pretpostavlja se, sakriven materijal koji smo izgubili u borbama 17 o. m. (vidi Dnevnik, 18 o. m.).

Zona V grupacije granične straže: Jedna pokretna grupa posadnih jedinica iz Gerova je u toku čišćenja zone uništila jedan neprijateljski logor, stupajući u borbu sa ustaničkom bandom, kojoj je nanijela gubitke od deset mrtvih i zaplijenila joj razni materijal. Mi smo imali jednog ranjenog.

Komanda XVIII Armijskog korpusa depešom br. 11079 izvještava o operacijama koje su vođene 23 o. m.:

U operaciji »Dinarakolona Vrlika⁵» osvojila je planinu Malinovac i Debelu Kosu, pošto je savladala neprijateljski otpor, zauzela je prijevoj Vaganj (6 km sjeverozapadno od Režanovića) i pobočne položaje.

— Kolona Sinj⁰ napreduje prema Vaganju sprečavana mnogobrojnim i ozbiljnim drumskim prekidima.

— Kolona Aržano⁷ nakon što je savladala uporan otpor koji je zahtijevao intervenciju artiljerije, u zoni Prisike napreduje prema Suškom Blatu (4—6 km sjeverno od Aržano). Naneseni su neprijatelju neutvrđeni gubici.

— Hrvatske kolone,⁸ jako angažovane u zoni Borovo Polje u borbi protiv mnogobrojnih ustaničkih snaga, uspjele su da krenu i osvoje prijevoj Borova Glava (5 km jugozapadno od Sujice). Gubici s obje strane nisu još utvrđeni.

Sektor divizije »Zara«: u toku je izviđanje naših jedinica prema zonama Zlosela" i Briberio¹⁰ gdje su, navodno, primijećene znatne ustaničke formacije.

Vidi dok. br. 108, 120, 130, 133, 139 i 159.

- Sastava: dva bataljona iz divizije »SassarI« 1 četničke jedinice

Sastava: dva bataljona iz divizije »Bergamo«

Sastava: dva bataljona iz divizije »Bergamo« i dvije ustaške

l»jne

Ustaško-domobranske snage

Pirovuc

Odnosi se na Bribirske Mostine.

BR. 490

OBAVJEŠTENJE VRHOVNOG ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIŠTVA OD 24 LISTOPADA 1942 GOD. O NAPADU NA DOMOBRANSKU POSADU U BREZOVOJ GLAVI¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Vrh. zapov. oružništva nadzorni častnik st. narednik Hruškar	SATI	2155	
	DAN	24.	
	MJESEC	listopada	
PRIMIO: ppk. Hočevar	GODINA	1942. -	PREDAO:

SADRŽAJ

Tokom noći 23-/24. X. napali su partizani jakim snagama našu posadu u Brezovoj Glavi.² Borba se je produžila tokom današnjeg dana do poslije podne. Naša posada je razbijena i partizani su zauzeli Brezovu Glavu. Za sudbinu naše posade koja je bila jaka oko 600 ljudi ne zna se. Do sada su stigli u Karlovac samo 23 člana posade. Selo Brezova Glava je u vatri. Podrobnosti još nisu poznate. Iz Karlovca u pravcu Brezove Glave pucaju naši topovi.

25/X P.

25M D

478

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Odnosi se na napad Druge i Četvrte NOU brigade na u.-* - domobranske posade u TušUovlću. U neprijateljskim dokument n ; u govori o napadu na Brezovu Glavu, najjače neprijateljsko upoiis. ^ rejonu TušUovlća. O borbama na ovom području vidi dok. ur. i 163.

(21)

BEZOGLASNI BEZOJAV

TKO JAVLJA: ✓	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Vrh. zapov. oružništva nadzorni častnik st. narednik Hruškar	SATI	2155	
	DAN	24.	
	MJESEC	listopada	
PRIMO:	GODINA	1942.	PREDAO:
ppk. Hečevar			

S A D E Ž A J

Tokom noći 23./24.X. napali su partizani jakim snagama našu posadu u Bresovoj Glavi. Borba se je produžila tokom današnjeg dana do poslije podne. Naša posada je razbijena i partizani su zauzeli Bresovu Glavu. Za sudbinu naše posade koja je bila jaka oko 500 ljudi ne zna se. Do sada su stigli u Karlovac samo 23 člana posade. Selo Bresova Glava je u vatri. Podrobnosti još nisu poznate. Iz Karlovca u pravcu Bresovog Glave pucaju naši topovi.

25X

27X

DNEVNI IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 24 LISTOPADA 1912 GOD. O BORBAMA KOD TOPUSKOG, NA PODRUČJU BJELOVARA I U SPISIC BUKOVICI¹ *

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNICTVO

Odjel za javnu sigurnost

Očev. Broj 1618/taj.

U Zagrebu, dne 24. listopada 1942.

Predmet: Izvješće o događajima za 24. X. 1942.

MINDOM — (Gl. St. — Očev. Odjel)

MINDOM — (Operativni Odjel)

ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE VOJNICE

1. Oružnička pukovnija od 21. listopada pismeno javlja:

8. listopada o. g. odjel ustaša — 60 momaka iz Topuskog, naišao je na odmetničku zasjedu² od oko 3.000 ljudi u Starom Selu (7 km j. Topuskog), koja ih je napala pušчанom i strojopuščанom vatrom. Borba je trajala do pred samu noć, kada je našem odjelu stigla pomoć iz Topuskog. Prilikom borbe poginulo je 9 ustaša, a 7 ih je ranjeno. Na strani odmetnika računa da ima oko 30 mrtvih i više ranjenih.⁸

18. listopada o. g. u 12 sati kod sela Malog Trojstva (12 km s. i. Bjelovara), jedan odjel ustaša sukobio se sa nadmoćnijim odmetnicima,¹ pred kojima se morao povući u selo Veliko Trojstvo (8 km s. i. Bjelovara). Odmetnici su se nastanili u Malom Trojstvu i postavili svoju kuhinju.

1 Istodobno oko 100 naoružanih partizana kreće prema Vel. Trojstvu, gdje prieti opasnost da napadnu ovo mjesto.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-utoriskog instituta.

² Zasjedu je postavila Peta NO brigada. Vidi dok. br. 40.

⁸ Gubici Pete NO brigade bili su: 3 mrtva i 3 lakše ranjena. Vidi dok. br. 40.

3. Oružnička pukovnija od 19. listopada pismeno javlja:

14. listopada o. g. oko 23 sata partizani su podmetnuli minu na željezničku prugu kod km 282 (9 km z. Nove Gradiške). Osobni vlak koji je iz Zagreba išao za Brod n/S. naletio je na minu, koja je eksplodirala te oštetila stroj i 4 osobna vagona. Četiri osobe su povrijeđene. Promet ponovno uspostavljen.

14. listopada o. g. u 0.30 sati oko 500 naoružanih partizana⁵ upalo je u mjesto Spišić Bukovicu (7 km s. z. Virovitice). Posada sa željezničke postaje Spišić Bukovica primila je borbu koja je trajala pola sata. Partizani su zarobili zapovjednika posade poručnika Ivana Kuzmića i 20 domobrana. Željezničku postaju, skladište i stražaru na otoku Lendava zapalili. 13 pripadnika željezničke bojne je nestalo. Oružnička postaja Spišić Bukovica bila je obkoljena, ali na istu partizani nisu napadali. Partizani su sobom odveli prometnog činovnika i 1 skretničara. Za sudbinu odvedenih se ne zna.

Predlaže se na znanje.

Glavni dozapovjednik,
pukovnik: (Boić)
Boić
25/X D

• Kalnički NOP odred. Odred je tada imao oko 250 boraca (vi | dok. br. 56).

BR. 495

DNEVNI IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 25 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA KOD SUNJE, VELIKOG GRĐEVCA I BREZOVE GLAVE'

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNICTVO**

Odjel za javnu sigurnost

Broj 3062/tajno

U Zagrebu, dne 25. listopada 1942.

Predmet: Dnevno izvješće
od 25. listopada do 8 sati.

- 1) GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (Očevidni odjel).
- 2) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel).
- 3) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
(Podhvatni odjel).
- 4) GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I
SIGURNOST.
- 5) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
(I. i H. ured).

1. oružnička pukovnija 22. listopada pismeno javlja:

20. X. u 19 sati, između sela M. Graduša i Paukova Mala (6 km. j. z. od Sunje) oko 150 naoružanih partizana,² napali su **30 domobrana** 2. sata, I. bojne, 2. gorske pješačke pukovnije, koji su se vraćali iz Vel. Graduše, gdje su brali kukuruze u Petrincima. Nestalo je 23 domobrana od kojih su 3 poginula, a za sudbinu ostalih se nezna.

I- oružnička pukovnija 24. listopada brzoglasno javlja:

24. X. od 0.30 do 6 sati, oko 500 partizana napalo je mjesto i oružničku postaju Vel. Grđevac.⁸ Napad odbijen. Poginulo **5 domobrana**, a 3 teže ranjeno. Na strani partizana poginulo je oko 30.

¹ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-iskog instituta.

| Područni bataljon Banije

* U napadu su učestvovali Moslavački NOP odred i Prvi bataljon slavonske NOU brigade. Vidi dok. br. 79.

Oružničko krilo Karlovac 24. listopada brzoglasno javlja:

Tokom noći 23/24. X. napali su partizani⁴ jakim snagama našu posadu u Brezovoj Glavi. Borba se je produžila tokom dana 24. do poslije podne. U Karlovac su stigla samo 23 člana posade. Selo Brezova Glava je u vatri. Iz Karlovca prema Brezovoj Glavi pucaju naši topovi.

Glavni dozapovjednik,
pukovnik: (Josip Boić)
Boić

(M. P.)⁵

BR. 159

IZVADAK IZ DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 25 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA KOD GRAČACA I O OPERACIJI »DINARA«¹

i

25 listopada, nedjelja

Operacije u toku u zoni XVII Armijskog korpusa:

Kolona Sinj,³ ojačana dijelom kolone Vrlika," savladala je znatne otpore na padinama planine Paljevine i kote 1168 do-
stigla Prolog. Neprijatelju je nanijela gubitke od 25 mrtvih.⁴
Ustaničke snage⁶ koje su bile naspram kolone Vrlika otstupile
su, izgleda, na Rujane. Kolona Aržano⁸ dostigla je Bijelo Polje
i Golinjevo. U žestokoj borbi 23 o. m. u zoni Prisika naši gubici
su bili 11 mrtvih i 23 ranjena, neprijateljski gubici su **veoma**
veliki, sigurno 120 mrtvih.⁷ Konstatovano je da su glavna od-
brana i glavne neprijateljske snage bile orijentisane na jug,

⁴ Vidi dok. br. 76.

• Okrugli pečat: kao u naslovu

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Vidi primjedbu na dok. br. 155.

⁴ Na ovom pravcu (Sinj—Vaganj) nalazila se jedna ojačana par-
tizanska četa. Ona je zadržavala talijansko-četničku kolonu u
23 i 24 listopada. Njeni gubici su bili 2 mrtva i 7 ranjenih. \ ai ' »
knj. 9, dok. br. 14.

Dijelovi komande mjesta Vrlika, seoski partizani i straža
žnog komiteta KPH za Knin. (Podaci od Dušana Plence.*

Borbe sa neprijateljskom kolonom iz pravca Arž) ^ J
Treći batdijon Trećeg odreda Četvrte operativne zone. Njegovi »
bili su 2 mrtva i 7 ranjenih. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. H-

prema prilazima iz zone Sinja i Imotskog. Kolona Tomislavgrad,⁸ savladavši jedan otpor kod Borove Glave, dostigla je Livno, gdje je prispjela i kolona Kupres.

Neprijateljski gubici: 183 mrtva:⁹ gubici Hrvata:¹⁰ 9 mrtvih, 21 ranjen.

Na sektoru divizije »Sassari« ustanici¹¹ su jutros napali vanjske posade, koje drže jedinice MVAC — odbranbenog pojasa Gračaca na Bukovoj Gori, i zapalili naselja Dukić i Tom. Ljubović. Stabilizovanje situacije je u toku uslijed pristizanja naših pojačanja. Naši gubici: 2 ranjena. Gubici MVAC: 17 mrtvih. 18 ranjenih, neodređen broj nestalih.¹² Neprijateljski gubici nisu utvrđeni.

— Na sektoru »Zara* sukob dijelova MVAC i naših karabinjera sa jakom ustaničkom grupom,¹⁸ koja se, poslije borbe, povukla sa zaplijenjenim materijalom i municijom. Naše vazduhoplovstvo izvršilo je bombardovanje i tuklo malim bombama.

⁹ Ustaško-domobranske snage

* Gubici Prvog i Drugog bataljona Prve dalmatinske NOU brigade bili su 12 mrtvih i 13 ranjenih. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 14.

To jest: ustaško-domobranskih jedinica.

¹⁰ Deveta NO brigada. Vidi dok. br. 80.

¹¹ Zarobljeno je 64 četnika. Vidi dok. br. 80.

* Primorska partizanska četa

BR. 498

ZAPOVIJEST I PRILOZI ZAPOVIJESTI KOMANDE DIVIZIJE »LOMBARDIA« OD 26 LISTOPADA 1942 GOD ZA OPERACIJU GORJANCI¹

Povjerljivo
O. P.

GENERALSTAB
OPERATIVNO ODJELJENJE

Stiglo 29 listopada 1942
Br. 9850

TAKTIČKA KOMANDA PJESADIJSKE DIVIZIJE »LOMBARDIA«

Br. 150/Op. prot. Povjerljivo

V. P. 47, 26 listopad 1942/XX

Operativni ciklus Slovenija³

(Operativna naredba br. 3)

Topografska karta: 1 : 100.000 — serija JK—JL—JH—

Predmet: čišćenje zone Gorjanci⁴

Komandantu divizijske pješadije „
Komandantu 11 bersaljerskog puka
Komandantu divizijske artiljerije (komandantu III bata-
ljona 13 puka div. artiljerije)

i na znanje:

Ekselenciji Komandantu XI Arm. korpusa
Ekselenciji Komandantu V Arm. korpusa

478

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 29 A/6).

* Četvrtasti pečat prijema

², * Odnosi se na talijansku ofanzivu u Sloveniji koja je otpočela 16 srpnja 1942 godine, a sastojala se iz nekoliko uzastopnih operacija na području Notranjske, Dolenjske, Kočevske i na još nekim područjima. Namjera neprijatelja: uništiti partizanske jedinice. Posljednji: ove ofanzive bila je operacija na Gorjancima. Ona je zahvatila dio Hrvatske (Kordun, Pokuplje i Zumberak). Zbog toga, kao činjenice da su se na tom operativnom području nalazile veće potčinjene GSH, Redakcija je odlučila da ove dokumente odjavi ovom tomu.

**Komandantu pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«
Komandantu 1. brze divizije**

- Nastavak i potvrda usmenih naređenja —
- I. — Naša situacija: poznata.
- II. — Situacija kod partizana: vidjeti priloge br. I⁵ i 1 bis.⁰
- III. — Raspored hrvatskih jedinica: vidjeti priloge br. 2⁷ i 2 bis.⁸
- IV. — • XI Armijski korpus namjerava da otkrije i uništi partizanske formacije koje se još nalaze u zoni Gorjanci, da istrijebi njihove pristalice i njihove rezerve, tako da onemogućiti opstanak onim formacijama koje bi docnije gledale da se vrate u tu oblast u cilju reorganizovanja:
- ostvarujući prethodno pretraživanje oblasti Gorjanci;
- zatim, raščišćavajući oblast putem brzog nastupanja koje će se smjenjivati sa sistematskim čišćenjem pomoću dvije kolone koje će sa zapada i s juga težiti grebenu Gorjanci.
- V. — Divizija treba:
- a) — da produži akciju čišćenja ka sjeveru, operišući u granicama sektora koje se vide iz skice br. 4,^o i da se poravna na liniji Metlika (XV—BZ)—Okrug (NH—OD); izmijenjeno.¹⁰
- b) — zatim, nastupajući duž osovine pokreta koja spaja Vivodinu (LI—AD) sa kotom 889 (LI—CM), da zauzme prostor grebena Gorjanci koji se vidi iz priložene skice;
- c) — da pazi na eventualne pokrete (ka zapadu) partizanske glavnine naznačene na istoku.
- U akciji će učestvovati:
- sa zapada a zatim sa sjevera, u pokretnim akcijama: Pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«;
- sa istoka, statičkim dejstvom: četiri ustaška bataljona;
- način učešća: usmena saopštenja.

^o Vidi obavještajni izvještaj (»Situacija partizana uveče 26 listopada 1942«).

I * Vidi skicu br. 1 (»Presunta dislocazione e forza reparti partizani alla data del 26—10—42«).

^T Vidi »Raspored hrvatskih (ustaških — Prim. Red.) snaga u operacijskom sektoru (III zona)«.

; Vidi skicu br. 2.

* ¹¹ Redakcija nije pronašla tu skicu.

K ¹⁰ Dopisano olovkom.

VI. — Namjeravam-

- a) — da produžim čišćenje do linije: Metlika—Okrug (polazna baza), bacajući glavni teret na snage lijevo od sektora koji mi je povjeren;
- b) — zatim da napredujem ka cilju, s tim da akciji čišćenja prethode artiljeriska priprema i napadi koji bi težili iščaurivanju eventualnih neprijateljskih grupa koje postoje u zoni.

VII. — Određujem:

- 1) — Kolone, komandanti: vidjeti prilog br. 3.¹¹
- 2) — Pravci pokreta i napada, ciljevi, linije za orijentaciju: vidjeti skicu br. 4.¹²
- 3) — Pokret od linije ravnjanja do polazne baze:
 - 27 oktobar: dostizanje linije Brod—Rozalnice—Krašić;
 - 28 oktobar: zauzimanje polazne baze i organizovanje napada.
- 4) — Za vrijeme napada (dan i čas treba odrediti), komandant lijeve kolone:
 - treba da naredi napredovanje krajnjeg lijevog krila kolone duž pravca: Sv. Urban (XV—CD)—kota 1055 (XV—CK), u tijesnoj vezi sa grenadirskim bataljonom krajnjeg desnog krila Pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«, koje će nastupati s obje strane pravca: Suhor (XI—CD)—kota 1175 Sv. Gere (XV—CK);
 - napredovanju bataljona (svi u prvom ešelonu) prethodiće napadi koji se vide iz skice br. 4. Cim desna kolona dostigne Kurilovec (MK—BU), poslati motorizovanu mitraljesku četvu u Metliku, na raspolaganje komandanta lijeve kolone.
- 5) — *Artiljerija:*
 - I — Ustrojstvo:
 - a) — specifična podrška:
 - Koloni A: III divizion 13. art. puka j
 - Koloni B: II divizion 57. art. puka (formaciski);
 - b) — manevarska glavnina: IV divizion 13. art. dio artiljerije od dva divizona za specifičnu podršku i odjeljenje za baterije I divizona 6 ar puka sa položajem u Metlici; naknadno ću saopštiti o upotrebi.

¹¹ Vidi »Pokretne trupe divizije »Lombardia« koje učestvuju u akciji na Gorjancima«.

II

a)

b)

III — Priprema:

- Pokretu i napadima pješadije sa polazne baze prethodiće 45 minuta pripreme (u kojoj će učestvovati sva artiljerija kojom raspoložem). Na sektoru lijeve kolone sudjelovaće artiljerija garnizona Metlika, čije će dejstvo koordinirati Komandant II divizionu 57. art. puka.

- Način:

- od raspoložive municije biće upotrijebljeno od % do V2 i stoga će svaka baterija, prema kalibru, moći da ostvari od 2 do 5 koncentracija;
 - trajanje svake koncentracije: 2 minuta;
 - brzina: 5 hitaca u minutu;

Komandant III divizionu 13. art. puka, vršiće dužnost komandanta divizijske artiljerije, sastaviće plan za upotrebu vatre s obzirom na poznate ili vjerovatne ciljeve.

6) — *Inženjerija:*

- Pregled veza: vidjeti prilog br. 5.^H

- 7) — Komandno mjesto: u početku u Krašiću; eventualno premještanje će se povremeno saopštavati.
- 8) — Komandanti kolone će me obavještavati na način utvrđen mojom naredbom br. 83/op. od 23/X/42.¹⁶

9) — *Službe:*

- I — na liniji ravnjanja Lonjgari—Netretić—Karlovac: snabdijevanje i evakuisanje za bazu Karlovac;
- II — 'U fazi pokreta od linije ravnjanja do polazne baze: 2 dana dopunske hrane i 2 dana uzastopce energona;¹⁹

" U produžetku je dopisano olovkom: »Odmah iza polazne baze«.

¹⁴ Odnosi se na skicu radio-veze (dokumenat u arhivi Vojno-toriskog Instituta).

" Redakcija ne raspolaze ovom naredbom.

* Nije utvrđeno na šta se odnosL

- III — od polazne baze Metlika—Okrug do cilja:
- a) — 2 dana dopunske hrane, 2 dana uzastopce energona i 2 dana rezervne hrane;
 - b) — snabdijevanje i evakuisanje: putem željeznice na stanicama Ozalj (za kolonu A) i Metlika (za kolonu B).
- 10) — *Za tajnost ove naredbe odgovaraće mi komandanti u naslovu.*
- 11) — Potvrditi *prijem.*

Divizijski general komandant
(Vittorio Zatti)

Za tačnost prepisa:
Ppuk. načelnik štaba
Oreste Silli
sini

(M. P.)"

Prilog br. 1 aktu 150/op. od Taktičke komande
divizije »Lombardia«

TAKTIČKA KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »LOMBARDIA«

Obavještajno odjeljenje

Predmet: Situacija partizana uveče 26 listopada 1942-XX

U zoni Gorjanci operišu partizanske snage koje **pripadaju:**

- A) — hrvatskoj partizanskoj organizaciji, i to:
- dva partizanska bataljona^{1*} koja djeluju na ograncima južno od Gorjanaca, dakle na našem sektoru dejstva;

" Okrugli pečat: Komanda pješadijske divizije »Lombardia«

" Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske i bataljon »Josip
Zumberačko-pokupskog NOP odreda

- B) — slovenačkoj partizanskoj organizaciji, i to:
— slovenačka brigada" duž talijansko-hrvatske granice sa slovenačke strane i dijelovi odreda Bela Krajina i Krško²⁰ u zoni Crnomelj—Semič (XN—BZ).

Ove snage ne tiču se neposredno našeg sektora dejstva.

- A) — *Hrvatske partizanske snage* koje djeluju na našem sektoru akcije:

- 1) — Proleterski bataljon: 400 ljudi, 25 puškomitraljeza, 8 pušaka Beretta, puške, ručne bombe. U pitanju je pokretna formacija sastavljena od elemenata iz Slovenije, Korduna i Like.²¹

Raspored:

- Komanda: Jezernice (IH—CK); bolnica: Sošice (KI—CK); grupe: Radinović (IH—CF)—Sv. Ilija (KI—CF)—Badovinci (KI—CF)—kota 692—Visoče (KI—CF)—Sv. Jakob kota 564 (KI—CF)—Plavci kota 497 (LI—CF)—Cernik kota 481 (LI—CK)—M. Ostrić kota 569 (LI—CD).²²
- 2) — Bataljon Zumberak:²³ 180—200 ljudi sa 18 puškomitraljeza, s puškama i ručnim bombama.

Raspored:

- Komanda: Sopote (KI—CK); grupe: M. Pleš (KI—CM)—padine prema Blaževoj Gori (KI—CM).²⁴
- 3) — Zapažene su ustaničke grupe manjeg značaja (50—120 ljudi) u zoni Kostanjevac²⁵ (NM—CO) (izvan sektora dejstva).

" Na ovom području (Gorjanci) nije se nalazila nijedna slovenačka brigada. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 4 i 29.

" Na području Gorjanci nalazili su se Gorjanski 1 Belokranjski bataljon. Jedna četa Belokranjskog bataljona i dvadesetak boraca iz Gorjanskog bataljona bili su na jugoistočnom dijelu ovog područja sa Prvim proleterskim NOU bataljonom Hrvatske.

" U Prvom proleterskom NOU bataljonu nije bilo drugova iz Slovenije, već samo iz Hrvatske (Ličani, Kordunaši, Gorani, Dalmatinci, Sanjci).

" Vidi tom V, knj. fl, dok. br. 4 i 29.

" Bataljon »Josip Kraš« Zumberačko-pokupskog NOP odreda

" Dijelovi bataljona »Josip Kraš«

- 4) — Jedan partizanski bataljon od 5—600 ljudi²⁸ (komandant neki Vidović)-⁷ izgleda da se sa Gorjanaca nedavno premjestio u zonu Crna Mlaka²⁸ (PL—BU) (van sektora), sjeveroistočno od Karlovca. Između Gorjanaca i Crne Mlake zapaženo neprekidno prolaženje ustaničkih odreda.
- 5) — Na dan 24. ovog mjeseca zapažene ustaničke koncentracije u zoni Babina Gora (OL—BD)—Cerovac (NM—OL—BH—BF), južno od Karlovca (van sektora).²⁹
- 6) — Signalizovano traženje pojačanja (1500 ljudi) koje bi trebalo da dođe iz Korduna u Gorjance. Partizani kažu da namjeravaju ponovo zauzeti Zumberak da bi nastavili akcije u zoni Karlovac—Zagreb. U slučaju naših silovitih akcija, partizani bi iz Gorjanaca prešli u Sloveniju.⁸⁰

— *Logori:*

- naznačeni u šumama Gordine Gore (KI—CF)—Kum (KI—CF)—Križ (IH—CF) i u zonama blizu baza za snabdijevanje.

— *Baze za snabdijevanje:*

- u selima zone, naročito Sošice (KI—CK)—Ježernice (IH—CK)—Badovinci (KI—CF)—Vivodina—Kordiči (KI—CF)—Plavci (LI—CF)—Kokote (LI—CF)—Kamenić (XV—CF)—Siljki (XV—CF)—Krasni Vrh (IH—CF)—Magovac (KI—CF)—sela sjeverno od Radatovića (XV—CF).
- Hrvatsko stanovništvo, najvećim dijelom, ne bi bilo uz partizane, ali bi se potčinilo.

" Talijanska komanda vjerovatno misli na Četvrtu NOU brigadu koja je u rujnu privremeno boravila na području Zumberka.

*^{*} Nikola Vidović, komandant Četvrte NOU brigade

" Četvrta kordunaška NOU brigada se nije prebacila na po[^]niče Crna Mlaka, već na Kordun, kod BosUjeva. Na području Crne NUaice i Kravarske Gorice dejstvovao je bataljon »Slavko Klobučar« (☞ • ; bataljon »Kljuka«) 2umberačkowpokupskog NOP odreda. Komanda, u ovog bataljona bio je Slmo Vučinić.

" Odnosi se na Drugu 1 Četvrtu NOU brigadu koje su, »očl ~ listopada, napadale ustašku posadu u rejonu Tušilović. Vidi don <~

» « .. » .. vidl tom v J 9 dok br. 4 { 29.

Putevi:

- neprekinuti:
 - Krašić—Košanjevac—Hartje—Mrzlopolje
 - Krašić—Vivodina;
- vjerovatno prekinuti:
 - Košanjevac—Sošice (blizu kote 497 LI—CF)
 - Radovica—Sošice.

Slovenačke partizanske snage

Slovenačka brigada: 1500 ljudi, dobro naoružanih (talijansko oružje); sastavljena od slovenačkih jedinica (vjerovatno od odreda Krajine i Krškog).³¹ Raspored: duž talijansko-hrvatske granice sa slovenačke strane.

Odred Bela Krajina.³³

- ustanička grupa (100—200 ljudi) u zoni Metlika—Kamanje (KI—BZ)—Ribnik (IH—BS);
- ustanička grupa³³ (50—100 ljudi) u zoni Marindol (XV—BN).

Odred Krško: jedan partizanski bataljon (200—300 ljudi) razmješten na sjeverozapadnoj padini Gorjanaca.⁸⁴

(M. P.)³⁵

Prilog br. 2 aktu 150/op. Taktičke
komande div. »Lombardia«

Raspored hrvatskih snaga u operacijskom sektoru (III zona)

Mjesto	Jedinica	snaga	Primjedbe
Krašić (NH-BZ) Ozalj (MK-BO) Mabićno (Nri-BQ)	Žandarmerija četa Karlovac	38 12 11	Komandant kipetau Markovi«- zaudarmeriska stanica
Ozalj	<i>Redovne trupe</i> 9 i 12 četa IM bata- ljona 3 pjes. puka	120-140	Komandant kapetaa Sokolić — zaštita pruge l eamhona, r«»po- laže sa 4 bacaca bumbi
Karlovac	2 četa zaštita pruge	10	
Ozalj	Kom. 2 čete zi zašt. pruge	40	
Pokupje (NK-BQ)		25-30	Komandant kapetan Spailć — zaštita dijela željezničke pruge Karlovac—Bubnjare!
Mabićno	2 četi za zaštitu pruge	30-40	
Zorkovac (NH-BS)		40	
Zaluka (MH-BZ)		20	
Kamanje (KI-BZ)		40	
Bubnjarci (IH-BZ)		30-40	
Karlovac	<i>III Ustaška grupacija</i> Komanda III giupi- cije puk. Metzger	10	
Koitanjevac	Komanda XXXV ustaškog bataljona	300	(2 mitral)«— fi pnš. mltr.) — Raz- mještaj: Željezno (MH-CP1 — Zaramje (MH CF) - kota 216- kota 345 - kota 4« Tupčina -Barom Selo (MH CD); n Ka- dubiće (MH-CU) iitnrla »tražu od 20 ljudi.
Hrtje (MH-CK)	Komanda XVI uata- ikog bataljona	110	(2 mitral). -4 pui. mltr.) - Razmještaj: Žaliezno-Ooroja Val (MH-CM) - Mrzlo Polić (MK-CH).
Novo Selo (NH-CO)	Komanda XIII usta- škog bataljona	430	(2 mitralj. - 4 pui. mltr. - Razmješteno duž puta Novo Selo-Stojdraga (NM-CQ).
Krašić (NH-BZ)	XXXV ustaški bataljon	30	(2 haubica od 100 mm, možda razmještene u Tupclni)
Karlovac	XXXIII ustaški ba- taljon	450	H00 pušaka

Napomena: Ustaše tvrde da su **duž**
rasporeda ni grupacije sagradili o*
trideset bunkera.

(M. P.)⁸¹

Prilog br. 3 aktu 150/op. Komande
pješ. div. »Lombardia«

**Pokretne trupe divizije »Lombardia« koje učestvuju u akciji
na Gorjancima**

Kolone	Komandant kolone	Komande i jedinice
Kolona A	Pukovnik Adabbo	Komanda U bersaljerskog puka XXVII bersaljerski bataljon XXXIII bataljon crnih košulja III divizion 13 art. puka
Kolona B	General Scipione	Komanda diviziske pješadije Komanda 73 pješ. puka II bataljon 73 pješ. puka III bataljon 73 pješ. puka II bataljon 74 pješ. puka I bataljon 1 grenadlirskog puka II divizion 57 art. puka (formaciski sastavljen od 1., 5. i 9. baterije 57. art. puka) IV divizion 13 art. puka

(M. P.)^{8T}

DNEVNI IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 26 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA KOD SELA APATOVCA I O POJAVI PARTIZANA KOD NOVOG MAROFA I OKUCANA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNICKO ZAPOVJEDNICTVO

Odjel za javnu sigurnost
Očev. Broj 1626/taj.
U Zagrebu, dne 26. listopada 1942.

Predmet: Izvješće o gododajima za 26. listopada 1942

MINDOM — (Gl. ST. — Očev. Odjel)
MINDOM — (Operativni Odjel)
ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE VOJNICE

1. Oružnička pukovnija od 23. listopada pismeno javlja:

18. listopada o. g. oko 50 naoružanih odmetnika² došli su u selo Drašković (10 km j. z. Gor. Rijeke), kotar Novi Marof i tražili hranu. Nakon krätieg zadržavanja otišli su u pravcu Gornje Rijeke.

22. listopada o. g. u 4 sata Konjički sat iz Varaždina, koji je brojio 68 momaka, iznad sela Apatovca (8 km s. i. Kalnika) sukobilo se je sa jednom skupinom od 300 odmetnika³ naoružanih sa strojnicama i strojopuškama. U vođenoj borbi poginula su 4 domobrana, 2 teže ranjena, a zarobljen je poručnik Anton Novaković, 4 dočastnika i 28 domobrana, dok su ostali domobrani raspršeni.

Odmetnici su se povukli u pravcu Ludbreškog Ivaneca, odakle su došli.

3. Oružnička pukovnija od 23. listopada pismeno javlja:

14. listopada o. g. od strane oružnika i zapovjednika rizničke straže u Kotorišću (Kotor Varoš), uhićen je riznički ^{stra-}žar Juraj Anić, rodом iz Sv. Juraj, kotar Senj, Vel. župa Vinodol, zbog sumnje da isti održava vezu sa partizanima. Prigodom premetačine stvari imenovanog pronađena su 2 samo-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Treći bataljon Kalničkog NOP odreda

• U ovoj borbi je učestvovao Kalnički NOP odred.

kresa 6.35 i 19 naboja, 30 naboja za pušku sa kojima nije bio zadužen i 8 komada raznih pisama, koje je primio od odmetnika-partizana iz šume. Isti je sa dokaznim tvorivom predan kotarskoj oblasti u Kotorišću.

17. listopada o. g. jedna skupina od oko 500 naoružanih partizana došla je u selo Benkovac i Trnakovac (5 km s. Okučana), srušila jedan most i kolobrane od 70 metara na cesti Okučani—Lipik (3 km s. Okučana).⁴

17. listopada o. g. oko 30 naoružanih komunista, upalo je u selo Budimce (7 km i. Podgorača) i opljačkali.

Iste noći od domobrana Mladena Sokolovića, koji se nalazio na dopustu oduzeli su svu odoru, dočim su se domobrani Lazo Bučanin i Miloš Stanković priključili partizanima i otišli sa njima nepoznato kuda.

Predlaže se na znanje.

Glavni dozapovjednik,
pukovnik: (Boić)

Boić

26/X D

BR. 162

IZVJEŠTAJ ŠEFA TALIJANSKE VOJNE MISIJE U NDII
OD 26 LISTOPADA 1942 GOD. O REZULTATIMA BORBE NA
PRUZI JAVORNIK—LICKA JESENICA¹

TALIJANSKA VOJNA MISIJA U HRVATSKOJ

Broj 5019/tajno

PRIEVOD

U Zagrebu, dne 26. listopada 1942.

Predmet: Podhvati talijanskih četa.

POGLAVNIKU NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

ZAGREB

Javlja se sljedeće o podhvatima poduzetim do 22. listopada t. g.:

*Područje V. armijskog korpusa: Protuakcijom protiv odmetnika koji su napali iskliznuli vojnički vlak*² (vidi izvještaj od

⁴ Akciju je izvelo 6 минера из Pionirske čete Drugog NOP odreda Treće operativne zone, a osiguravao ju je jedan vod Drugog bataljona istog odreda. Most o kojem je riječ bio je dug 34 metra. Vidi dok. br. 59.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Napad je izvršio Četvrti lički NOP odred. Vidi dok. br. 77.

jučer) do sada ustanovljeni su sljedeći gubitci partizana: 48 mrtvih, zaplijenjene 2 strojnice, 15 pušaka i drugo ratno tvorivo.³ S naše strane uslijed same željezničke nesreće i napada odmetnika bilo je 18 mrtvih i 22 ranjena/ Promet na pruži Ogulin—Karlovac uzpostavljen.

Područje XVIII. armijskog korpusa: U raznim sukobima, za vrijeme pokreta naših kolona u poznatim oblastima, nanieti su odmetnicima veliki gubitci. Do sada nađena su 4 mrtva partizana. S naše strane bilo je 3 mrtva i 3 ranjena.

Za vrijeme djelatnosti raznih posada ubijena su 3 partizana i zaplijenjeno nešto stoke.

Područje VI. armijskog korpusa: Bez osobitih događaja.

Prievod ovjerava,
podpukovnik (Galzigna)

Glavar misije, pukovnik Re
28/X P

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
URED ZA VEZU

Br. 1518/taj

U Zagrebu, dne 27. X. 1942

s molbom na znanje.

GLAVNOM STOŽERU MINDOM (Operativni Odjel) Ustupa se

NADSTOJNIK,
Podpukovnik (Galzigna):
Galzigna

* Gubici partizana: 3 mrtva, 1 teže ranjen, 3 lakše ranjena, - n stala. Vidi dok. br. 77.

⁴ Gubici Talijana bili su veći. Vidi Izvještaj komande Petog armu skog korpusa od 22 listopada 1942 godine, dok. br. 149.

OBAVJEŠTENJE GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA OD 26 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA KOD POLOJA, JAVORNIKA I NA BREZOVOJ GLAVI¹

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

GLAVNI STOL2ER — OCEVIDNOSTNI ODJEL

Očev. broj _5301/ta j/IV. 1942

u Zagrebu, dne 26. listopada 1942

Predmet: Vijesti iz posebnickog izvora

Veze:

OPERATIVNOM ODJELU GLST.

Iz pouzdanog izvora primljeni su slijedeći neprovjereni podatci:

1) Između 16. i 20. listopada o. g. vršile su talijanske snage sastava oko 1 divizije akciju čišćenja između rijeke Korane i Mrežnice. Prešavši rijeku Mrežnicu kod Generalskog Stola zauzeli su mjesto Perjasica bez otpora. Čišćenje su produžili krećući se bez borbenog rasporeda. U klancima kod Poloja napadnuti su jakom strojničkom vatrom te je razbijeno, odnosno uništeno oko 5 konjaničkih eskadrona.² Broj mrtvih cijeni se na oko 150—200, a ranjenih oko 300 Talijana. Sa postaje Karlovac otišao je 19. X. o. g. do podne jedan transport ranjenih (preko Rijeke), a 21. X. noću drugi transport od oko 20 vagona isto za Rijeku. Tom prilikom kod Poloja pala je partizanima u ruke jedna topnička bitnica, mnoštvo oružja, streljiva, opreme i konja. Ranjeni general Mazza navodno je umro.

20. X. stigao je u Karlovac general Del Corpo Armate Robotti, sa još dvojicom generala iz Ljubljane, 24. o. mj. napustili su Karlovac. Došli su navodno provesti istragu povodom gornjega.

2) Doznaje se da će 24. o. mj. (već prošlo) putovati 4 talijanska vojna transporta iz Generalskog Stola za Ljubljanu.

3) U toku 23. listopada oko 13.00 sati prispjele su vojnim transportom oko dvije bojne grenadira i produžile za Ljubljanu. Isti dan noću oko 22 sata prispjela je jedna pontonirska bojna sa pontonima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Napad je izvela Druga NOU brigada i Prvi bataljon Četvrte NOU brigade. Vidi dok. br. 61, 64, 67, 68, 141 i 146.

4) Dozna je se da će svi karabinjeri biti iz Karlovca povučeni, da će ih zamjeniti Crne košulje.

5) 20. listopada uslijedila je manja pobuna kod Hrvatskih legionara lako prevoznog sdruga u Karlovcu. Odkazali su da idu u Italiju, dok se njihova ognjišta pale u domovini. Oni se hoće boriti kod kuće. Uhićeno je i stavljeno pred sud navodno oko 10 legionara.

6) 23. o. mj. oko 14.30 sati došla su u Zagreb dva talijanska oklopljena samovoza žute boje iz Karlovca u pratnji sa dva obična samovoza u kojima je bilo oko 10 častnika i dočastnika.

7) U Zagrebu ima navodno oko 550 talijanskih vojnika računajući i pripadnike Talijanske vojne misije.

8) Navodno u Zagrebu imade priličan broj talijanskih karabinjera koji vrše službu u građanskom odijelu.

9) 22. o. mj. noću napadnuta je bila oružnička postaja u Vukmaniću jačim partizanskim snagama.³

10) 23. o. mj. oko 19.30 sati vodila se borba između Turnja i Cerovca (južno od Karlovca) između naše obhodnje iz Brezove Glave i partizana, koji su bili napali jednu ustašku motornu trokolicu. Jedan ustaša je poginuo.

24. o. mj. u 04.00 sati uslijedio je napadaj na Brezovu Glavu i Macetovo Brdo. Jake partizanske snage napale su utvrđene položaje iz topova izpalivši 14 hitaca. Pri napadu učestvovao je jedan tenk. Položaji na Brezovoj Glavi i Macetovom Brdu su zauzeti. 30 oružnika i domobrana uspjelo se je probiti u Karlovac. Partizani su zarobili dva topa brdske ustaške bitnice. Napad na Brezovu Glavu vršile su dvije partizanske ličke brigade.⁴

Tako partizani, koji operiraju na tom području imaju sada 6 topova i navodno oko 160 topovskih metaka.

11) 25. X. u 15.30 sati obkoljen je Barilović, ^{posada se} povukla u stari Grad.⁵ Još se nezna za sudbinu Barilovića.

12) 24. X. poslije 20 sati počeli su Talijani iz teških haubica u Karlovcu bombardirati položaje na Brezovoj Glavi. Haubice su postavljene na Senjskoj cesti kod prelaza željez-

• Radilo se samo o puškaranju između posade u Vukmaniću i dvije čete Drugog bataljona Četvrte NOU brigade, koje su obezbeđenje od Skakavca i Vukmanića za vrijeme napada ostalin au lova Brigade na neprijateljsko uporište Tušilović.

¹ Vidi dok. br. 76 i 82.

⁵ Dio Karlovca

• Prema podacima iz naših dokumenata, napad na Baruv < nije izvršen.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRAŠTVA
Glavni stožer - odjeljenje obavještajno

Očuv. broj: 5801 taj. IV. 2
u Zagrebu, dan: 23. listopada 1942

Predmet: Vijesti iz posebnitskog izvora

Vrsta:

OPERATIVNOM ODJELU GLST.

Iz pouzdanog izvora primljeni su elijedeći nepro-
vjereni podaci:

1/ Između 16. i 20. listopada o.g. vršile su tali-
janske snage sastava oko 1 divizije akciju čišćenja između rijeke
Koruna i Knežnice. Prošavši rijeku Knežnicu kod Generalskog Stola
zanemili su mjesto Perjasica bez otpora. Čišćenje su produžili krećući
se bez borbenog rasporeda. U klanima kod Polja napadnuti su i kom-
munističkim vatrom te je razbijeno, odnosno uništeno oko 5 komunističkih
skupština. Broj žrtvih oijeni se na oko 150 - 200, a ranjenih oko 200
talijanskih. Sa postaje Karlovac otišao je 19. listopada do podne jedan
transport ranjenih preko rijeke, a 21. listopada drugi transport od
oko 20 vojaka isto ka Mijacu. Tom prilikom kod Polja pala je partiza-
nima u ruke jedna topnička mina, mnoštvo oružja, streljiva, oprane
i konja. Ranjeni generali naznačavaju da su u Karlovcima.

20. listopada stigao je u Karlovac general Del Corpo Armate
Bobotti, sa još dvojicom generala iz Ljubljane, 24. o.g. napustili
su Karlovac. Došli su navodno provesti kratku povodnu garniziju.

2/ Doprta se da će 24. o.g. /već prošlo/ putovati
i talijanska vojna transporta iz Generalskog Stola za Ljubljanu.

3/ U toku 23. listopada oko 13.00 sati prispjelo su
vojnim transportom oko dvije bojne pripadnika i produžila se Ljubljani.
Isti dan noću oko 22 sata prispjelo je jedna pontonirka bojna sa
pontonima.

4/ Doprta se da će svi karabinjeri biti iz Karlova
povuđeni, da će ih zamijeniti Crne Košulje.

5/ 20. listopada uslijedila je akcija pobuna kod Hrvats-
kih legionara leka pravog adresa u Karlovcima. Otkazali su da idu
u Italiju, dok se njihova opozicija pala u domovinu. Oni se hoće bo-
riti kod Kuda. Uništeno je i stavljeno pred sud navodno oko 10 legionar-
a.

6/ 23. o.g. oko 14.30 sati došla su u Zagreb dva ta-
lijanska oklopljena samovozna žute boje iz Karlova u pratnji sa dva
obična samovozna u kojima je bilo oko 10 častnika i dočasnika.

7/ U Zagrebu ima navodno oko 500 talijanskih vojnika
računajući i pripadnike Talijanske vojne misije.

8/ Navodno u Zagrebu imade priličan broj talijanskih
karabinjera koji vrše službu u građanskom odjelu.

9/ 22. o.g. noću napadnuta je bila oružnička postaja
u Vukmaniju jednim partizanskim snagama.

ničke pruge. Tom prilikom topovski metci pogađali su selo **Ladvenjak**, gdje imade dosta ranjenog našeg žiteljstva.

13) 25. o. mj. došli su partizani u selo **Ladvenjak** i naručili 50 večera.

14) 25. o. mj. doveli su Talijani u **Karlovac** dvojicu četnika jako naoružanih.

15) U vremenu od 1.-24. o. mj. u **Karlovcu** uzeli su Talijani 27 željezničkih teretnih vagona bez narudžbe, gotovo na silu. Vršili su utovar bez ikakvih prolaznih izprava i nije poznato što su u te vagone tovarili.

16) 21. X. Išao je jedan talijanski transport od **Vrhovina**. **Poslana** izvidnica do **Ličke** **Jesenice** vratila se bez incidenta, ali je transport nešto dalje od **Javornika** naišao na minu. Nakon jake eksplozije vlak je bio napadnut strojopuščanom vatrom, a kako je bio u usjeku napad je vršen i bombama.⁷ U vlaku su se vozili biciklisti, motoristi — oko 400 talijanskih vojnika sa ratnim tvorivom. Talijani su iz vlaka primili borbu. Partizani su se morali povući, jer je slučajno naišla jedna bojna bersa-ljera i razvila se za borbu. Tom prilikom bilo je 19 Talijana mrtvih i oko 40—50 ranjenih. 3 partizana mrtva. Ovim transportom putovalo je i devet domobrana.

17) 25. o. mj. oko 20 sati javlja se iz **Rečice** da se oko 100 izana kreće između **Jaske** i **Draganića** prema selu **Pisarovinskoj Luci** i namjeravaju u **Rečicu**.

PROČELNIK OCEVIDNOSTNOG ODJELA

brodski pukovnik:

(Kubin)

Kubin

(M. P.)⁸

P 26/X D

] Vidi dok. br. 77.

* Okrugli pečat: kao u naslovu

**IZVJEŠTAJ OSNUTKA 369 I 370 PJEŠAČKE PUKOVNIJE
OD 26 LISTOPADA 1942 GOD. O BORBAMA IZMEĐU K*¹L
NICKOG NOP ODREDA I USTAŠKO-DOMOBRANSKIH IE
DINICA¹**

OSNUTAK

369. I 370. PJEŠAČKE PUKOVNIJE

Broj 2315/taj.

U Križevcima, dne 26. X. 1942

Predmet: Izvještaj o kretanju
partizana.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer — Ustrojbeni odjel).

Na dan **19. listopada 1942. g.**, javljeno je od oružničke postaje Gornja Rijeka, da se jedna grupa partizana od **46** ljudi i **1** žene prebacuje južno od s. Gornja Rijeka preko ceste i nastupa prema Kalniku.- Nešto kasnije dobijen je izvještaj od oružničke postaje Sv. Peter Őrehovec, da se je ova grupa **zau-**stavila u selu Obrežu pod Kalnikom i da se tamo odmara **na-**stanjena po seoskim kućama. Po dobijenim ovakvim podacima odmah su upućena iz Križevaca dva sata (jedan legionara i jedan Ukrajinaca),³ da napadnu partizane u s. **Obrežu**, ali su se isti morali vratiti, jer su se partizani već bili povukli u **kal-**nička brda i nije im bilo traga.

20. listopada 1942. g. javljeno je od oružničke postaje Sokolovac da se jedna velika grupa od oko **300** partizana¹ prebacuje od Bilo Gorja preko Mučne Reke te cestom nastupa ka selu Mali Poganac. Ovaj je podatak saopćen bojniku **g. Žagaru**, koji je zapovjedao jedinicama Varaždinske posade. Na ovo je bojnik Žagar tražio da se od naše strane uputi sat **Ukrajinaca** pravcem Kalnik—Apatovac, a sat legionara pravcem Carevdar—Mali Poganac, te da koncentrično sarađuju sa **njegovim** jedinicama iz Varaždina. Kako su svi dijelovi upućeni na Mali Poganac došli sa velikim zakašnjenjem, to je samo **naš sat** legionara napao i iznenadio partizane u s. Mali **Poganac, koji su**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta.

² Vidi primjedb u br. 29 uz dok. br. 56.

³ Iz sastava Prve kozačke divizije koja se u jesen i ^{j!ntV} J postepeno prebacivala iz Rusije na područje Osijeka, <ku. e - ka sjeverozapadu uz r. Dravu.

⁴ Kalnički NOP odred

se tu već cieli dan odmarali. Kako su isti bili vrlo jaki (300 ljudi, 9 automatskih oruđa) to se je sat legionara uslied velike premoći partizana morao povući preko ceste na liniju obrane, željeznička pruga — s. Lepavina. Ovo je bilo javljeno u Koprivnicu bojniku g. Živanoviću koji je odmah poslao 4 samo-voza sa vojnicima tako, da se na njihovu pojavu pojavio metež" kod partizana, te su ovi odmah preduzeli povlačenje i do mraka se svi povukli u s. Mali Poganac, gdje su ostali do pola noći, a potom su krenuli za s. Apatovac, gdje su sljedećeg dana oko 4 sata u jutro iznenadili i napali jedan vod konjanika iz Varaždina (1 poručnik, 60 domobrana, 1 teška strojica i 3 strojopuške) te ih pola zarobili, svukli a potom pustili, 4 ubili, 2 teško ranili, a ostatak je uspio da pobjegne.

Ova se je velika grupa opet sljedećeg dana spustila u M. Poganac gdje je bila napadnuta od trupa Varaždinske, Koprivničke i Križevačke posade i podpomognuta od topništva iz Varaždina ali bez velikog uspjeha, jer izgleda da akcija nije bila dobro vođena. Toga je dana jedan zrakoplov bacao bombe na partizane u M. Pogancu. Partizani su ostali u M. Pogancu sljedećeg dana do 3 sata u jutro, a potom krenuli preko manastira Lepavine u s. Branjsku gdje su ostali dan i pol, a potom krenuli u pravcu Novi Grada prema izjavi oružnika iz Sokolovca od kojih je ovaj podatak dobijen. Ova grupa od 300 ljudi povećala se na povratku na 500 ljudi te izgleda da su joj se pridružili seljaci pravoslavnih sela kojih u okolini Križevaca ima oko 8.000.

Ova partizanska grupa od 300 ljudi bila je sva naoružana. Sastojala se od mladića srednjoškolaca (većim dielom). Imala je uniforme slične ustaškoj sa francuskim kapama i crvenom zvijezdom na rukavu. U borbi se pokazali vrlo žilavi, ali nisu pravili nikakve štete i bili su potpuno mirni. Imali su troja kola natovarena nepoznatim tvorivom. Među njima je bilo i žena. Po opisu izgleda da im je zapovjednik bivši glumac Afrić iz Zagreba, jer je nekim zarobljenima domobranima kazao, da on je čistokrvni Zagrebčanin."

Operacije je vodio konjički p. pukovnik g. Stimaković.

Zapovjednik, bojnik
(Eršek)
Eršek

29/X D

* Netačno. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 5.

To nije bio Vjekoslav Afrić, nego, vjerovatno, Ivan Sibl, politički komesar jednog bataljona Kalničkog NÖP odreda.

**"NAREĐENJE KOMANDE DIVIZIJE »LOMBARDIA« OD 27
LISTOPADA 1942 GOD. O DISLOKACIJI I ZADACIMA
USTAŠKIH JEDINICA U TOKU OFANZIVE NA PODRUČJU
GORJANCI'**

Povjerljivo

**TAKTIČKA KOMANDA PJESADIJSKE DIVIZIJE »LOMBARDIA«
Br. 165/op. prot. Povjerljivo**

V. P. 47, 27 listopad 1942-XX

Predmet: Operacije na Gorjancima²

KOMANDA XI ARMIJSKOG KORPUSA ŠTAB OPERATIVNO ODJELJENJE		
Datum prijema		29 list.
Br. 9851	Kategorija	Vrsta

**Pukovniku Metzgeru → u ruke
i na znanje:
Komandi XI A. K.
Komandantu divizijske pješadije
Komandantu 11 bersaljerskog puka
Komandantu III divizionu 13 art. puka**

- 1. — Četiri ustaška bataljona, stavljena pod Vašu komandu
za operaciju na Gorjancima, preći će u moju nadležnost,
u cilju rješavanja sljedećih zadataka:
I — spriječiti pokret partizana od zone Gorjanci ka
istoku;
II — paziti na eventualne pokrete partizanskih masa
naznačenih istočno od rasporeda, jer se ne može**

¹ Prepis, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta.

* Vidi dok. br. 135 i 160.

" Pečat prijema

isključiti njihov pokušaj da sa glavninom napadnu sleđa moje trupe koje napreduju.

2. — Razmještaj ustaških bataljona XIII—XVI—XXXIII—XXXV: kao do sada (Radušće—Tupčina—Brnadići—Kalje—Novo Selo—Vini Vrh, gdje će stupiti u vezu sa njemačkim trupama).⁴
Takav raspored će biti zadržan do 20/X ujutru.
3. — Čim ga moje trupe pređu, XXXIII ustaški bataljon će nastaviti pokret ka sjeveru, izvodeći čišćenje istočno od puta Kostanjevac—Kalje.
4. — U vezi s napredovanjem mojih trupa, neka se ustaški bataljon postepeno steže ka sjeveru dok ne zauzme pojas između Sv. Petke i Stoj drage.
5. — Pokret mojih trupa:
— 27 listopad: od linije Lonjgari—Karlovac do zone Brod—Rozalnice—Krašić;
— 28 listopad: od zone Brod—Rozalnice—Krašić do linije Metlika—Okrug, s obje strane;
— 29 listopad i sljedeći dani: slijede naređenja.
6. — Moje komandno mjesto od 27 listopada po podne: Krašić; saopštiću dalje premještanje.

Divizijski general komandant
(Vittorio Zatti)

Za tačnost prepisa:
Potpukovnik načelnik štaba
(Oreste Silli)
Silli

(M. P.)⁶

⁴ Sa lijeve strane dopisano je olovkom: »To je zapadnije od onoga što su nam saopštili«.

* Okrugli pečat: Komanda pješ. divizije »Lombardia«

**ZAPOVIJEST KOMANDE DIVIZIJE »LOMBARDIA« OD
27 LISTOPADA 1942 GOD. O RASPOREDU USTAŠKIH II
DINICA I O FAZAMA DEJSTVA JEDINICA KOJE UČE
STVUJU U OPERACIJI »GORJANCI«¹**

**TAKTIČKA KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE
»LOMBARDIA«**

Br. 167/op. prot. Povjerljivo

Predmet: čišćenje zone Gorjanci² V. P. 47, 27 listopad 1942-XX

Komandantu divizijske pješadije
Komandantu 11 bersaljerskog puka
Komandantu div. artiljerije (komandantu III divizionu
13. art. puka)

i na znanje:

Ekselenciji komandantu XI A. K.
Ekselenciji komandantu V A. K.
Komandantu pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«
Komandantu 1. brze divizije

KOMANDA XI ARMIJSKOG KORPUSA		
ŠTAB		
OPERATIVNO ODJELJENJE		
Datum prijema	29 list. ^	
Br. S852	Kategorija	Vrsta j

Povodom moje operativne zapovijesti br. 3⁴

I. — Ustaške trupe će zadržati sadašnji raspored duž **linije**
Radušće—Tupčina—Brnadići—Kalje—Novo Selo—V¹¹¹

¹ Prepis, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistona instituta.

² Vidi dok. br. 135.

³ Četvrtasti pečat prijema

⁴ Vidi dok. br. 160.

Vrh—Stojdraga/

II. — Navedeni raspored će predstavljati istočnu granicu divizijskog sektora.

III. — S obzirom da je u zoni Kordići—Jezernice—Kokote naznačena prisutnost »proleterskog« bataljona,⁶ a u zoni M. Pleš—Blaževa Gora bataljona »Zumberak«,⁷ čišćenje do grebena Gorjanci izvešće se u dvije faze:

— 1. faza: uklanjanje organizacije »proleterskog« bataljona, uz učešće dvije kolone kako je prikazano na priloženoj skici;

— 2. faza: ravnanje na liniji za orijentaciju radi uklanjanja organizacije bataljona »Zumberak«.

Divizijski general komandant
(Vittorio Zatti)

Za tačnost prepisa: ppuk. nač. štaba
(Oreste Silli)
Silli

(M. P.)⁸

Sa jednom kolonom izbija na liniju Jezernice—Kordići—Kokote, sa drugom djelstvuje sa istoka na Sošice, i tako bi nekako išlo, ali pritom treba da zauzme raspored radi nastupanja po grebenu a time gubi vrijeme pa bi ustanici mogli da joj izmaknu prema istoku a tamo mogu da prođu nesmetano. — Bilo bi dovoljno upotrebiti dio snaga."

⁶ Ispod ove rečenice dopisano, u zagradi, olovkom: »Zapadnije od onoga što su nam saopštili-.

⁷ Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske

⁸ Bataljon Josip Kraš« 2 zumberačko-pokupskog NOP odreda

* Okrugli pečat: Komanda pješadijske divizije »Lombardia«

o Cio ovaj pasus je dopisan olovkom.

**ZAHTJEV NAČELNIKA ŠTABA VIŠE KOMANDE ORUŽA-
NIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 28 LISTO-
PADA 1942 GOD. ZA BOMBARDOVANJE I MITRALJIRANJE
OBALE R. KORANE"**

OPERATIVNO

V. P. 10, 28 listopada 1942-XX

**OD OPERATIVNOG ODJELJENJA SUPERSLODE
AEROTAKTIČKOJ KOMANDI SUPERSLODA
RUČNIM FONOGRAMOM
i, radi znanja:
KOMANDI PETOG ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI JEDANAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
TELEGRAMOM**

21429. Molimo da naredite da se danas, 28 tekućeg, izvrši bombardovanje, tučenje malim bombama i mitraljiranje iz vazduha sljedećih mjesta, gdje su zapažene jake koncentracije partizana:²

Prvo. Tušilović (OI—ED);

Drugo. Krnjak (NM—AX);

Treće: Desna obala Korane na odsjeku između M. Kozinca (NH—BD) i Repišta (NK—BD), imajući na umu da, na suprotnoj obali rijeke, naselje Barilović drže hrvatske trupe. Naročita pažnja i eventualna intervencija protiv partizanskih elemenata primijećenih na drumovima koji povezuju tri pomenuta cilja. Sva mjesta su na karti »J«, sekcija Karlovac.

**NAČELNIK ŠTABA SUPERSLODE
Zanussi¹**

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Talijani su bombardovali sela u kojima nije bilo boraca. Vidi dok. br. 95.

³ Načelnik Štaba bio je general elemente Primieri, a pukovnik Zanussi — njegov zamjenik.

ODLUKA VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 29 LISTOPADA 1942 GOD. O BOMBARDOVANJU I MITRALJIRANJU PODRUČJA POLOJ, PRIMISLJE, VELJUN U CILJU REPRESALIJA¹

Predati u ruke

**VISA KOMANDA OR. SN.
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
(2. armija)**

**Operativno odjeljenje[^] V. P. 10, 29 listopada 1942-XXI
Br. prot. 21488 Str. pov.**

**Predmet: Vazduhoplovne akcije
radi represalija. —**

KOMANDA XI ARMIJSKOG KORPUSA ŠTAB OPERATIVNO ODJELJENJE		
Datum prijema	2 studenog	
Br. 9963	Kategorija	Vrsta

**KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA — V. P. 41
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA — V. P. 118
i, radi znanja:**

**KOMANDI VAZDUHOPLOVSTVA OR. SN.
»SLOVENIJA-DALMACIJA« — Aerotaktičkoj* — V. P. 10**

Veza: naša depeša 21453 od 28 tekućeg.⁴

Ekselencija komandant⁵ je odlučio da se u zoni Primišlje, Poloj, Veljun, Cvijanovića Brdo nastave akcije bambardo-

¹ Kopija, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 21 F/12).

^c Pečat prijema

^j Komandi

ⁱ U arhivi Vojnoistoriskog instituta

* General Mario Roatta

vanja, tučenja malim bombama i mitraljiranja od strane aviona koji povremeno nadlijeću zonu.

Ove akcije se vrše u cilju represalija protiv stanovništva koje je, u poznatoj epizodi sa lakom konjicom »Alessandria«,⁰ divljački zlostavljalo naše vojnike i pokazalo aktivno pristajanje uz partizane.⁷

Stoga je naredeno da se na pomenutu zonu baci 10.000 letaka,⁹ čiji talijanski tekst dostavljamo u prilogu.⁸

Dobro.

- Neka akcije vrši Supersloda sa Aerotaktičkom komandom.
- U akta

Po naređenju,
BRIGADNI GENERAL
Načelnik štaba
(Clemente Primieri)
Primieri

3. XI m¹⁰

" Vidi dok. br. 61, 64, 67 i 68.

° Niko nije zlostavljao talijanske vojnike i oficire. Talijani bi izvršili represalije zbog poraza. Vidi dok. br. 67 i 68.

* U arhivi Vojnoistoriskog instituta

" Sljedeći tekst dopisan olovkom

" Paraf generala Robottia, komandanta Jedanaestog armijskog korpusa. Pri dnu dokumenta postoje i parafi pukovnika Zanussia potpukovnika Michelottia.



de colegiarsi a mano

UFFICIO OPERAZIONI

P.M. 10

b2-29 OTTOMAN

PLA 2 - Annex XII

A. M. P.

21488

SEGRETO

Allegria 101

4.2.2. The Subgroup

OGGETTO: Azioni carce di repressio...

[illegible]

AL COMANDO DEL V CORPO D'ARMATA
AL COMANDO DELL' I CORPO D'ARMATA

— P. M. 41 —

— 27. 38. 110 —

9. Der Odensohn:

AL COMANDO AVIAZIONE FF.AA.SLOVENIA-DAIMARIA
- Aerotattico -

— 2. M. 10 —

Riferimento nostro telexscritto 21453 in data 26 corrente.

L'Eccellenza il Comandante ha deciso che nella zona di Priz
mislje, Pelej, Veljuz, Cvijanovic Ardo siano continuate le azio
ni di bombardamento, spensamento e mitragliamento per parte de
gli aerei che saltuariamente sorvolano la zona stessa.

Dette azioni sono condotte a titolo di rappresaglia contro
 le popolazioni, che nel noto episodio dei cavalleggeri Alessan-
 dria, hanno selvaggiamente seviziate i nostri soldati e dimo-
 strate attiva connivenza con i partigiani.

E' stato pertanto disposto che sulla zona suddetta siano lanciati 10000 volantini, di cui si trasmette, in allegato, il testo italiano.

E'ordine:
IL GENERALE DI BRIGATA
Capo di Stato Maggiore
(Clemente Primieri)

- Belle
- le amour & la tristesse, etc.
- acrobates
- etc.

S. H. M.

BR. 169

IZVJEŠTAJ STOŽERA DRUGE DIVIZIJE OD 29. LISTOPADA 1942. GOD. O NAPADU NA POSADE UZDUŽ ŽELJEZNIČKE PRUGE SUNJA—MAJUR¹

PRIMLJENA
BRZOJAVKA

tek. broj očevid, lista prim. brzoj.

Broj	Vrsta	Slova	Vrieme	Primljen od Sisak putem krugovala	Predat putem	PodPis kruciojav- nilta
" H .	Z	95	29/X 21 s 45 m	Vrieme 30/X u 13 s 23 m	Vrieme •/-u-s-m-	Justin
Službeni Naslov: MINDOM GLAVNI STOŽER (1 D S) ZAGREB						
podatci:						

Danas između 2 i 4 sata napad partizana² na željezničku prugu izključivo Sunja uključivo Majur partizani su se povukli na Šamaricu Lovča pruga nije razorena. Deveti sat 2 pješ. Pu" kovnije koji je osiguravao prugu pretrpio gubitke 2 časnika 2 dočasnika 65 momaka detaljnije zapovjednik pukovnik Pe" truhar razviđanjem na pravcu Dvor Međumajdan. Utvrđena partizanska brigada³ u Rujevcu i Majdanu. U Lovči prikupljanje jačih partizanskih snaga⁴ sigurno utvrđeno.

II Divizija op. br. 2681/taj.

(M. P.)^s

30/X D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 30/1—24, k. 14.

* Peta i Sedma NO brigada i Treći bataljon područja Banije¹ ^ napadu je angažovana Sedma NO brigada, dok su ostale snage -vrau obezbjeđenje. Vidi dok. br. 88, 92, 94 i 98.

* i ⁴ Radi se o gorepomenutim snagama.

• * Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Glavna domo^brat»-Aa krugovalna postaja u Zagrebu

**OPERATIVNA ZAPOVIJEST KOMANDE PETE GRUPACIJE
GRANIČNE STRAŽE OD 30 LISTOPADA 1942 GOD. ZA
ČIŠĆENJE PODRUČJA RISNJAK¹**

Strogo povjerljivo

TAKTIČKA KOMANDA V GRUPACIJE GRANIČNE STRAŽE
Br. prot. 170/02 op. Str. pov.

V. P. 10. 30 listopada 1942-XXI

Operativna zapovijest br. 3

Predmet: Jesenje čišćenje zone Risnjak
(Karta 1 : 100.000, sekcija Sušak)

**MAJORU GIORLEO — komandantu I/XXVI bat. granične
straže**

**KOMANDANTU II BATALJONA 311. PJEŠADIJSKOG PUKA
KOMANDANTU BATALJONA SKVADRISTA »EMILIANO«
i, radi znanja:**

KOMANDI »SUPERSLODE«	V. P. 10
KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA	V. P. 41
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA	V. P. 46
AEROTAKTIČKOJ KOMANDI »SUPERSLODE«	V. P. 10

- I.) Prikupljena obavještenja i vazduhoplovna izviđanja ukazuju na grupe neprijatelja koje nastavljaju da se okupljaju u zoni: Lividraga (UQ—BL) Segine (US—BL)—Pogled (US—BH)—Lazac (US—BH) i Platak (UQ—BF)."
U pitanju su grupe porodica koje bi imale sasvim dobru namjeru da **se nama** jave, kad naoružane ustaničke grupe ne bi **svaki** pokušaj uništile nasiljem i vještom propagandom **protiv** nas.
- II.) Treba pokušati da se okruže ovi posljednji ostaci bjeGUNACA, pohvataju civili, eliminišu vojnici.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Sa lijeve strane dopisano olovkom: »Zona jugozapadno od Gerova--.

III.) Naređujem:

- a) kombinovan bataljon granične straže i bataljon graničara, pod komandom majora Giorleo Cav. Armando, počće 1 studenog akciju pažljivog čišćenja s obje strane itinerera preciziranih na priloženoj skici »A«.
- b) II bataljon 311. pješadiskog puka otpoće ujutru 2 studenog čišćenje s obje strane itinerera koji mu je dodijeljen i prikazan na priloženoj skici »A«.
Na taj način on će sadejstvovati, sopstvenim čišćenjem, u bočnom obezbjeđenju kolone Giorleo za vrijeme čišćenja predjela Segine (US – BL) – Pogled (US – BH).
Bataljon skvadrista »Emiliano« biće u svanuće 31 listopada, staranjem ove komande, transportovan automobilima iz Bosljive Loke (VQ – BN) u Kamenjak (UO – BD).
- c) U prolasku za Gerovo primiće naređenje za dalje angažovanje za vrijeme Čišćenja o kojem je govoreno pod a) i b).
On treba da se prikupi u Bosljivoj Loki u 8 časova 31 listopada.

IV.) Dodjeljivanje:

- koloni Giorleo:
 - Četa 47/32 divizije »Lombardia«,
 - Četa minobacača 81 (bez jednog voda) divizije »Re«;
- bataljon skvadrista »Emiliano«;
- jedan vod minobacača 81 divizije »Re«;
- Eskadron tenkova »San Giusto« ostaće meni na raspolaganju, prikupljen u Gerovu, u očekivanju dalje upotrebe.

V.) Potsjećam na to da od neumoljivog i energičnog držanja protiv neprijateljskih formacija, u ovom jesenjem čišćenju zavisi veća ili manja bezbjednost naših posada tokom zime.

Neka se uništi sve što može biti makar od najmanje koristi neprijatelju, tako da mu se spriječi ostvarenje svake organizacije na našu štetu.

(M. P.)¹ Treba biti human prema ženama, starcima i djeci.

VI.) Kad započne operacija čišćenja, prebaciću se. sa taktičkom komandom, iz Gerova u Sušak. Radio-centar

*, * 1 * Okrugli pečat: Komanda V grupacije granične straže

funkcionisaće od 14 časova 1 studenog u Gerovu, docnije u Sušaku.

- VII.) Po završenoj operaciji čišćenja, dislokacija jedinica biće sljedeća: II bataljon 311. pješadiskog puka: Crni Lug – Mrzla Vodica; kombinovani bataljon granične straže: Trsat kod Sušaka; granični bataljon: Grobnik; bataljon skvadrasta »Emiliano«: Čavle – Mavrinci; baterija od 47 mm (prikupljena): Draga Sušačka; četa minobacača od 81 (prikupljena): Draga Sušačka; eskadron tenkova »L«: Trsat kod Sušaka.

VIII.) *Veze:*

Dodjeljivanje:

- Koloni Giorleo: jedna stanica RF 4 – 3 stanice RF 3c;
- II bataljonu 311. pješadiskog puka: jedna stanica RF 3c.

Novosti treba da stižu tačno u 15 časova svakog dana.

IX.) *Službe:*

1) *Sanitetska:*

- sanitetski vod: Čavle;
- bolnička kola: jedna sa kolonom Giorleo; jedna kod posade Kamenjak; jedna sa sanitetskim vodom.

2) *Pozadina:*

- sljedovanja sve do linije Platak – Gr. Jelenje u Gerovu; docnije u Sušaku.

3) *Ostale službe na raspoloženju: ništa promijenjeno.*

X.) – *Potvrditi prijem po donosiocu.*

BRIGADNI GENERAL KOMANDANT
(Umberto Fabbri)
Umberto Fabbri

(M. P.)⁶

**NAREĐENJE KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 30 LISTOPADA 1942 GOD. U VEZI S OFAN-
ZIVOM NA PODRUČJE GORJANACA I ŽUMBERKA¹**

30 listopada 1942/XXI

**OD TAKTIČKE KOMANDE XI ARMIJ. KORPUSA
KOMANDI DIV. »LOMBARDIA«**

i, radi znanja

**KOMANDI SUPERSLODE
KOMANDI XI ARMIJ. KORPUSA
DIV. »CACCIATORI«
DIV. »ISONZO«**

(samo za vas)

02/10931 — Povodom, i radi potvrde, mojih usmenih naređenja izdatih jutros na sastanku u Novom Selu (NH—CQ) sa predstavnicima njemačkih i hrvatskih vlasti.²

13.—33. i 35. ustaški bataljon koji su, izvršujući moja naređenja, danas raspoređeni između Kalje (MH—CK) i kot. 853 (NH—CQ), i bataljon div. »Macerata«, između kot. 863 (NH—CQ) i kot. 268 (NH—CQ) neka čvrsto zapriječe prilive sa zapada prema istoku na svom odnosnom sektoru, osiguravši automatsku vatru druge linije sa njemačkim trupama. Četa bersalljera motocildista izvršice patroliranja duž puta Stojdraga (NM—CQ)—Novo Selo—Kalje. Kao što je jutros na pornenutom sastanku izričito ponovljeno, zaprečavanje od strane ustaša i »Macerate« trebaće po mogućnosti, sve više ojačavati i usavršavati — upotrebljavam iste jutrošnje riječi — ukoliko div. »Lombardia« bude pristizala na greben Gorjanci. Budnost treba da bude naročito intenzivna u noćnim časovima i u slučaju magle. Trupe div. »Lombardia« treba navečer 31 ov. mjes. da izbiju čelom na razvode Gorjanci između kote 1002 (K1—CM) i Kalje (MN—CK), gdje će izvršiti, prema mom naređenju 02/10928 od 29 ov. mjes., zaprečavanje fronta prema sjeveru. Komunikaciju snabdijevanja u pozadini treba osigurati sa što manjim brojem snaga.

General Robotti

¹ Kopija, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Odnosi se na sastanak pretstavnika ustaških, talijanskih i njemačkih jedinica koje su uzele učešće u ofanzivi. O ofanzivi »Gorjanci« vidi u dok. br. 135.

**ZAHTJEV NAČELNIKA ŠTABA VIŠE KOMANDE ORUŽA-
NIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 30 LISTOPA-
DA 1942 GOD. ZA BOMBARDOVANJE NASELJA SJENI-
ČAK I REJONA CRNE DRAGE¹**

TELEGRAM

zrt.

V. P. 10, 30 listopada 1942-XXI

**OD OPERATIVNOG ODJELJENJA SUPERSLODE
AEROTAKTICKOJ KOMANDI SUPERSLODE RUČNIM
FONOGRAMOM**

i, radi znanja:

**KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA TELEGRAMOM
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA**

**21587. Molimo da naredite da se danas, 30 tekućeg, izvrše
sljedeće vazduhoplovne akcije:**

Prvo. Bombardovanje naselja Sjeničak (Karlovac
PN—BH).

Drugo. Eventualno bombardovanje i mitraljiranje
koncentracija partizana primjećenih u Crnoj Dragi
(Petrinja QK—BL).

Imati na umu da zonu sjeverno od linije koja sli-
jedi (uključujući naselja) drže hrvatske trupe:

Skakavac-stanica (Karlovac ON—BH), Skakavac-
selo (Karlovac PI—BH), Banski Kovačevac (Karlovac
PI—BH), Lasinja (Zagreb OK—BN).

**NAČELNIK ŠTABA SUPERSLODE
Primieri^**

30 listopada 1942-XXI

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta. Na poledini je nalijepljena traka depeše.

[^] demente Primieri

BR. 174

**ZAHTJEV NAČELNIKA ŠTABA VISE KOMANDE ORUŽA-
NIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 31 LISTO-
PADA 1942 GOD. ZA BOMBARDOVANJE NASELJA GLINA
I ZONE VELJUN¹**

TELEGRAM

OPERATIVNO

V. P. 10, 31 listopada 1942-XXI

**OD OPERATIVNOG ODJELJENJA SUPERSLODE
AEROTAKTICKOJ KOMANDI SUPERSLODE RUČNIM
FONOGRAMOM**

i, radi znanja:

**KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA**

**21648. Molimo da naredite da se danas, 31 tekućeg, izvrše
sljedeće vazduhoplovne akcije:**

Prvo. Bombardovanje naselja Glina (Karlovac
NM—AP).

Drugo. Eventualno tučenje malim bombama i mi-
traljiranje zone Veljun (Karlovac NK—NM—AR).

Ukoliko se ne primijete korisni ciljevi u pomenu-
tim naseljima, avioni neka djeluju po svojoj inicija-
tivi u zoni označenoj u našem fonogramu 21255 od
25 tekućeg.

**NAČELNIK ŠTABA SUPERSLODE
Primieri**

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. Na poledini je nalijepljena traka depeše.

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 31 LISTOPADA
1942 GOD. O DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA¹

31 listopad, subota

Operativni ciklus dana 30 o. m., zona XI Armijskog korpusa — Divizije »Cacciatori« i »Lombardia« nastavile su u toku dana operativne pokrete predviđene za akciju Gorjanci,² ne nailazeći na znatniji otpor. Artiljeriska priprema i vatra za podršku izazvali su rasipanje protivničkih grupa.³

Divizija »Isonzo«. U noći između 27 i 28 o. m. ustaničke grupe napale su posadu Ostriž.⁴ Reagovanje je odbacilo napadače. Mi smo imali 2 ranjena. Vazduhoplovstvo je bombardovalo, tuklo malim bombama i mitraljiralo zonu Trihaboj gdje su zapažene jake ustaničke grupe.

Vijesti o neprijatelju: Javljeno je da u zoni Trihaboj, Sv. Križ postoji jaka koncentracija ustanika, koji, u malim grupama, vrše otimačine u obližnjim selima.

Zona V Armijskog korpusa:

Divizije »Granatieri«, »Lombardia«, »Brza«, V grupacija granične straže: vršile su normalnu djelatnost patroliranja ne primjećujući ništa naročito.

Vijesti o neprijatelju: Hrvatski vojnici koje su ustanici zarobili a zatim pustili" izvještavaju da se ustaničke formacije nalaze u zoni Crna Draga sa namjerom da napadnu hrvatsku posadu Banski Kovačevac i Skakavac. Isti vojnici potvrđuju da se glavnina ustaničkih snaga nalazi u zoni Krnjak, Veljun sa komandom u Bredorini. U Karlovcu je situacija mirna.

Zona XVIII Armijskog korpusa, divizija »Sassari«: Prema posljednjim tačnim podacima, naši gubici u Bos. Grahovu" iznose:

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 135, 139, 154, 160, 165, 166 i 171.

³ »Rasipanja protivničkih grupa« nije bilo. Vidi tom V, knj. 9. dok. br. 21.

⁴ Naši dokumenti (Zbornik, tom V, knj. 9, dok. br. 21) kažu da je napad na talijansku posadu u Ostrižu izvršio Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske dana 24 listopada. O napadu noću 27/28 ne govori se nigdje.

• Odnosi se na domobrane koji su zarobljeni na području Tušlovića.

* Napad na Bos. Grahovo otpočeo je 26/27 listopada. U njemu su učestvovala Prva i Druga proleterska NOU brigada.

16 mrtvih, među kojima dva oficira, 59 ranjenih. Gubici MVAC: 22 mrtva, 30 ranjenih, 10 nestalih. Civilno stanovništvo: 16 mrtvih, 5 ranjenih. Napad je vodilo 5000 ustanika⁷ sa 4 topa malog kalibra, 2 minobacača od 81 i od 45. Ustanici⁷ su jutros napali Strmicu. Napad je trajao 5 sati, pristizanje pojačanja primoralo je ustanike da odustanu od napada. Ustanici su zauzeli Bobinu Glavu i Konjane,¹¹ gdje, izgleda, grade odbranbene položaje, i rudnik Kljači." Preživjeli iz jedinice MVAC, koja je bila određena za odbranu rudnika, povukli su se u Rušić.

Vijesti o neprijatelju: Pristizanje drugih snaga¹⁰ u zonu Bos. Grahovo i Gračac, vjerovatno radi obnavljanja napada na pomenute posade. Prebacivanje grupa¹¹ iz zone Muć u zonu Drniš radi uznemiravanja pozadine »Sassari« i sabotaža u zoni rudnika.

Javljeno je o znatnim ustaničkim snagama na Biokovu, zapadno od prevoja Sv. Križ, koje, izgleda, nameravaju da napadnu Makarsku.¹²

Iz svih vijesti raznih izvora ocrta se povećanje ustaničkih snaga na cijeloj teritoriji armijskog korpusa, sa namjerom da se vrše napadi koristeći rascjepkanost naših snaga uslijed operacije »Beta«.¹³

(3ve u svemu, situacija je delikatna i treba je pažljivo pratiti. Supersloda dostavlja komandama potčinjenih armijskih korpusa, intendanturi i, radi znanja, komandama artiljerije, inžinjerije i vazduhoplovstva dopis 21280¹⁴ u kome ocrta karakteristike, mogućnosti i pravila za upotrebu formacija oklopnih automobila čija je raspodjela potčinjenim komandama i ustanovama u toku.

Komanda 1. brze divizije depešom br. 3290 saopštava da je situacija južno i jugoistočno od Karlovca nepromijenjena. Stanje u gradu je mirno. Poznato je da je napad na Brezovu Glavu vodila Druga udarna brigada i Četvrta partizanska brigada.

* Dijelovi Druge proleterske NOU brigade i dvije čete Prvog bataljona Druge dalmatinske NO brigade. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 8.
", * Napade izvršio Četvrti bataljon Prve dalmatinske NOU brigade. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 14.

¹⁰ Radilo se o pregrupaciji jedinica.

" Mosečki bataljon i Četvrti bataljon Prve dalmatinske NOU brigade

" Odnosi se na Blokovski partizanski bataljon »Vid Mihaljević«. Do sada nije utvrđeno da je bio predviđen napad na neprijateljske snage u Makarskoj.

¹¹ Napad na Livno

" U arhivi Vojnoistoriskog instituta

Supersloda dostavlja komandantu divizije »Lombardia« i, radi znanja, ekselencijama komandantima V i XI Armijskog korpusa, komandantu 1. brze divizije, komandantu vazduhoplovstva, generalu intendantu i načelniku talijanske vojne misije u Zagrebu dopis 21650 o predmetu: operacija poslije operacije »Gorjanci«. Tim dopisom Supersloda ukazuje na cjelishodnost da se oslabi protivnički pritisak u zoni Karlovac koristeći situaciju naših trupa na završetku operacija »Gorjanci«. Komanda divizije »Lombardia« treba da naredi jednu operaciju sa ciljem:

— čišćenje zone Crna Mlaka, koja je otprilike obuhvaćena Kupom, prugom Karlovac—Zagreb i demarkacionom linijom:"*

— obezbjeđenje grada Karlovca od eventualnih ugrožavanja s juga.

Trupe na raspoloženju: 4—5 bataljona, 1—2 artiljeriska diviziona iz divizije »Lombardia«; 2 bataljona i 1 divizion divizije »Granatieri«; 1 bersaljerski bataljon i 1—2 tenkovska eskadrona iz Brze divizije; 4 ustaška bataljona. Početak: čim se završi operacija »Gorjanci«.

Operativne smjernice: prvi period: zatvoriti zonu Crna Mlaka i sa sjevera prepriječiti front Jastrebarsko—Zdenčina; drugi period: čišćenje zatvorenog prostora; treći period: dati čvrstinu odbrani Karlovca s juga. Biće cjelishodno koristiti konjičke jedinice za vrijeme operacije u Crnoj Mlaci radi brzog zatvaranja oba krila koja će marširati vjerovatno prije nego što neprijatelj uspije da pređe Kupu.

Depešom 21646 Supersloda naređuje Komandi V Armijskog korpusa da prebacivanje lakog konjičkog puka »Alessandria« započne sutra 1 novembra (vidi Dnevnik, 27 o. m.). Depeša je, radi znanja, dostavljena komandama XI i XVIII Armijskog korpusa.

Depešom 21672 Supersloda saopštava diviziji »Lupi di Toscana« da su pojedinosti i datumi pokreta divizije podređeni odlukama Generalštaba Kr. vojske. Jedan oficir Superslode i načelnik štaba divizije »Lupi« stići će danas ili sutra u Rim u informativnom cilju.

Depešom 21647 Supersloda obavještava komandu 1. brze divizije da će transportovanje željeznicom konjičkog puka »Alessandria« početi sutra, 1 novembra.

Depešom 21671 Supersloda saopštava Komandi V Armijskog korpusa da divizija »Lupi di Toscana« ne raspolaže crnokošuljaškom legijom. Prema tome, u Josipdolu i Babinom Potoku dislociraće se po jedna ojačana četa umjesto bataljona. Ostali raspored je nepromijenjen.

" Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 29.

Depešom 21610 Supersloda saopštava Komandi XI Armijskog korpusa i, radi znanja, Komandi V Armijskog korpusa da će 1 novembra iz Karlovca otići dva eskadrona lake konjice »Alessandria«, čiji pokret nije moguće odložiti. Zbog toga, Komanda XI Armijskog korpusa treba da se pobrine da do 17 časova istog dana jedan bataljon ili bar dvije ojačane čete, uzeti iz jedinica koje operišu na Gorjaneima, budu dislocirani u Karlovcu pod komandom 1. brze divizije, umjesto 81. crno-košuljaškog bataljona.

Depešom 21616 i 21617 ekselencija Roatta saopštava ekselencijama komandantima VI i XVIII Armijskog korpusa da, ako smatraju za zgodno, u njegovo ime pohvale komande i trupe koje su učestvovalе u operaciji »Alfa«.

Komanda XI Armijskog korpusa dostavlja, radi znanja, depešu 02/10941, upućenu Komandi divizije »Isonzo« i njemačkoj vojnoj komandi,¹⁰ u kojoj javlja da ustanici¹⁷ nastoje da probiju liniju obruča. Prošle noći jedan pokušaj na ustaškom dijelu obruča djelimično je uspio.¹⁸ Stoga skreće najveću pažnju kako bi se osujetili eventualni dalji pokušaji.

Komanda XI Armijskog korpusa dostavlja, radi znanja, depešu 02/10938 kojom, u vezi sa probijanjem ustaške linije (vidi gore), naređuje komandi 1. brze divizije da u Novo Selo odmah uputi 81. crnokošuljaški bataljon radi pojačavanja ustaškog dijela obruča i onog dijela koji drži »Macerata«. Prevesti kamionima po svaku cijenu i uputiti u Novo Selo do danas u 17 časova (vidi Dnevnik, 30. X, pasus 6).¹⁰

Komanda XI Armijskog korpusa šalje depešu 02/9939 kojom javlja da je majoru Meinneldu²⁰ u Zamešku saopštila da će mu, ako je potrebno, dati jedan bataljon za pojačavanje njegovih linija. To je u vezi sa viješću da će 200 ustanika, prikupljenih u Zavode, u toku noći preći Krku kroz njemačke linije, u malim grupama pod vođstvom njemačkih dezertera. U 16,45 časova major Meinneld je zatražio jednu četu; divizija »Isonzo« poslala je odmah, na kamionima, jednu ojačanu četu u Kostanjevicu.

" Odnosi se na komandu njemačkih vojnih snaga koje su držale blokadu na r. Krki za vrijeme dok su talijansko-ustaške snage vršile tzv. »operaciju Gorjanci« na području Gorjanci — Žumberak.

¹⁷ Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske. Prvi bataljon Žumberačko-pokupskog NOP odreda i jedna četa Belokranjskog bataljona, koji su se tada nalazili na Abatovoj Gori sa Štabom odreda Druge operativne zone.

" Obruč je probio, kod s. Gluiinja, Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske. Vidi tom V, knj. 9. dok. br. 4.

" U arhivi Vojnoistoriskog instituta

²⁰ Komandant njemačkih snaga koje su vršile blokadu na r. Krki (Slovenija).

K E G I S A R

A

Adelfinger Ivan — 229;
 Ajduković Jandre — 283;
 Ajvas Ivan — 468;
 Ambruš Đuro — 88;
 Andrešić (dom. župan) — 442;
 Angelini (it puk.) — 395;
 Anić Juraj — 508;
 Antić Vicko — 72, 228;
 Antolović Josip — 227;
 Arbutina Mile — 104, 268;

B

Babac Boško — 229;
 Babić Milan — 64;
 Babić Petar — 10, 67, 178, 283;
 Baće Maiks-Milić — 145;
 Bajc Franjo — 229;
 Bajić Branko — 24, 57, 173;
 Bakarić Vladimir-Mrtvac — 17, 76.
 122, 224, 257, 318;
 Baklč Miloš — 287, 356;
 Balać Petar — 24, 54, 173;
 Balać Rade — 24, 54, 173;
 Balaš Boris — 346;
 Balen Torno — 229;
 Balenović Đuro — 230;
 Barać Iso — 14, 53, 172;
 Barać Vlado — 24, 57, 173;
 Barbera Gaspero — 461;
 Basta Dušan — 280;
 Basta Milan — 15, 34, 67, 152, 188,
 217, 333, 341, 344, 370;
 Basta ie — 89;
 Bašić Blaž — 481;
 Batak Ivan — 427;

Bataljon prvi Prve NOU brigade
 - 22;
 Bataljon drugi Prve NOU brigade
 — 22;
 Bataljon treći Prve NOU brigade
 — 26, 99;
 Bataljon četvrti Prve NOU brigade
 — 23;
 Bataljon pi-vi Druge NOU brigade
 — 21, 23;
 Bataljon drugi Druge NOU brigade
 — 21;
 Bataljon treći Druge NOU brigade
 — 21, 22;
 Bataljon četvrti Druge NOU brigade
 — 21, 22, 23;
 Bataljon prvi Četvrte NOU brigade
 — 84, 223, 270, 375, 376, 470, 511;
 Bataljon drugi Četvrte NOU brigade
 — 40, 84, 85, 193, 264, 270, 271, 272,
 355;
 Bataljon treći Četvrte NOU brigade
 — 40, 83, 84, 193, 270, 271, 272, 375;
 Batalion prvi Pete NO brigade —
 45, 61;
 Bataljon drugi Pete NO brigade —
 45, 61;
 Bataljon treći Pete NO brigade —
 45, 61;
 Bataljon prvi Devete iNO brigade
 — 13, 30, 367;
 Batalion drugi Devete NO brigade
 — 13, 30, 340, 367, 421;
 Bataljon treći Devete NO brigade
 — 13, 30, 212, 421, 422;
 Bataljon četvrti Devete NO brigade
 - 13, 14, 30, 212, 367, 403;
 Bataljon orvi oroleterski Hrvatske
 — 223, 254, 393, 398, 423;

iljon prvi Prvog slavonskog NOP
 Lreda — 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94;
 iljon drugi Prvog slavonskog
 DP odreda — 86, 87, 88, 89, 90,
 9
 iljon treći Prvog slavonskog
 DP odreda — 95, 107;
 iljon treći! Drugog slavonskog
 DP odreda — 92, 93;
 iljon drugi Trećeg ličkog NOP
 reda — 43, 44;
 iljon četvrti Trećeg ličkog NO?
 reda — 146;
 iljon drugi Druge dalmatinske
 DU brigade — 358;
 iljon prvi Prve slovenačke NOU
 igade — 328, 367, 385, 438, 495;
 iljon drugi Zumberačko-pokup-
 og -odreda — 123;
 iljon područni banijski — 264,
 7, 495;
 iljon prvi područni kordunaški
 60, 262, 266, 267;
 iljon područni korenički — 261;
 iljon područni gračački — 260;
 iljon »Božidar Adžija« — 27. 378,
 9;
 iljon »Jože Kraš« — 174, 254,
 5, 346;
 iljon »Ljubica Gerovac« — 296,
 7;
 iljon »Matija Gubec« — 43, 2M,
 5, 300, 322;
 iljon »Slavko Klobučar« — 345,
 6;
 iljon mosečki — 145, 256, 481;
 nica Dušan — 24, 57, 173;
 nič Marko — 70, 153, 157, 293;
 andić Stevo — 250;
 la — 230, 239;
 lić Đuro — 141;
 lić Janko — 209;
 r Đuro — 481;
 ajac Stanko — 211, 307, 385;
 ajac Stevo — 108;
 obaba Nikola — 280;
 obrk Mijo — 421;
 opetrović Sava — 60, 85;
 [aj — 58;
 10 de E. (it. gen.) — 483;
 ević Mihajlo — 372, 374;
 je — 82;
 era Dušan — 104, 268;
 ?tko Janko — 225;
 stko Mijo — 126;
 ić Mflan — 191, 219, 379;
 danović Gedeon — 227;

Bogdanović Savo — 157;
 Bogunović Petar — 111;
 Bojić Josip — 460, 494, 496, 509;
 Borjan Petar — 24, 57, 173;
 Borki (G., D. i Sr.) — 230, 237;
 Bosanac Krsto — 227;
 Bosiljevo — 39, 86;
 Bošković Nedo — 48, 111;
 Božanić Mičo — 24, 57, 173;
 Božić Glišo — 102;
 Božić Nikola — 253;
 Branković Dragan — 250;
 Breberina Duka — 157;
 Breberina Miško — 346;
 Breka Mane — 215;
 Brigada prva NOU — 9, 10, 19, 26,
 52, 53, 54, 64, 99, 147, 171, 172, 198,
 200, 277, 284, 286, 309, 314, 347, 398,
 403, 460;
 Brigada druga NOU — 9, 10, 19, 52,
 53, 54, 64, 147, 171, 172, 177, 223,
 253, 259, 279, 280, 284, 310, 320,
 398, 460, 466, 470, 490, 511;
 Brigada četvrta NOU — 11, 18, 28,
 39, 58, 59, 81, 82, 84, 121, 140, 179,
 192, 202, 252, 262, 267, 270, 309, 310,
 320, 336, 364, 375, 405, 490;
 Brigada Peta NO — 45, 60, 80, 181,
 196, 205, 252, 253, 262, 263, 278,
 286, 308, 314, 355, 370, 381, 493,
 527*
 Brigada sedma NO — 9, 11, 81, 82, 95,
 240, 265, 267, 278, 286, 308, 309, 314,
 355, 364, 371, 380, 381, 527;
 Brigada osma NO — 103, 207, 278,
 286, 306, 308, 309, 314, 326, 383;
 Brigada deveta NO — 8. U. 12, 14,
 30, 57, 149, 171, 186, 212, 251, 261,
 308, 330, 339, 343, 367;
 Brigada prva slavonska (dvanaesta)
 NOU — 135, 226;
 Brigada prva dalmatinska NOU —
 98;
 Brigada druga dalmatinska NOU
 — 49, 138;
 Brigada četvrta crnogorska NOU
 — 303;
 Brigfda peta crnogorska INOU —
 334;
 Brigada prva proleterska NOU
 202, 425, 430;
 Brujić Srdan — 64, 325, 379;
 Brušane — 151;
 Bubalo Rade — 214;
 Buban Božo — 108;
 Budanj Viktor — 66;
 Bučanin Lazo — 509;

Budići — 135;
 Bulat Rade — 121, 123, 225, 226, 235, 236, 290;
 Bulić Milan — 141;
 Bulović Mirko — 109, 227, 329, 330;
 Bunčić Rade — 183, 263;
 Bužančić Luka — 481;
 Bužić Dragutin — 468;

C

Qar Petar — 227;
 Cavallero Ugo — 399;
 Cazi Josip — 229, 235;
 Cerović Grujo — 140;
 Cesaretti (tal. gen.) — 395;
 Cimeša Mile — 337;
 •Coturrl Renato — 408, 419;
 Crnobrnja Bogdan-Tolja — 199, 201, 227;
 Crnokrak Bogdan — 150;
 Crnokrak Petar — 150;
 Cvetković Marijan — 128, 220, 361, 363;
 Cvijanović Ilija — 280;

C

Čanak — 77;
 Candadžija Jovo — 108;
 Čanković Miloš — 216;
 Čazma — 220, 449;
 Ceta druga Prvog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 86, 87, 90;
 Ceta prva Drugog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 91, 94;
 Ceta druga Drugog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 92, 93;
 Ceta treća Drugog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 92;
 Ceta treća Trećeg bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 93;
 Ceta druga Četvrtog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 92;
 Ceta treća Četvrtog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 92;
 Ceta četvrta Četvrtog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 92;
 Ceta leteća mosorska — 194, 481;
 Ceta primorska — 97;
 Čiča Bogdan — 60, 85, 274;
 Čizm&k Đuro — 250;
 Crnomelj — 203;
 Cubretović Jakov — 427;
 Curčić Stevo — 150;

C

Cuić Đuro — 140;
 Cuić Stevo — 24, 57, 173;
 Cupurdija Milan — 178;
 Curčić Mile — 216;

D

Dabar — 391;
 Dakić Milisav — 101, 352;
 Dapčević Peko — 305;
 Dejanović Milić — 353, 372, 374;
 Delonga Jure — 427;
 Demonja Nikola — 237;
 Despot Milan — 124, 125;
 Dimić Milan — 214;
 Divić Stojan — 228;
 Dljak Dušan — 24, 54, 173;
 Dmitrović Dušan — 18;
 Dokić Milić — 141;
 Dolž — 38;
 Domakušić Stjepan — 227;
 Domazet Stevo — 280;
 Donji Caglić — 132, 311;
 Dostal Ferdo — 446;
 Dozet Petar — 347;
 Dozet Rade — 24, 57, 173;
 Dragalić — 240;
 Dragatuš — 39;
 Dragojlov (dom. puk.) — 393, 417;
 Dragosavac Dušan — 214;
 Dragosavac Nikola — 215;
 Drapšin Petar — 121, 235;
 Dražić Petar — 24, 57, 173;
 Drenovac Slatinski — 310;
 Drežnica — 42, 66;
 Drlić Ilija — 108;
 Drlić Vido — 108;
 Drobac Đuro — 215;
 Dubranec — 85;
 Duduković D Mitar — 60, 85;
 Duić Ante — 481;
 Dulić Đuro — 227, 231, 329, 330;
 Dumlčić Ljubo — 186, 195;
 Duri baba Marko — 427;
 Durmn Adam — 104, 268;
 Duvno — 47, 109, 110;
 Duvnjak Ivan — 481;

D

Đaković Đuro — 209;
 Đaković Stevo — 209;
 Đujić Momčilo — 50, 161, 358, 415;
 Đukić Dušan — 280;
 Đukić Dušan (desetar) — 283;

Jukić Iso — 283;
>uikć Milan-Grbo — 353;
Julavec — 90, 94;
Jurić Jovan — 209;
Jurić Ljuban — 104, 268;

E

ingel Ilija — 122, 224;
Žror Stojan — 280;
iršek (domobran) — 517;

F

ʔabrri Umberto — 453, 530;
ʔijan Jakob — 229;
(ʔrancetać Juraj — 453, 454;
ʔruška Gora — 73;
Fulanović (domobran) — 428;
Funarić Stjepan — 72, 199;
Funduk Vlajko — 24, 57, 173;

G

Grabrić Stanko — 45;
Salio An n i bale — 464;
3allo Giuseppe — 402;
Galzigna (tal. ppuk.) — 472, 510;
Gerdijan Blagaja (Balja) — 228;
Gianuzzi (tal. gen.) — 391;
Giorleo (tal. major) — 528, 529;
Gizdić Drago — 162;
Glavni štab NOP odreda Hrvatske
— 7, 16, 34, 41, 51, 62, 121, 123, 129,
142, 145, 153, 159, 166, 168, 171, 181,
223, 226, 251, 257, 265, 274, 284, 289,
294, 308, 313, 319, 347;
Gledić Đuro — 140;
Glina — 276, 286, 313, 351;
Gojak Miloš — 141;
Gojilo — 247;
Golubić — 50, 144;
Gošnjak Ivan — 17, 125, 207, 225,
279, 287, 318, 383;
Graovac Đuro — 150;
Grbić Cedo — 227;
Grbić Jovanka — 283;
Grdić Radmilo — 452;
Grmuša Rade — 105, 383;
Gršić Bego — 469;
Grubišića Br. — 196, 205;
Grubišno Polje — 127, 131, 241, 311,
467;
Grubješić Dušan — 141;
Grubor Petar — 12;
Gradić Đuro — 141;
Grupa brigada — 313;

Grupa diverzantska Treće operativne
zone — 248, 249;
Gržetić Joso — 66;
Gubić Ilija — 141;
Gustović (dom. puk.) — 417, 418, 439
450, 455;
Gvozdić Ilija — 60, 85;

II

Hariš Ivan-Ilija Gromovnik — 137;
Hebrang Andrija — 74;
Hercegovac — 127;
Hinić Mićo — 24, 57, 173;
Hlriš Feliks — 228;
Holjevac Većeslav — 38, 70, 124, 159,
168;
Horvat Joža — 72, 236, 237, 290;
Hošteter Vojko — 210, 383;

I

Ilić Slobodan — 237;
Ilić Tešo — 229;
Inkret Franc — 229;
Ivanić Đoko — 125;
Ivas Strne — 359;
Iveković Mladen — 74;
Ivošević Miloš — 296;
Iž (M. i V.) — 96;

J

Jabuka (s.) — 97;
Jakšić Mile — 46, 61;
Jakšić Stevo — 108;
Jandrić Dušan — 250;
Jankes Grga — 72, 137, 238;
Janus Stanko — 209;
Janjanin Rade — 371;
Jarić Milan — 280;
Jasenak — 42;
Jastrebarsko — 71, 203;
Jelić Sime — 481;
Jergović Ivan — 227;
Jerković Mato — 237, 245, 290;
Jevđević Dobrosav — 452;
Jovanić Đoko — 225;
Jovanović Aleksandar — 227;
Jovanović Bogdan — 229;
Jović Jozo — 427;
Jurtšić Andrija — 227;
Jurjević Milan — 150;
Jurjević Slavko — 104, 268;
Jurlin Ante-Marko — 49, 50, 139,
147;

K

Kalečak (dom. puk.) — 407;
 Kalina Grgo — 481;
 Kalinić Dane — 150;
 Kaluderovae — 22;
 Karan Bude — 280;
 Karanović Nikola — 108;
 Karapetrić Tomo — 230;
 Karaš Milutin — 353;
 Kastelić Rudolf — 298;
 Kaufer Sandor-Trinaesti — 228;
 Kelan Simun — 481;
 Kepčija Đuro — 104. 268;
 Kepčija Nikola — 104, 268;
 Kladarin Đuro — 12, 225, 250, 279,
 285, 318, 364;
 Klanac — 15, 276, 303;
 Kleut Petar — 61, 225, 250, 285, 318,
 364;
 Klišanić Ivan — 393;
 Kloštar — 96, 467;
 Kmečki Mišo — 227;
 Knebl Franjo — 128, 220, 361, 363;
 Knežević Bude — 280;
 Knežević Rade-Tibi — 72;
 Kohn Olga — 74;
 Kokić Nikola — 230;
 Kokir Gojko — 183, 263;
 Kokir Miloš — 183, 263;
 Kokotović Nikola — 78;
 Komar Ivanka — 74;
 Kondažija Stevo — 108;
 Končar Geco — 24, 57. 173;
 Kopinić Josip-Valdes — 37;
 Kordići — 155, 255;
 Korugi Stevan — 24, 57, 173;
 Kosa (s.) — 77;
 Kosanović Đoko — 280;
 Kosin — 178;
 Košuta (s.) — 97;
 Kovačević Andrija — 468;
 Kovačević Lazo — 230;
 Kovačević Sava — 334;
 Kovačević Veljko — 43, 276. 300,
 303. 459;
 Kovačević Živko — 249;
 Kovači (s.) — 97;
 Kraiačić Josip — 72. 228, 240. 342;
 Krali Bogdan — 209;
 Kreća Petar — 288;
 KrndMa — 90;
 Kmeta Milan — 24, 54. 173;
 Krstulović Vicko — 44, 145. 149. 165.
 336;
 Krimiće Uroš — 10, 102. 354;
 Kubin (dom. puk.) — 471. 515;

Kude Miro — 141;
 Kuetić Ante — 426;
 Kukoč Ivica-Jordan — 44. 149, 165,
 336;
 Kunić — 41;
 Kupčina — 37;
 Kuprešandn Ilija — 216;
 Kuprešanin Milan — 15, 34. 67. 152,
 188, 217, 333, 341, 344, 370;
 Kutina — 405;

L

Lazić Božo — 104, 268;
 Lelić Jovo — 209;
 Lički Novi — 151;
 Ligaš Efisio — 477;
 Livada Dane — 157;
 Lončar Jovo — 285;
 Lončarić Vladimir — 74, 228;
 Lopajić Ivica — 157;
 Lovrić Rade — 60, 85;
 Lucchetti Augusto — 458;
 Luetić (dom. župan) — 482;
 Lukić Momčilo — 24, 57, 173;

LJ

Ljubišić Stojan — 104, 268;

M

Macura Slobodan — 359;
 Madžarac Uroš — 209;
 Majstorović Milan — 280;
 Maljković Branko — 216;
 Mandarić Vlada — 216;
 Mandić Mitar — 183, 263;
 Manojlović Nedo — 141;
 Manola Srećko — 273, 280, 285. 320.
 347;
 Mara'ković Nikola-Nina — 236, 24«. 318. 382;
 Marčetić Mile — 352;
 Marčić Mirko — 104, 268;
 Marijan Dušan-Zuco — 447;
 Marinković Marko — 229;
 Marinković Ivo — 229;
 Markon Slavko — 157;
 Marković Đorđe — 73. 235;
 Marković Jovo — 108;
 Marošević Petar — 448;
 Martinović Đuro — 140;
 Martinović Mile — 18, 28. 41. 69.
 248. 382;
 Marušić Jerko — 186, 195;
 Matetić Dušan — 276;

datešan Nikola — 186;
 Vlatijašević Dušan — 288;
 Vlatijević Vaso — 183, 263;
 Vlautner Mirko — 229;
 VTavrić Tomo — 296;
 Mažibrada Savatije — 340;
 Vledak — 8;
 Vlečić Jovica — 24, 54, 173;
 Medić Ljubomir — 215;
 Međurić — 90;
 Meinneld (njem. major) — 537;
 Meničanin Jovo — 104, 268;
 Mesić Ivan — 229;
 Metzger (tal. puk.) — 487;
 Michelotti (tal. ppuk.) — 524;
 Mikašinović Simo — 289, 357;
 Milanković Đoko — 227;
 Milekić Đuro — 150;
 Miletić Aleksa — 104, 268;
 Miletić Dušan — 140;
 Milić Feda — 198;
 Milić Gavre — 280;
 Milinković Milan — 104, 268;
 Milivojević Mile — 229;
 Miljanović Nikola-Karaula — 109,
 229, 386;
 Miljković Joco — 60, 85;
 Mitić Ranko — 107, 211, 306;
 Mišćević Lukica — 214;
 Mišćević Mihajlo — 227;
 Mišković Đuro — 108;
 Mišković Ivan — 227;
 Mlinska — 82;
 Mogorle — 13;
 Mortarotti C. (tal. major) — 465;
 Mosor — 143, 144;
 Mravlčić Marijan — 428;
 Mrazović Karlo-Gašoar — 137, 238;
 Mrda Miloš — 283;
 Mrda Pepo — 283;
 Mrkšić Đuro — 104, 268;
 Muć — 97;
 Munižaba Ilija — 215;
 Munižaba Milan — 214;
 Musulin Petar — 60, 85;
 Mutak Vlado — 235;

N

Nadkrivac (s.) — 459;
 Nenezić Radojica — 227;
 Netrečić — 36;
 Novković Momčilo — 214, 348;

O

Odred NOP Banije — 249, 250;
 Odred NOP kalnički — 289, 441, 442,

485, 493, 494, 508, 516;
 Odred NOP korčulanski — 440;
 Odred NOP Zumberačko-pokupski
 — 37, 344;
 Odred NOP prvi moslavački — 126,
 219, 220, 360, 362, 454, 495;
 Odred NOP prvi slavonski — 94
 107, 239, 342, 385, 386, 387;
 Odred NOP četvrti lički — 10, 52,
 188, 217, 265, 321, 323, 324, 377, 421,
 433, 509;
 Odred NOP prvi kordunaški — 372,
 373;
 Odred NOP treći Četvrte operativne
 zone — 47, 109, 496;
 Odred NOP prvi Pete operativne
 zone — 98, 295, 298, 299, 300;
 Odred NOP drugi Pete operativne
 zone — 42, 297, 298;
 Ognjenović Branko — 24, 57, 173;
 Ogulinac Franjo-Seljo — 38, 70, 90,
 124, 154, 155, 223, 254, 255;
 Opačić Drnitar — 280;
 Opačić Savo — 24, 54, 173;
 Opačić Uroš — 141;
 Opsenica Stevo — 102, 318, 319;
 Orahovica — 310;
 Orešćanin Bogdan — 46, 69, 183, 197,
 207, 289, 318, 319, 357, 371;
 Orlando Taddeo — 400;
 Orozović Pajo — 231;
 Oteš — 22;
 Otković Nikola — 229;
 Otok — 97;
 Ozalj — 71;

P

Pajić Milić — 181, 263, 288;
 Palombarini Sergio — 392, 398, 404,
 422;
 Panjević Todor — 150;
 Panjković Mile — 24, 57, 173.
 Papuča (s.) — 151;
 Parić Đuro — 469;
 Parmaž Stanko — 70;
 Paunović Stanko — 73, 235;
 Pavlović Milan — 107, 327;
 Pavlović Rade-Stric — 228;
 Pavlović Stevan — 140;
 Pazarište — 61, 188;
 Pejak Slavko — 78;
 Pelligra (tal. gen.) — 402;
 Perić Stevo — 138;
 Peršina Franjo — 469;
 Peulje — 138, 160, 161, 256;
 Pitomača — 96, 467;

Plavno — 144;
 Podrug Jure — 427;
 Podunavac Bogdanka — 74;
 Pokrajac Đurađ — 178;
 Poloj — 464, 466, 471, 473;
 Poljansko — 89;
 Ponor — 179;
 Popara Milan — 227;
 Popara Uroš-Grom — 228, 342;
 Popović Milivoj — 141;
 Popović Nikola — 24, 57, 173;
 Popović Vlado — 348;
 Prdić Ivan — 481;
 Prečanica Janko — 288;
 Pribičević Nikola — 104, 268;
 Priča Mile — 280;
 Primieri Clemente — 443, 522, 524, 532, 533;
 Prodanović Stanko — 229;
 Protić Josip — 108;
 Puač Dako — 227;
 Puškar Sava — 60, 85;

R

Radaković Jovo — 214;
 • Radaković Lazo — 178;
 Radaković Manica — 216;
 : Radaković Simo — 352;
 Radmanović Dane — 215;
 Radojčić Stojan — 104, 268;
 Radovanović Stanko — 229;
 [Radović Dane — 189;
 • Radović Stevan — 140;
 Raduč — 13, 52, 53, 79;
 Raić Đuro — 108;
 • Rakinić Milić — 9;
 Ranitović Dušan — 141;
 Rapajić Vujo — 24, 57, 173;
 Rastović Miloš — 79;
 Ratković Jovo — 108;
 Ratković Milan — 250;
 Rašeta Ilija — 362;
 Rašeta Jovo — 24, 54, 173;
 Rašeta Nikola — 24, 54, 108, 173;
 Rašeta Petar — 24, 54, 173;
 Rašeta Rade — 24, 34, 173;
 Rašeta Sako — 24, 54, 173;
 Ravno Rašće — 103, 104, 251;
 Rebić Branko — 250;
 ReČica — 38;
 Re Carlo Gian — 451, 472, 510;
 Relić Jovo — 288;
 Relia Miloš — 140;
 Reljić Sima — 73;
 Resanović Ranko-Radman — 229;
 Ribar Ivo-Lbla-Fišer — 70;

Ribnik — 30, 33, 36, 98, 149, 150;
 Rkman Pero — 46, 263, 287;
 Roatta Mario — 395, 399, 420, 433, 437, 443, 451, 462, 483, 484, 523;
 Robotti Mario — 451, 453, 485, 511, 524, 531;
 Rogina Štefek — 124;
 Rogolji — 239;
 Rosić Stevo — 108;
 Rudopolje — 100, 101, 258;
 Rukavina Ivo — 12, 99, 122, 170, 176, 224, 348;

S

Saili Dragutin-Konspirator — 236;
 Sakać Josip — 468;
 Santovito Ugo — 443;
 Scalchi Giovanni — 397;
 Senjuk Ivan — 227;
 Silli Oreste — 502, 519, 521;
 Sinac — 78;
 Sirač — 92*
 Skoknić Nikola — 24, 57, 173;
 Sladić Duka — 24, 57, 173;
 Sladić Đuro — 216;
 Slijepčević Miloš — 140;
 Smiljanić Nikola-TihJ — 229;
 Smoljanović Milić — 60, 85;
 Sokolović Mišljen — 509;
 Sošice — 38;
 Spigo Umberto — 443, 482;
 Spoljarić Andrija — 468;
 Stanić Rade — 24, 57, 173;
 Stanisavljević Dane — 332, 333;
 Stanivuković Milan — 227;
 Stanković Miloš — 509;
 Stanojević (domobran) — 416;
 Starčević Dušan — 225;
 Stokrpa Dušan — 46, 61;
 Sudar Milić — 141;
 Sudar Nikola — 468;
 Sudar Vlado — 229;
 Suša Boro — 296;
 Svilar Nikola — 24, 57, 173;

S

Šakić Mićun — 67, 178, 283;
 Sakića Brdo — 209, 210;
 Sašić Mika — 253, 283;
 Sašić Petar — 229;
 Sašić Saja — 253, 283;
 Saula Milan — 227;
 Seketa Ivan — 141;
 Sever Milan — 216;
 Šibenik — 159;
 Sibl Ivan — 237, 517; •

Sijan Marko — 24, 57, 173;
 Simić Miroslav — 316;
 Sišljavić — 37;
 Škaljac Rade — 140;
 Škare — 77;
 Španovica — 107, 112, 128, 133, 242.
 312, 444;
 Spoljar Josip — 126;
 Štajnbriker Ivan — 230;
 Štakić Milan — 190, 378;
 Štakor Petar — 140;
 Stern Hugo — 230;
 Štetić Nikola — 24, 57, 173;
 Štikada — 343;
 Strbo Aleksa — 229;
 Strok Izidor — 290;
 Sumonja Miloš — 46. 69, 183, 197,
 207, 289, 357;
 Šušnjar Duro — 60. 85;
 Sušnjar Janko — 285;

T

Tanča Gora — 39, 60;
 Tarabić Joco — 18, 29, 41, 273;
 Tatalović Lazar — 108;
 Tepšić Gojko — 104, 168;
 Tepšić Jovan — 104, 268;
 Tepšić Rade — 104, 268;
 Terzić Velimir — 44, 149, 165, 336;
 Tišma Dane — 283;
 Tišma Ljubomir — 104, 268;
 Todić Jure — 481;
 Todić Marko — 481;
 Todorić Simo — 215;
 Todorović Simo — 225, 250;
 Toić Marko — 356;
 Tomaš Vlado — 215;
 Tomašević Jovica — 45, 182, 287;
 Tomašević Jozo — 110;
 Tomić Milan — 229;
 Tomšić Ivica — 123;
 Trbojević Mane — 447;
 Trbović Nikola — 296;
 Trilunović Ilija-Birčanin — 452;
 Trkulja Đuro — 108;
 Trkulja Mile — 60, 85;
 Trninić Mićo — 250;
 Troyer Josip — 448;
 Truta Ljubo — 139;
 Turčinović Ivan-Suri — 128;
 Turkulin Artur — 10, 142, 180, 193,
 205, 274, 338, 376;
 Turopoljac Stevo — 209;
 Tušilović — 319, 505;

U

Udbina — 68;
 Uglješić Zlato — 230;
 Ulišberger (njem. por.) — 478;
 Uljanik — 95;
 Uništa — 49;
 Urukalo Sergije — 110. 161;
 Uzelac Jela — 24, 57. 173;
 Uzelac Mile — 16. 26, 27, 280;

V

Vajs Jelka — 230;
 Varićak Mane — 78;
 Velika Mlinska — 95. 126;
 Velika Pisanica — 328;
 Velika Popina — 367;
 Veliki Grđevac — 328;
 Velimirović Milić — 60, 85;
 Veljković Vladimir — 229;
 Vicković Uroš — 230;
 Vidovich Mario — 458;
 Vidović Nikola — 69. 141. 142, 180,
 193, 205, 338, 376, 432, 504;
 Visočo — 155;
 Vivodina — 37;
 Vladić Adam — 225, 250;
 Vlahović Jože — 204;
 Vojaček Josip — 229;
 Vojnić (kod Trilja) — 97;
 Vojnović Mihajlo — 60, 85, 273;
 Vojnović Mile — 141;
 Vranešević Vojin — 229;
 Vrhovni štab NOP i DV Jugosla-
 vije — 49. 62, 168, 171. 184, 251,
 284. 308, 334, 343, 358, 429;
 Vučnić Simo — 85, 123, 504;
 Vučipolje — 47;
 Vučković Ljubo — 49, 50. 139;
 Vučković Stevo — 101, 102;
 Vužnović Damijan — 348;
 Vužnović Jovo — 352;
 Vukdragović Vaso — 288;
 Vukelić Mićo — 183. 263;
 Vukmanović Stanko — 216;
 Vukmirović Maćo — 24, 57, 173;
 Vukomanović Pavle-Stipe — 70, 1-4.
 Vuletić Marko — 481;
 Vutuca Mirko — 74;

W

Wagner Karlo — 74;

Z

Zanussi Giacomo — 451. 488, 522,
 524;

Zatti Vittorio — 502, 519, 521;
 Zec Ranko — 198, 200, 227;
 Zelenović Petar — 427;
 Zerbino Paolo — 441;
 Zjačić Rade — 108;
 Zona prva operativna Hrvatske —
 7, 12, 15, 19, 26, 30, 39, 45, 51, 77,
 98, 99, 103, 149, 177, 186, 188, 192,
 305, 207, 212, 217, 240, 249, 257, 265,
 270, 279, 308, 319, 321, 326, 330, 336,
 339, 367, 370, 372, 373, 375, 377, 380,
 403;
 Zona druga operativna Hrvatske —
 34, 153, 166, 265, 289, 344, 403;
 Zona treća operativna Hrvatske —
 86, 112, 126, 129, 226, 239, 248, 265,
 308, 328, 342, 385;

Zona četvrta operativna Hrvatske
 — 43, 47, 96, 109, 142, 145, 159, 184,
 194, 303, 334;
 Zona peta operativna Hrvatske —
 41, 138, 174, 175, 176, 274, 284, 433;
 Zorić Ilija — 108;

2

Zeželj Milan — 155;
 Žigić Milan — 24, 57, 173;
 Žmavec (dom. ppuk.) — 455;
 Žunić Stevo — 24, 57, 173;
 Žumberak — 34, 35, 153, 154, 254,
 255;
 Žutić Mirko — 337.

S A D R Ž A J

BORBE D HRVATSKOJ 1942 GODINE

— Listopad —

I

Dokumenti Narodnooslobodilačkih i udarnih brigada i Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda

	Strana
Izvještaj političkog komesara Prve operativne zone od 1 listopada 1942 god. političkom komesaru Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o stanju na teritoriji zone poslije izvršene reorganizacije i stvaranja područnih komandi — — — — —	1
Izvještaj štaba Devete NO brigade od 1 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o pripremama za sljedeće akcije 1 o rezultatima napada na četničko uporište Raduč — — — — —	12
Izvještaj operativnog oficira Prve operativne zone početkom listopada 1942 god. Štabu zone o podjeli oružja i sprema zaplijenjene u Klancu — — — — —	15
Pismo Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 2 listopada 1942 god. političkim komesarima operativnih zona o propagandnom radu putem štampe — — — — —	
Izvještaj Štaba Četvrtē NOU brigade od 2 listopada 1942 god. Komandi područja Kordun o prodoru neprijatelja u Široku Rijeku i druga sela — — — — —	1®
Izvještaj Štaba Prve i Druge NOU brigade od 3 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu ovih brigada na Klanac Pazarište, selo Kaluđerovac i most na rijeci Otešici	1&
Izvještaj Štaba Prve NOU brigade od 3 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o rušenju pruge između Javornika i Rudopolja i o situaciji kod Dabra — — — — —	26
Brojno stanje i naoružanje Četvrtē NOU brigade od 3 listopada 1942 godine — — — — —	2 8
Izvještaj Štaba Devete NO brigade od 3 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na Ribnik — — — — —	30
Izvještaj Štaba Druge operativne zone od 3 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju u Zumberku poslije neprijateljske ofanzive i o borbama za vrijeme njenog trajanja — — — — —	34

Izvjestaj Štaba Četvrte NOU brigade od 4 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o povratku brigade iz Zumberka i o borbi sa ustašama iz Cetingrada i V. Kladuše — — —	39
Izvjestaj Štaba Pete operativne zone od 4 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o talijanskoj ofanzivi u Gorskom Kotaru — — — — — — — — — —	41
Naredba Štaba Četvrte operativne zone od 5 listopada 1942 god. o pohvali boraca i rukovodilaca Drugog bataljona Trećeg NOP odreda — — — — — — — — — —	43
Izvjestaj Štaba Pete NO brigade od 5 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o akcijama izvršenim koncem mjeseca rujna — — — — — — — — — —	45
Izvjestaj Štaba Trećeg NOP odreda od 5 listopada 1942 god. Štabu Četvrte operativne zona o borbama kod Duvna — — — —	47
Izvjestaj Štaba Druge dalmatinske NOU brigade od 5 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o izvršenom naređenju za posjedanje položaja na sektoru Grabova — — — — — — — — — —	49
Izvjestaj Štaba Prve operativne zone od 6 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o nekim borbama 1 akcijama podređenih jedinica u Lici, Kordunu i Baniji u mjesecu rujnu i listopadu — — — — — — — — — —	51
Izvjestaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 7 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o političkoj situaciji i borbama u Hrvatskoj — — — — — — — — — —	62
Izvjestaj Štaba Prve NOU brigade od 7 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na Talijane kod željezničke stanice Rudopolje — — — — — — — — — —	99
Izvjestaj Štaba Osme NO brigade od 7 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na domobransku posadu u Ravnom Rašću — — — — — — — — — —	103
Izvjestaj štaba Trećeg bataijona Prvog Slavonskog NOP odreda od 7 listopada 1942 god. štabu odreda o napadu na Španovicu — — — — — — — — — —	107
Izvjestaj Štaba Trećeg NOP odreda od 7 listopada 1942 god. Štabu Četvrte operativne zone o borbama oko Duvna — — — — — — — — — —	109
Raspis Štaba Treće operativne zone od 7 listopada 1942 god. o iskustvima iz akcije na neprijateljsko uporište Španovicu — — — — — — — — — —	112
Naredba Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 8 listopada 1942 god. o pohvali Četvrte NOU brigade i Prvog i Drugog bataljona Pete operativne zone — — — — — — — — — —	121
Izvjestaj zamjenika komandanta Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 8 listopada 1942 god. Glavnom štabu o obilasku Drugog bataljona Zumberačko-pokupskog NOP odreda — — — — — — — — — —	123
Izvjestaj Štaba Prvog moslavačkog NOP odreda od 8 listopada 1942 god. štabu Treće operativne zone o napadima na V. Mlinsku, Hercegovac, Grubišno Polje i Španovicu — — — — — — — — — —	126
Izvjestaj Štaba Treće operativne zone od 9 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o vojnoj situaciji na teritoriji zone i o napadu na Grubišno Polje i Španovicu — — — — — — — — — —	129
Izvjestaj Štaba Druge dalmatinske NOU brigade od 9 listopada 1942 god. Štabu Četvrte operativne zone o borbama protiv Talijana i četnika na sektoru sela Peulje — — — — — — — — — —	138.
Naredba Štaba Četvrte NOU brigade od 9 listopada 1942 god. o postavljenju rukovodećeg kadra u bataljonima i o pohvali boraca i starješina za pokazanu hrabrost u borbi — — — — — — — — — —	140

Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 10 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o aktivnosti partizana u srednjoj Dalmaciji i o četničko-talijanskim zločinima u selima na području Mosora — — — — —	
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 10 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama partizana kod Kaštela i Vrgorca, o rasporedu potčinjenih jedinica i o mogućnosti neprijateljske ofanzive u pravcu Grahovo—Drvār — — — — —	145
Izveštaj Štaba Devete NO brigade od 10 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na Ribnik, Lički Novi i Brušane — — — — —	149
Izveštaj Štaba Druge operativne zone od 11 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o ustaškoj ofanzivi na Žumberak — — — — —	153
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 11 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o potapanju neprijateljskih brodova kod otoka Korčule i kod Šibenika, i o vojno-političkom stanju i uslovima za razvoj opšteg narodnog ustanka u Dalmaciji — — — — —	159
Izveštaj Štaba Druge operativne zone od 11 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o jačini neprijateljskih garnizona na terenu Žumberačko-pokupskog odreda — — — — —	166
Izveštaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 12 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o vojničkom značaju formiranja brigada, vojno-političkoj situaciji u Prvoj operativnoj zoni i pripremi operacije na Baniji — — — — —	168
Izveštaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 12 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama potčinjenih jedinica — — — — —	171
Izveštaj Štaba Druge NOU brigade od 12 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o borbama za vrijeme neprijateljskog prodora u Kosinj — — — — —	m
Zapovijest Štaba Četvrte NOU brigade od 12 listopada 1942 god. za napad na neprijateljsku posadu u selu Ponoru i na Visokom Vrh — — — — —	179
Izveštaj Štaba Pete NO brigade od 12 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbi sa ustašama kod Kamenskog Mosta — — — — —	181
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije od 13 listopada 1942 god. o borbama i akcijama Mosorskog voda — — — — —	J ⁸⁴
Izveštaj Štaba Devete NO brigade od 13 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o osiguranju Ljubova i o koncentraciji Talijana u Gospiću i Gračacu — — — — —	186
Izveštaj Štaba Četvrtog Ličkog NOP odreda od 13 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o borbama na sektoru Otočackog i Perušićkog kotara — — — — —	188
Izveštaj Štaba Četvrte NOLT brigade od 14 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o radu brigade u vremenu od 4 do 12 listopada — — — — —	192
Izveštaj Mosorske čete od 14 listopada 1942 god. Štabu Četvrte operativne zone o napadu na vlak na pruzi Sinj—Split i o ostalim akcijama — — — — —	194 J

Zapovijest Štaba Pete NOU brigade od 14 listopada 1942 god. za napad na domobransku posadu na Grubišića Brdu — — — — —	196
Pregled naoružanja, brojnog stanja, nacionalnog i socijalnog sastava i vojničke naobrazbe Prve slavonske NOU brigade od 16 listopada 1942 godine — — — — —	193
Pismo Štaba Četvrtе NOU brigade od 17 listopada 1942 god. Štabu Prve proleterske NOU brigade — — — — —	202
Operativni izvještaj Štaba Pete NO brigade od 17 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o izvršenom napadu na neprijateljsku posadu na Grubišića Brdu — — — — —	205
Izvještaj Štaba Osme NO brigade od 17 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na neprijateljske posade na Ceriku i Sakića Brdu — — — — —	207
Izvještaj Štaba Devete NO brigade od 17 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o akcijama od 10 do 17 listopada i organizacionom stanju brigade — — — — —	212
Izvještaj Štaba Četvrtog ličkog NOP odreda od 18 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na talijanske kamione na cesti između Perušića i Janjča — — — — —	217
Izvještaj Moslavačkog NOP odreda od 18 listopada 1942 god. 0 napadu na Čazmu i o drugim manjim akcijama — — — — —	219
Naredba Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 19 listopada 1942 god. povodom pogibije Franje Ogulinca-Selje i pohvala Prvog proleterskog bataljona, Druge NOU brigade i Prvog bataljona Četvrtе NOU brigade za postignute uspjehe u borbi — — — — —	223
Naredba br. 1 od 19 listopada 1942 god. o formiranju Operativnog štaba Grupe brigada za rukovođenje operacijama na Baniji	225
Izvještaj Štaba Treće operativne zone od 19 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o formiranju Prve slavonske NOU brigade d o borbama na sektoru Bijela—Donji Borki—Srednji Borki — — — — —	226
Izvještaj Štaba Prvog slavonskog NOP odreda od 19 listopada 1942 god. Štabu Treće operativne zone o borbama u Bijeloj 1 Rogoljima — — — — —	239
Izvještaj Štaba Sedme NO brigade od 19 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o boravku u Moslavini i Slavoniji, o izvedenim akcijama 1 o povratku na Baniju — — — — —	240
Izvještaj diverzantske grupe Treće operativne zone iz druge polovine listopada 1942 god. Štabu zone o akcijama od 10 do 19 listopada — — — — —	243
Naredba br. 10 Štaba Prve operativne zone za 20 listopad 1942 god. o formiranju NOP odreda Banije od dotadašnjih područnih bataljona — — — — —	2-ii>
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 20 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o nekim akcijama podređenih jedinica — — — — —	251
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 20 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o situaciji 1 izvedenim akcijama u Lici, Kordunu i Baniji — — — — —	257
Dopunski izvještaj Štaba Prve operativne zone od 21 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama na području Like, Korduna, Banije i o akcijama Sedme NO brigade i jedinica Druge i Treće operativne zone na području Slavonije — — — — —	265

	Strana
Izveštaj Štaba Četvrte NOU brigade od 21 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o akcijama u periodu od 13—20 listopada — — — — —	270
Izveštaj Štaba Pete operativne zone od 21 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o situaciji u Gorskom Kotaru poslije talijanske ofanzive — — — — —	274
Zapovijest Operativnog Štaba Grupe brigada od 21 listopada 1942 god. za napad na neprijateljsko uporište Glina — —	276
Izveštaj Štaba Druge NOU brigade od 22 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o borbama sa talijanskim jedinicama na liniji Perjasica—Kestenjak — — — — —	279
Izveštaj Štaba Prve operativne zone od 22 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o talijanskoj ofanzivi na Kordun i borbama Prve i Druge NOU brigade kod Veljuša i Perjasice — — — — —	284
Zapovijest Štaba Pete NO brigade od 22 listopada 1942 god. za napad na neprijateljsko uporište Glinu — — — — —	286
Izveštaj zamjenika političkog komesara Druge operativne zone od 23 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o formiranju Kalničkog partizanskog odreda — — —	289
Izveštaj Štaba Pete operativne zone od 23 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o talijanskoj ofanzivi na području Gorskog Kotara i o akcijama jedinica Pete zone u periodu kolovoz—listopad — — — — —	294
Obavještenja Štaba Četvrte operativne zone od 23 listopada 1942 god. Štabu Četvrte crnogorske NOU brigade o talijansko-ustaškoj ofanzivi na području Livna — — — — —	303
Pregled brojnog stanja i naoružanja Osme NO brigade od 24 listopada 1942 godine — — — — —	306
Izveštaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 25 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o nekim akcijama jedinica Prve i Treće operativne zone — — —	308
Izveštaj Operativnog štaba Grupe brigada od 25 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu na neprijateljsko uporište Glinu — — — — —	313
Izveštaj Štaba Prve operativne zone od 25. listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o rezultatima napada na neprijateljsku posadu u Tušiloviću — — — — —	319
Izveštaj Štaba Četvrtog ličkog NOP odreda od 25 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na talijanske kamione na cesti Perušić—Janjče i uništenju talijanskog transporta na pny-i Javornik—Lička Jesenica — — —	321
Izveštaj Štaba Osme NO brigade od 25 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na Glinu i na Perkoviću Brdo — — — — —	326
Izveštaj Štaba Prvog bataljona Prve slavonske NOU brigade od 25 listopada. 1942 god. Štabu Treće operativne zone o rezultatima napada na neprijateljska uporišta Velika Pisanica i Veliki Grdevac — — — — —	328
Izveštaj Štaba Devete NO brigade od 25 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na četnike u okolini Gračaca — — — — —	330
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 25 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o slabom sadejstvu Pete crnogorske i Desete hercegovačke brigade s dalma-	

tinskim jedinicama za vrijeme neprijateljske ofanzive u pravcu Livna — — — — —	334
Izveštaj Štaba Četvrtе NOU brigade od 26 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na neprijateljsku posadu na Macutovom Brdu i borbama s neprijateljskim pojačanjima Iz Karlovca — — — — —	338
Izveštaj Štaba Devete NO brigade od 26 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na četnike kod Gračaca i Stikade — — — — —	339
Izveštaj Štaba Prvog slavonskog NOP odreda od 26 listopada 1942 god. Štabu Treće operativne zone o napadu na željezničku stanicu Brezine Kukujevačke—Bujavica — — — — —	342
Izveštaj Štaba Devete NO brigade od 27 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o napadu na četnike u Stikadi — — — — —	343
Izveštaj Štaba Žumberačko-pokupskog NOP odreda od 27 listopada 1942 god. Štabu Druge operativne zone o izvršenim akcijama od 21 do 27 Listopada — — — — —	344
Izveštaj Štaba Prve NOU brigade od 28 listopada 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju u brigadi od 10 do 28 listrpada — — — — —	347
Zapovijest Štaba Pete NO brigade od 28 listopada 1942 god. za napad na neprijateljske posade na pruži Sunja—Kostajnica — — — — —	355
Izveštaj Štaba Prvog bataljona Druge dalmatinske NOU brigade od 28 listopada 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o potrebi jačih snaga za akciju na sektoru Knina — — — — —	858
Izveštaj Štaba Moslavačkog NOP odreda od 29 listopada 1942 god. o izvršenim akcijama od 22 do 29 listopada — — — — —	360
Brojno stanje Moslavačkog NOP odreda od 29 listopada 1942 godine — — — — —	362
Izveštaj Operativnog štaba Pete i Sedme NO brigade od 29 listopada 1942 god. zamjeniku komandanta Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o napadu na željezničku stanicu Majur i stražare između Majura i Sunje — — — — —	364
Izveštaj Štaba Devete NO brigade od 30 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na četničko uporište Velika Popina — — — — —	367
Izveštaj Štaba Pete NO brigade od 30 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o napadu na neprijateljska uporišta na pruži Sunja—Kostajnica — — — — —	370
Izveštaj Štaba Prvog NOP odreda Korduna od 30 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o akcijama odreda od 23 do 30 listopada — — — — —	372
Izveštaj Štaba Četvrtе NOU brigade od 31 listopada 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Bliznicu, Oštarijske Stanove i Luketle Selo i borbama s neprijateljskim pojačanjima kod Rakovice — — — — —	375
Izveštaj Štaba Četvrtog ličkog NOP odreda od 31 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o situaciji na području kotara Otočac i Perušić od 25 do 31 listopada — — — — —	377
Izveštaj Štaba Sedme NO brigade od 31 listopada 1942 god. Štabu Prve operativne zone o likvidaciji neprijateljskih uporišta na pruži Sunja—Kostajnica — — — — —	380
Izveštaj Štaba Osme NO brigade od 31 listopada 1942 god. o povezivanju sa šestom krajiškom brigadom — — — — —	383

Obavještenje štaba Treće operativne zone od 31 listopada 1942 god. Štabu Prvog bataljona Prve slavonske NOU brigade o pripremama neprijateljske ofanzive i akcijama Prvog slavonskog NOP odreda — — — — —	385

n

Talijanski i ustaško-domobranski dokumenti

Izvještaj Komande Petog armijskog korpusa od 1 listopada 1942 god. o dejstvima potčinjenih i pridatih jedinica na području Korduna, Gorskog Kotara i Like — — — — —	391
Izvještaj Zapovjedništva ustaške vojnice od 1 listopada 1942 god. o borbama na području Zumberka — — — — —	393
Pismo Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 2 listopada 1942 god. o moralno-političkom stanju u diviziji »Re« — — — — —	394
Izvještaj Komande 107 legije crnih košulja od 2 listopada 1942 god. o dizanju u zrak vozova na pruzi Split—Perković — — — — —	396 ^
Izvještaj Komande Petog armijskog korpusa od 2 listopada 1942 god. o operacijama talijanskih jedinica na području Like, Korduna, Gorskog Kotara i Zumberka — — — — —	T—" 397
Odobrenje talijanske Vrhovne komande od 2 listopada 1942 god. za operaciju »Dinara« — — — — —	399
Izvještaj Komande pješadijske divizije »Granatieri di Sardegna« od 2 listopada 1942 god. o rezultatima izvedenih akcija — — — — —	400
Izvještaj Komande divizije »Re« od 3 listopada 1942 god. o rezultatima akcija izvedenih od 11—30 rujna 1942 godine — — — — —	402
Izvještaj Komande Petog armijskog korpusa od 3 listopada 1942 god. o dejstvima potčinjenih i pridatih jedinica na području Prve, Druge i Pete operativne zone — — — — —	403
Dnevni izvještaj Zapovjedništva Prvog domobranskog zbora od 3 listopada 1942 god. o borbi kod Kutine i Jasenka i o prebacivanju Četvrtre NOU brigade na Kordun — — — — —	405
Zapovijest Komande Petog armijskog korpusa od 3 listopada 1942 god. za operaciju na području Like — — — — —	407
Izvještaj Komande Petog armijskog korpusa od 3 listopada 1942 god. o rezultatima akcija do 30 rujna 1942 godine — — — — —	409
Izvještaj Stožera Prve gorske divizije od 3 listopada 1942 god. o borbama na području Bilo Gore i odvođenju stanovništva u ustaške logore — — — — —	41°
Izvještaj komandira karabinjerske stanice iz Šibenika od 3 listopada 1942 god. o borbi u rejonu Sv. Gospe — — — — —	411
Izvrđak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 5 listopada 1942 god. o borbama na području Dunjevac—Klanačko Polje — — — — —	412
Izvještaj Prve gorske divizije od 5 listopada 1942 god. o rezultatima akcije na području Bilo Gore — — — — —	413
Izvještaj Velike župe Cetina od 5 listopada 1942 god. o talijansko-četničkom pokolju u selima na području Mosora — — — — —	414
Izvještaj ustaškog logornika iz Pakraca od 5 listopada 1942 god. o borbama kod Pakraca — — — — —	417
Zapovijest Komande Petog armijskog korpusa od 5 listopada 1942 s-od. za operacije na području Like — — — — —	418
Izvještaj Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« od 6 listopada 1942 god. o operaciji u Lici i pripremama	

za operaciju »Dinara« i operaciju na graničnom području Petog i Jedanaestog armijskog korpusa — — — — —	419
zvještaj Komande Petog armijskog korpusa od 6 listopada 1942 god. o dejstvima potčinjenih i pridatih jedinica — — — — —	421
Obavještenje zapovjednika grupe »Žumberak« od 7 listopada 1942 god. o obaranju ustaškog aviona kod Sošica — — — — —	423
izvještaj ustaške nadzorne službe od 8 listopada 1942 god. o si- tuaciji na području južne i srednje Dalmacije i o manjim ^kcijama partizanskih odreda — — — — —	424
.'zvještaj Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 11 listopada 1942 god. o vojno-političkoj situaciji na području Druge talijanske armije — — — — —	429
[zvještaj stožera Prve gorske divizije od 11 listopada 1942 god. o borbama u predjelu Poganog Vrha i sela D. Borki — — — — —	438
izvještaj kvestora grada Splita od 13 listopada 1942 god. o napadu na vlak na pruzi Split—Sinj — — — — —	439
[zvještaj Kr. prefektura Split od 14 listopada 1942 god. o akciji partizana na otoku Korčuli — — — — —	440
Obavještenje Zapovjedništva Drugog domobranskog zbora od 14 listopada 1942 god. o napadu partizana na Špišić Buko- vicu — — — — —	441
Obavještenje velikog župana Andrešića od 14 listopada 1942 god. o kretanju partizana i o nasiljima domobrana — — — — —	442
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija- Dalmacija« od 14 listopada 1942 god. o sastanku talijanskih vojnih rukovodilaca u Splin — — — — —	443
Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH od 15 listopada 1942 god. o napadu na ustaško uporište Španovicu — — — — —	444
Izvještaj Stožera Prve gorske divizije od 15 listopada 1942 god. o napadu partizana na Čazmu — — — — —	449
Bilješke generala Maria Roatte i pukovnika Zanussia od 15 listo- pada 1942 god. sa sastanka održanog u Zagrebu u vezi s pretstojećim operacijama — — — — —	451
Izvještaj zapovjednika Prve gorske divizije od 16 listopada 1942 god. o neuspjehu opkoljavanja partizana na Moslavini — — — — —	454
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija- Dalmacija« od 16 listopada 1942 god. o pripremi ofanzive na području Gorjanci—Žumberak — — — — —	456
Naredenje Komande sektora »Zara« od 17 listopada 1942 god. o reorganizaciji jedinica antikomunističke milicije — — — — —	457
Dnevni izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 17 li- stopada 1942 god. o borbama na području Like, Gorskog Kotara i Korduna — — — — —	459
Direktiva Kr. prefektura Zadar od 17 listopada 1942 god. o pri- mjenjivanju mjera protiv porodica, čiji članovi pripadaju Narodnooslobodilačkom pokretu — — — — —	461
Izvještaj Više komande oružanih knaga »Slovenija-Dalmacij- od 17 listopada 1942 god. o poduzimanju operacije na pod- ručju Gorjanci—Žumberak — — — — —	462
Izvještaj Stožera Prve gorske divizije od 17 listopada 1942 god. o prebacivanju jedinica ove divizije s namjerom da se opkole partizani na Moslavini i spriječi prodor ka Bilo Gori — — — — —	463
Izvještaj Komande Jedanaestog armijskog korpusa od 18 listopada 1942 god. o talijanskoj ofanzivi na Kordunu i o borbi kod Poloja — — — — —	464

Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 18 Listopada 1942 god. o borbi kod Poloja i dolasku divizije »Lupi di Toscana*	466
Izvještaj Zupske redarstvene oblasti u Bjelovaru od 19 listopada 1942 god. o napadima na Kloštar, Pitomaču i Grubišno Polje — — — — —	467
Obavještenje Ministarstva domobranstva od 19 listopada 1942 god. o rezultatima borbe između jedinica Prve operativne zone 1 talijanskog konjičkog puka »Alessandria« kod Poloja i o manjim akcijama na Kordunu — — — — —	470
Izvještaj šefa talijanske vojne misije u NDH od 20 listopada 1942 god. o rezultatima borbe kod Poloja — — — — —	471
Izvještaj komandanta Prve brze divizije »Eugenio di Savoia« od 20 listopada 1942 god. o gubicima potčinjenih jedinica u borbi kod Poloja — — — — —	473
Izvještaj Komande kraljevskih karabinjera Zadar od 21 listopada 1942 god. o preduzimanju mjera radi sprečavanja odlaska u Narodnooslobodilačku borbu omladinac-a iz Murtera, Betine i Tijesna — — — — —	477
Izvještaj oficira za vezu kod Sedamstočetnaeste njemačke divizije od 21 listopada 1942 god. o ustaškim zločinima na području Grubišnog Polja, Pakraca i Kostajnice — — — — —	478
Izvještaj Komande Petog armijskog korpusa od 22 listopada 1942 god. o borbama potčinjenih jedinica — — — — —	479
Nedjeljni izvještaj Velike župe Cetina od 22 listopada 1942 god. o napadu na ustašku posadu u Lečevici i na vlak na pruzi Split—Sinj — — — — —	480
Izvještaj Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 23 listopada 1942 god. o stanju u jedinicama divizije »Sassari« — — — — —	482
Izvještaj Komande Jedanaestog armijskog korpusa od 23 listopada 1942 god. o dejstvima talijanskih snaga na području Perjasica. Poloj, Primišlje — — — — —	484
Izvještaj Stožera Prve pješačke divizije od 23 listopada 1942 god. o napadu ustaško-domobrinskih snaga na Kalnički NOP odred — — — — —	485
Obavještenje zamjenika načelnika Štaba Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 24 listopada 1942 god. o pripremi za operaciju na Gorjancima i Zumberku i o dislokaciji ustaških jedinica po završetku operacije — — — — —	487
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 24 listopada 1942 god. o operaciji na Kordunu i operaciji »Dinara« — — — — —	488
Obavještenje Vrhovnog zapovjedništva oružništva od 24 listopada 1942 god. o napadu na domobrinsku posadu u Brezovoj Glavi — — — — —	490
Dnevni izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 24 listopada 1942 god. o borbama kod Topuskog, na području Bjelovara i u Spišić Bukovici — — — — —	493
Dnevni izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 25 listopada 1942 god. o borbama kod Sunje, Velikog Grdjevca i Brezove Glave — — — — —	495
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 25 listopada 1942 god. o borbama kod Gračaca i o operaciji »Dinara« — — — — —	496

Zapovijest i prilozi zapovijesti Komande divizije »Lombardia« od 26 listopada 1942 god. za operaciju Gorjanci — — — —	498
Dnevni izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 26 listopada 1942 god. o borbama kod sela Apatovca i o pojavi partizana kod Novog Marofa i Okučana — — — —	508
Izvjestaj šefa Talijanske vojne misije u NDH od 26 listopada 1942 god. o rezultatima borbe na pruži Javornik—Lička Jesenica — — — —	509
Obavještenje Glavnog stožera Ministarstva domobranstva od 26 listopada 1942 god. o borbama kod Poloja, Javornika i na Brezovoj Glavi — — — —	511
Izvjestaj osnutka 369 i 370 pješačke pukovnije od 26 listopada 1942 god. o borbama između Kalničkog NOP odreda i ustaškomobranskih jedinica — — — —	516
Naredenje Komande divizije »Lombardia« od 27 listopada 1942 god. o dislokaciji i zadacima ustaških jedinica u toku ofanzive na području Gorjanci — — — —	518
Zapovijest Komande divizije »Lombardia« od 27 listopada 1942 god. o rasporedu ustaških jedinica i o fazama dejstva jedinica koje učestvuju u operaciji »Gorjanci« — — — —	520
Zahtjev načelnika Štaba Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 28 listopada 1942 god. za bombardovanje i mitraljiranje obale r. Korane — — — —	522
Odluka Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 29 listopada 1942 god. o bombardovanju i mitraljiranju područja Poloj, Primilje, Veljun u cilju represalija — — — —	523
Izvjestaj Stožera Druge divizije od 29 listopada 1942 god. o napadu na posade uzduž željezničke pruge Sunja—Majur — — — —	527
Operativna zapovijest Komande Pete grupacije granične straže od 30 listopada 1942 god. za čišćenje područja Risnjak — — — —	528
Naredenje komandanta Jedanaestog armijskog korpusa od 30 listopada 1942 god. u vezi s ofanzivom na područje Gorjanaca i Zumberka — — — —	531
Zahtjev načelnika Štaba Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 30 listopada 1942 god. za bombardovanje naselja Sjeničak i rejon Crne Drage — — — —	532
Zahtjev načelnika Štaba Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija*« od 31 listopada 1942 god. za bombardovanje naselja Glina i zone Veljun — — — —	533
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 31 listopada 1942 god. o dejstvima podređenih jedinica — — — —	534
Registar — — — —	539

I S P R A V K A

Strana	Red	<i>Stoji</i>	<i>Treba</i>
51	4 odozdo	u Baniju	i Baniju
81	10 odozgo	teritoj	teritorij
111	18 odozgo	U daljnjem	O daljnjem
165	4 odozdo	Nalečnik	Načelnik
303	6 odozgo	da danas	do danas
307	4 odozgo	za vojnu komoru	za bojnu komoru
508	11 odozgo	godadajima	dogadajima

Zbornik tom V, Oml 8

I V l l u l c n i u i t r u n [A

Dragoslav Diinić, kapetan I klase

O d g o v o r n i k o r e k t o r

Marija Pavešić

Rukopis predat u štampu avgusta 1954 god.

Štamparije završeno aprila 1955 god.

Tiraž 3.500 primeraka